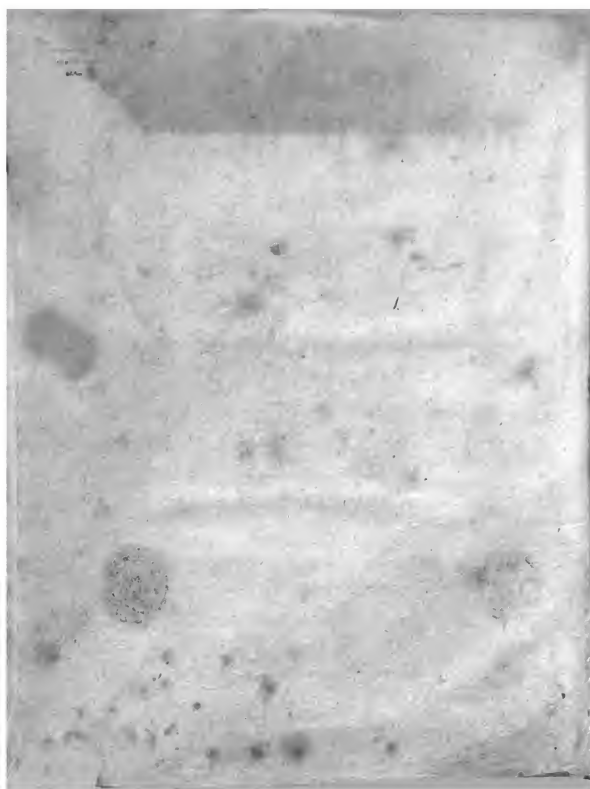

Page 10
William Page Andrews,
393 Essex Street,
Salem, Mass.

QUINTI
HORATII FLACCI
OPERA

INTERPRETATIONE ET NOTIS ILLUSTRAVIT
LUDOVICUS DESPREZ

CARDINALITIUS SOCIUS AC RHETOR EMERITUS,

JUSSU

CHRISTIANISSIMI REGIS,
IN USUM
SERENISSIMI DELPHINI

AC SERENISSIMORUM PRINCIPUM
BURGUNDIÆ, ANDIUM, BITURICUM.

TOMUS SECUNDUS.

NEAPOLI;
APUD JOANNEM AMULA,

MDCCXV.

OHIO STATE

UNIVERSITY

12/15/2015

11:15

1315

V.2

STATE OHIO

VOL: 17, 181

Q. HORATII FLACCI

SATIRARUM

LIBER I.

SATIRA I.

*Adversus hominum inconstantiam, et exinde in
avaritiam invehitur.*

QUI fit, Moeccenas, ut nemo, quam sibi sortem

INTERPRETATIO.

QUOMODO fit, ô Moeccenas, ut nullus vivat contentus eâ conditione.

ANNOTATIONES.

Duobus Satirarum libris Horatius Stoicè carpit vitia, callidè tamen; atque ut ait Persius Sat. 1. v. 116.

Omne videri vitium videnti Flaccus amico

Tangit, et admissus circum procerdita ludit,
Callidus excusso populum suspendere naso.

Egregiè ut apponit Seneca, quòd in Sapientem non cadit injuria. *Ceteri sapientes, inquit, molli- ter et blande, ut familiares medici aegris corpori- bus, non quòd optimum est, medentur, sed quòd li- cet.* Stoici virilem ingressi viam, non ut amoenita- tibus viderentur, curae habent; sed ut *quæpri- mam nos eripiant, et in illius editum verticem edu- cant, qui cunctis extrid communem teli jacrum avertit, ut supra fortunam emineat.* Horatii Satiras com- mendat Quintil. lib. 10. c. 1. his verbis: *multò est terrior ac purius magis Horatius, et ad notandos ho- minum mores præcipuus.* De nomine et origine Sa- tiræ disserat ad Juvenalem, tum in Praefatione, cum

v. 30. Sat. 1. ubi admonet non à Satyrorum dica- citate appellatum hoc carmen, sed à satyra lege, vel lance: quòd sicut hac varios fructus contineret diis agricolis offerendos, illa vero multa et diver- se perferret edicta; ita Satira multiplex argumen- tum complecteretur, variisque pertractaret. Hanc- que etymologiam effertur eruditissimi quique viri. Ad quos, Lector, accedes, reclamante licet Julio Scaligero, Poet. lib. 1. cap. 12. Porro ne mirere, quòd Sermonum vocem ac titulum, ut in vulgatis plerumque, non inscripserimus. Vetant graves et docti; vetat ratio. Sermones sunt tam Satiræ quàm Epistolæ: in utriusque ælicibus reperitur æquò ser- mo, id est, oratio remissa et sententia quotidianæ locutioni; ut definit Cicero ad Heren. 5. n. 23. Quare igitur laise Satiris titulus duntaxat præfigatur?

1. Qui fit, Moeccenas.) Non alio re tanti literarum Patroni nomen appositum est ad caput singulorum Horatii operum, Od. Epod. Satir. Epist.

- Seu ratio dederit, seu fors objecerit, illa
 Contentus vivat: laudet diversa sequentes?
 O fortunati mercatores! gravis anvis
 5 Milles ait, multo jam fractus membra labore.
 Contra mercator, navim jactantibus Austris,
 Militia est potior, Quid enim? concurritur: horae
 Momento cita mors venit, aut victoria laeta.
 Agricola laudat juris legamque peritus,
 10 Sub galli cantum consultor ubi ostia pulsant.
 Ille, datis vadibus qui rure extractus in urbem est,
 Solos felices viventes clamat in urbe.
 Cetera de genere hoc (adeb sunt multa) loquacem
 Delapsare valeat Fabium. Ne te morer, audi

INTERPRÊTATIO.

quam sibi vel consilium dederit, vel fortuna obtulerit: et quisque praeferat sectantes diversa instituta? Miles senior, fractis jam artubus labore diuturno dicit: o felices mercatores! à contrario negotiator, cum Natus exagitat navim, ait: melius est bellum. Enimvero configitur: horae spatio brevi mors velox acci-

dit, vel felix victoria. Jurisconsultus fortunatos agricolas aestimat, quando consultor januam ejus verberat ad gallicinium. Is vero qui datis sponsoribus rure deductus est in civitate, solos praedicat beatos in civitate degentes. Reliqua ejusmodi tam multa sunt, ut fatigare queant verborum Fabium. Ne te retar-

ANNOTATIONES.

2. *Seu ratio dederit, seu fors objecerit.* Ratio, consilium, voluntas Deorum, ex qua fieri singula in orbe hoc inferiori, Stoici statuebant.

Fors. Seu fortuna, ad quam referebant omnia Epicurei.

3. *Diversa.* Diversa studia, ac vitae institutiones.

6. *Austris.* Lib. 1. Od. 3. rabiem Noti. Vile et lib. 3. Od. 3. dux iniqui turbidus Austris Austris.

10. *Sub galli cantum.* Quemque tædet ruse conditionis, dum ejus sentit incommoda: alienam vero laudat, quoniam tum ejus solum commoda inveniatur. Sic Jurisperitus agricola se infeliciorem putat, quandocunque importunus adsunt consultores, et summo mane ostia pulsant, somnum et quietem interturbantes, seu cum narrationibus vel interrogatiombus saepe fatilibus et lausibus caput obtundunt.

Galli cantum. Vide Plin. lib. 10. cap. 21. ubi sic habet: hi nostri vigiles nocturni, quos excitandi in opera mortalibus, rumpendoque somno natura genuit, norunt sidera, et ternas distinguunt horas interduci cantu. Cum sole eunt cubitum, quartaque caestrensi vigilia ad curas laboremque revocant: nec tolli autum incautos patiuntur obrepere, diemque venientem nunciant cantu. Cicero de Divin. lib. 2. n. 57. Democritus quidem optimis verbis causam explicat, cur ante pœcem galli cantent. Disputo enim de pœctore et in omne corpus diviso et modificato cibo, cantus edere quiete satiatos: qui quidem silentio noctis, ut ait Ennius, favent faucibus: rursus cantu plausuque premunt alas. Coel. Rhodig. lib. 16. cap. 13. multa de his.

Consultor. Cicero pro Muræna, sic artem m-

litarem cum Jure Civili, seu belli ducem cum Jurisperito confer: vigilas tu de nocte, ut tuis consultoribus respondeas; ille ut eò quò intendis, maturè cum exercitu perveniat. Te gallorum, illam buccinarum cantus exarsit.

11. *Ille datis vadibus etc.* Agricola verò in jus venire coactus, cives in urbe degentes videns non experiri ea quae sentit incommoda, statim eos judicat beatiores se, suamque detestatur conditionem. Vades sunt sponsores, qui pro altero se obligant ejusque suscipiunt causam, ac reos se pro eo præstant, sive caput agatur aut crimen, sive pecunia. Nomen factum vadibus, ex eo quòd qui eos dederint, vadendi seu discedendi habent potestatem, donec adsit praestitutus ad sistendum de judicio dies. Cic. de Florb. 2. vadem te ad mortem Tyranno dubis pro amico, ut Pythagoreus ille. Quòd fuit explicat Offic. 3. n. 45. Damonem et Pythagoreos servat hoc animo inter se fuisse, ut cum eorum alteri Dionysius ille Tyrannus Siculus necis destinaret, et is qui morti addictus esset, paucos sibi dies commendandorum suorum causa postulasset, vas factus sit alter ejus sistendi, ut si ille non reverisset ad diem, moriendum esset sibi ipsi. Qui cum ad diem se recepisset, admiratus eorum fidem Tyrannus, petivit ut se in amicitiam tertium adscriberent.

14. *Fabium.* Quis ille fuerit, haud plane liquet. Vetus Interpres, Fabius Narboensis, inquit, equestri loco natus, Pompejanas partes secutus de secta Stoica nonnumquam cum Horatio arriter contendit: scripsit etiam aliquot libros de Philosophia Stoica. Sunt qui clamorem, verborum et loquacem coassidum fuisse dicant eum, quem hic vellicat Porta.

- 15 Quò rem deducam Si quis deus: En, ego, dicat,
Jam faciam, quod vultis: eris tu, qui modò miles,
Mercator: tu consultus modò, rusticus. Hinc vos,
Vos hinc mutatis discedite partibus. Eja,
Quid statis? Nolint. Atqui licet esse beatis.
20 Quid causæ est, meritò quin illis Jupiter ambas
Iratus buccas infllet: neque se fore posthac
Tam facilem dicat, votis ut præbeat aurem?
Præterea, ne sic; ut qui jocularia, ridens
Percurram: quanquam ridentem dicere verum
25 Quid verat? Ut pueris olim dant crustula blandi
Doctores, elementa velint ut discere prima.
Sed tamen amoto quæramus seria ludo.
Ille gravem duro terram qui vertit aratro,
Perfidus hic caupo; miles, nautæque per omne
30 Audaces mare qui currunt, hac mente laborem
Sese ferre, senes ut in otia tuta recedant,
Ajunt, cum sibi sicut congesta cibaria: sicut
Parvula (nam exemplo est) magni formica laboris,

INTERPRETATIO.

dem, audi quò tendam. Si numen aliquod dicat: Ecce ego præstabo modò quod desideratis: tu qui miles eras antea, fies mercator: tu Jurisperitus, jam eris agricola. Vos illinc, vos istinc abite, mutatis vivendi institutis. Eja cur cunctamini? At illi abnuent. Feruntamen conceditur vobis esse fortunatos. Ergo quare Jupiter utramque maxillam non inflat contra illos justè quidem: dicatque, se doinceps tam facilem haud futurum, ut postuletis aurem det? Porro ne joculariter hæc præscribam,

sicut qui ridicula proferunt: tametsi quid prohibet jocosè veritatem loqui? Quemadmodum præceptores assensientes aliquando pueris donant placentas, ut velint excipere prima documenta. Attamen secluso joco seria prosequamur. Is qui humum deducens colu duro vomere, fraudulentus iste caupo, miles et nautæ cuncta maria intrepidè navigantes, affirmant universi, eo se consilio labores exantlare, ut in senectute quietem securam capessant, postquam sibi alimenta comparverint: non

ANNOTATIONES.

15. Si quis deus, etc.) Præclarum huic loco dat lucem Seneca Epist. 95. ubi sic scribit: multa videri volumus velle, sed nolumus. sapè aliud volumus, aliud optamus; id est a Diis petimus; etc. verum ne Diis quidem dicimus. Sed Diis aut non exaudient, aut miserentur. Qui si exaudierint et amoverent, damna nobis sapè maxima aut mala quæ minimè vellemus darent.

18. Mutatis partibus.) Mutatis vitæ institutis, conditione, officiis.

20. Ambus iratus buccas infllet.) Hoc indignationis et gravis iræ indicium est et effectus. Tunc enim crebri concitatisque spiritus ad us prorumpunt, buccasque distendunt; atque animi motum, sanguinisque fervorem expriment tum verba concitata, tum color tumoreque buccarum, tum oculorum denique ignitus ardor, et quasi ful getta. Noster ad Pisones, tumido delingat ore, ait eodem sensu. Sic et Græci loquuntur. Demosthenes de Æschine, ambulat clamitans se affectum contumelia buccas inflans, eos gradatè provocat.

24. Ridentem digro verum.) Postea Sat. 19,

Ridiculum aceri Fortius et melius magnas plerumque secut rei.

25. Crustula.) Fiebant à farina, lacte, caseo, oleo, melle, etc. Quæ placentæ, bellaria, dulcioris dantur pueris interdum, quibus invitentur ad capiendam sponte disciplinam, ac libentius animam ad discenda prima literarum elementa oppocandum. Plato 7. de Republ. vetat pueros vi udigi ad disciplinas, vult autem quasi ludendo invitari, cum quis sic apparet, ad quod disciplinæ genus quisque sit aptus: tum quòd nulla disciplinæ cum vi conjuncta stabilis in animo permaneat.

26. Ille gravem duro, etc.) In avaritiæ deinceps pugnat.

29. Perfidus hic caupo.) Perfidus, seu quòd vitium aqum mixtum venderent, laqueum merum, purum, putum; seu quòd iniquis mentibus uterentur. Hinc Ediles, inter alia sua officia, in hæc animadvertere debebant. Pers. Sat. 1. ad finem.

Frægerit heminas Arreti Edilis iniquus.

33. Nam exemplo est.) Sapient Proverb. 6.

- Ore trahit quodcumque potest, atque addit acervo;
 35 Quem struit, haud ignara ac non incauta futuri.
 Quae, simul inversum contristat Aquarius annum,
 Non usq. am. procepit, et illis utitur ante
 Quaesitis sapiens; cum te neque servidus aestus
 Demoveat lucro, neque hyems, ignis, mare, ferrum,
 40 Nil obstat tibi; dum ne sit te ditior alter.
 Quid juvat immensum te argenti pondus, et auri
 Furtivum defossa timidum depanere tori?
 Quod si comminuas, vilem redigatur ad assem.
 At ni id sit, quid habet pulcri constructus acervus?
 45 Millia frumenti tua triverit area cutum,

INTERPRETATIO.

secus ac exigua formica (nam praebet exemplum) ingenti labore deest ore quicquid potest, et adjungit cumulo quem aggerit, praescia et provida futurae hyemis. Veruntamen illa, statim atque annum abeuntem vexat Aquarius, non amplius foras egreditur, iisque prudens victit quae prius accumulavit: te verò nec ardens aestus, nec hyems, ignis, mare, ferrum, à questu deterret. Nihil te remoratur. Modò ut alius nemo te lo-

cupletior existat. Quid verò prodest tibi ingentem auri vel argenti summam humo clam egestà occultare, non sine motu? Respondes: At si detrahatur quidpiam, redigetur acervus ad parvum assem. Repono ego. Atqui nisi illud agitur, quid placidum habet cumulus congestus? Etsi area tua contriverit centies mille tritici modios, non propterea venter tuus plus devorabit quàm meus; sicut si servorum

ANNOTATIONES.

v. 6. Vade ad formicam, d. piger, et considera vias ejus, et discite sapientiam.

Magni formica laboris.) Phocylides in carmine admonitorio; formica, inquit, gens exigua, sed valde laboriosa est: *φύλην δ' ὀλίγην τελεθεῖσιν ὠρῶν*. Ibid. describitur formica laboris; ut et Virgil. Georgic. 1. v. 186. et 380. item Aeneid. 4. v. 402. Plin. lib. 11. c. 30. etc.

35. Ore trahit quodcumque potest.) Plin. mox cit. Si quis comparat onera corporibus earum (formicarum) fateatur nullis portione vires esse majores. Gerunt ea mortui: majora avertit postremis pedibus moliantur, humeris obnixae. Et ii Recp. ratio, memorius, cura. Senecina arrosa condunt, ne rursus in fruges exeant è terra. Majora ad introitum (cavearum) dividunt. Madefacta imbre profuerunt atque siccant. Operantur et noctu plena luna. Eodem interituro cessant. Jam in opere qui labor, quae sedulitas? etc.

36. Quae simul inversum, etc.) Poeta ipso formicarum exemplo utitur adversus avarum, cujus insatiabilis pecunia fames est. Atqui formica, inquit, quiescit aliquando, cessatque laborare et congerere, atque sapiens ac vicitat congestis. At tibi laborandi et questum facendi nullus est finis.

Contristat Aquarius annum.) Cum hyems advenit, et cum mense Januarii se è medio Aquarius tristem facit annum, cum verò formica non prodiit foras, manet in sua caveola, ibique vescitur quasi mutata cibariis.

Aquarius.) Unum è duodecim signis Zodiaci, quod sol ingreditur 17. Kal. Febr. Virgil. Georgic. 3. v. 308.

cum frigidat olim Jam cecidit, extremoque irrorat Aquarius anno.

38. Neque servidus aestus demoveat lucro.) Juvenal. Sat. 14. v. 135.

Sed quò divitiis haec per tormenta coactas? Cum furor huius dubius, cum sit manifestus phrenesis,

U locuples moriens, egentis vivere fato? Interdò pleno cum turget sacculus ore, Crevis amor nummi, quantum ipsa pecunia cre-scit.

Et minus haec optat qui non habet. Theognis, divitiarum, inquit, nullus finis est hominibus. Qui plurimas habent, duplo rursus augere conantur. Quis satiarerit eos omnes? Opes quidem mortalibus sumi amentia.

Πλεον Πένες εσσιμα . . .

Χρηματα οὐκ ὀνηροῖς γίγνινται ἀπέρηνον 43. Quod si comminuas, etc.) Jam per multiplicem prolepsin dilatat et discutit varios praetextus, quibus solent avari sordes suas obvelare. At si de acervo decessam aliquid lute dum ac sepe, inquit ille avarus, brevi ad unum assem acervus redigatur: ego verò mox egestate conficiabor.

44. At ni id sit, etc.) Respondet Poeta. At nisi utaris pecunia tua, quid ex ea pulcri fies? Quid eris absconditum aurum et argenteum? lib. 2. Od. 2.

Nullus argento color est avari Abditae terris inimice laetae, Cripe Sullasti, nisi temperato Splendeat unu.

45. Millia frumenti, etc.) Etsi agri tibi cedunt

- Non thus hoc capiet venter plus quam mens: ut si
 Reticulum panis, venales inter, onusto
 Forte vehas humero, nihilo plus accipias, quam
 Qui nil portarit. Vel dic, quid referat intra
 50 Naturae fines viventi, jugera centum, an
 Mille aret. At suave est ex magno tollere acervo.
 Dum ex parvo nobis tantumdem haurire relinquas,
 Cur tua plus faudes cumeris grauaris nostris?
 Ut, tibi si sit opus liquidi non amplius urna,
 55 Vel cyatho, et dicas: Magno de flumine mallem
 Quam ex hoc fonticulo tantumdem sumere. Eo fit,
 Plenior ut si quos delectet copia justo,
 Cum ripa simul avulsos ferat Aufidus acer.
 At qui tantulo eget, quanto est opus, is neque limo
 60 Turbatam haurit aquam, neque vitam amittit in undis
 At bona para hominum decepta cupidine falso,
 Nil satis est, inquit; quia tanti quantum habeas, sis.
 Quid facias illi? jubeas miserum esse libenter,
 Quatenus id facit. Ut quidam memoratur Athenis

INTERPRETATIO.

non ita sacculum panis onerato humero fortasse deferas, nihil tamen amplius accipies quam qui nihil gestaverit. Aut loquere, quid prosit vicissitanti intra naturae limites, utrum jugera centena colat, an millena. Ferum, inquit, jucundum est sumere ex ingenti cumulo. Iud, si tantumdem relinquas nobis accipiendum è modico, quare tua horrea praeferas vasculis nostris? perinde ac si egeas aquae urna vel cyatho dumtaxat, dicasque; mallem tandem haurire magno de fluvio, quam de isto fonte

parvulo. Hinc verò fit, ut si qui requirant nimiam abundantiam, hos cum ripa abreptos auferat Aufidus vehemens, Qui autem tantum desiderat, quantum necesse est, ille nec capit aquam coeno turbidam, nec vitam in fluctibus perdit. Sed magna pars mortalium fallaci cupiditate illusa ait: Nihil sufficit, quoniam tanti aestimabere quantum possidebis. Quid huic agas? sine illum esse infelicem, quandoquidem id sponte agit. Ita quidam narratur Athenis extitisse

ANNOTATIONES.

frumenti modiorum centena millia, non ideo plus devorabis quam ego qui pauca possideo.

47. *Reticulum panis.*) Sacculum e reticulo, quo panis ferebatur. 5. August. de Civ. Dei lib. 18. cap. 18. annona retica dicitur, inquit, quoniam ad retia deportatur.

51. *Venales inter.*) Inter vensiles et viros, venum expositos.

49. *Intra naturae fines viventi.*) Senec. Epist. 16. Si ad naturam vivis, nunquam eris pauper: si ad opinionem, nunquam eris dives.

50. *Jugera.*) Jugerum agri pedit 240. in longum, 220. in latum continet: rive, quantum uno bovm jugo arari uno die potest. Lidor.

Centum an mille aret.) Aurel. Victor. de Manio Curo Dentato sic refert: Quaterna dena agri jugera viritum populo divini; sibi deinde totidem constituit: dicens neminem eus debere civem, cui non tantum sufficeret.

51. *At suave est ex magno.*) Hac dicit avarus contra.

52. *Dum ex parvo nobis.*) Averum Poeta refutat. 53. *Cumeris.*) Vasis scitibus, vimineis, sparteis, palmis, in quibus tenuiores frumentum modum modum condebant: at divites in graeculis seu horreis. Fest.

58. *Cum ripa simul avulsos ferat Aufidus.*) Qui prius divitiarum appetunt, quam par est, saepe rerum copia mors perdit: sicut qui vult aquam haurire ex ingenti flumine, non raro demergitur ac perit.

Aufidus.) Apulia fluvius, pro quo libet alio rapido flumine. De eo lib. 3. Od. 30. ubi, violens Aufidus.

59. *Neque limo turbatam haurire aquam.*) Plus limi trahunt majores fluvii: contra fonticulus limpidam habet aquam. Indicat Horatius per similitudinem eos qui opes magnas avidè quærant, multis turbis curis, et nonnumquam obui et absumi.

61. *Cupidus falso.*) Cupiditas imagine recti et justi fallit. Numquam honestè vivendum, famæ consulendum, etc. Ergo docet opes accumulare ad sumptus necessariis faciendum.

64. *Ut quidam memoratur Athenis.*) Quis ille, ignoratur. Timonem quendam misanthropum perperam hic intellegendum interpretes periclitantur. Dixerunt ac sordidum hominem exhibet Horatius: Timon ille contra avaritia fuit hostis, aiebatque splendenter: instabilem cupiditatem atque ambitionem esse omnium malorum elementa: sicut Stobaeum, De eo Diogenes Laertius, et Lucianus.

- 65 Sordidus ac dives, populi contemnere voces
Sic solitus: Populus me sibilat, at mihi plaudo
Ipse domi simul ac nummos contemplor in arca.
Tantalus à labris sitiens fugientia captat
Flumina. Quid rides? mutato nomine, de te
70 Fabula narratur. Congestis undique saccis
Indormis inhians, et tanquam parcere sacris
Cogeris, aut picta tanquam gaudere tabellis.
Nescis quò valeat nummus; quem praebeat usum?
Panis ematur, olus, vini sextarius; adde
75 Quis humana sibi doleat natura negatis.
An vigilare metu exanimem, noctesque diesque
Formidare malos fires, incendia, servos,
Ne te compilent fugientes, hoc juvat, horum
Semper ego optatim pauperissimus esse bonorum.
80 At si condoluit tentatum frigore corpus,
Aut alius casus lecto te affixit, habes qui
Assideat, fomenta paret, medicum roget, ut te
Suscitet, ac reddat natis carisque propinquis.
Non uxor saluum te vult, non filius, omnes
85 Vicini oderunt, uoti, pueri, atque puellae.

INTERPRETATIO.

avarus et opulentus, verba quidem plebis aspernari metus hoc modo: Plebs me sibilat: ego verò mihi met domi applaudo, quoties nummos in arca conspicio. Tantalus sitibundus appetit fluvios à labiis recedentes. Cur rides? De te, nomine solum mutato, fabula commemoratur. Dormis avidus super sacculos undequaque accumulatos: et cogeris abstinere velut à rebus sacris, vel delectari quasi tabulis pictis. An ignoras ad quid pecunia utilis sit ac necessaria? Ematur panis, olera, vini sextarius: adjunge illa quibus non concessis aegrè se habeat natura hu-

mana. Verum an expedit vigilare pavidum, et diebus ac noctibus timere improbos praedones, incendia, servos, ne te deprædentur ac fugam arripiant. Ego certè ejusmodi bonis carere semper exoptaverim. Dices verò: At si corpus gelu vexatum aegrotet, aliudve morbi genus affligat te cubili, praesto est qui adsit, medicamenta subministret ac restituat liberis et dilectis cognatis. Erras, inquam ego. Non confus, non filius, te incudem cupit: te aversantur vicini cuncti, familiares, pueri et puellae.

ANNOTATIONES.

66. *Populus me sibilat, etc.*) Solebat populus plausu et acclamationibus excipere viros insignes de Rep. bene meritos, sibi quæ gratulos, cum theatrum ad spectacula ingrederentur: at homines sibi infensos et invidiosos sibihi prosequeretur. Cic. ad Pisonem: *de te populo, committit ludis, sibihi metuus; ad Attic. lib. 2. Epist. 18. Fusum clamoribus, convitiis, et sibihi coniectantur.*

68. *Tantalus à labris, etc.*) Egreiam apologeton observ. Lectos: qua Poeta longiusculum, ut videtur, narrationem exorditur, statimque abrumbit, atque avaro: *quid rides? De Tantalò, vide annot. lib. 1. Od. 28. et lib. 2. Od. 13. Bellè Petronius: Nec bibit inter aquas; nec poma patensia carpit.*

Tantalus infelix, quem sua fata premunt. Divitis haec magni facies eris, omnia laetè.

75. *Pictis gaudere tabellis.*) Intuendo tantum, nunquam utendo.

74. *Vini sextarius.*) Sexta congi pars, cocti mens cyathos duodecim.

76. *An vigilare metu exanimem, etc.*) Urget Poeta, ostenditque gravis divitiarum incommoda, Juvenal. Sat. 14. v. 303.

Tantis parva malis, cura majore metusque servantur. Misera es; magni custodia census.

80. *At si condoluit, etc.*) Objicit avaro necessitatem pecuniam. Juvenal. mon. cin. v. 156.

Scilicet et morbis et debilitate carbis, Et luctum et curam effugiet, etc.

84. *Non uxor saluum te vult, etc.*) Redarguit Poeta: imò verò cum speras opes intactas servando, subsidia tibi comparare, omnium odium incurris: is ipse intolerabilis es, quibus maxime caris esse debuisti. Nec mirum, quippe unam pecuniolam amat; cetera aspernaris; qua ratione velis a quoquam diligi? Huc facit vericulus ille:

Mori velim, si me omnes exoptent mortuum.

Mitatio.

- Miraris, cum tu argento post omnia ponas
 Si nemo praestat, quem non merearis, amorem?
 At si cognatos, nullo natura labore
 Quos tibi dat, retinere velis, servareque amicos,
 90 Infelix operam perdas: ut si quis asellum
 In campo doceat parentem currere fraenis.
 Denique sit finis quaerendi: cumque habes plus,
 Pauperiem metuas minus: et finire laborem
 Incipias, parto quod avehas: nec facias quod
 95 Vinidius quidam (non longa est fabula) dives
 Ut metiretur nummos: ita sordidus, ut se
 Non unquam servo melius vestiret: ad usque
 Supremum tempus, ne se penuria victus
 Opprimeret, metuebat. At hunc liberta securi
 100 Divisit medium, fortissima Tyndaridarum.
 Quid mi igitur suades? Ut vivam Maenius? aut sic,
 Ut Nomentanus? Pergis pugnantis scum
 Frontibus adversis componere. Non ego avarum
 Cum veto te fieri, vappam jubeo ac nebulonem.

INTERPRETATIO.

Scilicet quando pecuniae tu posthabes universa, an miraris quod nullus exhibeat amorem, quem nequaquam mereris? Quin imò si cupias addictos semper habere eos quos tibi propinquus natura donat absque ullo labore, miser sanè operam perdas; non secus ac si quispiam doceat asinum habenis regi, et per campum decurrere. Tandem sit modus acquirendi: et quandoquidem plusculum possides, paulò minus deinceps time egestatem: atque incipe aliquando finire laborem, comparatis facultatibus, quas petbas. Ne

verò idem agas quod Vinidius quidam, (haud prolixa est narratio) tam opulentus, ut pecuniam metiretur; tam parvus, ut nunquam se vestiret melius servo. Is ad ultimum vitae finem reformidabat ne periret inopia ciborum. At illum securi discidit medium liberta Tyndaridarum fortissima. Quid ergo mihi suades? inquis: Vivamne sicut Maenius, aut Nomentanus? Respondeo: Continuo res oppositas conjungis adversis frontibus. Quando te avarum esse prohibeo, non te volo esse nequam et perditum.

ANNOTATIONES.

90. Ut si quis asellum, etc.) Adagium est, de eo qui operam inane sumit ac molitur.

95. Vinidius.) Legunt alii, Numidius; alii Undius, etc. perinde est.

95. Metiretur nummos.) Scilicet numerare foret longius prope innumerabiles. Petron. fortunata (vixit Trimalchionis) quae nummos magis metitue. Suidas: μέτρημα τῶν ἀριθμῶν ἀντιστοιχεί.

100. Fortissima Tyndaridarum.) Velut altera Clytemnestra Tyndaridis filia, quae Agamemnonem interfecit ab Aegypto moecho adjuva. Juvenal. Satir. 6. v. 676.

..... Tyndaris illa bipennem Insulam et faustum dextrae lacuque tenebat.

Fortè etiam liberta illi nomen erat Tyndaris: Undique Poeta et alludi ad Tyndaridis virorum interfectores.

101. Ut vivam Maenius, aut sic, ut Nomentanus.) Uterque ille bonorum decorator. Male quidam le-

Q. Horat. Flac. Tom. II.

gunt, Naevius. Hic enim avarus fuit, de quo lib. 2. Sat. 2. At de Menio patrum materneque haereditatis dilapidatore, iterum postea Epist. 16. lib. 1. Nomentanus à Nomento oppido cognominatus, praenominis Lucius, nomine Cassius, famosis luxuria exstiter.

102. Pergis pugnantis, etc.) In extrema luxu, cum eligendum sit amplectendumque medium, in quo virtus quaque consistit. Nec avarum te volo, nec prodigum.

104. Vappam. J. Nequam, et similem corrupto vino, quod jam bonitatem perdidit. Plin. lib. 14. c. 30. Vitumque multo quibusdam in locis, iterum spontè fervere: quia calamine deperit sapor, vitumque accipit nomen, probrosum etiam hominibus generaverit animus. S. Chrysost. οὐκ ἔστιν ἁπλῶς καὶ ἀκαρπύριον, ἀλλ' οὐδὲν ἔστιν ἁπλῶς. Latini, vinum vappicans. Gall. du vin qui se tourne. Ital. di un vino malinconico.

B

- 105 Est inter Tanaim quiddam, socerumque Viselli.
Est modus in rebus; sunt certi denique fines,
Quos ultra citraque nequit consistere rectum.
Illic, unde abii, redeo. Nemon' ut avarus
Se probet; ac potius laedet diversa sequentes?
110 Quodque aliena capella gerat distensus uber,
Tabescat; neque se maiori pauperiorum
Turbæ comparet? huic atque hunc superare laboret?
Sic festinanti semper locupletior obstat:
Ut cum carceribus missos rapit ungula currus,
115 Iustat equis auriga suos vincentibus, illum
Præteritum tenens extremos inter euntem.
Inde fit, ut raro, qui se vixisse beatum
Dicat, et exacto contentus tempore vitæ
Cedat, uti convivæ salur, reperire quæmus.

INTERPRETATIO.

Est aliquod discrimen inter Tanaim et socerum Viselli. Est modicus in rebus? Quidam deducunt à ne et obulo, quasi nec obulo dignus. Non. Marcell. bulones, et tenebriones dicuntur qui mendacis et astutis suis nebulam quamdam et tenebras obijciunt.
105. Tanaim.) Libertum Mœcenatis, apud nonem.
Socerum Viselli.) Heruionum. Inuicem utrumque est ille cui integræ sunt corporis membra, nihil verò superfluum.

108. Nemon' ut avarus se probet? Nemone contentus erit sua conditione, et alienam laudabit quique, sicut avarus satis opum se habere nunquam putat, aliosque se bestiotes ac ditiores semper existimat!

111. Neque se maiori pauperiorum turbæ comparet. Hinc mali origo. Plures se pauperiores non considerat avarus: ac unum aut alterum opulentiores fortè ob oculos semper habet, eosque superare nititur.

113. Sic festinanti semper locupletior obstat.) Qui sic affectus est, ut vix opibus omnes vincere, huic semper videbitur aliquis esse locupletior ac felicior: is invidia et cupiditate contabescet: nam ejus oculis ac iudicio, ut ait Ovidius,

*Festilior seges est alieno semper in agro;
Vivumque pecus grandius uber habet.*

netur? Profectò sic properanti semper impedimento est: ita dicitur aliquis: quemadmodum quando ungula abripit currus repagulis emissos, auriga conatur assequi equos, qui prævertunt suos, spernens eum quem præ urrit inter ultimos euntem. Hinc fit ut raro possimus invenire hominem, qui se dicat beatum vixisse, quique emenso vitæ spatio, decedat contentus, ut contra salutus.

ANNOTATIONES.

114. Ut cum carceribus, etc.) Similitudine illustrat quod dixit. Qui quadrigarum cursu in stadio certat, non respicit unquam posteriores, sed despicit; ac priores aspicit ac nititur assequi et antevertere.

Carceribus.) Hi quasi carceres dicuntur, quia ibi arcentur equi certo repagulo, ne currant, antequam magistratus signum dederit. Servius de Varone. Hic lib. 4. de Ling. Lat. sic scribit: Circus dicitur, quod circum spectaculis edificatus, ubi ludii fiunt; et quod ibi circum metas fertur pompa, et equi currunt. . . . In circo primo unde mittuntur equi; nunc dicuntur carceres. Vide lib. 1. Od. 1. ubi de curriculo, pulvere Olympico, metaque fervidis evictis sociis.

Ungula.) Pro equo ungulas habente. Synecdoch. Currus J. Bigas, quadrigæ.

118. Exacto contentus tempore vitæ.) Senec. ad Lucil. Epist. 15. hunc locum videtur interpretari voluisse; ubi, itaque quàm multa vis consecutus, recordare. Cum aspexeris quos te antecesseris, cogita quos sequantur. Si vis grates esse adversis Deis, et adversis vitam tuam, cogita quàm multos antecesseris.

119. Cedat uti convivæ salur.) Desumpta sententia à Lucretio lib. 3.

Quid tibi tantopere est, mortale, quid nimis ægrè

120 Jam salis est. Ne me Crispini scriinia Lippi
Compilasse putes, verbum non amplius addam.

INTERPRETATIO.

At jam sufficit: nec ullum ultra verbum add-
jicium, ne suspiceris me suffuratum esse commentarios Crispini Lippi.

ANNOTATIONES.

*Luctus indulget? Quid mortem cogensis, et
flet?*
Cur non ut plenus vitae conviva recedis?
Et paulo post:
*Sed quia semper aves, quod abest, praesentia
temnis;*
Imperfecta tibi elapsa est ingrataque vita:
Et nec opinati mors ad caput astitit, ante
Quam satur ac plenus possis dicere verum.
220. *Crispini.*) Is Stoicus Philosophus valde lo-
quax fuisse dicitur, et verbis multis et inconditis
doctrinam Stoicam complexus. Hinc lepide nostae
par hujus aetalogi masonicam Stoica dogmata ven-
ditare desinit.
Scriinia.) Scripta in arcubus, capsis, scriniis in-
cluta.
Lippi.) Val hoc erat cognomen, vel oculis re-
vera lippienibus ille erat. Absurdè vetus Inter-
pres Crispinum ita vocari scribit non oculorum ra-
tione, sed moria; quod fueris insulzus poeta. Ta-
les argutios non venatur sublimis spiritus vates,
qualis Horatius.

SATIRA II.

Dum vivant stulti vitia, in contraria currunt.

AMBUBIARUM collegia, pharmacopolae,
Mendici, mimae, balatrones; hoc genus omne.

INTERPRETATIO.

TIBICINARUM coetus, pharmacopolae, mimae, balatrones; omnes isti ho-
mines.

1. *Ambubiarum.*) Jul. Scalig. Post. lib. 6. cap.
7. de hac Satira; in secunda, inquit, de moechis
exempla usque ad fastidium. Sane: et hic scopos
esto, flagitiorum nauseam ingerere vel flagitiosis laus.
Iam Scaliger alibi, loquens de Martialis Poeta sic
habet: *al i ejus forda ne legerim quidem, tantum
abest ut ad censuram vocem.* Ego simile quid hic si
dixaro, vel fecero, condonabis, imò gratulaberis,
podens lector. Itaque par salebrosa peccentem ac
suspensio grado incendiis nihil noxium, fortassis ad
utia quidpiam occurret.

Ambubiarum.) Multa regantur multi de ha-
jus vocis etymologia. Syriacam agnosco spome cum
veteri Interprete, qui sic scribit: *Ambubiae di-
cuntur mulieres tibicinis lingua Syrorum. Etenim
Syria tibia, sive tympana, ambubia dicitur.*
Gravis doctrinae et ingenii adspolutores accedunt
non pauci, Augel. Cinnius. Isaac. Casaubonus,
etc. Jos. Scaliger in Varon. de Ling. Lat. ad vo-
cam *simpulum*. Syriacum est, inquit, nam ut *Ab-
bub, ambub* alias ambubiarum collegia: à cophor,
camphora; à sadin, sindon; à sabbeca, quod est
apud Danielem, sambuca; sic à sephel, tempel;
et inde *simpulum fecerunt*. Ergo per ambubiarum
collegia, debemus intelligere quotquot artes exer-
cebant impudicas, ludicras, praestiticas; etc. Sua-
non. Neron. cap. 27. *conestibus nonnumquam in pu-
blice, inter seortum totius urbis ambubiarumque
ministris.* Potò non solum tibias, aliisque instru-
menta musica, sed et tibiales, ac tibicinis corpo-
ris quatuor et tiberium cantu vitam sustentantes, à
Syria Romam confuixisse, docet Juvenalis et

lam Sat. 3. v. 6a. et saep.

Jam pridem Syrus in Tiberim d-fluxit Orentes;
Et linguam, et mores, et cum tibicine chordas
Oblinquit, nec non genilia tympana etcum
Vexit, et ad Circum iustas prostare puellas.
Ubi observa, propter tympana vocari genilia,
quippe vox est à *tuppa* Syriaca.

Pharmacopolae.) Pharmacum et medicamentum,
testibus Nonio et Eustathio, sunt iudae voces, in
bonam et malam partem usurpari solite: unde et
pro veneno accipi conuocuum dolumus alibi.
Sic et pharmacopula dicti interdum nugentarii,
myropola, pigmentarii, ac quotquot aromata et
odoras, itam qui medicinas potiones quascunque
diventebant. Sic etiam appellantur medici illi cir-
cumforanei et agryta, qui imperitis plebi remedia
quidam, magis autem verba vaniloqu, per fora et
compta urbium curantur. De his Cato apud
Gell. lib. 1. cap. 15. *Itaque auditis, non auscul-
tatis, tamquam pharmacopolam. Nam ejus verba
audiuntur, Verùm ei se nemo committat, si agger
est.*

2. *Mendici.*) Circulatores omnes, phyllogonomi,
matroscopi, chiromantici: Imprimis autem Isiaci ac
Cybelae sacardotas, et quicunque vaticinandi artem
proferri stipem controgabant.

Mimae.) Gesticulatrices, saltatrices, Indiones,
histriones, scenici, *aut va pueri, aut imitatio*
vocatur mimos vel mima, quia dicta vel facta
cujusque imitatur, cum lascivia, seu voce, seu prae-
cipue gestu, *aut quibusque loquitur*, ut canit
Claudianus.

- 15 Quanto perditior quisquis est, tanto acrius urget:
Nomina sectatur, modo sumpta veste virili,
Sub patribus duis tironum. Maxime, quis non,
Juppiter, exclamat, simul atque audit? At in se
Pro quaestu sumptum facit. Illic? Vix credere possis
20 Quam sibi non sit amicus: ita ut pater ille, Tercuti
Fabula quem miscrum nato vixisse fugato
Inducit, non se pejus cruciaverit atque hic.
Si quis nunc querat: quò res haec pertinent? Illic:
Dum vivunt stulti vitia, in contraria currunt.
25 Malthinus tunicis demissis ambulat. Est qui

INTERPRETATIO.

et quò luxuriosior quisque est, eò ardentius
consecratur: quaerit nomina juvenum, qui
virilem togam nuper induerunt sub patribus
valde pareis. Quis autem audiens talia
non statim exclamat: Proh summe Jupiter!
Ferim, inquit, ille praelaros forte sum-
ptus facit secundum ingens lucrum. Ille
scilicet? Quin huò vix tibi persuadere queas,

ANNOTATIONES.

cap. 12. Tob. veniunt Kalendae, paris sors cen-
tesimam, veniunt mentes singuli, generatur usura:
crevit centesima: petitur, nec solvitur: ap-
plicatur ad sortem. Itaque non jam centesima inci-
pit esse, sed summa, hoc est non foeneris centesi-
ma, sed foenus centesima.

Extenuat.) Proprie. Nam illi pecuniam tradentes
ad foenus, statim utrumq; primi mensis demebant de
sorte, seu ex ipsa quam credebat summa. De usura
legibus humanis ac divinis prohibita dixi ad
Epod. 2. v. 4.

15. Quanto perditior, etc.) Quò magis novit lu-
xuriam destitutum juvenem adeoque pecuniae avidiorem,
eò diligentius hunc adit, et quaerit ei pecuniam
credere gravioribus scilicet usuris, ob urgeant inopi-
am vel habendi cupiditatem.

16. Nomina sectatur tironum, etc.) Studet foene-
rari adolescentibus, qui nullam à duris patribus pecu-
niam aut valde exigentia accipientes, quascunq;
via, quovis foenore quaeritabant ac sumebant, qua
sua libidini satisfacerent ea etne ferventi. Atque id
quidem scelus diu grassatum est. At postea ex Se-
natusconsulto adempta est sortis et petitio illis, qui
suisfamilias pecuniam credidissent in mortem pa-
trum; ne vel occasio binc etnet patri nocem ma-
chinodii, aut per molas artes ac turpes pecuniam
quoquo modo reddendam ac persolveram queritan-
di. Senatus illud consultum Macedoniarum dictum
est à Macedone into foeneratore. Sueton. Vespas.
cap. 11. ructor Senatus suis decernendi, ne filiorum
familias foeneratoribus exigendi crediti sui esset un-
quam, hoc est, ne post patrum quidem mortem.

Nomina.) Sic vocantur tam cretita quam debita,
eò quòd creditores in commentariis seu in tabulis
referrent et inscriberent nomina debitorum, seu eo-
rum quibus pecuniam crediderant. Hinc nomina fa-
cere dicuntur tam debitoribus quam creditores.

17. Tironum,) id est adolescentum, Tirones alii

quantum sibi sit inimicus. Adeo ut non
isto crudelius sese discruciauerit pater ille,
quem Terentii Comodia exhibet infeli-
cem vixisse, ex quo filium à se fugaverat.
Quòd si petat aliquis, quorsum haec spe-
ctant? eò nempe: cum insani fugiant
vitia, incidunt in opposita. Malthinus
prolixis tunicis incedit. Alius est qui

TATIONES.

millida, illi forensis exercitatio et eloquentia.
Ille circa annum aetatis 17. post pubertatem scilicet,
pratectam deponerebat, induebat verò togam ali-
quando puram nivei candoris, quò virilis dicta est,
ut ait Alex. ab Alex. lib. 5. cap. 18. candidum
umbonem vocat Pet. Sat. 5. v. 33. Pllo. lib. 8.
c. 48. toga pura tyrones induuntur. Coel. Rhodig.
lib. 14. cap. 16. Quoniam verò, inquit, ut in Ma-
gia Apulejus scribit, eruditissimi juvenes laudis gra-
tia, primum hoc forensis operae rudimentum subi-
bant, ut aliquo insigni iudicio civibus suis nosceren-
tur, qui mos incipientibus adolescentulis ad illustran-
dum ingenii florem apud antiquos fuerat concessus:
togam item candidam, qui hoc facerent tyrones,
induebantur ipso tirocinii die: sic enim appellabant,
cum eloquentiam auspicarentur in foro. Eum togam
Cicero puram vocavit. Scribis enim ad Attic. In ty-
rocinio filii Ciceronis togam illi putam dedisse Arpini.

Maxime, quis non, etc.) Quis verò oò deteste-
tur ejusmodi foeneratores? Quis avaritiam eorum et
nequitiam non abominetur? Quis usuras Graeci
appellant, quod multos et graves debitori dolores
pariant. Cic. Offic. 2. num. 89. quid foenerat? Tum
Cato: Quid hominem, inquit, occidere?

20. Quam sibi non sit amicus:) Quam sit sordide
parcus, suum defraudans genium, eum necessaria
sibi delegans, ac de se penas velat exigens, insat
Menedemi apud Terentium.

Terenti fabula quem miscrum, etc.) Hecaton-
timorunos, sauras epimachus est. Id est, septimum
discrucians, titulus est Terentianae Comodia, in qua
filium Cliniam procul in militiam abire, pra paritate
sordide avaritia, compellit datus pater Me-
nedemus: ad postea facti penitens sese angelat,
quod tam iniquè à se amandasset ac fugasset prop-
rium filium senectutis suae baculum et colum.

22. Atque hic.) Quam foenerator iste pessimus.

25. Malthinus tunicis demissis ambulat.)

Iuguen ad obscœnum subductis usque facetus.

Pastillos Rufillus olet, Gorgonius hircum.

Nil medium est. Sunt qui nolint tetigisse nisi illas,

Quarum subsuta talos tegat instita veste.

30. Contrâ alius nullam nisi olenti in fornice stantem.

Quidam notus homo cum exiret fornice: Macte

Virtute esto, inquit sententia dia Catonis.

Nam simul ac venas inflavit tetra libido,

Huc juvenes acquam est descendere, non alienas

INTERPRETATIO.

succinctis usque ad umbilicum, se ridiculum præbeat. Rufillus pastillos redolet; Gorgonius verò caprum. Nihil mediocriter peritur. Sunt qui renuant attricare mulieres, præter eas, quarum talos operit fascia purpurea stolæ subsuta. Alius è

contrario nullam nisi prostantem in foedo lupanari. Sicque se tuetur: Cum nobilis quispiam vir è fornice egrederetur, Cato divinus ita est affatus: Boni animo esto; quippo cum fervens ardor libidinem accenderit, istuc venire adolescentes oportet, non autem

ANNOTATIONES.

Vetus quidem lex jubebat: *demissum ad talos tegam* quisque in urbe habeo. Sub Augusto, neque restrictis neque fasis lace lere, iussu dicitur. Quintil. lib. 11. cap. ult. *cui laticlavii jux non erit, ita cingatur, ut tunicae prioribus oris infra genas paulum, posterioribus ad medios poplites usque perveniant. Nam infra, mulierum est; supra, Centurionum.* Hinc patet, quod alibi notavimus, disinctum, sive *de missis tunis* eis ambulare, mollesta atque ignavia argumentum fuisse, nec non superbe et vane ostentationis: succinctis eorum vestes eut prædictas viris frugi et virtute clavis proprias existisse. Vide Epod. 1. v. ult. et Epod. 4. v. 8.

Malthinus. Quis ille? certè haud nobis liquet. Molli ac effeminatus notatur. Non. Marcell. *malta* appellari molles, antiqui voluerunt, à Graeco, quasi *μαλθα* (114). Lucil. lib. 27. *insanum* vocant quem *malta* ac *feminam* dici vident. Quidam designari volunt Menam illum, de quo Epod. 4. Alii ipsum Mœcenatem. Hunc esse qui solutus tunicis in urbe semper incesteris: inquit Seueca Epist. 114. Julius Scaliger Poet. lib. 3. c. 98. ita scribit: *Satirographi ne amicis quidem parcunt. Ingratus Horatius, qui ne a Mœcenate quidem abstinere potuit: si quidem quod ajunt verum est, Malthinum ab eo appellatum, cuius demissum notaret tunicas. Ager enim Sabinus, quo canticula illa à divino viro donata fuerat, tantus tantique erat, ut objectu suo posset masculi oculi visum interciperi, quo minùs tunicarum demissione offenderetur.* Hæc Scaliger invidiâ semper hu Horatium hostili. Verùm esto, ipsum Mœcenatem vellicet Poetæ, numquid barbaro et servili amoni id faciebat? Iam ridens amico, quod ait Persius, *viser tangit vitium, et admittis circum præcordia loliis* festivus et gratus; excepti verò beneficii patrum memos.

Est qui, etc. Alibi aliud omnino vitium habet. Agrippa, inquit, vestibus ad notes usque decitis et subductis ut solitus.

37. *Pastillos.* Trochiscos, seu globulos odoratos. A *pauis* sic dicitur, paniculus, panicillus, pastilla.

lus. Alii desolant à *ωρε* conspersus, nempe odorifero pulvere, et similibus.

Gorgonius hircum. Tetrum odorem, qualem hircus. Gorgonius nimiam negligentiam affectabat: Rufillus nimium cultum et mundiciem. Ito verticulo invidiam tibi eorum notat Horatius Sat. 4. seq. v. 93. Unde colligimus adversum nonnullos, Rufillum et Gorgonium æquepotum viles et ignobiles existisse.

38. *Nil medium.* Vix reperire est auream illam mediocritatem, lib. 2. Od. 10.

Sunt qui nolint tetigisse, etc. Jam demum à flagitiis detorret triplici argumento: quòd rem familiarem exhauriant et perdant; quòd corpus fiant obnoxium multis doloribus; quòd hœu: et famæ damnum lovehant.

Illas quarum subsuta, etc. Matronas, quæ talares habent stolas, quarum imam partem avorta a nobis fasciola, quæ instita dicitur. Synecdoch. Catull. Epithal. Pelet:

Candida purpurea talos incinxerat ora.

30. *Oleti in fornice.* Malè olentia, foetidaque lupanaria notat etiam Juvenalis Satir. 6. sarcasticè in Metellinam Claudii Imperatoris uxorem adulteris famosas, ita scribens v. 116. et seq.

Ausa palatino tegem proferre cubili,
Sumere nocturnos meretrix Augusta cucullos
v. 130.

Obscurisque genis turpis fumoque lucernas,
Fœda lupanaris tulit ad pulvinar odorem.

31. *Macte.* Magis auctus esto.

Sententia dia Catonis. Hujus viri gravis et Censorii auctoritate, vult ille libidinosus juvenis fugitia sua defendere. Scilicet Cato videns hominum honestum è lupanari exsuum quovoq modo lussit: ac cum venientem illic *sexpās* animadvertisset, ita dicitur allocutus: Adolescenti iudicari te, quòd hæc interdum venies, non quòd istic habitares.

34. *Descendere.* Aptæ vox. Nam sub fornicibus et subterraneis locis erant gænes.

- 35 Permolere uxores. Nolim laudatier, inquit,
Sic me, mirator cunni Cupiennius albi.
Audire est operae pretium, procedere rectè
Qui moechis non vultis, ut omni parte laborent,
Uique illis tanto corrupta dolore voluptas,
40 Atque haec rara, cadat dura inter saepe pericla.
Illic se praecipitem tecto dedit. Ille flagellis
Ad mortem caesus: fugiens hic decidit acrem
Praedonum in turbam: dedit hic pro corpore nummos:
* Hunc permixserunt calones; quia etiam illud
45 * Accidit, ut cuidam testes, caudamque salacem
* Demeteret ferrum. Jure omnes: Galba negabat.
Tutor at quanto merx est in classe secunda!
Libertinarum dico: Sallustius in quas

INTERPRETATIO.

corruptere aliorum conjuges. Cupiennius vero sectator mulierum vestes candidas gestantium, ait: Ego quidem nolim ita commendari. At vos qui exoptatis non felicem esse adulteris exitum, non poeniteat attendere, quales aerumnas ferant usquequaque, et quod voluptas eis eveniat plurimis anxietatibus perturbata, et quidem infrequens, ac saepius non sine gravibus periculis. Ergo auscultate. Iste, moechus e tecto se praecipitem

tavit. Hic flagris mulctatus est ad necem usque. Ille noctu fugiens incurrit in saevus grassatorum manus. Alius pecunia redemit corpus.

* * * * *
Merito factum cuncti dicunt. Galba verò negabat. Sed quàm securior est merx in media condicione! Libertinarum dico. Scilicet erga quas Sallustius

ANNOTATIONES.

35. Mirator Cupiennius.) Cupiennius Libu-
manus, Augusti familiaritate clarus, cultus varò
corporis niturisque studiosissimus: sectator erat mu-
lierum veste candida indutarum, scilicet matrona-
rum, ut postea dicemus.

39. Audire est operae pretium, etc.) Ennii sunt
hi verus ab Horatio paulum immutati. Sic ille:
Audire est operae pretium procedere rectè

Qui rem Romanam Latiumque augescere voltis.
39. Corrupta dolore voluptas.) Ad Epicuri men-
tem adulteris proscribit non velut turpia, sed quasi
remoras voluptatis, scilicet periculis et malis cir-
cumseptis. Praevarò Cicero in Anton. Libidinosis,
avari, facinorosi verae laudis gustum non habentes. At
debulset dammare alicui et iniqua, et lumini natu-
rali aversa: quod tibi nolis fieri, alteri ne feceris.

41. Hic se praecipitem, etc.) Quoniam, ut mox è
Cicerone dixi, luxuriosi non ducuntur amore recti,
saltem pomarum motu nonnunquam deterentur.
Valer. Maximum lib. 6. cap. 1. n. 13. Sed ut eos,
inquit, stricinia percurrat, qui in vindicanda pu-
dicitia dolore suo pro publica lege usi sunt. Sempron.
Musaet C. Gallum deprehensum in adulterio flagellis
cecidit: C. Memmii L. Octavium similiter depre-
hensum nervis contudit, Carbo Attienus à Vibiano,
item M. Pontius à Pub. Cernio deprehensi castrati
sunt, etc.

Se praecipitem tecto dedit.) Fugiens vindicem
meritum.

Ille flagellis ad mortem caesus.) Gellius lib. 17.
cap. 18. ex Varrone, C. Sallustius scriptor series il-
lus et severae orationis, in casus huiusmodi notiones

Censorias fieri atque exerceri videmus, in adulterio
deprehensus, ab Annio Milone toris bene caesus est:
et cum dedisset pecuniam, dimissus. Item refert
Asconius. Juvenal. Sat. 10. v. 311.

* * * * *
fict adulter
Publicus, et poenas metuet quicumque marius
Exigit iratus; nec erit felixior astra
Martis, ut in laqueos nunquam incidat...

* * * * *
necut hic ferro: secus ille cruentis
Verberibus: quodam moechos et mugilis irarat.
43. Calones.) Servi militum, quod palma et li-
gneas clavus gerebant ita dicti, item clavaveres sub
eam causam. Et quilibet servi calones vocati sunt
à ferendis ligula, quae graece κάλα.

46. Jure omnes.) Omnes sicut, iure illos pun-
iri, et dignus flagitio poenas dedisse.

Galba negabat.) Salta ironia in Servium Galbam
Jurisconsultum, qui cum esset famulus adulteris,
sui simillam libens patrocinium suscipiebat.

47. Tutor at quanto merx.) Lex Julia plecti ju-
bebat ens solùm qui peccasset in ingenuas, quae
nec quantum corpore licissent, nec artam ludicram
aut lenocinium exercissent, nec in scenam speram
locassent.

In classe secunda.) Tres Poëtae classes mulierum
statuit. 1. matronarum. 2. libertinarum. 3. me-
sethicum.

48. Sallustius.) Is est de quo lib. 9. Od. 2. Non-
nulli perperam intelligunt ejus avunculum C. Sal-
lustium Crispam histriae scripserim. At quam-
vis mores contendant, non ita ratio temporum,
ut obprobret eruditè Torrensius. Hic à Cœpæ

- Non minus insanit quàm qui moechatur. At hic si
 50 Quà res, quàm ratio suaderet quaque modeste
 Munificum esse licet, vellet bonus atque benignus
 Esse; daret quantum satis esset, nec sibi damno
 Dederitque foret. Verùm hoc se amplectitur uno:
 55 Hoc amat, hoc laudat. Matronam nullam ego tango,
 Ut quondam Marsaeus amator Originis: ille
 Qui patium mimae donat fundumque laremque:
 Nil fuerit mi, inquit, cum uxoribus unquam alienis.
 Verùm est cum mimis, est cum meretricibus: unde
 60 Fama malum gravius quàm res trahit. Au tibi abundè
 Personam satis est, non illud quidquid ubique
 Officit, evitare? bonam deperdere famam,
 R. in patris oblimare, malum est ubicunque. Quid inter-
 est in matrona, ancilla, peccare togatà?

INTERPRETATIO.

nōa min⁹ insanum se praestat, quàm qui matronas sectatur? verùm enīverò si vellet ille esse munificus ac liberalis, quantum facultates et ratio permittunt, et quatenus decet esse moderatè liberalem, donaret quantum sufficeret, neque sibi detrimentum afferret, et probum. At contra illud solum in se assumat, praedicat, venditat: Ego nullam tango matronam; sicut olim Marsaeus iste Originis amasius, qui mimae tribuit paternam

ANNOTATIONES.

ribus in Senatu reprehensus quod in libertinas insaniret, respondit se matronas non assectari, quasi se criminis expertem excusans, ejectus verò est à Senatu. Vide bell. Catilin.

49. *Moechatur.* Vox ista propriè hic ponitur pro eo qui alienam uxorem ingenuam quidem in adulterium pellicit.

52. *Damno dedecorique.* Damno bonorum, et fama.

55. *Hoc se amplectitur uno.* Uno libertinarum amore sibi placet, ob hoc unum se laudat et vendit, quod libertinas duntaxat, non autem matronas consecetur.

55. *Marsaeus, etc.* Ignotus ille nobis Originis mimae et meretricis amator, Tres eo tempore fuerunt insignes meretrices, Origo, Arbutula, Cytheris. Hanc Lycorion vocat Virgilius Eclog. ultimâ. Gallo Poeta prae dilectam, quae poëtae Antonium in castra secuta est.

Nil fuerit mi, inquit, etc. Sic Marsaeus extenuat nictur suam libidinem flagitiosamque nequitiam.

58. *Verùm est cum mimis, etc.* Respondet Horatius. Eto nihil tibi sit cum uxoribus alienis; et insula erga mimas et meretrices, à quibus fama duntaxat trahis damno rei familiaris grauior: quamquam utraque inde proreuit. Plaut. Trocul. *Meretrix ut nunc quod das deorat, nec apparet utrum: niterum infert in pauperem; privat bonis, luce, honore, amicit.* Sapiens Rex Prov. 5. *Ne attendas fallaciam mulieris; fatus enim distillans labia*

praedia, et domum; dicitque: Mihi quidem nulla consuetudo fuerit unquam cum conjugibus aliorum. Atqui est cum mimis, est cum meretricibus; à quibus graviorem perniciem depromit existinatio, quàm res familiaris. Sufficiat tibi fugere personam, non autem quaecunque ubicunque nocet: perdere bonam existimationem, illapidare patrimonium scilicet malum est. Quid refert utrum pecces in matrona, an in libertina, an in meretrice?

TIONES.

meretricis, et nihil illi oleo guttur ejus. Novissimè autem illius amara quasi absinthium, et acuta quasi gladius biceps. Pedes ejus descendunt in mortem, et ad inferos grecus illius penetrant. . . . longè fac ab ea viam tuam; et ne appropinques foribus domus ejus, ne das alienis honorem tuum et annos tuos crudeli, ne fortè impieantur exierant viribus tuis, et labores tui sint in domo aliena, etc.

65. *Quid interest, etc.* Ex opinione Stoicorum paria esse quævis peccata dicentium.

65. *In matrona, ancilla, peccare togatâ.* Tres gradus peccati statuit Poeta; in matronis, in libertina, in meretrice. Has triplex vestis colorisque genus distinguebat. Matrone stola candidè induiebatur: ancillae sive libertinae togâ pulla: meretrices Colâ seu pelliculd. Erat vetus Interpres his attribuens quod erat libertinarum; sit nempè meretriciam togam pullam fuisse, quod refellitur vel ex sequenti textu, id quod mox dixi, stabiliente. Porro est operae pretium observare matronas, quae adulterii convictae à viris repudiabantur, stola candidâ solitas exui, et togâ vestiri, ignominiae causa. Stola plebeis quævis honestis non dabitur; stola quidem Patriciae et grandæ natæ matres cum deferrebant honoris causa. Erat enim ad imos pedes fluxa, quam istitus contextu ambibat. Contrâ, meretrix est togam subdiciorem, et virili similem gustabit. Alex. ab Alex. l. 5. c. 18. *Festus: matronae appellabant, quibus stolas habendi juri erat.* Non. Martell. ex Varrone, toga commune vestimentum, durum et aucturnum; muliere, et virile.

Vilius

- Villius in Fausta Sullae gener, hoc miser uno
 65 Nomine deceptus, poenas dedii usque superque
 Quam satis est, pugnis cecus, ferroque petitus,
 Exclusus fore, cum Longarenus foret intus.
 Huic si mutatis verbis mala tanta videntis
 Diceret haec animus. Quid vis tibi? numquid ego a te
 70 Magno proguatum depono consule cunnum
 Velatumque stola, mea cum conferuit ira?
 Quid responderet? Magno patre nata puella est.
 At quanto meliora monet pugnantisque istis,
 Dives opis natura suae. Tu si modò rectè
 75 Dispensare velis, ac non fugienda petendis
 Immiscere; tuo vitio rerumque labores,
 Nil referre putas? Quare, ne poeniteat te,
 Desine matronas sectari: unde laboris.
 Plus haurire mali est, quam ex re decerpere fructus.
 80 Nec magis huic inter niveos viridesque lapillos,
 Sit licet hoc Cerinthe tuum, tenerum est femur aut cras
 Rectius: atque etiam melius persarpe togatae.
 Adde huc quod mercem sine facie gestat: apertè
 Quod venale habet ostendit: nec si quid honesti est,

INTERPRETATIO.

Villius Sullae gener, infelix eo duntaxat nomine illusus, ob Faustam poenas luit secundum et ultra merum, pugnis contusus, et ferro appetitus; eiec us domo, cum Longarenus esset intus. Quodd si libidinis tot et tanta incommoda cernentis nomine mens tali homini loqueretur ista: Quid petis? quando meus ardor fuerit accensus, an ego a te flagito mulierem illustri consule genitam, et stola vestitam? Quod responsum daret? nempe illustri patre orta est puella. Perum quanto meliora, et his contraria suadet natura suis quibus locuples? Si modò tu bene uti

velis, et non confundere evitanda cum exoptandi; an credis nihil interesse utrum egeas per tuam vitiosam cupiditatem, an per rerum penuriam? Quapropter ut non doleas aliquando, abstine deperire matronas; unda plus moeroris percipitur, quam utilitatis ex re colligitur. Enimvero non est huic mollis femur, aut crus decentius, inter lapillos candidos ac virides; (Id verò tuum sit licet à Cerinthe) Imò saepius pulchrius est plebejæ. Adde quod haec mercem portat haud fucata: ac si quid est venustum, haud venditat et ostendat: neque satagit

ANNOTATIONES.

64. *Villius in Fausta Sullae gener.* Villiorum familia Roma nobilis. Villius iste non revera gener, sed ob frequentissimum cum Fausta Sullae filia consuetudinem, ita vocatur: seu quod eum sibi uxorem fore speraret. Unde sequitur; hoc miser uno nomine deceptus. Grandi scilicet nomine, ex antiqua Scipionum gente: à quorum moribus ac virtutibus dignetur Sylla, magistratus tamen, Quæsturam, Consulatum, Dictaturam, ac demum tyrannidem, pessumdara Rep. occupavit. Cic. in Verr.

65. *Longarenus.* Ignobilis quispian, Villio tamen felicio merchus, et gravior Faustæ.

66. *Huic si mutatis verbis rre.* Prosopopæia puerilem obscena, sed lepida et elegans.

76. *Tuo vitio rerumque labores.* Nostro vitio laboramus, cum dolemus non adesse perdicem aut Q. Horat. Flac. Tom. I.

ph. sianum, ac rerum vitium seu penuriam est, si deus panis aut cibis vulgaris quilibet.

78. *Matronas sectari.* Ulpian. Aliud est appellare, aliud sectari. Appellare est blanda oratione aliterius pudicitiam attenuare, anseratur qui tacita frequenter requirit, assidua enim coactio: proinde nonnullam infamiam.

80. *Niveos viridesque lapillos.* Uniones, et smaragdos.

81. *Sit licet hoc Cerinthe tuum.* Is erat amittit pariter et delicta matronarum mundo muliebri splendendum: singulari forma gratiæ præstabat: Sulpicia Servili filia in primis carui. De eo Tibullus male.

83. *Mercem.* Corpus mercenarium, turpi quæstui venale.

- 85 Jactat, habetque palam, quaerit quod turpia celet.
Regibus hic mos est; ubi equos mercantur, opertos
Inspiciunt: ne si facies (ut saepe) decora
Molli fulva pede est, euptorem inducat hiantem,
Quod pulchrae clunes, breve quod caput, ardua cervix:
90 Huc illi recte: ne corporis optima Lynceis
Contemplerè oculis; Hysara coecior, illa
Quae mala sunt spectes. O crus! ò brachia! verum
Depygis, nasuta, brevi latere, ac pede longo est.
Matronae praeter faciem nil cernere possis,
95 Cetera, si Catia est demissa veste tegentis.
Si interdicta petes, vallo circumdata, (nam te
Hoc facit insauum) multae tibi tum officient res:
Custodes, lectica, ciniflones, parasitae.

INTERPRETATIO.

oculare quod prauum est. Ita est consuetudo diuitibus, quando emunt equos, obtectos considerant, ne facies (quod non raro fit) elegans si tenera ungula subnixa fuerit, in errorem impellat emptorem auidum; eò quod sint decorae clunes, breue caput, erecta cervix. Illi recte quidem hoc faciunt. Tu ergo pariter ne oculis acutissimis intueare partes corporis formosas; Hysara verò coecior ea quae deformitas sunt aspicias. O crus

venustam! ò brachia concinna! at ⁹⁰ grandiuri est naso, breui latere, et pede longiori. Praeterea nil matronae praeter vultum videre queas, ceteras partes absconditis proluxa stola; nisi forte Catia est. Quod si cupias euenire denegata, quasi munimentis cincta; (quippe hoc te insanire facit) plurimas res tunc impedimento tibi sunt; custodes, lectica, cinerarii, parasitae.

ANNOTATIONES.

86. Regibus.) Nobiles ac diuites appellantur sepe reges ob potentiam et auctoritatem quam eis confert pecunia, cui omnia obediunt.

Opertos inspiciunt.) Pugnant examplaria. Plures acri oportos habent. Saepe est: opertos mercantur equos, ac venustas corporis statim capiat amporam, faciatque ut vitium padum non attingat, quod tamen in equo precipuum est. Xenophon in libello de re equestri docet, in equo primam esse partem considerationem: quoniam ut parum proficiat adium elegancia, si infirmitas separata et sint vitiosa; ita equus est inuidit, qui pedibus haud firmis fuerit. Cavandum igitur maxime ne sit ungula mollior ac tinnis, etc. Quidam antiqui codices habent *aperis*, quod placet nonnullis, ob clariorem certè sententiam.

88. Hiantem.) Prae admirationis partium quorumdam valde concinnarum; praque amandi cupiditate.

89. Pulchrae clunes, etc.) Virgil. Georg. 3.
..... illi ardua cervix.

Argumentumque caput, brevis albus, obaeque terga.
Non. Nihil. hunc Horatii locum avertit, ut ostendat clunes feminino genere poni, quos Plautus masculino f. c. t. clunes desertos gerit.

90. Lynceis oculis.) Quales habuit Lynceus Aphareti filius, quem fabulati suus ad terrae centrum perueisse, eò quod primus à fodinis metallis erasisset.

91. Hysara coecior.) Hac ex illustri Plautiorum stirpe vitiosus, ut ajunt, oculos habebat. Fortè notatur ab Horatio, quod inuenustum quempiam deperderet.

92. O crus! ò brachia!) Quasi diceret Poeta: dum

ambulas crux et brachia tua amatæ, non aduertis alia omnino deformitas.

93. Depygis.) Quasi sine pyga, ⁹⁰ notes. Pp. 1. 8. arulas na et, adliques: sicut tumentibus exile viti additum: quod hic significat pæ breve ludus.

Nasuta.) Catullus.
Salve nec minimo puella naso
Nec bello pede, e. c.

Pede longo.) Ovidius.
Pæ erat exiguis: pedis hanc optissima forma est.

94. Catia.) Hac domi nobilis quidem, sed parum casta et pudica, breviori inter meretricum amplexu utebatur, ut sui venustatem corporis palam exhiberet.

96. Interdicta.) Partes maxime tectas et multiplici tunica variatas.

98. Lectica.) Cuius sanè et operto. Torrentius hic acri et acrio iudicio, contra ceteros Interpretes depugnans, non intelligendum vehiculum contendit, sed interius aliquid in alibus concipere, quod se matrona contineret; quod erat lecticula illa locubratrice Augusti apud Sueton. cap. 78. Ejusmodi quoque lecticulum domesticam agnoscit Just. Lipsius Elect. 1. c. 19.

Ciniflones.) A flando in cineres dicuntur ciniflones, qui calamistræ, acis, cerata evelliebant, in calidis cineribus, ad crispandos mulierum crines; nam cinerarii; nec non arnatricæ, Gall. Coiffures Ital. conciatricæ di cupo.

Parasitae.) Garrulae quædam et assentatrices mulieres, ad captandum cibum expeditæ.

- Ad talos stola demissa, et circumdata palla,
 400 Plurima quae invidetur, parè apparere tibi rem.
 Altera nil obstat. Cois tibi penè valere est
 Ut nudam, ne cruce malo, ne sit pede turpi:
 Metiri possis oculo latus. An tibi mavis
 Insidias fieri pretiumque avellier aute
 105 Quàm mercedem ostendi? Leporem venator ut alta
 In nive sectatur, positum sic tangere nolit:
 Capiat, et apponit: meus est amor huic similis: nata
 Transvolat in medio posita, et fugientia capiat.
 His, ene versiculis speras tibi posse dolores,
 110 Atque aestus, curasque graves è pectore pelli?
 Nonne cupi-linibus stituit natura modum; quem,
 Quid latura sibi, quid sit dolitura negatum,
 Quacere plus prodest, et inane abscindere soldo?
 Num, tibi cum fauces urit sitis, aurea quaeris
 115 Pocula? Num saucius fastidiis omnia praeter

INTERPRETATIO.

stola ad talos demissa, et palla circumjecta, multa impeditentia ne res à te manifestè videatur. Altera nihil impedit. Per Coas enim vestes licet tibi cernere ferè quasi nudam; si pravo sit cruce, aut pede: latus oculis dimetiri queas. An verò maris decipi, et mercedem tibi prius extorqueri, quàm merx exhibeatur? At enim cantabis mihi istud: ut venator leporem in celsa nive prosequitur: appositum verò sine labore nec attingere dignatur. Capit autem, et jucundè tum ap-

ANNOTATIONES.

99. *Palla.*) Amplius et sinuosius sinictis tunicae et stola superindita solitus, veluti pallium quoddam honesta mulieri proprium. Non. Marcell. Gali: mantua de ceremonie, similis prope vestimentum hodie vocant, *an surleut.*

101. *Cois.*) Vestibus bombycinis, testibus, pel-lucenlibus, ex insula Co, sive Co, sita in mari Aegæo ad oram Carin littoralem, vernac. *Lango* quæ tem ferax et dives, ut proverbium esset: *quem Cois non nutrit, hunc nec Aegyptus.* Enstath. Coas vestes Juvenalis appellat *multitas*: Galli de la ga-gre. Ital. *di rete.* Harum inventio tribuitur Pam-philo citharæ mulieri ex insula Co. Aristot. Hist. animal. lib. 6. Tibul. lib. 1. Eleg. 3.

Illa gerat vestes lenes quas femina Coa

Tenuit, aurulas dignitatisque vias.

Propert. lib. 2. Eleg. 1. *inil.*

Sive regis ilium jugentem incedere Cois.

Varro segia vitreus appellat. S. Hieron. ad Latam ist scribit *stola pure vestimenta, quibus pellatæ frigis, non quibus vestita corpora nudentur.*

Et ta moelium velim, lector, in quibusdam vet. codd. legi. *Chlorin pro Cois.* Porro jam supra institutus latus vestibus Romæ quidem solas meretrices locis concessisse.

105. *Leporem venator ut alta, etc.*) Hi sunt è Callimacho versiculi, veluti cantacula quidam, quæ Horatius ponit in ore sectantis matronæ. deus est: ut venator leporem per nives sectari et capere gubet, et nec appositum sibi obsequio ullo labore nec tangere dignetur: epum autem te-mpo et cum diffcultate illius opponit sibi et uni-

ponit. Huic similis est meus amor, inquit; contemnit enim propatulo constituta, ardua verò desiderat. An igitur ejusmodi cantilena speras corde tuo abigi posse anxietates, sollicitudines, moeroresque molestissimos? Numquid natura non ponit cupiditatibus modum, quem investigare satius est, videlicet, quid sibi denegatum patienter ferat, et quid doleat; atque inutile amputare à solido? An quando sitis urit tibi fauces, aurea quaeris pocula? an fame urgente spernis omnia praeter

TI O N E S.
 cit: sic ego, inquit ille, paratas culvis togatas sperno, ut matronas depereo quibus fœd ædum est.

Capit et apponit.) Ingens hic pugna, ingens distentio. Sagaciter Læbeinus ita correns. Omnes tamen codices hoc neque habuerunt, *contat.* Latroprates in angustis constituti venatoris elamores, quibus revocari solent canes, adhibuerunt: et Xenophontem essent præcipientem varios tonos vocis adhibendos, acutum, grave, parum, magnum: et sic vocem cantus explicet, sequit ut illicet expellunt. Verùm si retinenda vetus lectio, *contat*, referendum est ad cantilenam, quam matronarum sectator canit: et vox *apponit*, explicanda est, *addit*, sive prosequitur: ut ingeniosè solistretus que Diceris noster subodoratus est et sensit.

109. *Hicane versiculis.*) Horatius ad illum qui cantavit Callimachi versiculos, respondit: stecne per leculum cantileonem speras eluctari graves curas, et marores, aliaque mala, quæ matronarum amorem constant? an non salius tibi foret modum sequi et natura præscriptum? etc.

113. *Inane abscindere soldo.*) Inane, quo sibi denegato faciliè caret: soldo, sive solido et necessario, quod sine dolore nequeat non habere, sibi que negari haud patienter ferat.

115. *Aurea quaeris pocula?*) Senec. Epistol. 120. *Natura hoc unum jubet sitim extingui. Utam sit aurum poculum, an crystallum, an Tiburtinus calix, an manus concava, nil refert.* Itaque Horatius negat ad sitim pertinere quo poculo usque, aut quàm eleganti manu ministratur.

SATIRA III.

Aliena quisque peccata videt, ad propria caecutit. Vitia leviora in amicis debent excusari. Mule Stoici asserunt paria esse omnia peccata.

OMNIBUS hoc vitium est cantoribus, inter amicos

Ut nunquam inducant animum cantare rogati,
Injussi nunquam desistant. Sardus habebat

Ille Tigellius hoc. Caesar, qui cogere posset,

5 Si peteret per amicitiam patris, atque suam, non

Quinquam proficeret: si collibisset, ab ovo

Usque ad mala citaret, io Bacche, modo summa

Voce, modo hac resonat quae chordis quatuor ima.

Nil aequale homini fuit illi: saepe velut qui

10 Currebat fugiens hostem, persaepe velut qui

INTERPRETATIO.

CUNCTIS hoc inest vitium cantoribus, qui cum familiaribus rogati cantare semper renuant; minimè rogati nunquam cessent. Id habebat Tigellius ille Sardus. Augustus qui cogere potuisset, si rogatus per benevolentiam patris et suam, nihil obnebat. Quod si

placeret, ab ovo usque ad poma recitabat, io Bacche, nunc suprema voce, jam infima quae resonat in filibus quatuor. In illo homine nihil simile erat, qui interdum correbat quasi hostem fugeret, aliàs leuissimè incedebat, tanquam

ANNOTATIONES.

1. Omnibus hoc.) Seriam nihil praefert ac spondes prima fronte hujus Satirae: et si totam species, nihil usquam serlium ingit. Itaque in hac, ut et in praecedenti, callidus ubique Horatius et summe vafer, ab jocoso e cordio quibus animus lectoris excitat, ad graviores quaque sensus progreditur, ac morum praeceptiones insinuat praeantissimas. Ille scopos est, Virgilium animae demidium suae tueri adversus obsecratores quosdam, qui ingenis alioqui virum ingenis, ob leviora quædam vitia, iniquis vellicabant.

3. Sardus Tigellius.) Vel nomen est proprium Sardus, vel gentis ab Sardinia patris. Neque certe idem est qui Hermogenes, de quo postmodum. Utrique nomen Tigellius: at hic vivebat adhuc dum hac Poeta scriberet, ut legenti pateret: ille verò jam visa cessaret: quod quidem pertinetum est ex Satirae praecedentis initio.

4. Cogere posset.) Pro summa et Imperatoria auctoritate.

5. Patris.) Patris sui per adoptionem, Julii nempe Caesaris, à quo Tigellius huncce hanc medietatem, et gratia singulari honoratus fuerat, ut dictum est in superioribus.

6. Ab ovo usque ad mala.) A principio coena ad finem. Poma et bellaria ad recondendam viandam perire, notum est: initium vero coena duci ab ovis vel Epimela ad Patrum, quae est 20 lib. g. C. 6. sa. s. ostenda, integrum jamem ad ovum offero, inquit. Hinc et Ap. 101 ova gust. lam coena vocat. Vnde Jort. Lyp. antiqu. Lect. 10. 3.

7. Curat, se Bacche.) Recitaret carmen ab ipsomet forte compositum, sic incipiens: ex Bacche

vel cujus hoc esset epodium rhythmi, versiculus intercalaris, recantatio, gallie, te refrain, la reprise. Ital. la ripetizione, la ripresa, Ap. 101. Te verò, lector, ne moveat brevis syllaba in voce, Bacche: id enim est concinnum et elegans, cum ipsa formula clatur, Summa voce.) Antissima. Gall. le dessus, Ital. il soprano.

8. Ima.) Gravisima. Gall. la basse. Ital. la voce di basso.

Resonat quae cordis quatuor.) Tigellius voce pariter et filibus canebat, tetrachordo scilicet, seu instrumentum musico quatuor chordium, modò supremum, modò infimum surgente posset, voci nunc summa nunc ima accommodans: vel summos inuis modulos ac numeros ex arte miscuit etque attemptans.

9. Nil aequale homini fuit illi.) Ille homo sibi non parum dissimilis erat, varius, inconstans. Saepe correbat, etc.) Sallust. in Catilin. c. 12. modò sardus incensus erat. C. 6. Olliv. s. n. 151. Civendum est autem ne aut tarditatem avarum ingratum mollioribus, ut pomparum fere hic, tales esse videamus: aut in festinationibus insipientiam nimiam celebrat, quae cum fit, nihil sit inventum, vitium mutantur, ora torquentur. ex quibus magna significatio fit, non adesse constantiam. Vnde Senec. l. p. m. 22.

30. Velut qui Junonis sacra ferebat.) Proverbium est, vane est doli in Junonem, seu Junonis ad instar procedere: inde natum, quod Junoni incensum ferebat et in iestas celebre ut. Virg. Aen. 1. v. 30. Quapropter etiam bores ad ejus sacra qua-

- Junonis sacra fuit. Habebat sarpē ducentos,
 Sapē decem servos. Modō reges, atque tetrarchas,
 Quis magna loquens: modō, sit mihi mensa tripes, et
 Concha solis puri, et toga, quae defendere figus,
 15 Quamvis crassa, qucat. Decies centena dedisses
 Huic parco paucis contento, quinque diebus
 Nil erat in loculis. Noctes vigilabat ad ipsam
 Maur, diu totam steterat; nil fuit unquam
 Sic impar sibi. Nunc aliquis dicat mihi: Quid tu,
 20 Nullane habes vitia? Imo alia, laud fortasse minora.
 Maenius absentem Novium cum carperet: Ilus tu,
 Quidam ait; ignoras te? an ut ignotum dare nobis

INTERPRETATIO.

Junonis sacra portaret. Aliquando famulos habebat ducentos, sarpē decem. Nunc jactitans reges et praefectos, et cuncta summa: mox verò aiebat: Adsit mihi tantum mensa tripes, et concha puri salis, ac toga quamvis crassa, quae arcere frigus valeat. Huic autem parco paucis contento si donassis decies centena, post quinque dies nihil supererat in crumena. *Figl' iraducebat*

ANNOTATIONES.

Itas idem refert Georg. 3. v. 533. nimirum ob trepidatione. Illic et vigiles dicta *καρυάτις*, quae gravi et lemo gradu procelebant in Junonis sacris, in pectus capitibus sinistrae ferentes, in quibus continebantur rei ad illa necessaria. Cic. in Verrem 3. Erant praeterea quaedam duo signa, eximia vestitus, virginali habitu atque vestitus: quae manus subtilis sacra more Atheniensium virginum reposita in capillis sustinebant. Canephores ipsae vocabantur. Quid. 2. Metamorph.

Vla foris de cauae de more puellae

Vertice supposito festas in Palladii arces

Pura coronatis portabant sacra canistis.

Ex his patet caneophores extitisse Junoni, Ceteri, Palladi. Vide lib. 2. Sat. 8. v. 14.

12. Tetrarchas.) Praefectos quatuor provinciarum.

13. Sit mihi mensa tripes.) Poulō ante grandia, et summe quoque in ore habebat: jam verò sit: Paucis et parvis sufficere; modicam et vilem vilo supellectilem; satis mihi est una mensa tripes, etc. ut vulg. Nam magnatibus non unica sed plurimae, atque uno pede mixtae, saltem quaedam. Luxuriam hinc proscibit Juvenalis Sat. 1.

..... Latos sustinet orbes

Gunde ebur, et magno sublimis pardus hiatu. Dio in Nerone refert, Senecam adfuisse neores trigedus et centi qui gentas. Just. Lipsius ante ait. rem luculentem exponit: in conaculo, inquit, meise collocabatur rotunda, plebeiorum tripes, et est simplici ligro, d'victum ac procerum citra, ecci, a, aut quam lamina integebat argenteae, ac per ibumna h-brefactur, pota in modum pardi aut leonis sustinebat.

14. Concha salis) puri. Tenue salinem et concha vel merus sal, pro omni obsonio. Vide Lib. 2. Sat. 3. v. 17.

..... cum ipse punit

noctes usque ad lucem matutinam: die verò integra dormiebat. Nihil unquam fuit aequè sibi dissimilè. Jam mihi non nemo dixerit: Tu autem quid? nullane habes vitia? Quin imò diversa habeo, nec forsitan leviora. Cum aliquando Maenius reprehenderet Novium absentem, quidam dixit: Hous tu non te ipsum nosti? an velut incognitum nobis imponere

T I O N E S.

Latrantem stomachum bene leniet.

Porò cur avida veteribus et quasi sacra mentio salini et salis, intelliges, lector, ex Plutarcho, Sympos. lib. 3. cap. 10. ubi et citatur Homerus salem divinum nuncupant.

Toga crassa.) Juvenal. Sat. 9. vers. 28. *pingues lucernas vocat.* Martialis lib. 4. Epigram. 19. *pinguem Sequacinae textitricis alumum oicit.*

14. Decies centena.) Hoc ut et alibi semper subaudi, nulla tertium. Interdum et decies solummodo auctores scribunt, supple, centena missa tertium, ad significandam ingentem summam.

Juvenal. Sat. 10.

decies centena dabatur.

Qua summa ex Budal supputatione facit monet e nostra Galliae 25000. eus: Ital. scudi.

16. Quaeque diabus nil erat in loculis.) Hunc Tigellium omnino profusum ac prodigum ostendit Satira praecedens.

19. Nunc aliquis dicat, etc.) Prolepsis eximia. 21. Maenius absentem Novium.) Menius ille est, de quo jam Sat. praed. v. 101. qui scrupulositate magnus evasit: et dissipatis bonis, tandemque dividendis quam h-bebet residuum ad forum domo, unam tibi columnam excepit, et qua plurius spectaret. Eius meminisse Livius: ut notat hic vetus Interpres. De Novio tanquam hominis vitia perditio dicitur post in Sat. 6.

Absentem cum carperet.) Menius hic describitur dicens et vorax, lib. 1. Ep. 14.

Quaebat in quavis opprobria fingere sarcus;
Fernices, et tempesti, karathumque macelli,
Quicquid quaesierat ventri donabat ovare.

..... Maenius idem
 Quicquid erat nactus praedae majoris, ubi equum
 Vertebat in signum et cinerem, etc.

- Verba putas? Ego met mi ignosco, Maenius, inquit.
 Sultus et improbus hic amor est, dignusque notari.
 25 Cum tua pervideas oculis mala lippus inunctis;
 Cur in amicorum vitis tam ceruis acutum,
 Quam aut aquila, aut serpens Epidaurius? at tibi contra
 Event, inquirant vitia ut tua rursus et illi.
 Iracundior est paulò, miùs aptus acutis
 30 Naribus horum hominum: rideri possit, eò quòd
 Rusticius tonso toga deluit, et malè laxus
 In pede calceus haeret. At est bonus, ut melior vir
 Non alius quisquam: at tibi amicus; at ingenium ingens;
 Inculto latet hoc sub corpore. Denique tipsum
 35 Concute, num qua tibi vitiorum inseveris olim
 Natura, aut etiam consuetudo mala. Namque
 Neglectis urenda filix innascitur agris.
 Illuc praevertamur; amatorem quòd amicae

INTERPRETATIO.

contendis? Tum Maenius respondit, Ipse n^o.
 hi indulgeo. Atqui, retulit alter, iste amor
 insanus est et iniquus ac reprehensionem me-
 retur. Eumverò quandoquidem perspicis tua
 vitia, lippens oculis unctis; quare in pec-
 catis amicorum adeo perspicax es, velut aq-
 uila, aut anguis Epidaurius? Verùm tibi vi-
 cissim accidit; ut etiam vitia tua alii pari-
 ter inquirant. Sic quidam ajunt: Ad iram
 ille paululùm est pronior: parùm idoneus na-
 ribus istorum hominum: illud potest quòd

toga delabitur ei inconcinne tonso; atque
 laxior calceus pedi non benè inhæret. Sed
 probus est vir, inquam ego, adeo ut no-
 mi- sit probior: sed tibi amicus: sed meus
 magna tegitur eo corpore non ita bellè
 composito. Uno verbo, tmet examina;
 utrum vitia quæpiam tibi natura ingenera-
 verit, v.l. prava consuetudo. Etenim filix
 comburenda crescit in agris incultis. Huc
 potius deveniamus, quòd amatori connivent

ANNOTATIONES.

25. *Pervideas oculis mala lippus inunctis.*) Quam-
 vis optimè videas tua mala, connives tamen ad
 illa, fingisque non videre, quasi lippus, habensque
 oculos mordaci pisorit suffusus, qua visus acutè
 obundit et obscuratur.

27. *Aquila.*) Acuto prorsus viso pollet. Plin. lib.
 10. cap. 3. Vide quæ annotavi lib. 4. Od. 4.

Serpens Epidaurius.) Metonym. pro quolibet
 serpente, seu potius, deacone, qui a *Σειρα*, vel
Σειρα, *videre*, ommem accepit quasi ego *ἀκέρως*
acutè perspicies. Hinc thesauris incubantes draco-
 nes, cauta custodie, antiqui foverant. Fest. De
Epidaurio serpente. Tit. Liv. lib. 11. Epitome. Val-
 ler. Maxim. l. 1. cap. 8. et alii. Nempe cum pene
 arva laboraret, ex sibyllinis libris Romani profec-
 ti sunt Epidaurum Peloponnesi civitatem, ubi
Æsculapius colebatur. Cumque nomen invitarant
 in Romam se conferret, serpens seu *Æsculapius* angu-
 lis specie conspicuus est ad navem Romanorum
 pergere. Itaque Roman delatus, in insula Tiberis
 cum triduo visus esset, portus non comparuit. Il-
 le autem posuerunt illius simulacrum.

29. *Iracundior est paulò.*) His versibus indicari
 ac velut pungi Virgilium, tradit vetus later-
 pres.

Miùs aptus acutis naribus horum hominum.)
 Parum aptus ad congressus sulcorum hominum,
 qui solent esse discentes ac derisores: quales tuus

qui acutis sunt naribus. Pers. Sat. l. 1. 40.

Ridet, ait, ac nimis unctis

Naribus indulget.

31. *Rusticius tonso toga deluit, etc.*) Tota scilicet
 solici vitia exprobrabant Virgilio, quòd ira-
 cundior, quòd morosior esset; quòd corporis akto-
 rem habitusque concinnitatem haud curaret. In hoc
 porro cultus negligentia tria hic notantur: quòd,
 rusticorum more, barba male tonsa, et capiti
 inæqualiter decurtatis; quòd toga non satis compo-
 sita; quòd calcei pedibus haud benè apti et accom-
 modati. Ovidius.

Ne vixit in laxa pes tibi pelle natet.

32. *At est bonus, etc.*) Tres virtutes affert con-
 spicuas, quarum splendor leviores navos debeat
 obtegere et compensare. Erat enim Virgilius v^o
 optimus: erat Cæci in amicos observantissimus;
 erat ingenio grandi præditus.

35. *Neglectis urenda filix innascitur agris.*) Si-
 cut multies et omnis herba crevit in agro incul-
 to; sic vitia in amico Philosphæ documentis ac
 virtutibus non imbuta.

38. *Amatorem quòd amicae turpia delicipis cecem
 vitia.*) Theocr. Edil. 6. *τῶν φίλων καὶ τῶν
 φίλων καὶ τῶν φίλων, ἀμὰ τὰς τῶν φίλων καὶ τῶν
 φίλων, pulcra videntur.* locum Edil. 10. o *Bombæ* *εὐνοίας*,
οὐ καὶ *τὴν* *Σύρον* *ἐκείνην, μακρὰν* *τὴν* *ἀδελφὴν*
 Ego verò scias dico se flavum esse sicut pel.

- Torpia decipiunt caecum vitia, aut etiam ipsa haec
 40 Delectant; velut Balbinum polyphus Agnæ;
 Vellm in amicitia sic errarem; et isti
 Errori nomē virtus posuisset honestum.
 At, pater ut gnati, sic nos debemus amici,
 Si quod sit vitium, non fastidire. Strabonem
 45 Appellat pactum pater; et pullum, malè parvus
 Si cui filius est; ut abortivus fuit olim
 Sisyphus; hunc varum, distortis cruribus; illum
 Balbutit scaurum, pravis sultam malè talis.
 Parcus hic vivit; frugi dicatur. Ineptus,
 50 Et jactantior hic paulò est: concinnus amicis
 Postulat ut videatur: at est truculentior, atque
 Plus aequo liber: simplex, fortisque habeatur.
 Caldior est; actus inter numeretur: opior,
 Haec res et jungit jonctos, et servat amicos.

INTERPRETATIO.

vitia amicae vel maxima non videntur, quin et juvenda sunt: quemadmodum Balbino polyphus Agnæ. Optarem ut sic deciperemur evga amicos: et virtus decorum nomen inposuisset isti errori. Perum enim debemus non aspernari vitium amici, si aliquid inest: velut pater filium scaurum haud fastidit. Strabonem pater vocat pactum: et pullum dicit qui filium habet pusicnem, qualis abortivus exitit priorem Sisyphus: hunc qui distortus est

cruribus, appellat varum: illum verò malè nixum pravis talis, balbutiendo scaurum nuncupat. Sic igitur si quis amicorum parcus viciat, appelletur frugalis. Qui tantulum ingortunus atque jactabundus fuerit, dicam us: cupit lepidus videri famularibus: sed est asperior et paulò liberior; is aestimetur sincerus et animosus: ferventior est; inter fortes censetur. Hoc, ut arbitror, et amicos sociat et conociatos retinet.

ANNOTATIONES.

37. Aut etiam ipsa haec delectant. Cic. 1. de Nat. Deor. n. 80. Notis qui adolescentulis delectantur, etiam vitia saepe jucunda sunt. Naevus in articulo pueri delectat Alcæum. At ex corporis macula naevus illa tamen hoc lumen videbatur. Q. Catulus delectat matricem tuam Roscium... hinc pulchrior Deo. At erat, sive: hodie est. pervertissimis oculis. Quid refert, si hoc ipsum saltem, illi venustum videatur? Huc etiam pertinet, quod scribit Lucret. in fine l. b. 4. Nam divitiis interdum Venerisque sagittis Detritior fit ut forma muliercula amatur.

Quod superest convetudo concinat amorem.
 Et probo: aut

Nam faciunt homines plerumque cupidine caeci,

Prævas turpesque videmus

Est in delictis.

40. Balbinum polyphus Agnæ.) Agnæ amicae polyphus licet fortis delectat Balbium amatorem. De polypho narium morbo, vide Epod. 12.

41. In amicitia sic errarem.) Amicorum vitia distemulantes, excusantes, oblectantes.

Isti errori nomen virtus posuisset honestum.) Quintil. lib. 5. cap. 7. Quia sit quoddam virtutibus ac vitis viciniam, utramque proxima derivatione verborum, ut pro temerario fortem, pro prodigio liberalem, pro avaro parcum vocemus. Quae eadem etiam contra valet.

45. Strabonem appellat pactum.) Strabo, cujus oculi sunt distorti. Gall. louche: Ital. loto.

Parus.) Cujus oculi sunt semiclausi, leviter delinquent; item qui tremuli sunt et illuc celeriter

volvuntur. Tales autem Veneri fuisse non solum elique graui et decore, ajunt.

45. Pullum.) Suet. Calig. c. 13. exoptissimus erat princeps... quod infantem plerique cognoverant... super fixata nomina, idus, et pullum, et pupum, et ulunum appellabant.

Malè parvus.) Nanus, pusio, pusillo: quesi abortivus, cui parvam magnitudinem nature non tribuit, quem elius dare solet.

47. Sisyphus.) Filius M. Antonii Triumviri, statutus quidem fuit dimittat bipedali, sed ingenio, acutissimo, unde nomen; quod perinde callidus esset ac Sisyphus ille fabulosus, de quo lib. 2. Od. 14. et Epod. ult.

Varum.) Qui pedes habet introrsum retortos. 48. Scaurum.) Talis habentem extantes, vel inversos ac tortuosos.

Balbutit.) levidum mitemde causa balbutiendo Scaulum vocat, l pro r promittens: quod familiariter est balbi. Porò obliet Roma fuisse Strabonem Varos, Scauros, Pactos, nemo negat.

49. Ineptus.) Cic. 2. de Orat. Qui aut tempus quid postulat non videt: aut qui plura loquitur, aut se ostentat: aut errum quibuscumque est, vel distantia vel commodi rationem non habet: aut denique in aliquo genere aut incenimus aut malus est, si ineptus dicitur.

50. Concinnus.) Commodus, se temperans moribus et ingenio eorum, quibuscum versatur, so vivit. Gall. de bonis humer, compluanti, de bonae compagine. Ital. di buon umore, conpiacenza, di buona compagnia.

52. Liber.) Liberò retulatem eloquent.

- 55 At nos virtutes ipsas invertimus, atque
 Syncerum cupinus vas incrustare. Probus quis
 Nobiscum vivit; multum est demissus homo. Illi
 Tardo cognomen pinguis damus. Hic fugit omnea
 Insidias, nullique malo latus obdit apertum;
 60 Cum genus hoc inter vitae versetur, ubi acris
 Invidia, atque vigent ubi crimina: pro bene sano
 Ac non incauto, fictum astutumque vocamus.
 Simplicior si quis; (qualem me saepe libenter
 Obtulerim tibi Mucenas), ut forte legentem
 65 Aut tacitum impellat quovis sermone molestus:
 Communi sensu planè caret, iniquimus: Lheu
 Quam temerè in nosmet legem sancimus iniquam!
 Nam vitii nemo sine nascitur: optimus ille est,
 Qui minimis argetur. Amicus dulcis, ut aequum est,
 70 Cum mea compemet vitii bona pluribus hisce,
 (Si modo plura mihi bona sunt) iucinet, amari
 Si volet: hac lege, in trutina ponetur eadem.
 Qui, ne tuberibus propriis offendat amicum,
 Postulat; ignoscat verrucis illius. Aequum est,
 75 Peccatis veniam poscentem reddere rursus.
 Denique quatenus excidi penitus vitium irae,

INTERPRETATIO.

At nos ipsas virtutes male interpretamur, et vas purum. incrustare volumus. Si bonus aliquis nobiscum vivit, homo est abjectus valde, iniquimus. Isti lento damus cognomen erassi. Ille dolos omnes elucitur, et nemini improbo expositum latus praebet, quamvis converseetur cum iis hominibus, quod quos regnant vehemens invidia et criminationes: hunc non prudentem et cautum, sed versipellem, et malitiosum dicimus. Si quis apertior, (qualem non raro tibi me spondè exhibui, ò Mucenas) ut lectioni vacantem vel engitabundum fortassis interpellet, quancunque allocutione importunus; dicemus:

sensu communi omnino è ille destitutus. Eheu quam injustam conditionem nobis statuumus imprudenter! nullus enim sine vitii nascitur, atque is qui levioribus premitur perfectissimus habetur. Benignus amicus, ut par est, meas virtutes cum vitii comparans: in illas majores (si quidem majores habeo virtutes, quam vitia) propendat, si diligere cupiat: ac pari conditione in eadem libra ponderabitur. Quisquis petit amicum non laedere suis tuberibus, parcat ejus verrucis. Iustum est ut qui postulat indulgentiam suis delictis, is parem referat. Denique quoniam omnino rescari vitium iracundiae,

ANNOTATIONES.

55. *Invertimus.*) Ipsa bona decorqueimus in malum.
 56. *Syncerum vas cupinus incrustare.*) Similes sumas et qui vasi puro secretum induceret impurum: adeoque inquinari aliqui bonum et sincerum per sese, male incrustando. Lucil.

Incristatur calis ruta cultive bibetur.

57. *Illi tardo cognomen pinguis damus.*) Si quis tardior in deliberando, hunc stupidum vocamus, cum prudens in hoc magis dicendus foret. Cic. Quæst. Acad. 4. *videt quàm sit cautus is, quem isti tardum vocant.*

63. *Simplicior.*) Non dissimulatio, sed assensator, qui tempora fundi molli et commodi non observans, amicum interpellet seris quæpiam agentem vel meditantem.

Qualem me saepe, etc.) Num ita semetipsum accusat Hor. Ius, calidè removeat a se astutia et calliditate opinionem et famam, qua cum novoul-

Q. Horat. Flac. Tom. II.

li aspergebant: atque ipsum Mucenatem adhibet testem suæ simplicitatis.

69. *Vitii nemo sine nascitur.*) Demosthen. de corona. *μὴτεν ὀφείλει εἶναι θεῶν, nihil peccare deorum est.* Propert.

Unicuique dedit vitium natura creato.

Huc pertinet quod ait Juvenalis Sat. 14.

Mitem animam et mores modis erroribus æquos

Præcipit.

73. *Tuberibus.*) Vitii paulò majoribus. Tuber Gall. *une bossé.* Ital. *un tumore.* Potest etiam referri hoc quod Plinius lib. 19. cap. 2. *calium terræ vocat tubera.* Gall. *des truffes.* Ital. *tartufi.*

74. *Verrucis.*) Minoribus vitii. *Verruca,* caruncula callosa. Gall. *un pòiréon.* Ital. *un porro.* Agell. lib. 3. cap. 7. *ire jubet militer ad verrucam illam: sic enim Gato iocum edum appellat; nempe ob similitudinem.*

- Cetera item nequeunt flatis haerentia: cur non
Pomacribus modulisque suis ratio utitur; ac res
Ut quaeque est, ita supplicis delicta coercet?
- 80 Si quis eum servum, palinam qui tollere jussus,
Semisos pisces tupidumque higurrierit jus,
In cruce suffigat: Labeone insanius inter
Sanos dicatur: quanto hoc furiosius, atque
Majus peccatum est: paulum deliquit amicus.
- 85 Quod nisi concedas, habere insanius, acerbis:
Odisti, et fugis, ut Drusonem debitor aeris:
Qui nisi, cum tristes misero venere Kalendae,
Mercedem aut annuos unde unde extricat amaras
Porrecto jugulo historis captivus ut auget.
- 90 Conmixxit lectum potius, monasse castillum
Evandri manibus tritum deiecit: ob hanc rem,

INTERPRETATIO.

aliquae stultis inhaerentia minime possunt;
quare non ratio adhibet examen et judi-
cium suum, atque poenis cohibet peccata,
secundum rei cuiusque meritum? si aliquis
cruce plectat eum famulum, qui jussus au-
ferre catinum, delibavit semisos pisces, et
jusculum, adhuc tepens; ille denotetur La-
beone putabitur à sapientibus. At quanto
gravius illo et tetrius est delictum istud:
amicus peccavit aliquantulum; quod si non

ignoscas, censeberis amariorem et ferociorem:
aversaris et fugis non secus ac Druso-
nem pecuniae debitor: qui, quoties tri-
stes Kalendae infelici advennerunt, nisi
foenus aut pecuniam creditam undecun-
que expedit, veluti captivus cogitur aus-
cultare importunas scriptiones, protenso
collo. Lectum discubitorium urind in-
quinaverit ebrius, vel mensis detruse-
rit catinum Evandri manibus contracta-

ANNOTATIONES.

80. *Pomacribus modulisque suis.* Ita exprimitur
elegantia animi pars seu facultas administrationis rerum;
qua de singulis judicat, et expensis hinc et inde
momentis quae potiora sint, arbitratur, censet,
decrevit, statuit: Graeci *πομακρίων*, hoc veritas di-
gnosci ut, inquit Lært. in Zen.

80. *Si quis eum servum, etc.* Quamvis in servos
juri vitae ac necis habeant domini; ne tamen in eos
saxiant quasi tyranni, monet eleganter Macrob.
lib. Saturn. c. cap. 11. non quantum decet, sed quan-
tum libet exercere volumus in servos... virgī mur-
mur omne compescitur... tutis, et mutamentum, et in-
gultus magno mulo luitur, etc.

81. *Ligurierit.*) A Gr. *Λιγυριε*. *lingere*, Gall.
lacher, Ital. *lucare*, vel *avis ex Λιγυριε* quod tunc
significat A Liguriis populi, non nisi imperitis qui-
bus et indolis credentibus posse deduci. *Ligurierit*
aut, Gall. qui aura tempore res doctus dans la sauce.
Ital. chi bagna le dita nella salsa.

82. *In cruce suffigat.*) Crux differabat à furca si-
ve patibulo. Hoc erat stipes fectus habens duo cor-
nua, inter quae interebatur cervix facinorosi, man-
us autem simul illis seu cornibus alijabantur.
Itaque nequam gestans furcam seu patibulum, vir-
gis caelestibus à conservis, aut etiam à crucifixe-
positus verò in crucem interdum agebatur clavibus
a confusis. Idolor. Orig. lib. 5. cap. 27. Patibulum
necnon poena quidem crucis. Nam patibulum istam
apertius exanimat strangulando: crux autem suffixos
duos nec et cruciat. De his multis eruditè Sala-
maz. Epist. ad Th. Balthol. item J. Lips. de cruce.

Labeone insanius.) M. Antinius Labeo Juriscon-
sultus, tam peulanti lingua et perversità, ut in
Augustum multis effusisset, ejusque perperam leges
rependeret. Sueton. Octav. c. p. 54. Dio lib. 54.
Gellius lib. 13. cap. 12. agitabat hominem liberias
quaedam nimia et vixit, urge eo ut D. Augustus
jam princeps et Romae obtinente, ratum tamen pen-
tuncque nihil haberet, nisi quod justum sanctumque
esset in Romanis antiquitatibus legisset.

Inter sanos dicatur.) Vult enim tanta mentis
nec frueri loquere quod inutile fore cognoscitur;
nec temere Principem offendit; denique intellie-
tis quod docet Cato;

Temporibus moras sapiens sine crimine mutat.
86. *Drusonem.*) Faenestor ille improbitissimus,
perinde ac ineptissimus historicorum scriptor, sollicitus
à debitoribus exgere, si non solverent, ut se legem
evadent: quod quidem erat poenae loco durissimae.
87. *Tristes Kalendae.*) Quod eo tempore faenestores
usuras colligerent, debitoresque vacarent,
Vide annot. Epod. 2. v. ult.

88. *Mercedem, aut annuos.*) Foenus, vel sum-
mam creditam.

89. *Porrecto jugulo.*) Vel quasi attentionis obser-
vatioque; vel quasi captivus et jugulari peratus.
Epist. ad Piscon.

Indoctum dictumque fugat recitator acerbis.
Quem verò arripuit, tenet occiditque legendo.

90. *Evandri manibus tritum.*) Antiquitate pre-
tiosum, fabricatum scilicet tempore Evandri, qui
ab Arcadia profectus, atque pulvis regio, in

- Ant positum ante mea quia pullum in parte catini
 *Sustulit esuriens, minus hoc jucundus amicus
 Sit mihi? Quid faciam, si furtem fecerit, aut si
 95 Prodidit commissa fide, sponsumve negarit?
 Quis paria esse ferè placuit peccata, laborant,
 Cum ventum ad verum est, sensus moresque repugnant,
 Atque ipsa utilitas, justì propè mater et aequi.
 Cum proreperunt primis animalia terris,
 100 Mutum et tupe pecus, glandem atque cubilia propter,
 Unguis et pugnis, dum fastibus atque ita porro
 Pugnabant armis quae post fabricaverat usus;
 Donec verba, quibus voces sensusque notarent,
 Notinusque invenire; dehinc absistere bello,

INTERPRETATIO.

tum; propter hoc, vel quòd esuriens prae-
 puerit pullum in mea parte patinae constitu-
 tum, an amicus idcirco minus dulcis mihi
 fuerit? Ergo quid agam si furatus sit quid-
 piam, vel si credita fidei suae revelarit,
 aut promissis non steterit? Qui contendunt
 paria esse delicta, haerent quando veniunt
 in inquisitionem veritatis. Sensus commu-
 nis et mores reclamant, ipsaque utilitas,

Italiam appulit; ubi debellatis Aboriginibus te-
 nuit in loca in quibus Roma arce est, atque epu-
 pidulum in Palatino monte vendidit, Virg. Aeneid.
 6. Evander Atheniensis platos à M. Antonio Ro-
 manum adductus, nihil ad rem.

96. Quis paria esse, &c.) Jam transit ad refel-
 lenda quaedam Stoicorum placita. Cic. de Finib. 4.
 Zeno Stoicus disciplinae analites sic statuit: atque
 muros esse omnes qui non sunt sapientes: contra,
 sapientes omnes summi: beatus esse: recte facta
 annua aequalitas: omnia peccata paria.

97. Sensus moresque repugnant.) Cic. mox cit.
 haec magna f. è primò dici videntur, considerata mi-
 ni et probantur. Sensus enim cuiusque, et natura ra-
 tura, atque ipsa veritas clamat, quodammodo non
 posse adduci ut inter eas res, quas Zeno exaequa-
 ret, nihil interesset.

98. Utilitas justì mater. J. Ex opinione quorun-
 dam ahiernatum ab utilitate profectus leges, nihil
 autem à natura esse justum. Vide Cic. de leg. 1.
 Lex est ratio summa, iusta in natura, quae jubet
 ea quae faciendū sunt: prohibetque contraria . . .
 à lege descendunt est Juris rationem. Ex est enim
 naturae vis, mens ratione procedens; ea juris ut-
 que injuria regula.

99. Cum proreperunt, &c.) Primitus homines è
 terra formatos eductosque vi Solis, existimabant
 Phoenices et Aegyptii.

100. Mutum et tupe pecus. J. Rules ac stupidas
 inter poudum. Cic. de Invent. 1. fuit quendam
 tempus, cum in agris passim homines bestiarum ma-
 re vagabantur; et ubi victu ferino vitam propaga-
 bant, Tusc. 5. Init. O viros Philosophia dux . . .
 tu urbes peperisti, tu dissipares homines in societa-

quae ferè est parens justì et aequi. Quando
 è primis terris homines prodierunt, mu-
 tum ac vile pecus; pro glande et cubili
 certabant unguibus et pugnis, tum fasti-
 bus, ac subinde armis, quae demum in-
 digentia finxerat: donec invenerunt vo-
 cabula et appellaciones quibus significa-
 rert terminem et cogitationes suas.

Pestis inaeperant bello abstinere, urbes

ANNOTATIONES.

tem vitar convectis: tu es inter se primò domici-
 liis, deinde conjugis, tam litterarum et vocum
 communione juncti: tu invenisti legum, &c.

Glandem, J. Is primus fuit humanus cibus. Plin.
 lib. 16. cap. 5. Lucret. lib. 5.

Glandis: as inter curantibus corpora quaerit.

Vide Juvenal. Sat. 6. v. 30. et Sat. 13. v. 57.

101. Unguis et pugnis. J. Lucret. lib. 5.

Arma antiqua, manus, unguet, dentesque fue-
 runt,

Et lapides, et item silvarum fragmina rami.

102. Armis quae post fabricaverat usus.) Armis
 ferreis antiquitatem probat sicer contextus. Ge-
 nnes. 4. v. 22. Tubalcaim fuit malleator et faber, in
 cuncta opera aeris et ferri. Lucret. cit.

Potius ferri vis est aerisque reperta:

Et prior aeris erat, quàm ferri cognitum usus,
 Quo facilis mugis est natura, et copia major.

103. Dentes verba, quibus, &c.) Lucret. cit. lib. 5.

Proinde putare aliquem tum nemina distribuisti
 Relus, et iule homines didicisse vocabula pri-
 ma.

Desipere est: nunc cur hic posset cuncta notare
 Vocibus, et variis tonitis emittere linguae;
 Tempore eodem alii facere id non quise po-
 tenti?

Et pulo post:

Potuerim quid in hac mirabile tantopere est res,
 Si genus humanum, cui vox et lingua viget;
 Pro vario sensu varius res voce notaret;
 Cum perdes inu ut, cum dante seculo ferarum
 Dixeris: teclant voces variisque ceteris,
 Cum notus aut dolor est, et cum sum gaudia
 gliscum.

- 105 Oppida coeperunt munire, et ponere leges;
Ne quis fur esset, neu latro, neu quis adulter.
Nam fuit ante Helenam cunus teterrima belli
Causa: sed ignotis perierunt mortibus illi,
Quos Venerem incertam rapientes, more ferarum,
110 Viribus editior caedebat, ut in grege taurus.
Jura inventa metu iniqui fateri necesse est,
Tempora si fastosque velis evolvere mundi.
Nec natura potest justo secernere iniquum,
Dividit ut bona diversis, fugienda petendis:
115 Nec vincet ratio hoc; tantundem ut peccet, idemque
Qui teneros caules alieni fregit horti,
Et qui nocturnus Divum sacra legerit. Adsit
Regula, peccatis quae poenas irroget aquas:
Ne scuticā dignum, horribili sectere flagello.
120 Nam, ut ferulā caedas meritum majora subire
Verbera, non vereor; cum dicas esse parcs res

INTERPRETATIO.

moliri leges condere, ne ullus esset fur, latro, moechus. Etenim ante Helenam mulieres fuerunt causa bellorum funesta. At illi intercidunt obscura morte, quos ruentes in libidinem obviā, belluarum instar, prosternebat viribus superior, tanquam taurus in armento. Leges institutas contra injustum, consistendis oportet, si mundi tempora et annales perscruteris. Neque valet natura d distinguere aequum ab injusto, sicut dis-

cernit bonum à malo, et rei evitandas ab exoptandis. Nec ratio probabit istud, quod tam graviter delinquit is qui novellas brassicas diruperit in alterius hortulo, quàm ille qui noctu rapuerit Deorum sacra. Statuatur lex pares delictis poenas decernens: neque gravibus flagris caedas eum qui lorum duntaxat meritis est. Etenim haud metuo ne ferula tantum plectas graviore dignum castigatione; si-

ANNOTATIONES.

105. *Oppida coeperunt munire.*) Vide Juvenal. Sat. 15. v. 151. ec.

Oppida.) Ab ope dicuntur, quòd opis causae, tutioris habitatiois munimentum: ex Varrone lib. 4. de ling. Lat. Festus autem ex Cicerone, dicit alii, quòd opem praebent, quodque suas opes illuc conferant homines.

106. *Latro.*) Nomen hoc alii deducunt, seu quòd inventer insidias suat, seu quòd à latere adoriatur praetercentes; Isidor. Fest. Prisc. Alii, quòd ferum et laus habet, perinde ac satellites, Regis eius Principis letus stipantes, qui inde latrones olim dicti, quasi latronum: Varro, Servius. Alii etiam elter.

107. *Nam fuit ante Helenam ec.*) De Helenae Trojani excidii causa, lib. 1. Od. 15. Saepius autem feminas bellis occasio esse delisse, liquet ex Herodot. lib. 1. Athen. lib. 13. cap. item ex stieris paginis. Ge. et. cap. 34. Judic. cap. 19. et 20.

108. *Ignotis perierunt moribus.*) Intercedit eorum memoria, quia defuit quò scilicet historias periorum temporum.

111. *Jura inventa metu injusti.*) Conditae leges à coercendis injuriis, et injustas actiones, pro publice utilitate et societate constabunda.

112. *Fastos evolvere.*) Involvens scilicet involutes

et complicitas membranas, in quibus scriptae ratio temporum historiarum continetur.

113. *Nec natura potest justo secernere iniquum, ec.*) Naturae enim compositissimum quid nobis sit bonum, utile, jucundum: quid contrà malum et adversum: et non ita quid justum, quid injustum. Testis Apollonius ad Rom. Epist. cap. 5. peccatum non imputabatur, cum lex non esset; et cap. 7. peccatum non cognovi nisi per legem. Nam concupiscentiam nesciebam, nisi lex diceret: Non concupisces.

117. *Sacra legerit.*) Sacrilegium perpetravit.

118. *Poenas irroget aquas.*) Magnus iraguus, minores minoribus denetis. At contra Stoici, apud Cic. pro Muræna, n. 99. omne delictum scelus esse nefarium; nec minus delinquere eum, qui gallinas gallinaceam, cum opus non fuerit, quàm eum qui patrem suffocavit. Istam vero disciplinam austeriorem hauerant à legibus Draconis cuiuslibet peccato vel leviori poenam statuentis mortem; unde non stramento sed singulae scriptas eiebat Demades. Plutarch. in Solone.

119. *Scutica.*) *enversum corium* à quo flagellum levius. *Horribili flagello.*) Nimirum et virgis fascibusque magistratuum, flagellis triumphalibus. Od. 4. lib. 4. Quod quidem et ignominiam et poenam atrociorum inurebat.

- Furta latrociniiis, et magnis parva mineris
 Falce recisurus simili te, si tibi regnum
 Permittant homines. Si dives, qui sapiens est,
 123 Et sutor bonus, et solus formosus, et est rex;
 Cur optas quod habes? Non nosti quid pater, inquit,
 Chrysippus dicat: Sapiens crepidas sibi nunquam
 Nec soleas fecit: sutor tamen est sapiens. Quod?
 Ut, quamvis tacet Hermogenes, cantor tamen atque
 130 Optimus est modulator: ut Alfenus valer, omni
 Abjecto instrumento artis, clausaque tabernâ,
 Sutor erat; sapiens operis sic optimus omnis
 Est optifex, sic rex solus. Vellunt tibi barbam

INTERPRETATIO.

quidem asseveras aequalis esse latrociniiis furta; et praedicans eadem te falce amputaturum magnas et parvas crimina, si regnum tibi deferant homines. Eteum si sapiens quisque est opulentus, et peritus sutor, et solus pulcher, imò etiam rex, quare petis id quod possides? Oho, respondet ille: nequaquam intelligis quid loquatur magister Chrysippus. Sapiens nunquam sibi fecit crepidas

ant soleas; sapiens tamen sutor est. Qua ratione? Quemadmodum licet taceat Hermogenes, nihilominus est bonus cantor ac musicus; sicut etiam Alfenus ille solers, relicto quolibet artis suae instrumento, et clausa taberna, erat sutor, ita sapiens artifex est cuiusvis operis perfectissimus, ita rex solus. Attamen bar-

ANNOTATIONES.

122. *Furta latrociniiis.*) Fures agunt clam, et turpissime apud locutos: latrones vim asperiam adhibent. Quanto verò hi quam illi nocentiores sint, nemo non sentit: quod tamen Stoici negabant.

123. *Falce similis.*) Aequali severitate, poensam eandem statuendo, gravem scilicet tam parvis quam majoribus peccatis: quod rationi repugnat, ut ante dictum est.

124. *Si dives qui sapiens, ec.*) Ex occasione deridet aliud Stoicorum placitum, solum sapientem esse regem et omnia.

126. *Non nosti quid, ec.*) Stoiciis respondet: mentem et disciplinam nostram parum capis.

Pater.) Sectae nostrae princeps.

127. *Chrysippus.*) Zenonis discipulus. De quo Laert. lib. 7. nisi Chrysippus fuisset, porticus non esset. Cic. Academ. Quæst. 4. nom. 78. fulcitur porticus Stoicorum. Ibid. paulo ante. De eo queri solent Stoici: dum studiosa omnia conquisierint contra sensus et perpiciuitatem, contraque omnem consuetudinem; contraque rationem, ipsum sibi respondentem, inferierem fuisse; itaque ab eo arma unum esse Carneadem. De Nit. Deor. 1. Stoicorum somnium viderimus interpretes. Et postea Zeno Chrysippum nunquam nisi Chrysippum vocat. Quintil. lib. 1. esp. 1. et sibi ejus meminit.

Sapiens crepidas tibi, ec.) Explicat mentem Stoicorum.

Crepidus, soleas.) *Kpivw* fundamentum, basis, Gell. lib. 13. esp. 20. ar. soleas a Romanis, a Græcis sutorum *κρηπίδες* crepidas, seu crepidulas vocati es calcementi, quibus plantarum calces tantum infimae teguntur, cetera prope nuda, et ipsis habentis juncta sunt: Porro primam corrip-

syllabam, certè contra etymon, ut patet. Idem testatur illud eademem generi propius philosophis exstiter. Declarat et Persius Sat. 1. v. 127.

Non hic qui in crepidis Grajerum ludere gesser.
 129. *Hermogenes.*) Cantor et musicus iste etiam dam tacet, peritus est tamen citharæ et modulandi: sive, canorem habet vocem atque musicorum solertiam modulorum.

130. *Alfenus.*) Hunc salis morlet et vellicat, quasi aliud agens. Alfenus cognomento Varus exegit a Virgilio canitur Eclog. 9. obit Cremonæ satiricam evenerat, sed quod valebat ingenio, cilem artem percaesus Romanus venit, ubi tactus Servii Sulpicii discipulus, rerumque antiquarum non incuriosus, ut habet Gellius lib. 6. cap. 5. juris scientiâ clarus evasit, summo etiam Consulatus honore perfunctus.

133. *Sic rex solus.*) Non tantum sapiens eligi rex potest, sed est solus eo nomine dignus. Cic. 3. de Finib. in fine: Rectus enim sapiens appellabitur rex quidam Tarquinius, qui nec se nec suos regere potuit: rectius magister populi (is enim est Dictator) quam Sylla qui trium peritiorum viriorum, L. suriae, avaritiae, crudelitatis, magister fuit: rectius dives quam Crassus, qui nisi egisset, nunquam Euphratem nulla belli cura transire voluisset. Rectè ejus omnia dicuntur, qui solus est solus omnibus. Rectè pulcher etiam appellabitur: animi enim lineamenta sunt pulchriora quàm corporis: rectè liber, non obediens cupiditati: rectè invictus, ejus etiam corpus contrahitur, animo tamen vincula injici nulla possunt, etc. Vellunt tibi barbam ec.) Respondit Horatius: quamquam te jactus regem, ô Stoice, tibi tamen impune illudunt quæri, sicut soleat fatuos sectari; et insulta te.

- Lascivi pueri: quos tu nisi fuste coërces,
 135 Urgeris turba circum te stante, misereque
 Rumperis, et lustras, magnorum maxime regum.
 Ne longum faciam: dum tu quadrante lavatum
 Rex ibis, neque te quisquam stipator, ineptum
 Praeter Crispinum, sectabitur: et mihi dulces
 140 Ignescent, si quid peccavero stultus, amici;
 Inque vicem illorum patiar delicta libenter,
 Privatusque magis vivam te rege beatus.

INTERPRETATIO.

ham tibi vellunt petulantes pueri; quos baculo si non atigas, premeris turba circumstante, et infelix vociferando frangeris, ò magnorum regum maxime. Ne prolixior sim quandiu te lavatum ibis, rex, dato quadrante, nec te comitabitur

quispiam satellites, nisi fatuus Crispinus; mihi quoque amici faciles indulgent, si quoddam stultus ego admiserò delictum, et vicissim illorum peccata facile tolerabo: atque vivam privatus te rege felicius.

ANNOTATIONES.

Vellunt barbam. J Barbato fuisse Philosopho Axi, ad Pref. 4. mit.

Barbatum hoc crede magistrum

Dicere.

Barbam autem valere, dici, pro illudere, pariter esse di, ad Pers. Sat. 1. in fine, ubi

Si Cynice barbam petulant Nonaria vellat.

Et Sat. 2. v. 28.

Idcirco stolidum praebet tibi vellere barbam Jupiter?

134. *Fuste.* J Hoc velut sceptrum, Cynice baculum tribuunt Laert. in Anisthene, Herodian. in Commodo; Apulejus Florid. 4. Auson. Epigram. 52. de Diogene.

Pera. potentia, triton, baculus, serpent, areta supplex

Ita fuit Cynici, ec.

135. *Urgeris turba, ec.* J Vix fuste et clamoribus abigere potes urgentem te turbam plebis ac puerorum tibi insultantium molestissimè.

137. *Quadrante.* J Quarta assis parte, quam plebei mercedem exigam solvebant pro balneo publico, stultici opulenti balnea domi habebant, ut notavi ad Pers. Sat. 5. v. 226.

Lavatum. J Is erat prisca mos lavandi frequenter, praesertim ante coenam. P. in. lib. 3. Epist. 1. ubi hora balnei munita est, quae est hyem nona, aetate octava. . . . Lotus oculat, et paulisper dibum differt. Interim dulcis legentem remissius aliquid et dulcius . . . apponitur coena, ec.

138. *Neque te quisquam stipator, ec.* J Sensus est: quando inops, abjectus, et despicatissimus calibet eris, licet regem te assistas: ego vero te tuasque superbas opum et plebisque insoluae contentum, et cum omnibus sentiam decaque esse peccata quoddam levitra, quibus oporteat ignosci: teque beator vivam.

139. *Crispinum* J Is est Stolicus ille, de quo in fine Satirae prima.

Mihi dulces ignoresc si quid. ec. J Vide Plin. lib. 8. Epist. 22. ubi sic scribit: Eos etiam qui non indigent clementia ullius, nihil magis quam lenitas decet. Atque ego Crispinum et emendatissimum existimo, qui ce eris ita ignoscit tanquam si te quotidie precet: ita peccata abrinet, tanquam nemo ei ignoscet. . . . Mandemus meruisse quod vir mitissimus, et ob hoc quoque maximus Thrasea crebro dicere solebat: Qui vitia edit, homines cūti.

SATIRA IV.

*Refutat nonnullos, qui maledicos vocant eos Poetas, à quibus justè
notantur. At verò idèd se in vitiosos stylum distingere,
ut et ipsi et sibi met horrorem incutiat vitiorum.*

- EUPOLIS**, atque Cratinus, Aristophanesque poetae,
Atque alii, quorum comoedia prisca virorum est:
Si quis erat dignus describi, quòd malus, aut fur,
Quòd roechus foret, aut sicarius, aut aliqui
5 Famosus, multa cum libertate notabant.

INTERPRETATIO.

EUPOLIS, Cratinus, et Aristophanes, alique veteris comoediae auctores, si qui iam merebatur notari velut improbus, aut fur, aut adulter, aut homicida, vel qualitercumque infamis; hunc carpebant multa cum libertate.

ANNOTATIONES.

1. Eupolis, etc.) In hac Satira ingeniosè defendit se Horatius contra molestos, qui ipsum et alios mordaces, et Lucilio inferiorem dicebant.

Eupolis, Cratinus, Aristophanes. Tres isti Poetae eadem aetate vixerunt, amice Christum circiter quadringentis. Cratinus senior: post hunc Eupolis, ejus styli diligenter imitator: sequitur Aristophanes, quem Plato medium inter illos dicit, omni Cratio æquè vehementem, minus tamen acerbum, Eupolis autem urbanitatem aversum. Horum meminit Vell. Patere, lib. 1. Quis abundè, inquit, mirari potest, quòd eminentissima eujusque professio ingenia in idem arcem temporis spatium congregant? . . . una nec multorum annorum intervallo divisa aetate per divini spiritus viam Eriehylum, Sophoclem, Euripidem illustravit tragedias: una prisicam illam sub Cratino, Aristophane, et Eupolide comoediam: ac novam Menandri, æqueque ejus, etc. Jul. Pollux. Macrobius. Plotarch. Athen.

Cratinus.) In Athenis orionides, ibidem primus sacricum fabulam produxit in Dionysiis: bibacissimus fuit; ad sonum centesimorum viarum prostravit.

Eupolis.) Fabulas seu comedias ille septemdecim scripsit, ex quibus septem ejus victoriam pepererant. Nominantur: Copra, Desertor, etc. Perit in navali praelio quod Atheniensis adversus Lacedæmonios commiserunt juxta Hellespontum. Ejus interitum adeo luxerunt sui populares, ut etiam edixerat ne deinceps ullus Poeta militaret. Suidas. Macrobius lib. 7. Saturnal. cap. 5. Notat et omnibus Eupolis inter elegantes habendus veteris comoedus poetas.

Aristophanes.) In hujus corde templum sibi struxit Graecis, ait Plutarchus. Is quippe Atticos lepores tumine excoluit extulitque. Dubitatur ohiolios an fuerit Atheniensis, an Rhodius, an Ægyptius, etc. Fabulas edidit quatuor et quinquaginta, à quibus supersunt oobis undecim: à Suida recensentur.

Nec prateribo quod ajunt, sancto Johanni Chrysostomo Aristophanem in delictis atque in manibus assiduis fuisse. Quidam, cum et Plautum versatè sepe S. Hieronymus, in mediis Christianarum excommunicationum intervallis, ac subsecutis temporibus: quod ipse quidem scribit ad Eustochium.

2. Comoedia prisca.) De hac plura dicam in Epist. ad Pisones. Quintil. lib. 10. cap. 1. Antiqua illa comoedia tam sinceram illam æternis Aetia gratiam prope sola retinet, tum forecundissimam libertatis: citi est in insuetandis vitis præcipua, plurimam tamen habet virium in ceteris etiam partibus. Nam et grandis et elegans et venusta: et necesse an alla (post Homerum tamen, quem ut Achillem semper excipit par est) aut similis sit oratoribus, aut ad oratores faciendos aptior, placet ejus auctores, Aristophanes tamen, et Eupolis et Cratinusque præcipui.

3. Multa cum libertate notabant.) Pers. Sat. 1. v. 123. audaces carpendis vitis Cratinum dicit; ibid. iratum Eupolidem. Parrò Socratem ipsum vexare non veritas Aristophanes in subdit: in populum autem Atheiorem probris jactavit bond levis; à quo nihilominus plausus et acclamationes consecutus et laureis. Vide Epist. ad Pis. v. 262. ad ista verba:

In vitibus libertas excidit et vim

Dignum lege regi.

Cic. de Rep. 4. Quæ illa (verus comoedia) non attigit? vel potius quam non vexavit cui pepercit? Esto populus homines, improbus in Republici seditionis, Cleonem, Cleophontem, Hyperbolam lætit: potius. Essi hujusmodi cives à Censore melius est quàm à poeta notari. Sed Periclem cum ita tunc civitati maxima, auctoritate plurimos annos domi et belli præfuisse, violari veribus: et eos ogi in scena non plus docuit, quàm si Plautus noster velisset aut Nervus P. et Cn. Scipioni, aut Cæcilius M. Cu om maledicere.

- Hinc omnis pendet Lucilius, hosce secutus,
Mutatis tantum pedibus numerisque, facetus.
Emunctae naris, durus componere versus.
Nam fuit hoc vitiosus. In hora saepe ducentos,
10 Ut magnum, versus dictabat, stans pede in uno:
Cum fluere lulentus, erat quod tollere velles:
Garrulus, atque piger scribendi ferre laborem,
Scribendi recte; nam ut multum, nil moror. Ecce
Crispinus minimo me provocat. Accipe, si vis
15 Accipe jam tabulas: detur nobis locus, hora,
Custodes: videamus uter plus scribere possit.
Di bene fecerunt, inopis me quodque pusilli
Finxerunt animi, raro et perpauca loquentis.
At tu conclusas hircinis foliibus auras
20 Usque laborantes, dum ferrum molliat ignis,

INTERPRETATIO.

Hinc totus Lucilius imitatur et sequitur, mutatis solummodo pedibus ac numeris, perurbanus, acri iudicio, durus in condendis versibus. Etenim fuit in hoc vitiosus. Una hora saepe versus ducentos stans in uno pede (quasi aliquid magnum) dictabat: cum fluere coenotus, habebat tamen quod velles sumere, verbusus, et segnis exanillare laborem scribendi, recte inquam scribendi: etenim multa scribere, nihili aestimo. Ecce vero

Crispinus me lacessit minimo digito. Hec tu, inquit, sume si lubet, sume tabellas modo: assignetur nobis locus, hora, observatores: videamus uter plura scribere valeat. Recte egerunt Dii, quod me finxerunt ingenii mediocriter, et parvi, raro et pauca valde loquentis. Tu vero quantumlibet aemulare ventus hircinis pellibus inclusos, semper laborantes donec ignis emolliat ferrum.

ANNOTATIONES.

6. *Hinc omnes pendet Lucilius.* Totus est in illis imitandis: Iam tunc eorum dustat in hexametris commutavit: ex Comedia Satiram fecit, parinde mordax et maledicus in cives et ego, inquit Horatius, tantum facies homines à vitiis soleriter deterreo.

Lucilius.) In *Aurunce alumnus*, ex Juvenal. Sat. 1. v. 20. id est, ex Aurunce Latii urbe oriundus, Romana Satira fere ancor, nobiles quoque arripuit, insignem in eo scribendi genere laudem est adeptus: valde tamen negligens pedum ac numerorum. Quintil. lib. 10. cap. 1. Cic. ad Attic. lib. 12. Epist. 5. de Famil. 1. de Orat. 2. Juvenal. Sat. 1. v. 165.

Ense velut stricto quoties Lucilius ardeus
Inferunt, rabet audire, cui frigida mens est
Criminibus, tacidè sudans praecordius culpa.
Inde irae et lacrimae.

Pers. Sat. 1. v. 114.

Secuit Lucilius urbem;
Te, Lupe; Te Muti, etc.

10. *Stans pede in uno.*) Brevi tempore, sine magno conatu et labore.

11. *Cum fluere lulentus, etc.*) Quinquam versus profundius inopis et inelaboratus; erat in illis tamen aliquid imitatione tua non indiguum. Vide Sat. 10. seq.

Quod tollere velles.) Metaphora ducta ex eo

quod olim solebant infantem recens editum humi deponere: quem si pater dimiserat, exponendum significabat: sin autem et tolleret, sive erigeret: curandum educendumque indicabat.

14. *Crispinus minimo me provocat.*) Id est, non totas vires objicit, sed minimas, ut indicet suum adversarii contemptum.

Accipe si vis, etc.) Ve: de sunt Crispini Horatium provocantis ad extemporali scriptuonis certamen. Sic et Martialis Statius licebat.

15. *Accipe jam tabulas.*) Legunt alii, accipiam tabulas. Prior tamen lectio vehementiam hominis temere et trillide lacessentis melius notat.

16. *Custodes.*) Qui caveant ne alieni jove operam alterum.

17. *Di bene fecerunt.*) Modeste Horatii responsio.

18. *At tu conclusas, etc.*) Tumidos eo fuisse fuisse versus. Similitudo à foliis, quos vento inflatis exurgunt fabri ad inflammandum ignem fornacis, molliendumque ferrum. Pers. Sat. 5. v. 10.

Tu neque anhilantem coquit dum massu cuminum,
Folle premis ventos.

Hircinis foliis.) E pellibus hircorum. Virgil. taurinis foliis. Georgic. 4. v. 171. ubi egregie Cyclopum opus describit: eosdemque versus repetit leviter mutatos, Aeneid. 8. v. 449.

Accipiant reddamque, etc.) Alii ventosus foliis auras

U

- Ut mavis imitare. Beatus Fannius ultro
Delatus capsis et imagine: cum mea nemo
Scripta legat, vulgo recitare timentis, ob hanc rem,
Quod sunt, quos genus hoc minime juvat, utpote plures
15 Calpari dignos. Quemvis mediâ erus turbâ:
Aut ob avaritiam, aut miserâ ambitione laborat.
Hic nuptarum insanit amoribus, hic puerorum.
Hunc capit argenti splendor; stupet Albius aere.
Hic mutat merces surgente à sole, ad eum quod
30 Vespertina tepet regio: quin per mala praeceps
Fertur uti pulvis collectus turbino; ne quid
Summa deperdat metuens, aut ampliet ut rem.
Omoes hi metuunt versus, odere poetas.
Foenum habet in cornu, longè luge, dummodo risum
85 Excutiat sibi, non hic cuiquam parcat amico:
Et quodecumque semel chartis ille verit, omnes
Gesitit à forno redeuntes scire lacuque,

INTERPRETATIO.

Fortunatus Fannius illatis sponte scriniis et sua effigie; dum nullas mea scripta legit: et ego metuo illa recitare populo, quoniam sunt quibus non placent ejusmodi scriptioes: neque complures extant reprehensione digni. Enimverò quicquid est medio populo assumere; iniquitas est avaritiâ vel ambitione infelici. Ille nuptas, iste pueros sectatur. Alium perstringit fulgor argenteorum vasorum. Albius amat aerea. Ille negotiatur ab Oriente

Sole ad eum quò terra Occidentalis incalorescit: imò rapidè currit per aerumnas, tanquam pulvis vento sublatus; timens ne de acervo suo aliquid detrahatur, vel ut opes augeat. Isti omnes reformidant carmina, poetas aversantur. Habet foenum ad cornu, inquit, procul fuge: ut sibi cachinnus moveat ille, amicorum parcat nemini: et quicquid semel scriptitavit, cupiet sciri à cunctis revertentibus à clibano vel fonte,

ANNOTATIONES.

21. *Beatus Pannius ultro delatus, ec.*) Fannium Quadratum ioculsum poetam bellè sugillat. Bonis quidem poetis hic honor, ut eorum effigies et carmina deferrentur in palatium Augusti bibliothecam, auctoritate publica: ut ille ius ipsa scripta invenit, et imaginem sibi statuit, non merito gloriam consecutus, sed ambitiose venustus. Plin. lib. 34. cap. 5. *notatus ab auctoribus L. Actium Pectum in Camerarium aede statuum sibi posuisse.* Vide Plin. lib. 17. c. 30. Valer. Maxim. lib. 8. c. 15.

22. *Cum mea scripta nemo legat.*) Paucis nimis se suaeque Horatius ostentabat: abhorrens ab ea publicè recitantium ambitione. De hic Persius, Sat. 1. v. 15. et seq. Jovenal. pluribus locis. Plin. lib. 1. Epist. 13. et nos ad cit. Pers. annotavimus complura.

24. *Genus hoc minime juvat.*) Non placet Satira vitiosis, reprehensivis, ladibris et ignominiam rejiciantibus.

25. *Aut ob avaritiam.*) Bene Marcellus corrigit, *ob avaritiam.*

28. *Stupet Albius aere.*) Gaudet luxuria et copia vasorum ex aere Corinthio.

Q. Horat. Flac. Tom. II.

29. *Surgente à sole ad eum quò, ec.*) Ab oriente ad occidentem. Pers. Sat. 5. v. 54.

Merces hic Italiam mutat sub sole recenti
Rugosum piper, ec.

30. *Per mala.*) Navigantium et peregrinantium quanta enimvero pericula, discrimina, aerumnas?

31. *Ne quid summa deperdat.*) Ne opes jam congestas uno vel quadrate diminuantur.

34. *Foenum habet in cornu.*) Proverb. ex eo petitur quòd alligari consueverat foenum ad coxam bovis cornu petentis, quo sibi cavere moneretur quisque obvis: aliis damnum iubeat dominus, ex lege XII. Tab. Plutarch. in Crasso. Deus quoque suo populo ea de re gravia edixerat: Exod. cap. 21. *Si bos corruptus fuerit, nec reclusit eum dominus, occideritque virum aut mulierem, bos lapidibus obruetur, et dominum ejus occident, etc.*

37. *A furto redeuntes lacuque.*) A coquendo pane, vel haurienda aqua; a furis publicis, vel bonis; ubi rumpere solent spargi et ventillari inter servos et infimae plebis homines: inde porro redeuntes solent per vias cauitare: si quid est novi carnis seu castillense in vulgus edite.

E

- Et pueros et anus. Agedum, pauca accipe contra.
Primum ego me illorum, dederim quibus esse poetam
40 Excerptam numero. Neque enim concludere versum
Dixeris esse satis: neque, si quis scribat, uti nos,
Sermoni propiora, putes hunc esse poetam.
Ingenium cui sit, cui mens divinior, atque os
Magna sonaturum, des nominis huius honorem;
45 Idcirco quidam, comoedia necne poema
Fasset, quacivere: quod acer spiritus, ac via
Nec verus nec rebus inest: nisi quod pede certo
Differt sermoni sermo merus. At pater ardens
Scēvit, quod meretricē nepos iussit amica,
50 Filius, uxorem grandi cum dote recuset;
Ebrius, et (inagnum quod dedecus) ambulet ante
Noctem cum facibus. Numquid Pomponjas istis

INTERPRETATIO.

à juvenibus ac vetulis. Heus tu quæpiam contraria exaudi. Ego me primum examē ē numerū eorum quos poetas esse concesserim. Namque haud dixeris satis esse versum finire: et si quispiam, velut ego, scribat similia quotidiano sermoni, hunc poetam esse nequaquam conserbis. Verum cui fuerit ingenium, cui mens divinior, et facundia res grandes eloquentia, huic tribus insignem hanc appellationem. Eam ob rem

nonnulli dubitarant utrum comoedia esset poema, an non; quia vehemens spiritus virtusque nec dictioni nec rebus inest: tantumque definitis numeris oratio pura distinguitur ab oratione soluta. Dices: Atqui fervens pater excandescit, quoniam filius luxuriosus meretricem deperit amicam, uxorem verò ingenti cum dote respuit, atque temulentus cum faculis ante noctem discurret: quod grande probum est. Respondeo. An quæso Pomponius

ANNOTATIONES.

40. Neque enim concludere versum, etc.) Cic. de Orat. 5. scribit, facilem esse rationem vel sine ratione ipsam excitationem verborum eligendorum, et collocandorum, et concludendorum; rerum autem copiam non facilem. Hoc referri potest quod idem Tull. ait vix uno saculo poetam erimum reperiri.

43. Sermoni propiora.) Epist. ad Augustum: Sermones per humum repentes.

45. Ingenium cui sit, etc.) Egregia descriptio excellentis poetae longeque disparis loquacium et futilium, quot lepidè Aristophanes vocat *εὐρηστικὰς* et *καμολογὰς*. Eleganter Petronius: multos carmen decipit: nam ut quique versum pedibus instruat, sensuque teneretorem verborum ambitu intectum, putat se continuè in Heliconem pervenisse. . . . ceterum neque generosior spiritus veritatem amat; neque concipere aut edere potius mens poëti, nisi ingenti flumine literarum inundata. Effugiendus est ab omni verborum, ut ita dicam, villitate: iumentorum voces à plebe summatas, ut fiat: Odi profanum vulgus et arceo. Præterea curiculum est, ne sen entius emineant extra corpus rationis expressos, et d' inæcte verbibus colore nistant: Homerus testis, et Lycius, Romanusque Virgilius, et Horatius curiosa felicitas, etc. Juvenal. sat. 9. v. 55.

Fatemur æque, cui non sit publica vena, etc. 45. Comoedia necne poema.) Cic. in Orat. pers.

At comicorum senarii propter similitudinem sermonis rito capere sunt abieci, ut nonnunquam vix in his numerus et versus intelligi possit. Id ibid. Itaque visum est nonnullis Platonis ac Democriti locutionem, et si abest a versu, tamen quod incitatus feratur, et clarissimis verborum luminibus utatur, potius poema putandum. quàm Comicorum poetarum, apud quos nihil est aliud quotidiani dissimile sermonis, nisi quod verticali sunt.

48. At pater ardens, etc.) Proleptis. At, inquit, persona comica interdum attingit, v. g. Ictus pater in filium luxuriosum eidenter sevit et Theuroides in Mostell. P. atti: apud Terent. Chremes, in And. et Phorm. Demos in Adeiph. Vid. Epist. ad Pis. v. 93.

Interdum tamen et vocem comoedia tibi, Iratusque Chremes tumido delingat ore.

51. Ambules ante noctem cum facibus.) Dixi ad Od. 10. lib. 3. de eo more juvenum et saniorum, qui sd puellis adornatas nocte cum facibus pergebant, atque ante illarum janues cantabant. Adde hic, tollor interdum quoque vagari conestantes ac personatos discurrere per domos noies, nocte quidem cum facibus, nonnunquam et interdum, quod et hodie aliquando nostrates faciunt. Gall. aller au bal; aller en masque; Itali andan' al ballo; andar'io mascherato. Porro ceterischi pater hoc magis

- Audiret leviora, pater si viveret? Ergo
Non satis est puris versum perscribere verbis:
55 Quem si dissolvas, quisvis stomachetur codeni,
Quo personatus pacto pater. Ille ego quae nunc,
Olim quae scripsit Lucilius, eripias si
Tempora certa, modosque, et quod prius ordine verbum est,
Posterior facias, praeponeas ultima primis,
60 Non ut si solvas: Postquam discordia tetra
Belli ferratos postes portasque refregit;
Invenias etiam disiecti membra poetae.
Haecenus haec. Alias justum sit necne porma.
Nunc illud tantum quaeram, maritoni tibi sit
65 Suspectum genus hoc scribendi. Sulcius acer
Ambulat, et Caprius, rauci rualé, cumque libellis;
Magnus uterque timor latronibus. At beae si quis
Et puris vivat manibus, contemnat utrumque.
Ut sis tu similis Coeli, Birihique latronum,

INTERPRETATIO.

his minora audiret, si pater ejus viveret? Itaque non sufficit versum componere meris vocibus, quem si resulas, eodem modo quilibet irascatur ac pater personatus. Ille versibus quos ego jam scribo, et quos olim scripsit Lucilius, si auferas quasdam mensuras ac numeros, atque posteriore loco statuas vocabulum quod erat prius, extrema ponens ante prima; non erit idem ac si dissolvas haec: Postquam tetra discordia refregit postes ferratos et portas belli. In his enim

reperias adhuc partes discepti poetae. Sed ista huc usque. Alio tempore expendam utrum comedia sit verum carmen, an non. Jam vero id unum scrutabor, an jure invenissimum tibi sit istud scribendi genus. Sulcius ardens incedit, pariter et Caprius malignae rauci, et cum libellis, atque latronibus valde formidabiles. Sed quisquis probe et innocenter vivit, spernit utrumque. Si tu licet praedonum Coeli atque Birihis similis

ANNOTATIONES.

adversus laseivientem filium, quod ante noctem, et la die, ob oculos omnia ebrius grassetur, magno suo suaeque familiae probro: et sicca dedecus obest

Cognata,

atque rem patriam rumore iniuro;

Linum ad obscenum frangit, ut canit Persius Sat. 3.

54. Nunquid Pomponius, etc.) Respondet Horatius obiectum, sermone quidem lele sedantiori utitur, quia sic iratus quisque solet loqui: et filium suum tali modo obijurat Pomponius, si viveret, ac luxuriantem cervicet. Vide, lector, quam toller et salis vellicet Poeta libidinosum sublestantem, velut aliud agens, et *ex nase*.

55. Personatus pater.) Comedus, personam saturni patris in filium stomachantis, succensentis, increpantis.

58. Tempora certa, modoque.) Syllabarum quantitatem, certos pedes certamque aetum dispositionem et collocaionem.

60. Non ut si solvas, postquam discordia, etc.) Nam contra in his licet corpus ac membra carminis disceperis, non proinde vim ac spiritum dissipis: lateris ordinem verborum, orationem solve nomenclatorum; remanebit semper poetica locutio vulgari dissimilis: verum frange ac disijce, in disiecto

etiam verso apparebit sermo sublimior et a quotidiano remotus: v. gr. postquam tetra discordia refregit ferratos postes et portas belli.

Postquam discordia tetra, etc.) Emili supt isti verius, ex Aunal. poetico sane pleni spiritus. Hos imitatus Virgil. *Aen.* 1. v. 97.

Dirae ferre et compagibus arctis

Claudentur belli portas.

Et Aeneid. 7. v. 221.

Impulsi ipsi manu portas, et cardines verba belli ferratos rapti Saturnia postes.

61. Belli postes portasque refregit.) Id est, fessae bello apertum est Jani templum, quod poetas tempore claudi solet. Vide lib. 4. Od. 15. v. 9. ubique annot. Item Pausan. in Numa, ubi scribitur ad Jani Romae portas habuisse duas, sive bifores; et januum belli fuisse appellatum.

65. Genus hoc scribendi.) Carmen satiricum, corruptum vitia, et notas vitiosos.

Sulcius, et Caprius.) Ambo delatores et accusatores acerissimi, astutis actione rauci. *Chon* libelli, accusationis clausae et ratiocinationum, ac reorum nomina.

66. Coeli Birihique latronum.) Hi duo perditissimi luxuria juvenes, omni tunc facinorosa audacia nec non latrocinis infames erant.

E 3

- 70 Non ego sim Capri, neque Sulci. Cur metuas ma?
Nulla taberna meos habeat neque pila libellos,
Quis manus insudet vulgi, Hermogenisque Tigelli.
Non recito cuiquam, nisi amicis, idque coactus:
Non ubivis, coramve quibuslibet. In medio qui
75 Scripta foro recitent sunt multi, quique lavantes;
Suave locus voci resonat conclusus. Iuvenes
Hoc juvat, haud illud quaerentes, num sine sensu,
Tempore num faciant alieno. Laedere gaudes,
Iuvis, et hoc studio pravus facis. Unde petitur
80 Hoc in me jactis? Est auctor quis denique eorum
Vixi cum quibus? Absentem qui rodit amicum,
Qui non defendit, alio culpante; solutus
Qui captat risus hominum, famamque ditacis,
Fingere qui non visa potest, commissa tacere
85 Qui nequit, hic niger est: huic tu Romane caveto.
Saepè tribus lectis videas coenare quaternos:

INTERPRETATIO.

non ego proinde sim Capri aut Sulci. Quare ergo times me? Adde quod nulla taberna vel columna meos habet libros, quos terat manus plebis et Hermogenis Tigellii. Præterea nemini recito præterquam familiaribus, et inivis quidem: nec ubicunque, nec ante quoscunque. Sunt multi sunt qui scripta recitent in medio foro, et qui dum in balneis sunt; ubi clausus locus facit vocem jucundè resonantem. Illud placet vanis, non observantibus an stultè, an tempore minime opportuno id agant. Verùm enim amas vel-

licare, inquit, idque agis improbo animo. Unde vero illud quaesivisti quod mihi objiceres? An demum adstipulatorem habes aliquem eorum quibuscum viri? Imò qui absentem amicum carpit, qui eum non tuetur ab alio reprehendente; qui gaudet excitare effusos cachinnos hominum, et haberi dicax; qui spontè fingit quas non vidit; qui non potest silere arcana; ille est perniciosus; istum cave, o Romane. Porro frequenter aspicias tribus in lectis quaternos epulari,

ANNOTATIONES.

71. Nulla taberna meos habeat neque pila libellos.) Nec in tabernis vilioribus pæbeorum et erisicum mense satiras à mugicibus ventilantur; nec prostant venales emptori cultibet expositæ, apud bibulopolis, quorum sunt tabernæ circa pilas. Vnde Epist. ad Pisones, v. 373. libique annos.

72. Hermogenisque Tigelli.) De hoc Sat. 3. v. 129. Alius autem est ab eo cujus mentio fit initio Sat. 2. et 3. cit. ut ibidem annotavi. Hunc Horatius contemptus cause plebi accendit, ænumpque è multis facit, qui animas haberi volebat.

76. Suave locus voci resonat conclusus.) In balneis cameratus locus vocem recitantis ac legentis mirum in modum juvat, et recitationis maxime comfert, tum legenti, tum auscultanti jucundam. Illud excitandi in balneis concordes pertrahit Martial. lib. 3. Epig. 44.

Et mansi legis, et legis sedenti.

In thermas fugio, sonus ad aurem.

79. Laedere gaudes, etc.) Jam Poeta refellit eos, à quibus incoestebat velut dicax et sycophantæ: studio pravus, pravè affectans aliter oblectare, et quemlibet scommatibus ac dietis prociudere.

79. Unde petitur, etc.) Unde habes ita me pro-

ve affectum? An hoc accepisti ab aliquo meorum contubernaliū?

82. Qui non defendit.) Atqui Virgilium Horatius defendit supra Sat. 3.

85. Niger est.) Homo peritiosus, malus, perniciosus: contra est candidus, albus, ut alibi fuisse dictum.

86. Saepè tribus lectis, etc.) Senatus et scopos Horatii iste est: quotidie videmus, inquit, lepidè jocor et tales jactari à quolibet in quolibet; idque non improbum. Quare ergo mihi creator indignus, quod nonnullis faceret reprehendendi?

Tribus lectis videas coenare quaternos.) Primum olim fuit mos sedendi ad mensam. Homer. Odysse. 10. ἡμεῖς δὲ παρρηγοῖς, sedimus epulantes, Virgil. Æn. 9. v. 176.

videt patres considerare mensas.

Postea, glisciente mollitie, discubuerunt in lectis; qui tunc erant circa mensam dispositi; unde triclinium appellatum. In singulis autem convivæ terni, aut quaterni; nonnumquam et quini, quod sordidulum. Cicero testis, in Pis. nihil apud hunc lautum, nihil elegantius... Græci quini stipati in lectis, sæpe plures. Porro situs hic erat discumbentium: si fers pars corporis jacebat porrecta, aut

E quibus unus avel quavis aspergere cunctos,
Præter eum, qui præbet aquam: post hunc quoque potus,
Condita cum verax aperit præcordia Liber.

- 90 Hic tibi comis, et urbanus, liberque videtur
Infesto nigra. Ego si risi, quod ineptus
Pastillos Rufillus olet, Gorgonius hircum,
Lividos et mordax videor tibi. Mentio si qua
De Capitolini furtis injecta Petilli
95 Te coram fuerit: defendas, ut tuus est mos.
Me Capitolinus convictore usus amicoque
A puero est, causaque mea permulta rogatus
Fecit: et incolomis lactor quod vivit in urbe:
Sed tamen admiror, quo pacto iudicium illud
100 Fugerit. Hic nigrae succus loliginis, hæc est
Ærugo mera: quod vitium procul abfore chartis,
Atque animo prius; ut si quid promittere de me
Possum aliud, verè promitto. Liberius si
Dixero quid, si fortè jocosius, hoc mihi juris

INTERPRETATIO.

quorum unus omnes cupit proscindere quamcumque ratione, excepto eo qui aquam suppedinat: atque hunc etiam paulò post ebrius, quando Bacchus veridicus revelat secreta mentis, Attamen isto comis et lepidus et sincerus existimatur tibi inimico pravis. Ego verò si risi quod insulsius Rufillus redolet pastillos, Gorgonius autem caprum; à te prædicabor malignus et dicar. Quin inò audi. Si mentio quaedam fiat de furtis Petilii Capitolini, te præsentem; protinus, ut soles,

tueris; atque: Me Capitolinus à pueritia convivam habuit et familiarem, rogatusque bene multa egit in mei gratiam: gaudeo certè quòd Romae sospes degit: attamen demiror qua ratione effugerit istam damnationem. En ille humor est atræ sepiæ: illud merum virus; quod malum à scriptis meis atque antea ob animo meo longè futurum tuncrèd spondeo, quantum de me aliquid spondere licet. At verò si quidpiam locutus fuero nimis liberè, aut fortasse nimis festivè;

ANNOTATIONES.

leviter infusa: superior rectilinata et cubitu innixa: dorsum polvillis suffultum, capite modicè erecto. Atque fiebat ut omnes æqua parie ad mensam porrigerent. Primus decumbebatur ad caput lecti, pedibus quidem pone dorsum secundi porrectis: secundus obvertebat rumpit ad umbilicum primi, interjecto pulvino; ejus autem pedes ad tergum jacebant tertii: sique tertius pariter et quartus. Quæ omnia suo more Just. Lipsius luculenter explicat lib. antiq. Lect.

87. E quibus unus avel, etc.) E convivis illis duodecim unus alios omnes diceris lacerat, nec parit epulas præbent: et tamen la urbanus existimatur, nequaquam verò aycophanta vel moriax. Cur igitur ego Horatius, etc.

88. Qui præbet aquam.) Ita convivi mazister solet designari, quod præbet balneum lavado, ut sit, corpori ante coram, aquam abluendis manibus, item calidam atque frigidam miscendo temperandoque vino. Vide lib. 3. Od. 19.

90. Pastillos Rufillus olet, etc.) Verrum hunc expiatorum vide supra, in Sat. 2.

94. De Capitolini furtis Petilli.) Nomen istud patet et cognomen Romæ nobilitate fuisse novimus: et non ita perspicuum quis ille, quare furti ejus?

an peccator, an sacrilegus? Ajunt, ex veteri Interprete, Petillum hunc, dum Capitolio prefectus esset, Jovis Capitolini auream coronam surraptam; furti quidem eum causam dixisse; à Judicibus autem absolutum iupote Augusti familiarum.

100. Hic nigrae succus loliginis.) Senus est: talis oratio etsi blanda videatur, est pravo animo et studio repleta: hocque maledicentior et acerbius, quod amicum speciem præfert.

Nigrae succus loliginis.) Metaph. loligo pisca, è sepiarum genere, humorem atrum pro sanguine habet; unde lotus nigra, enteris alba exprimit opinè livorem et meaus improbitatem verba hujusmodi palliatum velut et obvelat. Psalm. 54. molli sunt sermones ejus super oleum, et ipsi sunt jacula.

101. Ærugo mera.) Merum virus.

Ærugo) Gall. la rouille de l'airain, le vert de gris. Ital. la ruggine di rame, il verde di bigio.

Quod vitium procul abfore, etc.) Spondeo me nec animo cogitatum præve, nec in chartis scripturum malignè, facta in quæquam benevolentiam. Eo ingenio natus sum: amicitiam atque inimicitiam in fronte promptam gero; Ennius.

- 105 Cum venia dabis. Insuerit pater optimas hoc me,
 Ut fugerem exemplis vitiorum quacque notando.
 Cum me hortaretur, pareò, frugaliter, atque
 Viverem uti contentus eo, quod mi ipse parasset.
 Nunc rursus, Albi ut male vivat filius, utque
 110 Barrus inops? Magnum documentum, ne patriam rem
 Perdere quis velit. A turpi meretricis amore
 Cum deterret: Sectant dissimilis sis.
 Ne sequerem moechas, concessa enim venere uti
 Possem; deprenti non bella est fama Treboni,
 115 Aiebat: Sapiens; vitatu quidque petitu
 Sit melius, causas reddit tibi: mihi satis est, si
 Traditum ab antiquis morem servare, totamque,
 Dum eustodis eges, vitam famamque turri
 Incolumentum possim: simul ac duraverit aetas
 120 Membra animumque tuum, nabis sine cortice. Sic me
 Formabat puerum dictis: et sive iubebat,
 Ut facerem quid; Habes auctorem, quo facias hoc,
 Unum ex Iudicibus selectis objiciebat:

INTERPRETATIO.

hanc mihi licentiam cum indulgentia condonabis. Etenim optimus pater meus ad id me consuefecit, indiguitando exempla quorumcumque vitiorum, ut ea evitarem. Sic quovis me admonere ut victitarem parce, frugaliter, et contentus iis bonis quae ille mihi comparasset, aiebat: Advertisne quam difficile vititetur filius Albi, et quam miser sit Barrus? Hoc graviter docent quemque, ut patrimonium dilapidare caveat. Cum me avocaret a foedis amoribus meretricum, dicebat: ne imitere Sectanum. Quando praeceperat ne sectarer adulteras, cum liceret frui permissa voluptate; certe pulchra non

est existimatio Trebonii, inquit: potro philosophus afferet tibi rationes, propter quas hoc fugere, illud quærere expedit: mihi sufficit pro viribus custodire instituta à veteribus disciplinam, atque integram continere vitam et existimationem tuam, quando diu paedugogo indiges: at posteaquam aetas confirmari tuum corpus ac mentem, nabis absque subere. Ita me puerum ille praeceptis imbuebat: et seu moneret ut aliquid agerem, addebat: duces habes quo facias istud; simulque afferebat aliquem è Iudicibus selectis: seu dehortaretur, subjunge-

ANNOTATIONES.

105. Insuevit pater optimus hoc me,) Ad hoc vel in hoc me assuefecit. Legimus alii: insuevit pater optimus hoc mihi, id est, hos mihi mores indidit. Perline et Marcellus ut priorem lectionem tueretur, vult Horatium scripsisse, heic pro huius, unde librarii fecerint hoc: non obscurus omnino. Ita veteres scripsisse, saltem liquet.

106. Ut fugerem exemplis, &c.) Ut me deterret à vitiis, objiciebat exempla vitiatorum: ut provocaret ad virtutem, mihi viros proponebat virtute illustres. Scilicet homines amplius oculis quam auribus credendi: deinde, longum iter et per praecepta, breve et efficax per exempla. Seneca ad Lucil. hinc similiter apud Terent. Aelium. Democritus quomodo filium erudit, consuefacio, inquit, inspicere tanquam in speculum in vitia omnium jubens, atque ex aliis sumere exemplum ubi hoc facito: et hoc fugito: hoc laudi est: hoc vitio datur. 107. Albi.) Albius Tibullum intelligit absurdè quidam, contra rationem temporis. In lucem hic nondum prodierat, cum ab octavo patre haec praecepta audiret Horatius, Tibullo quidem superior natus plus annis viginti.

110. Barrus.) Tit. Vetr. Barrus ex luxuria inops. De eo rursus Sat. 6 et 7.

112. Sectant.) Turpis moechi.

113. Moechas.) Matronas. Supra, Sat. 2.

114. Treboni.) Is adulter expertus erat quod antea dixeram, deprehendens missum est.

115. Sapiens vitatu, &c.) Concinnè plane dictio patris literis et philosophis mixta intuitu tantumque bonos mores à bona educatione adepti. Ego, inquit, quos olim accepi honestatis documenta, tibi tuisque gestis: et cum frequentibus scholis sapientum, hi causas tibi reddent, cur hoc petiti bonum, illud autem vitandum sit.

120. Nabis sine cortice.) Prov. et meteph. à pueris, qui ope suberis nare discunt. Olim quippe suber corpori supponebant, ut hoste oostri cucurbitis, Gall. calebacci. Sensus est hic: per te ipse intelliges, quid fugiendum, quid expetendum; nec egelis alicui consilio.

125. Unum ex iudicibus selectis.) Aliquem integritate, aequitate, probitate insignem, hocque nomine selectum et succenturium Iudicibus, Magistratibus, senatoribus.

- Sive vetabat, An hoc inhonestum et inutile factu
 125 Nec ne sit, adhibites; flagret rumore malo cum
 Hic atque ille? Avidos vicinum funus ut aegros
 Exanimat, mortisque metu sibi parcere cogit;
 Sic teneros animos ali-na opprobria saepe
 Absternit vitis. Ex hoc ego sanus ab illis,
 130 Perniciem quaecunque ferunt; medicoribus, et quæ
 Ignoscas, vitis tenor. Fortassis et ist ne
 Largiter abstulerit longa ætas, liber amicus,
 Consilium proprium. Neque enim, cum lectulus, aut me
 Porticus exceptit, desum mihi. Rectius hoc est:
 135 Hoc faciens, vivam melius: sic dulcis amicis
 Occurrat: hoc quidam non bellè: numquid ego illi
 Imprudeus olim faciam simile? Haec ego mecum
 Compressis agito labris: ubi quid datur otii,
 Illud chartis. Hoc est medicoribus illis
 140 Ex vitis unum; cui si concedere nolis,
 Multa poetarum veniet manus, auxilio quas

INTERPRETATIO.

hoc: an ambigores utrum illum indecorum atque perniciosum factu sit an non, quandoquidem turpi famâ laborat hic et ille? Certè non secus ac fumus vicini terret aegrotos edacioras, atque abstinere cogit mortis metu; ita juvenum mentes non raro à peccatis avertit ignominia alterius. Per ejusmodi institutionem carui majoribus iis vitis quæ exitium erant; tantumque exiguis confictor, et quibus facillè indulgeas. Ex his etiam multum absterget ætas provecior, amicus

sincerus, ratio propria. Enimvero quando versor in cubili vel in porticu, nequaquam mihi desum. Tunc autem sic reputo: Istud melius est; id agens rectius vivam: ita me praestabo gratum familiaribus; hoc non bene quidam fecit: egone imprudens aliquando faciam idem quod isto? Similia tacitus ego mecum revolo; cum verò per tempus licet, in membranarum ludens scribo. Atque hoc unum est vitis illis minoribus; cui si veniam deneges, magna poetarum multitudo accedat opem

ANNOTATIONES.

124. *Inutile factu.*) Melum, noxium. Adverte, lector, vim et notionem hujus vocabuli. Cic. de lav. 2. *Inutilis seu perniciosus vitis alius.* Similis est sententia Christi in Evangelio dicentis, qui non est mecum contra ipse est.

130. *Medicoribus vitis tenor.*) Alit, tenor, id est, obnoxius tum adipe vitis illis medicoribus.

132. *Liber amicus.*) Antisthenes dicebat opus esse vel amicis ingenuis, vel scribis inimicis. Illi quippe convivendo, illi monendo à peccatis aversant. Plutarch.

133. *Cum lectulus aut me porticus exceptit, etc.*) Sive decumbo in lectulo, sive in porticu deambulo, non est otiosus meus mos, tum enim quid honestum, quid rectum, quid minus decorum factum sit, mador, meque ipse fringo et confirmo in amore et actione virtutis. Pythagoras discipulos bibebat recensere vesperi qui interius fuculent, et secum agitare; quò vii quid egi? quid amig faciendum? etc. Seneca l. 3. de ira: *animus quotidie ad redendum rationem vocatur.* . . . quod hodie magis sanasti et vii vitæ obstitisti? quo parte melior sis

Porticus.) Ejusmodi publicæ porticus erant Romæ complures, ambulationi et captanda frigori accommodata: erant et privatæ. Vide Alex. ab Alex. lib. 3. cap. 23.

139. *Chartis.*) Charta primum è papyro, Ægyptia planta; divisis acn vel sculpello ejus tumet in tenes sed laxas phylaras. Haec Alexandri Magni victoria reperiit auctor est M. Varro, emissa in Ægypto Alexandria: antea verò non fuisse chartarum usum. Quod tamen refellunt docti. Alexandri quidem æra charta frequentior: aures tamen inventæ et cognita. In foliis palmarum (sili legendam continebant, malvarum) primo scripturatum; deinde quarundam arborum libris; id est corticibus vel potius, runcis corticem inter et lignum subhoribus. Postea monumenta publica plumbei voluminibus, mox et privata tinctis confici coepit, aut cera. Linteos libros commemorat T. Livius, lib. 4. Supprimente chartas Ptolemæus. Item Varro membranas Pergami tradit repositas. Postea premicula putui uti rei, quo constat immortalitas hominum. Plin. lib. 13. cap. 11. et 12.

Sit mihi: nam multo plures sumus: ac veluti te
Judaei cogimus in hanc concedere turbam.

INTERPRETATIO.

mihi latura: (complures enim sumus) te-
que ad multitudinem illam te adjungere, tanquam Judaei, compellemus.

ANNOTATIONES.

141. Multo plures sumus.) Indicat plurimos tuos
falsa qui varus fectilarent. Hos autem calidè val-
licet, quòd se putarent esse poetas, sermoni propo-
rita scribentes, vel in uno stantes pede multos; con-
cludere verum pariterque verbis contexere sinit esse,
cristianantia.

Valui Judaei.) Hi sub Augusto Romae magno
numero degebant; et quoscunque poterant ad suos
ritus suaeque religionem petrabere satagebant.

SATIRA V.

*Facetè describit iter suum ab urbe Roma
Brundisium usquè.*

EGRESSUM magnà me accepit Aricia Romà,
Hospitio modico. Rhetor comes Heliodorus
Graecorum longè doctissimus. Inde forum Appi
Differtum nautis, cauponibus atque malignis.
5 Hoc iter ignavi divisimus, altius ac nos
Praecinctis naum. Minus est gravis Appia tardis.

INTERPRETATIO.

MAGNA Roma egressum me excepit A-
ricia parvo hospitio. Comitabatur me
Heliodorus rhetor inter Graecos eruditissimus.
Hinc petreximus ad mercatum Appii oppidi,
plenum nautis et cauponibus iniquis. Hoc iter
partiti sumus pigri, quod unicum fuisset
viatoribus altius quàm nos succinetis. Appia
via minus est molesta lentè progredientibus.

ANNOTATIONES.

1. Egressum magnà, etc.) Lucilius Satira sua 3.
descripserat iter quod ab urbe Roma Capuam, in-
deque ad Siciliam fretum obierat: hic noster ejus
exemplo, suum Roma Brundisium iter facetè ad-
modum describit, plus *perpetuam* agens quàm *per-
petuam* ut ait Crispinus. Anno scilicet U. C. 713.
Antoniani et Octavianis dissidentibus, utriusque
delecti viri sunt qui res Antoniani inter et Augustum
componerent. Itaque Brundisium, quod Antonii
exarcitus obsidioni premebat: convenerunt legati,
Mecenas ab Augusto, Postejus ab Antonio, cum
Coccejo perinde utriusque Imperatoris amico, qui
quidem optatum fore pacem, finisque Brundis-
ium inde dictum sanxerunt. Porro Mecenasem
illuc officii causa secuti Marcius, Vargilius, et
alii.

Aricia.) Oppidulum in Appia via, distans Ro-
mae mill. pass. 16. hodie la Riccia, Ducatus insti-
tutum ostendit.

2. Rhetor comes Heliodorus.) Hoc pertinet quod
ajunt: *facundus comes in via, pro vehula est*:

maximè quòd Horatius Graeci erat sermonis studio-
sissimus.

3. Graecorum longè doctissimus.) Quidam legunt
Graecae linguae doctissimus: sed perperam. Quippe,
ut redegerunt illi, quae laus esset ita Rhetori Grae-
co, Graecam linguam apprime callere?

Forum Appi.) Oppidum Lati in Volturnum flui-
bus, inter Ariciam ac Feroniam juxta Paludes Pom-
pinas: quare in his pavigantes cauta plurimi istic
habitant; caupones item, quia frequens ea via et
celatibis. Vide Epist. ad Pison. v. 65. ad haec ver-
ba, *sterilisque pelus, etc.* Annot.

4. Malignis.) Fraudulentis. iniquis uti mensura
consuetis. Supra, Sat. 1. vers. 29. *Perfidus hic caupo.*

5. Hoc iter ignavi divisimus, etc.) Quod expedi-
ti magis quàm nos una die conficissent, in eo bi-
dum posuimus.

6. Praecinctis.) Strenuis, expeditis, *st.* *strenui* con-
tra distinctus ignavum significat, ut alibi dictum.
Minus est gravis Appia tardis.) Quia crebra sunt
diversoria, in quibus licet commorari quoties libet.
Hic

- Nec ego propter aquam, quod erat deterrima, ventum
 Indio bellum; coenantes haud animo aequo
 Expectans eomites. Jam nox inducere terras
 10 Umbras, et coelo diffundere signa parabat.
 Tum pueri nautis, pueris convicia nautae
 Ingerere: Huc appelle: trecentos inseris: ohe
 Jam satis est. Dum aes exigitur, dum mula ligatur,
 Tota abit hora. Mali culices, ranaeque palustres
 15 Avertunt summos. Absentem cantat amicam
 Multa prolutus vappa nauta, atque viator
 Certatim: tandem lassus dormire viator
 Incepit; ac missae pastum retinacula mulae
 Nauta piger saxo religat, stertitque supinus.
 20 Jamque dies aderat, cum nil procellere lintrem
 Sentimus: donec cerebrosus prosilit unus,

INTERPRETATIO.

Ego istuc bellum facio ventri ob aquam,
 quia ibi pessima est; coenantes comites im-
 patienter expectans. Jam nox prope erat
 terris umbras inducere, ac stellat coelo spar-
 gere. Mox servi nautis, nautae servis dicta-
 ria inferre coeperunt: huc navem applica:
 trecentos introducis; ohe, jam sat multi
 sunt. Hora intacta assumitur, dum pecu-
 nia exigitur, dumque mula alligatur. No-

lesti culices et ranae palustres impediunt so-
 porem. Nauta nimio refectus vino ac viator
 certatim canunt amicam absentem. Denique
 viator fatigatus dormire incipit: tumque i-
 gnarus nauta ad saxum ligat funem, mula
 ad pabulum dimissa, atque dormit supi-
 nus. Jam vero lux fulgebat, quan-
 do advertimus cymbam minime progredi,
 donec iracundus quidam exiit,

ANNOTATIONES.

7. Ventri indico bellum.) Scilicet appetenti coe-
 nam negavi, quod nec palustrem ac foetidem
 aquam bibere poteram; ohe merum, propter oph-
 thalmiam, de qua postea. Hinc coenantes incoe-
 natus haud aequo expectans animo.

9. Jam nox inducere, etc.) Quis terrestris via
 dimolitor etiam vehiculis, idcirco ab Appii foro
 navigabat. Feroniam usque, noctu quidem, teste
 Strabone post citando. Hinc facile intelliges, la-
 ctor, qui deinde loquuntur: ut quod puerorum
 nautarumque vociferatio audita subito: quod nil
 procedere lintrem viatoris haud sentire: quod vix
 hora quarta perveitum sit eo quod ad ortum solis
 appellere oportuerat.

10. Coelo diffundere signa parabat.) Nox hac
 sermeni propior (quod sit Sat. praeced.) imò tobi-
 tum dictio, ut et sibi interdum, Poeta excelsio
 vel excidit; seu quod lectoris mentem excitare
 identidem juvat.

11. Jam pueri nautis, etc.) Servi à domini
 pramissi ad comparandum navigium, cum nautis
 rixantur et conviciantur: quod quidem familiare
 hujus farinae hominibus.

Convicia.) Quasi convicia vociferationem pluri-
 morum confusam significant. Festus. Alii aliter.
 Potus contentione notat ea voce Tollius variis lo-
 cis. Epist. 5. lib. 1. Pompejus cum pro Milone di-
 ceret, clamore convicioque jactatus. Orat. nu. 160.
 Convicia aurum mihi extorta veritas est.

12. Huc appelle, etc.) Verba sunt servorum
 contra nautas, qui plures quæstos castra, excipie-
 bant lo navim: trecentas, id est nimis multos; non
 sine periculo navigantium, ob nimium onus ac
 pondus.

Q. Horat. Flac. Tom. II.

13. Dum aes exigitur.) Naulum, usvigilatio-
 pretium.

Mula ligatur.) Tractura navim contra aquam.
 Strabo lib. 5. prope Tarracinae iter facienti Ro-
 mam fossa ad Appium apponitur, et quædam multis
 in locis, quam et palustres et fluviales implent
 aquae. Per eam nocturna maxime fit navigatio, ut
 qui primi descendunt tenebris, oriente sole egressi,
 vias Appiae reliquum evadunt, et interdum archa-
 tidibus multis remulco, perambulant.

14. Mali culicet.) Culex ab aculeo dictus,
 vel quasi cutilex, quod cutem lacestat.

Ranaeque palustres.) Ad discimen aliarum, quæ
 rubeta vocantur, et la sentibus ac dumis latitant.
 Illæ ergo coaxantes viroribus seu navigantibus so-
 mnum adiungunt, per importunum ac frequens
 ἀνακέναι κραῖ καὶ κρεί. Aristophan. Ran.

15. Cantat.) Ad sublevandum horrorem ac ta-
 edium nocturni temporis ac silentii.

16. Prolutus.) Vug. Enclit. 1.

plena se prohiit euro.

18. Ac missae pastum, etc.) Ubi nauta qui mo-
 lem moderabatur, sensu dormire viatores, et ipse
 dormituriens mulam solvit pastumque dimittit,
 funem vero navigii religat ad saxum, moxque so-
 pori se tradit humi stratus, patrum sollicitus qua
 hora pervenerit ad destinatum locum.

21. Denec cerebrosus, etc.) Donec unus vi-
 atorum seu navigantium ad terram prosilit, æque à
 salubris litori editis virgam secat, qua itatus nau-
 tam durantiem excitat, ejus caput et lumbos per-
 cutiendi, nec ipsi parcat mula cerebrosus, in oh-
 vium quilibet exonerans indignationem suam ac
 bilem.

F

- Ac mulae nautaeque caput lumbosque saligno
Fuste dolat. Quartà vix demùm exponitur horà:
Ora manusque tuà lavimus, Feronia, lymphis.
25 Millia tum pransi tria refimus; atque subimus
Impositum saxi latè candentibus Anxur.
Huc venturus erat Moeccenas optimus, atque
Coecæjus, missi magnus de rebus uterque
Legati; aversos suavit componere amicos.
30 Ille oculis ego nigra meis collycia lippus
Illinere. Inter à Moeccenas advenit, atque
Coecæjus, Capitoque simul Fontejus, ad unguem

INTERPRETATIO.

et mulae nautaeque caput ac lumbos verberat
saligno fuste. Tandem vix hora quarta descendimus e navibus: autimque faciem et manu sabulimus equa tua ò Feronia: deinde verò pransi lentè processimus ad tria passuum millia: ac pervenimus Anxur extrinsecum super rupes eminens apparentes ob candorem. Illuc debe-

bant convenire optimus Moeccenas atque Coecæjus, legati ambo ad negotia missi gravissima; ceterum assueti reconciliare amicos abalienatos. Illic ego lippentes oculos collyrio innui. Interin accessit Moeccenas et Coecæjus, unaque Fontejus Capito, vir ad

ANNOTATIONES.

23. *Dolat.*) Metaphorè à fabris lignis, qui dolubro consequantur excoluntque ligne.

Quarta vix demùm exponitur hora.) Extra navim posuimus ad Feroniam tandem, hora post exortum solem, quartè, id est decima nostra metuitine, in aquinoctio tempe: quod pluribus explicavi in meis annotationibus ad Persii Sat. 3. initium.

24. *Ora manusque tuas lavimus, etc.*) Ex reliquo veterum erga Deam illam cultu, quæ in Soracte monte habebat taceum fontem, lucum, templum, nomenque dedit urbi Feroniae, inter Circaeos et Tarracinos. Nec omitam duo quæ narrantur miracula: alterum quòd Deæ illius efflati numine erdentes prunis studiis pedibus absque læsione calcare ajunt. Alterum est quòd Feroniæ lucus aliquando cum arisset, indeque surferet simulacrum accolae meditarentur, subito nemus revivuit. Hinc Virg. *Æn.* 7. v. 800.

viridi gaudent Feronia lucus. Virg. *Sarab.* lib. 5. Dionys. Halic. Potè quæ fuerit illa Dea, haud placèrè compertum. Dionysius asserit Feroniam coactam à Lucabemonis filijs, qui tempore Lycurgi in Italian appulsi, locum istum dicunt, nemusque coheret sub hoc nomine, eo quòd illuc ferri non infeliciter contigisset. Alii volunt ipsam Junonem esse quæ ibi Feronia vocetur; colorumque, sicut apud Anxur urbem non longè remotam Juppiter Anxurus. Certe Virgil. citat utriusque. patet libidem meminisse. Constant Feroniam nemorum Deam existisse, à ferreus arboribus appellatam. Inò veteres nomen fecere ex illa vi arana arboribus insita, per quam vident, palulant, florent, edunt fructus.

25. *Millia tum pransi, etc.*) Postquam sumus

pressi Feroniæ, tria passuum millè confecimus lento quidem gradu, tum propter stomachi repletionem, cum ubi locorum acclivitatem; contendimusque Anxur.

26. *Anxur.*) Urbis hec Latii, post dicta Tarrachine, colli et saxo imposita, sari Tyrrhæo innuunt. Olim etiam Thracine appellata, ab asperitate loci.

27. *Coecæjus.*) Coecæjus Nerva, proavus Nervæ Imperatoris, erat illustis Jurisconsultus, cuius à Augusto pariter etque Antonio gratiosus.

Missi magnis de rebus utrique legati.) Inde enim pax In-peri et Reipublicæ Romanæ pseudèbit. Illi adversus exercitus prope Brundinium, sancito foedere, in ora coegee castra. Antonio verò in matrimonium data Octavia Augusti soror. Tit. Liv. lib. 127. Appian. lib. 3. duxen. Octav. cap. 17.

30. *Collyria.*) Oculorum medicamenta, propriè *oculiflaxa* et *oculæna*, ob cinereum colorem: unde Horatius vocat *nigra*. Cornet. *Cels.* lib. 6 cap. 6. *maxa et oculæna et sara*, ab inhibenda fluxione, dictum volunt collyria: sed multos etiam alios à usis adhibetur.

32. *Capito Fontejus.*) Hunc Dio Constantem cum Germanico fuisse scribit. Livius et Appianus ex Antiochi parte Pullionem, ex Augusti Mæcenstem duxisse missos referunt, cum Coecæjo quidem; nullum verò Capitoem faciunt mentionem.

Ad unguem factus homo.) Eximii delictis vis ornatissimus. Metaph. à marmoratis, qui levitatem et juncturas explorant superdudic ungues. Hinc Pers. Sat. 1. v. 65.

Effundat junctura ungues. ut per laevæ severos

- Factus homo, Antoni, non ut magis alter, amicus.
Fundos Aufidio Lusco Praetore libenter
35 Iniquissimam, insani ridentes praemia scribae,
Praetextam, et latum clavum, prunaque batillam.
In Mamurrarum lasi deinde urbe manemus,
Muraena praebente domum, Capitone culinam.
Postera lux oritur multo gratissima. Nam quo
40 Plotius et Varius Suetici, Virgiliusque

INTERPRETATIO.

amissim factus, ita gratus Antonio ut nemo magis. Sponte deseruimus Fundos, ubi Praetor erat Aufidius Luscos, deridentes munera scribae insanientis, praetextam, latum clavum, et batillum ignis.

Postea fatigati commoratur in civitate Mamurrarum, Muraena hospitium, Capitone coenam dante. Postera dies illuxit longe amantissima. Etenim Plotius, Varius, atque Virgilius

ANNOTATIONES.

34. *Fundos Aufidio, etc.*) Fundis minime commorati sumus, sed praediximus tantum; potest Formis progressi, ubi praetextavimus.

Fundos.) Oppidum hoc in via Appia, initio regii Neapolitan, Tarracina inter et Formis medium, ad decem fere pass. mill. visio georoso, celebratur.

Aufidio Lusco Praetore.) Praetor dicitur quod praetor vel praesit iuri dicundo. Alex. ab Alex. lib. 2. cap. 15.

35. *Insani ridentes praemia scribae.*) Romae scribarum officium athen libertatis patebat, adeoque vils cantebatur: attamen magistratus in municipiis saepe meces et praemium erat scribarum. Sic Aufidius Luscos Fundis Praetorem adeptus sibi iam aliquis videbatur: at quod sua dignitate plasculum superbiat, ludibrio fuit Maeconii atque qui eam comitabatur. Haec enim atque legatos a Fundano illo Praetore honoris causa salutato, intelligendum est. Apud Sueton. Caligula. c. 23. ex publicis monumentis certum, Aufidium Lingonem Romae honoribus functum.

36. *Praetextam.*) Ex Varro'e lib. 5. de Ling. Lat. toga erat alba porpureo praetexta limbo: quae quidem non puerorum fuit solum, sed et magistratum. Unde et praetextatus a togato dicitur, ut magistratus a privato. Hanc supra tunicas honoris quoque indubant, iugum Non. Marcell. De ea veste jam dixi in Epod. 5.

Latum clavum.) Vestis haec nobiliorum propria, plagiulis decorata aureis sive porpureis, latioribus in Senatore, angustioribus in equire. Vide Ovid. Trist. 4. Eleg. ult.

clavi mentura coacta est. Nec mactone carebant simili quodam ornato. Nam et earum vestis habebat patagium, quod erat aurei clavi quo praetextis vestibus addebatur, ex Nonio. Porro nomen delinquit a similitudine cum clavorum capitibus, quibus similes essent aureae illae plagiulae. Nec perperam alii eymon hoc rejiciunt, asseruntque clavos istos fuisse porpureis fascias seu limbos utrinque tunicae atutos: tunicae, inquam; nam latus clavus erat interior vestis supra quam

assumebatur praetexta: et hoc perique non nisi solveterunt contrariisque cerperunt, certe immemores Praetore capitis sententiam ferente depauperat praetextam consuevisse, et minime latissimam.

Prunaque batillum.) Tanta erat Aufidii insania, ut ante se ferri pruna in batillo, hi est foculi ansae et gestatili, jubaret, ad instar virorum Principum et Imperatorum, quibus praeferebatur ejusmodi ignis summae auctoritatis ac potestatis index et insigne. Praeterea quidam intelligunt vas parvum, in quo sufflans nempe fieret Jovi Hospitali, sive hospitibus et convivis.

37. *In Mamurrarum urbe.*) Sunt qui Mamurrarum urbem asserant inter Fundos et Formis, vera Itri vel Itri, cujus etiam nomen extant ibidem rudera. Philipp. Perrar. Varium ipsae hic Formis accipiendae sunt, e quibus oriunda Mamurrarum familia Romanae quidem Senatoriae. Adde quod illius oppidi maximam partem obtinebat Mamura. Eques Romanus Caesaris amicus, opibus praepotens: quem vellicat sana hic noster: ut et Catullus. *Primum Romae porfetes crusta marmoris operuisse totius domus ante in Caesio monte Cornelius Nepos tradidit, Mamurrarum Formis natum Equitem Romanum praefectum fabrorum C. Coctaris in Gallia . . . nullamque nisi in marmore columnam habuisse, omnes solidi de Curytio aut L. muni . . . hic est Mamura Catulli Feroneus carminibus praestans: cujus domum Catullus dixit habere quaeque habuisset Cornelia Gallia.* Haec Plin. lib. 34. c. 6. Visae lib. 3. Od. 17. ubi Lamiarum originem e Formis ubi celebrat Horatius.

Lasi manemus.) Nam a Tarracina seu Anxure Formis distat ducentis prope stadiis. Quadringenta numerat Strabo certo hallucinatus.

38. *Muraena praebente domum, etc.*) Morsena at Capito Formis habentes domum uterque, officium partem erga praetextatos hospites, alter hospitium, alter epulas praebent. Muraena ille frater erat Liciniae, quae postea inspicit Maecennae. Vide lib. 3. Od. 19.

40. *Plotius et Varius.*) Hi sunt eximii poetae Virgilio perinde ac Horatio amicitissimi, quibus

Occurrunt; animae, quales neque candidiores
Terra tulit, neque quicquam sit devinctior alter.
O qui complexus, et gaudia quanta fuerunt!
Nil ego contulerim jucundo sanus amico.

- 45 Proxima Campano ponti quae villula, tectum
Praebuit, et Parochi quae debent ligna salemque.
Hinc muli Capuae clitellas tempore ponunt.

INTERPRETATIO.

*obviam nobis fuerunt Sinuessae; homines
tales ut nec meliores terra protulerit, nec
quasquam sit me conjunctior cum illis. O
quales amplexus, et quam magna laetitia existi-
t! Ego, dum tevente sana ero nihil aequabo*

*cum fidele amico. Villula quae vicina est ponti
Campano hospitium dedit: parochi vero quae
debent ligna et salem praebuerunt. Inde
muli Capuae deponunt clitellas tempestive.*

ANNOTATIONES.

ab Augusto commissi est cura emendanda Aeneidos post
mortem Virgilii, hac lege ut nihil adderent. Cum
Plotio et Varro tertius erat Tusca, et ipse eruditio-
ne clarus, ad recensendum opus divinum. Servius.

Sinuessae.) Hec urbs Campaniae ad ostia Liris
Avis, ubi nunc Rocca di Mondragone. Ibi desit-
nit Masicus mons.

Martial. lib. 13. Epigramm. 111.

De Sinuessanis venerunt Mantua proelis.
Sinuessanas porro aquas sterilitatem feminis, mari-
bus aeternam insaniam suferia tradunt. Plin. etc.

44. Nil ego contulerim jucundo sanus amico.) Ex-
cepta sapientia, nihil homini praestantius amicitia
meliora à Diis immortalibus datum, affirmat
Tullius. Proverb. cap. 18. v. ult. vir amabilis ad
societatem magis amicus erit, quam frater. Eccle-
siastici cap. 6. amicus fidelis praestans o fortis: qui
invenit illum, invenit thesaurum. Amico fidele
nulla est comparatio . . . medicamentum est vitae et
immortalitatis.

45. Proxima Campano, etc.) Sinuessa praen-
tius jucundus quidem ob occursum amicorum, venerunt
emores simul ad hanc villam, in qua poematizant.

Campano ponti.) Qui impositus est Vultur-
no Campaniae fuvio per Vanafrum, Capuam, alias-
que urbes in mare Tyrrhenum decurrit.

46. Parochi.) Quasi publicitores à *παροχὴν* praer-
tere, curatores erant publici per urbes et loca jus
habentes ab oppidanis exigendi certa stipendia,
vnde peregrini et legati necessaria suppeditarent.
Rasp. nomine, Tull. ad Attic. lib. 13. Epist. 2.
Ariarctus Ariobarzani filius Romam venit . . .
omine cum Sextus noster parochus publicis occupa-
vit? (id est publicitibus ac muneribus publicis,
Alii legunt, parochus publicus) quid quidem facile
putor. Percontamen quod multa magna cum fratribus
illis necessitudo est, invito cum per litteras ut ad
me dederetur. Jam res patet de peregrinis de le-
gatis autem auctoritate publica militis hac habere
studiosae lector. Idem Tull. item ad Attic. lib. 5.
Epist. 16. ita scribit: in perditam et plane eversam
in perpetuum provinciam nos venire scito, magna
quidem expectatio, prid. Rudi. Scitili, meritis tri-

dum Laodiceae, triduum Agamiae, totidem dies
Synnade, audivimus nihil aliud nisi civitatum ge-
mitus, ploratus, etc. . . . Levantur tamen miserae
civitates, quod nullus sit sumptus in nos, neque in
legatos, neque in quaestorem, neque in quemquam.
Scito nam modò nos fecimus, aut quod lege Julia dari
solet, non accipere, sed ne ligna quidem; nec prae-
ter quatuor lectos et tectum, quemquam accipere
quidquam: multis locis ne tectum quidem et in
tabernacula manere plerumque. Me hercule etiam
adventu nostro reviviscunt, iustitia, abstinentia,
clementia tui Ciceronis. Itaque opinionis omnium
superavit. Praclarum etiam huc loco licet debet
T. Livius initio lib. 42. Ante L. Posthumium Con-
sulem, inquit, nema sociis unquam in ultia re oneri
aut sumptui fuit. Ideo magistratus multis taberna-
culisque, et omni alio instrumentum militari orna-
bantur, ne quid tale imperarent sociis: privata ho-
spitia habebant; ea benigne semitergiti colebant;
domusque illorum Romae hospitibus patebant, apud
quos ipsi divertii mos erat. Legati qui repente aliqua
mitterentur, singula jumenta per oppida, iter quo
faciendum erat, impetrabant, aliam impium sociis
in magistratus Romanos non faciebant. At ipse, ut
est paulo ante cum senatu placuissent Consulem, ad
agrum publicum d privato terminandum, in Cam-
paniam ire, . . . priusquam ab Roma proficiscer-
etur, literas Fronto misi, ut tibi magistratus
obviam exires, locum publice pararet ubi diceretur;
jumentaque, cum exires inde, praesto essent.

47. Hinc muli Capuae, etc.) Ab ea villula multis
vici Capuam venimus tempestive quidem, nam
ea die consecimus militis praesentium non plus sode-
lim.

Capua.) Haec Campaniae metropolis se valuit
delicinium et arrogantiæ pridem fuit. Alteram Ro-
mam vocat Cicero Philipp. 12. sibi verò superbiae
domicilium. Hannibali virtutem corripuit ac fre-
gisse illa pelago, cultaque, p. neque patens civitas,
delictis, opibus, fumisque, ut censet Ausonius. Ho-
die jacet in rudieribus. Dugloss autem exinde mil-
liaribus versus Boream exivit et Capua nova ve-
luti hirsutissimam par. De ea jam in Epod. 16.

- Lusum it Moecenas: dormitum ego Virgiliusque,
 Nam pila Ippis inimicum, et ludere crudis.
 50 Hinc nos Coccei recipit plenissima villa,
 Quae super est Claudii camponas. Nunc mihi paucis
 Sarmenti scurrae pugnam Messique Cicerri,
 Musa velim memores: et quo patre natus uterque
 Contulerit lites. Messi clarum genus Osci:
 55 Sarmenti domina exstat: Ab his maioribus orti
 Ad pugnam venire. Prior Sarmentus: equi te
 Esse feri similem dico. Ridemus: Et ipse
 Messius, accipio; caput et movet: O tua cornu
 Ni foret exsecto frons, inquit, quid faceres, cum
 60 Sic mutilus mimitaris? At illi foeda cicatrix
 Scotosam laevi frontem turpaverat oris.

INTERPETATIO.

Moecenas iuit lusum, ego verò ac Virgilius dormitum ivimus: nam pilae ludus est notius lippis atque crudis. Istinc ad Cocceii villam pergitur copiosissimam, quae sita est supra tabernas Claudi. Jam precor, o Musa, ut mihi referas paucis verbis Sarmenti scurrae certamen atque Messi Cicerri; et quo patre ambo geniti pugnam inierint. Illustis Messi origo ab Osci: Sarmenti domina etiamnutri

vivit. Ab istis prognati maioribus in certamen devenere. Sarmentus prior locutus: ajo te esse similem equi in tonitri. Cachinnos sustulimus. Tum Messius, accipio, inquit; simulque caput agit. Continuo Messius dixit, o quid agas, si cornu tua fronte non esset amputatum, quandoquidem ita mutilatus minaris? nimirum turpis cicatrix ei deformat marat hirsutae frontis partem sinistram.

ANNOTATIONES.

48. *Lusum it Moecenas, etc.* Pila palmaria: cuius exercitatio ad sanitatem utilis robusto quidem et bene affecto: at erudi moria et *anagallis*, quales Virgilius: contra salubris sonant at quies; paritas et Ippienibus, quales Horatius. Scilicet agilitas corporis vehemens ciet irritatque humores, quos lente duntaxat coquit calor naturalis. Adde quod oculorum acies non parum laborat in observanda pila. Cornel. Celz. lib. 1. cap. 2. Galenus lib. 4. de Symptom. caus. c. 5.

49. *Pila.* Quasi pilis plenis sic vocatur, ex lat. dor. Alii a *pile*, *dentare*, deducunt originem, sive quod pila potissimum conficiatur è *pile*, id est, lina coacta et compacta. Quadruplex erat, 1. harpastum, è corio confecta minor pila, quam toto repercutsum remittabant, 2. follis, ex aluta; meior brachii, minor pugnis introquebatur, 3. trigonalis, sive trigon: nomen à triangulati situ ludistium terrorum, qui sibi lovicem ita pilam reddebant, diligenter caventis ne exciderat manu sive dextra. sive sinistra, 4. pugnica à pigo et peganis dicta; ab his enim ad urbem venit. Plurim infarsa erat; durior folle, mollior trigone. Quae omnia beate ootat et exprimit Martialis lib. 4. Epigram. 19. lib. 12. Epigram. 84. lib. 14. Epig. am. 45. 46. 47. Vide infra lib. 2. Sat. 2. v. 11. annot.

50. *Hinc nos Coccei, etc.* Inde processimus ad villam Coccei rebus omnibus abundantem. Haec sita est supra camponas Claudi cuiusdam. Vel accipe oppidum quoddam ab Appio Claudio conditum. Pisset tamen legere potius cum aliis, *Caudi*: nam huc Caputem et Beneventum sunt Caudum oppidum, hodie *Arpisa*, item Vallis et Fur-

ta Caudina, in quibus intercepti aliquando Romani sub jugum turpiter missi sunt: quam tamen ignominiam paulo post gravi alicione elevarunt. Tit. Liv. lib. 9.

51. *Nunc mihi paucis, etc.* Facite admodum Poeta Messius in re ludica luvet, veluti solet fieri in gravibus argumentis. Descripturus namque duorum scurrarum ridiculam conversationem, servidetur grava quidpiam scdrti; quò majorem excitet locum.

54. *Messi clarum genus Osci.* Ironice proptur. Nam hi Campanis populi in Latii et Samnii finibus degentes, non solum ignobiles, sed et infames erant. Vnde Strabon. Hoc etiam facili quod obscenum quidam ab Osci deducunt. Festus Osci prius Opesco teste Ennio dictos sit, et stupra incoeantem libidinis ab ejus gentis prava consuetudine, obscenae dici, ex Var.

55. *Sarmenti domina exstat.* Ergo servus erat ille, aut servili genere. Hic scurra Augustus fuisse in delictis atque Antonio memoratur. Ex Plutarchi Antonio defensa erat Clotopara; quod in cena dixisset: ipse quidem accidit vinum infundi: Sarmentum autem Romae Falerum potere. Erat verò Sarmentus Caesaris servus ex ita qui festivitatis causa haberi solent, quos Romani delictis et pellunt. Juvenalis initio Sat. 5. meminit hujus scurrae.

58. *O tua cornu, etc.* Pargit convitiorum Masio Sarmentus; quid faceres, si frons tua esset adhuc armata illo cornu, quod exsectum tibi est alicis terribili et feroci? sarcasmas.

60. *Illi foeda cicatrix, etc.* Nempe Messii la fronte apprebatur cicatrix exsectae verrucis, quae amputati cornu speciem exhibebat.

- Campanum in morbum, in faciem permixta iocatus,
Pastorem saltat uti Cyclopa, rogabat;
Nil illi larvæ, aut tragicis opus esse cothurnis.
65 Multa Cicerrus ad hanc donasset iuvene catenam
Ex voto Laribus, quærebat: scriba quod esset,
Deterius nihilo dominæ jux esse: rogabat
Denique, cur unquam fugisset cui antis una
Farris libra foret, gracili siæ, tamque possillo.
70 Prorsus jucundæ coenam produximus illam.

INTERPRETATIO.

Hinc plures jocos in vultum Campanumque morbum iuctans, orabat ut saltaret ad morem Cyclopiæ pastoris; neque verò larvæ aut cothurnis tragicis ipsum indigere. Ad ista, denique Cicerrus plurima retorsit: interroga-
bat, numquid jam ex voto sua vincula con-

secrasset Laribus, quamvis esset scriba, nihil minus heras jux in eum superesse: querebat tandem quare fugisset aliquando ipse, cui sufficeret una farris libra, scilicet adeo tenui et parvo. Hilariter sane peregrinus eam coenam.

ANNOTATIONES.

* 62. Campanum in morbum.) Seu verrucas, quas habebant frequentes Campani in vultu foedas: vel serpentes quondam aliam litem ciborum ac luxuriae, intemperantiæ cretam. Non obscure Torrentius intelligit eum morbum, de quo Plin. lib. 26, cap. 1. Sentit et facies hominum novis omnique acce priore incognitis non Italici modò, verùm etiam universæ Europæ, morbus: . . . sine dolore quidem illos ac sine perniciæ viros: sed tanta foeditate, ut quæcumque mori præferenda esset. Gravissimum ex his lichenus appellare græco nomine, lajine mentagram, quoniam d. menta fere oritur, loculari primum lenticula dictam: ut est procerax notitia multorum in alienis miseris, occupat in multis totos utique vultus, oculis tantum immundis; descendisque in colles, pectusque, et manus, fœdo cutis fursure. Campanum nia morbum interpretatus propriam ei genti luxuriam arrogantiæque.

* 63. Pastorem saltare uti Cyclopa.) Exprobrat similitudinem eum Polyphemo, quippe ille pauper ingens corpore et immani statura, hirsutusque fronte, in quo etiam claræ oculum, Cyclopiæ obtinuit referebat. Quæpropter nec larvæ, facies turpit, nec extra rat proceræ indigere cothurnis, id est, alia calcei, quibus ad majestatem utitur. Tragoedi. Petrus Criticus de honesta disciplina lib. 17. cap. 5. opposuit omnino, inter voluptates æneicas, inquit, celebrari video Cyclopa. Sic vocatur cum Cyclopiem in scena saltantem proferrent, habitu et ornamentis, quibus Polyphemos apud Pœdum decoratur. Quod ego dixi observandum, ut Horatius locum interpretetur paulo diligentius ab aliis expositum. Itaque sic alludit, cum de Surmento Accura et Metio Orco, eorumque libris dicitur sic Messum ore fœdo et foveæ lupi similemque larvæ reddidi. Quo loco saltare Cyclopa nihil puto aliud ab Horatio intelligi, quàm, ut frontis et habitus talem fuisse Messum, ut Polyphemum in scena saltan-

tem posset exprimere; ac rium de se spectantibus facile commovere. Polyphemum ab Ulyssæ oculos occidit lege apud Homerum, Odyss. 9. Virg. Æn. 3. De eo Servius ita scribit: Multi Polyphemum dicunt unum habuisse oculum, alii duos, alii tres. Sed totum fabulosum est. Vir illa prodentissimus fuit, et ob hoc oculum in capite habuisse fertur, id est, juxta cerebrum, quia prudentia plus videbat. Verùm Ulysses eum tamen prudentia superavit: et ob hoc eum occisisse fugatur. Vide et Enripid. Cyclop.

* 65. Donasset iuvene catenam, etc.) Servi enim manumisti sta Laribus, seu Deorum alieque consecrabant vincula, quibus olim eretuli faveant. Ita Cicerrus servilem obliquit turpitudinem Surmento. Vide Alex. ab Alex. lib. 3. c. 20.

* 67. Deterius nihilo dominæ jux esse.) In servis etiam manumistos domini retinebant per operum,

vi. g. sarcinili ventres, suenili calceos, etc. Scriba.) Alii scribæ dicebantur à sua functione, qui erant ingloriosi, puta Quæstorii, Prætorii, Aedilii, etc. Scribæ officium apud Romanos mercenarium; nec magis estimatum fuit pretii Alex. ab Alex. lib. 2. c. 2.

* 68. Cur fugisset.) Nullum servo probrum gravius, quàm, fugisse. Hinc enim contumeliæ sarcifer appellabatur, eo quod hac erat fugitivi servi poena, furcam collo; pernam circumferre.

* Cui nulla una farris libra foret.) Hæc caput erat servis fugiendi causa. quod nimis parca à dominis accipitur. At Cicerrus utpote gracili se pusillum, penius alimentum poterat ac debebat esse contentus, nisi videret farris libras servis quoti-
die dari solitas à veterum. Quod quidem dementem proceris corporibus evigam se vix sufficiens videbatur. Ex Gell. lib. 20. c. 1. Dehlori in carcere reus to fecit. Tab. pub. hæc dicit in dies libras farris ab eo qui vincum tenebat.

- Tendimus hinc rectā Beneventum, ubi sedulus hospes
 Penē assit, iuvenos dum turdos versat in igne,
 Nam vagā per veterem dilapsa flamma culinum;
 Vulcano summum properabat lambere tectum;
 65 Convivas avidos coenam servosque illicentes
 Tum rapere, atque omnes restinguere velle videres.
 Incipit ex illo montes Apulia notos
 Ostentare mihi, quos torret Atabulus, et quos
 Numquam erepsimus; nisi nos vicina Trivici
 80 Villa recepisset, lacrimoso non sine fumo,
 Udos cum foliis raiuos urente camino.
 Ille ego mendacem stultissimus usque puellam
 Ad mediam noctem expecto. Somnas tamen avertit
 * Intutum veniri, tum iunundo gompia, xisu
 85 * Nocturnam vestem maculant, vetremque sopium.
 Quatuor hinc rapimur viginti et millia rheidis,
 Matuuri oppidulo, quod versu dicere non est;

INTERPRETATIO.

Inde rectā nos contulimus Beneventum, ubi
 hospes officiosior propinodum deslaguē
 cum turdos macilentis ad focum torret.
 Enimvero exarsit ignis; et flamma per ve-
 lustam culinā grassata prope attingebat te-
 ctum. Mox aspexisse convivas famelicos at-
 que famulos trepidantes coenam praeparare,
 et cunctos alaborantes extinguere. Exinde
 Apulia coepit extendere montes mihi cogni-
 tos, quos adurit Atabulus, quosque nun-
 quam praeterissemus, nisi nos excepisset vil-
 la Trivici proxima, haud absque fumo la-
 crimas elicientē, dum in focum incenderetur

humidi ramique in frondibus. Ille egrediens
 quopidacem paretricem expecto frustra ad me-
 dian usque noctem. Tum vero sopor, me in-
 parit

inde rheidis vehimur per quatuor et viginti
 millia passuum, commoraturi in parva urbe,
 quam indicare non licet versu hexametro:

ANNOTATA

71. Beneventum.) Hae urbs Hirpinorum e Dio-
 mede condita, 28. mil. pass. à Capua; olim dicta
 Malieventum; et deducta eā colonia, Romani ad
 melius umen mutati nomen, et Beneventum dicti
 in posterum voluerunt. Fest. Plin. etc.

72. Turdos.) Gall. des grivers. Ital. de' torrelli.
 Etorum aviaria veteres habebant; tanta quidem ut
 ex his egri stercerentur, optimo certe fimo. Plin.
 lib. 17. cap. 9. Varro, Columella. Porro ex omni
 occasione capians jocum Satiricus noster matros
 nota turdes, quos magna tamen sedulitate hospes
 ad ignem versabat huiusmodi sponeudos, adeo ut
 ipso penē essent ejusque domus prius.

73. Vulcanus.) Hic Deus ignis pontus non raro
 pro ipso igne, metonym. Vide lib. 1. Od. 4.

Summum properabat lambere tectum.) Illos in-
 cendi facile graissatis ut rationem intelligas, scrip-
 se, lector, oportet quod enim alia scribit Coelius
 Rhod. lib. 26. c. 21. habuisse veteres in domibus
 tecti medio appellationem, quam nuncupabant capno-
 dochen, id est fumi receptaculum. Nec enim, ut
 sit hodie, in excusato pariete cinis erat, sed in
 medio cubiculo hyberno; siquidem in aeterno non
 erat focus. Vitruv. lib. 7. c. 3. Hinc et nunc ab-
 stinuit vocē cinis; foracem, hypocaustum,

ignem, significant; quoniam tamen usurpamus pro
 fumario, seu gula fumum emittente extra tectum.
 Isidor. lib. 19. cap. 6.

75. Convivas avidos, etc.) Carum jam potatam
 servare magnam famelicis illi magis quam zedi scilicet
 alienas.

77. Incipit ex illo montes, etc.) Benevento egredi-
 stir incipimus inspicit admodum Apulia, Horatio qui-
 dem regio notissima, exinde orto videlicet. De
 Apulia lib. 3. Od. 39. et Epod. 12.

78. Atabulus.) Ventus Apuliam infestans, dicta
 quia ex 28. Ballos, immitrens esalantem, Plin.
 lib. 17. cap. 24. Gell. lib. 2. cap. 22. hunc, ut
 voluit, eandem vocem vocat Japyga lib. 1. Od. 3.

79. Erepsimus.) Syncope, pro erepsisimus, id est
 transivisimus. Sic postea Sat. 9. surrexerit pro sur-
 rivisit Virgil. Aen. 4. v. 606. extitimus, pro exis-
 titimus. Livetius pariter conflavit. Terentius in
 Adelphi. producit, etc.

Trivici.) Hoc oppidum est in Campaniā so-
 bus, montuosa vallis regione, viterbo arduis ac
 difficilior; quapropter in villa proxima subterre
 sapienter necesse est.

87. Oppidulo quod versu dicere non est.) Scilicet
 Equotico; quae vox versu nequit in versu hexa-

- Signis perfacile est. Vænit vilissima rerum
 hic aqua: sed panis longè pulcherrimus; ultro
 90 Callidus ut soleat haurire portare viator;
 Nam Canusi lapideus; aquæ non ditior urna;
 Qui locus à forti Diomede est conditus olim.
 Plentius hinc Varius discedit maestas amica.
 Inde Rubos fessi peruenimus, utpote longum
 95 Carpentis iter, et factum corruptius imbri.
 Postera tempestas melior, via pejor ad usque
 Bati moenia piscosi. Dehinc Egætia lymphis
 Iratis extracta dedit risusque jocusque;

INTERPRETATIO.

signis autem, est facillimum. Ibi venditur aqua rerum vilissima: ad panis est optimus certe; adeo ut prudens viator consueverit sponte humeris ferre; quia Canusii est lapideus: urna autem aquæ haud felicior: quod oppidum ædificatum est quondam à strenuo Diomede. Illinc Varius tristis abesse-

rit ab amicis dolentibus. Hinc Rubos perreximus fatigati, quod longius iter feceramus, aqua ob plurimum molestius. Postridie tempus fuit magis opportunum, at via deterior usque ad muros Batii piscosi. Deinde Egætia insens aquis condita præbuit risum ac ludum,

ANNOTATIONES.

metro. Equotium, vel ut legunt alii, Equotuticum, sive Equus Tuticus, Apollinis Dianæ fuit oppidulum, hodie *Agiæne* dicitur, aliis *Foggia*: in colle situm est ad Apenninum montem: à Benevento in ortum distat miliaribus duodecim, ex hancone. Illius meminit Cicero ed. Attici lib. 6. Epist. 1. Scire vis tuas ego quas acciperim litteras. Omnes fere quas commemorat, præter eas quæ scribitur *Latuli pueri* et *Equotico ac Brundatio datat*. Quod versus dicere non est. Imitatio est Lucillii ita *Signillaria* indicantis Sat. 7.

..... *Servorum festus dies est*, Quem plane hexametro versus non dicere possit. De hoc servorum die continuò post Saturnalia celebrari consuevit, Macrobi. lib. 1. cap. 10.

83. *Vænit vilissima rerum hic aqua.* Quæ scilicet aliunde petenda et longe, è fonte aliquo.

89. *Ultero callidus.* Quidam legunt *ultra*, id est, in ulteriorem regionem. Quod satis placet.

91. *Canusi.* Canusium Apulias oppidum, hodie *Canosa*, in colle sedisquam apud Andriam amnem: à Canusia excisit distans tribus miliaribus.

Lapideus. Lapidis iustus durus et insipidus: vel lapidibus plenus, à fariis minime parus; sive male concinnata mola; sive ooo sas dura, quæ graui conterendo ipsæ detestatur ruptis inde particulis: quæ immixtæ panis dentes mordacitatis offendunt.

Aquæ non ditior urna. An quod Aufidus est duntaxat locus, quemadmodum Strabo asserit; cuius proinde aqua potui insecunda esset? an ut scribant anomali, quod Aufidii fluvii elveus interdum arecat?

92. *Qui locus à forti Diomede est conditus olim.* Diomedes Aitoliae rex; post Achillem et Ajacem fortissimus inter Græcos: singulari pugna cum Hectoris et Aeneas congressus est; Palladium abstulit; Mariam quoque et Venerem vulnerasse in bello

Trojano fertur. Quapropter indignatus Dea uxorem ejus Aegletem libidinibus fœdis adeo perdidit, ut ille tum ab ipsa, tum à patria abhorreretur; diverterique in Apelliam, ubi cum Demo rege fœdus inito, non usum urbem condidit. Memorantur Canusium, Arpos sive Argos Hippium, quæ et Argrippa.

93. *Varius discedit.* Vocantibus aliò negotiis. Alii volunt ad castra Cæsaris contulisse alie vis.

94. *Rubos.* Rubi urbi Apulias, quibudam Ruve dicta, Canusium inter et Barium.

Fessi. Confecti à Canusio, ubi pranderant, viginti miliaribus aut circiter.

96. *Postera tempestas melior, etc.* Caelum non pluvium, ut heri.

Via pejor. Ob hereternam imbretem, locorumque difficultatem.

97. *Bati moenia piscosi.* Barium Apulias oppidum, regional nomen dedit Barianæ diuæ: maris altitudo, ad otam sinus Veneri: quæ *piscum* vocat Horatius. Conditum est et nominatum ab incolis Baræ parvæ insule apud Brundisium, teste Festo.

Egætia. Hæc et Egætia dicitur, hodie *Gargi*, vel, *Naggi*: urbi Salentinorum etiam maritima, medie fere inter Barium et Brundisium, ab utroque distans triginta circiter miliaribus.

Lymphis iratis extracta. Seu quod aquæ dulcis penuria laborat: seu potius quod sic notare vult Poeta Gæstianos ut lymphaticos, idem insanos, quippe qui nunc modò credant sed et aliâ persuadere velint rem incredibilem aut superstitiosam, de qua mox. Vide Festum in voce, *lymphæ*, ubi egregie ostendit lympham dici pro *ophyma*, mutata litera: et lymphatos dici furiosos, eo quod credunt veteribus, à nymphis si conspicerent favorem immitti. Ludit igitur Poeta in ambigua voce.

Dum

Dum flamma sine, thura liquecere limine sacro
100 Persuadero cupit: Credat Judaeus Apella;
Non ego. Namque Deos didici securum agere aevum?
Nec si quid miri faciat natura, Deos id
Tristes ex alto coeli demittere tecto.
Brundisiam longae finis chartaeque viaeque.

INTERPRETATIO.

quod persuadere volunt thura absque igne incendi in templi aditu. Fidem habeat Judaeus recutitus: ego certe minime credam. Quippe Deos accepi tranquillam vitam ducere: ac si quidpiam mirandum edat natura, il-

lud nequaquam a numinibus sollicitis immitti è summis aedibus olympi. Brundisium terminus fuit prolixi itineris, erit etiam hujus descriptionis.

ANNOTATIONES.

99. *Dum flamma sine, thura liquecere, etc.*) Hujus miraculi superstitioni meminit Plinius cap. 107. lib. 2. ita scribens: in *Salentino oppido Egnatia*, imposito ligno in saxum quoddam ibi sacrum, protinus flammam exilire. Porro notavimus sibi cognitos Ethnicis sacros codices, à quibus non pauca mutati fabulis asperserunt. Certe patet adumbratum hic quod habetur lib. 3. Reg. cap. 18. de vocato carlitus igne Elie praebus, quo repente consumpta sunt holocaustum, et ligna, et altare lapideum et superflua copiosa aqua. Vide lib. 2. Od. 19.

100. *Credat Judaeus.*) Insinuat Horatius Judaeos superstitionis, eo quod mox relatam miraculum crederent ac venditarent. Hioc et rem Gnaetianam ejusmodi credulis hominibus narrandam suscitandamque remittit: quae sibi suisque comitibus duntaxat risus dedit et jocos. Romanos tamen non parum superstitionibus adiectos lego apud Plin. lib. 21. cap. 2. etc.

Apella.) Quasi sine pelle in praeputio circumciso: recutitus, Pers. Sat. 5. v. 184. *recutita subdara decidet*: ubi nos plura de hac lege Judaeis à Deo

datas item ad Juvenal. Sat. 14. v. 99. *Salustius* etymologiam istam docte refellit; tum quod nequaquam brevis esse posset prima syllaba vocis *apella*, tum quod potius dicendum foret *impella* vel *abpella*, sicut dicitur imberbis, et abimilis, etc. Solenter autem et apposite sit fuisse tum Romae Iudaeum quendam nomine Apellam, ad quem tanè Horatius respexerit.

101. *Deos didici securum agere aevum.*) Ab Epicuro sic statuentis, mortalia et inferiora qualibet minime Diis cura esse. Vide lib. 1. Od. 34. lege et Plin. lib. 2. cap. 7.

104. *Brundisium.*) Haec urbs regni Neapolitani maritima, in provincia Hydruntinis, ad oram maris Adriatici. *Brindisi*. *Ennius*:

Brundisium pulcro praecinctorum praepete porta.
Longae finis viae.) *Viae* causa et huius patet ex dictis initio.

Longae.) Nam Romae distat Brundisium milliaribus trecentis et sexaginta. Hac vero confecti Horatius quindecim diebus. Quidam numerant septem, decem, sed perperam.

Q. HORATII FLACCI SATIRA VI.

*Vera nobilitas non generis splendore aut avorum titulis metienda:
sed virtute et honestate morum. Reprehenduntur qui majora se
expetunt. Bona educatio praefenda claris natalibus. Mediocris
fortuna opulentae praestat.*

Non quia Moeccus, Lydorum quidquid Etruscos
Incoluit fines, vemo generosior est te;
Nec quod avae tibi maternus fuit atque paternus,
Olim qui magnis legionibus imperitavit,
5 Ut plerique solent, naso suspendis adunco
Ignotos: ut me libertino patre natum:
Cum referre negas, quili sit quisque parente
Natus, dum ingenuus. Persuades hoc tibi vere,
Ante potestatem Tulli atque ignobile regnum,
10 Multos saepe viros nullis majoribus ortos
Et vixisse probos, amplis et honoribus auctos:

INTERPRETATIO.

O MOECCUS, quod nobilitas te nullus sit
ex Lydis, quotquot Tusciae terram
habitarunt, aut quod habuisti avos pater-
nos ac maternos, qui pridem magnis exerci-
tibus praefuerunt, non propterea, more mul-
torum, subitaneos obsecuros, sicut me li-
bertini patris filium: quando affirmas nihil

referre quo parente quilibet oriundus,
dummodo probus sit. Bene profecto exi-
stimas, ante Servii auctoritatem atque
imperium haud illustre, plerosque saepius
viros ignotis ortos majoribus, et bonos exi-
stis et magnis dignitatibus amplificatos:

ANNOTATIONES.

1. *Non quis etc.*) Satira haec tota nitescit cum
vera nobilitatis definitione, tum bona educationis
praeceptionibus et emolumentis, tum grati in bonum
parentem animi testificatione.

Non quia Moeccus Lydorum, etc.) Non tu Mo-
ecus licet nobilissimus, quod perique magnatum
faciunt, humilis et plebeios spernaris. Enimvero
me libertino patre natum adeo non detestaris, ut
contra esse in amicorum numero jussis quod me
parum et innotem conperisti.

Lydorum quidquid, etc.) Ferunt nempe Lydia
populos, dicit Tyrreno Herculis filio vel nepote,
in Italiam dudum appulisse atque Hetruriam te-
nuisse: unde Hetrusci dicuntur Tyrheni praeter
ac Lydi. Virgil. Aeneid. 9. v. 11.

Lydorumque manum.

Et Aeneid. 2. v. 701.

*Ad terram Hesperiam venies, ubi Lydius ar-
va*

Inter optima virum Ieni fuit agmine Tybris.
De Moeccensi ex Hetruria principibus origine,
haec lib. 1. Od. etc.

Etruscos fines.) Etruriae sive Hetruriae, quae et
Tuscia praeter ac Thuria scribitur, Italia notissima
regio, vernaculæ la Toscana: hic ortu rigatur fluvio
Tibide, à meridie mari Tyrreno.

2. *Generosior.*) A genere generoso antonomasti-
cus dicitur, cui oppositur degener. Senec. II. 119.
Troas.

Generosa in ortus temina exurgunt suos.

3. *Non quod avos tibi, etc.*) Paterno materno-
que genere nobilissimum indicat Moeccensem,

4. *Legionibus.*) Synecdoche. Proprie vero legio
ad Romanos pertinebat: continebat sex hominum
millia: singulis autem millibus Tribunus imperita-
bat, tempore quidem C. Marii. Hic enim primus
legionem sex millium conscripsit, quae antea qua-
tuor millium fuerat. Vide Isidor. lib. 9. cap. 3.
Veget. lib. 2. Fest. etc.

5. *Naso suspendis adunco.*) Vasis et selsi de-
rides. Quintil. lib. 11. cap. 3. naribus quidem de-
rides, contemptus, fastidium significare solet. Plin.
lib. 11. c. 47. alius homini tantum nasus, quem
novi mores subdolos irrisioni dicevere.

6. *Libertino.*) Servus manumissus vocatur liber-
tus: ejus filii dicuntur libertini. Qui ab his deinceps
nascuntur ingenui sunt.

7. *Ingenuus.*) Non proprie adhibetur vox ista
hoc loco: significat autem hic non liberum, sed
moribus praeclatum bonum, ingenium et nobili viro dignum.

9. *Ante potestatem Tulli.*) Antequam Roma sex-
tus regnaret Servius Tullius, Terquinius successit
et gener, Ocrisii matre captivus natus. Unde noster
ejus regnum ignobile appellat. Quoniam apud
Cornelium suum patrum domi valde nobilis fuisse
cognoscitur. Vide Dioys. Haec lib. 4. Tit. Liv.
lib. 1. cap. 41. ubi Tullius uxorem Terquini sic
honorat Servium hunc: Erige te, Deaque duces
sequere: qui sis, non unde natus sis, reputa: es
non peregrini regnavimus. Tuum est, Servi, si vir
es, regnum. etc.

10. *Majores avos.*) Originem trahentes en-
im qui hactenus non incluserant, et nullis foras
nomina ac celebritatis.

- Contra Laevinum Valeri genus, unde Superbus
 Tarquinius regno pulsus fuit, unius Assis
 Non unquam pretio pluris licuisse, notante
 15 Iudice, quem nosti, populo; qui stultus honores
 Saepè dat indignis, et lamæ servit ineptus;
 Qui stupet in titulis et imaginibus. Quid oportet
 Nos facere, à vulgo longe lateque remotos?
 Namque esto, populus Laevino nallet honorem
 20 Quem Decio mandare novo: censorque moveret
 Appius, ingenuo si non essem patre natus;
 Vel meritò, quoniam in propria non pelle quiescem.
 Sed fulgente trahit constrictos gloria curru.

INTERPRETATIO.

è contrario Laevinum è Valerii stirpe, per quam Tarquinius Superbus dejectus imperio est, uno asse plus nungum aestimatum esse iudicio populi, quem scis insanum frequenter attribuisse dignitates immeritis, et stolidè famam sequi; nec non admirari titulos atque imagines. Ergo, quid nos decet agere

à vulgo plane differentes? Nam certe populus dignitatem laevino deferre mallet quam Decio ignoto: et Appius Censor arceat me, si libero parente non essem genitus; et quidem iure, quia non maxissem in propria conditione. Verumenim gloria splendida suo curru nexos allicit iam obscuros

ANNOTATIONES.

12. *Contra Laevinum, etc.*) Contra verò domi nobiles interdum tam degenerasse, ut eorum coaetempore fuerint, nullisque adepti magistratus.

Laevinum Valeri genus.) Pub. Valerius Laevinus, quod virtute careret, vel populo despectus: quamquam erat è familia perillustri, per quam reges exacti Roma. P. eodem Valerius Publicola successit olim Consul Collegio abdicare coacto, une cum Janio Bruto collega regno populi Tarquinium Superbum. T. Liv. lib. 2.

15. *Qui stultus honores, etc.*) Ubi nempe viget Democratia, seu populi dominatio, ut Roma, Tit. Liv. passim. Lucilius olim dixerat:

honorum

Judicium est cecis.

16. *Fumus servit ineptus.*) Plus ducitur vana opinione et ventosa existimatione, quam vera virtute et gloria. Unde omnia deferre solet ei quicumque natalium splendore, domesticæ fæmæ et opibus praefulget, tametsi per se haud ullum virtutis specimen ediderit. Isocrat. ad Demon. vulgus ignorat veritatem, et fumum respicit, τὴν ἀληθείαν ἀγνοῦντες, πρὸς τὴν ἐκ τοῦ καπνοῦ ἀποδιδόντες νομῶντες.

17. *Stupet in titulis et imaginibus.*) Nobilitatis insignia demerantur, non ipsam virtutem, quæ sola est nobilitas: stupet videns honorum titulos et statuas minoribus constitutas, nec advertit hæc unius virtutis decreta et concessa fuisse. Cic. in Pison. Obrepisti ad honores errore hominum, commendatione famularum imaginum, quorum nihil habes simile præter colorem. Juvenal. Sat. 8.

Bermatam quid faciunt? Quid prodest, Pontice longo

Sanguine cæteri, pictoque ostendere vultus
Majorum? etc.

Quid oportet nos, etc.) Quid nos sentire et iudicare decet, siquidem è vulgi errore liberi, et sapientum institutis informati sumus.

19. *Laevino mallet honorem quam Decio mandare novo.*) Homini majorum gloria collustrato, per se vero ignobili, potius quam viro propria laude conspicuo, cuius majores non antea c. c. Pub. Decius Mus è Decus primus summe in Rempublicam sine consularum meritò est adeptus, fortissime et gloriose administravit cum T. Manlio Torquato. Cic. de Divin. 1. Tit. Liv. lib. 8. etc.

20. *Censorque moveret Appius.*) Repelleret an commoveret me à petendo magistratum Appius ille Claudius Cæcus severe notus censura, creatus anno U. C. 443. Is primus libertinos in urbanis tribus redegit. Sueton. Claudi. cap. 16. et 24. Vide Alex. ab Alex. lib. 3. cap. 13. ubi Censorum prorsus et potestas explicatur. Inter alia debebant Senatores legere et cooperare, summis indignis, et honestissimis allectis. Censorio lex ita jubebat: *Censores populi familias censent: urbis templa, vias, aerarium, vectigalia tuentur: populum in scrupulis distribuunt: mores populi regunt: probrum in senatu rei quærit, etc.*

21. *Quoniam in propria non pelle quiescem.*) Quia vellem assurgere supra meam conditionem ac proprium statum. Allusio est ad fabulam asini leonine pelle contexti. Asop.

23. *Sed fulgente trahit, etc.*) Neque verò mirandum quod ignoti ac novi homines quondamque ad dignitates episcopat: siquidem his, perinde se generosi, nobilisque, trahunt splendore gloria: quæ omnes ad suum veluti curru constrictos rapiunt. Cic. Offic. 1. *Vix invenitur qui inerbis inceptis periculique aditus, non quasi mercedem rerum gestarum divideret gloriam. At fortis animus et magnus dubius rebus maxime censur, quorum una in rerum exterminum decipientia ponitur, etc.* Et postea, n. 68. *cavenda est gloria cupiditas. Erupit enim libertatem, pro qua magnanimitas viri omni debet esse concutis.*

- Non minus ignotos generosis. Quò tibi, Tulli,
 Sumere depositum clavum, fierique tribunalum?
 Invidia accrevit, privato quæ minor esset.
 Nam ut quinque insanus iugis medium impediit crus
 Pellibus, et latum demisit pectore clavum,
 Audit continuò: Quis homo hic est? quo patre natus?
 Ut si quis aegrotet quo morbo Barrus, halerit
 Ut cupiat formosus; eat quæcumque, puellis
 Injiciat curam quaerendi singula; quali
 Sit facio, sura quali, pede, dente, capillo:
 Sic qui prouultit, cives, urbem sibi curae,
 Imperium fore, et Italiani, et delubra Decorum;
 Quo paure sit natus, num ignota matre inhonestus,
 Omnes mortales curare et quaerere cogit.

INTERPRETATIO.

quam illustres. Quid prodest tibi Tulli, resumere ablatus clavum, et creari Tribunalum? Scilicet aucta est invidia, quæ minor erga privatum foret. Etenim cum primum aliquis demens mediam inseruit cothurno, et laticlavio pectus operuit, statim audit: Quis est vir iste? cujus filius? Quem admodum si quispiam eodem quo Barrus mor-

bo labores, velisque centeri pulcher, qualibet pergat, desiderium puellis creabit seiscitandi singula; quali sit vultus, quali sura, pede, dente, capillo: ita qui pollicetur curaturum se populum, civitatem, imperium, Italiani, et templâ numinum; is cunctos homines cogit sollicita percontari quò sit editus parente, an obscurus matre ignobili.

ANNOTATIONES.

24. Quo tibi, Tulli, etc.) Quid tibi smolunacori est recepisse vestem et dignitatem Senatoriam, quam tibi Cæsar ademerat? Porro non bene aut notus ille. Sic habet vet. Comment. Tullius hic senatus meus est à Cæsare quasi Pompejus: occiso vero Cæsare recepit totum clavum, et Tribunalum militum factus est.

25. Tribunalum.) Atqui legunt Tribunal. De plaris Tribunalis locum hunc explicant nonnulli, sed frustra. Tribunalis militum nemo fiebat, quia prius aliam duxisset: aliam non ducebat nisi qui cohorti præfuerat. Ille militaris in castris habebat dicto audientes, ad exercitationes ducebat, in stationes mittebat, clavos portarum suscipiebat; vigilis at munitionis diu noctuque circuebat, militum nomina memoria tenere, sociorum curam agere, ne cui arma, pabula, alimenta decissent cavere debebat, etc. Vid. Alex. ab Alex. l.6.c.18. etc.

26. Privato quæ minor esset.) Si degecet absque magistratu, nemo tibi invideret; nunc vero tibi dignitatem nactus plures invidet.

27. Nam ut quinque insanus, etc.) Cic. cit. Offic. 1. Nec imperia expetenda: ac petius aut non accipienda interdum, aut deponenda nunquam. . . . Mul' i quaerentes eam tranquillitatem à negotiis publicis se removerunt, ad otiumque perjurant. In his et nobilissimi Philosophi longæque principes, et quidam homines severi et graves, etc. Ex quibus patet insaniam quævis publicam rem ultro capessit enquis munus adiungentis.

Nigris medium impediit crus pellibus, etc.) Magistratum ipse, in senatum est allectus: et pro-

inde jam habet utendi ocreis mollioribus nigri coloris pedem ac mediam quoque tibiam regentibus: item latum induendi clavum. Calcei Patriciorum diserebant à plebeis. Horum crassiores: illorum tenuiores ex alute, teco molli et subtili cerio: quales gestavera priam reges Albanorum. Festus. Merul. lib. 2. Epigram. 29.

Cocina non lactum pingit aluta pedem. Isidor. lib. 19. cap. 34. ait istos oobilium calceos alto fuisse solo, cuticularis similes, ad medium crus pervenisse, quatuor coriis religatos et fibulis aureis vel argenteis: assutam deinceps desuper habuisse lunæ crescentis effigiem; seu petius litteram C., quæ censorium primum numerum fuisse Senatorum notabat. Vide Plutarch. Quest. Centur. Rom. litteræ Cæli. Rhodig. lib. 10. cap. 28.

Juvenal. Sat. 7. v. 192.

Appositam nigris lunam subtexit alute.

28. Latum demisit pectore clavum.) De ex lateriori vaste et tunica nobilibus propria, dixi fæpe Sat. præced. v. 36.

29. Audit continuò, etc.) Scilicet homines novos ad dignitates evehi populus indignatur.

30. Quo morbo Barrus.) Mulierum amore effrenato, pioindeque furiositate afflictione. Sat. 4. præced. Barrus inops.

31. Qui prouultit cives, urbem, etc.) Crasulus observat hic formulam quandam juvenaul ejus qui magistratum accipit. Certe Senatoribus ac magistratibus incumbit cura civis, civium, imperii, religionis, etc.

- Tunc Syri, Damact, aut Dionysii filius, audeas
Dejicere è saxo cives, aut tradere Cadmo?
- 40 At Novius collega gradu post me sedet uno:
Namque est ille, pater quod erat meus. Hoc tibi Paulus
Et Messala videris? At hic, si plaustra ducenta
Concurrantque foro tria fuera, magna sonabit,
Cornua quod vincatque tubis. Saltem tenet hoc nos.
- 43 Nunc ad me redeo libertino patre natum,
Quem rodunt omnes libertino patre natum,
Nunc, quia sim tibi, Moeceus, convictor; at olim
Quod mihi pareret legio Romana tribuno.
Dissimilo hoc illi est. Quia non ut forsit honorem
- 50 Jure mihi invidcat quivis, ita te quoque amicum;
Praesertim cautum dignos assumere, prava
Ambitione procul. Felicem dicere non hoc
Me possum casu, quod te sortitus amicum:
Nulla etenim mihi te sors obtulit: optinui olim
- 53 Virgilius, post hunc Varius, dixere quid essem.

INTERPRETATIO.

Nam tu filius Syri, Demetrii, vel Dionysii, audeas è saxo cives, aut tradere? At, inquit, Novius collega uno post me gradu considet: est enim ipse quod erat parens meus. Ob id nempe tibi videris esse Paulus et Messala? Forum hic, si ducenti carri tresque pompae funebres in foro simul procedant, tollet vocem ingentem cornua et buccinas superantem. Id saltem nos detinet. Jam revertor ad me parentis libertini filium, cui exprobrant universi originem è patre libertino, eo quod modò sim

tui consiva, o Moeceus; quondam verò praefectus essem Romanæ legioni. Hoc ab illo differt. Quamvis enim dignitatem istam mihi fortasse merito quispiam invidere queat, at non pariter tuam amicitiam; maxime cum dignos eligere caveas, perversa ambitione longa pulsa. Ob hoc me fortunatum appellare nequeo, quod fortuito natus sum te amicum: nulla quippe fortuna mihi dedit te: sed eximius primò Virgilius, ac deinde Varius narra-

ANNOTATIONES.

38. Syri, Damac, Dionysii.) Nomina servorum sunt ista.

Audeas dejicere è saxo cives etc.) Tu genere libertino oriundus audeas Praetoris aut Tribuni plebis officio fungi, civesque Rom. morti addicere, ac licetori tradere à saepe Tarpeja dejiciendos.

39. Dejicere è saxo cives.) Usitatum erat hoc Romae supplicium. Vide Plin. lib. 7. cap. 44.

Tradere Cadmo.) Licetori seu cornifici notae eo tempore crudelitatis tradere vel necandos vel torquendos.

40. At Novius etc.) Respondet Tullius ille, collegam suum uno gradu inferiorum se esse et ignobiliorum. Nempe Novius erat libertus; Tullius vero libertinus. De Novio illo postea sub finem hujus Satirae.

41. Hoc tibi, Paulus et Messala videris.) Tullio reponit Horatius scilicet quod à servili conditione distat uno gradu plus quam Novius, an ideo tibi videaris esse perinde nobilis ac Paulus Aemilius, et Messala Corvinus apud Romanos illustissimi? De

illo lib. 1. Od. 12. De Valerio Messala Corvino Aurel. Victor, etc.

42. At hic, etc.) Salta ironia in ejusmodi homines oculos honoribus exornatos. Indicist Poeta Novium dignissem fuisse praecoxis munere, quam Senatoria dignitate; quippe ingenti voce praeditum à natura, non autem clariæ ostentibus sua virtutibus.

43. Cornua quod vincatque tubas.) In funeribus adhiberi solebant cornua, tubaeque. Pers. Sat. 3. v. 103. hinc tuba, candelae, etc. Propert. lib. 4. Eleg. 12. sive ult. v. 9.

Sic mastas cecidere tubas, etc.

44. Quod mihi pareret legio Romana.) Cum in Bruti castris militarem. Vide lib. 2. Od. 7.

45. Dissimilo hoc illi est.) Honoribus quisque videre potest; quo non raro indignis etiam det fortuna: non vero amicitiae et gratiae apud virum sapientem, qui non nisi dignos eligere cognoscitur.

55. Varius.) De eo Sat. praeced. A. 2. V. 16. De Quintilio Varo lib. 1. Od. 16.

- Ut veni coram, singulum paucis locutus.
(Infans namque pudor prohibebat plura profari.)
Non ego me claro natum patre, non ego circum
Me Saturejano vectari rura caballo,
60 Sed quod eram, narro. Respondes, ut tuus est mos,
Paucis. Ab eo: et revocas nono post mense; jubesque
Esse in amicorum numero. Magnum hoc ego duco,
Quod placui tibi, qui turpi seccris honestum,
Non patre praeclaro, sed vita et pectore puro.
65 Atqui si vitiiis mediocribus ac mea paucis
Mendosa est natura alioqui recta; (velut si
Egregio inpersos rependas corpore naevos)
Si neque avaritiam, neque sordes, ac mala lustra
Objiciet vere quisquam mihi: purus et insons
70 (Ut me collaudem) si vivo, et carus amicis;
Causa fuit pater his, qui macro pauper agello
Noluit in Flavi ludum me mittere, magni
Quo pueri magnis è centurionibus orti,
Laevo suspensi loculos tabulamque lacerto;
75 Ibaunt octonis referentes Idibus aera.

INTERPRETATIO.

runt quis essem. Cum vero steti coram te, modica dixi interruptis verbis. (Nam veracundia elinguis haud sinebat plura loqui.) Non me illustri parentis filium, non equo me generoso vehi circa meos agros, sed quod eram, commemoravi. Tu paucis, ut soles, respondisti. Discedo: meque post novem mensis accersis: praecipisque esse inter amicos tuos. Illud ego magni facio quod placui tibi qui pravum a recto distinguis, non per nobilem patrem, sed per mores et animum innocentem. Verum si mea indoles parvis ac

paucis naevus maculata est de cetero proba, (quemadmodum si maculas formoso corpore effusas damnes) si nec sordidam cupiditatem, nec impura ganea ullis mihi juste exprobet: si etiam (ut me approbem) ob integritatem et innocentiam gratiosus amicis vivo; his causam praebeuit meus parens, qui modico agro non dives noluit me tamen mittere ad scholam Flavii; ad quam pergebant clari juvenes illustrium centurionum filii, sinistro brachio suspensus ferentes saeculum et tabulam; atque reportantes lucrum Iduum octonaria-

ANNOTATIONES.

59. Saturejano.) E Saturejanis pascuis, ubi equi nutriebantur optimi. Satureum vel Satureum, quibusdam Satyrum, v. Sotaro, hodie vicus hortis amoenus, olim oppidum in Crabra, ex Servio, secundum alios regio Tarenti vicina.

72. Flavi ludum.) Is erat arithmetica, sive computandi, numerandi rationes et calculos conficiendi magister et doctor famosus: ad quem instituti mitebantur pueri ab iis qui feneratori studuerant et avaritia. Vide Epist. ad Pison. v. 325. ubi

R. mami pueri longis ratiocinibus assem
Discunt in partes centum diducere, etc.

73. Magnis è centurionibus orti.) Centurio qui centum milites regit: quod additur, magis, videtur significare principibus et primorum ordinum doctores, qui fere Tribunis dignitate pares. Sic nota Poeta empiditatem et avaritiam primorum quorumque filios ad quovis et sordes magis fortiare curantem quam ad probitatem et virtutem.

At longa diversum landabilloremque init viam Horatii pater ad eradiendum filium, quarevis macro pauper agello, non ut illi pinguis et opibus praelis locupletetur.

74. Laevo suspensi loculos tabulamque lacerto.) Centurionum filii euntes ad ludum seu scholam ipsi sua gestabant, nec unus famulus aderat; pra avaritia patrum: at contra Horatium sequebantur servi portantes ipsi necessario; ut scribet mox. Loculos, in quibus calculi, tabulam, chartas, scrip-
tis, Gall. pour apprendre à calculer, compter à la plume et aux jattons.

75. Octonis referentes Idibus aera.) Sont qui interpretatur: mercedem referentes magistro singulis Idibus, quae dies octo complectuntur. Verum licet apud nos hodie ludimagistris, merces pendatur mensuris: at apud Romanos eamam fuisse doceat Juvenalis Sat. 7. in flor. Et Macrobi. Satur-
nal. 1. cap. 12. Ausp. a Martio incipiebat, . . .

- Sed puerum est ausus Romam portare docendum
Artes, quas doceat quivis eques atque senator
Semet prognatos: vestem servosque sequentes
In magno ut populo si quis vidisset, avita
80 Ex re praeberi sumptus mihi crederet illos.
Ipse mihi custos incorruptissimas omnes
Circum doctores aderat. Quid multa? pudicum,
(Qui primus virtutis honos) servavit ab omni
Non solum factio, verum opprobrio quoque turpi:
85 Nec timuit sibi ne vitio quis verteret, olim
Si praeco parvas, au (ut fuit) ipse coactor
Mercedes sequeretur. Neque ego essem questus. Ob hoc nunc
Laus illi debetur, et à me gratia major.
Nil me poeniteat sanum patriae huius: eoque
90 Non, ut magna dolo factum negat esse suo pars,
Quod non ingenuos habeat clarosque parentes,
Sic me defendam. Longe mea discrepat istis
Et vox et ratio. Nam si natura juberet
A certis aenis aevum remeare peractum,
95 Atque alios legere ad fastum quoscumque parentes
Opiaret sibi quisque; meis contentus, omissis

INTERPRETATIO.

rum. Quinimo non dubitavi me puerum Romam ducere informandum disciplinis, quibus filios suos instituit quilibet eques aut senator: adeo ut si quis in urbe populoosa considerasset, vestimenta mea, et famulos comitantes, facile sibi persuaderet impensas istas mihi suppeditari ex avorum facultatibus. Ipse mihi paedagogus integerrimus non discebat à me apud praeceptores quoscunque. Uno verbo, castum me praestitit ab omni non tantum actione, sed et suspicione infami: (qui primus decor est virtutis) neque formidavi ne quispiam ipsum redargueret, si exigua mercedes praeco vel coactor, (qua-

lis ipse fuit) aliquando sactarer. Neque ego conquestus fuerim. Imo hanc ob rem laudabilis est, plusque illi ego debeo. Certe patriae ejusmodi sapientem me nunquam poeniteat: adeoque me non tuebri sicuti multi, d'centes nequaquam sua culpa accidisse quod non sortiti fuerint parentes liberos et illustres. Sermo meus atque judicium abest procul ab istis. Enimvero si natura imperaret denuo percurrere tempus praeteritum ab annis aliquot, et alios parentes assumere ad ostentationem, quoslibet quisque vellet; ego meis contentus nollem accipere mihi claris

ANNOTATIONES.

hoc mens magistris explebant mercedes, quos completus annus debere fecit. Melius itaque intelligunt alii locum hunc de calculo et rationibus confectis; ut poeri quasi pensum ex mandato praeceptoris domi expeditum referrent, scriptio ostendentes in tabula, quantum locri rediret singulis mensibus ex certe summa pecunia ad sanas creditas. Pargo quod libus solent avarum colligi, fusc explicavi ad calcem Epod. 2. Idem vero aymon lib. 4. Od. 12. stroph. 4.

76. Romam portare.) E patria Venusio mineri oppido transferre Romam urbem reginam et artium omnium emporium nobile.

78. Vestem servosque sequentes, etc.) Populus viciis Rome habitum comitantisque Horatii, sane ille non crederet, re familiari copiosa, criticis fiscalibus probe instructum: adeo non illis placebat s. mptibus pater, et honestam filio et bonam daret indolem, educationem, disciplinam, institutionem.

85. Praeco, coactor.) Praeco res vanales in auctionibus prolembat, ac licitantibus addicebat. Coactor.) A cogenda seu redigenda pecunie nominatione rerum venularum pretium prosequeretur et colligebat: unde et collectarius aliquando appellatus. Idem etiam pecuniam publicanorum et vectigalis exigebat. Gyl. un. Serper.

98. Omissis fastibus et sellis.) Quidam legunt honestos. Fastes, et sellae curules, insignia magistratuum. Iyoc. d'c. pro magistratibus et dignitatibus. De fastibus dissentii alibi fusc. De sella curuli dicam postea lo lib. 1. Egist. Interim ex Gel. lib. 3. cap. 18. haec accipie: Senatores qui curulem magistratum gessissent, curru vehuntur in curiam. honoris gratia; in eo vero curru sella erat, super quam considerant; quae ob eam causam curulis appellata. Senatores autem majoribus honoribus nondum perfuncti, pedibus stabant in curiam. unde et pedarii nominabantur. Alii tamen alites de sella curulis origie sententia.

- Fascibus et sellis nollem mihi sumere : demens
 Judicio vulgi, sanus fortasse tuo; quod
 Nollem onus, haud unquam solitus, portare molestam.
 100 Nam mihi continuò major quaerenda foret res,
 Atque salutandi plures : ducendus et unus
 Et comes alter : uti ne solus russe peregreve
 Exirem : plures calones atque caballi
 Fascendi : ducenda petorrita. Nunc mihi curto
 105 Ire licet mulo, vel, si libet, usque Tarentum;
 Mantica cui lumbus onere ulceret, atque eques armos.
 Objiciet nemo sordes mihi quas tibi, Tulli,
 Cum Tiburte via praetorem quinque sequuntur
 Te pueri lasanum portantes oenophorumque.
 110 Hoc ego commodius, quam tu, praeculare senator,
 Multis atque aliis vivo. Quacunq; libido est
 Incedo solus : percunctor quanti olus, ac far;
 Fullacem Circum vespertinumque pererro

INTERPRETATIO.

fascibus et sellis curulibus, insanus à plebe quidem, à te vero sapiens judicandus, ni fallor, quod ferre grave onus recusarem, ad id minime assuetus. Nam proinde oportet comparare majores divitias; nec non plures invisere: ac circumducere duos asseclas; nec liceret solum proficisci rus: aut peregrinari: nutriendi forent plures equi et famuli: pertrahenda vehicula. Jam vero etiam Tarentum usque, si placet, decurtato possum

vehi mulo; cui lumbus sarcina, armos vero sessor vulneret. Nullus mihi sordidam avaritiam exprobrabit, sicut tibi, Tulli, quando Tiburtina via Praetorem te comitantur servi quinque lasanum ferentes et vas vinarium. Ob hoc viro beatiore, o illustis Senator, aliisque bene multis. Ambulo solus quacunq; placet: quaero frumentum et herbae quanti vaeneant: perlustro Circum fraudulentum, et forum vespertinum fre-

ANNOTATIONES.

99. *Onus.*) Onera et incommoda nobilibus conditionis et dignitates honoresque caperitatis gerentisque.

101. *Salutandi plures.*) Ambiendo solatia, benevolentiam copulando, Magistratum petendo: ut moris est.

Ducendus et unus et comes alter, etc.) Hoc enim requirit decorum, honor, majestas, dignitas.

104. *Petorrita.*) Petorritum est genus curri quatuor rotarum; ab Aelico vocatur, pro *venarum*, vel ab Orco voce, petora, similiter quatuor significat. Dicitur etiam gallicum esse vehiculum, non ob id; ut Galli acceperint à Massiliensibus graeco. lingua utroque. Sunt qui etymon ducant à *frustantia* et *Celtis*, apud quos *pedar* est equarum sed pernam. Vide *Fesum* item Agell. lib. 15. cap. 30.

Curto mulo.) Villi, turpi, cui decurtatus est cauda. Propert. lib. 4. Eleg. 1. curto equo.

105. *Eque Tarentum.*) Vel ad ulteros Italicae finis. De Tarento, lib. 1. Od. 28. lib. 2. Od. 6. lib. 3. Od. 5.

106. *Mantica cui lumbus, etc.*) Ex Lucilio : *Mantica canthari cotius gravitate premebat.* Ad rem Seneca Epist. 85. *de quantum eras seculi decuri. Imperatorem, triumphalem, censorium, et quod super omnia haec est, Cautorem uno cubillo esse*

contentum, ac ne toto quidem partem enim sarcinae ab utroque latere dependentes occupant.

107. *Objiciet nemo sordes mihi, quas tibi, Tulli.*) Tibi quidem Praetori ac diviti obijci jure potest quod sordide vivit et parum decore: non ha vero pivato mihi. Multa enim tolerantur in privatis et plebeis, quae in magistratibus ac Patriciis minime.

108. *Tiburte via.*) Ante omnium aecula via frequenti et plebs, quae ducit Tibur: de qua urbe lib. 1. Od. 7. et 18. lib. 2. Od. 6.

109. *Lasanum petorriter.*) Instrumenta et vasa quaedam vilissima, coequentis etiam cibariis utilis: ne aut haec aut illa sunt aliud quidem pretio comparare sit opus in meritoris tabernis ac diversoriis: quod quidem praeparari est hominis ac sordidissimi. Lasanum Graeci *Λαγανον* duo significat, mantulam, et lectilem: posteriori sane significandum est hic sensu. Hierichio, Suida, Polluci *Λαγανον* item est quod *παιον* *ολλα* *pedes* habent; pariter et *ιχολ*. Anacroph in Poet.

111. *Multis atque aliis.*) Legunt alii, *multibus atque aliis*. Kurum alii alter interpretantur: quidem sic; ob hoc et alia multa commodius vivo, etc.

113. *Fullacem Circum.*) Circum maximum, à Saty-
 113

- Saepe forum / assisto divinis : inde domum me
 115 Ad porri et cicoris refero larkanique catinum.
 Coena ministratur pueris tribus : et lapis albus
 Pocula cum cyatho duo sustinet. Adstat echinus
 Vilis, cum patera guttus, Campana suppellex.
 Deinde eo dormitum, non sollicitus, mihi quod cras
 120 Surgendum sit manè, obcandus Marsya, qui se

INTERPRETATIO.

quenter: asto ad hariolos: hinc redeo domum
 ad patinam porri, ac cicoris et lachani.
 Coenanti porrò mihi famulantur servi tres:
 Crastina autem candidus portat binos scyphos
 cum cyatho. Adest vilis echinus, et gut-

tus cum patera, suppellex è Campana. Post
 ea vado cubitum, minime anxius quòd die
 crastina surgendum sit diluculo, visendus-
 que Marsyas, qui asserit intolerabilem sibi

ANNOTATIONES.

Terquinius Prisco spectaculis designatum, Palatium
 inter et Aventinum montem, tris stadiis et amplius
 longum, quatuor verò iugera laeum. Dionys. He-
 lic. lib. 3. Alex. ab Alex. lib. 4. cap. 15. Pallacem
 ubi sortilegi somnium interpretis, eurylogi, cir-
 culatores, et alii fun-m, ut ajunt, vendentes,
 aut quasvis causa arcolantes, ut in Tull. 1. de di-
 vin. sub finem. Vide Javen. Sat. 6. v. 58. et seq.

Experitum form.) Vel quod vesperi minor fre-
 quentia in foro, quàm mane, tuncque illic con-
 conveniunt auguratores et otiosi homines ad consolaban-
 dum, et si quid novi spargendum ac venturum
 vel ambulandi causa, cum adire porticus ad id
 commodum.

114. Assiste divinis.) Apoge qui explicent, res
 divinis et sacris linteum : imò nihil ad rem. Intel-
 lige verb: animi gratie audio divinos et ariolos
 piebi leuantes verbe dantes, ut in circo, sic etiam
 in foro.

Inde domum me.) Inde domum me recipio ad
 coenam clericibus et leguminibus constantem.

115. Lachani.) Sic placet legere ; non, ut alii,
 Lachani, quod quidem pocius gentis, et ad delicias
 magis pertinet : at Horatii mens et sensus innuit
 potius lachanum. Nam *laxa* est, *olus*, vel *beis*
 Attritis, pertinet ad coenam facilem et parabilem,
 insignis cum porro et cicore convenit.

116. Lapis albus.) Describit apparatus non coe-
 nae modò suae ac ciborum, sed et abaci vaso-
 rumque in eo repositorum.

Lapis albus.) Mensa ex albo lapide seu marmo-
 re, quae Delphica dicebatur, erat pro abaco:
 Galli. Buffei.

117. Pocula duo.) Alterum vini, alterum equos:
 atque ita bine semper singulis convivis ponebantur.

118. Cum cyatho.) Quo vasculo haurum ex or-
 ale vinum cum equa in pocula infundebatur; aut
 etiam dilabatur ac miscabatur. Quòd qui ministe-
 rium praestabat, *scyphos* dictos Graeci. Non omi-
 tendis hic locus Marcelli gravis et lepidus eque.
 Cum hyracinis obideret, ejusque naves Archine-
 des sublevaret, rursusque mari illideret atque im-
 mergeret, ut depressa puppi vel proa, aequae plu-
 rimum acciperent; ludens agebat Marcellus, Archi-

medem suis nevisis pro cyathis uti. Plutarch.
 etc.

117. Echinus.) De hujus interpretatione vocis
 adducit sub iudice lit. est. Quidam scilicet echini
 merini piscis formam habent intelligant : alii am-
 pullam scortum aut vitream : alii lignum cum an-
 cius ad reponendis calicet. Nec inepte quibusdam
 videtur esse pull ubrum seu maliviam, id est, vas
 lavandis manibus, Gall. *un bassin d lever les mains*
 et proinde guttus ab litem explicatur aequalis, seu
 vas ad aequum affundendum.

118. Patera.) Ad libationes: quae quidem reli-
 giosi veteres in epulis nonquam omittabant. Ubi
 similior obstitabant in patere tunc vinum seu primi-
 tivos chorum : atque his vesci religioni docebant.
 Unde Cic. 2. de Fin. n. 22. *Atque reperimus, in-
 quit, aetate primum ita non religiosi, ut edant
 de patella.*

Guttus.) Vas ita dictum quod guttae fundet
 et minutatim. Varro 4. de Ling. Lat. Gell. lib.
 17. c. 8. etc. Non absurdum quidam velunt guttu-
 lum ad uncturam sive unctionem epularem adu-
 sc: id est ad oleum, acetum, similemque liquorem
 aut aliud condimentum quodlibet patinis irroran-
 dum, ut loquitur Perthes, Satira 6. Suum verò sit
 cuique iudicium, ego dicam quod sentio : movet
 me quod Poete jungit cum *patera* guttum, sicque
 videtur indicare guttum libando vino destinatum.
 Quocirca malum echinum supra interpretari saltem
 est vas aliud quoddam, etiam malivium, si lobet
 et guttus, nequaquam sit aequalis, seu vas aequum
 abiectionis manibus affundens.

Campana suppellex.) Ista porrò vasa scilicet
 sunt, ex his quae in Campana hunc ex argilla.

120. Obcandus Marsya.) Sive ad vadimonium,
 nec enim litigare aequo : sive ad sumendum à foe-
 deratoribus pecuniam, aut solvendas utres : nam
 ab his abhorreo. In prime furi perie erat pro
 rostris Marsya stipes, ad ligatiorum terrorem
 posita : ad quam vadimonia astabantur : conve-
 niente etiam coadici, alique negotia transac-
 tes et componentes : nec non ibidem scabentes fe-
 neratores. Porro Marsyam norunt omnes fuisse
 Phrygum tubicinem : quem ab Apollus, quòd

- Vultum ferre negat Noviorum posse minoris.
 Ad quartam jaceo. Post hanc vagor: aut ego lecto
 Aut scripto, quod me tacitum juvet. Ungor oleo,
 Non quo fraudatis immundus Natta lucernis.
 125 Ast ubi me fissum Sol acrior ire lavatum
 Admonuit, fugio rabiosi tempora signi.
 Praesus non avide, quantum interpellat inani
 Ventre diem durare, domesticus otior. Haec est
 Vita solutorum misera ambitione gravique.
 130 Illis me consolor, victurus suavius, ac si
 Quaestor avus, pater atque meus, patruusque fuissent.

INTERPRETATIO.

esse conspectum junioris Noviorum. Decumbere usque ad horam decimam. Deinde prodeo foras: vel lectio aut scriptio quod silentem me recreet. Ungor oleo, non quo impurus Natta lychnos defraudans. Cum vero sol ardentior fatigatum me monet inire balnea, evito sideris rabidi tempus. Modicum

grandeo quantum impediatur vacuo esse ventre per diem integrum: domi residuo otiosus. Haec vita est carentium infelici et molesta ambitione. Istis me sublevo; vivamque fortunatior quam si quaestor fuisset meus pater, avus, atque patruus.

ANNOTATIONES.

venere cum eo contendisset, excoristum fabulantur. Satyrum fuisse scribit Ovidius, Metam. 6. cap. 6. V. Coel. Rhodig. lib. 28. cap. 12.

Qui se vultum ferre negat Noviorum posse minoris.) Quod illa stultus Marryse sublata erat muno, satiricè et sarcasticè auster interpretatur Marsum aversari, valuit indignandum quod Novius libertus inter iudices et senatores allectus esset; et quod pejus, turpi foenerandi studio totus incumberet; unde gestu ostendit abhorrere se ab istis sordibus, ac ab ejus aspectu.

121. Noviorum minoris.) Novii fratres erant duo, quorum nato minor ad Marryse statum quotidie sedebat. De illo supra v. 40.

122. Ad quartam jaceo.) In cubili jaceo adhoram usque decimam matutinam: quod non semel jam explanavi.

Aut ego lecto aut scripto.) Si foras non prodeo postquam è lecto exili, operam do lectioni vel scriptio. Valert Theod. Marcellus, qui personat hic è nominibus sacra verba ab interpretibus indignatur, vultque ablativos esse absolutos postpositos; si sit sensus; aut ego postquam legi aut scripsi quod tacitum me juvet, ungor oleo: etc. prior certe praepolet explicandi ratio, ut lecto pro lectis, scripto pro scriptis dixerit Horatius.

124. Non quo fraudatis, etc.) Ungor oleo optimo, non lucernario, laternario ac foetente, adeoque fraudatis quasi lucernis detractio: ut facit Natta per sordidam ac turpam gratiam. Pari sepe

Juvenalis scripsit Sat. 5. v. 87. qui pallidus effertur misero tibi caulis olebit laternam.

Natta.) Quidam legant Nucco. De sordito isto homine, et notat alibi, et Juvenalis Sat. 8. v. 93. et Persius Sat. 3. v. 31.

Non pudet ad morem discincti vivere Nattas?)

125. Ast ubi me fissum sol acrior, etc.) Activo tempore, ac diebus Canicularibus. Minus sapient qui intelligunt solem meridianum ejusque diem. Nam qui modice curare se cuticulum praedicat, longe alius ut innotat quotidie se balnei usi: quod certa luxuriam et delicias olet.

126. Rabiosi tempora signi.) Tunc sublevo me, et mitigo ardorem Caniculae: de qua lib. 1. Od. 17. lib. 3. Od. 13.

Pers. Sat. 3. initio,

insana Canicula massas

Jam dudum coquit: et patula pecus

omne sub ulmo est.

127. Praesus non avide.) Antiqui nimium huius in die epulabantur modico vero circa meridiem sumpto cibo, vespere cenabant; atque ita negotiis ac laboribus, diem impendebant, noctem vero curandis corporibus. Domitianus tamen referre laute prandisse, parca autem coenasse; et apud nos modè plerique facere amant; ita suadente medicina et sanitatis ratione.

128. Domesticus otior.) Otio liberali vaco, non inertit et ignavo.

SATIRA VII.

Rixam Rupili cum Graeculo Persio describit.

- P**ROSCRIPTI Regis Rupili pus atque venenum
 Ibrida quo pacto sit Persius ultus, opinor
 Omnibus et lippis notum et tonsoribus esse.
 Persius hic perimagna negotia dives habebat
 5 Clazomenis, etiam lites cum Rege molestas;
 Durus homo, atque odio qui possit vivere Regem;
 Confidens tumidusque; adeo sermonis amari,
 Sisennas, Barros ut equis praecurreret albis.
 Ad Regem redeo. Postquam nihil inter utrumque

INTERPRETATIO.

CUNCTIS puto cognitum esse lippis
 ac tonsoribus, qua ratione Persius ibri-
 da vindicavit pus aut virg Rupili Regis
 proscripti. Persius iste ingentia habebat no-
 gotia Clazomenis, necnon graves rixas cum

Rege; homo pervicax et qui molestia vince-
 re posset Regem; arrogans et superbus; deni-
 que tam acerba dicacitate, ut Sisennas Bar-
 rosque albis equis anteverterat. Redeo ad
 Regem. Cum nulla utriusque concordia esset,

ANNOTATIONES.

1. *Proscripti, etc.*) Superiore Satira refutavit
 Horatius obreptores et malevolos quosdam libera-
 tinum genus ipsi obicientes, tum nempe cum et
 Augusto reconciliatus et Maecenati gratus esset;
 ac longe antea librum ei proptum fuerat ingestum.
 Scilicet cum Tribunus militum esset, cum ipso
 pariter in exercitu Bruti militabat Rupilius, in
 somne illud convicii effugerat. Itaque noster op-
 portuno tempore se ulius est, data occasione li-
 tis, qua isti Rupilio cum Graeculo quodam nomi-
 ne Persio incidere.

Proscripti Regis etc.) Rupilius cognomento Rex
 in urbe praetorium gerens, ab Augusto Triumpho
 proscriptus ad Bruti castra confugit.

Pus atque venenum.) Maledicentiam linguae vi-
 rulenta. Lucil.

Lucin' marcebat fabris, senium, vomitus, pus.

2. *Ibrida.*) Perperam alii hybrida scribunt, fru-
 stra et deducunt ab *ibida* vel *ibida* sive *adipis*
 ut significaret conviciator, petulicus et contumeliosus.
 Bene videntur eruditii *Ibrida* scribendum,
 ut notetur Persio Asiatico patre ortus, matre au-
 tem Romana. Nam antiqui spurios item diver-
 to genere procreatos dicebant umbros, imbreos, im-
 breque ibros et ibridas. Sic Ibridae canes lynciscae. Isti-
 dos. lib. 22. cap. 1. in *animantibus*, inquit, *hyge-
 nera dicitur quae ex diversis nascuntur, ut mulus
 ex equa et asino, burda ex equo et asina, ibridae ex
 apris et porcis, etc.* Plin. lib. 8. cap. 49. e *mur-
 monibus et ovibus nates prixi umbros vocantur, et
 e. 53. semifero animalia antiqui vocabant ibridas,*

ad homines quoque, ut in *C. Antonium Ciceronis in
 consulari collegam, appellatione translata.* Ita apud
 Valer. Maxim. lib. 8. cap. 6. Q. *Varius propter ob-
 scurum jus civilis ibrida cognominatus, etc.* nasus
 nimirum Hispano patre, matre Veronensi.

3. *Lippi notum et tonsoribus.*) Proverbialis dictio
 Lippi quod raro foras prodeunt vix lucem feren-
 tes, hinc coriose percontantur ab invisentibus quid
 sit novi per urbem: tonsorinae vero in quas mul-
 ti conveniunt oriosi et loquaces sunt proinde ru-
 morum et confabulationum officinae. Huc referri
 potest quod Theophrastus ait *ex xupia apva euy-
 xiaia, tonsorinae computationes sine viro.*

4. *Clazomenis.*) Urbis ista minoris Asiae in Ionia,
 ad oram maris Aegei inter Smyrnem et Chium
 prius dicta Gryne, unde Apollo Grynaeus: Anax-
 goras patrii fuit.

5. *Sisennas, Barres.*) Homines famosis dicacita-
 te, convitiis, linguae petulantia. De *Barri* antea,
 Sisenna cognomen erat Aprorum et Corneliarum.
 Dio lib. 54. meminit Cornelli Sisennae, qui de
 uxoris vita in Senatu reprehensus Augusti duxisset
 atque ita Principis cum ei consuetudinem, quam
 nuptias celatum vellet, aperte et saepe nettaverit.

Equis praecurreret albis.) Figurata locutio inde
 orta quod equi albi credantur velocissimi. Plaut.
 Asin.

*Si huius occasionis se tempus subterfuerit,
 Nunquam adepol quadrigi albis indiguerit fortis-
 sa.*

- 10 Convenit; (hoc etenim sunt omnes jure molesti,
Quo fortes, quibus adversum bellum incidit. Inter
Hectora Priamidem, animosum atque inter Achillem
Ira fuit capitalis, ut ultima divideret mors:
Non aliam ob causam, nisi quod virtus in utroque
15 Summa fuit. Duo si discordia vexet iuvenes,
Aut si disparibus bellum incidat, ut Diomedii
Cum Lycio Glaucio; discedat pigrior, ultrò
Muneribus missis) Bruto praetore tenente
Ditem Asiam. Rupili et Persi par pugnat, uti nos
20 Compositus melius cum Bitho Bacchius. In jus
Aeres procurrant; magnum spectaculum uterque.
Persius exponit causam: ridetur ab omni
Conventu: laudat Brutum, laudatque cohortem.
Solem Asiae Brutum appellat, stellasque salubres
25 Appellat comites, excepto Rege: Canem illum,
Iovisum agricolis sidus, venisse: ruebat
Flumen ut hibernum, fertur quod rara securis.
Tum Praenestinus salso multumque fluenti

INTERPRETATIO.

(nam molesti omnes eodem sunt animo, ut non convenientius sit commissus Baechius cum Bitho. Ad iudicium ardentes properant: ambo spectaculum ingens. Persius rem explicat: coetus universus eacchinus tollit: laudat ille Brutum, laudat comites. Brutum vocat Asiae solem, comites vero salutaria sidera nuncupat, dempto Rege: hunc enim accessisse velut Caniculam, astrum agricolis infestum; fluebat velut annis hyeme, ad quem securis infrequenter accedit. Tunc Praeneste natus illi mordaci et valde copioso

ANNOTATIONES.

10. Hoc etenim sunt omnes jure molesti, etc.) Ut fortes sic et molesti nunquam cedere volunt: illud est eorum ingenium et velut jam quoddam a naturae comparatum, lib. 1. Od. 6.

gravem

Pelidae stomachum cedere necit.

13. Ultima divideret mors.) Ita enim non senescit nisi per mortem, ut ait Sophocles: *ὄμνεν γὰρ πᾶσι θανάτῳ ἐπὶ μάχῃ δαίμων*.

16. Diomedii cum Lycio Glaucio, etc.) Ex Iliad. 6. ubi Jupiter dicitur Glaucio mentem ademisisse, indeque Glaucos arma virae suae cum Diomedii vereis permittisse. De Diomede supra Sat. 5. Glaucos Lyciorum dux ad auxilium Trojavorum venit: erat praeterea nepos Bellerophonis, qui Iobasi Lyciae regis gener et regni heres fuit.

18. Bruto Praetore tenente ditem Asiam.) Ne accipie, lector, Asiam Praetorem Brutum: imo tunc Roma Praetor erat Brutus: in Asiam verò se contulerat ad costringenda adversus Augustum auxilia: ibique permulta sensit ludae digna.

19. Ditem Asiam.) Cic. pro lege Manilia: Asia sem opima est et fertilis, ut et ubertate agrorum, et varietate fructuum, et magnitudine pastionis, et multitudinis eorum rerum quas exportantur, faci-

le omnibus terris antecessit.

20. Cum Bitho Bacchius.) Pat. gladiatorum insignis erant Bithus et Bacchius. Sueton. Octav. Erasm. adag.

25. Canem illum, etc.) Alios Bruti comites stellas quasi solutiores venisse, et Rupilium totale sidus se velut Caniculam. De hac Virg. Aeo. 10. *Sicuri ardor*.

Nil timor morboque ferens mortalibus aegris
Nuncitur, et luvo contritus lumine caelum.
Vide, si vacet, sonnet. ad Od. 17. lib. 1. et Od. 13. lib. 3.

26. Ruebat flumen ut hibernum.) Persii oratio fluebat rapidius torrentis instar, aut fluvii nivibus hyemalibus intumescens et exundantis. Vide lib. 4. Od. 2.

Fertur quod rara securis.) Ad cuius fluminis ripam raro venit securator cum securi qua ligna caedat: seu quod ipse metuis ne exundante fluvio abripiat, seu quod aditae arbores laetante decurritum aquarum tota eradicentur et auferantur.

28. Praenestinus.) Rupilius Rex oriundus Praeneste. Hac Latii civitas Roma distat 21. milli. pass. Orium versus: hodie Palestrina. Conditus fertur esse nomen sortis a Pigneto Ulyssis et Cypri filio.

- Expressa arbusto regerit convicia, durus
 30 Vindemiator et invictus, cui saepe viator
 Cessisset, magna compellans voce cucullum.
 At Graecus, postquam est Italo perfusus aceto,
 Persius exclamat: Per magnos, Brute, Deos te
 Oro, qui reges consueris tollere, cur non
 35 Hunc Regem jugulas? Operum hoc, mihi crede, tuorum est.

INTERPRETATIO.

dicteria retorquet ex arbutiva vite deprompta, viator acer ac vinci nescius, cui frequenter viator cessisset grandi voce appellans cucullum. Tum Graeculus Persius, postquam salibus Italicis aspersus fuit exclamat:

O Brute, per magnos te Deos obsecro, qui reges exterminare solitus es, quare non istum Regem tollis? Hoc, mihi crede, unum est è tuis facinoribus.

ANNOTATIONES.

Sulto multumque fluenti. J Male quidam hec jungunt cum sequenti voce *arbutus*: quae certe ressecunda sunt ad Petronium: de quo ante. Hicinus afficeretur legendum contendit, mustoque *fluenti*, ut respondeat sequenti vocabulo *vindemiator*. Sed conjectura haec undecior sane est: et quicquid dicas, de ea lectione dubitabimus.

30. *Expressa arbusto regerit convicia.* J Valut vindemiator in vistorum dicteris locessentem scommata regeat ex arbusto suo: ita Rupilius acerba convicia reddidit Persio magna lingua volubilitate et petulantia contumelias legentis.

Arbusto. J Id est, vite arbori innixa: de qua Plin. lib. 17, cap. 23, ubi scribit, nobilita vinea nonnisi in arbutis gigni et in his quoque translatione ramis, sicut uberiora imis: adeo excelitate proficere, etc. Columell. lib. 4, vites, inquit mexinet gaudet arboribus. . . . hoc genus vitium arbutivum vocamus.

30. *Vindemiator.* J Observa, lector, vocem istam esse hic quatuor syllabarum, atque in usum coire l et a, ut metri constet ratio.

Cui saepe viator, etc. J Solebant praetereuntes cum vindemiatoribus seu viceis putantibus, item cum frondantibus cessare convicia.

Auson. in Mosella:

inde viator
 Riparum subjecta trems, hunc navita lubeus
 Proba canunt seri cultoribus.

31. *Magna compellans voce cucullum.* J Stolidum, sacrum, desidem et pigrum, instar cuculli: vel quod vinatos putantem et culturam vivee donec cuculli vox audiat, serius tridentes viator desident cuculli exprimens cautum. Plin. lib. 18, c. 25. *Putantem aequinoctio peractam habent.* Et postea: *Sic fere in 6. Id. Maji* quo temporis intervallo, 15. diebus primis agricolae rapienda sunt ea, quibus peragendis ante aequinoctium non sufficeret, dum stat inde nutum exprobrationem fœdum putantium vites per imitationem cantus alius tem-

porarii, quem cucullum vocant. Deducit enim haberet opprobriumque maritum, falcem ab illa volente in vite deprehendi, ut ob ut petulantiae sutes etiam cum prime vere ludantur.

Cucullum. J Vel potius cuculus, melia productus, κικυλλ, avis verna, a voce, quam sapius legemini, appellata. Unde at κικυλλας Graeci vocat homines molestos, audem sapientia inuita repetendo caput obtundentes. Plin. lib. 10, cap. 9, procedit vertere cecyx, acculturat Caniculae ortu: semperque parit in alienis nidis, maxime pulcherrimum, majori ex parte singula ova, quod nulla alia avis; raro lino. Causa subjiciendi pullos, quid sciat se invitum cunctis avidus. Nam manum quoque infestat. Ita non fore suam generi tuo itipem opinatur, nisi fessierit. Quare nullum facit nidum, alloquitur strepidum animal . . . pulus avidus ex natura praeripit cibos reliquis pullis. Inaque pringit, et nitidus in se nutricem convertit. Illa gaudet ejus specie, miraturque sapientem quod talem prererit: suos comparatione ejus domnat ut alienos, abumique etiam se insipienter patitur, donec corripiat ipsam quoque iam volandi potens; ex genere accipitrum, quinquam nec aduncis angustus nec capite similis illi, nec alio colore ac ritu, sed aspectu, quam columbi.

32. *Italo perfusus aceto.* J Italicis disciculis Rupili: mordaci letos aceto, ut ait Pers. Sat. 5, v. 66. Plaut.

Ecquid habet is homo aceti in pectore?

33. *Exclamat.* J Eiusper te ita tandem, quum extimularet homo avidus lingua, ut loquitur Seneca, Controv.

34. *Qui reges consueris tollere.* J Tarquinius olim quidem majores tuos, puta Jun. Brutus: tu vero deinde ipse Jul. Caesarem.

35. *Hunc Regem.* J Ludus in vocabulo. Operum hoc, mihi crede, tuorum est. J Et hoc te dignum est opus, ut siquies ac tollas molestiam et lucrum hunc vitâ humanam.

Q. HORATII FLACCI

SATIRA VIII.

*Priapum inducit Canidiae et Saganae veneficia describentem
ac detestantem.*

Olim truncus eram ficulnus, inutile lignum:
Cum faber incertus scamnum faceretis Priapum,
Maluit esse Deum. Deus inde ego, surum aviumque
Maxima formido. Nam fures dextra coerceat,
Ouscentoque ruber porrectus ab inguine palus.
Ast importunas volucres in vertice arundo
Terret fixa, vetatque novis considere in hortis.
Huc prius augustis ejecta cadavera cellis
Conservus vili portanda locabat in arca.

ANNOTATIONES.

FRAM antea stipes ficulnus, lignum
iners: quando artifex dubius an scam-
num fabricaret, an Priapum, maluit fieri
Deum. Exinde ego Deus exiisti, ingens ter-
ror praedonum atque volucrum. Etenim dex-
tra mea arceat praedones
at arundo in summo capite infra de-
terret aves molestas, ac prohibet consi-
stere in hortis recentibus. Antea conser-
vus, cadavera cellis arctis ejecta loca-
bat istuc effrenda in vili sandapila.

ANNOTATIONES.

1. Olim; etc.) Prosopopeia est lepide prorsus et
facete, quae Horatius erogat illud Canidiae vene-
ficium, de quo in Epod. ult. ubi Canidiae

Et Equillus Pontifex venefici, etc. Porro mie-
hie Thestrorum vanitas et falsitas nogillatur. Un-
de S. Hieronymi lib. 12. in Ital. esp. 44. sub finem
ita scribit. Flaccus in satira, deridens simulacra
gentium, ait: Olim truncus eram, etc.

Truncus eram.) Sic Propert. libr. 4. Eleg. 2.
Vertumnus de se dicit:

Stipes acernus eram properans falce dolatus,
Ante Numam grata pauper in urbe Deus.
Truncus ficulnus.) Truncus fici erboris.

Inutile lignum.) Minime apta ad opus materia
ob fragilitatem. Quo etiam referri potest, quod
sub finem huius satirae dicitur, diffusa nate. Vel
inutile, id est, nondum doletum, nondum in ef-
ficiem aliunde opus effictum et formatum.

2. Priapum.) Is Bacchi et Veneris filius hortis
praeses velut custos credebatur. Diodor. Sic. lib.
5. esp. 1. mox citand. Ejus statua rudis et informis
ponebatur: unde ex fico et plurimum fiebat, quod
lignum fragile et ad alia opera artificiosiora fingenda
inaptum. Aliam alii rationem afferunt, quod ficos
admodum fertili, Priapus vero fecunditatem desig-
nat, teste Plutarcho l. de Iside et Osir.

4. Fures dextra coerceat.) Diodor. Sic. cit. Pri-
apus non solum in urbium templis, sed et in agresti-
bus quoque locis tanquam vinearum atque hororum
custos colatur, fructuum fures castigans. Hinc fal-
cem ligneam tenens fingebatur, quasi fures illa

confossurus, seu prostraturus. Columell. de horte-
rum colto; Ita de Priapo;

Sed truncum forte dolatum
Arboris antiquae, numen venerare Ithyphalli,
medio qui tempus in horto,
praedoni falce minatur.

Virgil. Georg. 3. v. 510.
Et custos surum atque avium cum falce suligne,
Hellepontiaci terret tutela Priapi.

6. In vertice arundo terret fixa.) Hoc avibus
terrificamentum poni solebat. Tibullo ascriptum
Epigramma sic habet:

Piacet Priapo, qui sub arboris coma
Soles satrum revincte pampino caput
Ruber sedere; saepe floribus novis
Tuas mne arte deligavius comas.

7. Novit in hortis.) Quos nuper in Esquillis
Macensis instituit, ob salubrem ejus loci ad am,
ut dicitur postea.

8. Huc prius, etc.) Ubi modò erat Priapus, in
hortis scilicet istis novis ibi entes sepulcrum
erat. In hunc ipsum locum plebeiorum cadavera
portabantur humanda.

Angustus ejecta, etc.) Adverte singulas voces
ad contemptum facientes.

Ejecta cellis angustis cadavera.) Non atrils
culivae magis elata cum honore ad sepulturam,
more divitum. Cellae enim dicuntur mansionculae
praesertim servorum.

9. Conservus portanda locabat.) Viles et obiectos
viliis abjectisque verpilis sepeliebat. Nam verpilis

- 10 Hoc miserae plebi stabat commune sepulcrum,
Pantolabo scurrae, Nomentanoque nepoti.
Mille pedes in fronte, trecentos cippus in agrum
Illic dabat: heredes monumentum ne sequeretur.
Nunc licet Esquilis habitare salubribus, atque
- 15 Aggere in aprico spatium, quo modò tristes
Albis informem spectabant ossibus agrum.
Cum mihi non tantum furesque, feræque suetae
Hunc vexare locum, curae sunt atque laberi,
Quantum carminibus quae versant atque venenis
- 20 Humanos animos. Haec nullo perdere possum
Nec prohibere modo, simul ac vaga Luna decorum

INTERPRETATIO.

Hoc erat commune plebeculae sepulcrum, Pantolabo sannioni, et Nomentano patrimonii dissipatori. Istic cippus assignabat agri pedes milles in latitudinem, trecentos verbò in longitudinem, vetabatque, ne sepulcrum ad heredes pertineret. Jam verò licet habitare in Esquilis salubribus, et ambulare in colle aprico,

ubi nuper moesti cernebant agrum albis ossibus deformem. Quamquam non tam me angunt et vexant praedones, ac feræ agrum istum infestare solitas, quàm mulieres, quæ humanas mentes infectunt incantamentis et veneficiis. Haec nulla ratione possum abigere, aut prohibere quominus colligant ossa et herbas noxias, statim atque Luna currens pulcrum

ANNOTATIONES.

Iones, inquit Festus, appellantur, qui vespertino tempore operam locant iis humo condendis, qui funebri corpora duci propter inopiam nequeunt. At contra divitum funeri curando advocatur libitinaris. Hic vero subministros adhibet pollinctores, sandapiliatos, vestipilones.

In circa vili. Non in feretro exornato, ut divites solem, sed in brevi loculo, seu communi sandapila, quam Martialis vocat Orciniam spondum, quæ egenorum itaque dimittiturum cadavera portabantur à sandapiliariis.

Juvenil. Sat. 3. v. 39.

Conducere . . . pertandum ad busta cadaver.

10. *Hoc miserae plebi, etc.* Esquilina regio sepulchris servorum atque miserorum dedicata erat: inquit vet. Comment.

11. *Pantolabo scurrae.* Aptum nomen scurrae, qui dilapidatis fœculis egeis mutua à pluribus pecuniis accipiebat. Itaque Mallius ille Pantolabus sepulcro pauperum et miserorum infertur, illic et Cæsius Nomentanus patrimonii decoctor insignis.

12. *Mille pedes in fronte, etc.* Datus olim fuerat locus ille ad sepulcrum plebecorum, continens mille pedes, etc. Quod quidem agri spatium hereditibus detractum erat. Et hæc cippo inscripta notabatur ex more. Erat enim cippus in agro erectus lapide sine limbo, in quo designabatur certa pars agri excepta et ex testamento data legataque plebi, vel alius privato.

Mille pedes in fronte, etc. Juxta viam erant sepulcra. Ergo sepulchri frontis est latitudo, ut largitudo in agrum quæque versus intelligenda. Ita vultus inscriptio. In Fronte Lat. Ped. XX. In Agr. Long. Ped. XX. etc. Valeat qui geographicè longitudinem hic accipit in majori distantia. Nec enim id locum habet nisi in Geographicis, Ptolem. lib. 1. cap. 6.

13. *Heredes monumentum, etc.* In cippo scribi et notari solebant literæ istæ: H. M. H. N. S. Hoc monumentum heredi non sequitur. Federic. Cerutus Veronensis sic interpretatur locum hunc, ludentem quidem: hic in Esquilis extabat cippus his notatus literis: ab ea vero parte, quæ publicam viam attingit, mille pedes agri ad sepulcrum plebis tribuuntur: ab ea vero parte, quæ conjunctos agros speciat, pedes trecenti. Hæc inscriptione: HERES HUNC SIBI LOCUM SEPULCRÆ NE VINDICET.

14. *Nunc licet Esquilis, etc.* Nunc verò sepulchri amota foeditate per Moecenarem, jam licet frui Esquiliarum salubri aëre: licet hic habitare, quin et deambulare in amoenis hortis, ubi prius arida mortuorum ossa tristem aspectum dabant.

Esquilis. Hæc urbis Romæ regio. Epod. 5. et vit. *Salubribus.* Illic propterea, et ad hortos Moecenatianos in Esquilis secedebant Tiberius ad quietem, Augustus verò ager ad valetudinem procurandam Sueson.

15. *Cum mihi non tantum.* In hortis quidem sedeo amœnitate coelestis temperie pergratis, inquit Priapus: at id mihi molestum, quod venefica inde externariæ neque sepulchra frequentare assuetas. Fures aveique facile sbigo, at non ita improbi amor istas.

Furesque, ec. Illi ventabant illic ad equisitos fructus suscipiendos: feræ solum ad projecta supplicia affectuorum cadavera olim venire assuetas inde viæ abstergebantur: semperque ad locum nostrum, copiamque prædæ recurrerebant.

20. *Has.* Veneficas, Canidiam, Jaganam. 21. *Simul ac vaga Luna, etc.* Decorem suum ostendat Luna dum pigna est: et hoc præsertim tempus ad perpetranda veneficia assumptum. Vid. Epod. 8. et vit.

- Protulit os, quin ossa legant herbasque nocentes.
 Vidi egomet nigrâ succinctam vadere pallâ
 Canidiam, pedibus nudis, passoque capillo,
 25 Cum Sagana majore ululanti. Pallor utraque
 Fecerat horrendas aspectu. Scalpere terram
 Unguibus, et pulsam divellere mordicis agnam
 Coeperunt. Cruor in fossam confusus, ut inde
 Manes elicerent, animas responsa daturas.
 30 Lanæ et effigies erat, altera cerea. Major
 Lanæ, quæ poenis compesceret inferiorem.
 Cereæ suppliciter stabat, servilibus, utque
 Jam peritura modis. Hecaten vocat altera, sacram
 Altera Tisiphonem. Serpentes atque videres
 35 Infernas errare canes: Lunamque rubentem,

INTERPRETATIO.

ostendit vultum. Ego ipse conspexi Canidiam
 atraveste succinctam incedere nudis pedibus,
 crinibus solutis, ejulantem cum Sagana
 seniore. Pallor ambas fecerat visa terribi-
 les. Numum coeperunt unguibus effodere,
 moxque discerpere dentibus oviculam ni-
 gram. Cruor in scrobem effusus est, ut hinc
 umbras evocaret, animas responsa redditu-

ras. Porro aderat imago lanæ, et altera
 cerea. Grandior lanæ, quæ minorem ceream
 plecteretur. Cereæ supplex procumbebat, ser-
 vili: ratione, ac veluti mox interitura. Ven-
 eficarum altera inclamat Hecaten, altera
 diram Tisiphonem. Tum aspiceres currere an-
 gues, et canes Stygias: Lunam vero eru-
 bescentem se abscondere post majora monu-

ANNOTATIONES.

22. *Ossa legunt.*) Paulus Jurisconsultus: qui è
 sepulcro corpora extraxerint, vel ossa euerint, hu-
 milioris quidem fortunæ summo supplicio afficiuntur:
 honestiores autem in insulam deportantur. alii aut
 releguntur, aut ad metallâ damnantur. Vid. Epod.
 ult. sub finem.

Herbasque nocentes.) E sepulcris motas, quæ
 sacris Divi manibus, proindeque veneficiis idoneas.
 Meuta præ æteris herbis utebantur. Hæc enim di-
 citur pellex fuisse Plutonis, à Proserpina demum
 concepta, et in herbam sui nominis transforma-
 ta. Porò notandum Mœrcennii hostis non totas
 1. quillas receptas: superfuisse verò illi aliquæ
 sepulcra.

25. *Cum Sagana majore.*) Hæc Sagana libera
 fuit Pompeii senatoris, qui à Triumviris proscrip-
 tus est: habuit verò sororem natâ minorem so-
 litâ vetus Commestator.

28. *Ut inde Manes elicerent.*) Cruore scilicet ebi-
 bendo pudentes. Sic veteribus credum.

29. *Animas responsa daturas.*) Necromantia est,
 quæ augi futura per mortuos aut mortuorum
 umbras iustatur. Vide Epod. ult. in fine, ibique
 annot. lib. 1. Reg. cap. 28. Saul rax per Pythoni-
 stam suscitâ impie animam Samuelis Prophete:
 ab eoque discit rux iniquamque perniciem proxi-
 me futuram, statimque Saul cecidit percutus in
 terram: extimuit enim verba Samuelis, etc.

30. *Lanæ et effigies erat.*) Erant ibi effigies
 duæ, una lanæ, altera cereæ. Hæc minorem al-
 tera major attingebat, verabatur, verberabat, perde-
 re volebat. Nam et sic cum cruciatis homines ene-

rant veneficæ. Unde Ovid. Epist. Hypsipyle:

Per tumulos errat passu discincta capillis:

Certeque de tripudis colligit ossa regis.

Devolet absentes, simulacraque cerea fugit,

Et noster tenuis in jecur urget avu.

32. *Cereæ suppliciter stabat.*) Hæc representant
 eum quem peccatum libat et expiabant. At lanæum
 simulacrum referebat carum venefici illi exopt,
 quod alterius sagæ luxuriam liberare et exsol-
 vere conestebant.

33. *Hecaten vocat altera.*) Canidia invocât Pro-
 serpinam umbrarum dominicam secretorum magister
 præsidem: dictam Hecaten, seu quod victimis cen-
 tum placaretur, seu quod annos centum errare fa-
 ciat insepultos. Ita Servius. Alii, quod centum,
 id est, varias habet virtutes, et potestates. Nam
 et idcirco *tergemena Hecate* vocatur à Virg. *Æneid.*
 4. Est nempe Luna in coele, Diana in terris. Pro-
 se pina in inferis. Alia etiam aliter, quod Hecatos
 dicatur Apello, hinc ejus soror Hecate appellatur,
 inquit, ab *æææ*, longe, quasi radios emittit ad
 nos vibrans.

34. *Alterâ Tisiphonem.*) Sagana vocat Tisiphon-
 em unam è Furiis, à placentibus credibus ita no-
 minatam.

Serpentes atque videres infernas errare canes.)
 Canes infernas adventantem Proserpinam præse-
 rendo sonantibus: serpentes autem Tisiphon-
 em. Deas enim illas ejusmodi exsecræ atque
 non comitantur. Furiarum capillos serpentibus
 implexos y manusque pariter armatas ha-
 bere.

- Ne foret his testis, post magna latere sepulcra.
 Mentior at si quid, merdis caput inquinat albis
 Corvorum; atque in me veniant mictum atque cacatum
 Julius, et fragilis Pedacia, surque Voranus.
 40 Singula quid memorem? quo pacto alterna loquentes
 Umbræ cum Sagana resonarent triste et acutum:
 Utque lupi barbam variae cum dente colubrae
 Abdiderint furtim terris, et imagine cerea
 Largior arserit ignis; et ut non testis inultus
 45 Horruiam voces Furiarum et facta duarum.
 Nam, displosa sonat quantum vesica, pededi
 Diffusa nate ficus. At illao currere in urbem.

INTERPRÆTATIO.

menta, ne testis adesset istis sceleribus. Quod si aliquantum mentior, conspurcetur meum caput merdis albis corvorum; ac mictum et cacatum super me veniat Julius, mollis Pedacia, et Voranus fur. Quid referam singula? Quomodo admodum alternatim colloquerentur animæ cum Sagana, voce tenui et stridula. Quomodo clam humo infoderint barbam lupi,

et dentes colubrae maculosas: atque ignis ingens corripuerit effigiem ceream: denique quo pacto averfatus sim praesentem, atque vindicaverim verba et actiones ambarum Furiarum istarum. Etenim quanto sonitu crepat vesica disrupta; tanto ego ficulus olim truncus divisus natibus crepui. Protinus autem illae veneficae fugare in urbem coeperunt.

ANNOTATIONES.

35. Lunamque rubentem.) Podore suffusum, et abhorrentem a talibus flagitiis veneficisque.

36. Post magna latere sepulcra.) Hinc patet, quod ante iam annotavi, ad Esquilias et hortos Moeenatis, prope extitisse quospiam adhuc monumenta, quamvis aliis diruta fuissent atque subrota.

37. Merdis caput inquinat albis corvorum.) Hoc fuit quod in Epigram. ante cit. ad Priscum scribit Tibullus:

Abegimusque voce sarpe: cum tibi
 Senexve vorvus, impigerræ græculus
 Sacrum feriret ore corneo caput.

Annobis autem lib. 6. disertè: Non videtis sub istorum simulacrorum cavis stelliones, sorices, muricet, blat'asque lucifugas nidamenta ponere atque habitare? spurcitas huc omnes conducere. In ore simulacri ab araneis ordiri retia, atque insidiosos cutes quibus volatus insectæ stridularum possint impudentiumque muscarum? Hirundines intra ipsos ædium circumvolantes tholos, faculariter stercoribus plenas; et modo ipsos vultus, modo numinum ora depingere, barbas, oculos, nates, aliusque omnes partes, in quasque se detuleris deemerati prolusivæ pedicis!

39. Julius, etc.) Quidam luxurie perditus, cetera minime notus.

Pedacia.) Muliebri nominis ob molliem et impudiciliam vocat per contemptum et ludibrium. Is Pedacias, vel Pediatius, dicitur fuisse Equi Romanus, suum vero patrimonium obliguisse, flagitiosisque potas libidinis servisse.

Furque Voranus.) Iste fuit Q. Lucratii Catuli liberius, furax et astutus appetite: qui cum non-

Q. Horat. Flac. Tom. II.

melario quidam snrripuisset alienot nommos, hos caecis interruit absconditque. Deprehenso vero ad ca'ceos alludens quispiam subridensque ait? Belle si te non exhalamus, id est, verberibus tamquam aes tendat ac reculat.

41. Triste et acutum.) Sic Æneid. 6. v. 492. umbræ seu animæ Graecorum epud inferos Æneam videntes obtupescent, pari vertere terga, . . . p'ris tollere vocem exiguum, id est, exilitem, lugubrem, deductam: unde et inceptus clamor frustratur humes. Ibid.

42. Lupi barbam.) Egregia Marcellus, vide, inquit, effusius magicæ artis: barba lupi veneficium: at rostrum lupi veneficis resistit. Atqui barba lupi in rostro. Plin. lib. 28. cap. 10. veneficis rostrum lupi resistere inveteratum ajunt, ob idque villarum portis praefigunt.

43. Imago cerea largior arserit ignis.) Virgil. Eclog. 8.

Aspic corripuit tremulis altaria flammis
 Sponte sua, dum ferre moror, cinis ipse, bonum sit.

Ergo hic indicatur perniciis ejus, in quem vespertilio fiebant, quique imagine cerea edumbratus erat. Absurde quidam putant ignem adfuisse, et liquecente cera exarsisse. Imo cit. Virgili locum contrarium docet: verbaque ista clare ostendunt, ipsos te sua.

45. Furiarum duarum.) Canidiae et Sigenae Furis similes.

46. Diffusa nate.) Ita signum recens et adhuc viride, si in opas fingitur, sudat et crepat.

- Canidiae dentes, altum Saganæ calicendrum
 Excidere, atque herbas, atque incantata lacertis
 50 Vincula, cum magno risuque jocoque videres

INTERPRETATIO.

Tumque non sine ludibrio et cachinnis as-
 perastis Canidiae dentes, ac sublimem Saga-
 brachius fascinata.

ANNOTATIONES.

Ficus.) Ego Prispus ex arbore ficu deus ficius.
At illac currere in urbem.) Rileculi omnia. In-
 signes venefice, oculus terribiles, levi pedite ter-
 reur, ac figentur.

At Canidiae dentes, etc.) Tanto pavore per-
 cellitur illa, ut excidant Canibis ulentula appo-
 siti dentes, Saganæ vero galbam seu calyx coma ex
 alienis capillis addita.

Altum calicendrum.) A tulerini capillitii sugre-
 stum, et vocat Papirus. Juvenal. Sat. 6. v. 511.
compagibus altum acd ficit caput. Hinc patet no-
 vum non esse, quod nostro saeculo in mulieribus
 videntur; atque olem etiam in earum capitibus in-

stat capillamentis substructiones vitasse.

Calicendrum.) καλλινερον, est ornamentum. κα-
 λινερον sive καλλινερον experimentum. Hoc alii inter-
 pretantur crinem hypocriticum vel supposititium;
 alii reticulam, tediomedium, galericulum; vetus
 Interpres, pepilam capiti, seu ornamentum. Vero
 etiam hanc usurpat vocem in lib. qui inscribitur
Virgata divina, Arcoobius item lib. 6.

50. Vincula.) His hominem mures illegabant,
 vinciebant, detinebant.

Virgil. Eclog. 8.

*Terna tibi hanc primam triplici diversa colore
 Lilia circumdo.*

SATIRA IX.

Describit obviu cujusdam importunam et obstinatam loquacitatem.

IAM forte via sacra, sicut meus est mos,
 Ignescio quid meditans nugarum; totus in illis:
 Accurrit quidam notus mihi nomine tantum;
 Arreptaque manu: Quid agis, dulcissime rerum?
 5 Suaviter, ut nunc est, inquam: et cupio omnia quae vis.
 Cum assectaretur: Num quid vis? occupo. At ille,
 Noris nos, inquit; docti sumus. Hic ego: Pluris

INTERPRETATIO.

PROPRIAM forte per viam sacram, nu-
 gus nescio quas, ut solus, mente ver-
 sans; illi plane intentus. Accurrit quidam
 nomine dumtaxat mihi cognitus; atque ap-
 prehensa manu mea, ait: quomodo te habes
 omnium suavissime? Respondi: Bene, sicut

res praesentes fluunt: tibi pariter apprecor
 cuncta quae exoptas. Cum vero me sequeretur;
 tur; praeveniens dixi: An aliud quidpiam
 exposcis a me? Mox ille, ut me cognos-
 cas, inquit: sum eruditus. Tum ego t

ANNOTATIONES.

1. *Via sacra.*) De sa Epod. 4. v. 7. et Epod. 7.
 v. 8. vide ibi annot.

2. *Nugarum.*) Verborum.

4. *Arreptaque manu.*) Quasi velle familiaris et
 consuetus, quoniam nomine via Horatio notus: ergo
 insupendit et inepte.

5. *Suaviter ut nunc est, etc.*) Idolem Horatii
 bonam, imo egregiam fructum a luctationis in eo
 considerat: qui hominem passim molestem, quia
 et perinatiter importunum aequo fert animo, ni-
 hilque durum illi est iustitiam reposit. Quid

quidem deinceps animadvertit.

Cupio omnia quae vis.) Ita loquebatur alim ad
 amicos.

6. *Num quid vis?*) Hec erat dictio abire volent-
 tum, ne illi digne facere viderentur; et observat
 Domestici in Terent. Eunuch. Act. 2. scen. 3. ad
 hac verba:

*Dom. haec dicit, abis hora. Rago, num quid velis.
 Rette, inquit. Abeo.*

7. *Noris.*) Cupio ut noris me: son enim do-
 ctus. O insulam orationem!

- Hoc, inquam, mihi eris. Misere discedere quaerens,
Ire modo ocyus, interdum consistere: in aurem
10 Dicere nescio quid puero: cum sudor ad imos
Manaret talos. O te, Bollandane, cerebri
Felicem: aiebam tacitus! Cum quidlibet ille
Garriret; viros, urbem laudaret; ut illi
Nil respondebam; miserè cupis, inquit, abire;
15 Jamdudum video: sed nil agia: usque tenebo.
Persequar: hinc quò nunc iter est tibi? Nil opus est te
Circuinagi: quemdam volo visere non tibi notum:
Trans Tiberim longe cubat is, prope Caesaris hortos.
Nil habeo quod agam, et non sum piger: usque sequar te.
20 Demitto aurículas ut iniquae mentis asellus,
Cum gravius dorso subiit onus. Lucipit ille:
Si bene me novi, non Viscum pluris amicum,
Non Varium facies: nam quis me scribere plures
Aut citius possit versus? quis membra movere
25 Mollius? invadeat quòd et Hermogenes, ego canto

INTERPRETATIO.

Eo majoris a me aestimaberis. Vehementer autem abire cupiens jam velocius incedebam, identidem subsistebam: famulo nescio quid in aurem insusurrabam: interea sudor ad imos talos defluebat. Cogitabam apud me: quam beatus tu Bollandane tali cerebro! Cum vero iste quidvis effutiret, laudaret civitatem ac regiones; quod nihil responsi facerem, ait: Sollicite quaeris discedere: jam pridem intellego: verum operam perdis: semper adhaerebo: assectabor: equo jamjam istinc contendas? Cui ego: Nequaquam necesse est te

circumduci: aliquem invisere cupio tibi minime cognitum: hic procul manet, ultra Tiberim, juxta hortos Juli Caesaris. Ille vero: Nihil agendum instat mihi, neque sum deses: quolibet te comitabor. Tam ego de primo aures velut asinus impatiens, quando plusculum oneris tergo imponitur. Ille autem exorsus est: Si me bene cognosco, non Viscum, non Varium cariorem tunc familiarem habebis. Equis enim versus plures ac velocius quam ego facere valeat? quis saltare decentius? Ego sic cano ut etiam Hermogenes invadeat.

ANNOTATIONES.

10. *Cum sudor ad imos manaret talos.* Præ sublimi angore et actu.

11. *Bollandane.* Is Ἰσχυλάς, iracundus, stomachosus, atque ut ait noier sat. 5. preced. cerebrosus, nugatus et ineptus quoque verbis asperis amollicebat stultum, et abire procul a se edigebat, loquacitatis et loquaciam omnino impatiens.

14. *Misere cupis, inquit, abire, etc.* Confer lunpudentem hunc sermonem cum Horstii madecia responsione, nil opus est: te circumagi, etc. Gall. c'est vous donner trop de peine.

18. *Cubati.* Sunt qui interpretentur, segregati: sicut sat. 3. lib. 2.

Mater aut pueri metes jam quinque cubantis. Prope *Caesarii hortos.* Longinquam proponit urbem regionem, et abigendum gerulum, sed frustra. Sueton. Jul. Caesar. cap. 83. Populo hortos circa Tiberim publicos, et vilitim tracentes sestertius legavit. Liber. cap. 72. triverni usque ad proximos

Naumachiae hortos subvectus est; disposita stans per ripas Tiberis, etc. Vide et Plutarch. in M. Bruto ubi scribit, cum testamento Caesar civi cubiliter septuaginta et quinque drachmas legivisset: praeterea vero etiam hortos, qui trans Tiberim erant, ubi nunc est Fortunae templum, ingentem honestitatem et admirabile denderium omnibus fuisse.

20. *Demitto aurículas, etc.* Metaphora a juvenilibus, quae sursus demittendo ostendunt suam desatiationem, ac velle se excutere importum onus. Plin. lib. 11. cap. 37. arces in equis et omnium junventorum genere indicia animi praefereunt; fassis naricibus, micantes pavidis. subtrahit furentibus, resolutae aegritudine.

22. *Viscum.* Varium. Hi duo fuerunt eximii Poetae, ingenio et vultione clari, Horatio certe amicitissimi. De Vico ponet, Sat. seq. et elibi. De Vario Sat. praeced. item lib. 1. Od. 6.

25. *Hermogenes.* Cantor famosus, de quo Sat. 3. praecedenti.

- Interpellandi locus hic erat: Est tibi mater,
Cognati, quois te salvo est opus? Haud mihi quisquam:
Omnes composui. Felices! Nunc ego resto:
Confice, tamque instat satum mihi triste Sabella
30 Quod puero cecidit divina motu anus urna.
Hunc neque dira venena, nec hosticus aufert ensis,
Nec laterum dolor, aut tussis, nec tarda podagra:
Garrulus hunc quando consumet cumque loquaces,
Si sapient, vitet, simul atque adoleverit aetas.
35 Ventum erat ad Vestae, quarta jam parte dici

INTERPRETATIO.

Haec erat occasio interrumpendi: Itaque ajo illi: Habesne matrem aut propinquos, quibus necessaria sit tua salus? Respondit: Nemo superest mihi: cunctos sepeperi. Tum ego tacite: Illi fortunati: miser ego jam vivo: interfice. Enimvero urget fatum lugubre, quod puero mihi Sabella

la vetula praesagit commota urna divinans. Istum, aiebat, nec sacra toxica, nec gladius hostilis interimet, nec laterum dolor, vel tussis, nec iners podagra: occidet vero loquax aliquando tandem. Ergo ubi primum aetate adulta erit, fugiat garrulus, si prudens est. Deveneramus ad templum Vestae, transacta

ANNOTATIONES.

26. Est tibi mater etc.) Calide vult Horatius morere garrulum ut sicut saluti consulat in gratiam propinquorum, neve sine causa haec se circumspiciat ac defatiget, quis potius ipse se tantum vivum totque et tam cunctis dotibus insignem familie suae diu conservet.

28. Omnes composui.) De hujus vocis significatione disti. ad Pers. Sat. 3. v. 104.

Felices.) Qui nimirum tua garrulitate et ineptiis sunt liberati. At ego miser resto distrudiendus te ac jugandus.

29. Sabella.) Nutrix Horatii natione Sabella, vasisinodi perita. De Sabinis sive Samnitibus artium ejusmodi vanarum antesignanis, disti in Epod. 17.

30. Divina motu anus urna.) Sortilega mulier et fatidica conjectis in urnam sortibus, commotis, eductis, lotum efficiens et futura praedicens. Ita divinandis ratio viguit tum apud Graecos, tum apud Romanos. Sic autem peragebatur. Habebantur litterae dictionesque permixtae: quae permixtae in urna, et mox eductae vel effusae, si quid exprimerent casu et fortis conjuncta, id esse in futuris ac divinitus praemonstrari censebatur. Sortes, taleolae aut surculi e ligno sacro non grandes: quibus litterae ad divinandam insculptae, sive notae. Eae privatim habitae, eae publicae. Sed quae in publico, in primis religiosae, et cano quidam veritate sacrae, in templis servabantur in arca reconditae, tantis vultibus laneis scelerum involutae. Haec J. Lips. Elzet. 2. esp. 12. ubi attenuatae sponte sortis apud Liv. mox citand. iugiones eorrigi, estomachatus, id est, tauris vittisque solutis. Sortes Praenestinae inventas refert Cicero 2. de divin. n. 85. ubi originem earum pariter ac vanitatem excutit: hoc genus divinationis vita jam communis explevit. Funi pulcritudo et virtutis Praenestinarum etiam nunc sortium nomen retinet, atque id in vulgus. Quis enim nugistratus, aut quis vir illustrior utitur sortibus? Ceteri vero in locis sortis plane refrugerunt. Haec ille ibidem: et paulo ante. Quid igitur? Idem propemodum quod misere, quod tam

los jacere, quod tesseras. Quibus temeritas et casus, non ratio vel consilium valet. Tota res est inventa sollicitis, aut ad quaecumque, aut ad superstitionem, aut ad errorem. Sueton. Tiber. esp. 63. Praenestinarum sortium majestate deterritum aliquando Tiberium scribit. T. Livius initio lib. 20. inter prodigia quaedam et hoc refert. Sortes sua sponte attenuatae, tanquam excidisse ita scriptae: Mavors telum suum concutit: et per idem tempus Romanis signum Martis Appia via vadit.

31. Hunc neque dira venena, etc.) Verbo sunt mulieres de Horatio puero vaticinantes.

32. Laterum dolor.) Pleuritis. Cic. de Orat. 3. n. 6. Crassus cum febris domum rediit, dicitur seipsum eis lateris dolore consumptum.

33. Loquaces.) Vide P. Arch. de Garrulitate: ubi statim initio pronuntiat illam esse morbum curari difficilem.

35. Vestae.) Adem Roma habebat Vesta ad ellum Capitolinum inter Palatium et Capitolium. Varro, Festus, etc. Cic. de Nat. Deor. lib. 2. n. 67. de Vesta disserit: haec Dea, loquitur, est rerum custos intimarum Graecis etiam dicitur ... Ejus vis ad aras et focos pertinet ... Non absunt longe ab ea Divi Penates, etc.

Quarta jam parte dici.) Diximus alibi diem aeternalem horas sex partes duodecim compositi, scilicet ab ortu Solis ad occumum. Ergo diel pars quarta hora tertia Roma dicebatur, et respondebat nostra nona matutina. Porro quod sequitur, et casu sunt respondere vadito dicebat, explicatur per Martialis Epigram. 8. lib. 4. ubi coenae Romanis occupationes ad horas singulas notantur.

Prima saluantes altera continet hora. Exeret paucos tertis cassidicos.

In quintam varios extendit Roma labores.

Sed a quies laevi, etc.

36. Respondere vadito debebat.) Garrulus in sua quodam vocatus erat, vadesque dicebat: ergo nisi sedisset, vides ejus se falsissimos condemnaturos postea egisset eum, ex lege.

Praeterita; et casu tunc respondere vadato

Debebat: Quod ni fecisset, perdere litem.

Si me amas, inquit, paulum hic ades. Inteream, si

Aut valco starr, aut novi civilia jura:

40 Et propro quod scis. Dubius sum quid faciam, inquit;

Tene relinquam, an rem. Me, sodes. Non faciam, ille;

Et praecedere coepit. Ego, ut contendere darum est

Cum victore, sequor. Moccenas quomodo tecum?

Hinc repetit. Paucorum hominum, et mentis bene sanae.

45 Nemo dexterius fortunâ est usus; haberes

Magnum adiutorem, posset qui ferre secundas,

Huic hominem velles si tradere: dispeream, ni

Summos omnes. Non isto vivimus illic

INTERPRETATIO.

jam parte diei quarta: et forte debebat tunc vadato respondere; vel causa cadere, nisi vadium oblisset. Dixit vero: Quae paululum istie me adjuva. At ego: Moriar, si valeo stare, vel seio leges civiles: adde quod festino illuc quod nosti. Tum ille ait: incertum sum quid agam; an te detersam, an litem. Cui ego: Me, me, obsecro Nequaquam, inquit, iste; et coepit praesire. Ego, quoniam cum fortiori pugnare arduum est,

ANNOTATIONES.

38. *Paulum hic ades.* In iudicium veni quæso mecum, ad proximum tribunal Praetoris; ibique me jura contra adversarium.

39. *Si valeo stare.* Infirmitas ego curibus huius valeo diu stans manere; in foro ante Praetorem; ubi sedere non licet. Alii stare interpretantur, stare in iure, seu contendere se depugnare contra adversarium, et facient Jurisconsulti, patroni, coudidii.

39. *Aut novi civilia jura.* Non sum idoneus ad suggerenda tibi verba legis seu juris causae tuae faventis: proindeque tibi adesse nequeo.

40. *Propro quod scis.* Volo videre hominem quædam, ut ante dixi, prope hortos Caesaris habitantem. Viam itaque sat longam obire propro.

41. *Me sodes.* Me relinque potius quam rem tuam. Non foveam. Minime vero te relinquam. Scilicet sperat garrulus per Horatium adipisci Moccenas familiaritatem, quod pleris aestimabat perdenda fide.

43. *Moccenas quomodo tecum?* Sermonem illuc repetit ille: Estne semper amicus tibi Moccenas?

44. *Paucorum hominum.* Non colis se familiarum exhiberi: paucos admittit in suam amicitiam. Macrobi. lib. 3. Saturnal. cap. 16. paucorum hominum est inte accipere. Ex Cicerone, de Fato.

45. *Nemo dexterius fortuna est usus.* Tu belle admodum usus es fortuna, qui Moccenatem ita demerueris. Quod si me ad ipsum perduceres, jurarem te mirum in modum; nec primas ante te caperem unquam, nec optiam tibi offerrem: imo alios omnes hoc praesto facili summoveres, primum-

sequor. Inde vero sermonem ille resumit: Moccenas quomodo tecum agit? Paucos amicos recipit inquam: et certe sapit. Ille: Nemo unquam usus est fortuna callidius quam tu. Nae magnum auxiliatorem haberes, secundas quidem partes agendi peritum, si velles ad Moccenatem perducere istam virum: moriar, nisi cunctos amoliri posses. Ego vero: Minime ea ratione qua putas illic agnoscis?

que locum tu consequeris. Haec garrulus ad Horatium.

46. *Posset qui ferre secundas.* Metaphora a sociis ludis et auctoribus. Hac pariter utitur Cicero Divinat. in Verrem, n. 48. et huc loco dabitur laudem. Qui princeps in agendo est ornatus et paratissimus esse debet. . . . Apulejum esse video proximum subscriptorem. . . . deinde habet Allienum; hunc tamen a subillis. . . . Ac ne is quidem tantum contendit in dicendo quantum poterit: sed consulens laudi et extimationi tuae: et ex eo quod ipse potest in dicendo, aliquantum remittit, ut tamen aliquid esse videatur. Ut in actoribus Graecis fieri cernimus: sarpe illum qui est secundarum aut tertiarum partium, cum possit aliquando clarum dicere, quam ipse primarum, multum summutare, ut ille princeps quam maxime excellat: sic facit Allienus; tibi serviet, tibi lenocinabitur; minus aliquando contendet quam poterit.

47. *Huic hominem.* Scilicet indicat ne digito monstrat garrulus. Plaut. Bacchid. Hanc hominem dicit auro expendi.

Traders. Commendare, Moccenatis amicitiam conciliare.

48. *Non isto vivimus, etc.* Respondet Horatius. Alia est longe conditio amicorum Moccenatis. Ab his procul exulant mala et pestes, quibus soent sedes magnatum sexari et corrumpi. Inde vero absunt omnis ambitio, invidia, aemulatio, criminationes, insidiae, supplicationes. Supra Sat. 6. Moccenatem dixit causum dignos assumere, prava ambitione procul.

- Quo tu rere modo: domus hac nec parlor ulla est,
 50 Nec magis his a Jena malis: nil mi officit unquam:
 Ditiior hic, aut est quia doctior: est locus uni
 Cuique suus. Magnum narras, vix credibile. Atqui
 Sic habet. Accendis, quare cupiam magis illi
 Proximus esse. Velis tantummodò: quae tua virtus,
 55 Expugnabis, et est qui vinci possit: coque
 Difficiles aditus primos habet. Haud mihi deero:
 Muncribus servos corrumpam: non, hodie si
 Exclusus fuero, desistam: tempora quaeram:
 Occuram in triviis: deducam. Nil sine magno
 60 Vita labore dedit mortalibus. Haec dum agit, ecce
 Fuscus Aristius occurrit, mihi carus, et illum
 Qui pulchrè nosset. Consistimus. Unde venis? et
 Quò tendis? rogat, et respondet. Vellere coepi
 Et prensare manu lentissima brachia, nutans,

INTERPRETATIO.

nulla domus ejusmodi malis est purgatio-
 ant rem tior quam illa: nihil unquam no-
 cet mihi quod alius opulentior adfuerit vel
 doctior: suum quisque gradum obtinet. Tum
 garrulus: Rem sane magnam dicis, et quae
 prope supra fidem sit. Feramenim ita est,
 inquam. Mox ille: Inflammas ut ar-
 dens velum ad eum accedere. Respon-
 deo: Satis est cupias: vinces pro tua
 virtute: atque is est qui expugnari queat.
 Ideoque difficilem praestat priorem accessum.

Diligentiam adhibebo, inquit ille; famulos
 donis captabo: si hodie repulsam patior,
 minime abscedam: occasionebus insidiabor:
 obviam ibo in plateis, comitabor. Nihil
 absque magnis aerumnis vita hominibus lar-
 gitur. En vero dum ista versat ille, oc-
 currit Fuscus Aristius mihi dilectus, et
 qui probe cognoscebat hunc garrulum: sub-
 sistimus. Unde venis? et quo vadis? quae-
 rit, ac respondet. Coepi vellere et
 stringere brachia mollissima, innuens,

ANNOTATIONES.

54. *Velis tantummodo, etc.* Non sine salsa de-
 risione suum, vnum et arrogentem hominem
 puer Horatius, ab illo expugnandam facile am-
 litionem spondens Maecenati.

55. *Coque difficiles aditus primos habet.* Eo quod
 norit se vinci paulo faciliorem: ironice. Alii per-
 peram pro antecedenti dictione possit, legunt po-
 suit: et hic intelligit, Maecenati studio effi-
 cili et obsequio vinci amantem ac poscentem ad-
 euntibus se prestare difficilem, ut accensit magis
 studium ambiendi suam familiaritatem et consuetu-
 dinem, quam scit amantissimam. Aperte ista quae
 omnino pugnat cum indele Maecenati, quam hic
 et sibi commendat Horatius.

56. *Difficiles aditus primos habet.* Vide supra
 Sat. 6. v. 60. et seq.

Haud mihi deero, etc. Potius jam rei spe
 accensus ille pollicetur diligentiam suam non ce-
 fore, sed quam stultum et fupilem, animadvertet.

57. *Muncribus servos corrumpam.* Ita pierique
 ad puerum ades penetrabant, servis muncus lar-
 giendo.

Idem. Sat. 3. v. 184.

Quid das ut Cotum aliquando salutes?

59. *Nil sine magno vita labore, etc.* Pulchre,

sed male collocata sententia, ut ait Langius. En
 Epicharmo:

Tus novus volvere ipse vult' opusda fieri.

Laboribus vendunt nobis omnia boni Di.

61. *Fuscus Aristius.* Nobilis ille Grammaticus,
 ad quem est inscripta Ods 22. lib. 1. et Epist. 10.
 lib. 1.

63. *Rogat, et respondet.* Interrogat ne Fuscus
 unde venis? et quo tendis? atque mihi similis ro-
 goni respondet.

Vellere coepi et prensare manu, etc. Quos ne-
 bis adesse prodimus, et a quibus auxilium spera-
 mus, eorum prensamus manus et brachia: praesig-
 cum arguimus, nec aperte licet conquiri. Crug.

64. *Prensare.* Legunt alii, *praeare.*

Lentissima brachia. Maligne cedentia, illo dis-
 simulante intellegere quid vellem. Alii non male
 interpretantur: segnia, tarda, stupida, quae ve-
 litatione et pretensione non movebantur. Quo signi-
 ficatur frigida mens Aristi smdo laboranti subve-
 nire detractantis. Cic. ad Attic. nihil ego illo non
 impunitus, ositutus, lenitus. Sueton. Tiber. 57.
Suavi ac leni natura ne in puero quidem lenat.
Non ulla, distorquens oculos. Natus oculisque
 signum dedit.

- 65 Distorquens oculos, ut me eriperet. Male salsus
Ridens dissimulare: meum jecur urere bilis.
Certe nescio quid secretò velle loqui to
Ajebas mecum. Mimini bene; sed meliori
Tempore dicam: hodie tricesima sabbat: vin' tu
70 Curtis Judaeis oppedere? Nulla mihi, inquam,
Religio est. At mi: sum paulo infirmior; unus
Multorum: ignoscas: aliàs loquar. Huncine solem
Tam nigrum surrexe mihi? Fugit improbas, ac me
Sub cultro linquit. Casu venit obvius illi
75 Adversarius; et, quò tu turpissimo? magna
Inclamat voce; et, Licet antestari? Ego vero
Oppono auriculam: rapit in jus: clamor utrinque,
Undique concursus. Sic me servavit Apollo.

INTERPRETATIO.

oculos torquens, ut me liberaret. Hic vero
maligne versutus ridet ac dissimulat: bilis
autem urit jecur meum. Porro additi; di-
cebas profecto velle te mecum nescio quem
arcanum conferre sermonem. Recordor sane,
ait; sed tempore loquar aptiori: hodie trice-
sima sabbata sunt. An velles recutitis Ju-
daeis oppedere? Haud religioni duxero, in-
quam. Ego vero ducam, ait: sum paulo su-
perstitiosior, atque pluribus similis, indulge

mihi: aliàs alloquar. Tum demum ego:
Ergone merui diem hunc adeo juncturam
hi esse? Interim fugit malignus, ac me su-
per gladio deseruit. Verum ecce adversarius is-
de garrulu forte occurrit, statimque vociferatur:
ecquo nempe tu vilissime abis? ad me ve-
ro. Potes testis esse? ego mox aurem offero.
Tum hic illum ad judicium trahit. Excla-
mant ambo. Hinc et inde plebs affluit. Ita
me Apollo liberavit.

ANNOTATIONES.

65. Certe nescio quid secretò, etc.) Horatius in-
stat rurtum ut sibi Aristius succurrat: sed hic omnes
ejus eluatur conatus, ridens, dissimulans, deni-
que male solus.

66. Hodie tricesima sabbata.) Hodie Julii sole-
mos festum celebrant, quo intersimul omne nego-
tium fas est. His ego adiutor: quare nec mora-
ti, nec sermones conferre tecum licet modo. Trice-
sima sabbata quidam explicant Neomensem, quod
in noviturno sabbatum magnam Judaeis dederetur.
Psalm. 80. *Bucinate in Neomense tuba, in intigni-
di solemnitate vestrae.* Alii interpretantur Kelen-
di mensis Nisan, qui primus in aequinoctio verno
dies habebat triginta. Alii intelligunt maximam
sabbatum et vetus phase, quo agnum comedeant
ritu sanctissimo. Quare vero tricesima? Quod rever-
sa ad anni Julii principio triginta nomenantur
habdomadae ad itan solemnitates: videlicet a Se-
ptembri mense, quem Tiri vocabant, ad dimidium
fere Aprilis, illis Nisum; quo Pascha celebrabant.
De sabbato Judaeorum dixerat ad Juvenal. Sat. 6.
v. 158. et Pers. Sat. 5. v. 184.

70. Curtis.) Vide Sat. 5. in fine, annot. ad
istas voces, *Judaeus apella.*

Oppedere.) Vox ridicula ad contemptum oppo-
ta. *caraceras* ventris eripitur emittere contra,
id est, respuere, aspernari, ludibrio habere.

Nulla mihi inquam, religio est.) Sane Judaei-
cos ritus absque religionis veneratione, illosque sibi
facio, inquit Horatius.

71. At mi.) Respondet Aristius: Ego contra,
more Judaeorum solo: unde religio mihi esset ho-
diernum festum cum illis non celebrare.

Unus multorum.) *Εἷς εὐν πολλών*, unus e ple-
be, ejus similis ego, pariter infirmus et supersti-
tiosus: si libet, ita me appella: et mihi veniam
dabis, Horati, si in hoc tibi contradicem.

72. Surrexit.) Vide supra Sat. 5. ad vocem
eripetis.

73. Et, licet antestari?) Et conversus ad me,
dixit, vis antestari? Cui libertissime respondi, ac de
more aurem obtuli tangendam. Lex XII. Tab. ita
habebat: *Si in jus vocatus; si it, antestatus manu
inficito: aures antestati capite, vel ut habet
L. Lip. Epistolic. Quest. lib. 4. Epist. 66. Si vis
vocationi fuit, antestator: si it, aures capite
antestari.* Quod sic ille ibid. explicat in antestato-
tione, inquit, actor inam auriculam tangebat an-
testati, addens hoc verbum, *Memento.*

74. Oppono auriculam.) Plin. lib. 15. cap. 45.
est in ore ipsa memoriae locus, quem tangentes an-
testantur vel potius antestantur: ut contra Ruardum
ex lege et more veteri esset Lipsius mex citatus.
Rapit in jus.) Post factam antestatorum licet
trahere in jus vel reluctantem rem.

75. Apollo.) Bonorum est poetarum tutor ac vi-
dex. Atque respicit voluit ad Augusti forum, ubi
erit stema Apollinis athenae eo ipso in loco; in quo
jus dicebatur. Plin. lib. 35. c. 5. Juvenal. Sat. 1. v. 126.
Spertula; deinde forum, juraque peritis Apollo.

Q. HORATII FLACCI SATIRA X.

*Quod de Lucilio in quarta superiori scripserat, in hac
asserit et explicat.*

- N**unc in composito dixi pede currere versus
Lucili. Quis tam Lucili sanctor ineptus est,
Ut non hoc fateatur? At idem quod sale multo
Urbem defecit, charitā laudatur eadem.
- 5 **N**ec tamen hoc tribuens, dederim quoque cetera: nam sic
Et Laber mimos, ut pulchra poemata miror.
Ergo non satis est risu diducere rictum
Aulitoris: et est quaedam tamen hic quoque virtus.

INTERPRETATIO.

Scripsi nimirum Lucilii carmina ire pe-
de incondito. Equis tam stulto est Lu-
cilii defensor, ut id minime concedat?
Ferum ille ipse eadem in membrana lauda-
tur, quod acerbitate plurima civitatem per-
fricuit. Neque vero id ei largiens, alia
perinde concedam. Hoc etenim pacto mi-
mos etiam Laberit velut pulchra carmi-
na celebrarem. Itaque non sufficit risu
extendere cachinnos auditoris: quan-
quam est in hoc quoque nonnulla virtus.

ANNOTATIONES.

Hoc primum te, lector, monitum volo, spuriis
octo versus huius Satirae praefixos legi in quibusdam
manuscriptis: quos ne desideres, hic apponendos
censui. Sic habent:

Lucili quem sit mendeus, teste Catone
Defensor tu pervincam, qui male factos
Emendare parat versus. Hoc lenius ille
Est quo vir melior. Longe subtilior ille
Qui multum puer, et loris et funibus udus
Exornatus, ut esset opem qui ferre poetis
Antiquis posset contra fastidia nostra,
Grammaticorum Equitum doctissimus.

Ut redam illuc,
Nempe in composito, etc.

Horum sensus est iste: Si quidem Cato Lucilii ad-
mirator, ejus tamen versus complures emendare
parat, certe non carent mendis. Verum est qui
Lucillum Catone melius defendat: is semper qui
aerum defert funes et flagella, quibus percutiat et
caeruat eos omnes, qui obstrictiores Lucilio et ve-
taribus Poetis. Et hoc ironici. Quia quidem
ostendunt et Lucillum habuisse reprehendentes dudum,
et pariter fautores etiam ineptie, quod sit hic Ho-
ratius.

s. Nempe in composito, etc.) Hoc certe esse la-
gitum hujus batus ex abrupto exordium sanxe-
runt eruditi.

In composito dixi pede, etc.) Lucillum, fateor,
reprehendi; digneque durissimos esse ejus ver-
sus: sed laudavi pariter quod vitiosus cives Rom.
scribit ineptus sit. Uno verbo nec dubita ne-
gari elegia, nec indebita concessi. Sanctus Hiero-
nimus. Epist. 45. ad Pamachum. mordetur, inquit,
et Lucillus quod in composito pede currit, et sa-

men iules ejus leporeque laudantur.

1. Ut non hoc fateatur.) Sic est. Sent qui pro-
bent omnia in eo quod aliquis pacto edmodum pla-
cuit: nolintque fatari ovis inesse ei, in quo per-
fecta quaplam admittunt. Verumtamen nihil est ex
omni parte beatum.

Sale multo urbem defecit.) Sanctus Hierony-
mus Epist. 47. de vitand. susp. comub. ubi illa
quendam constantia, qua multo sale orbem defricans
Lucillianum quidpiam retulisti. Petr. Sat. 1. v.
214.

secutus Lucillus urbem

Te, Lape; te, Muti, etc.

Legi Cic. lib. 1. de Finib. n. 9. ubi Lucilli refert
versus. Vide et quae annotavi id Petr. cit.

5. Nec tamen hoc tribuens, dederim quoque ce-
tera.) Ita profecto aequis reum animator est Ho-
ratius et rectus iudex: quicquid velit. Quintil. lib.
10. cap. 1. ubi, Lucillus, inquit, quidam ita de-
diles tibi adhuc habet amatores, ut cum non ejusdem
modo operis auctoribus, sed omnibus poetis proferre
non dubitent. Ego quantum ab illis, tantum ab Ho-
ratio dissentio, qui Lucillum suum laudant, et
esse aliquid quod tollere possis, putat. Nam eruditus
in eo mira, et libertas atque inde acerbitas, et ab-
unde salis. Multo est teror ac purus magis Horatius,
et ad notandos hominum mores praecipuus. Sanctus
Horatii est: Tribuens Lucilio quod istibus et acer-
bissime pollet, non proinde fateor pulchra esse, con-
cinnata et perfecta ejus poemata. Aliis etiam laudare et
mirari oportet mimos utpote delicatitate praestantes.

6. Laber mimos.) Comedias Laberit istibus et
facetis plenas. Suet. Jul. Caes. c. 39. Ludis mimorum
suum egit Decimus Laberius eque et quod Ca-
Est

- Est brevitæ opus, ut currat sententiæ, ne se
 70 Impediat verbis lassas onerantibus aures.
 Et sermone opus est, modò tristi; sæpe jocoso,
 Defensent vicem modò rhetoris, atque poetæ,
 Interdum urbani, parentis viribus, atque
 Extenuant eas consultò. Ridiculum acri
 15 Fortius et melius magnas plerumque secut res.
 Illi, scripta quibus comoedia prisca viris est,
 Hoc stabant, hoc sunt imitandi: quos neque pulcher

INTERPRETATIO.

Brevitas requiritur, ut sententiæ fluat, neve se involvat dictionibus aures offendentibus et fatigantibus. Item requiritur sermo nunc severus, nunc hilaris; sustinens vices quandoque rhetoris, ac poetæ, alias faceti, qui vires continet, et illas data opera di-

minuit. Certe res magnas aliquando jocosum decedit efficacius et aptius quam acerbum. Eo pollebant, id eo sunt imitatione digni homines illi, a quibus vetus comoedia condita est: quos nunquam evoluit aut bellus

ANNOTATIONES.

zari admodum placuisset, donatus quingentis scissuris, et annulo auro, sessum in quatuordecim e scena par archetum transit. Hunc vero transitum minime ferens Cicerus eos ludos tum spectans, Laberius sedile querens ait: *Recepistis te, uti angustie sedere: simul et illum respiciens, et in novum sensum jocatus, cuius nomenclum Cæsar supra fas audivit. Id vero nunc impone. Respondit enim Laberius: Mirum si anguste sedes, qui solet duabus sellis sedere: exprobrans Ciceroni levitatem et lubricum stili. Hæc Macrobius. Saturali. l. 2. c. 3. et l. 7. c. 3. Vide ejusdem lib. 2. c. 7. Gell. lib. 10. cap. 17. et Cic. lib. 7. Epist. 11.*

Mimos. Mimus erat fabula plane dicax, ab uno actore agi solita, nec in plures actus divisa: absque exordii, sine cantu et gesticulatione. Diomedes. Item, est factorem cum lascivia imitatio: unde nomen est *μῖμος* imitari. Gell. lib. 17. cap. 14. C. Coetarem, loquitur, ita Laberii maledicentia et arguentia offendeat, ut acceptiores et probiores sibi esse Publii quam Laberii mimos prædicaret.

9. Ut currat sententiæ. Ne vel nimia brevitæ obscuram faciat orationem, vel prolixitas verbis pluribus animam legentis oneret et impediatur: in quo peccabat Locutius. Hoc pertinet quod Augustus Agrippinam nepotem admostrabat in quadam Epistola: ejus serpe laudans ingenium, cum de sua vite casibusque suorum commentarios scriberet; equebat: *Opus est dare te operam ne molestie scribas.* Sueton. Octav. cap. 86. Tacit. Annal. 4.

12. Modò rhetoris, atque poetæ, interdum urbani. Horatius, egregie suo more, tres istas virtutes requirit in stereographo; defendat vicem rhetoris, argumentis pugnando; poetæ, solertem et aptam dictionem adhibendo; urbani salubris et joci quendam etiam gravia tradendo solvendoque. Cic. 1. de orat. n. 17. *accedit lusus quidam facetiæque, et eruditio libero digna, celeritasque et brevis respondendi et lætandi, subtilis venustate et urbanitate conjuncta.*

13. Parentis viribus. Sæpius, consulto, collide, stylum aciem aliquando coercentis; neque semper acerbæ exardescens et mordicis lac-

rantis. Et hoc viti bebebatur Lucilius, qui passim eras velut stricto ardens infremuit. Juvenal. Sat. 1. v. 163. atque audientem ita dente cepit, ut etiam genuum frangeret. Pers. Sat. 1. v. 115. Noster contra, ut ait ibid. Persius.

Omne vaser vitium ridenti Flaccus amico Tangit, et admissit circum prætorale ludit; Callidus excussit populum suspendere naso.

14. Ridiculum acri fortius, etc. Nonnunquam sermo hilaris, facetus, sultus, festivus plus valet et efficit quam vehemens, gravis, pugnax, dicax, acerbus. Hic enim adversarius irritat, et vires novas colligere impellit; sic ille quasi nervos succidit, ac prostrat. Gorgias Leontinus dicebat, res severas risu, risum rebus severis dicat: ut Aristot. l. 3. de arte dicendi. Gell. lib. 12. cap. 12. ita scribit; hæc quoque disciplina rhetorica est, *collidere et cum aut res criminosas citra periculum confiteri: ut si objectum sit turpe aliquid, quod negari non queat, responsione joculari eludat.* Ita Cicerus, urbano faceteque dicto diluit id quod inficere non poterat, etc. Scilicet cum a Pub. Sylla, qui tum reus erat, pecuniam mutò, ad emendam in palatio docum, accepisset; etque hac ei exprobraretur; utrumque firmius negavit: siquid tum, inquit, verum isti accepisse me pecuniam, si domone emero. At re subinde prodita, emptis domo cum hoc mendacium in senatu ei ab iocinis obijceretur, risit satis, responditque: *parum certe consulti homines estis, qui ignoratis, prudentis et cuncti patrifamilias esse quod emere vellet empturum se negare, propter competitorum emptianis.* Id. ibid. VI. de Orat. pro L. Muræna; ubi civillans est Cicerò adversarij Catonis sutoricitatem eludit vincitque.

16. Illi, scripta quibus, etc. Comoedia veteris auctores, Eupolis, Cratinus, Aristophanes, etc. De quibus Sat. 4. præced.

17. Hoc stabant, etc. His virtutibus, quæ modo laudavi, excelebant: varie eruditione, sententiarum arguta brevitate, satiricum salem apte effricabant, acrimosiam styli modo exarantes, interdum colludentes; et conculcò viribus parcentes, etc.

- Hermogenes unquam legit; neque simius iste,
Nil praeter Calvum et doctas cantare Catullum.
20 At magnam fecit, quod verbis Graeca Latini
Miscuit. O seri studiorum! quive putatis
Difficile et mirum Rhodio quod Pitholeonti
Contigit? At sermo lingua concinnus utraque
Sunnior: ut Chio nota si commista Falerni est:
25 Cum versus facias, te ipsum pereorant, an, et cum
Dura tibi peragenda rei sit causa Petilli,
Scilicet oblitus patriaeque patrisque Latini
Cum Pedius causas exsudet Poplicola, atque

INTERPRETATIO.

Hermogenes, aut simius iste, nihil sciens canere nisi Calvum et Catullum. At enim Lucilius laudabile hoc praestitit, quod Graecas voces Latinis miscuit. O stupidi in literis! Ergone existimatis arduum et admirabile quod fecit Pitholeon Rhodius? Sed, inquires, dulcior est oratio utroque sermone constans: voluit si vinum Falernum misceatur Chio.

Verum enim quandoquidem conditis tu carmina, quaero a te, si tibi defendenda esset difficultas causa Petillii accusati, utrum patriae videlicet et Latini parentis immemor, sateres quaesita forte vocabula patriis admiscere, ad istar Canusini duplici lingua utentis; contra quam Pedius Poplicola et

ANNOTATIONES.

18. *Hermogenes.*) Tigellius, acer Lucilii fautor, de quo Sat. 3. praeced.

Simius iste.) Demetrius poeta, et fabularum actor: de quo paulo post: *simius: corpore deformis, vel ineptus et iustus imitator.*

19. *Nil praeter Calvum, &c.*) Uterque ille hostem poetarum amatoris scriptis laudat, nunquam vero eximios illos veteris Comediae et perfectiorum huius generis carminum scriptores. Sic Horatius Hermogenem et Demetrium imperitis notat pariter atque virtutis, indeque probat Satira versus ignorasse virtutis; et hinc illos esse ineptos admiratores Lucilii.

Calvum.) Cor. Lelinius Calvus in poematis scribendis perelegans, ingenio lepido et urbano; Catullus poeta amicus fuit. Cicero in Epist. eum laudat, atque iambicis praestitisse: quibus civitatis etiam principes, C. Caesarem et Pompejum acerrime insectari maxime dubitavit. Quintil. et Seneca Calvum scribitur contendisse cum M. Tullio de principis eloquentia. Petr. Crinit. Gregor. Gyraud. etc.

Catullum.) C. Valer. Catullus Veronensis, in urbe clarus quo tempore Terentius Varro: Docti cognomen adeptus est peculiari epitheto, ex eruditum consensu. Val. Martialis ad Marcum.

Nec multos mihi praefertis poetas;

Uno sed tibi sum minor Catullo.

Scriptis Lyricis, Elegiis, Epigrammata. Commendatur mirum in modum a Gellio. Crinit. de eo vulgatum est dictichon istud:

Tantum parva suo debet Verena Catullo,

Quantum magna suo Mantua Virgilio.

20. *At magnam fecit, &c.*) Ita loquuntur Lucilii futores: quos refellit Horatius deinceps. Inausi nimirum palati homines id laudabant quod est fatum et vitio vertendum; nempe, verbis Graeca latinis miscere. Lucilius apud Cic. de Finib. 1. n. g.

καφ, inquam, Tite . . . καφ etc.
De Finib. 2. n. 24.

Lotius clamores saphis ille solabat Edere, etc.

Apud Non. Marcel. in voce *compernes*:

Lucil. Sat. 1. 17.

Nunc censeis καλλιδοκασιν καλλιφρον illam

Compernam aut varum fuisse Amphitryonis κακιστον Αλεμενον . . .

Τυφω ευνωρεσθην, etc.

18. *O seri studiorum!*) οβριπαδης, qui tero animum ad studia appulerunt, proinde minus eruditi: contra *καφ σμαφης*, qui ab ipsa pueritia litteris incubuerunt.

Quive putatis.) Al. Quine: quae partem a respondet Graec. γα utique, certe: nec secundum est existimanda. Priscian. lib. 26. cap. 1. Alii interrogare accipiant.

22. *Pitholeonti.*) Pitholeon, ex insula Rhodo, Epigrammata quaedam insula composuit, et Graecis vocibus luscicare amavit.

24. *Ut Chio nota si, &c.*) Falernum vinum paulo austerius temperabatur lenitate Chii. Quil. ut nota illa, vide l. 2. Od. 3. v. 8. ubi et de Falerna, pariter et lib. 1. Od. 30. De Chio lib. 5. Od. 19. v. 5. 26. *Petilli.*) De Petilio fure aures Jovis coram, jam mentio fuit in Sat. 4. superiori.

27. *Latini.*) Quidam legunt. Latine, et jungunt cum sequentibus. Sed non placet ista mutatio, quam a viris sane gravibus inventa.

28. *Pedius Poplicola.*) Ille non fuit Q. Pedii, qui a Jul. Cesare susceptus haeres et Consulatum Romae gessit cum Augusto, post eum et Pantam.

Exsudet.) Magnis sudoribus elaborat, ad puritatem teratibus purum asserendum.

- Corvinus, patriis intermiscere petiis
 30 Verba foris malis, Canusini more bilinguis?
 Atqui ego cum Graecos facerem, natus mare citra,
 Versiculos; vetoit me tali voce Quirinus
 Post median noctem visus, cum somnia vera;
 In silvam non ligna feras insanias, ac si
 35 Magnus Graecorum malis implere catervas.
 Turgidus Alpinus, jugulat dum Memnona, dumque
 Diffingit Rheni luteum caput, haec ego ludo,
 Quae nec in aede sonent certantia, iudice Tarpa;

INTERPRETATIO.

Corvinus orationes puras elaborant? At cum verius Graecos meditarer, natus ego cis mare, Quirinus apparuit de media nocte, tuac quando vera sunt insomnia, ac me prohibuit his verbis: Non stultius in silvam portes ligna,

quàm magnas Graecorum turmas augere studeas. Itaque dum inflatus Alpinus jugulat Memnonem, et dum coenosum Rheni fontem deformat, ego ista scribo ludens, nec recitanda in Apollinis templo ad certamen, Tarpajudice;

ANNOTATIONES.

30. *Corvinus.*) Metalla Corvinus domi valde nobilis, ac pariter clarus orator, atque Graeci vocibus Latina orationi admixtis infensus. *χρυσάεων*, Latine funambulum reddidisse fertur. Quintil. lib. 10. cap. 1. Metalla, inquit, nitidus et candidus; et quodammodo prae se ferens in dicendo nobilitatem eam. Crinitus de both. discipl. lib. 1. cap. 12. inter alia de illo non paucis, sic habet: De ejus singulari prulentia et gravitate testimonium exeat amplissimum M. T. Ciceronis. Sic enim ad Brutum; Metalla, inquit, excellentissim non possum silentio praeterire. Cave potes quemquam esse illi similem constantia, cura et studio Republicae atque eloquentia, qua mirabiliter excelsit. Tameñ Metalla idem cum protector foret, memoria sensum suo amittit, ut sui quoque nominis oblitus tradatur. Idque ei biennio ante obitum contigit; quod Orbilius inde Beneficentia accidisse constat. Vide et Cael. Rhodig. lib. 11. cap. 13. Alex. ab Alex. lib. 6. sep. 20. etc.

30. *Canusini more bilinguis.*) De Canoso oppido Apulia jam dixi supra ad Sat. 3. rub. finem. Hoc a Diomedes conditum; hincque citra partem Graecae, partem Latine loquebantur. Totus etiam ille terrarum tractus magna Graeca esse appellatur.

31. *Natus mare citra.*) Apud fines Apuliae in Italia, non ultra mare, in Graecia.

31. *Vetoit me tali voce Quirinus.*) Lepida fictio. Quirinus Latini populi sermonisque auctor et conditor deterruit a scribendis Graecae versiculis.

35. *Cum somnia vera.*) Quando jam coctis alimentis purgationis esse debent sensus. Atque ita attutabat veterum superstitionem. Tertull. de anima, cap. 2. certiora et collatiora somnari affirmant: sub extremis noctibus, quasi jam emergente animarum vigore, producto sopore, etc. Philostrat. lib. 2. Si tempus interituum sit et somni matutini, conjectant somnium illud, quasi tunc anima verum vident. Theocrit. lib. 19. initio scribit, a Venere immixtum Europae somnium, cum tertia pars no-

ctis staret, proxima jam aurora, quando somnus oculos molli vioculo detinet, ac tum veraciter pascuntur insomnia. Tibull. l. 3. Eleg. 4.

Ut meliora ferant, ne sint insomnia vera.
 Quae tulit extrema proxima nocte quies.

Ovid. Epist. Ieronis:
 Namque sub aurora, jam dormitante lucerna,
 Tempore quo cerni somnia vera solent.
 34. *In silvam non ligna, etc.*) Verba sunt Quirini Horatium redarguentis.

35. *Magnus Graecorum catervas.*) Ingentem numerum Graecorum Poetarum vel poematum.

36. *Turgidus Alpinus jugulat dum Memnona.*) Ego, inquit noster, a Quirino elocutus has ludo satiras; dum alii carmen heroicum misere disperdunt, temere ac inepte attemptantes grave scribendi genus: v. g. dum Alpinus de Memnone (ex Hesiodi Theogonia) ab Achille interficere tam insuam Tragediam profert, inflatus quidem et torquidus verbibus, ut ipse magis quam Achilles Memnonem jugulare videatur.

Alpinus.) Avus Cornelios Alpinus, inae longe est alius ab insigni poëta Cornelio Gallo, de quo Virgil. Eclog. 10. ut eruditè monet Torrentius, contra Crotolam.

37. *Diffingit Rheni luteum caput.*) Idem Alpinus Epicum etiam carmen molitus fuerat de bello Germanico, ubi Rhenum descriperat: adeo perdidit, ut nobile flumen deturperet, limpidi aequi pulvere capiti quasi luto, grandi certe argumento sordes aspergens. Non abs re puter hic aliud ad morem pingendi effingendique fluvio specie humana, ex urna aquam fundentes. Sunt qui legant *desingit*, alii, *depingit*: sed minù bene.

38. *Quae nec in aede sonent certantia.*) Hæc, inquam, scribo ludens, minime vero propaganda in certaminibus et commissionibus poetarum ab Augusto institutis, apud Apollinis Palatini templum. De quo disserat dudum in Persii Prologo. Vide Sueton. Octav. cap. 89.

- Nec redeant iterum atque iterum spectanda theatris.
 40 Arguta meretrice potes, Davoque Chremeta
 Eludente senem, comis garrere libello
 Unus vivorum, Fundani. Pollio regum
 Facta canit pede ter percusso. Fortè epos acer,
 Ut nemo Varius ducit: molle atque facetum
 45 Virgilio annuerunt gaudentes rure Camoenae.
 Hoc erat, experto frustra Varrone Atacino,
 Atque quibusdam aliis, melius quod scribere possem,
 Inventore minor: neque ego illi detrahère ausim
 Haerentem capiti nulla cum laude coronam.

INTERPRETATIO.

nec reponenda bis torque in theatro ad spectaculum. Tu quidem. o Fundani, solus viventium nostri urbanescere versus comicos, in quibus meretrix astuta et servus decipiant vetulum Chremetem. Pollio principum gesta refert pede ter percusso. Varius carmen heroicum exequitur tam strenue quam

ullus alius. Musae silvarum amantes donarunt Virgilio tenerum ac lepidum. Istud restabat a Varrone Atacino et aliquot aliis tentatum frustra, quod feliciter expedire possem ego, auctore tamen inferior: cui nequaquam velim auferre lauream magna cum laude capiti ejus aptam.

ANNOTATIONES.

Judice Tarpa.) Spurius Melius Tarpa recitantium auditor assiduus, unusque e quinque arbitris, quorum debebant calculo probari quae in aede Martiarum proponebantur: nec in scenam perferebantur quae ab eis fuissent explosa. De illo iterum in Epist. ad Pisones, v. 387.

39. Iterum spectanda theatris.) Neque dramata composui in scenam producenda, ad suram vulgi et publicum favorem captanda. Hac sum attemperat ambitione procul.

40. Arguta meretrice potes, etc.) O Fundani, totius poetarum qui modo vivunt, peritus es; atque unus scite ac facete valet scribere comédias: in quibus arguta meretrix et servus stultus comiter garrantes eludent senem, ejus crumenam emungunt, etc.

Davoque Chremeta.) Allusio est ad Terentii Andrianum, ubi Chremes senex, Davus servus, nota sunt personae comicae.

41. Comis.) Haec voces, comia, comédias, comestatio, habent originem a καμῆς festivitas. Hoc etiam nomine celebrat Deus hilaritatis et lasciviae. Varro 6. de Ling. Lat.

42. Fundani.) Mirum sane quod a nemine equum laudetur Fundanus ille, quem tam insigni elogio exornat Horatius.

Pollio regum facta canit) Tragicas eleganter scribit: pede ter percusso; versibus senarius tres dimensiones habentibus: qui senos reddunt ictus, ut est in Epist. ad Pisones, v. 257. In tragicis nempe, et notum omnes; factae regum sunt argumenta consuet., et versus jambici trimetri distichae adhibentur. Vide lib. 3. Od. 1. ubi de Pollione, etc.

43. Fortè epos.) Varius Epicum carmen strenue exequitur: forte, quippe quod nequit expellere sine forti et constanti spiritu, et vena abundanti ac divite: cuique opus longum, et animique solertis ac diu. Numquam attendi. Vide lib. 1. Od. 6. ubi de Varius, et c. c. c. poeta. Item Pet. Crinit. Poetar. Lat. lib. 3. cap. 44.

44. Molle atque facetum Virgilio, etc.) Virgilius Bucolica et Georgica stylo molli et idoneo composuit. Tunc nimisrum Aeneas nondum in lucem prodierat, cum scriberet ista Horatius.

Factum.) Quintil. lib. 6. cap. 3. Facetum non tantum circa ridicula opinor consistere. Nec enim diceret Horatius, facetum carminis genus natura concessum esse Virgilio. Decoris hanc magis et exultantiae cuiusdam elegantiae appellationem puto. Ideoque in Epistolis Cicero haec Bruti verba refert, ea illi sunt pedes faceti, etc. quod convenit cum illo Horatiano, Molle atque facetum.

47. Hoc erat, experto.) Carmeo satiricum erat, quod ego melius aliis multis postea scribere: non tamen potui Lucillie inventori.

Expertus frustra Varrone Atacino.) Pub. Terent. Varrus Atacinus, ab Atace Narbonis Galliae vice vel fluvio cognominatus, iis natum temporibus, quibus Cicero et Hortensius clari habebantur in eloquentia; ingenio praeclearo fuit: scriptis Epigrammata, Elegias, et alia mirifico studio. Argonautica ejus celebrant Probus Valerius, alique Grammatici, et ex illis saepe versiculos referunt. At in Satiris frustra desudavit. Adeo verum est quod canit in Eclogis Virgilius: non omnia possumus omnes. Vide Petr. Crinitum lib. 2. cap. 31. Quintil. lib. 10. cap. 1. Ita scribit: *Aetacinus Varro in iis per quas comam adeptus est, interpretis operis alieni, non sperandis quidem, verum ad augendam succulentiam dicendi parum levis.* Ljus etiam meminit Euseb. Chron. natumque refert ad Olymp. 174. annis circiter viginti a morte Lucillii: et Gracas literas summo studio dilicere sibi curavit 37.

48. Inventore minor.) Quod Lucillius Satiras primus scripsit; et quod mirum eruditionem, libertatem, acerbitatem, et abunde salis habet, hunc eo se minorem profiteri solet, quoniam tertius multo ac purus magis, et ad notandas merces propinquus: ut sapienter Quintil. ante citatus.

- 50 At dixi fluere hunc lutulentam, saepe ferentem
Plura quidem tollenda relinquendis. Age, quaeso,
Tu nihil in magno doctus reprehendis Homero?
Nil comis tragici mutat Lucilius Atti?
Non ridet versus Enni gravitate minores,

INTERPRETATIO.

Sed dixi illum currere coenosum, saepe vehementem assumenda plura certe rejiciendis. Dic vero, precor, numquid tu eruditus nihil redarguis

in Homero magno? Numquid Lucilius ipse factus nihil mutat Atti tragoediarum scriptoris? An non deridet Ennii versus quosdam leviores,

ANNOTATIONES.

51. *Homero.*) Qui bonus flet et magnus inter-
dum ipse dormitasse reperitur: neque omnino est sine
mendis, quamvis agnoscat ab universis ingenio,
arte, eruditione, aliisque virutibus, omnium facile
princeps. Vide Longinum.

52. *Nil comis tragici mutat Lucilius Atti?*) Nil
Lucilius ipse in prioribus poetis quaedam emendat:
cur oos Lucillum ad trutinam non revocamus?

L. Attius.) (Attius scribunt quidam.) Tragoe-
diarum scriptor Pacuvio paulo junior, ingenio acri
fuit. Ejus veritibus exornatis templorum ac monu-
mentorum aedibus volebat Decius Brutus, teste Ci-
cero, in orat. pro Archia poeta, nom. 27. Pacu-
vius sitem Accii tragoediam Aetrem laudavit, vel
ut grandem et sonoram: reprehendit vero quasi
subdolum et durissimum. Quod sitem est Attius;
addiditque, se non posuere; quia sicut poma acerba
primum et dura paulatim fiunt mitia, ita et lan-
guis: contra quae vicia gignuntur et mollia, ad
veram frugem et maturantem nunquam perveniunt;
sed potius ac magis paurescunt. Vide Crisost. de
Poetis lib. 1. c. 7. Gell. lib. 13. cap. 2. et lib. 18.
cap. 10. ubi sic scribit in fine: Postea Q. Ennius
et Iuxta Caecilius et Terentius, ac subinde Pacuvius,
et Pacuvius jam sitem Attius, clariorque tunc in poe-
matibus eorum obstrictanda Lucilius fuit. Attius tragoe-
dias bene multas scripsit, quarum fragmenta
quedam supersunt: comoedias etiam. Quam fortassis
ob rem comis Tragicus hic appellatur. Vulgo
tamen vox comis non in genit. accipitur, sed in
nomiat. referturque ad seq. Lucilius. Tragoediae
Attii celebrantur, Phoenices, Medes, Menalippe-
tis, Alcmeon, Prometheus, Aetres, Philoctetes,
Neoptolemus, etc. In primis sitem Argonauis,
uode est illud carmen de Argo navi laudatis-
simum:

Tanta moles laboris
Fremebunda ex alto, ingenti sonitu et strepitu,
Præ se unum voluit: vorantes vi succat.
Ruit, prolapsa pelagus respexit: profuit.
Ita dum inter ruptum credas nimbum volvieri
Dum quod sublimis ventis expulsum rapit
Saxum; aut procellos, vel globosos turbines
Existeret ices undis concussantibus.
Nui quos terrestres pontus strages conciat
Aut forte Triton iuvina verrens specus

Subter radices penitus vidant in freto

Molem ex profundo saxum ad caelum eruit.
Vide et apud Cic. tit. Attii versus, variis locis de
Divin. 1. n. 44. etc.

54. *Enni.*) Q. Ennius Poeta natus est Taren-
ti, vel, ut plerique volunt, Rudis in oppido Sa-
lentinorum. Tullius pro Archia, *Rudem homi-
nem vocat*, et mire commendat Ennium: nec mi-
nus illi, velut acri virum ingenio, eruditione mul-
tiplici, fide, comitate, probante, doctrina omni-
no singulari. Floruit temporibus Plauti Comici et
M. Catonis aetate in clarissimi. Quem deinceps se-
cuti sunt Caecilius, Pacuvius, Attius, etc. Per-
multa compositi vario carmine, Annales, Tragoe-
dias, Comoedias, Satiras, etc. ex Lucretio lib. 1.
v. 118.

Ennius primus amocne

*Detulit ex Heliconae perenni fronde coronam,
Per gentes Italae hominum quae clara manere.*
Quimilissimus Ennium scribi parti venerationis cole-
ndum, ac sacros vetustas locus, in quibus gran-
dis robora non tantum habebat speciem, quotam reli-
gionem. Enni versus affert Cicero pluribus locis.
Legi de Divin. 1. n. 40. etc. Vide et Macro-
bius, Saturnal. lib. 6.

Ridet versus gravitate minores.) Quamvis tanti
habitus est Ennius, in ejus carminibus quodam
recte reprehendit ac deridet Lucilius, tanquam
huc totis graviter et accurate scripta. Annianus
Seneca Epist. ad Lucil. admittit, inquit, eloqua-
tissimus viros et dedidit Emilio, pro optimis ridi-
culis laudare: et hoc de Cethego versus Enni
affert:

Is dictus cunctis illis popularibus olim

*Qui tum vivebant homines: aequum agitantem,
Flos delubris populi, suadusque medulla: Ennium
tamen defecit Geli. lib. 12. cap. 2. Macrobius. Saturnal.
lib. 1. cap. 4. et lib. 6. cap. 3. nemo, inquit,
ex hoc viles putet veteres poetas, quod versus eorum
sabri nobis videntur. Ille enim stylus Ennianus sac-
culi auribus solus placebat: diuque laboravit aetas
secuta, ut magis hanc molliori stylo acquiesceret.
Neque vero praeterea hic licet aut ridiculos aut sca-
brus Enni vericulos intos:*

*O Tite tute Titi tibi tanta tyrrene tulisti,
At iuba terribili sonitu tarantularum diti,*

- 55 Cum de se loquitur, non ut majore repressis?
 Quid vetat et nosmet Lucili scripta legentes,
 Quaerere num illius, num rerum dura negarit
 Versiculos natura magis factos, et euntes
 Mollius? At si quis pedibus quid claudere senis
 60 Hoc tantum contentus; amet scripsisse ducentos
 Ante cibum versus, totidem coenatus: Etrusci
 Quae sinit Cassi rapido servitutus anni
 Ingenium: capis quem san. est esse librisquo
 Ambustum propriis. Furr. Lucilius, inquam,

INTERPRETATIO.

quando loquitur de seipso haud tanquam perfectiore iis quae carpit? Quid pariter impedit nos scripta Lucilii evolventes disquirere, an ejus, an rerum natura difficilis prohibuerit versus limatioris et suavis fluentes? Quod si aliquis id unum satis habeat carmen ali-

quod includere sex pedibus; is gaudeat fecisse ducentos versus ante coenam, ac totidem post: qualis fuit vena Cassi Etrusci vehemente fluvio rapidior: quem narrat crematum fuisse scriulis et scriptis suis. Dico igitur: Esto, fuerit Lucilius facetus ac lepidus;

ANNOTATIONES.

55. Cum de se loquitur, etc.) Cum Lucilius quoddam Ennii versus videt ac reprehendit, non tamen eo se majorem dicit: sic ego Lucilii quoddam reprehendens, haud quaquam me illi preferendum existimem. Ista verba Horatii de Ennio intelligenda contendit Heinsius, explosisque aliorum interpretationibus cavat, *enimque invenit*: verum quam longe ab Horatii mente aberravit, luculenter et erudite, ut certe alia, exsequitur noster Dacierius, ad quem te paulum divertere, lector, musquem piget.

57. Num illius, num dura rerum natura negarit, etc.) Utrum Lucianorum versuum compositio rudis et impolita ex materia et rerum naturae difficultate prodierit, an ex ipsius ingenio duriori, vel certe ex indiligentia, et quod scribentem offenderet limae labor et mora? Epist. ad Pis. v. 290.

58. Versiculos magis factos.) Cic. in Bruto: intellectum est quantum vim habeat accurata et facta quodammodo oratio.

Euntes mollius.) Martial.

Carmina nulla probat molli quae tramite currant, sed quae per solidas altaque saxa cadunt.

59. At si quis.) Quomodo hic varietas difficultatibus? Alii legunt, ac si quis, junctumque cum antecedentibus, et sic explicat: versiculos euntes mollius, ac si quis pedibus, etc. id est, versus molliores et concinniores, quam facere solent poeta negligens, qui satis habet plures scribere parvo labore versus, parum etiam venustos. Alii, aut si quis, Alii, an si quis, etc. Prime legendi ratio placet: malim tamen, an sit quis pedibus, etc. hoc sensu: quid vetat nos scripta Lucilii recentes quoniam unde fiat, ut plerique versus ejus incompositi, non magis facti, et mollius eant? an ex vitio verum; an ex ipsius rudiori natura; et si ipse fuerit qui pedibus quid claudere senis hoc tantum contentus, amaverit scripsisse ducentos, etc. nec reddens recitantes, emendare, ac mole torquatos inuadere reddere versus: ut est in Epist. ad Pis. v. 434.

61. Etrusci quale fuit, etc.) Cassius Parmensis abundanti se foecundae magis quam divitis et polichrae vena poeta, ab Augusto jussu interfectus, tum quod ipsi obtractare pergeret, tum praecipue quod Jul. Caesaris percussoribus hostibusque suis tamper adhaerere. Hoc cum sponte vellicat Horatius Augusto vellicans. Sueton. Octav. cap. 4. Cassius Parmensis quoddam epistola non tantum ut piterli; sed etiam ut nummularii nepotem, sic laet. Augustum: materos tibi farina: siquidem ex quillissimo Aricie pistino hanc pluxit manibus collybo decoloratis Nerulonenis mensarius. Vide Vell. Patere. lib. 2. Oros. lib. 6. cap. 19. Appian. bell. civil. lib. 3. item Valer. Max. lib. 1. cap. 2. art. 7. Crinit. lib. 3. c. 47.

63. Capis librisque ambustum propriis.) Tot liberos et versus indolis ille scripserat, loquitur noster jocose et dicaciter, ut eremendo ejus casaverit suffecariot. Quod ex Senatusconsulto factum avertit. Comment. Verum id refellitur ex his verbis, fama est: Cassi Parmensis de Orpheo carmen hoc afferant:

Argutae primum cum plectra parentis, et auro
 Distinctum sumptis citharam Rhodopetis heres:
 Ridebans segnes pulvis, digitiq; micantes
 Serius, et chordae indociae dissonae vocis.
 Mox pudor exardens et gloria dulcis honesti,
 Laevis avertit puerilibus, annis et illic
 Perdidi inq; umbrae Muses pullebat amore.
 Et nunc maternis inhiat, nunc ille paternis
 Contibus, hinc illinc discens dependet utrinque,
 Nulla Venus faciem cepit mentis doloris
 Compeditus: tonni fuerat rursusque Lyncis.
 Donec radicibus dudum modulamine sibus,
 Evolutisque suis scopulos radicibus egit:
 Ausus et ire viam vivantibus inconscitum.
 Poenarum oblitus demulcit caroque Munes.
 Non levis attentus, si quis petit ardua. Sodor
 Pluvius hunc tollit, nocturno extremis olivo
 Inmemoriter, delict quod non laudaverit in;
 Qui caput aeternae donari frontis honore.

- 65 Comis et urbanus; fuerit limator idem,
Quam rudis et Graecia intacti carminis auctor,
Quamque poetarum seniorum turba; sed ille,
Si foret hoc nostrum fato dilatus in aevum,
Detereret sibi multa; recideret omne quod ultra
70 Perfectum traheretur: et in versu faciendo
Saepe caput scaberet; vivos et roderet ungues.
Saepe stylum vertat, iterum quae digna legi sint,
Scripturus: neque te ut miretur torba, labores;
Contentus paucis lectoribus. An tua demens
75 Vilibus in ludis dictari carmina malis?
Nam ego. Nam satis est equitem mihi plaudere: ut audax
Contemptis aliis explosa Arbuscula dixit:
Men' moveat cimec Pantilius? aut crocier, quod

INTERPRETATIO.

fuerit etiam magis polius quam inventor poematis nondum exculti, atque Graecis haud tentati, et quam omnes poetae superiores: atqui si ipse ad nostram hanc aetatem reservatus a fati esset, certe plurima sibi rescaret: quicquid transgreditur perfectum modum rescinderet: atque in condendis carminibus frequenter caput scalperet, atque ungues ad vivum admorderet. Saepe stylum

converte, editurus quae mercantur haud semel evolvi: nec satagas ut te plebs ammiratur: imo satis habe ut pauci tua legant. An vero stulte gaudeas tuus versus dictari in scholis ignobilioribus? Ego nequaquam: Sufficit enim ut equites mihi applaudant: quemadmodum Arbuscula explosa constanter aiebat, ceteris spectis. An moveat me Pantilius cimec? aut doleam, quod

ANNOTATIONES.

66. Quam rudis et Graecis intacti carminis auctor.) Quam Ennius, qui primus omnium totius sed ruderis omnino scripti: at Lucilius subinde limatores et perfectiores. Quare hic stilus quasi primus auctor aut certe artifex iure habeatur. Alii vocem rudis in casa nominativo accipiant, siveque interpretantur: fuerit Lucilius limator quam rudior, etc. sed perperam.

Graecis intacti.) Graecorum nemo Satiras scripsit. Unde Quintilianus lib. 10. cap. 1. Satira quidem tota nostra est, in qua primus insignem laudem adeptus est Lucilius, etc. Alter tenuit Jul. Scaliger. Post. lib. 1. cap. 12 et lib. 3. cap. 98. Vile Caraub. de Satira.

67. Poetarum seniorum.) De his Sat. 4. praeced. 69. Recideret omne quod, etc.) Superflua, inconcinna: ambigua recidet ornamenta, inquit moster ad Pil. v. 447. Item, omne supervacuum plura de pectore manat. v. 337. Vide illic annotanda.

71. Caput scaberet.) Hae enim haud raro fecit quousque accuratè et perfecte compositioni operam navat. Marcellus et alii quidam hic alludi volunt ad Minervam e cerebro Jovis editam.

Vivos et roderet ungues.) Pers. Sat. 1. v. 106. Nec pluteum caedunt, oec demoris scopi ungues. Sic leviter scribendi genus significat ille, ut notat lib. 10. c. 3.

72. Saepe stylum vertat, etc.) Quintill. lib. 10. cap. 4. Emendatio pars studiorum longe utilissima. Neque enim sine causa creditum est, stylum non minus agere cum dilet, Huius autem operis est adji-

care, detrudere, mutare. Sed facilius in his simplici- busque iudicium, quae replenda vel deicienda sunt: premere vera tamentia, humiliter extollere, luxuriantia adstringere, inordinata digerere, soluta componere, exultantia coercere, duplici operae. Nam et damanda sunt quae pluerant: et invenienda quae fugerant.

Stylum vertat.) Veteres nimbrum in cetera scribentes tabilla utebantur stylo, coisus pars altata scuta erat, et penum dicebatur: altera obtusa, qua delebant id quod erat exaratum, complanantes: at exstantes caram, ut novam scripturam inducerent. Ergo qui aliquid volabat mutare, stylum vertebat, atque alteram ejus partem adhibebat. Rem, graphice exponit P. Crinitus lib. 17. de hon. discip. cap. 4. et Prudent. Hyman. 9. de corvini:

Inde alii stimulos et acumina ferro vibrat;

Qua parte aratis ora rutili scribitur;

Et qua secti epices abolerent, et aequoris hirsia

Rursus nitentes innovatur area.

73. Vilibus in ludis dictari carmina.) Pers. Satira 1. v. 29.

Ten' cirratorum centum dictata fultus

Pro nihilo pendat?

74. Expulsa Arbuscula dixit.) Mimastilla cum a plebe et vulgo expulsoque, parvi dicebat, domo modo paucis nobilioribus placuisset. Illius monitis Tullius ad Attic. lib. 4. Epist. 14. Quare nunc de Arbuscula. Valde placuit. Ludi magnifici et grati.

75. Men' moveat cimec Pantilius?) Procluetur

- Vellicet absentem Demetrius : aut quod ineptus
 80 Fannius Hermogenis laedat conviva Tigelli ?
 Plotius , et Varius , Moecenas , Virgiliusque ,
 Valgius , et probet haec Octavius optimus , atque
 Fuscus , et haec utinam Viscorum laudet uterque .
 Ambitione relegata te dicere possum ,
 85 Pollio : te Messala tuo cum fratre ; simulque
 Vos Bibuli , et Servi ; simul his te candide Furni ;
 Complures alios , doctos ego quos et amicos
 Prudens praetereo : quibus haec , sint qualiacunque ,
 Arridere velim ; doliturus , si placeant spe
 90 Deterius nostra . Demetri , teque , Tigelli ,
 Discipularum inter jubeo piorare cathedras .
 I pur , atque meo citus haec subscribe libello .

INTERPRETATIO.

absentem me Demetrius reprehendat : aut quod redarguat nugax Fannius Hermogenis Tigelli conviva ? Approbent ista Plotius , Varius , Moecenas , Virgilius , Valgius , optimus etiam Octavius , et Fuscus , nec non ambo Fisci laudent velim . Citra ambitionem licet accensere te o Pollio ; te , o Messala , cum tuo fratre ; vos quoque Bibule , et Servi ;

ac te pariter , o syncere Furni ; atque alios non paucos eruditos amicosque , quos taceo sponte : quibus ista , qualiacunque sint , placere cupio ; aegre laturus si minus arrideant quam spero . Te autem , o Demetri , teque o Tigelli jubeo flore inter sedilia discipularum . Vade o famule , et quamprimum haec adijunge scriptis meis .

ANNOTATIONES.

Horstius parum se moveri dicitur Panctili scurra ipsi obtractare aeneas .

Cimex .) Gall. punaise ; metaphor. homo putidus et mordax instar illius insecti omnibus invis et molesti ob sculeum et factorem .

79. Demetrius .) Hunc cotae simulum vocavit .
 80. Fannius .) De hoc villi poeta , item de Hermogene Tigello , in Sot. 4. superiore ,

81. Plotius et Varius .) De Plotio Tuce , in Sot. 5. praeced. De Variis , libr. 1. Od. 6.

Moecenas .) Is litterarum patronus et ipse litera mirabiliter imbutus , facilitate ingenii , eloquentia mediocriter exaltatus , et poetica facultate . Scripsit varii generis poemata , Elegias , Tragedias . De sepulchri conceptu fertur cecinisse :

Nec tumulum curio sepeliri natura relicto ,
 Virgilius .) De hoc poetarum certe principe nulla quam pauca annotasse praestat .

82. Valgius .) T. Valgius consulari ortus familia , elegans fuit in condendis carminibus , teste vel Tibullo ad Merzianum ita scribente :

Esse tibi qui possis magnis se accingere rebus
 Valgius : aeterna propior non alter Homero .
 De eo jam lib. 2. Od. 9. ipsi inscripta .

O. avus optimus .) Optimus nempe is poeta historicus etiam scripsit . Cave , lector , ne Augustum accipias .

83. Fuscus .) De Aristio Fusco celebri Grammatico jam ante , libr. 1. Od. 22. ipsi inscripta , item Sar. 9. praeced. iterumque postea Epist. 10. lib. 1. Viscorum uterque .) Duo omnes fratres erant , boni uterque poeta ; ceteri patre . Vibio Visco Equite Romano opibus et gratia apud Augustum pollente .

84. Ambitione relegata .) Citra adulationem .

85. Pollio .) Aninius Pollio orator praclarus , Augusto pergratus , Romae scholam tenuit post Thimagenem : primus scripte sua recitavit ; primus etiam Romae bibliothecam fecisse dicitur . Belle Caesaris et Pompeii scripsit . Diligentia plurimum , consilii et animi satis habebat : teste Quintiliano : et nitore carebat et jucunditate Cicero . Vide libr. 2. Od. 2. illi inscriptum .

Messala .) De hoc ante v. 29. ad vocem , Corvinus .

86. Vos Bibuli , et Servi .) Bibulorum atque Serviorum Romae insignes fuisse familias nemo nescit . Jul. Caesaris in consulatu collega Bibulus . Ad Servium Sulpitium sunt multa Cicero . Epistola lib. 4. Furni .) Fursius honorarum scriptor elegans et accuratus , eodem Romae Consul fuit .

91. Discipularum inter , etc .) Locum hunc perique interpretum transilire intactum ; quoniamque et mihi videtur , stylo non indignum . Quidam volunt Horatium imprecari luctum et infortunium Demetrio atque Tigello tanquam ineptis et inutilis scriptoribus , qui mulierculis ducentis placere studeant . Ego vero sic interpretor Horatium , quod dicit : Ite molles et effeminati , pergit ad adolescentibus corruptis vel etiam mulierculis recitare Elegias , amatoria carmina , voce flebili et affectata ad molliorem : juxta id quod habet Perius , Sot. 1. v. 34 .

Patrum plerumque si quid ,

Elipsum , et tenero supplantat verba pulato .

92. Meo citus haec subscribe libello .) Is qui coies de Lucilio accipit hanc adijunge . Nimirum Sot. quarta praecedenti hanc attendi jubet , quam illam expulset et atterat .

Q. HORATII FLACCI

SATIRARUM

LIBER II.

SATIRA I.

*Se non posse Trebatii consilium sequi a scribenda Satira
dehortantis.*

SUNT quibus in Satira videar nimis acer, et ultra
Legem tendere opus. Sine nervis altera quicquid
Composui pars esse putat; similesque meorum
Mille die versus deduci posse. Trebatii,

INTERPRETATIO.

HORAT. **SUNT** homines, quibus vi- *Pars altera existimat sine viribus esse id*
dear nimis asper in Sati- *omne quod scripsi: atque uno die condi*
ra, et carmen intendere supra modum. *posse millenos versus aequales meis. Q*

ANNOTATIONES.

1. *Sunt quibus, etc.*) Dialogismus iste est Horatii ac Trebatii. Hanc nempe magni nominis Iuriconsultum facere consulit illa quid agat, num Satiras scribere debeat. Tandem omnes Trebatii dissimulantis rationes ac legum etiam praescripta ille solvit Horatius.

Videar nimis acer.) Nimis disceam et acerbum me redarguunt alii: illi contra velis observatum et satirico saepe destitutum. O hominum judicia!

Ultra legem.) Vel ultra modum Satira convenientem, quam quidem lepida, jocosa, salus potius quam aspera, injuriosa, consummatior. Vel, ultra quam jubet lex seu 12. tab. seu Julia de Majestate, utramque scilicet vitans quemquam famosum carnaliter aut libello violari. Vide postea v. 82. Item Epist. ad Pis. v. 283. ubi sic habetur.

... *Sed in vitium libertas exiit et vim*
Q. Horat. Flac. Tom. II.

Dignam lege regi, etc.

2. *Tendere opus.*) Metaph. ab instrumentis musicis, in quibus totum nimis chorda rumpuntur.

4. *Deduci.*) Epist. ad Augustum,
... *Tenui deducta poemata filo.*

Trebatii.) C. Trebatius Testa probitate, jura scientia; bellica etiam virtute insignis: Eques Romanus, Julio Caesari carus, et assecra comesque ad bellum Gallicum: Tullio Ciceroni perquam familiaris et amicus, passimque laudatus Epist. ad Famil. l. 7. ad Attic. l. 10. Ep. 1. Topic. etc. Alex. ab Alex. lib. 6. cap. 23. scribit, *Trebatium aut disciplina Ciceronis Juris peritissimum aliquot libros de Jure Civili composuisse, ac de religionibus novem: nec non heroico versu plurimum valuisse, atque inter poetas annumeratum.*

- 5 Quid faciam praescribere. Quiescas. Ne faciam, inquis,
Omnino versus Ajo. Peresum male, si non
Optimum erat: verum nequeo dormire. Ter uncti
Transnanto Tiberim, somno quibus est opus alto,
Irriguumque mero sub noctem corpus habento.
10 Aut si tantus amor scribendi te rapit, aude
Caesaris invicti res dicere; multa laborum
Praemia laturus. Cupidum, pater optime, vires
Deficiunt: neque enim quisvis horrentia pilis
Agmina, nec fracta pereuntes cuspidē Gallos;
15 Aut labentia equo describat vulnē Parthi.
Attamen et justam poteris et scribere sortem,
Scipianam ut sapiens Lucilius. Haud mihi deo
Cum res ipsa feret: nisi dextro tempore, Flacci
Verba per attentam non ibant Caesaris aurem:
20 Cui male si palpare, recalcitrat undique tutus.
Quanto rectius hoc quam tristi laedere veru

INTERPRETATIO.

Trebat, sube quid agam. TREBAT. Abstinere. HOR. Dicis, ne omnino scribam versus. TREB. Dico. HOR. Misere inteream, nisi optimum foret: at dormire non possum. TREB. Qui egent profundo sopore, oleo delibuti ter Tiberim transnarent, atque vesperi vino corpus irrigent. Vel si tam vehemens scribendi cupido te occupat, insuperabilis Augusti facinora canenda suscipe, ingentem operae mercedem accepturus. HOR. O bone parens, cupientem nervi destituunt. Nec

enim quisque valet dicere cohortes spiculis asperas, aut Gallos ruptis telis morientes; vel Parthos equis decidentis prae vulneribus. TREB. Atqui poteris Caesarem justum ac strenuum celebrare, sicut prudens Lucilius Scipionem. HOR. Hoc praestabo diligenter, quoties dabit se occasio: veruntamen non nisi opportuno tempore verba Horatii adibunt aures Augusti sapientis; cui si perperam aduleris, respuit munitis undequeque. TREB. Quanto melius id, quam molesto carmine offendere

ANNOTATIONES.

3. *Quiescas. . . . Ajo*) Adverte dictiones Jurisconsulto praescribenti accommodatas.

7. *Ter uncti transnante; etc.*) Jocosa querimonia iocosa et callida responsio, certe apta homini natiandi studiosissimo, qualem fuisse Trebatum dicit Tullius, lib. 7. Ep. 10. in re militari multo es cautior, quam in advocatibus; qui neque in Oceano vitare volueris studiosissimus homo natiandi. . . . sed jam satis jactis sumus. etc.

Ter.) Corporis defatigatio somnum conciliat.

Uncti.) Olei calore munebunt se nataturi adversus aquae frigus.

9. *Irriguumque mero. etc.*) Neque hoc a Trebatelli morbis et ingenio prorius abhorrens: ut enim ad eum Tullius l. 7. Epist. 22. illustrum heri inter ocyphos, quod dixeram, etc.

12. *Pater optime.*) Cic. lib. 7. Ep. 17. Tu mihi vetule, non scro: etc.

14. *Fracta pereuntes cuspidē Gallos.*) Ex historiae Marti, quem adversus Cimbros pugnantem Plutarchus refert morte sua exprobrasse. Scilicet huius

figurae quae ferrum ingreditur, duobus fibulis ferreis contineri solebat: tunc autem Marius alteram ut ante reliquit; altera vero exempta, clavum ligneum fragilem in ejus locum immitti iussit; eo consilio ut jaculum hostili clypeo impactum curreret aut frangeretur: corpori autem vulnerato ioharet ferrum a ligno separatum; aut lignum transversa cuspidē hrens deorsum penderet, quo fiebat, ut vix effelli oblique inflexum; certe ab hostibus retorquet non potest incurvatum aut corruptum.

15. *Labentis equo describat vulnē Parthi.*) De his lib. 1. Od. 25. et 19. et lib. 3. Od. 5.

16. *Attamen et justum, etc.*) Atqui si Augusti bella non vales describere, poteris certe iustitiam, animi magnitudinem, aliasque virtutes celebrare; quemadmodum Scipionis Lucilius, qui vitam ejus privatam descripsit, Ennius autem bellicae facinorae.

20. *Undique tutus.*) Rerum cognitione et sapientiae affectu in trecentis quavis adulationis statim repleta ac respuit.

- Pantolabum scurram, Nomentanumque nepotem:
Cum sibi quisque timet, quanquam est intactus, et odit.
Quid faciam? Salta! Milonius, ut semel icto
25 Accessit fervor capiti, numerusque lucernis.
Castor gaudet equis: ovo prognatus eodem
Pugnus. Quot capitum vivunt, totidem studiorum
Milia: me pedibus delectat claudere verba
Lucili ritu; nostrum melioris utroque,
30 Ille velut fida arcana sodalibus olim
Credidit libris: neque, si male cesserat usquam
Decurrens aliò, neque si bene: quò fit ut omnis
Votiva pateat veluti descripta tabellà
Vita scias. Sequor hunc, Lucanus an Appulus, anceps:

INTERPRETATIO.

Pantolabum scurram, et Nomentanum decoctorem; quandoquidem omnes sibi metuant, atque aversantur poetam, etiam minime lacessiti. NOT. Eequid agam? Enimvero saltat Milonius cum primum capiti per vinum percusso creverit ardor, et numerus lampadibus. Sic et Castor equis, eodem anem ovo editus caestibus delectatur. Quot capitum, tot studiorum mil-

lia existunt. Me juvat numeris voces astringere ad instar Lucili nobis ambobus praestantioris. Is pridem sua secreta committebat chartis tanquam amicis fidelibus, nec aliò confugiebat unquam, sive prospere sive infelice res caderent. Unde evenit ut senis illius vita omnis appareat quasi depicta in tabella ex voto facta. Hunc imitor ego dubius utrum Lucanus sim, an Appulus:

ANNOTATIONES.

23. *Pantolabum scurram Nomentanumque.* De his nebulonibus jam dictum Sat. 8. lib. 1.
23. *Cum sibi quisque timet, etc.* Natura duce id nobis timemus malum, quod aliis heci ceruimus.

24. *Quid faciam? saltat Milonius, ut semel, etc.* Non magis a scribenda Satira possum temperare, quam a saltando Milonius temulentus. Cic. pro Marci: nemo fere saltat sobrius (nisi forte inani) neque in solitudine, neque in convivio moderato atque honesto. Intempestivi convivii, amena loci, multarum deliciarum comes est extrema saltatio.

25. *Numerusque lucernis.* Vinl vaporibus concutitur mens et caput, nec sibi contat: simul oculorum nervis nimium et innoxeliter dissonis, visuales, ut ajunt, radii distrahuntur: et hinc lucernarum unam videns ebruius plures se videre putat. Aristot. Problem. sect. 5. Athen. lib. 10. Coel. Rhodig. lib. 28. cap. 34. Lucret. lib. 4. etc.

Bina lucernarum flugentia lumina flammis, Et duplices hominum facies et corpora bina. Juvenal. Sat. 6. v. 302.

... gemitu exargit mensa lucernis.
Hoc etiam referri potest quod ait Virg. Æneid. 4. Et saltem geminum, et duplices se ostendere Thebas.

26. *Castor gaudet equis, etc.* De Castore et Polluce lib. 1. Od. 3. et 12.
Hunc equi, illum superare pugnis Nobiles.

27. *Quot capitum vivunt, totidem studiorum milia.* Terent.

Quot homines, tot sententiae.

Peri. Sat. 5.

Mille hominum species, et rerum discolor usus.

Velle suum cuique est: nec voto vivitur uno.

Hic campo indulget, etc.

29. *Melioris.* Poetica facultate. Alii male referunt ad nobilitatem et opes: de quibus infra, v. 75.

31. *Male cesserat.* Legunt alii, *generat.*

32. *Decurrens aliò.* Id est, non aliud querebat levamentum aut solatium in adversis: nec in rebus secundis laticiam suam cum aliis communicabat.

33. *Votiva tabellà.* Infortunia enim sua perinde ille descripsit, ut prosperos vitae successus. De naufragio tabellam in tempus Deorum suspendere consuevit, lib. 1. Od. 5.

34. *Vita senis.* Senem vocat Lucillum Poete non tam ætatis quam honoris, et venerationis causa. Nec ad rem videtur quod afferunt ex Gell. lib. 10. c. 28. milites annuum quaderagesimum sextum supergressos seniores fuisse appellatos. Nec valde cerum est mortem Lucilio contigisse anno ætatis 46, quod refert Eusebius. Sunt qui senem vocari putent, quod veteribus postis accenseatur Lucilius Lib. 1. Sat. 4. et 10.

Lucanus an Appulus, anceps. Quid hæc Poete dubitatio ad rem presentem fortassis ita se iocose et facete ostendit accipiem dubitare de Trebatii consilio.

- 35 Nam Venusinus arat finem sub utrumque colonus.
Missus ad hoc, pulsus (vetus est ut fama) Sabellis;
Quò ne per vacuum Romano incurreret hostis:
Sive quòd Appula gens, seu quòd Lucania bellum
Incuteret violenta. Sed hic stylus haud petet ultrò
- 40 Quemquam animantem, et me veluti custodiet ensis
Vagina tectus. Quem cur distingere coner
Tutus ab infestis latronibus? ò pater et rex
Jupiter ut pereat positum rubiginis telum;
Nec quisquam noceat cupido nihili pacis! at ille
- 45 Qui me commoritur (melius non tangere, clamo)
Flebit, et insignis tota cantabitur urbe.
Scivius iratus lege minuitur et urnam;
Canidia Albuti quibus est inimica, venenum;
Grande malum Turius, si quis se iudice certet.
- 50 Ut quo quisque valet suspectos terreat, utque
Imperet hoc iura potens, sic collige mecum.
Dente lupus, cornu taurus petit. Unde, nisi intus

INTERPRETATIO.

quippe Venusinus agricola terram exercet ad utriusque limites; eam ob rem deductus istuc, post ejectos Samnites (quemadmodum antiqua fert opinio) ut hostis per iuvane, non irrueret in Romanos: vel quia natio seu Appulorum seu Lucanorum gravia bella molirentur. Verùm aculeus iste inens neminem vivum sponte laedit, me vero tuebitur ut gladius vagina conditus. Etenim quare hunc eduxerim securus ab infestis latronibus? O parens et dominator Jupiter, facis utensis tectus rubiginis absumatur, nullus

lusque me provocat amantissimum pacis. Sed quisquis me lacesset (satis esse moneo non provocare me) poenas dabit, et famosus per omnem civitatem decantabitur. Ita Servius offensus interminatur leges et iudicium; Canidia Albutii filia toxicum his quibus fuerit irata: Turius damnum ingens, si quispiam disceptarit apud se iudicem. Quod autem quisque terreat invisos ea parte qua valet plurimum, et quod hoc suadet natura maxime, ita mecum intellige: lupus dente, taurus cornu impetit. Unde hoc, si non intus suggeratur?

ANNOTATA

35. Venusinus.) Venusia, hodie Venus, urbs in Appulia Lucaniaeque sua confinio, Horatii patria. Vide libr. 3. Ode 4. v. 9.

36. Ad hoc missus, etc.) Colonia Romana Venustum missa est, expulsis inde Sabellis, id est Samnitibus: qui quam graves furia Romana hostes. passim legitur apud T. Liv. lib. 7. 8. 9. 10. Porro ne a Samnitibus crederetur oriondus noster Poeta, postquam Venustum se indicavit, notat inde pulsos olim Samnites, coloniamque illuc Rom. fuisse transmissam, unde originem habuerit.

Sabellis.) Illi a Sabinis orti ac denominati Samnium incoluerunt.

37. Per vacuum.) Si Venusia praedicto Rom. destituta inossuisset, vel recurrisset hostis inde pulsus, nempe Samnites; vel Appuli ac Lucani res contumò novas moliri possint.

38. Appula gens. . . Lucania.) De Lucania, Epod. 1. sub finem, De Appula, lib. 3. Ode 30. et Epod. 2.

40. Iniqui tota cantabitur urbe.) Populi fabula erit, me illum diffamasse. Plato monebat, si quis infamavi merueret, ne illum offende: Poetarum: hos enim valere plurimum ad famam; seu laudem, seu vituperant.

45. Servius.) Al. Carvius: is certe delator ac

tycophanta crebris accusationibus insignis et formidolosus. Leges miniscitur, minatur se acturum reos, et accusaturum quos colit.

Urnæ.) Judicium nimirum. Nam quia eorum est tacite ferri suffragia, in urnam tabellas conjiciebant Judices, quorum alia continebant litteram A. id est abstinere; alia litteram C. id est condemnare. Cic. 3. de leg. Ascon. in divin. Signon. de Judic. Alex. ab Alex. l. 1. c. 5. Juvenal. Sat. 13. Gratia fallaci Proceris vicieris urna.

48. Canidia.) De ea ventica Insigni, Epod. 3. 5. 17. Canidia Albuti. Sæ Virg. Æn. 6. v. 36.

Deiphobe Glauci.

49. Turius.) Iudas maxime severus et corruptus, atque in primis iracundus.

50. Dente lupus, etc.) Cic. de Nat. Deor. 2. n. 117. Jam illa ceterum, ut contra metum et vim suis se armis quacunque defendat. Cornibus tauri, april dentibus, moriu locustis, alias fuga se, alias occultatione tutatur, etc.

Lucet. lib. 5.

Sentit enim vim quique suam, qua possit abuti. Cornua nata prius vitulo quam frontibus extant. Illis iratus petit, atque infensus inurget. At catuli pantherarum, scymaque leonum

- Monstratum? Scaevae vivacem crede nepoti
Matrem, nil faciet sceleris pia dextera: mirum.
55 Ut neque calce lupus quemquam, neque dente petit bos:
Sed mala tollet anum vitiato melle cicuta.
Ne longum faciam, seu me tranquilla senectus
Expectat, seu mors atris circumvolat alis;
Dives, inops, Romae, seu fors ita jusserit, exul:
60 Quisquis erit vitae scribam color. O puer, ut sis
Vitalis metuo, et majorum ne quis amicus
Frigore te feriat. Quid? cum est Lucilius ausus
Primus in hunc operis componere carmina morem,
Detrahere et pellem, nitidus qua quisque per ora
65 Cederet, introversum turpis; num Laelius, aut qui
Duxit ab oppressa meritum Carthagine nomen,
Iugeno offensi? aut laeso dolere Metello,
Famosisque Lupo cooperto versibus? Atqui

INTERPRETATIO.

*Scaevae luxurioso committit parentem longae-
viam: illius bona manus haud patrabit ul-
lum crimen (mirandum scilicet. Ita nec
pedibus lupus, nec dentibus taurus ullum
inpetit.) Sed improba cicuta melle admi-
xti vetulam interficiet. Ne diu morer, sive
quieta senectus mihi erit, sive mors nigris
alis circa me volat: seu dives, aut pauper;
seu Romae, seu extorris vixero, sic volen-
te fortuna; quicumque futurus est vine sta-
tus, ego versus condam. TREB. O juve-*

*nis, timeo ne non diu vivas: ac ne aliquis
magnatum tibi modo amicus aspectu frigi-
do te percutiat. HORAT. Eiquid? Quan-
do Lucilius haud dubitavit primus condere
versus ejusmodi, et asserere larvam, qua
quisque facie decorus incedebat, saedus licet
intus, an Laelius, vel is qui justum elogium
a deleta Carthagine retulit, animo irato fuc-
runt? an ulli sunt Metellum offensum, ac Lu-
pum carmine dieci proscissum? Attamen ille*

ANNOTATIONES.

*Unguis ac pedibus jam tum mortuae repugnant,
Vix jam stiam cum sunt dentes ungueque creati.
Ante hos autem Phocylid. carm. admittit. O xlv
καὶ γὰρ ὁ δὲ θάνατος ἔστιν ὅραμα, loquit ille, uni-
cuique Deus attribuit; avibus magnam celeritatem,
robore lentibus. tauris cornu, apibus aculeos inna-
tum tutamur dedi. Et ratio propugnaculum est ho-
mini, ac telum potentius.*

55. *Scaevae.*) Hic venio matrem imple necesse-
rat, melle dulcem effectum potonem ei prop nois.
De cicuta ruseo ob nimium frigus letalifero dixi
ad Epod. 3. v. 3.

60. *O puer.*) Horatius patrem vocavit Treba-
tium, initio.

Ut sis vitalis, memento.) Plaut. Bacchid. Scen. 26.
De, si esse talium vis me aut vitalem tibi.
Homer. Iliad. 18. ad Achillem filium sic Thetis:
ἀναστήθης δὲ πῶς εἶναι ἰσχύεις, δὲν ἀνέστηναι.

61. *Major, in ne quis tui amicus frigore te feriat.*)
Ne quis procerum Satiris tuis offensum tibi occem
inferendo se ulciscitur, vel, ne Moeceus aliquando
tandem adversetur ei excludat te ab sua fami-
liaritate velut contumeliosum et tyrophaniam. Ita
Perillus Sat. 1. v. 108.

Vide, sis, ne majorum tibi forte limina friguscant.
62. *Frigore.*) Morte quae frigida est: vel, frigi-
do ac fatidioso vultu.

*Quid? cum est Lucilius ausus, etc.) Trebatius re-
spandit Horatius: neque tuerit exemplo Lucili,
qui Satiras scribens vaide sceret, nec vix diuturnum
tulit, nec ab amicorum familiaritate excedit.*

65. *Detrahere et pellem, etc.) Occulte procerum
vitia divulgare, ac turpes ostendere eos ipsos qui
honesti et probi existimabantur.*

66. *Laelius, etc.)* Scipionis Africani impendit ille
amicus, magna sapientiae fama apud Rom. incluyus.
Haec Dialogum de Amicitia Cicero inscripsit.

76. *Qui duxit ab oppressa, etc.)* Scipio Aemili-
us, seu minor, ab Africani majoris filii adoptatus,
qui deleta incendio Carthagine etiam Africani re-
pellatus est. Is Lucilium juvenem domit ad bellum
Numantinum, semperque deinde familiariter adhi-
bit. Vell. Patens.

67. *Metello.*) Consulares multi hujus nominis
Romae extiterunt, rebus praeclare gestis insignes. Mi-
cedonicus a domitis Macedoniis cognominatus cum
Scipione similitudines exercebat: postea Metellus
Numidicus Jugurtha ac Numidum triumpho cle-
rus, Scipionis amulus fuit. Quem Lucilius perve-
nit Scipionem amicum ultius, haud constat. V. de
Valer. Max. lib. 7. cap. 1. et seq. Paim. l. 7. c. 43.
et 44.

68. *Lupo.*) Pub. Rutilius Lupus impletis
jam accessus a Lucilio laetis versibus.

- Primores populi arripuit populumque tributum,
 Scili- et uni aequos virtuti atque ejus amicis.
 Quin ubi se a vulgo et scena in secreta remorans
 Virtus Scipiadæ et mitis sapientia Laeli,
 Nugari cum illo et disciuncti ludere, donec
 Decoqueretur olus, soliti. Quidquid sum ego, quamvis
 75 Infra Lucili censum ingeniumque, tamen me
 Cum magnis vixisse iuvit fatēbitur usque
 Invidia: et fragili quærens illidere dentem,
 Offendet solido: nisi quid tu, docte Trebati,
 Dis-sentis. Equidem nihil hic diffidere possum,
 80 Sed tamen ut monitus caveas, ne forte negoti
 Incutiat tibi quid sanctarum lascitia legum

INTERPRETATIO.

insectatus erat populi primates et singulas tribus, soli nimirum virtuti ejusque studiosis parcens. Imo vero cum a publico et spectaculis in privatum recesserant fortis Scipio et sapiens benignusque Laelius, cum Lucilio nugari consueverant et libere jocari, dum herbe coquerentur. Qualis qualis ego sum, tamen si Lucilio inferior opibus et ingenio,

cum proceribus tamen viris me vel invita fatēbitur invidia: quæ si dentem volet imprimere fragili, impinget ad solidum: siquidem ita judicas, erudite Trebati. TREB. Certe nihil in hoc mutare queo. At nihilominus, ut monitus tibi contulas, ne fortasse damnum aliquod tibi facessat ignorantio sanctarum legum: hoc scito:

ANNOTATIONES.

Si Lupus, aut Carbo, aut Neptuni filii Divos esse putasset, tam impus aut perjuri fuisset! Vide Cic. lib. 1. de Nat. Deor. n. 63. Rutilius iste Lupus neglecte Aruspiceum admonitione adversus Martos pignans, ipse cum exercitu contrucidatus est.

69. *Primores populi, etc.* Consules, Prætores. Tribuni.) De Pop. Rom. in tribus 35. diviso T. Liv. etc. Cic. 3. in Vairem n. 14. Credent omnes quinque et triginta Tribus homini gravissimi.

73. *Disciuncti.*) Solitis vestibus et enimis ed omni cura.

Ludere.) Cic. de Orat. 2. Ita Catellus loquitur: *Sæpe ex socero meo audivi, cum is diceret socerum suum Lucium semper fere cum Scipione solum rusticari: eoque incredibiliter repererunt esse solitos, cum rus ex urbe tanquam e vinculis evolavissent. Non audeo dicere de talibus viris: sed tamen ita soli suatore Scævola, conchas eos et umbilicos ad Cuperum et ad Laurentum legere consuevisse, et ad omnium animi remissionem, ludumque descendere.* Vetus Comment. in hunc locum sic habet: Scipio Africanus et Laelius feruntur non fuisse familiares et amici Lucilio, ut quodam tempore Latio circum lectos tridituli figenti Lucilius superveniens, cum obortis mappis quasi ferrarius sequeretur.

74. *Donec decoqueretur olus.*) Dum parabatur coena fragili ex olibus; ex lege nimirum sumptuaria, quæ tunc vigeat. Vide A. Gell. l. 2. cap. 24. Olus.) Malva, beta, betula, frangi, etiaque quæ quidem ita comestant, ut nihil esset dulcius:

tante Cic. lib. 7. Ep. 26. ubi etiam de seipso ita scribit: *qui me ovis et murens facile abstinebam, a beta et malva deceptus sum.*

75. *Infra Lucili censum.*) Lucilius erat et Patriis gentis, utpote cujus soror fuerit avia Mugal Porpeji.

Census.) Equastris census erat sestertiorum 400. Senatus 800. Vide Epist. ad Pis. v. 383. libique Annot.

76. *Cum magnis.*) Augusto, Mœcenate, Polione.

77. *Fragili quærens illidere dentem, etc.*) Alludit ad Fobulum de Viperæ et Lima. Pœder. lib. 4. Fab. 7.

78. *Nisi quid tu, docte Trebati, dissentis.*) Hoc modestie et reverentie causa dictum quidam referunt ad sequentem sententiam; ego cum aliis ad præcedentem: res verba hæc, *Equidem nihil hic, etc.* attribuende putem Horatio, sed potius Trebatio: ut rox dicam: quanquam non rrimo contra sentiat.

79. *Equidem nihil hic diffidere possum.*) Fateor, Horati: invidiæ te moribus s. pericitem, sed tamen cave te legibus obnoxium.

Diffidere.) Verbum juis vetus, significans mutare, recedere, differre; Trebatio Jurisconsulto velde appositum et accommodatum; quod non ita congruit et Horatio licet satiricè loquenti: quod voluit quidam. Suam tamen sit enique arbitrium atque judicium. Gell. lib. 14. c. 2. In rerum diffinitionibus, commendationibus, et aliis quibusdam legimus, etc.

Si mala condiderit in quem quis carmina, jus est
Judiciumque. Esto, si quis mala: sed bona si quis

Judice condiderit laudatur Caesare: si quis

- 85 Opprobriis dignum laceraverit. integer ipse;
Solvuntur risu tabulae: tu missus abibis.

INTERPRETATIO.

*Si quis malos versus fecerit in quempiam, Augusto arbitro: si quisquam innocens pro-
jus et judicium existit. MOR. Fateor, si
quis malos; at si bonos scripserit, laudatur* *Augusto arbitro: si quisquam innocens pro-
brosus vellicarit, libelli dirumpuntur ca-
chinis: tu vero absolutus discedes.*

ANNOTATIONES.

82. *Si mala condiderit in quem, etc.*) Vide An-
nat. in Epist. ad August. v. 152. ubi sic habetur,
Poenae lata, malo quae nollet carmina quem-
quam

Describi.

Jus est judiciumque.) Datur actio adversus eum
qui libellos famosos in quemquam scripserit: isque
reus agitur ex lege.

83. *Esto: si quis mala.*) Ludit Poeta in voce,
mala, significante, maledica; quam tamen jocose
accipit pro inconditis et ineptis carminibus. Ita-
que ipse utitur praecepto suo, quod in Sat. 10, li-
bri primi tradit v. 14.

Ridiculum acri

Fortius ac melius magnas plerumque secat res.

84. *Judice laudatur Caesare.*) Augustus enim et
versus faciebat interdum, et quotquot bonos sect-
rent amabat.

86. *Solvuntur risu tabulae.*) Non sine ludibrio
ejus qui digne fuerit laceratus, rumpuntur tabulae
accusatoris, seu libelli in reum confusi accusatio-
nem frivolam et futilem continentes.

Tu missus abibis.) Poeta quilibet opprobriis
dignum hominem insectatus justè ac merito, abip-
latus dimittetur et impunè.

Q. HORATII FLACCI SATIRA II.

Sumptuosi victus incommoda: frugalitatis emolumenta.

- QVAE virtus et quanta, boni, sit vivere parvo;
(Nec meus hic sermo est, sed quem praecepit Ofellus
Rusticus, abnormis sapiens, crassaque Minervâ)
Discite non inter lances mensasque nitentia,
5 Cum stupet insanis aries fulgoribus, et cum
Acclivis falsis auribus meliora recusat;
Verum hic impransus mecum disquirite: cur hoc?
Dicam si potero. Male verum examinat omnis
Corruptus Iudex. Leporem sectatus, equo
10 Lassus ab indomito, vel si Romana fatigat
Militia assuetum graecari, seu pila velox,
Mollier austerum studio fallente laborem,

INTERPRETATIO.

Quæ quantaque virtus sit modico victitare (neque mea est hæc oratio, sed quam docuit Ofellus agrestis, sapiens absque disciplina, et rudis.) O boni, accipite non inter catinos epulasque lantias, quando oculi percelluntur vano splendore; mensque decepta falsis respuit præstantiora: sed hic mecum

examine jejuni. Quare hoc? explicabo si possum. Iudex quilibet corruptus nunquam bene disquirat veritatem. Cum fueris venatus leporem, vel defatigatus ab equo indomito; aut si Romanae exercitationes deterrent te graecos imitari solitum: siue levis pila,

ANNOTATIONES.

1. Quæ virtus, etc.) Sub Ofelli rustici quidem at boni et sapientia viri persona insecuratur homines luxui et sumptui deditos: tum frugalis victus emolumenta percenset. Vide ultimam hujus libri Satiram argumentum non longe dissimilem.

Boni.) Legunt aliqui, *beni*; nec ita perperam ut videatur nonnullis.

3. Abnormis.) A patera non lo scholæ Institutus bonosque mores sortitus. Alii leg. *abnormi*, at jungunt cum sequenti voce, *Minerva*. Hæc facit quod Tullius scribit in Lælio n. 18. *nunquam ego dicam C. Fabricium, M. Curium... ad istorum normam fuisse sapienter.*

Crassaque Minervâ.) Simplex, rectus, sincerus, licet minime imbutus philosophicis regulis et documentis, notis illis artibus ac scientiis, quibus præstat Minerva. Tullius max. cit. *agoræ igitur pingui Minervâ, ut ajunt. Scilicet proverbium est de hominibus ingenii rudioribus et impollit.*

4. Discite non inter lances.) *Pari. Sat. s. v. 30.*

Ece inter pocula querent Romulidos seturi, quid diæ premula narrent. Mensaque nitentia. Tum copia ciborum, tum variis stercis, argenteis, etc.

5. Cum stupet insanis.) Tunc enim et mens male feriatæ nequit recta judicare de temperantia victitæ et præstantia: qui imo in omnem errorem facile propendit.

9. Leporem sectatus, etc.) Romani se vanitione, equitatione, et militariis artibus exercebant.

11. Austerum graecari.) Delicati quidam a *læzia* laboribus et exercitationibus aora dactis abhorrentes, ludis saltem graecorum operam navabant. Hos octo fuisse refert Alax. ab Alex. max. citam. Aulæ de computatione græcæ interpretantur: cujus ita meminit Cic. *act. 3. in Verrem: Discuntur: se sermo inter eos et invitatio ut græcæ more bibere: tur: hospes hertatur; percont majoribus potulis; celebratur omnium sermone, lætitiæque convivii.* In istis graecorum conviviiis toties bibera oportebat, quoties deos aut caros nominassent: Lex autem erat, *ἢ ᾠδὴ ἢ ἀκρόβ.* aut bibe aut abi. Hanc isierit et explicat Tullius sub finem *Tusc. 5.* Et recte, inquit, aut enim frustor cum aliis puriter voluptate potandi: aut ne scribis in violentiam vinolentorum incidis, atque discedas.

Pila velox.) Apud veteres ludus pile et solitellæ præcipue commendationis et ingui studii fuit. Eo Jul. Cæsar, Octavius, alique viri graves, patris Sævola Juisconsultus, Dionysius tyrannus, exercendi corporis et animi vegetandi causa studiosissime luserunt. Rom. autem juvenis in campo Martio frequenter ludebat pila seu pignica, seu trigonalli, in qua sinistree usus præcipuus traditur magis quam dextræ, corporis autem agilitas maxime valabat; ut sciret ipse pilam jecere atque accipere, modò incideret. non recuteret. Hæc Alax. ab Alax. l. 3. c. 21. Pila etiam mulieres luserunt, Homerus docet. Pe Mosconio constat ex *pb. s. Sat. 5. v. 48.* Vide ibi Annot.

Scu

- Sen te discus agit, pete cedentem aëra disco:
Cum labore extuderit fastidia; siccus, inanis
15 Sperne cibum vilem, nisi Hymettia mella Falerno
Ne biberis diluta. Foris est protinus, et atrum
Defendens pisces hyemat mare: cum sale panis
Latrantem stomachum bene leniet. Unde putas? aut
Qui partum? Non in caro nidore voluptas
20 Summa, sed in tepso est: tu pulmentaria quære

INTERPRETATIO.

sive discus te delectat, oblectamento leniente operam mediocriter gravem, disco verbera aërem cedentem: quando, inquam, labor expulerit nauseam, sitiens et famelicus respue viles escas: neque bibas Falernum vinum nisi mella Hymettia mitigatum. Cellarius

exierit foras; et mare procellosum inhibeat pisces; panis cum sale optime sedabit stomachum obmurmurantem. Unde credis, vel quomodo sic factum? Nimirum summa voluptas haud in odore ciborum exquisitorum, sed in temet consistit. Tu condimenta para tibi ad

ANNOTATIONES.

12. Studio fallente labore.) Gall. L'application et le divertissement fait oublier la peine.

13. Discus.) Nomo a δίσκος facio. Moles erat saxea, plumbea, ferrea, figura plosa ac rotunda; cuius jactu decertabant athletæ. Victor erat, qui aut altius, aut longius, aut propius destinatum metam projecisset. Vide jam annotata lib. 1. Od. 8. Cedentem aëra.) Projecto disco eedit aër: utpote gravioribus corporibus leviora cedunt.

14. Cum labore extuderit fastidia.) Postquam labor satietatem discusserit, famemque revocarit excitatque; tum profecto quonilibet vilem cibum ac potum cum voluptate capiet. Hippocratis præceptum est: *ὡς ἐν αἰσθησίν, labor cibo præcat.* Cic. de flo. 2. n. 90. Socratem audio dicentem, cibi condimentum esse famem, potus sitim. Tusc. 5. n. 97. Socratem ferunt cum usque ad vespertum contentius ambularet, quantulumque esset ab eo, quare id faceret, respondisse, se, quo melius coenaret, oporere ambulando fumes.

15. Sperne cibum vilem.) Id est, profecto non spero cibum vilem, quando inani stomacho fueris.

Nisi Hymettia mella Falerno ne biberis diluta.) Hypallage, idest, in biberis nisi optimum vinum melle optimo dilutum et suave effectum. De Falerno vino, l. 1. Od. 2. Hymettus regionis Atticæ mons, Athenis proximus, thymi atque adeo mellis excellentissimi copia celebratus. Porro vini autentatem veteres temperare solabant melle admixto, vel alio vino mitiori: ut est l. 1. Sat. 10. v. 24. Vide et infra Sat. 4. v. 53. Virg. Georg. 4. v. 101.

Dulcia mella promittit, nec tantum dulcia, quantum El liquida, et durum Bacchi domitura saporem.

16. Fortis et promus, etc.) Si domo abfuerit promus qui tibi famelicus promat apponatus opsona: aut dapes, vel tempestas hyberna impediens piscari: tum certe esurienti satisfacies cum sale panis simplex, Cic. Tusc. 5. n. 102. aperta res est, et quodis nas ipsa natura admonet, quam paucis quam

parvis rebus egeat quam vilibus.

17. Cum sale panis.) Plin. lib. 31. cap. 7. *Varro pulmentarii vice usus veteres auctor est, citasse enim saleum cum pane et casto, ut proverbium apparet.* Ex Plutarcho Symp. l. 4. q. 4. citra saleum nihil prope est edendo, qui pacem quoque gratum facit additus, hincque Neptunus eodem quo Ceres templo colitur, Cic. Tusc. 5. ex Xenophonta, Persæ nihil ad panem adhibebant quidquam propter nasturium.

18. Unde putas, etc.) Unde putas fieri ut jocundus tunc videatur cibis quilibet vilis et parabilis?

20. Pulmentaria quære sudando.) Opsona famem laborando, tunc fac ut tibi quævis eses videatur savvis et optima, Cic. Tusc. 5. cit. Parvo cultu natura contenta, Quis non videt desiderium conditi omnia? Darius in fuga, cum equum turbidum et cadaveribus inquinatum bibisset, negavit unquam se bibisse jucundius: Nunquam videlicet sitiens biberat. Nec esurientis Ptolemaeus ederat, cui cum peragranti Ægyptum, comitibus non consecutus, ciborum in eam panis datus esset, nihil vnum est illo pane jucundius. Lege ibidem quod Dionysio tyranno jus quoddam nigrum fastidiosis respondit coctus: Sic licet condimenta deficere, labor in venatu, sudor, cursus, fames, sitis.

Pulmentaria.) Plin. lib. 18. esp. 8. *Pulte, non pane, vixit longo tempore Romanus manifestum, quoniam inde et pulmentaria hodieque dicuntur.* Porro pulmenta et pulmentaria usurpari pro cibis delicatis, val pro condimentis potatum jucunde titillantibus, patet ex Macrobi. lib. 2. cap. 4. sub finem, ubi sunt hæc verba ad rem præsentem omnino pertinencia: *Pulmentorum varietas recipit varium condimenta, quibus gola ultra quam naturæ necesse est, lacuitur: et fit inde congerie, dum pruritu desiderii amplius vel certe de singulis potius libantur. Hinc Socrates mandare solitus erat, illos cibos potius vitandos, qui ultra sitim famemque sedandam producant appetentiam, etc.*

- Sudando. Vinguem vitii albumque nec ostrea,
Nec scarus, aut poterit peregrina iuvare lagois.
Vix tamen eripiam, posito pavone velis quia
Hoc potius quam gallina tergere palatum,
25 Corruptus vanis rerum: quia veneat auro
Rara avis, et picta pandat spectacula cauda.
Tanquam ad rem attineat quidquam. Num vesceris ista
Quam laudas, plumā? coctore num adest honor idem?
Carne tamen quamvis distat nihil hac magis illa,
30 Inparibus furnis deceptum te patet. Esto.
Unde datum sentis, lupus hic Tiberinus, an alto

INTERPRETATIO.

sudorem usque laborando. Enim vero vitio-
sus opimum et pallidum non delectabunt o-
strea vel scarus, vel lagois externa. Attamen
vix obtinebo, si pavo opponatur, ut
non hoc libentius quam gallina fricare pala-
tum velis, scilicet vana rerum specie delu-
sus; eo quod avis rara vendatur auri pre-

tio, et spectaculum praebeat cauda picta:
quasi ad rem aliquid faciat. An comedes
eam plumam quam demaris? an par decor
superest cocto? Quandoquidem nullum discrimen
est hanc inter et illam carnem, specie dis-
similiter deceptum constat. Sane. Unde animad-
vertis utrum appositus isto lupus Tiberi vel

ANNOTATIONES.

21. *Vinguem vitii albumque etc.* Nihil cibo
potius plenum, atque ex cruditate et agra co-
ctione laborans, et inde pallidum te non iuva-
bunt exquisita quavis, ostrea, scarus, lagois. Se-
neca de brev. vite: Quam multi continuis voluptati-
bus pallent? Vide infra v. 76.

Album. Quidam interpretantur, nictidum, cute
bene curata et candida: quales esse solent qui opti-
mo victu utuntur abundanter quidem. Pers. Sat. 3.
v. 98.

Turgidus hic epulis, atque albo ventre lavatur.
Ostrea. Ostrea delectatos Romanos patet ex
Varro. Juv. Sat. 4. v. 140. et seq. Item Sat. 8.
v. 85. Plin. lib. 32. c. 6. Gell. lib. 7. c. 16.

22. *Scarus.* Gall. Sarger. De hoc pisce exqui-
sitio Epod. 2. v. 50. Annot.

Peregrina lagois. E longinquis regionibus ad-
vecta avis, cuius caro similia leporinis: unde no-
meo. Nam Græcia Λαγως vocatur lepus. Plin. lib.
8. cap. 37. Centorinae leges coenis ademerat concilite,
et ex ulio orbe convectas aves. Piscem esse lagois
perperam credunt nonnulli. Siquidem ex Plin. lib.
32. c. 1. lepos marinus venenum esse in cibo vel potu
datus, atque etiam visus, etc. Eo extinctus est
Titus Imperator a Domitiano fratre, consorte im-
perii et successor: ut quidam scribunt. Isto etiam
genere veneni osium aliquando Neronem affirmant.
Vide Coel. Rhodig. lib. 26. cap. 30.

23. *Vix tamen eripiam, etc.* Neque tamen hec
rationibus et argumentis evincam, ut abiecas er-
roris mentis vana specie delusum. Quia, si tibi
opponatur simul pavo et gallina, huic illum ante-
feces; et suaviorem putabis pavonem, quia carior,
et carior, quam gallina; tamen non est reversa
melior.

24. *Tergere palatum.* Pers. Sat. 3. in fine.
Tentemus faucis: tenero laetis nectus in ore

Putre, quod haud deceat piebeis raders beta,
25. *Quia veneat auro.* Juv. Sat. 11. v. 14.
Interea gustus elementa per omnia quaerunt.
Nunquam animo pretio obstantibus, Interius si
Attendas, magis illa iuvant quae plaris emun-
tur.

27. *Tanquam ad rem attineat quidquam.* Quasi
ad guttum et saporem faciat pharum fulgor. Cic.
3. de finib. num. 18. Quaedam a natura ad usum do-
nata sunt, ut crura, pedes; alia nullam ob utilita-
tem, sed ad quendam ornatum, ut cauda pavonis.
Vide Athen. lib. 8. cap. 32. Item lib. 14. cap. 20.
ex Anaxandride. An non furiorum alere domi pa-
vones, quorum pretio quæant emi statuas? Ibid. Strab.
tis: Tanti sunt hæc faciendi. quanti pavones; et
aliae vestrae nugae, quas domi pascitis ad pinnarum
pulcritudinem. Vide lib. 1. Sat. 2. v. 116. Ibi quoque
Annot.

Coctore num adest honor idem? An cocto pavo-
ni remanet idem pensum nitor et splendor?

29. *Carne tamen quamvis, etc.* Ergo cum di-
scrimen nullum sit inter carnem pavonis et gallinae,
patet te delusum specie et formæ pavonis: ut hunc
suaviorem putes, quia gallinam vincit pulcritudine.

31. *Unde datum sentis, etc.* Unde habes ut gu-
stu explores, iudices, sentias quo loco sit capus
iste piscis, lupus oempe: an in alto mari, an in
Tiberi: neque hoc solum, sed etiam utrum ad
ostium Tiberis, an innes pontes? O sagacem ad
ingulosum nimis profectio gulam! Juveal. Sat.
4. v. 140. similiter cauit.

Circius nata flosens, an
Lucinum ad saxum, Rustupine edia fune
do
Ostrea, callebat primo deprudere mortis;
Et simul aspectu lituus diebus gchini,

- Captus hiet? pontesne inter jactatus, an amnia
 Ostia sub Tusci? laudas, insane, trilibrem
 Mullum: in singula quem minus pulmenta necesse est.
 35 Ducit te species. Quò pertinet ergo
 Proceros odiase lupos? Quia scilicet illis
 Majorem natura modum dedit, lris breve pondus.
 Jejunus rarò stomachus vulgaria temuit.
 Porrectum magno magnuni spectare catino
 40 Vellem, ait Harpyiis gula digna rapacibus: at vos

INTERPRETATIO.

mari captus, os pandat? an inter pontes exagitatus, an ad ostium fluminis Hetrusci? Stulte laudas barbum trium librarum, quem oportet dividas in plura frustula. Caput te forma, ut cognosco. Quorsum igitur spernis lupos ingentes? nempe quod natura

ANNOTA

32. *Hiet.*) Piscis iste a voracitate dictus lopus hianti ore belle exprimitur, sive quod pisces omnes recens capti os ducunt.

Pontesne inter jactatus, etc.) E mari pisces quidam subire fluminis cognoscuntur: atque hoc inter lupos misinus. Porro ex fastidiosi belluonum seu castillonum palati judicio, bonus erat ille e medio mari; melior ad ostium Tiberis fluvii; at optimus qui inter pontes concitatus aqua jactatus, proindeque tenerior, pinguior, suavior effectus fuerat. Columel. lib. 12. cap. 16. *Multorum gula subtilior . . . et erudita palata fastidium fustulalem lupon, nil quem Tiberis adverso terrente defatigasset.* Plin. l. 9. c. 54. *Quidam, inquit, eadem aquatilium genera aliubi atque aliubi meliora; sicut lopi pisces in Tiberi amne inter duos pontes, rhombus Ravennae, murenus in Sicilia, etc.* Vide Macrob. lib. 3. Satur. cap. 16. ubi ex Varrone et Lucilio statuit lupon marinum egregii saporis habitum qui inter duos pontes captus esset; atque a Lucilio piscem hunc dici castillonem quasi liguriorum; scilicet qui proxime ripas streuit inuicetur.

. . . pontes Tiberini duos inter capti castillo

Id. ibid. ex C. Titio statuit Lucilianus viro hominis prodigios describebat: edimus turdum pinguem, bonumque piscem lupon germanum qui inter duos pontes captus fuit.

Amnis Tusci.) Tiberis Tusciam alloentis et a Latino distemilantis. Virgil. Georg. 1. sub finem. *Tuscum Tiberim.*

33. *Laudas, insane, trilibrem mullum, etc.*) Delicatorum et castillonum erat etiam aliud viciorum fastidii genus: inter pisces natura parvos laudabant volentibus magnos: contra parvos quaesiebant ex his quos natura magnos facit. Itaque Horatius in ejusmodi fastidiosos belluones inturgens, *Laudas, inquit, insane, trilibrem mullum, eo quod rarò talis invenitur; editis vero lupon marinum qui procerus est et magni ponderis.* Plin. lib. 9. c. 17. *Ex reliqua nobilitate et grotia maxima est et copia, nullus, sicut magnitudo modica: binusque libris ponderis raro pulmedum exuperant, nec in vi-*

TIONES.

varius piscinæque crescent . . . alga vescuntur; et ostrea; et lima, et aliorum piscum carne.

34. *Mullum.*) Barbatulos vocat Cicero, Gall. *harbea*: quidam tamen suat imberber, at minus laudantur. Plin. muv cit. *Harba gemina insignitur inferiori labro . . . laudatissimi couchilium sapientia.* Nomen hic *Fenestella* (nullis) a colore nullorum culcamentorum datum putat mullum exspirantem versicolori quidam et numero sua varietate spectari, proceres gulas narrat . . . *Atinius Celer et Consularius, hoc pisce prodigia, Claudio principe, animum mercatus octo milibus nummum.* Vide Senec. Epist. 95. *Sueton. Tiber. cap. 34. refert tres millos triginta milibus nummum venisse: quod damnavit Tiberius.* Vide Macrobi. lib. 3. cap. 16. *Juven. Sat. 4. v. 15.*

Mullum sex milibus emit

Æquentem sane paribus sestertia libris.

In quo locum olim pluribus disserui, ut et Sat. 5. v. 92.

39. *Porrectum magno, etc.*) Observa, lector studiosior, verum hunc crebris spondeis experimentum grave nulli pondus. Alibi jam notavi luxuriam Romanorum in apponendis magnis et integris opionibus. *Juvenal. Sat. 1. v. 140.*

. Quanta est gula quae tibi totos

Pontis oporiet

Contra Tiberius. Ut parimentum publicum exemplum quoque jvaret, solennibus ipse canis pridiana saepe ac semeta opionia apponit, effirmos dimittit aprum omnia eadem habere quae totum, Sueton. Tiber. cap. 14.

40. *Harpyiis gula digna.*) Harpyiæ appellacione et numero incerta; in primis celebrantur Aello, Celceno, Ocyptete, Iris, Thyella: dicuntur ab *apara*, *rapia*. Has describit Virgil. *Æneid. 5. v. 215. et seq.* Sic de his fabulantur. Phineus rex ob execratos filios, a Jove execratus immisit etiam Harpyiis poemus dedit. His placet furiam (cum Harpyiis in inferis esse et vocari Furias Servius affirmat) apposita statim opionia rapiebant ex alto, devolantes: quin et relictas fuisse dapes

- Præsentēs, Austri, coquite horum opsonia : quanquam
 Putet aper, rhombusque recens, mala copia quando
 Ægrum sollicitat stomachum : cum rapula plenus
 Atque acidas mavult inulas. Necdum omnis abacta
 45 Pauperies epulis regum : nam vilibus ovis,
 Nigrisque est oleis hodie locus. Haud ita pridem
 Galloni præconis erat acipensere mensa

INTERPRETATIO.

pyiis. Sed vos, Austri, adeste, atque harum dapes corrumpite: quamquam foetet aper et rhombus recens, cum mala abundantia verat morbosum stomachum: quando satur expetit rapas et inulas acres. Verum omnis cibus vilior nondum exalat a mensa divitum. Etenim admittuntur ova et olivæ nigrae: neque dudum Galloni præconis mensa acipensere infamata fuit.

ANNOTATIONES.

tetro odore fœdabant et corrumpabant. Virgil. cit.

*Virginei volucrum vultus, foedissima ventris
 Prolevis, unctaque manus, et pallida semper
 Ora fœne nec savior ulla
 Pestis, et ira Deum stygiis se se extulit undâ.
 Quantun clangoribus alatis,
 Diripiuntque dapes, contactusq; omnia foedant
 Immundo, etc.*

41. *Præsentēs Austri coquite horum opsonia.* Satiricus exardescens in gulosos belluones, invocat Austros meridionales ventos, qui humido suo calore illorum cibos putrefaciunt. Sed mox ipse se corripit, memor scilicet his putrida videri quævis opsonia.

42. *Quanquam putet aper, etc.* Verum non opus est Austri flatu, ipsa illorum vetustas causam movet stomacho sepleto: atque facit putere cibos etiam recentes.

Rhombus.) De eo pisce laudatissimo, Gall. Turbot, in Epod. 2. v. 50.

43. *Cum rapula plenus, etc.* Cum satur cupit acida, repas, inulas, quibus appetitus exciuitur; discussis viscosa pituita eroditque humoribus.

Rapula.) Gall. *des raves*. De his plura narrat Plin. lib. vii. cap. 15. Item lib. 20. cap. 3. Est et raps vis medicæ, inquit.

44. *Inulas.*) Gall. de l'œnide. Plin. lib. 19. cap. 5. Item lib. 20. cap. 5. Inula virtutes affert. Præter loco sic habet: amarior inula per se stomacho inmiscuitur, eadem dulcibus misis saluberrima. Plebrius modis austeritate victa gratiam invenit . . . defectus præcipue stomachi exciuit, illustrata maxime Julius Augustus quotidiano cibo.

Necdum omnis abacta pauperies, etc.) Cibi vulgares, viles, parabiles, aliusque locum habent in mensa et convivii divitum. Nam ova caput came sunt, et ab his semper ducitur initium epulandi: ut dixi lib. 1. Sat. 3. v. 6. ad hæc verba: ad ova usque ad mule.

46. *Nigris oleis.*) Nigros in oleis et avis maritatem iudicat.

47. *Galloni.*) Is helio insignis primos apposuit acipensere exquisitissimum piscem: etque ob id a Lucilio carpitur satira sua 4. lris versibus, quos etiam refert Cicero 2. de finibus o. 24.

O Publi, o gurgis, Galloni, es homo miser, inquit:

Cœnasti in vita nunquam bene, cum omnia in ista Consumas squilæ atque acipensere cum decumano. Ibid. cum. 90. Qui ad voluptatem omnia referens vivit, ut Gallonius, etc. Idem Cicero pro Quinctio n. 94. Qui, relicta bonorum virorum disciplina, et quæstum et sumptus Galloni sequi maluerunt.

Acipensere.) Acipenser vel acipensis, Gall. Eurgion; vulgo turio, vel sturio, sed perperam; Galen. γαλαζῆρας; Rondelet. ex genere gleorum est: valde pretiosus et nobilis, utpote qui singulari pompi inferretur mensa divitum. Plin. lib. 9. c. 17. *Piscum nobilissimus acipenser, unus omnium squamarum ad es veris, contra aquam nando meat . . . rarus inventus.* Macrob. lib. 3. cap. 16. *Nec acipenser illius sæculi delicias evasit . . . quo in honore fuerit hic piscis apud P. Scipionem Africanum illum et humanitatem, accipit ex Cic. dialog. de Fato. Nam cum esset opus Livernium Scipio, unaque Postius, allatus est forte Scipioni acipenser, quod admodum raro capitur: sed est piscis in primis nobilis . . . acipenser iste puerorum hominum est . . . a coronatis ministris cum tibicinis bireferri solitus. . . . hæc Sannonicus proceris venerationem quasi pietas habebatur, ut a cœnatis inferretur cum tibicinis cante, quodam veluti non deliciarum sed numinis pompa.* Athen. lib. 4. cap. 5. *hic præsertim fortissimus imperator acipenser, insignis hacta: quem etsi jam satur gustare percipit, ambrosia certe is mihi vixit est.* lib. 9. cap. 12. *Quem acipenserem vocant Romani, cum tibis et coronis circumferunt in coenis; coronatis etiam illis qui portant Acipenser minor est galeæ, rostro longiore, figure magis triangulari. Qui cum sit ne Læcoe ulnere quod scribit Martial. lib. 12. Epig. 91.*
*Ad palatinas acipenser mittete menus et
 Ambrosias eruent quæra rara dapes.*

- Infamis. Quid? tum rhombos minus aequor alebat?
Tutus erat rhombus, tatoque ciconia nido:
50 Donec vos auctor docuit Praetorius. Ergo,
Siquis nunc mergos suaves edixerit assos,
Parebit pravi docilis Romana juvenus.
Sordidus a tenui victu distabit, Ofello
Judice. Nam frustra vitium vitaveris illud,
55 Si te aliò pravum detorscri. Avidienus,
Cui Canis ex vero ductum cognomen adhaeret,
Quinquennes oleas est, et silvestria corna:
Ac nisi mutatum parcat defundere vinum, et
Cujus odorem olei nequeas perferre, (licebit
60 Ille repotia, natales, aliosve dierum
Festos albatos celebret) coram ipse bilibri

INTERPRETATIO.

Quid? An tunc mare minus nutrebat rhombus? Securus rhombus, et secura nido ciconia debebat, usquequo Praetorius indicavit primus. Itaque si aliquis modò suadeat jucundos esse mergos assatos, continuo auscultabit Romana juvenus facili doceri vitiosa. Sordidus cibus a frugali differt, Ofello judice. Enimvero frustra vitium hoc decli-

nabis, si te ad aliud male convertas. Avidienus Canis meritò appellatus edit olivas quinquennes et corna silvestria: nec libenter defundit vinum nisi corruptum: ipse vero e vase corneo duas libras continente brassicas aspergit oleo veteri, cujus odorem tolerare non possis, large quidem fundens acetum; quavis repotia, natale, aliosque dies festos

ANNOTATIONES.

48. Infamis.) Nam et Gallioles a Lucilio, gurgere vocatus; et quivis gula et belluacionibus turpis Galloni similis vulgò dictus. Patet ex cit. Cicer. de simbus s. etc.

Tum rhombos minus aequor alebat?) Ostendit Poeta non tam opsoniorum bonitatem quam gula insanum fastidium valere ut plurimum. Olim, inquit, scipenser io pretio ac delicis fuit; deinde rhombus: aliis ciconia, pavo, etc. imò si quis modo novas dapes excogitet, etiam minime bonas, v. g. mergos assos: hos conlucet ceteris omalibus aetopom et optimos haberi scimus.

50. Donec vos auctor docuit Praetorius.) Aetnias Sempromius Rufus ciconias primus devorare instituit, Augusti temporibus. Illos vocat Satiricus Praetorius ironice; quoniam Praetorem petens ob gula infamiam repulsi est: hique de eo versiculi per ludibrium etiam elatocentes in vulgus sparsi:

Ciconiarum Rufus iste conditor,

Hic est duobus elegantior Flancius;

Suffragiorum puncta non tulit septem.

Ciconiarum populus silius est mortem.

51. Mergos assos.) Gall. plongeon. Hi cum sint meri admodum, si etiam assentur nihil praeferre etia et pellem erunt. Si quis tamen gula antesignanus et magister edicit mergos assos suaves esse, et sio apponi debere; parebit juvenus stulte, et quasi bonos devorabit.

53. Sordidus a tenui victu distabit.) Prudenter monet Poeta tenuem frugalem victum differre a sordido; hunc vitiosum ac turpem, illum contra honestum dignum laude,

55. Avidienus, etc.) Exemplo demonstrat quid sit victus sordidus. Avidienus a sordibus et immunditia canis cognominatus vers est, quippe qui vescitur oleis vetustate corruptis, et cornis silvestribus: caules vero aspergit exiguo oleo vetere quidem et fonte, acetum dumtaxat abunde situdens. Hae certe vivendi imio sordidis est.

58. Ac nisi mutatum parcat defundere vinum.) Etiam in libationibus ad honorem deorum fieri solitis, ille vappem alibet; nec vinum pater de, fundit nisi ascescens.

60. Repotia.) Festus. Postridie nuptias apud novum maritum coenatur, et quasi reficitur potatibus qui inde *ινωλλη* dicitur, pridie vero nuptiarum *ινωλλη*, inquit Catullus lib. 15. c. 18. et 24. Alex. ab Alex. lib. 2. c. 5. Repotia, inquit, postridie nuptias latiores convicia affines apud novum maritum percolebant: qua die nova nuptia io viri domum libertatem auspici, et dominam agere simul, et rem divinam facere soverat.

Natales.) Vide Pers. init. Satir. 2. ubi natali diem meliore lapillo numerandum, hilariterque transigendum, sique in ea fundendum Genio merum, praecept.

Allosve dierum festos.) In his mot erat opedum vinum prumere et quidem liberalliter, ad iocundum excitandum: nam iustitiae Bacchus dator, est Virg. Aeneid. 1. v. 738. At Avidienus contra.

61. Albatos.) Ex more veterum: toga indutus recens ius et dealbatus. Pers. mox cit. Sat. 2. v. 40. ^{negate}

Jupiter haec illi, quamvis re albatu regar.

- Caulibus instillat veteris, non parcus aceti.
 Quasi igitur victus sapiens utetur, et horum
 Utrum imitabitur? Ilac urget lupus, hac canis angit.
 65 Mundus erit qui non offendet sordibus, atque
 In neutram partem cultus miser, Ille neque servus,
 Albus cuius exemplo, dum munia didit,
 Servus erit: nec sic ut simplex Naevius, unctam
 Convivis praebebit aquam. Vitium hoc quoque magnum,
 70 Accipe nunc victus tenuis quae quantae secum
 Afferat. In primis valeas bene: nam variae res
 Ut noceant homini, credas, inemor illius escae,
 Quae simplex olim tibi sederit: at simul assis

INTERPRETATIO.

colat indutus veste candida. Quo ergo victus
 utetur sapiens: et quem istorum imitabitur?
 Inde premit lupus, istine instat canis. Ni-
 tidus erit qui nec sordida peccarit vivendi
 ratione, nec se misere curabit hac aut illa
 parte. Is neque verberabit famulos officia
 distribuens, ad instar Albutii vetuli; ne-
 que, ut Naevius inconsultus, dabit convi-

vis aquam immundam. Est enim hoc etiam
 grande peccatum. Jam discite quae et quanta
 bona secum advehat frugalitas. Primo sa-
 ninitatem habebis. Etenim ciborum diversi-
 tatem esse homini perniciosam minime
 dubitabis, recordatus ejus escae, quae
 una tibi aliquando consisterit, verum si

ANNOTATIONES.

Cernu ipse bibiri caulibus instillat veteris. Ad-
 verte singulas voces sordidam peritatem notantes:
 e vasculo in olus vile guttas aliquot olei fastidi in-
 stillat ipse quidem, veritus ne alter copiosius effu-
 dat; vel se servus inde quid delingat, delibet,
 surripit.

Veteris. Hoc epithetum alii jungunt cum pra-
 celesti voce, olei: alii cum sequente, aceti. Si-
 mile quid habet Pers. Sat. 5. v. 27. et seq.

Pannosam faciem moriensis serbet aceti.

65. Horum utrum imitabitur? An Gallonium
 luxuriosum et prodigum, an Avidianum sordidum
 et oimis parcum?

64. Hac urget lupus, hac canis angit. Loco
 vocis, angit, quidam leg. ajunt. Certe proverbium
 est. Porro comminiscuntur hinc edacitatem et In-
 ghavian lupi, illic immunditiam canis: item de-
 licias interponant lupi, de quo supra; atque sor-
 des Avidiani canis comminasti.

65. Mundus erit, etc. Is erit inmodus, honestus,
 bonus, rectus in vivendi modo, qui medium tenet
 ac modum; nec proinde sumptuosus, nec inde-
 cora parsimonia sordidus.

66. Non offendet sordibus: in neutram partem
 cultus miser. Non se odiosum aut miserum pra-
 stabit, cultu seu sumptibus seu paritate immoder-
 ato; neutra parte vitiosus erit. Vocem, cultus,
 accipe in genit. id est, cura sul majoris, aut
 minoris quam per sit.

67. Albus cuius exemplo. Hunc avetis quid-
 em, alii contra profusionis acculari volunt. Neutri
 bene. Horatius primo culpavit interperantiam
 ac immoderatam in querendis cibis carioribus,
 passit ac sordidum victum. Jam demonstrat nimium
 lautitiae et elegantiae studium instruendo perardove
 convivio, atque huic contrarium negligentiae vi-

tium: alterutro exemplo Albutii et Navii opposi-
 ta. Albutius nimia cura peccat, qui savit etiam
 in famulos inijunctis officiis paulo minus sedules;
 ac si quid uno istis accuratum comperit, dare ple-
 cit: imo, inquit, servos ille ante verberabat:
 sed ad succedam statim segnitium, seu ne postea
 peccantes cadere oco vacaret. Contra Navius in-
 diligens et parum lautos: ut mox dicitur.

Didit. Dato, dividit. Vetus est verbum dido,
 is: quod frequens usurpat Lucretius; quin et Vir-
 gil. Aeneid. 7. v. 144.

Didit hic subito Trojana per agmina ru-
 mor.

Et Aeneid. 8. v. 132.

Tua terris didita fama.

68. Simplex Naevius. Negligens, parum sapiens
 et prudens, non satis mundus; quippe qui aquam
 impuram, lutulentam, sordibus contaminatam pra-
 ebet convivis admiscendam vino ac bibendam. Ergo
 Albutius ille plus aquo erat curiosus lo epularum
 apparatus, Navius autem minus quam decet: quod
 utrumque vitium magnum est.

70. Accipe nunc victus tenuis, etc. Cic. Tusc.
 5. num. 99. Adde vicinitatem quae sequitur continen-
 tiam in victu. Adde integritatem valetudinis, et
 offic. 2. n. 86. Valendo substantiat . . . continen-
 tia in victu omni atque cultu, etc.

71. Credas memor illius escas, etc. Facile cre-
 des varietatem ciborum homini esse noxiam, si mo-
 do veis meminisse quam utilis tibi fuerit esca sim-
 plex, quam in stomacho plebs cocta, bene succo,
 atque ut ajunt, chylis, reparavit vires corporis:
 et e contrario, quantum molestum tibi crearet esca
 multiplex; quoties deglutit simul atia cum ali-
 nis, carnes cum piscibus, etc.

72. Tibi sederit. Quicquid concocta absque.

- Miscueris elixa, simul conchyliis tardis;
 75 Dulcia se in bilem vertent, stomachoque tumultum
 Lenta fert pituita. Vides ut pallidus omnia
 Coena desurgat dubia? quin corpus onustum
 Hesternis vitis, animum quoque praegravat una,
 Atque affligit humo divinae particulam auræ.
 80 Alter ubi dicto citius curata sopori
 Membra dedit, vegetus præscripta ad munia surgit.

INTERPRETATIO.

miscueris elixa eum assatis, et conchyliis eum tardis, dulcia mutabunt se in bilem, atque iners pituita stomachum perturbabit. An aspicias quemadmodum quisque pallens surgit e convivio sumptuoso? Imo cor-

pus oppressum præcedenti intemperantia simul deprimit animum, et prostermit in terram divini spiritus portionem. Alter contra, postquam recreavit corpus brevi cibo et somno exurgit alacer ad injunctas functio-

ANNOTATIONES.

alio ventriculi aut stomachi perturbatione ac tumultu. Teste Hippocrate, cibi dissimiles invicem se corrumpunt et seditionem concitant, *τὸ γὰρ ὁμοίωμα ἐνὲς ἐστὶν*; Plutarch. Sympos. 4. Ciborum copia turbat et corrumpit. Senec. Epist. 2. Fastidientis est stomachi multa degustare, quae uti varia sunt et diversa, non alant, sed inquietant et inquinant. Vide Macrobi. Saturn. lib. 7. c. 4. et 5. hoc de re pleribus et inculcentur disserentem. Qui simplicem cibum tumis facile quo suco ejus corpus vel juvetur vel gravetur non docente cognoscit: atque ita ejus causa deprehensa est, noxam facile devitat. Qui autem multiplicem, et diversitate succorum diversas patitur qualitates: nec concordant humores ex materiae varietate nascentes, nec efficiunt liquidum purumque sanguinem, in quem jecoris ministerio vertitur; et in venas cum tumultu suo transeunt. Hinc morborum scaturigo ex repugnantium sibi humorum discordia, etc.

74. Conchyliis.) Pisces concili inclusos, ostrea, etc. Cicero in Pilonem. Menta extracta non conchyliis aut piscibus, sed multa carne. Plin. lib. 9. cap. 59. Censorinas leges, princepsque M. Scaurus in consiliis; corvis ademerit conchyliis, et ex alio orbe convectas avert. Coel. Rhodig. lib. 27. cap. 23. ex Phalereo Demetrio, et Sophione mimographo, conchyliis, inquit, gulæ proceribus adeo probata, ut vel inde sit confirmatum adagium: esse conchyliis viduarum copedias.

Tardis.) Gall. graves. De his jam lib. 1. Sat. 5. et postea lib. 1. Epist. 15. obeso nil melius turdo. Vide libi Annot.

75. Dulcia se in bilem vertent.) Quæ scilicet non bene cocta fuerint in ventriculo, maxime vero dulcia in bilem amarisque humores convertuntur.

Stomachoque tumultum lenta fert pituita.) Pituita humidus ac frigidus humor et cerebro defluens in stomachum, ibique offendens excitatam bilem gelidam et siccam, turbas ingentes ac tumultus

movebit. Macrobi. ante cit. Humores repugnant et discordes non purum faciunt sanguinem, et in venas cum tumultu suo transeunt.

76. Pallidus omnis etc.) Decolor, male habens, dum æge coquitur cibis multiplex et variis; qui calore naturalem gravat, imbecilliores et extinguit: atque hinc palior.

77. Coena dubia.) Somptuosa, tam copiosa, ut quem et tot cibis cupias dubius sit. Terent. Phorm. act. 2. Ph.

Coena dubia apponitur. Ge. Quid istuc verbi est? Ph. Ubi tu dubites quid sumas potissimum.

78. Animum prægravat una.) Hebetem reddit ac sal similem, secumque ad terram inclinat animum, qui cum divinae contorsio naturæ sit, sursum debet et ad sublimia coelestique consilii. Cic. Tusc. 5. n. 500. Quid, quod ne mente quidem recte uti possumus multo cibo et potione completi?

79. Affligit humo.) Al. affligit humi. Cic. de Senectute: Est animus coelestis ex altissimo domicilio depressus, et quasi demersus in terram locum divinae naturæ æternitatisque contrarium.

Divinae particulam auræ.)) Cic. Tusc. n. 38. Humanus animus ex divina mente deceptus cum alio nullo nisi cum ipso Deo, si hoc fas est dictu, comparari potest. Senec. Epist. 56. ratio nihil alio est quam in corpus humanum pars divini spiritus merita. Juvenal. Sat. 15. v. 146.

Sensum a coelesti demersum traximus arce.

Egregiam hanc illi Ethnici sententiam habere ex sacris codicibus, quos non ignoravere, ut alibi dixi. Genes. cap. 2. Formavit Dominus Deus hominem de limo terræ, et inspiravit in faciem ejus spiraculum vitæ: et factus est homo in animam viventem.

80. Alter ubi dicto citius, etc.) Alacer frugaliter victus, postquam cibo somnoque modico curavit corpus, surgit alacer et expeditus ad solitas actiones. Contra qui hesternis epulis alacris graves; ad resumendum magno labore parum suus vegete

- Hic tamen ad melius poterit transcurrere quondam :
 Sive diem festum rediens advexerit annus ;
 Seu recreare volet tenuatum corpus : ubique
 85 Accedent anni , et tractari mollius aetas
 Imbecilla volet. Tibi quidam accedet ad istam
 Quam puer et validus praesumis molliorem , seu
 Dura valetudo incidere , seu tarda senectus ?
 Rancidum aprum antiqui laudabant ; non quia nasus
 90 Illis nullus erat : sed credo , hac mente , quod hospes
 Tardius adveniens vitiatum commodius quam
 Integrum edax dominus consumeret. Illos utinam inter
 Heroas natum tellus me prima tulisset !
 Das aliquid famae quae carmine gratior aurem
 95 Occupat humanam ? Grandes rhombi patinaeque
 Grande ferunt unâ cum damno dedecus. Adde
 Iratum patrum , vicinos , te tibi iniquum ,
 Et frustra mortis cupidum , cum decrit egenti
 As , laquei pretium. Jure , inquis , Trasius istis
 100 Jurgatur verbis : ego vectigalia magna ,

INTERPRETATIO.

nes. Nihilominus iste poterit transire interdum ad lautiores cibum , seu tempus recurrens adduxerit sacrum diem , seu cupiet debilitatum corpus reficere ; item cum anni multiplicati fuerint , atque melius curari possent aetas ingravescens. Tu vero ad eam molliorem , quam adhuc juvenis ac vegetus praeripis , quid adjunges , cum vel aegritudo molesta vel senectus pigra acciderit ? Prisci amabant aprum rancidulum , non quod carerent odoratu , sed , ut opinor , eo consilio quod hospes sero accedens aptius comedit

paulo corruptum , quam vorax dominus incorruptum. Utinam me prima terra genuisset inter istos heroas. An quidpiam tribuis exstinationi , quae jucundior carmine intrat in aures hominum ? Magni rhombi et catini magnum probrum simul cum detrimento afferunt. Adjungo insensum patrum , vicinos , temet tibi inimicum , et frustra mori quaerentem , quando inopie non aderit as pretium restis. Dices : merito quidem Trasius ejusmodi sermonibus increpatur : Ego vero

ANNOTATIONES.

82. Hic tamen ad melius , etc.) Qui cibum quotidie caput exiguum , poterit interdum lautiori se convivio exhalare et recreare , seu publica laetitia cunctis ad occasionem : seu ob propriam necessitatem. Qui vero mollior vivit , tenio vel aegritudini incidenti quod pisceat levamen aut solatium nullum insuper habet.

94. Quae carmine gratior.) Vel , quae gratior quavis modulatione : vel , quae fit per carmen celebris. Norunt omnes Alexandrum illum magnum Achilli invidiam , quod nactus esset exitium laudum suarum praecentem Homerum.

97. Adde iratum patrum , etc.) Praeter allata jam luxuriosi victus mala , adde quod odium incurrat propinquo , amicorum , imo et vicinorum , qui omnes odorant luxuriam. Cic. contra Rullum : *Odus Populus Romanus privatam luxuriam. Officium. Turpe est diffuere luxuria. . . Luxuria cum omni aetate turpis , cum senectute foedissima est.*

Parronum.) Cujus es tutela commissus , et cui provide obsequi is par est a prodigendo pa-

trimonio deterrenti , sumptus nimios vetanti.

Te tibi iniquum.) Quippe qui tuas opes effundis in alios , nihil tibi reserans , seu quae ingruenti inopia subveniis , seu quae in desperatione rerum tuarum mortem tibi consciscis.

99. As laquei pretium.) Sat pecunie ad emendum laqueum. Placet alia lectio at , hoc sensu ; ut nec assem unum haberes superstitem , quae emas restim , ad suspendium , finitandasque simul cum vita acriminis ad miseriam summa egastatis atque. Huc spectat adagium : *ad aeternam redactur.*

Thrasius.) Homo prodigus , et hinc proprius inops et egens rerum omnium.

100. Ego vectigalia magna , etc.) Proleptis est. Qui non amplas habet et magnas opes , ac sumptus ficit magnos , is jure admonetur et oburgatur. Atqui ego non ita. Nam ingentes divitias possideo cullibet magno sumptui pares.

Vectigalia.) Privatos redditus copiosos publicis vectigalibus aequalis.

Diriv.

- Divitiisque, habeo tribus amplas regibus. Ergo,
 Quod superat, non est melius quo insumere possis?
 Cur eget indignus quisquam te divite? Quare
 Templâ ruunt antiqua Deûm? Cur improbe, carae
 105 Unum aliquid patriae tanto cunctis acerbo?
 Unum nimirum tibi rectè semper erant res?
 O magnus posthac inimicis risus! uterne
 Ad casus dubios fides tibi certius; hic, qui
 Pluribus assuevit mentem corpusque asperbum;
 110 An qui contentus parvo, metuensque futuri,
 In pace, ut sapiens, aptarit idonea bello?
 Quò magis his credas: puer hunc ego parvus Ofellum
 Integris opibus novi non latius usum,
 Quam nunc accisis. Videas metesto in agello
 115 Cum pecore et natali, fortem mercede colonum,
 Non ego, narrantem, timentè edi luce profesta
 Quidquam praeter olus fumosae cum pede pernae.
 Ac nulli eum longum post tempus venerat hospes,

INTERPRETATIO.

reditus ingentes possideo, et opes tribus regibus suffecturas. An igitur deest melior ratio insumendi quod superfluum est? Quare inops est aliquis immeritis, dum tu es opulentus? Cur vetusta Numinum sana decidunt? Quare, pessime, e tam abundanti cumulo non detrahis quiddam dilectae patriae largiendum? Scilicet tibi soli bene semper erunt omnia. O cacinthus ingens deinde adversarius! Quis duorum tibi confidet securius in casibus incertis: an is qui animum et corpus arrogans assuefecit multis, an qui

modico contentus et futuri providus, in pace comparaverit necessaria ad bellum, uti vallet sapiens? Verum ut majorem his habeas fidem; Ego parvus puer Ofellum hunc animadverti non largius usus facultatibus integris, quam nunc attritis. Cernas jam in dimenso agro cum liberis et gregæ strenuam agricolam mercenarium sic loquentem: haud ego die non festa comedi quidpiam temere nisi herbas cum pede fumoso porci. Quando vero hospes accesserat post diuturnum intervallum,

ANNOTATIONES.

101. Tribus amplas regibus.) Plutarchus ita scribit, Marium ædes, et opes habuisse multis regnis pores:
 102. Ergo quod superat non est melius quo, etc.) Respondet Horatius: Atqui divitiis illis ingentes non dilapidare, sed recta insumere oportet, superfluum tibi multa sunt: quin his sublevas cives quos iniqua tors pauperes fecit meliori conditione alioqui dignos? Quam restauranda curas diruta vetustatis Deorum templâ? Quin e tanto bonorum acervo deceptum aliquid imperitis Reipublicæ et patriæ, qui tibi certe cara esset debet?

106. Unum nimirum tibi, etc.) Attende vero quam stulta præsentium rerum statui confidas, quasi prospera semper habiturus es: imo cave ne alto corrumpi lapsum graviore, prædabas et inimicis risum ac ludibrium, et malitiosæ fortunæ ludum ac jocum, atque ut ait Juvenalis, metum: Sat. 6. v. 609.

107. Uterne ad casus dubios, etc.) Urget porro noticiâ Irata: Dic, virabo: uter in adversis constanter futurus es, an qui rerum omnium copia semper se satiat, et an qui bonis licet affluens modico se victui assuefecerit? a exemplo rem accipe. Ofellus olim dives, nunc pauper, mutatam sortem vis sentit: quoniam inter opes non abundantiori Q. Horat. Flac. Tom. II.

cibo aratus est, futuri metuens; atque in pace, et securis rebus, ut sapiens, aptans idonea bello et egenat præsidia, nempe tolerantiam studium, animamque et corpus contentum parvo.

112. Ofellum.) Post Philippensem victoriam reductis in Italiam milibus agros divisit Augustus veteribus dominiis adeptos. Sic et Propertius prædia amisit, quod ipse conqueritur: et Virgilius ipsæ suorum possessione depolitas ac tantum non spoliatus ait: præter ex Buccolicis, Eclog. 1. et 7. Sic et item Ofellus suam agrum Umbrano cuidam militi attributum perdidit; ac deinceps velut alienum mercede conductum excoluit: quoque labore et operâ rustica se ipsamque familiam sustentavit et aluit.
 114. Metato in agello.) Salmastius metatum interpretatur optimum: quasi electum et assignatum. Milium tamen cum aliis intelligere simplicius, per tica dimensum. Nam ita colque certa mensura certa jøgera assignabatur. Virg. in Dirls.

Pertica quæ nostras metata est imple agellorū Propert.

Abstulit excultas pertica tristis opes.
 Non ego, etc.) Hæc et quæ sequuntur ad finem hujus Satyræ, Ofelli narrantis verba sunt.

- Sive operum vacuo gratus convivā per imbrem
 120 Vicinū, bene erat, non piscibus urbe petitis,
 Sed pullo atque hoedo: tum pensilia uva secundas,
 Et nux ornabat mensas cum duplicē ficu.
 Post hoc ludus erat coppā potatē magistrā:
 Ac venerata Ceres, ut culmo surgeret alto,
 125 Explicuit vino contractae seria frontis.
 Saeviat atque novos moveat fortuna tumultus;
 Quantum hinc imminuet? quanto aut ego parcius, aut vos,
 O pueri, nituitis, ut huc novus incola venit?
 Nam propriae telluris herum natura, neque illum,

INTERPRETATIO.

aut vicinū iucundus mihi convivā, per plu-
 viam laborem intermittenti: laetitia erant
 epulae non e piscibus urbe quaesitis, sed e
 pullo et capro. Deinde pensiles uvae, et
 nuxes, et crassiores fici instruebant secun-
 dam mensam. Postea ludus erat hibere cra-
 tere magistro. Denique Ceres rogata ut cel-

sam cristam erigeret, vino porrigebat fron-
 tem rugosam et sollicitam. Ergo sors
 advenietur, novaque bella molliatur, quid
 inde auferet? Quanto minus vel ego,
 vel vos, o pueri, culti fuistis, ex
 quo novus inquilinus istuc accessit? Et-
 enim proprii agri dominum neque hunc

ANNOTATIONES.

Pernae.) Pernam cum petasione male confundunt
 aliqui. Pernae est coxa porcina salica costae etiam
 comprehendens: perna aut petasotis pars carnosior,
 pedis proxima, cum ipso pede. Unde patet Poetae
 nostri accurata dictio, atque Ofelli patrimonis, qui
 profectis diebus non pernam sed pedem tantum per-
 nam partem deteriorem comederet, etiam dum late-
 rant epae erant.

119. *Per imbrem.*) Dum plueret, atque inter-
 mitti opus necesse erat.

Pensilia uva.) Quae passae suspenditur, hyeme
 comedenda. Varro de re rust. lib. 1. cap. 58. *Cato*
ait . . . uvas quae suspenduntur, opportunissimas
esse duracius, amatas, et continentius. et cap.
 68. *pensilia ut uvae, mala, et serba, ipsa ostendunt*
quando ad usum promi oporteat: quod colore
mutato, et contractu acinorum, si non dempsit
ad adendum, ad abijciendum descendendum se mini-
stantur. Plin. lib. 14. cap. 1. *Uvas durant aliae per*
hyemem pensiles modo comederantur, congeminae,
conglomeratae. Sunt enim variae lectiones huius vo-
 cis.

122. *Cum duplicē ficu.*) Alii intelligunt esu-
 ces, seu ficus siccas duplicis generis, albas et nigras,
 praecoces et serotinas. Alii referunt ad ficum qua
 bifera dicitur. Alii volunt significari mariscas, quae
 sunt ficus grandiores et insipidae, viles, fuscatae. Mar-
 tialis lib. 7. p. 18. certe Ofelli convenientes fru-
 gili mense. Aristot. Problem. 1348 *ait si dixi ex-
 puras.* Vide Colamel. lib. 12. cap. 15. Plin. lib.
 13. cap. 18. Macrobi. lib. 3. cap. 40. etc.

123. *Ludus erat coppa potare magistrā.*) Nella
 archipotia, nullo coarcti rege bibendi modum

prescribente: sed quasi ipse coppa duxerat domi-
 na, precabamur ad arbitrium, libere quantum pla-
 ceret. De rege ac legibus coarcti, lib. 1. Od. 4.
 et lib. 2. Od. 7. Quidam legunt culpa, ut qui pec-
 casset adversus leges convivii et symposiarum, in
 panem haurire cythum joberetur: afferuntque
 Plaut. Stich. Qui peccavit poculo multabitur. Ve-
 rem haec parum congruat simplicitati rustica et
 moribus Ofelli.

Coppa.) A *κωπῆ* poculum: Herych. Gall. *une*
coupe.

124. *Venerata Ceres.*) Religiosa libitooe Cere rem
 venerabamus, ac precabamur ut amplam daret mes-
 sem: tumque bono spe concepta hilaritati indulge-
 bamus. Antiqui venero, et veneror dicebant: Virgil.
 Aeneid. 3. v. 450. *Venerata sacerdos: passiva signi-*
ficalione. ut loc Horatii loco.

125. *Saeviat atque novus, etc.*) Fortunam recte
 provocat Ofellus angustam pauperum pati assuetus,
 Ad rem omnino Seneca Epist. 18. *Quod necessitas*
sit est Fortuna debet etiam laeti.

127. *Quanto aut ego parcius, etc.*) Ex quo Um-
 brinus tenet agrum meum, an Fortuna letius an
 diminutum vitium sensimus? an corporis color ac-
 citor deperit? Imo mihi parables, ut ante, i
 promptu semper adjuvant: eadem vivendi agendis
 quae ratio: idem animus.

129. *Nam proprias telluris herum, etc.*) Cuius
 Offici. 1. p. 21. *Sunt autem privata nulla naturae*
sunt aut veteri occupatione, ut qui quandam in
vacua venerunt: aut victorici, ut qui bello petiti
sunt: aut lege, pactione, conditione, sorte. Senec.
Epist. 98. Non dominus litto sed colorem intrasti.

- 130 Nec me, nec quemquam statuit: nos expulit ille;
 Illum aut nequities, aut vafri inscitia juris,
 Postremo expellet certe vivacior haeres.
 Nunc ager Umbreni sdb nomine, nuper Ofelli
 Dictus, erit nulli proprius: sed cedet in usum
 135 Nunc mihi, nunc alii: quocirca vivite fortes;
 Fortiaque adversis opponite pectora rebus.

INTERPRETATIO.

neque me, nec ullum natura constituit, iste
 nos abegit: istum abigit vel fraus, vel igno-
 ratio tricarum juris, tandem certe haeres
 superstes. Ager ille modò sub nomine Um-

breni, paulo ante Ofelli nuncupatus, nomi-
 ni proprius est: at fructum offeret jam mi-
 hi, mox alteri. Quapropter constantes estote;
 et rebus contrariis magnos animos objicite.

ANNOTATIONES.

131. Illum aut nequities, etc.) Sua ipsius luxu-
 ria, vel aliena fraus et improbitas, vafri inscitia
 juris: Gall. une chicane malicieuse. Vide postea
 lib. 2. Epist. 2. v. 172. et seq.
 132. Vivacior haeres.) Horat. mox. cit.
 Perpetuus nulli datur usus, et haeres
 Haeredem alterius vixit unda supervenit un-
 dam.
 133. Nunc ager Umbreni, etc.) Expresse dictio
 ex Luciani Epigrammate.
 Ἀγρὸς Ἀχαιοῦ εἰς τὴν γῆν ἀνέστη, καὶ δὲ Μενέαντα,
 Καὶ πάλιν ἐξ ἑωυτοῦ διέστη καὶ εἰς ἑσπέραν
 Καὶ γὰρ ἐκείνους ἔχειν μὴ ποτ' αὐτὸν, καὶ πάλιν αὐτοῦ
 Οὐκ ἔστιν ἄλλος ἄδελφος. ἄλλα Τυχὴν.
 Ager Achaemediae gram olim, nunc vero Menip.

- pi. Et rurus ab alia transibo ad alium. Etenim
 ille possidere me putabas, et hic modò putat. Nul-
 lus autem omnino tum, sed Fortunae.
 135. Cedet in usum nunc mihi, nunc alii.) Lib.
 2. Epist. cit.
 Sit proprium cuiquam, puncto quod mobilis ha-
 rae
 Nunc prece, nunc prelio: nunc vi, nunc sortis
 supremæ,
 Permutet dominos, et cedat in altera iura.
 136. Quocirca vivite fortes, etc.) Quæ cum ita
 sint, o poeri mei, discite exemplo meo, nihil
 proprium vobis existimare, parvo contenti esse, et
 sic vero Fortunæ vim frangere.

SATIRA III.

Fusè tractat paradoxum illud Stoicum: Omnes stultos insanire.

Sic rarò scribis, ut toto non quater agno
 Membranam poscas, scriptorum quæque retexens;

INTERPRETATIO.

DAMASIP. Tæ infrequenter scribis, ter petas membranam, singula tua scripta
 ut anno integro vix qua- recensens.

ANNOTATIONES.

1. Sic rarò, etc.) Plures hic dialogismi, sed duo
 sunt præcipui: prior Damasippi Philosophi cum Ho-
 ratio, usque ad versum 39. ubi hunc ille Stoico
 supercilii redarguit, quod nihil novi scriberet:
 alter est Stertini item Stoici cum Damasippo. Vel
 si mavle, Damasippus ipse refert Horatio Stertini
 secum et cum aliis quibusdam sermocinationem sas
 prelium. Atque in hac Satiricus noster excutien-
 do solenne Stoicis placitum, acute vellicat pteros-
 que vane moris homines, qui solos se sapere ven-
 dibant.

Ut toto non quater, etc.) Primum se castigari
 iusimulariique derisus a Damasippo fingit Horatius,

- ut inde sensim ac pedetentim ad propositum tubre-
 pat; atque vafri v. tiam ac vulnus quod rescinde-
 re vult, tangat: quemadmodum ait Pertius Sat. 2.
 v. 116.
 2. Membranam poscas.) Ex adversariis in mem-
 branam nihil transcribis velut emendatum, atque
 hominum lectioni dandum, multe quidem habes
 in tabulis excarata: quæ perpetuò retexis, vel pau-
 ca aut nulla in chartam et mundum refers. Prisel
 nimirum scriptisverre primo in cerotis tabellis, ut
 annotavi lib. 2. Sat. 10. deinde in charta seu pa-
 pyro: lib. 2. Sat. 4. Postea in membranæ, qua
 pelles animalium, quod Pergami locutus est aptata

- Iratus tibi, quod vini somnique benignus
 Nil dignum sermone canas. Quid fiet? ab ipsa
 5 Saturnalibus huc fugisti. Sobrius ergo
 Dic aliquid dignum promissis. Incipe: nil est.
 Culpantur frustra calami; immeritusque laborat
 Isatis natus paries Dis, atque poetis.
 Atqui vultus erat multa et praeclara minantis,
 10 Si vacuum tepido cepisset villula tecto.
 Quorsum pertinuit stipare Platonem Menandro?

INTERPRETATIO.

Adversus temetipsum iratus, quod vino et somno indulgens nihil componas dignum celebrari. Ecquid erit? Huc venisti ab ipsis Saturnalibus. Igitur sobrius scribe quidpiam pollicitis respondens. Age: nihil prohibet.

Sine causa calamos accensas; nec jure caeditur paries factus adversis numinibus et poetis. At vultu multa et eximia spondebas, cum primum villa domicilio calenti te excepisset. Quid prodest adjunxisse Platonem Menandro.

ANNOTATIONES.

ad scribendum, pergamenae dicta sunt Plin. lib. 13. cap. 11. S. Hieton. Epist. ad Chrometium: *tem parvam Epistolam miseris . . . chartam defuisse non puto, Egypto ministrante commercia. Et si alicui Ptolemæus maris clausisset, tamen rex Attalus (Eumenes) membranas a Pergamo miserat, ut penuria chartæ piliibus pensaretur: unde et pergamenorum nomen ad hunc usque diem, tradente sibi invicem posteritate servatum est. Ubi ex occasione et av. 106/9. Lector, meminisse oportet, Pergami reges seie omnes appellari consuevisse Attalos: pariterque Egyptio nominatos deinceps Ptolemæos, qui antea Pharaones.*

Revertens. In tabellis enim, verso stylo, ceræque complantis, licebat mutare et rescribere quilibet: non perinde in membranis. Ovid.

Incipit, et dubitat: scribit, damnatque tabellas. Et notat, et delet; mutat, culpatusque, probatque.

Vide Quinil. lib. 10, cap. 3. sub finem.

3. *Iratus tibi quod, etc.* Quod satis elaboratum nihil tibi videtur, lrescens et succentes tibi met: hinc relegis, deles, vertis, donec aliquid menti occurrat quod ipse probes, dignamque judices evulgari, et tradi verticandis eruditiss.

Epist. ad Pisones . . . *carum reprehensum.* quod non

Multa dicta et multa litura coercuit, etc.

4. *Dignum sermone.* Dignum satiris maulari, proindeque legi et laudari.

Ab ipsis Saturnalibus huc fugisti. Quorsum huc recessisti in villam tepidiori coelo, vel foci luculentiori commodam, quasi ad scribendum epigram?

5. *Saturnalia.* In memoriam priscae libertatis sub imperio Saturni, Romæ celebrabantur Saturnalia 14. Kal. Janu. tumque servis domibus praeabantur upules, ipsique ministrabant: omni data quidvis loquendi licentia. Vide Macrobi. lib. 1. Saturnal. cap. 10. Athen. lib. 14. et infra Sat. 7. v. 14. ubi de libertate Decembris.

Sobrius ergo dic aliquid, etc. Si quidem Romanæ plebis in Saturnalibus conversationes ac totius loquens huc vocem; et quies exempta jam

frueris, vinoque et somno parce indulgere licet; jam scribe quidpiam sobria mente dignum.

6. *Nihil est.* Nihil exequatious habes. Culpantur frustra calami. Non est quod poeti licet culpam rejicias in calamos parum idoneos. Vide Pers. Sat. 3. l. 10. lib.

Tum queritur crassus calamo quod pendet humeris

An tali studeas calame?

6. *Immeritusque laborat, etc.* Immeritò cadis parietem, iratus quod vocis respondentis non parias mens. Pers. Sat. 1. v. 106. *nec platum caedit, etc.* Quinil. lib. 10. cap. 3. *Tum ille quæ aperierim animi motum sequuntur, . . . iustare manum, torquere vultum, . . . quæque Persius notat, etc.* Hic nonnulli perperam affecerit fuisse veteribus parietes ceratos, in quibus octo scriberent si quid menti occurreret. At fuerunt tabulae oerata: quas quidem, vel fortasse ipsas parietibus lecto proximit appensas, ceratos parietes interpretari licet. Prior tamen explicandi ratio magis arduat.

8. *Iratus notus paries Dis, etc.* Qui nempe toties immeritò verberetur, Poetis suis excoerantibus indignissimam et iram quod nimis eximia non excogitaret. Ita veteres dixere Dis adversis facti, si quid male cederet.

10. *Si vacuum tepido, etc.* Horatius impatiens frigoris in villam suam prope Tarentum secedere conseruaret. Lib. 1. Od. 6.

Per ubi longum, tepidasque praebes Jupiter brumas.

Lib. 1. Epist. 6.

Quod si brumae nives Albanis illinet agris; Ad mare decedent vates tuas, etc. Vide ep. Epist. 16.

11. *Quorsum pertinuit, etc.* Quorsum igitur tot libros totum desolito? Platonem, ad sententiam, Epist. ad Plu. Nam tibi Socraticos potest ostendere chartas. Menandrum, ad morum imitationem, qua praeclit; Epitolidem et Archilochum, ad sales et scurriliorum. Quæ quidem omnia juxta scripturam Satiras. Vide Platonis Alciolad. poster. unde hujus materia Satira de omnia.

- Eupolin, Archilochum, comites educere tantos?
Invidiam placare paras virtute relicta?
Contemnere, miser. Vitanda est improba Siren
13 Desidia: aut quidquid vitâ meliore parasti,
Ponendum aequo animo. Dilecte, Damasippe, deaeque
Verum ob consilium donent tonsore. Sed unde
Tem bene me nosti? Postquam omnis res mea Janum,
Ad medium fracta est, aliena negotia curo,
20 Excusavi propriis. Olim nam quaerere amabam,
Quo vaser ille pedes lavisset Sisypheus aere:

INTERPRETATIO.

atque Eupolin et Archilochum assumpsisse comites egregios? An speras invidiam sedare virtutem deserendo? O infelix despectui eris: fugienda est inertia mala Siren: vel pariter amittendum id omne quod meliore vita acquisivisti. HORAT. O Damasippe, Dilecteque, propter salutare monitum, dent tibi

tonsorem. Ferum quomodo tam bene me cognoscis? DAMASIPP. Postquam cunctas meas facultates porierunt apud Janum medium, rerum alienarum satago dimotus a propriis. Etenim pridem cordi erat investigare, quo vase aereo pedes abluisset Sisypheus ille callidus:

ANNOTATIONES.

Platonem.) Cic. de Orat. Non intelligendi solum sed etiam dicendi gravissimus auctor et magister Platonis. Et postea: Platonis locuta patius poema putandum quam Comicorum Poetarum.

Menandra.) Hic Athenis oriundus, novae comediae scriptor eximius: quem Terentius secutus est. Quinil. lib. 10. c. 1. vel unus, inquit, diligenter lectus ad suavia efficienda sufficit Menander; ita omnia vitae imaginem expressit: tanta in eo inveniendi copia, et elegantis facultas: ita est omnibus rebus, personis, affectibus accommodatus. . . in amnis mire custoditur ab hoc Poeta decorum. Atque is quidem, ejusdem aperis auctoribus abstulit nomen, et fulgore quadam suae claritatis tenebras obduxit.

12. Eupolin, Archilochum.) De hoc la Epod. 6. de Ilio Sat. 4. lib. 1.

13. Invidiam placare paras, etc.) An times homines malos offendere, quod non soles, carpendo vitia eorum, et satiricum salem illis affricando? An vero sic invidiam formulare incipis et inimicitias improborum? Cic. Catil. 1. Hoc animo semper fui, ut invidiam virtutis partem gloriam putarem, non invidiam.

14. Improba Siren desidia.) Hec enim velut Siren hominibus blanditur et perniciem affert. Frustra est quod Craquius hic comminiscitur dogmatem Sirenium, de quibus Laertius lib. 10. in vita Epicuri: quasi ad eas invidiosae alluserit Stoicus Damasippus. De Sirenibus, lib. 1. Epist. 2. v. 23.

15. Vita meliore.) Meliori vitae parte, ea amirum, quae peracta est virtutem colendo et exercendo, bonumque tibi nomen ac famam acquirendo.

16. Damasippe.) Is Senatoria dignitate clarus ad inepta mercatura studiis et negotia deflexit: in quo perditis facultatibus, fustile Stoici philosophi nomen captivis et habitum.

17. Donent tonsorem.) Lepida praeter et falsa gratiarum actio: adit tonsor qui radat ac tendens apte verbum illam tuam philosophicam prolixiorem. Nihil certe aliud optari posse videbatur homini res omnes spernenti, namque virtutem et sapientiam asistenti: quamquam verbi tenus sapienti et philosopho.

18. Postquam omnis res mea etc.) Posteaquam fauore, versuris, mercaturis, omnia bona disperdidit, antiquas imagines et statuas, villas: item et aules egregias emendo venditandoque: nihil iam habens pro me gerere negotii, res alienas deinceps curo: sic mihi nota sunt quae ad te pertinet.

Janum ad medium.) Ad medium Romae forum, nimirum hinc et inde Jani duplex erat effigies: medius autem locus mercatoribus frequens erat: dicebaturque Janus medius, eo quod esset ductus inter Jani statuas, quarum altera Janus superior, altera Janus inferior appellabatur. Hinc postea lib. 1. Epist. 1. v. 54.

Virus post nuptias, Haec Janus summus ab ine.

Pardocet. Meminit etiam Tull. in fine lib. 2. Offic. a quibusdam viris optimis ad medium Janum sedentibus commodius disputari de querenda, de collocanda: etiam de utenda pecunia. Et Philipp. 6. de statu illa palmari non possem sine risu dicere: L. ANTONIO JANI MEDII PATRONO. Itane? Janus medius in L. Antonii clientela sit?

20. Olim nam quaerere amabam, etc.) Corinthium ut, vaseque antiqua studebam cognoscere: v. gr. quae Sisyphei aera confecta, signata, curata: nec non quae haberetur mollis ac tolerius fabricata.

21. Sisypheus.) Koll filius, Corinthi rex: de quo lib. 2. Od. 14. v. 20, et Epod. ult. v. 15.

- Quid sculptum infabrè, quid fœsum durius esset :
 Callidus huic signo ponebam millia centum :
 Hortos egregiasque domos mercarier unus
 25 Cum lucro noram : unde frequentia Mercuriale
 Imposuere mihi cognomen compita. Novi,
 Et morbi miror purgatum te illius. Atqui
 Emovit veterem mire novus, ut solet, in cor
 30 Trajecto lateris miseri, capitisque dolore:
 Ut lethargicus hic cum sit pugil, et medicum urget.
 Dum ne quid simile huic, esto ut lubet. O bone, ne la
 Frustrare : insanis et tu, stultique propè omnes,
 Si quid Stertinius veri crepat ; unde ego mira
 Descripsi docilis praecepta haec, tempore quo me
 35 Solatus jussit sapientem pascere barbam,
 Atque a Fabricio non tristem ponte reverti.

INTERPRETATIO.

quid sine arte incisum, quid imperite constatum esset. Ego solers illi statuae pretium statuabam centena millia : solusque novam hortos et aedes magnificas emere cum quaestu. Quocirca plateae celebres cognominarant me Mercurii amicum. HOR. Scib et admiror te liberatum eo morbo. DAMAS. Nimirum veterem morbum novus depulsi miro modo : sicut sit quando laborantis lateris aut capitis aegritudo transit ad stom-

achum : atque lethargicus aliquis fit pugil, et medicum verberat. HOR. Esto quidvis, dummodo non accidat quidquam paristi. DAMASIP. O bone, ne aberres, tu quoque insanis es, pariterque stulti omnes, si quidem vera docet Stertinius ; a quo ego pulchra haec documenta sponte hausi tum eum me consolatus praecepit alere barbam sapientem, ac laetum redire a ponte Fabricio.

ANNOTATIONES.

25. *Callidus huic signo, etc.*) Tanquam peritissimus latorum rerum animator, et negotiator famosus, ego pretium imponebam signis, statuis, quibus magnificentis, etc.

Millia centum.) Supple sesterium. Vide Aenon. lib. 1. Sat. 3. v. 15.

24. *Hortos egregiasque domos, etc.*) Cic. lib. 7. Ep. 23. emptorem exoptat vanum quempiam et fœve curiosum Damasippi similem, cui vendere possit signis quædam haud sibi grata. Et Epist. 32. lib. 12. Atticum rogat ut Damasippum aggreddiatur, atque ab eo quosdam agros sibi meretur ad ripam Tiberis sitos.

25. *Mercuriale.*) Autonomastice nimirum. Nam commune hoc aliquot mercatorum et lucronum cognomen. Quid. leg. *Mercurialis*, pari sensu. Mercurium præste lucro et ovescatum, quilibet est compertum, lib. 1. Od. 10.

17. *Morbi miror purgatum.*) Miror te purgatum ea vesica libidine merendi cum lucro.

28. *In cor trajecto lateris capitisque dolore.*) Ne hic cor ipsum, sed stomachum aut venterculum intellige. Græcis κατὰ cor significat, item stomachum live os ventriculi superioris, inde pro ipso ventriculo ponitur. Eo sensu percommode intelligitur quod dicitur hic in cor e capite vel latere dolor trajecti : primum quidem, cum pituita corrupta in ventriculum e capite deflavit : alterum verò, cum bilis in latere superioris effunditur in ventriculum, atque illuc aegritudinem, hac et malum transiit, utque ventriculi afficit.

30. *Ut lethargicus hic cum sit pugil.*) Quando lethargus morbus vertitur in phrenitum. Scilicet veterum eret fighdior et abundantior pituita : qua si qua ratione accendatur, cerebri membranas inflammat, mentisque perturbationem, delirium, furorem gignit : Quo fit ut phreneticus ager quovis impetatur quasi pugil, nec ipsi parcat medico. Cora. Ceis. lib. 2. cap. 30.

31. *Dum ne quid simile huic, etc.*) Festivè hoc et satiricè Horatius : ô Damasippe, sis licet insanus, ac, mutato morbo, phreneticus quantumlibet, modò ne pugnis me contumdas ac verberibus urgas.

O bone, ne te frustrare, etc.) En scripsi occasionem Stoicum dogma aggrediendi et expendendi.

33. *Stertinius.*) Ut gravis auctor proferat ille statim, ad fidem faciendam. De eo postea lib. 1. Epist. 12.

35. *Jussit sapientem pascere barbam.*) Nimirum externam sapientiam speciem assumere jussit, ac barbarum cœmcepti alere ad umbilicum usque promissam, is erat Philosphorum habitus, seu ad venerationem seu ad neglectum corporis indicandum. Pers. Sat. 4. *Int. barbarum magistrum vocat Socratem.* Arnob. lib. 6. *Acutusque gravitatem notat ex barba amplissima, bonipendens, ac philosophiae densitatis.*

36. *Atque a Fabricio.*) Et prohibet ne in rerum meorum desperatione me pacisquam ducam in fluvium Tiberim et ponte Fabricio.

- Nam, malè re gesta, cum vellem mittere operto
 Me capite in flumen, dexter stetit: et cave laxis
 Te quidquam indignum: pudor, inquit, te malus urget;
 40 Insanos qui inter vereare insanos haberi.
 Primum nam inquiram, quid sit furere: hoc si erit in te
 Solo: nil verbi, pereas quin fortiter, addam.
 Quem mala stultitia, et quaecumque inscitia veri
 Caecum agit, insanum Chryssippi porticus et grex
 45 Autumat. Haec populos, haec magnos formula reges,
 Excepto sapiente, tenet. Nunc accipe, quare
 Desipiant omnes, aequè ac tu, qui tibi nomen
 Insano posuere. Velut silvis, ubi passim
 Palantes error certo de tramite perlit,
 50 Ille sinistrorsum, hic dextrorsum abit: unus utriusque
 Error, sed variis illudit partibus. Hoc te
 Crede modo insanum, nihilo ut sapientior ille,
 Qui te deridet, caudam trahat. Est genus unum
 Stultitiae, nihilum metuenda simentis: ut ignes,
 55 Ut rupes, fluviosque in campo ob stare queratur.
 Alterum et huic varium, et nihilo sapientius, ignes
 Per medios fluviosque ruentis; clamet amica

INTERPRETATIO.

enimvero perditis opibus cum obvoluto capite vellem me praecipitare in fluvium, oportunus adfuit, atque: (Stertini.) Cave ne perpetres aliquid te indignum: improba te verecundia afficit, qui times insanus existimari ab insanis. Etenim sciscitabor primum: Quid sit insanire; Quod si reperiatur in te uno, nihil ultra loquar, ne impavido mortem oppetas. Atqui schola et discipuli Chrysippistatuant insanum esse quemcumque prava socordia et quaelibet veritatis ignorantia detinet in errore. Atque sententia ista populos aequè ac principes complectitur, uno excepto Sapiente. Jam intellige cur perinde

ut tu insaniant ii omnes, qui te insanum vocant. Quemadmodum in silvis, ubi passim error vagabundos agit extra veram viam; hic ad laevam, iste ad dexteram pergit: ambo aequè aberrant etsi diversa ratione decipi. Sic te desipere existima, ut qui te illudit haud minus insipiens caudam trahat. Est stultitiae altera species, metuentis ea quae formidari non debent; velut si quis conqueratur flammam, scopulos, flumina, sibi ob stare in campo: altera priori dissimilis minima verò sanior, tenuere petentis medios ignes ac fluvios.

ANNOTATIONES.

Fabricio.) In insulam Tiberinam urbi Roma iungit, e Fabricio Consule edificatus: hodie *Ponte giudeo*, quod Iudei habitent: item *Ponte di quattro capi*, seu quatuor capitum, vulgò dicitur, ob quadrifrontis Iulii tratuam ibi exantem.

39. Operto capite.) Seu pudoris et indignationis causa: seu ob contemptum lucis huius ac vitae.

38. Dexter.) Contra laevam, malum et infortunium designat.

43. Mala stultitia.) Vitiosae animi affectio a veri cognitione aliena, sapientiae contraria: nam aliqui furor seu phrenesia sapienti etiam contingere potest ex atra bile, nec vitio cuiquam verti debet.

44. Chryssippi porticus.) Porticus graecè *oeste*, significat scholam Stoicam; eo quod in porticu desam-

bulantes Zeno ejus auctor ac deinceps alii philosopharentur. Chrysippi vero dicitur hic: quod eum fulcire putabatur ille, ut ait Tull. Acad. qu. Vide lib. 1. Sæc. 3. v. 127. Annot.

45. Formula.) Apud Jurisconsultos formulae dicuntur solennes quaedam propositiones ad veritatis indagacionem dirigentes: axioma seu placita vocant philosophi.

53. Caudam trahat.) Aequè, ut tu, ridiculus et insanus habendus. Dictio proverbialis ex eo facta, quod ebriis et insanis pueri soliti sint tergo appendere quiddam iostar caudæ, ad ludibrium; veluti exprobrantes sic hominibus illis quod in bestie naturam ei speciem degenerarent. Absurdi sunt qui caudam trahere interpretantur, superbo iocundæ, et terram symacum vertere.

- Mater, honesta soror, cum cognatis, pater, uxor:
 Hic fossa est ingens, hic rupes maxima, serva:
 60 Non magis audierit, quam Fuscus ebrius olim,
 Cum Iliam edormit, Catenis mille ducentis,
 Mater, te appello, clamantibus: huic ego vulgum
 Errori similem cunctum insanire docebo.
 Insanit veteres statuas Damasippus emendo:
 65 Integer est mentis Damasippi creditor? esto.
 Accipe, quod nunquam reddas mihi, si tibi dicam:
 Tunc insanus eris, si acceperis? an magis exco-
 rejecta praeda, quam praesens Mercurius fert?
 Scribe decem a Nerio: non est satis: adde Cicuta

INTERPRETATIO.

Quamvis autem sedula parens, bona soror, pater, conjux, propinqui omnes increpent: Illic est barathrum immane, illic horrendus scopulus, cave tibi: haud magis auscultabit quam Fuscus quondam temulentus, dum sopitam Iliam ageret, quando mille ducenti Catenis inclamabant; O parens te invocho. Porro ostendam homines universos huic pari

insania laborare. Desipit certe Damasippus mercando antiquas imagines. An vero sapit qui credit Damasippo? Age, si tibi dicam: Accipe quod nunquam mihi reddas, an tu desipere existimeris si accipias? an insanior si praedam repudiaveris a Mercurio: propitio oblatam? Jube scribi accepta a Nerio decem milia: nec sufficit: adijunge centenas cautiones, et

ANNOTATIONES.

60. Fuscus ebrius.) Actor ille tragicus, cum dormiens Iliam sive Iliam somnum simulare deberet, ex vino et potu vere sopitus, frustra ab inclamantibus vocatus nequaquam evigilavit.

61. Iliam.) Ex tragedia Atui, vel Pacuvii, in qua Polydori a Polymnestore Thracum rege clam interfecti umbra sororem suam Iliam Polymnestoris uxorem noctu vocat dormientem, in cuius marmibus jussu persolvat, inhumatumque sepeliat. Qui dam voluit hic intelligi Hecubam, tum quod esset vere Polydori mater, tum ex sequentibus verbis, tum ex Euripide et Cicero: consiliumque Hecubam alio nomine Iliam forte dictam. Sed quid opus istis? Iliam matrem appellat Polydorus, vel etatis proposita, ut veneratior, ut etiam miltationis excitanda causa. Adde quod pater ille domi fuerat ab Iliam velut a parente educatus. Vide Euripid., Hecub. Vag. Aen. 3. Clio. Academ. Quetz. 2. etc.

Catenis mille ducentis.) Certe historio Catellus Polydori clamantis pariter agbat. Quare vero dicantur catenae plures Cateni? vel Catenius pluries iterasse se repetisse. Mater te appello, accipiens: vel alii huiusmodi, vel potius spectatores errorum intelligentes suggillantibus succlamant, atque ut est in Egist. ad Pirone, Roman pedes equitque catenarum spulserunt. Erant qui chorum Tragici cum intelligi posse opinantur: tum quod unus Actoris partes sustinet choros; tum praeteritum quod videtur esse contra decorum, ut matrem appellet choros similiter cum Polydoro, et occinet umbra, quae sola soli apparet et loqui supposita est.

62. Mater te appello.) Tull. 1. Tuscul. n. 106. Ecce alius exoritur a terra, qui matrem dormire non sinit.

Mater te appella, tu quae curam semino suspendam levas;

Nec te mei miseret. Surge, sepeli natum, Priusquam ferax volucresque, etc.

Pro P. Scatio, num. 126. Cum ventris, emergebat subridi; cum sub tabulas subreperat, ut, Mater te appello, dicitur videretur. Acad. qd. 2. Quid Iliam sorora ille? Mater te appello. Nomen illa creditur fuisse locutum, ut vere experientia etiam crederet Iliam ego vulgum &c.) Ostendam ego vulgum erroris tanto topore obrutum veluti Catellus ille, ut nullis admonitionibus retrahi queat a studio locuti: Imo saepe non advertat omnia susperendi periculum, dum ad speciem quantus fertur.

63. Damasippi creditor.) Perillius, de quo mox, qui stulte Damasippo vertipelli et doloso credit seu status, vasa, domos, seu pecuniam his emendis: stulte quoque et frustra opera Nerii argutarum, et solertia Cicuta assuli feneratoris vel tabellionis utitur ad neceudum belle se rite debitorem. Quispe is velut Protheus effugiet creditorem, ac tot arborum eludet, ut debitum nunquam reddat.

Eg. Scribe decem a Nerio.) Ita Perillius Damasippo tradens mutuo pecuniam suam dicitur intelligendus, apud Nerium: o Damasippe, scribe te decem milia ariis et pecunia mea accipias a Nerio, sive per manus Nerii, ut ajunt: scilicet in commentariis seu calculis Nerii argentarum, vel syngrapham et chirographum inscribe, ad majorem crediti mei securitatem.

- 70 Nodosi tabulas centum : mille adde catenas :
Effugiet tamen haec scleratus vincula Proteus.
Cum rapies in jus melis ridentem alienis ;
Fiet aper, modò avis, modò saxum, et cum volet, arbor.
Si male rem gerere insani est ; contra, bene sani :
75 Putidus multo cerebrum est (mibi crede) Perilli,
Dictantis quod tu nunquam rescribere possis.
Audire, atque togam jubeo componere ; quisquis
Ambitione mala, aut argenti pallet amore ;
Quisquis luxuriâ tristive superstitione.
80 Aut alto mentis morbo celat. Hac propius me,
Dum doceo insanire omnes, vos ordine adite.

INTERPRETATIO.

millena vincula vafri Cicutae : istas omnes catenas nihilominus excutiet improbus Proteus. Cumque ad judicium pertrahes exultantem in acriminis aliorum ; fiet aper, mox avis, deinde rupes et arbor, quando libuerit. Si insipientis est bona disperdere, contrarium vero facere, sapientis ; fidem habemih, longe insanius est Perilli mens scribi

jubentis, quod tu nunquam exsolvere queas. Quicumque improba honorum vel pecuniae cupiditate afficiatur, quicumque luxuria vel moesta superstitione alieve animi vitio exaequatur, togam aptet inque auscultet velim. Appropinquate istuc, atque ordine ad me accedite singuli, dum ostendo omnes desipere.

ANNOTATIONES.

Adde Cicutas nodosi tabulas.) Adde si vis astutium et oculos, quibus scis calidius Cicutae debitorum constringere : confice tabulas conceptis rite et caute verbis ; uno verbo edibis quolibet cautionem, stipulationem et obligationum instrumenta, velut totidem nexum et catenas : haec omnis profecto causa et vana erunt. Juvenal. Sat. 6. v. 50. . . . juris nodi, et legum enigmata.

71. Proteus.) Is Aegypti rex in varias se species transformabat, ut fabulatur, necque facile fugiebat quosvis persequentes : hinc simile dicit Horatius fraudulentum debitorem, qui tricaram juris peritus litigando, tergiversando, praescribendo, creditoris actiones creditum repositentis imprudens elucatur.

72. Cum rapies in jus malis ridentem alienis.) Cum jure persequeris debitorem scleratum ac perfidum, qui te creditorum deludit, tussique vanae sollicitudinis affatum et impense deridet. Alia praelem erat lectio : cum rapies in jura malis ridentem alienis : quam quidem utpote clarescentem expressit in interpretatione mea. Placuit vero subinde eruditum dictionem ac sensum rimari subtiliorum, et asserere expressam hinc ab Horatio sententiam ex Homeri Odys. 20. sub finem, ut alienis rident malis, id est, maxillis, sit effuse cachinnantibus, soluto risu, propius malis vos maxillis haud pariendo perinde ac alienis : quemadmodum rei alienae ex mutuo sumpti minus pariter quam proprie. Locos Homeri est, πρὸς αὐτὸν δὲ Πάλλας Ἀθήνη ἀνδρῶν γέλασεν ἄπο.... et de γέλασεν : γέλασεν ἀλλοτρίων : proci autem Pallus immoderatum risum movit . . . illi vero maxillis ridebant alienis.

Q. Horat. Flac. Tom. II.

73. Fiet aper, modò avis, etc.) Alludere videtur ad merem regum Aegyptiorum, de quo Diodorus. Hi enim modò leones, tauri, dicerent effigiem, modò arborem, modò ignem, aliis inguentis supre cepus gestabant, principatus insignia et tum ad armatum suum, cum ad superstitionem populi injiciendam. Et hinc sene movavit fabula de mutabilitate et multiplici variae transformatione Protei.

75. Perilli.) Creditoris, non rebellionis, ut vult Torrentius ; refragatur animus sensus. Minus quippe rebellionis, ut certe maxime creditoris refert, si debitor solvendo non fuerit.

76. Dictantis quod tu nunquam rescribere possis.) Tibi mutuum praebentis, adeoque dictantis syngrapham accepta testem pecunia, quam nunquam reddiditur sis. Porro qui obligatio sebat scriptura, hinc scribere significat mutui sumere : proutque rescribere est scripturam delere, factam obligationem dissolvere, mutuum sive debitum reddere. Terent. Phorm.

Illud argentum mihi jube rescribi.

77. Togam jubeo componere.) Ne defluens ista vos interturbet, dum me atceditis de re gravi loquentem.

80. Mentis morbo celat.) Ut febri corpus, haec mens vitis astat. S. Ambros. in Luca cap. 4. Parit criminum febribus caro nostra languet, et diversarum cupiditatum immodiis aestuabat illi cerebrum. Nec minorem febrem amotis esse dicam quoniam alicui. Itaque illa amara ; haec corpus infirmum. Febria enim nostra avaritia est ; febria nostra libido est ; febria nostra luxuria est ; febria nostra ambilio est : febria nostra invidia est.

- Danda est ellebori multo pars maxima avaris:
Nescio au Anticyram ratio illis destinet omnem.
Haeredes Staberii summam incidere sepulcro:
85 Ni sic fecissent? gladiatorum dare centum
Damnati populo paria, atque epulum, arbitrio Arri,
Frumenti quantum metit Africa. Sive ergo prave:
Seu recte hoc volui, ne sis patruus mihi. Credo
Hoc Staberii prudentem animum voluisse. Quid ergo
90 Sensit, cum summam patrimonii insculpere saxo
Haerdes voluit? quoad vixit, credidit ingens
Pauperiem vitium, et cavit nihil acius: ut si
Forte minus locuples uno quadrante periret,
Ipse videretur sibi nequior: omnis enim res,

INTERPRETATIO.

Longe maxima pars ellebori danda est avaris. At ignoro nam ratio illis destinet Anticyram totam. Staberii heredes legatam sibi summam insculpere tumulo: quod nisi fecissent debebant populo dare centum paria gladiatorum, et convivium, ad libitum Arrii: tantum etiam tritici quantum colligit Africa. Praeterea voluerat ascribi: Seu, male seu bene illud ego jussi, ne sis mihi censor. Ex-

stimo sapienter hoc a Staberio jussum. DAMAS. Quid igitur voluit quando pecuniae legatae summam, jussit sepulcro ab haeredibus incidere? STERTIN. Nempe quamdiu in vivis fuit, censuit pauperiem summum esse malum: nihilque magis ille fugit, quam eam, ne si fortasse obisset minus dives uno quadrante, ipse sibi inimicus fuisse existimaretur. Enimvero praeclaris

ANNOTATIONES.

82. *Danda est ellebori pars maxima avaris.* Ad medicandum insanis illorum maximas. Plin. lib. 25. esp. 5. Nigrum elleborum medetur paralytici, insanientibus . . . trahit avium, et bilem, pituitasque.

83. *Anticyram.* Insulam ellebori feracissimam. Vide Epist. ad Pis. v. 300. annot. Plin. mox cit. Drusum Tribunorum popularium clarissimum comitiis morbo constat liberatum eo medicamento, apud Anticyram. Ibi enim tutissime sumitur, etc. Pers. sat. 4. v. 16.

. . . *Anticyram melior sorbere meracis*

84. *Haeredes Staberii, etc.* Exemplo demonstrat quanta sit avarorum insania. Staberius opes ita deperebat, ut postea etiam notum esse veluerit saevitiam fuisse: adeoque a paupertate abhorrebat, ut hominis immortalitatem speraret, si vel epitaphium omnibus constaretur ingentes divitias haereditas a se relictas.

85. *Ni sic fecissent.* Apponit donationem et poenitentiam, quo haereditas licet necessitas satisfactionis conditionibus testamenti.

86. *Epulum arbitrio Arri.* Ac proinde sumptuosum ex ingenio Arrii hominis valde sumptuosi. Cic. in Vat. mom. 30. quareit a Vitinio, cur in pulo Qu. Arrii oratus, seu, cum toga pulla subsuisset . . . subdixit: Ita illud epulum est fanebre, et minus tibi funeris, etc. et pulo post. ex epulo magnificentissimo fumen illam veterem tuam non exierat!

87. *Frumenti quantum metit Africa.* Haec frumenti abundare jam dictum lib. 1. Od. 1. vers. 10. jam vero dicendum, ex hac magnum apocox suae

partem Romanos habuisse. Nam licet a Sicilia et Sardinia frumenti plurimum colligerent, tamen Aegyptus et Africa praeteritum dicebantur horreo duo populi Rom. Varro de re rust. lib. 2. Manus movere maluerunt in theatro ac circo, quam in segetibus ac vineis: frumentum locumque qui nobis advehit, quo saturi sumus ex Africa et Sardinia, etc. Cornel. Tacit. Annal. 12. Olim ex Italiae regionibus longinquas in provincias commentus portabant: neque nunc infrequentate laboratur, sed Africam potius et Aegyptium exercemus, navibusque ut casibus, vita populi Romi permixta est. Apud Claudian. de bello Gildonis, Roma sic loquens induitur:

*Tot mihi pro meritis Libyam Nilumque dedere;
Ut Dominam plebem bellatoremque Senatum
Clavibus aeternis alerent; geminoque vicissim
Litora diversi complement horreo venis:
Stabat certa salus, Memphis si forte negaret,
Pemobam Pharium Gaetula meritis avium,
Frugiferas certare rates, lateque videbam
Fumica Nilivis concurrere carbasa velis.
Sive ergo prave, etc.) Hoc referunt ad Damoclipum nonnulli certe perperam: melius alii ad Staberium.*

88. *Ne sis patruus mihi.* Noli me reprehendere, ut solet ultro patruus nepotes. Vide lib. 3. Od. 12. Credo hoc Staberii prudentem, etc.) Loquitur Stertinus.

89. *Prudentem animum voluisse.* Añi legunt, prudentem animum vidisse, ex explicat, providente, sagaciter, nec abrupte.

94. *Videretur sibi nequior.* Utopote qui non

- 95 Virtus, fama, decus, divinus, humanaeque, pulchris
Divitiis pareat; quos qui construxerit, ille
Clarus erit, fortis, justus, sapiens etiam, et rex,
Et quidquid volet hoc veluti virtute paratum,
Speravit magnae laudi fore. Quid simile isti
100 Graecus Aristippus? qui servos projecit aurum
In media jussit Libya, quia tardius irent
Propter onus segnes. Uter est insanius horum?
Nil agit exemplum litem quod lite resolvit.
Si quis emat citharas, emtas componet in unum,
105 Nec studio citharase, nec Musae deditus ulli:
Si scalpra et formas non sutor, nautica vela
Aversus mercaturis; delirus et amens
Undique dicatur merito. Quid discrepat istis,
Qui nummos aurumque recondit, nescius uti
120 Compositis, metuensque velut contingere sacrum?
Si quis ad ingentem frumenti semper acervum
Porrectus vigilet cum longo fuste, neque illinc
Audeat esuriens dominus contingere granum,

INTERPRETATIO.

opibus obediunt universa, probitas, existimatio, gloria divina atque humana: quisquis illas comparaverit, is habebitur nobilis, strenuus, justus, prudens quique, nec non rex, et quodcumque liquerit. Itaque ille sibi pollicitus est hoc magno honori futurum tanquam a virtute profectum. Quid simile huic egit Graecus Aristippus, qui famulis imperavit in media Libya aurum abicere, eo quod lentius progredierentur ob onus graves? Uter horum magis desipit? DAMAS. Nihil prodest exemplum quod controversiam controversia di-

rimis. STERTIN. Si quis emat citharas, emtasque unum in locum deferat nec peritus citharae pulsandae aut ullius musicae: Si scalpra et formas congerat qui non est sutor; aut vela nautica qui a mercatura abhorret: insanus et vecors ab omnibus jure appelletur. At enim quid his differt ille, qui aurum et nummos accumulatur, ignorans bene uti comparatis, ac timens illa contingere quasi rem sacram? Si quispiam jacens continuò excubet prope magnum tritici cumulum; armatus ingenti fuste; nec inde famelicus audent granum accipere licet domi-

ANNOTATIONES.

civisset ingens malum, cum posset; nec bona tot sibi procurasset ex opibus manantia.

95. Hoc veluti virtute paratum, etc.) Hinc igitur tanta cura divitiis concessit ac servavit, quod ex his sibi proferrent affatus fructus virtutis uberius et praestantius, ut quidem existimabat satulè. Juvenal. Sat. 14. v. 136.

Cum furor haud dabiis, cum sit manifesta phrenesis,

Ut locuples moriaris, egenti vivere fate.

99. Quid simile isti graecus, etc.) Sic varia sunt insanis genera. Staberius instabat pecuniae amore: contra desipit Aristippus nimio ejus contentu; quippe qui necessariam abiciat vitiacum, fultu prorsus ratione.

100. Aristippus.) Is genere Cyrenicus, Athenas venit Socratem auditurus; secta Cyrenica actor fuit: primus Socraticorum institutionis mercedem exegit. Geitabaz ejus famulus in itinere

pecuniam; et cum onere se pressum quæstus esset. Effunde quod nimis est, inquit Aristippus; et fer quod potes. Laert. ex Bione, Suidas, etc. Alii aliter rem narrant. Porro quod Graecus appellatur hic, ratio varie affertur: vel quod graece philosophus sit; vel quod Socratis audienti curae Athenis commoratus sit: vel quod esset ex insula Thera, quæ graece erat colonia.

102. Uter.) An Staberius, an Aristippus.

103. Nil agit exemplum, etc.) Incertum quidem ex incerto, obscurum ex obscurò minime elucescit.

104. Si quis emat citharas, etc.) Conglobatis exemplis explicatur avari insanis. Qui pecunias quæ suot ad usum, et χρηματα promde Graeci dicuntur, magno studio congerit, nec his utitur; prorsus est similis homini citharas comparanti, quæ potius re nectit, etc.

106. Scalpra et formas.) Instrumenta sutoris; cultros, pedes ligneos, etc.

- Ac potius foliis parvus vescatur amaris:
 115 Si positus intus Chii veterisque Falerni
 Male cadis; (nihil est, tercentum millibus) acre
 Potest acetum: age, si et stramentis incubet, unde
 Octoginta annos natus, cui stragula vestis,
 Blattarum ac tinearum epulae, putrescat in arca:
 120 Nimum insanus paucis videatur, eo quod
 Maxima pars hominum morbo jactatur eodem.
 Filius aut etiam haec libertus ut exhibat haeres,
 Dis inimice senex custodis, ne tibi desit?
 Quantum enim summae curabit quisque diem,
 125 Ungere si caules oleo meliore, caputque
 Creperis inopexa foedum porrigue? Quare
 Si quidvis satia est, perjuras, surripis, aufers
 Undique? Tun' sana? Populum si cadere saxis
 Incipias, servosque tuos, quos aere pararis;
 130 Insanum te omnes iuri clementique puellae,
 Cum laqueo uxorem intrinvis, matrem que veneno,
 Incolunt capite es? quid enim? neque tu hoc facis Argis,
 Nec ferro, ut demens genitricem occidit Orestes,
 An tu seris eum occisa insanisse parente,

INTERPRETATIO.

nus, imo parcens illi utat se oleribus acer-
 bis: si conditis in cella Chii et Falerni
 vestitus cadis mille (parum est, imo trecen-
 tis millibus) bibat acetum: Quin etiam si
 in stramine decumbat annos aetatis habens
 octoginta uno minus, cui in arcula putre-
 sent stragulum vestimentum, lumbricorum
 et vermiculorum cibis: is videlicet non mul-
 tis censeatur desipere, quoniam hominum
 pars maxima simili vitio laborat. Vah se-
 nex numinibus invise, an ea servus ut fi-
 lius vil et am libertus haeres absumat, an
 ne egeas? etenim quam minimum ex acervo

diminuet quaeque dies, etiamsi meliori oleo
 perfundere incorperis brassicas et caput im-
 pozum ac porrigine immundum? Quod si
 quilibet parvum sufficere dicas, cur vio-
 las fidem, cur deprædaris ac furaris in-
 deduque? an tu sapis? Si lapidibus petas
 populum aut famulus pecunia emtos, insa-
 nire te dicant pueri cuncti et puellae.
 Quando reste conjugem vel toxico matrem
 occidis, an mente sana es? Nec tu id per-
 petras Argis, nec ferro; sicut Orestes furio-
 sus interemit parentem. Nunquid putas eum
 in furorem actum post matrem interfecit,

ANNOTATIONES.

114. Foliis amaris.) Vel silvestribus oleisibus,
 quæ hortensibus sunt anarolia; vel male conditis,
 et hinc insipidis et acerbis.

115. Chii.) Vini exquisiti ex insula Chio. lib.
 3. Od. 139. v. 5. Falerni; lib. 1. Od. 20.

117. Acetum.) Vinum acens, corruptioni
 proximum.

Stramentis incubet.) Strato villi ac duro, cum
 habet molliores strigulas, pericromata, etc.

123. Dis inimice.) Dicit enim Dis utilia homi-
 nibus, non ut recordant, sed ut ad usum pro-
 movent: si avarus adeo metuit ne tibi aliquando
 quæd opus est desit, ut semper desit, cum is qui
 ament non placet.

125. Ungere si caules.) Si victu paulo meliore
 ac lavitæ curas. Vide lib. 1. Sat. 6. sub finem.

125. Porrigine.) E Sardibus et incuria peccentis
 caput citius perigo, quo vitio caput farfuribus

velut farina obitum in squamulis quædam res
 solvitur.

131. Cum laqueo uxorem, etc.) Carpit Horatius
 quoddam scelerato sui temporis, quales Scava, de-
 quo hijus lib. Sat. 1. v. 53. et Nerius, de quo
 Pers. Sat. 2. v. 14.

Nec jam tercia ducitur avar.

Hic nempe, ut dotibus porrexit, uxores necesse est
 ille mari vitam eripicbat, ut hereditatem sciret,
 vel ne diutius aleret.

132. Neque tu hoc facis Argis.) Non in urbe
 graecæ, sed Romæ.

133. Nec ferro.) Sed veneno, Sarcomas, etc.
 Sat. 1. hijus lib.

Orestes.) Hic matrem Clytemnestram peremit
 ultor patrem Agamemnonem ab ea interfecit.
 Vide Sophocl. Electram, Euripid. Orestem, Senec.
 Agamemnonem.

- 133 *As non ante malis dementem actum Furiis, quam*
In matris jugulo ferrum tepfecit acutum?
Quia ex quo est habitus malo tutae mentis Orestes,
Ni sano fecit quod tu reprehendere possis.
Non Pyladen ferro violare ausuave sororem
 140 *Electram, tantum maledixit utrique, vocando*
Hunc furiam, hunc aliud, jussit quod splendida bilis.
Pauper Opimius argenti positi intus et auri,
Qui Vejentanum festis potare diebus
Campanâ solitus trullâ, vappamque profectis;
 145 *Quondam lethargo grandi est oppressus, ut haeret*
Jam circum locales et claves laetus ovanisque
Curreret. Hunc medicus multum celer atque fidelis
Excitat hoc pacto: mensam poni jubet, atque
Effundi saccos nummorum, accedere plures
 150 *Ad numerandum: hominem sic erigit: addit et illud:*
Ni tua custodis, avidus jam haec auferet haeres.
Meu' vivo? Ut vivas igitur, vigila: hoc age. Quid vis?
Deficient inopem venae te; ni cibus atque
Lugens accedat stomacho fultura ruenti.

INTERPRETATIO.

nec Furiis mente defectum priusquam acutam securim calefecerit in faucibus parentis? Imo ex quo tempore Orestes dicitur insanisse, certe nihil commisit quod tu damnare queas. Nec Pyladem, nec sororem Electram gladiâ petiit: ambo dicitur dumtaxat incessit, hanc vocans furiam, illum autem aliud, quod micans bilis suggestit. Opimius indigens auro et argento domi reconditis, qui puero fictili e Campana bibere Vejentanum consueverat festis diebus, vappam autem nefastis, olim oppressus est veterano maximo; adeo ut

heres exultans ad triumphans jam curreret ad arcam et claves. At hunc medicus fidus et velox expurgescit ista ratione: mensam ad-moveri imperavit, effundique saccos nummorum, ac plures accingi ad supputandum. Ita virum excitavit, adjungens haec etiam verba: nisi tua defendis, ea mox haeres inhians asportabit. Me scilicet vivente? exclamavit aeger, Ergo ut vitam ret neas, inquit medicus expurgescere: istud cura. Quid praecisus? Venas te imbecillum destituerunt, nisi alimenta et fulcrum validum adhibeantur labenti stomacho.

ANNOTATIONES.

133. *Ante dementem.*) Quocirca tu, Scavo, Oreste requiror et insanior.

Actum Furiis.) Virg. Aeneid. 4. v. 471.

Agamemnonius xenu agiatus Orestes

Armatus fucibus matrem et serpentibus atris
Cam fugit, utriusque sedent in limine Di-
tar.

139. *Pyladen.*) Amleum, vide Cic. de amic. n. 24. Por o singulariter Orestem inter et Py-ladem amicitia etiam proverbio delectata. Tull. de finib. n. 84. *Pyladea amicitia.*

140. *Maledixit utrique.*) Allere paulo Euripides. Sed Poëta licet aliquando se immutare, et commisit novae, ut dicitur in Epist. ad Pis.

141. *Aliud quod jussit splendida bilis.*) Aliud convivium, quod suggereret iracundia, seu furor e flavâ bili. Aliâ aram bilem interpretantur. Pers. Sat. 3. v. 9. *Pitres bilis.*

142. *Pauper Opimius.*) Opimius gens Romae praedilecta celebrantem dedit Opimiano etiam vino et

marmor. His pauper dicitur ob sordidam avaritiam cui decem tantum habet, quam quod non habet i ut habet adagium

143. *Vejentanum.*) Vinum insipidum et vile e Vejentano Hetruriae agro: meminit Pers. Sat. 3. v. 147.

Vejentanumque rubellum

Exhalet rapida larum pice seculis obba.

Festis diebus.) Quibus tamen latius causa vinum optimum debet poni.

144. *Campana trulla.*) Vase fictili e Campana.

Vappam.) Corruptum vinum: lib. 2. Sat. 3.

146. *Claves.*) Ad arcam aperciendas, inferendasque nummum Opimii.

151. *Meu' vivo?*) Inquit exurgens ille e verno, ad sententiam penitus commotus, ad voces iucturam illius minantes.

Hoc age. Quid vis?) Sermonis initio est lethargi vis evigilantis, et medici lethargum torporis dicuntur sat-agentis.

- 155 Tu cessas? age dum: sonis hoc pisanarium oryzae.
 Quanti emtae? Parvo. Quanti ergo? Octo assibus: Eheu!
 Quid refert, morbo, an furtis, pereamne rapinis?
 Quisnam igitur sanus? Qui non stultus. Quid avarus?
 Stultus et insanus. Quid? si quis non sit avarus?
 160 Continuò sanus? Minime. Cur Stoice? Dicam.
 Non est cardiacus (Crateram dixisse putato)
 Hic aeger. Recte est igitur, surgetque? Negabit:
 Quod latus aut renes morbo tententur acuto.
 Non est perjurus, neque sordidus. Immolet aequis
 165 Hic porcum Laribus. Verùm ambiciosus et audax.
 Naviget Anticyram: quid enim differt, barathrone
 Dones quidquid habes, an nunquam utare paratis?
 Servius Oppidius Canusi duo praedia, dives
 Antiquo censu, natis divisisse duobus
 170 Fertur, et hoc moriens pueris dixisse vocatis
 Ad lectum: Postquam te talos, Aule, nucesque

INTERPRETATIO.

quid moraris? age! accipe hanc pullem oryzae. Quanti constat? Fili. Quanti, inquam? Octo assibus. Eheu, quid interest, utrum moriar aegritudine, an furtis et rapinis? DAMASIP. Quis ergo tandem sapit? STERTIN. Is qui non vecors. DAMASIP. Quid avarus? STERT. Fatuus est et demens. DAMASIP. Equid? Si aliquis non avarus sit, an providè sapiens? STERTIN. Nequaquam. DAMASIP. Quare, o Stoice? STERTIN. Explicabo. Egrotus iste non est cardiacus: crede tibi Craterum lo-

qui) an ergo bene valet, atque exurgit? Atinime; inquiet: nam latus vel renes afficiuntur acri morbo. Non est perjurus nec sordide parcus. Ille suum monet benignis Laribus. Atqui est ambiciosus ac temerarius. Navi pergit Anticyram. Quid enim interest, utrum bona tua projicias in barathrum, an acquisitis utare nunquam? Servius Oppidius veteri sensu partitus esse narratur; moribundus autem vocasse liberos ad cubile, et sic allocutus: ex quo te, Aule, perspexi talos ac nuces

ANNOTATIONES.

155. *Pisanarium.*) Diminutivum est a *pisana*, a *weiss* *is*, pinere, decorticare est *weissen* vel *weissen*, *pisana*, nam hordeum pistrum et a cortice purgatum, unde fit puls optimi et salubris succi restaurandis viribus accommodat. Galen. lib. 1.

Oryzae.) Ex *oryza*, Gall. *du ris*, fit panis, ut ex hordei farina, puls sanitati perutilis. Plin. l. 18. c. 7. Indi maxime quidem *oryza* gaudent Italia (Als. ut Itali) e qua *pisanum* conficiunt quam reliqui mortales ex hordeis *Oryza* quidem sola cariosa, porro similis, sed laevior, altitudo cubitalis, flus purpureus, radix gemmat rotunditatis.

156. *Quanti emtae.*) Adverte sordes avari mobilitatis plus quidem etiam tum auxilii de pretio remedium necessarii ad salutem, quam de propria salute.

Octo assibus.) Als. octussibus. Gallia moesta circiter duos sili, dix deniers.

158. *Quisnam igitur sanus?*) Damasippus loquitur cum Stertino.

161. *Cardiacus.*) Ore ventriculi affectus: laborans eo morbo, quoniam *Gruel* *supra* *sternum* nuncupant; Gallic. *mael d'estomac*.

Craterum.) Illud rem medicum tempore Augusti. Exim laudat Plerius Sat. 3. v. 65. nec non Tullius ad Atticum.

164. *Immolet aequis hic porcum Laribus.*) Laribus diis domesticis creditam hominum curam veteres existimabant. Hinc iis sacrificabant sive ut a vitis ac malis essent liberi eorum praesidio; sive pro collata ope grati. Quoniam vero mater Latium Mania dicebatur, patrociniis illorum requirebant ad depulsionem insaniam, qua Graecis *mania*. Percum ritu proprio Laribus immolari, patet ex Ode 23. l. 1-2.

166. *Naviget Anticyram.*) Elleborum scilicet ibi quantivis, ad expurgandam insaniam qua laborat. Vide supra.

Barathro.) Ventri admodum voraci. Quidam explicant, ambitioni, quae est valuti gorges. Proprie *barathrum* locus erat Athenis profundissimus, in quem demittebantur noxii et capite dammati. Sensus Horatii est: quid differt utrum prodigalitate an avaritia pecces, et ad insaniam ruas?

168. *Servius Oppidius.*) Rem illustrat exemplo patris prudentissimae filios duos a diversa insaniam specie deterrensus.

Canusi.) Haec urbs est Apulia, de qua lib. 1. Sat. 5.

169. *Divisae.*) Divisae. Syncope.

171. *Aule.*) Fili mi.

- Ferre sine laxo, donare, et ludere vidi;
Te, Tiberi, numerare, cavis abscondere tristem;
Extremi, ne vos ageret vesania discora:
175 Tu Nonientanum, tu ne sequerere Cicutam.
Quare per divos oratus aterque Penates,
Tu cave ne minuas, tu ne majus facias id,
Quod satis esse putat pater, et natura coercet.
Præterea ne vos titillet gloria, jure.
180 jurando obstringam ambo: uter aedilis fuerit, vel
Vestrum prætor; is instabilis et sacer esto.
In cicere, atque faba, bona tu perdasque lupinis,
Latus ut in circo spatieri, aut aeneas ut stes;
Nudus agris, nudus aurumis insane paternis?
185 Scilicet ut plausus, quos fert Agrippa, feras tu,

INTERPRETATIO.

aperto sinu portare, necnon largiri atque ludere: Te vero, Tiberi, moestum supputare. et in cavis occultare; verius equidem sum ne recordia dispar vos teneret; ne tu Nonientanum, tu Cicutam imitareris. Quamodrem per deos Penates ambos obsecro, tu ne dilapidas, tu ne augeas id quod pater sufficiens arbitratu ac natura definit. Insuper utrumque sacramento obligabo, ne vos capiat

bonorum cupiditas: uter vestrum aedilis aut prætor fuerit, is testimonii expers et exeerandus esto. Neiope ut in circo magnifice incedat, vel stes ex aere conflatus, tu stulte opes in cicere et faba et lupinis effundas, ac prediis et pecuniis a patre acceptis spoliare? Nimirum ut plausus quos accipit Agrippa, tu quoque accipias, quasi vafra vulpes generosum leonem acmulatu?

ANNOTATIONES.

Talus.) Na tesseras lutoris, Gell. *dcy*, accipe Lætor, sed ocellator. His enim non itam illis ludibant pueri. Sueton. *Octav. cep.* 83. *Animi laetandi causa, modò piscabatur hano: modò talis aut ocellatis, nucibusque ludebat, cum pueris minutis; ubi ocellatis alii, alii ocellis legunt: alii etiam ocellatis nucibus, id est, in oculi figuram compositis.*

172. *Ferre sine laxo.*) Absque magna cura, negligenter.

173. *Tiberi.*) Alter hic est Servii Oppidii filius.

174. *Vesania discora.*) In pueris nempe ebulliebant mores, jam studia micabant. Aulus propendebat in prodigialium, Tibullus ad avaritiam vergens.

175. *Nonientanum.*) Hominem profusione et luxuria famosum: de eo lib. 1. Sar. B.

Cicutam.) Feneratorum averitia sordida.

178. *Natura coercet.*) Nimirum illa paucis contenta domitaxat requirit quod sufficiat.

179. *Ne vos titillet gloria.*) Ne vos ambitione ducti et teneri contingis: re embellia illum magistratum, adilitatem, præturam.

181. *Instabilis.*) Advento jure testimonii dicendi et condendi testamenti infamis. Gall. lib. 6. cap. 7. et lib. 15. cap. 13.

182. *In cicere atque faba.*) Ejusmodi nempe donaria et congiarie faciebant demulcenda et copiosa pietas gratia, qui ad magistratus sibi viam munire studebant: spargebant in vulgus legumina,

quæ magni tum æstimabantur a populo neodoni locupletis et superbienda. Plin. l. 14. cap. 12. varia clesum genera offert: ejusdem vao capitis initio ita scribit: *Inter legumina maximus honas faba: quippe ex qua tentatus sit etiam panis, cap. 14. lupino, inquit, usus sit proximus; cum sit et homini, et quadrupedi generi unguis habendi communis, et potest: maceratum calida aqua homini quoque in cibo est.*

183. *Latus ut in circo, etc.*) Ut in circo magnifice et gloriöse ambules, cum ædilis ex more ludos Florales procurabis; tumque monera etiam plebi disperges, ad benevolentiam ejus succundam, etque majores aliquando magistratus ceptandos. Petr. Sat. 5. v. 177.

et ceter ingere large
Rixanti populo, nostra ut Floralia possim
Agrii meminisse senes.

Aeneas ut stes.) Ut erigatur tibi status ægrea.

184. *Nudus agris, etc.*) Flores certe bona sua profuderunt in missilibus et donatis: et Mitho quidem tris dicitur patrimonii contumplisse auram venando popularem congiaribus.

185. *Agrippa.*) Augusti gener, populo item dilectissimus, de eo lib. 1. Od. 6.

186. *Asitua ingenuum, etc.*) Tu pusillus magnos perperam amulatus. Sunt qui illud velint ad Ætapi fabulum de vulpe seu asino Cumapo lenitini exavili indute.

- Astuta ingenium vulpes imitata lionem?
 Ne quis humasse velit Ajacem, Atrida vetas cur?
 Rex sum. Nil ultra quaero plebejus. Et aequam
 Rem imperito: ac si cui videor non justus, insulto
 190 Dicere quae sentit permitto. Maxime regum,
 Di tibi dent capta classem deducere Troja.
 Ergo consulere, et mox respondere licet?
 Consule. Cur Ajax heros ab Achille secundus
 Putrescit, toties servatis clarus Achivjs;
 195 Gaudet ut populus Priami Priamisque inhumato,
 Per quem tot juvenes patrio caruere sepulcro?
 Mille ovium insans morti dedit, inclytum Ulyssem
 Et Menelaum una mecum se occidere clamans.
 Tu cum pro vitula statuis dulcem Aulide natam.

INTERPRETATIO.

O Atrida, quare prohibes ne quispiam curet sepeliendum Ajacem? AGAMEMN. Quia rex sum. STERTIN. Ego unus e plebe nihil amplius Interrogo. AGAMEM. Quin et rem justam jubeo. Quod si quis me iniquum judicat, huic per me licet impune loqui quidquid censet. STERT. O regum maxime, tibi numina largiantur, ut expugnata Troja classem reducias incolumem. Igitur interrogare, statimque responsum dare permittis? AGAMEM. Permitto. STERTIN. Quare

Ajax heros post Achillem maximus putrescit, Graecis toties liberatis inclytus? An ut lactatur populus Priami, ipseque Priamus quod ille maneat insepultus, per quem tot adolescentes patria sepultura privati sunt? AGAMEM. Imo quod mille oves furem trucidavit, vociferans; mactare se praeclearum Ulyssem, ac Menelaum, atque ipsum me. STERT. At at, quando tu in Aulide filiam dilectam loco juvencae

ANNOTATIONES.

187. Ne quis humasse velit, &c.) Novus dialogus, quo ambiciosos pariter insane demonstratur: asteriturque id quod est supra v. 4°. Haec magnae formulae reges tenet. Itaque Stertinius seu plebejus culpam inducitur loquens cum Agamemnone; qui quidem, ut regum maximus appelletur, grande pisculum non dubitat perpetrare; videlicet propriam filiam ambitioni suae magis inamolat quam Dione, aut publicae utilitati. Vide Euripid. Iphigen. in Aulide.

Ajacem.) Telamonis filium, excepto Achille solo, fortissimum Graecorum: eoque in igne propugnaculum, atque inter enteros capite et latissimis humeris eminentiore: teste Homero Iliad. 2. et 3. vide lib. 2. Od. 4.

Vetus cur? Ajacem propriam manum interfectum Teucer frater ad sepulchrum effere moliebatur: et prohibuit eis jussu Agamemnonis, eo quod hostilem in Graecos animum ille praeberet, ut mox explicabitur.

188. Nil ultra quaero.) Quidam legunt, quare, ut continuis sit Agamemnonis sermo.

197. Gaudet ut populus Priami, &c.) Gaudium nempe hostibus Trojanis ligens parat: ex Iliad. 3.

Priamus.) Is non Troja solum, sed prope totius Asiae rex: pater Hectoris, Parisidis, aliorumque numero 50. teste Cicer. Tuscul. 1. quorum 17. e legitima uxore. Hos bello Trojano fere omnes

vidit ab hostibus occisos; ipse denique Troja capere luteremus a Pyrrho Achillis filio.

197. Mille ovium insans morti dedit, &c.) De armis Achillis mortui contendit Ajax cum Ulyse, causa vero cecidit: unde ira et furor percussit in Graecos ulcisci putant, pecudes hanc multam trucidavit. Denum ad mentem reversionis facinoris pudore semet gladio peremit. Vide Sophocl. Ajax. flagell. Ovid. Metam. 13. etc.

Mille ovium.) De hac loquendi formula, mille hominum, &c. Gell. lib. 1. cap. 16. Macrob. Saturnal. lib. 1. esp. 5.

198. Menelaum.) Agamemnonis fratrem, Spartae regem: cujus uxor Helena a Paride rapta Troja incendio flammis suppeditavit.

Una mecum se occidere clamans.) Arictes nempe grandiores ac bores occidens Ajax arbitrabatur se mactare Agamemnonem, Ulyssem, Menelaum; et commata etiam in eos jacebat. Sophocl. cit. Juvenal. Sat. 14.

Hic bove percussu mugire Agamemnona credit. 199. Tu cum pro vitula, &c.) Vide Euripid. Iphigen. in Aulide. Virg. Aen. 2. v. 116.

Sanguine placatis ventos et virgine coepta.

Porro totam hanc fabulam confirmant Poetae ex historia Iephthae; lib. Judic. c. 11. Item ex sacrificio Abrahae, Genes. c. 22. Praeterea Cicero lib. 3. n. 95. Quid Agamemnon, cum devovisset Dionem quod in suo regno pulcherrimum natum esset illo anno.

- 200 Ante aras, spargisque molli caput, improbe, salda;
 Rectum animi servas? Quorsum? Insanus quid enim Ajax
 Fecit, eum stravit ferro pecus? abstinuit viam
 Uxore et nato: mala multa precatus Atroides?
 Non ille aut Teucrum, aut ipsum violavit Ulyssem.
 205 Verum ego, ut haerentes adverso littore naves
 Eriperem, prudens placavi sanguine divos.
 Nempe tuo, furiose. Meo, sed non furiosus.
 Qui species alies veris, scelerisque tumultu
 Permistas capiet, confusus habebitur; atque
 210 Stultitiane erret, nihilum distabit an ira.
 Ajax inmeritos dum occidit, desipit, agnos?
 Cum prudens scelus ob titulos admittis iuanes,

INTERPRETATIO.

*a*taribus admoves, caputque mola salsa scelerate conspergis, num tenes iudicii aequitatem? AGAM. Quid loqueris? STERT. Enimvero quid peccavit Ajax furiosus, quando pecudes ensis jugulavit? haud conjugem et filium laesit: diras quidem in filios Atrai iactavit: at nec Teucrum nec ipsum Ulyssem percussit. AGAM. Atqui ut abstraherem naves iniquo littore detentas, ego rite

numina placavi sanguine. STERT. Tuo videlicet, insane. AGAM. Meo, inquam, sed minime insanus. STERT. Verum qui speciebus falsis et scelere confusus conspurcatisque ducitur, certe furiosus censeridebet nec interest utrum per in saniam an per iram peccet. Numquid Ajax insanit, cum agnos perimit innocentes? an tu mente sana es; quando sponte crimen perpetras ob vanam gloriam?

ANNOTATIONES.

(observe, Lector, historia varietatem seu variam narrationem) immolavit Iphigeniam qua nihil erat eo quidem anno natum pulchrius Promissum potius non faciendum, quam tum tetrum facinus admittendum fuit. Ergo et promissa non facienda nonnunquam. Sic profecto et Isepte culpatur, tum quod vult stulte, tum quod putavit stultum votum adimplendum esse.

Statuis dulcem Aulide natam ante aras. Ad filium Boetia partum destinabatur clessis Graecorum, suspensis votis, et grataste pestilentia, ob Diāne cervum ob Agamemnone imprudenter vendendo loterfecum. Qua de re consulti Vates, responderunt placandos esse Deos mactata Iphigenia Agamemnonis filis. Itaque sacrificio petacto Graeci prosperam navigationem habuerunt, Trojamque exciderunt. Euripid. cit. Ovid. Metam. 12. Alii aliter. Vide Cic. ente cit. Offic. 3.

200. *Spargisque mola caput, etc.* Ex solemnibus sacrificiis; qui quidem talis erat: 1. Inter cornus victimae deponébant molem ex farte multata et sale: unde facta vox immolare. Vide lib. 3. Od. 23. ubi *furre pio et saliente mica*. 2. In caput hostiae effundebatur vinum; et quo prius tum Sacerdos tum astantes degustare seu delibare solebant: hincque dicte libatio. 3. Ipse mēsu reias et rellēbat iter hostiae cornus, atque in ignem velut prima libamina praeiebat. 4. Victimariis mactabatur hostem cadere ac jugulare. 5. Aruspex cultro ferreum viscera explorabat, an perlitatum fo et. 6. Multitri et singulis visceribus ac membris certas partes exsecabant, forisquae involutas ac hi calestibus compustis sacrificiis offerebant: hic vero aris imponebatur, accensione foculo cremabatur. 7.

Q. Horat. Flac. Tom. II.

Epulas instruebant, circum erat saltabant, choreas dicebant, hymnos Dīs concinebant.

203. *Uxore.* Tecmessa: nata, Eurysace: Atridis, Agamemnoni et Meolao.

204. *Teucrum.* Fratrem suum.

Ulyssem. Cui tamen Ajax iratus maxime.

208. *Qui species alies veris, etc.* Urget Stertilius, quasi diceret: Imo furiosus es ac demens, quippe falsis rerum speciebus illusus, atque (ut ait Tull. Tusc. 5. num. 98.) mentem habes imbutam pravitate erroribus. Quod si animus staret, si commotus non esses, veres utique species habuisses, rerum animi servantes, atque adeo intellexisses, humilis eadem haud placere numinibus, e quibus vita nobis tribuitur: neque vane honoris cupiditate deceptus crimen infandum speciose religionis umbra velutum stulte admitteres. Certe sua meos causas rerum et conieciones videt. Cic. de finibus 2. n. 47.

212. *Ob titulos iuanes.* Vene gloriam, summi Graecorum impari, ambitiosi nominis studio, et totius Graeciae exercitus imperator dicari. Vide Iliad. 2. ubi finem ubi numerantur et comminatur reges ac duces Graecorum copiarum. Principi vero isti: Achilles Myrdonem, Ulysses Ithacensium, Thuis Aetolorum, Idomeneus Cretensium, Telemachus Rhodiorum, Philoctetes Melibiorum, Ajax Telamonius Salaminiorum, Ajax Oileus Locrorum, Menestheus Atheniensium, Nestor Pyliorum, Diomedes Argivorum, Menelaus Laconiorum, Agapenor Arcadiorum, etc. quibus omnibus, id est navibus circiter mille ac ducentis, virorum autem milibus centum et viginti praerat Agamemnon Mycenensium rex.

P.

- Stat animo? et purum est, vitio tibi cum tumidum est cor?
 Si quis lectica nitidam gestare ariet agnam,
 215 Huic vestem ut natae, paret ancillas, paret aurum,
 Pusam aut pusillam appellet, fortique marito
 Destinet uxorem: interdicto huic omne adimat jus
 Praetor, et ad sanos abeat tutela propinquos.
 Quid, si quis natam pro mutâ devovet agnâ?
 220 Integer est animi? Ne dixeris. Ergo ubi prava
 Stultitia, hic summa est insania: qui sceleratus,
 Et furiosus erit: quem cepit vitrea fama,
 Hunc circumtonuit gaudens Bellona cruentis.
 Nunc age luxuriam et Nomentanum arripe mecum.
 225 Vincit enim stultos ratio insanire nepotes.

INTERPRETATIO.

utrum culpa caret animus dum superbit?
 Age vero, si quis agnam lectica circum ferre
 gaudeat; ac velut fibiae vestes, aurum,
 famulas tribuat; puellam vel puellulam nomi-
 net; atque viro generoso conjugem dare
 velit, isti Praetor edicto omnem auferat po-
 testatem; curaque sit penes cognatos sapien-
 tes. Quid si aliquis filiam loco agnae mutae
 addidit mortui? an mente constat? Nequa-

quam affirmes. Itaque ubi est iniqua satui-
 tas, ibi summa est insania. Qui improbus,
 erit pariter insanus. Quisquis praeclaras
 existimationis avidus fuerit, hunc attoni-
 tum ferit Bellona sanguinolenta. STERT.
 ad DAMAS. Jam vero mecum excede
 luxuriam et Nomentanum: quippe ratio
 probat luxuriosos desipere et furere.

ANNOTATIONES.

213. Stat animo.) An non tua menti de sus se-
 de mota ac dejecta est? cum enim stat illa, recte
 sentia, recte cogitat, recte agit.

Parum est, vitio tibi cum tumidum est cor.) Alii
 sic interpretantur: purum est vitio, tibi cum tumi-
 dum est cor? certe bonus utrobique sensus.

215. Si quis lectica, etc.) Aliud argumentum a
 simili. Porro ne cui ea similitudo videatur factis
 aut insulis, legat lib. 2. Reg. cap. 12. ubi Na-
 than Profeta ex pari similitudine Davidem regem
 redarguit: Pauper nihil habebat omnino praeter ovem
 unam porculam, quae creverat apud eum cum filiis
 ejus, de pane illius comedens: et de calice ejus bi-
 bens, et in sinu illius dormiens: eratque illi ticut
 filius. Item Sueton. Calig. cap. 55. nimium Impe-
 ratore ille equo suo, praeter equile marmorcum, et
 praeterea eburneum, praeter et purpurea tegumenta,
 ac miculae et gemmis, domum etiam et simulacrum
 et suppellectilem dedit, quo lautius nomine ejus invitati
 acciperentur: consulatum quoque traditur destinasse.
 Quid vero Xerxes plerumque arbori donans auream
 monile, astiduumque stellatum, ex eorum nume-
 ro, qui lenocinantes vocabantur? Herodot. lib. 7. vi-
 de annot. lib. 3. Od. 15. v. 4.

216. Pusam aut pusillam.) Pusum et puta, unde
 pusilla et putio, idem significant, quod puer, et
 puella: Verr. 6. de Ling. Lat. Alii legunt, pupam
 et pupillam.

217. Interdicto huic omne adimat jus Praetor.
 Huic homini iniquum male suum Praetor interdicit

omni jure administrandi bona sua.

218. Abeat tutela.) Honorum illius administratio
 seu procuratio transferatur et committatur propin-
 quis. Lex 12. tab. de statu: Si furiosus existit,
 agnatorum gentiliisque in eo pecuniaque ejus pote-
 stas esto.

219. Quid si quis natam, etc.) Quid ergo Aga-
 memnon morti addiscit filiam, et aris devovens,
 non integra mente est?

221. Qui sceleratus, et furiosus erit.) Non
 absque quod legitur apud Iai. c. c. 35. Via sancta
 vocatur et directa, ita ut stulti non errent per
 eam.

222. Vitrea fama.) Vel fragilis; vel splendens;
 insulae virtutis.

223. Hunc circumtonuit, etc.) Hunc bellica glo-
 ria plus aequo avidum et stulte appetentem scil-
 cet attonitum indeque veranum reddidit Bellona
 bellorum Dea. Juvenal. Satir. 4. vers. 193.

ut fanaticus
 cerebro

Percurrit Bellona tuos.
 Græci ἐκτρέφοντες, vestitus, fulmine vel tonitru
 stupescunt: ἐκτρέφοντες stupor, veratula.

224. Nunc age luxuriam; etc.) Ostendimus in-
 stantiae avaros et ambitionis: modo luxuriosos stric-
 tiamus, omnesque Nomentani similes.

Nomentanum.) Hamine professione et luxu-
 ria furiosum, De eo jam lib. 2. Sat. 8. et lib. 2.
 Sat. 1.

- Hic simul accepit patrimonii mille talenta,
 Edicit, piscator uti, pomarius, auceps,
 Unguentarius, ac Tusci turba impia vici,
 Cum scurris factor, cum Velabro omne macellum
 230 Mane domum veniat: quid tum? venere frequentes:
 Verba facit leno: Quidquid mihi, quidquid et horum
 Cuique domi est, id crede tuum: et vel nunc pete, vel cras.
 Accipe quid contra juvenis responderit aequus.
 In nive Lucana dormis ocreatus, ut aprum
 235 Coenem ego: tu pisces hiberno ex aequore verris:
 Segnis ego, indignus qui tantum possideam; auster;
 Sume tibi decies: tibi tantundem: tibi triplex,
 Ude uxor media currat de nocte vocata.

INTERPRETATIO.

Iste ubi a patre accepit mille talenta, statim venire mane in suam domum jubet piscatores, pomarios, aucupes, myropolas, turbanque scleritatem Hetrusci vici, scurras, factores, denique macellum totum ac Velabrum. Quid inde? magno numero confluxere. Leno prolequitur: Quidquid habeo, quidquid etiam illorum singuli domi habent, tuum illud puta: ac seu mox, seu cras po-

see. Audi quid ad haec reposuerit bonus adolescens: In nivibus Lucaniae pernoctas ocreas indutus, ut aprum ego comedam: tu pisces hyeme in mari quaeris mihi. Ego certe deses haud mereor tantas opes habere. Tolle, accipe tibi decies centena millia sestertium: tibi tantundem: triplum vero tibi; per quem festinat conjux media nocte arcessita,

ANNOTATIONES.

226. Hic simul accepit, etc.) Statim atque Nomentanus plinguius hereditatem accepit, eam dilapidare totam aggreditur.

Mille talenta.) Gallica moneta, six cent mille écus: si quidem unumquodque talentum ad rationes nostras facit nummos sexcentos.

227. Pomarius.) Qui fructus sive poma omnis generis vendit.

228. Unguentarius.) Pharmasopola. lib. 1. Sat. 2. Gall. Parfumeur.

Tusci turba impia vici.) Quotquot voluptatum essetum et ministri habitans vicum Tuscan, qui Palatium inter et Capitolium situs est: dictus a Tusci incolis. Quam appellandi rationem varie quidem explicant. Varro de Ling. Lat. lib. 4. Tit. Liv. lib. 2. Dionys. Halic. vide Alexandr. ab Alex. lib. 2. cap. 18. In eo meretricis habitavit: item unguentarius: unde et Thurarius dictus est: certe mala fama notum habuit. Plaut. Cistell. Tusco modo indigno de'cm quaerere corpore. Et Curcul. in Tusco vico, ibi sunt homines, qui ipsi sese venditant.

229. Scurris.) Gall. Bouffons. Furor.) Qui aves furci et saginat: qui lucanensis aliaque id genus sarcinulae sunt es condit.

Cum Velabro omne macellum.) Cuncti simul cupeparum ac delicatarum artifices et ministri.

Velabro.) Velabrum a vehendo dictum volent aliqui cum Varrone lib. 4. de Ling. Lat. palustris et aquosus pridem locus erat, per quem etiam Tiberis defluebat, donec ab Augusto in alvum est coactus, quemadmodum dicitur in Arte Poet. r. 67.

hinc et Tibull. lib. 2. Eleg. 5.

At qua Velabris regio patet, ire solebat.

Exiguus pulsa per vada linter aqua.

Exinde vicus fuit Romae celebris: ex quibusdam, in Foro boarie: ex aliis, in Foro olitorio; hodie S. Giorgio in Velabro. Nomen illi deducunt ex eo quod locus erat obtentus velis, sub quibus vendebantur oleum, casei, et similia. Plaut. Captiv. quasi in Velabro olivarii. Martini. lib. 13. Epigram. 52. coeum Velabrensem commendat.

Macellum.) Locus opsonis vendendis Romae destinatus: a mactandis pecoribus ac venundandis appellatus: vel a quodam Maccio nomine; cuius domus olim ibi diruta fuerit. Alii aliter.

231. Leno.) Hic vel a leniendo; vel ab alliciendo dictus accommodatum plane suo homini sermonem habet ad juvenem prodigum.

232. Eguus.) Ironice. Nomentanus scilicet erga nequam illos homines sit iucundus libidinum ministris benignus ac liberalis.

234. In nive Lucana, etc.) Quantas, inquit, praeme fers arummas, venando in Lucania mentibus ac silvis, vel dum olivibus rigescunt, ut mihi apros afferas! de Lucania, in Epod. 1. sub finem.

235. Verris.) Hinc rectis genus piscatorium vocant everriculum. Non. Marcell.

237. Sume tibi decies.) En vobis pramla rependere statui: dono videbit tibi, venstor, decies centena millia sestertium: tantundem quoque tibi, piscator: tibi vero triplum, o leno, qui sedulo mihi voluptates procuras.

- Filius Æsopi detractam ex aure Metellæ
 240 (Scilicet ut decies solidum exsorberet) aceto
 Diluit insignem baccam : qui sanior , ac si
 Illud idem in rapidum flumen jaceretve cloacam ?
 Quinti progenies Arri , par nobile fratrum ,
 Nequitia et nugis pravorum et amore genellum ,
 245 Lusciniæ soliti impenso prandere coemptas .
 Quorsum abeant sani ? creta an carbone notandi ?
 Edificare casas , postello adjungere mures ,
 Ludere par impar , equitare in arundine longa ,

INTERPRETATIO.

Æsopi filius margaritam eximiam ex aure Metellæ ablatam aceto liquefecit , nemp̄ ut absorberet decies centena simul : nonne tam insanus quam si idipsum projecisset in currentem fluvium aut in cloacam ? Filii Q. Arri , par fratrum illustre , improbitate et scurrilitate criminum studio simillimum ;

assueti comedere lusciniæ magno pretio emptas ; quæ parlo credantur sapere ; an candido , an atro lapide notandi ? Si vetulus quispiam gaudeat extruere domunculas , parvo curri mures alligare , ludere par impar , equitare in longo fuste ;

ANNOTATIONES.

239. Filius Æsopi , etc.) Æsopus Tragediarum fuit locupletis ædonomus et luxuriosus. Clodius pariter ejus filius decem ab eo relictam sibi hereditatem ducentes scelerum , ut ajunt , et cum a Cæcilia Metella admoventur , pendentes ex ejus aure margaritam ingentis pretii detrahit , atque aceto liquefactam exsorbit. Vide Valer. Max. lib. 9. c. 1. Macrobi. lib. 3. cap. 14. Plin. lib. 9. cap. 35. ubi de Cleopatrz Antonie epulæ pariter luxuriosæ ; subdique : Prior id fecerat Romæ in unioribus magnæ taxationis Clodius Tragediarum Æsopi filius : reliquas ab eo in amplis opibus hæres ; ne in Triumviratu suo nimis superbiat Antonius , prout hiæroni comparatus , etc. Calligola quoque pretiosissimas margaritas aceto liquefactis turbuit. Sueton. Callig. c. 37.

240. Scilicet ut decies solidum exsorberet.) Plin. modo cit. Duo fuerunt maximi uniores per omnem ævum : utrumque possedit Cleopatra Ægypti reginarum novissima , per manus Orientis regum sibi tradites. Hæc , cum exquisitis quotidie Antonius saginaretur epulis , superbo simul ac precoci fustu , ut regina meritis lautissimæ ejus omnem apparatusque oblectationis , quotiens eo quid astrui magnificentissimæ possit , respondit , una se coena centies scelerum abrupturam , etc.

Aceto diluit.) Hinc lætæ vim aceto , docet Vitruv. lib. 8. cap. 4. Macrobi. lib. 3. cap. 17. Plin. cit. Ex præcepto ministri unum tantum vas ante eam posuere aceti , cujus asperitas visque in tabem margaritæ resolvit. Idem lib. 23. cap. 1. tunc finem : acutum saxe rumpit infusum , quis non reperit igni antecedenti.

243. Quinti progenies Arri , etc.) Pariter leves ac læstivi duo fratres Q. Arri filii. Is videtur esse , de quo supra v. 85.

245. Lusciniæ soliti impenso prandere.) Valer. Max. cit. Æsopi Tragediarum filius , inquit , non solum

perditas sed etiam furiosas luxuriæ juvenis , centis commendabiles avicularum immanibus emptas pretiis in coena pro fœdulis ponere , acetoque liquatas magne summas unione potioribus aspergere solitus , amplissimum patrimonium vite amarum turcinam quam celerim abjicere capiens. Plin. lib. 20. cap. 11. Insignis est Æsopi hiæronis ingenti pastina sceleris multibus scelerum satuta : in qua potuit avæ coetu aliquæ vest humane volucres , numeris sex singulas coemptas ; nulla utia inductus suavitæ , nisi ut in huius imitationem hominis manderet , ne quævis quidem suos reveritus illos opinas et voce meritis dignos prorsus filio , a quo devoratus dixi margaritas.

Prandere.) Vox fortasse ad zupendum levissimam posita. Nam qui tam exquisitis dapibus prandebant , quæ non creabantur ? Si quidem ex Phalarico Sympos. 8. cap. 6. prandium erat matutina quæpiam civitas , sine apparatu , ex obviis quibuscumque : cena vero contrivum pastum et elaboratum. Unde et soli prandebant , si creabant in coetu amicorum ; unde nomen. Vide Alex. ab Alex. lib. 5. c. 21.

243. Quorsum abeant sani ?) Quomodo sanis annumeretur ? Marcellus haud absurde corrigi : Quorsum abeant ? sani ? creta an carbone notandi !

Creta an carbone notandi ?) An laudandi , ad vituperandi ? Pers. Satir. 5. v. 201.

247. Edificare casas , etc.) Amanus etiam desipere iam probat , tamque puercilla agere , quam solent pueri domunculas extruere ex ceno et lapillis ; mores velut jumenta ad postellum alligantes , etc.

249. Ludere par impar.) Sicut pueri manu prementes copiam nucem , fœbistrum , castaneorum , nummorum , divinandum sibi aliis proponunt , sitne par numerus , an impar. Sic tamen vari liti-

- Si quem delectet barbatum; amentia verset.
 250 Si puerilius his ratio esse evincet anare,
 Nec quidquam differe, ntrumne ta pulvere, trimas
 Quale prius, ludas opus, an meretricis amore
 Sollicitus piores: qua:ro, faciasne quod olim
 Mutatus Polemon: ponas insignia morbi,
 255 Fasciolas, cubital, focalia: potus ut ille
 Dicitur ex collo furtim carpsisse coronas,
 Postquam est impransi correptus voce magistri.

INTERPRETATIO:

hunc dicas agi vesania. Si ratio vincat, amare puerilius esse quam ista; nec ullum esse discrimen utrum in arena ludas isidem ludis, quibus olim ludebas tres annos natus, an amore meretricis anxius lacrymare: rogo te, num acturus sis quod Polemo quon-

dam egit errore liberatus? an abicies morbi signa, fascias, palliolum, fascium operimenta: quemadmodum ille comossatus narratur coronas capiti detraxisse, statim ac reprehensus est a sobrio praeceptore.

ANNOTATIONES.

sunt interdum, imo et Augustus. Sueton. Octav. cap. 71. *Aleas numerem nullo modo expavis: lusi: que simpliciter et palam oblectamenti causa etiam senex.* Et portes: scribit ad filium: *Misi tibi denarios ducentos quinquaginta, quos singulis convivis dederam, si vellet inter te, inter coenam vel talis vel per impar ludere.* De his Jul. Pollux lib. 9. cap. 7. Ovid.

Est etiam, par sit numerus, qui dicit, an impar; Ut divinitas auferat augur opes. Equitare in arundine longa. Ita cum stillicit lussisse narrat sapienter ille Socrates; nec supervenientem Alcibiadem erubuisse.

249. Si quem delectet barbatum. Id est, si quis barbatus et senex ludos lutos pueriliter consecretur, ac totus sibi incumbat. Nam, ut dixi tum paulo ante, tum sibi, nogari ac ludere viri graves aliquando vial sunt. Vide Sat. 2. hujus lib.

254. Mutatus Polemon. Is adolescens Atheniensis luxurie perditus: quia quodam ebrius et comossabundus schoiis Xenocratis ingressus est: hunc verum cum de temperantia, sobrietate, pudicitia vehementer disputantem audisset, adeo commotus est ejus oratione, ut luxuriosum amorem extemplo ejurarit. Quin et stictus Xenocratis discipulo post ipsum docuit magnis cum lude. Diog. Laert. l. 4. Valer. Max. lib. 6. c. ult. Suidas, etc. Meminit et S. Ambros. lib. de Elia, c. 12.

255. Fasciolas. Integumentsa poriter et ornamenta, quibus tibias et crura praeligebant se vinebant praetertim molles: Graeci periscelidas vocant; Latini subligar, caligas, bracas, feminalia: Galli. *bas et haut de chausses.* Cic. de Horusp. respon. P. Clodius a mitra, a muliebribus solcis, a purpureis fasciis, a strophio ... sit factus repente popularis. Quintil. l. 12. cap. 3. fascias quibus crura vestiuntur.

Cubital. Pulvillum canentis cubito supponendum aliqui interpretantur, absurdum quidem: Nam quid ad rem? Imo erat pulvillum quoddam sepe lumeros ad cubitum usque protensum, caput etiam eucollo pectore contra frigus. Quint. modo cit.

Focalia. Torques, coronas floreat, inquam, Imo colli ac faucium involuicrum et sonentum, e fasciis lancit. Vide Pers. Sat. 3. v. 17. annot. Quint. cit. palliolum, sicut fascias quibus crura vestiuntur, et focalia, et aurium ligamenta, sola potest excutere voluit. Senec. Natur. quast. 4. videbis quomodo gradiles, pallioli focalique circumdatis. Martial. lib. 14. Epigr. 142.

Si recitaturus dederis tibi forte libellum, Hoc focale tui auras auriculas.

et lib. 4. Epigr. 41. Quid recitaturus circumdas velleris collo?

Potus ut ille dicitur ex collo furtim carpsisse coronas. Valer. Max. cit. Polemo ... vino gravis, inguentis delibutus, vertis capite redimito, pellucida veste amictus, patentem Xenocratis icholum intravit turba doctorum hominum referant Cujus gravitate sermonis respiciere coactus, primum coronam capite detractam projecit; paulo post brachium intra pallium relaxavit; procedente tempore eris convivalis hilaritatem deposuit; ad ultimum totam luxuriam exiit.

257. Postquam est impransi correptus voce magistri. Ex Diogene Laertio cit. et aliis, Xenocrates valde sobrius et continens fuit. Ergo impransus hic dicitur ille: Et quod sit Perius Sat. 9. v. 85. cur quis non prandeat, hoc est? Similiter utrobique notat sobrietatem philosophorum semel in die cibum capientium, ne nullo cibo et potione completi minus recte uti possent mente ac ingenio: ut loquitur Cic. Tusc. 5. Porro ut siccus Xenocrates, ita et citus: Nam et Phrynes et Laisa obliuim meretricum blandimentis aut illecebris nequidquam tentatus pudore suffudit ipas impudentes: qui demum victis praedicant non videri illum, sed statum visum esse, Diog. Laert. lib. 4. etc.

Correptus voce Magistri. Valer. Max. ante cit. Non contentus Polemo tam deformi introitu, consedit etiam, ut clarissimum eloquium et prudentissimum praceptum temulentum lascivum eluderet. At Xenocrates vultum in eodem habitu continuit;

- Porrigit irato puero cum poma; recusat.
 Sume catulle: negat: si non des; optat: amator
 260 Exclusus qui distat? agit uoi secum, eat an non,
 Quò rediturus erat non accessus, et haeret
 Invisis foribus. Nec nunc, cum me vocet ultro,
 Accedam? an potius mediter finire dolores?
 Excluit, revocat, redeam? non si obsecret. Ecce.
 265 Servus non paulo sapientior. O Here, quae res
 Nec modum habet, neque consilium, ratione modorū
 Tractari non vult. In amore haec sunt mala: bellum;
 Pax rursum. Haec si quis tempestat prope rita
 Mobilia, et caeca fluitantia sorte, laboret
 270 Reddero certa; sibi nihilo plus explicet, ac si
 Insaure paret certa reione modoque.
 Quid? cum Picens excerpens semina pomis

INTERPRETATIO.

Si offers poma irato puero, respuit. Accipe mi pusillo, iniquis: ille abiicit. Quod si deneges, deflagitat. In quo differt amator expulsi, cum animo pugnat; redeat ne accessus, an non, eo quò reversurus fuerat etiam non revocatus: nec recedit ab infesta janua? Quamvis me modo sponte arcesat, an ido? an potius finem doloribus conquiram? Repulsi? iam accessit: an revertar? minime: licet precetur. En famulus

longe prudentior. O domine, consilio et ratione haud geritur negotium modo et ratione carens. In amore haec sunt incommoda; bellum, ac deinde pax. Ista si quispiam firma reddere nitatur, quae tempestatis instar incerta sunt, atque caeco impetu moventur: is non magis proficiat, quam si velit desperare certa ratione et modo. Ecce quid? cum Picens pomis semina detrahens

ANNOTATIONES.

omissisque de quibus diserebat, de modestia ac temperantia loqui coepit..... Itaque Polemo unius orationis saluberrima medicina sanatus, ex infami gaudente maximo Philosopho evasit. Peregrinatus est huius animus in nequitia, non habitavit.

258. *Porrigit irato puero, etc.*) Comparat actiones amatores cum actionibus poen.

259. *Amator exclusus.*) Ex Terentii Eanuch. Sc. 1. ubi Pharia expulsi a Thaide meretrice, ac post accessus ita secum agit ac deliberat:

Quid igitur faciam? non tam? Ne nunc quidem cum acceris ultro? an potius ita me comparem Non porpen meretricum contumelias?

Exclusus revocat: redeam? Non si me obsecret. Pers. Sat. 5. v. 171.

Nunc ferus et violentus: at si vocet, haud mora, ducit

Quidnam igitur faciam; ne nunc, cum arcesat et ultro

Supplicet, accedam?

261. *Haeret invisis foribus.*) Odit et averatur januum, ubi repulsi sunt, nec tamen ab ea potest discedere. Vide Pers. mox cit.

263. *An potius mediter finire dolores?*) Pers. cit.

Præteritis mediter.

265. *Servus non paulo sapientior.*) Parmeno etc.

vus Phaedriae juvenis amatoris, ipso quidem hero suo longe sapientior.

Quae res nec modum habet, etc.) Ex Terentio cit.

Here, quae res se neque consilium neque modum Habes ullum, eam consilio regere non potes.

In amore haec omnia inveni vitiis injurias, Suspiciones, inimicitias, inducias,

Bellum, pax rursum. Incerta haec si tu postules Ratione certa facere, nihilo plus agas

Quam si des operam ut cum ratione insanias.

Plotarch. amat, oderunt, eodem absentem desiderant, praesentem metuunt: adulantur, convicia dicunt: pro amato moriuntur, occidunt: optant non amare; abstinere amore volunt, etc. Vide Plaut. Cistell. Sc. 4. Credo ego etc.

272. *Quid cum Picens, etc.*) Alias amatum inepias confert cum puerorum nugis. Nimirum solebant amatoris poma semine rem graza primoribus digitis pressare et in altum ejiculiari; quæ si cameram sive lacunæ triclinali contigissent, velut felix augurium accipiebant; itaque rem concupiscunt sperabant essecuraturos. Vide Jul. Poll. lib. 9. c. 7.

Picens.) Synecdoche pro quibuslibet malis ac pomis. Laudabantur vero illa quæ proveniebant in Picens Italiae regione, quæ modo compellitur Marchiam Anconitanam et partem Aprutii.

- Gaudes, si cameram percussi forte; pences te es?
 Quid? cum balba foris annoso verba palato;
 275 Edificante casas qui sanior? adde cruorem
 Stultitiae, atque ignem gladio scrutare; modò, inquam,
 Hellade percussa Marius cum praecipitat se;
 Cerritus fuit, an commotae crimine mentis
 Absolves hominem, et sceleris damnaabis eundem;
 280 Ex more imponens cognata vocabula rebus?
 Libertinus erat qui circum compita siccus,
 Lautus mane senex manibus currebat; et unum,
 Quid tam magnum? addens, unum me surpate morti;
 Dis etenim facile est, orabat; sanus utrisque

INTERPRETATIO.

Lactaris, si casu serias toctum convexum; an tui es compos? Quid, quando senili palato molliculus voces fingis, num supientior es pueri domunculas extruente? adijunge sanguinem dementiae; et flammam ense rimare. Dic vero Marius nuper Hellade occisa praecipitem se dans, fuit ut furiosus? utrum iussum laborasse illum negabis; ac sceleratum

ipsummet affirmabis; proxima, ut sit, appellatione res quasque designans? Erat libertinus quidam vetulus, mane jejunos discurrens per plateas, manibus lautis: atque ita precabatur: unum me, (quid tam magnum? aiebat) unum, inquam ab interitu vindicate, o Dii, nam potestis. Is aures ambas

ANNOTATIONES.

273. *Gaudes si comeram, etc.* Inspecit et pueriliter exultat leni ac futili de causa; an ergo sapit?

274. *Cum balba, etc.* Cum tu senex molliculus verba effers, et pueri ad instar, balbutiendo promittis, blanditiarum causa, ad coptandam puellae benevolentiam. Tibuli.

Et tibi blanditiis tremula componere vocis.
 Peritus simile quid habet Sat. i. v. 33.

Rancidulum quiddam balba de mare locutus.
Phyllidas, Hysipidas, natum et pterabile si quid Eliquat; et scero supplantat verba palato.

275. *Adde cruorem stultitiae.* Verum amor non tantum facit insanos, sed et crudeliter furiosos. Nam ad eadem etiam perpetrandas impellit et cogit.

276. *Ignem gladio scrutare.* Pythagoricum illud symbolum ac praeceptum erat: Ignem gladio ne foderis: id est, hominis, praesertim vero potentis fratrem jam ardente in magis accende et move. Diog. Laert. libr. 8. Hic, Horatius inuit, eum qui jam gravi affectu seu amore abreptus alio impetu affectu seu ira commoveatur, omnino instigare, imo ad quodvis perstrandum facinus et crimen accendi. Sic Marius desperat, inquit, Helladem puellam, quem deperibat, praeter ira et zelotypia trucidavit: se deinde semitipsum praedolore praecipitavit. Rem quo tempore videbatur factam Poeta commemorat.

278. *Cerritus.* Quasi Cerritus, iussit a Cereze perculus et in furorcm actus.

An commotus crimine mentis, etc. Urget valde haec ratio, an, inquit Stertinius, movit intum hominem sceleratum dicere, quam fateri insanum? verum quoquo modo respondes, nihil proficis: siquidem improbus quilibet insanit.

281. *Libertinus erat, etc.* Jam superstitionis aggreitur, omnemque simul religionem deridet.

Circum compita. In compitis celi Penates jussorat Augustus.

Siccus, mane, senex, etc. Singula voces advertenda, animum tranquillum et hoc magis superstitionis notantes.

282. *Lautis manibus.* Rite omnia peragit, potiusque manus ad deos tollere satagit, tacite tamen.

283. *Quid tam magnum?* Quid hoc deus magnum et difficile? unum scilicet hominem morti eripere. Alii leg. *quidnam magnum?* Alii vulgò *quiddam magnum addens.* Verum nostra lectio citior, ac meliorem sensum gignit.

Unum me surpate morti. Immortalitatem concedit mihi vestrum observantissimo. Hoc perituro etiam vocis *superstitio*, cuius meminit Cicero 2. de Nat. Deor. nat. 72. *Qui teos dei precantur et immolant, tui et liberi tibi superstitibus essent, superstites sunt appellati: quod nomen postea latius patuit.* Contra tamen pugnat Lactant. libr. 4. de vera Sap. cap. 28. Saltem liquet superstitionis vocabulum olim optatum his hominibus qui superstites esse et piebant vehementius, mortem abhorrentes pusillum, et vitam a Diis esse fugiunt.

- 285 Auribus atque oculis: mentem nisi litigiosus
 Exciperet dominus, cum venderet: hoc quoque vulgus
 Chrysippus ponit foecunda in gente Menecol.
 Jupiter, ingentes qui das adimisque dolores,
 Mater ait pueri menses jam quinque cubantis,
 290 Frigida si puerum quartana reliquerit, illo
 Mane die, quo tu iudicis jejunia, nudas
 In Tiberi stabit: casus medicusve levavit
 Agrum ex praecipiti: mater delira necabit
 In gelidâ fixum ripâ, febrimque reducet.
 295 Quone malo mentem concussa? timore deorum:
 Haec mihi Stertinius sapientum octavus amico

INTERPRETATIO.

et oculos integros habebat: at mentem exciperet eum vendundans herum, si lites fugisset: atque hoc etiam hominum genus recenset Chrysippus in numero Menecoli grege. Mater pueri a quinque mensibus aegrotantis ita orabat: o Jupiter qui magnas aegritudines immittis et aufers, si frigida quartana reliquerit meum hunc filiolum, nudus in

Tiberi stabit mane, quo die tu jejuna praescribis. Itaque seu casus seu medicus aegrotum a periculo liberaverit, vesana parens in frigido littore statuet ac revocata febri interimet, Equo morbo mense affecta? metu mininum. DAMASIP. ad HORAT. Ista mihi velut amico dedit arma Stertinius

ANNOTATIONES.

285. Mentem nisi litigiosus exciperet dominus, etc.) Id est, libertinus ille sive libertus, anout quidem erat corpore, si mente nequaquam: Quo circa si enim ad hoc servum dominus vendidisset, vitium mentis dicere debuisset ementi, si lites habere cum eo oollet; atque adeo sanum asseverans, mentem debeat excipere. Cic. offic. 3. om. 91. In mancipio vendendo dicenda illa vitia, quae nisi dixeris, reddidetur mancipium jure civili. Vide Gell. libr. 4. cap. 2. ubi sic scribit: in edicto Edilium Curulium, qua parte de mancipiis vendendis cautum est, scriptum sic fuit: Titulus servorum singulorum ut scriptus sit curato ita ut intelligi recte possit quid morbi vitique cuique sit, etc. Uode si morbosum aut vitiosum ooxave noo solum ignovasset emptor, reddidere poterit ex lege.
 286. Hoc quoque vulgus, etc.) Haec superstitionum turbam accuset Chrysippus numerosa genti ac multitudi iusanorum sive similium Menecoli. De Chrysippo lib. 1. Sat. 3. v. 127.

287. Foecunda in gente.) Sup. nullorum infinitus est numerus.

Menecol.) Hic parum integrè sanave moesti videtur Horatii tempore, superstes unus ex illa Menecoliorum familia pridem celebri quomvis plebeja. Notus in primis exitit Agrippa ille Menecolus, qui solerti membrorum se ventris dissidentium a pologo, patres et plebem alienatos in concordiam reduxit. Jta. Liv. lib. 2.

288. Jupiter ingentes, etc.) Aliud superstitionis genus et exemplum. Mater multe votum facis ac stultius adimplet. Vovet pro incolumitate filii: vult res incolumem ipsa evocat.

290. Frigida quartana.) Ex ara h'le quartana fe-

bris proficiatur, etque hujus paroxysmo incipiente, totum corpus frigore et horrore concutitur.

291. Illo die quo, etc.) Die nempe Jovis, quo jejunia indicabantur a Magistratibus ac Sacerdotibus, quæ a populo in Jovis honorem observanda erant. Mortem certe hunc hauserant a Jovis, Chaldaeis, Aegyptiis, quorum ingens erat Roma numerus. Illi eum ad solemnes festos se jejuniis preparabant, ut et hodie Christiani.

Nudus in Tiberi stabit.) Quasi ot toto ablutus corpore, hinc porior de Jovis sacra procederet. Is veterum mos erat superstitionis. Virgil. Aen. 4. Attrahere nefas, donec me flumine vivo abluero.

Juvenal. Sat. 6. v. 521.

Hybernus fracta glacie descendit in anem.

Ter matutino Tiberi mergetur, et ignis

Periculis stonidum corpus abluet.

Pers. Sat. 2. v. 15.

Haec sancit ut fecus, Tiberino in gurgite mergi

Mane coput bis terque, etc.

292. Casus medicusve levavit.) Sapius enim primum valet Medici industria adversus quartanam: quæ proinde vocatur mediocrem approbrium.

293. Mater delira necabit.) Vesana mater voti se religione putans obstringi ad statendum cum nudum in gelido flumine, reducet febri depulsum, et flumem erecabit.

295. Timore deorum.) Cic. de Nat. Deor. 1. a. 118. In superstitione instat timor inanis deorum: religio, deorum cultu pio censetur.

296. Haec mihi Stertinius, etc.) Damasippus sermonem faciens, hac ego, documents, inquit, Attus

Arma dedit, posthac ne compellarer inultus.
Dixerit insanum qui me, totidem audiet, atque
Respicere ignoto dicet pendentia tergo.

300 Stoice, (post damnum sic vendas omnia pluris)
Qua me stultitia (quoniam non est genus utrum)
Insanire putas? ego nam videor mihi sanus.
Quid? caput abscissum demens cum portat Agave
Nati infelicia, sibi tum furiosa videtur?

305 Stultum me fateor (liceat concedere veris)
Atque etiam insanum: tantum hoc edisere, quo me
Ægrotare putes animi vitio. Accipe: primum
Ædificas; hoc est, longos initaris, ab imo

INTERPRETATIO.

sapientum octavus, ne deinceps impius diceris incessest. Quisquis me dementem appellavit; pariter a me vocabitur; monebiturque advertere pendentia dorso averso. HOR. O Stoice, post iacturam honorum, ita venundes cuncta pluris: dic vero, quandoquidem diversa sunt insanias genera, eoque me laborare autumas? enimvero sapere

me existimo. DAMASIP. Quid? furens Agave miseri filii caput gestans amputatum, num se credit insanire? HORAT. Fatebor quod res est, concedo me dementem, imo et vesanum: atsaltem doce, qua me animi noxa affectum arbitreris. DAMASIP. Audi: acdes quidem construis: i. e. tu à vertice ad calcem

ANNOTATIONES.

haui et accepi a Stertino, qui sane meretur annumerari septem Græcia sapientibus. Qua vero illi? (adverte quam acre ludibrium) nimirum tota sapientia Stertini laos in eo est, quod omnes stultos esse docuerit.

Sapientum octavus. Sic Jovialis Sat. 2. v. 40. Tertius à coelo cecidit Cato.

De septem illis viris sapientia fama inclytis, ita Cic. de fin. 2. o. 7. Septem illi non suo, sed popularum omnium suffragio nominati sunt. Nunc consentientes omnes de singulis tamen; at quatuor hi ab universis agnoscuntur: Thales Milesius, Bias Priæus, Pittacus Myleus, Solon Atheniensis: quibus alii alios subieciunt. Ergo et isti celebrantur, Aristodemus, Cleobulus, et Peisander, Chilo, Anaxagoras, Pythagoras, Anaxarchus, Arcesilaos, etc. Vide Diogen. Laert. 1. 1. Cic. 2. de leg. 2. 26. Thales sapientissimus inter septem, inquit.

300. *Ne compellarer inultus.* O egregium sapientis troctam! imo ridiculam vanitatem! nunc deinceps inultus compellabitur ipse stultus, quippe qui pariter alios posita stultos vocare, didiceritque fesse omnes insanire; unde convivanti convivanti quest.

300. *Ignoto dicet pendentia tergo.* Nimirum fabulatus est Æsopus homines duos habere peras hinc et illuc pendentes: lo anteriore aliens reponi vitia, propria vero in posteriore, hac a tergo est: quo fit ut illi facile videant, quæ non ita. Sensus atque est: quid scrutari et cognoscere propria vitia, quæ ignorabat. Catuli. carm. 92.

Sed non videmus manice quæ in tergo est. Pers. Sat. 4.

Sed precedenti spectatur manica tergo.
Q. Horat. Flac. Tum. II.

Nunc absurdum omnino, sed aprosdionyxus qui locum hunc interpretatur ex verbis antea positis; caudam trahat; hoc sensu: dicit ille pendere sibi aligatum tergo caudam insanie videlicet indicem se probrosam notam. Vide ibi, si vacat et libet, v. 55.

300. *Stoice post damnum, etc.* Abhinc ad satiram finem Horatius cum Damasippo colloquitur.

Sic vendas omnia pluris, etc. Ironica prorsus apprecatio: faxit Dii ut quæstiosa negotiationis resarcitas priora damna iacturasque olim factas: quandoquidem ex inope tam sapiens evasisti, ne te sapientia arcana mihi revelanti. At cum me insanum tam asseveranter pronuntias, qui fit ut ignus ipse mihi videatur?

303. *Quid? caput abscissum, etc.* Tibi nempe sacros videris: nec tamen sanus es. Enimvero in propriis cæcutimus. Dic amabo, namquid Agave te furere noverat, cum maxime fureret?

Agave. Hæc cum filiis Bacchantibus Orgis peragens Pentheum filium sacra illa contemnacem, et ad ea curiosus et contra fas penetrantem, Bacchi furore incitata discerpit, abscissumque caput quasi ovans thyrsu circumtulit, rursus occidit immensem aprum, vel, ut alii scribunt, vitulum. Vid. Ovid. Metam. 3. et Pers. Sat. 2. v. 100., et quæ annotavi lib. 2. Od. 19. v. 14.

305. *Stultum me fateor.* Victus ista ratione Horatius fuerit quod ante negabat; inquit tamen, quæ non sit ægritudo, quod animi vitium? Quæ quidem Damasippus ipsi edisserit.

308. *Ædificas.* Hoc primum ædificandi illud bîdine vocaris; magnos ambitus æmulas,

486 Q. HORATII FLACCI

- Ad summum totus moduli bipedalis : et idem
 310 Corpore majorem rides Turbouis in armis
 Spiritum et incessum. Quid ridiculus minus illo ?
 An quodcumque facit Moeenas , te quoque verum est
 Tanto dissimilem , et tanto certare minorem ?
 Absentis ranae pullis vituli pede pressis ,
 315 Unus ubi effugit , matri denarrat , ut ingens
 Bellua cognatos cliserit. Illa rogare ,
 Quantane ? num tandem , se inflans , sic magna fuisset ?
 Major dimidio. Num tanto ? cum magis atque
 Se magis inflaret ; non , si te ruperis , inquit ,
 320 Par eris. Haec a te non multum abludit imago.
 Adde poemata nunc : hoc est , oleum adde camino :
 Quae si quis sanus fecit , sanus facis et tu.
 Non dico horrendam rabiem , (jam deine) cultum
 Majorem censu , (teneas Damasippe tuis te)
 325 Mille puellarum , puerorum mille furoris .
 O major tandem parcas insane minori.

INTERPRETATIO.

*vix duos pedes altus aemularis proceros : i-
 psequae armati Turbonis animum et gressum
 corpore majorem deridens , quomodo videaro
 minus illo ridiculus ? Quicquid autem praes-
 tat Moeenas , an expedit te certatim moliri
 tanto disparem et inferiorem ? Sic profecto
 fabulantur : absentis ranae pullis vituli
 pede contritis , unum effugisse. Is vero ma-
 tri edisserit , qua ratione immanis bestia con-
 sanguineos oppresserit. Illa sciscitatur : eo-
 quantum ? atque intumescens quaerit , an ergo
 tanta esset ? Major dimidio. An sic ? Cum-*

*que plus et plus intumesceret ; ait pullus :
 Etiam si disfregeris te , haud par fueris. Imago
 ista non valde tibi dissimilis. Adde jam
 carmina : (id est , oleum igni appone) quae
 si condit sapiens quisquam , tu quoque sapi-
 illa faciens. Taceo iracundiam gravior-em ,
 (HORAT. Oho satis est) nitorem facul-
 tates excedentem , (HORAT. O Damasip-
 pe , rerum satage dumtaxat tuarum) amo-
 res sexcentarum puellarum totidemque pue-
 rorum. HORAT. O stultorum maxime , in-
 dulge denique minori.*

ANNOTATIONES.

Longos imitatoris .) Ludus est in ambigua voce ,
 longor. Tu puillus magnos , tenuis et modicus bo-
 nis opulentos ac divites vis imitari , exultas qui-
 dem : ades mollis facultatibus majorem.

310. *Moduli bipedalis.*) Minima certe haec est
 humani corporis mensura. Vide Plinium lib. 7.
 cap. 16.

Turbouis .) Gladiator ille statim exigens erat ,
 ceterum grauidis eniomo , incessu , actione .

312. *An quodcumque facit Moeenas , etc.*) Illis
 in Esquilis sumptuosas vias hortosque magnificos
 tunc temporis mollebat.

314. *Absentis ranae pulli , etc.*) Aescopi fabula
 est , quam Phaedrus paulo immutat.

321. *Adde poemata.*) Apud Stoicos pridem , ut
 et plerumque apud elios , et etiamnum , via bene
 canit Poetae habili sunt. Epist. ad Pisonem v. 296.

Excludit sanos Heliconae poetas Democritus.
Oleum adde camino.) Proverbium est : Inducit
 hic hominem jam forte insanum , si versus faciat

prorigine insuper titillatur , duplici insanie liberat.

323. *Horrendam rabiem , etc.*) Pericentium lepro-
 sis colebas Stoici : cultum vero corporis et mo-
 rem vestiam negligebant. Duo his contrarie Da-
 masippus objicit Horatio. Quae quidem ipse non
 differtur. Nam iracundum seu irasci facilem se in-
 nuit , tum in Epist. ult. lib. 1. tum alibi non semel ,
 cultum vero mundiciorem atque majorem censum
 etiam declarat lib. 1. Ser. 6. v. 78.

Jam deine.) Haec et sequentia quodam iracun-
 dulus reponit Horatius , crebro Damasippum inter-
 pellans , tam lepidè quam salè.

324. *Teneas Damasippa tuis te.*) Tui vitis di-
 scute , non mee.

325. *Mille puellarum . etc.*) Erat enim libidi-
 nosus admodum , atque in Venere putris , ut lo-
 quitur Petrus Sat. 5.

326. *Majorem tandem parcas insane minori.*) Cum sis insa-
 nime insane , mihi parca minus te insano.

SATIRA IV.

Unde, et quò Catinus? Non est mihi tempus aventi
Ponere signa nova praeceptis, qualia vincant
Pythagoram, Anaxique reum, doctumque Platona.

INTERPRETATIO.

HORAT. **U**sque venit, et quò vadit Catius? CAT. Tibi respondere non licet mihi per tempus, cupienti notare nova documenta, quae supergrediantur Pythagorae, et accusatum ab Aeyto, atque eruditum Platonem.

ANNOTATIONS.

s. Unde, et quò, etc.) Quomodo Satira procedens falsa et adulterios Stoles sub Damasippi persona Horatius insectatus est; sic in hac satyris Epicureos exagitat sub persona Catii.

Catius. — *Hi* ipse est M. Catius Epicurus Philosophus Insaber, cujus mentionem faciunt Cicero et Quintilianus. Quintil. libr. 10. cap. 1. ita scribit: *In Epicureis leviss quidem, sed non injucundum tamen auctor est Catius.* Nempe is de rerum natura, et de summo bono quatuor libros scripsit, inquit Vet. Comment. teste vero Cicero me citante, doctrinam Epicuream latine descripsit. Cic. libr. 13. Epist. 16. Cassius et Stoles ad Epicuri disciplinam transiunt quod transiungam vellicet: *Ne te fugiat Catius Insaber Epicurus,* etc. *Non* biennium aut triennium est, cum virtutis nuntium remisisti, delinquis libeccbris voluptatis. Epist. 18. seq. Ubi igitur, inquit, philosophia? *Tu* quidem in culina, nam molestus est. Rescribens autem Cicero Catius eodem libr. Epist. 19. sic habet: *Non querulam in hac mea peregrinatione quidquam libenter feci,* quam scribo ad te. Vide enim cum pro praesente loqui et joculari. Nam tamen hoc mihi propter spectra Cariani; pro quo tibi praecium epistola est rustico Stoles regerum, ad Catium Atheni natum esse dicas *..... difficile est hominibus pernuere ex καλὸς εἰς αὐτὸν ἀνέναντον ἔρως: ἔστιν γὰρ καὶ ἀρετὴ καὶ εὐνομία, ἡμιτῆς, καὶ καλὸν παρὰ τὸν ἀνὴρα καὶ πρᾶτερα προβάλει ἐστ. ἵπτε* cum Epicurus a quo omnes Catii et Amasii mali vero bonum interpretis proficiscuntur, dicit: *αὐτὸν ἀνέναντον ἔρως καὶ καλὸς; καὶ εὐνομία γάρ. Δίκοι* et Pansius, qui vivit sequatur, virtutem retinet: et illi qui a nobis φῶνός τε vacatur, sunt φῶνός τε καὶ εὐνομία, et ἀρετὴ, et ἀνέναντον ἔρως καὶ καλὸν παρὰ τὸν ἀνὴρα καὶ πρᾶτερα προβάλει ἐστ. Ex quo intelligitur, doctrinam Epicuri quidem sanam, et quorundam picurorum, et quorum se esse nuntio pro Cassius libi ostendit insana vero citiorum plurimum, later quo late Catius, quem hic sobrius ait Poeta. Hi stonorum ad corporis voluptates perpetuo referabant quicquid Epicurus scribiturum voluisti dimittant ei, quam animus a virtute percipit d. metit. Vide Sat. II. et seq.

Non est mihi tempus, etc.) Interpretantem amor

vet et emandat, quasi rem gravem molliatur anxie, dum culus mysticis pertractat.

2. *Pondere signa*,) *Ἡκε σέματα καὶ μνηματῶκατ*
Plato in *Cratylus*: et certe non minus per imagines,
quam per litteras rerum memoria conservatur. Vi-
de Cic. 3. ad Heren. Senec. Epist. 6.

Qualia vincant Pythagoram.) Talia sunt hæc documenta, ut plura æstimanda videantur, quam quæ scripsit Pythagoras, Socrates, Plato. Quoties laboro ne quid memoria effluat, ait Cælius.

3 *Pythagorism.* J. Steno insula oriturus ille flauit ante Christum anis ferme secentis, discendit cupidus ad Aegyptios et Babilonios se conuulit, Diog. Laert. lib. 8. uenit in Italiam regnante Tarquinio Superbo: eamque regionem, quae nunc Graecia dicta est, priuata et publice exornauit praestantissimis institutis et artibus. Cum uero doctrinae ejus longe lateque flueret, permouit in urbem Romeam. Hac Cic. Tusc. 1. nam. 39. Tusc. 4. n. 2. Tusc. 5. n. 10. de or. jam antea lib. 2. Od. 28. et Epod. 15.

Anytus (reum.) Socratem, quem reos egerunt
 Anytus quidam dicit, Melitos postea, et Lycon
 orator, quasi male de Diis sentientes. Alia quoque
 illi accusatio capita referuntur. Invidia et con-
 tumeliosi opprobrium constat. Quae vero publice de-
 munitur Atheniensium civitas, publice laesi, et ac-
 cus in ejus accusatos indignationem et ultionem con-
 vertit: et scribit S. August. de civ. d. lib. 8. cap.
 3. vide Lectant. lib. 5. cap. 15. Platon. Apolog. So-
 cratis. Apul. de as. aur. lib. 10. Athes. lib. 13. Nec
 permittit Cicero, cum variis locis, cum praecipue
 Tusc. 1. nom. 7. *Socrates* inquit, impiis damna-
 tus sententia. cum jam in manus morifu-
 rum illud teneret poculum, locutus ita est, ut non ad
 mortem trahi, sed in coelum videretur attingere.
 De Socrate jam dixi non pauci lib. 3. Od. 21.

Platona.) Hic Socratis auditor; magistro per
atque maior evasit, divitiis etiam consecutus eloquii
secundum adeo et eloquii, ut platonicè locutionem
fuisse Jovem, si gracie loqui voluisset. Vulgè
dicuntur; celestis et castus vixit ad æonum ætatis 81.
teste D. August. Vide Set. parca. v. 41. annot.
Iren. Cram. Rhodig. lib. 22. cap. 4. lib. 30. cep.
ult. et elibi sæpe.

- Peccatum fateor, cum te sic tempore laevo
Interpellasim: sed des veniam bonus, oro.
Quod si interciderit tibi nunc aliquid, repetes mox;
Sive est naturae hoc, sive artis; mirus utroque.
Quin id erat curae, quo pacto cuncta tenerem;
Utpote res tenui sermone peractas.
- 10 Ede hominis nomen; simul an Romanus, an hospes.
Ipsa memor praecepta canam; elabatur auctor.
Longa quibus facies ovis erit, illa memento,
Ut succi melioris, et ut magis alba rotundis
Ponere: namque marem colibent callosa vitellum.
- 15 Cautè suburbanò, qui siccis crevit in agris,
Duleior. Irriguo nihil est elutius orto.
Si vespertinus subito te oppresserit hospes,
Ne gallina malam responset dura palato,
Doctus eris vivatu misto mersare Falerno:

INTERPRETATIO.

HOR. Confiteor erratum, quod te avocavi hora tam inopportuna. sed precor, indulge benignus: si enim exciderit tibi modo quidpiam, seu illud pendet a natura seu ab arte, revocabis facile, cum utraque polles. CAT. Imo satagebam, ut singula retinerem, quippe subtilia dictione comprehensa. HOR. Eloquere nomen viri: pariterque dic, an Romanus sit, an externus. CAT. Praecepta quidem re-

citabo memoriter: at reticebo noctem. Cura ut apponas ova figurae oblongae; utpote gratioris saporis, atque rotundis candidiora. Etenim duriora continent masculum vitellum. Brassica in arido solo educata suavior est suburbana, certe nihil est magis exsuecum orto saepe rigato. Si tibi hospes inopinanti advenerit serò, ne gallina durior palato maligne reluctetur, memento allucum spirantem perfundere Falerno aqua diluto:

ANNOTATIONES.

7. *Mirus utroque.*) Memoria valeas tum naturae tum artificii, ac mirum in modum solers. Ite nempe Cetero blauditur erentaturque ut impellat ad dicendum.

11. *Elabatur auctor.*) Videlicet eo quod Epicuri nomen eras vulgò odiosum; inquitur. Verùm quid hac ad Epicurum praecepte attinent?

12. *Longa quibus, etc.*) Incipit Catius edisserere. Sunt qui velut ridiculum exhibent. Cautum quod statuit omnia coconvivialibus praeceptis optimorum satorum dissidentis; plures coorulat palato quam valetudini. Verum tamen quidam sferri setis probabili et verò. Ergo ridiculus ille potius quod rem futeum pura culinariam, ut jam dixi, tam studiose anxieque molitur, quam alii res quiesque gravitates.

Longa quibus facies ovis erit, etc.) Ab ovis epulas incipiebant veteres. Vide lib. 1. Sat. 3. v. 6.

13. *Ut succi melioris, etc.*) Plin. lib. 10. cap. 52. Quae oblonga sint ova, gratioris superis putat Horatius. Feminam edunt quae rotundiora gignuntur: reliqua marem. Columel. pariter scribit: cum vellet quis mares excludi, ova longissima et acutissima subijcit: et rursus cum feminas, rotundissima. Contrarium vero his omnino docet Aristot. histor. animal. lib. 6. nimirum rotundius et obtusius ovis

mares, longis et acutis feminas produci. Vile Coel. Rhodig. lib. 17. cap. 17. ubi ex Avicenna et Alberti sic habet: Ex orbiculari ova brevique progignuntur mas: ex oblongis acutius femina. Ipsum hoc comprobatur experimentum: et suffragatur ratio: si quidem virtutis perfectio in masculinis ovis ambie aequaliter et continet extrema. At in feminis a centro longius abit materia, in quo est vitalis calor: hoc vero plene imperfectionis argumentum est. Certe tamen nihil est io latius. Nam et e longioribus ovis mares excluduntur.

14. *Callosa.*) Densiora, proindeque duriuscula & veluti callo obducta. Itaque callus ovi est putamen sive testicula: alii intelligant albumen: sed perperam.

15. *Cautè suburbanò, etc.*) Sive quod siccum solum caulibus est aptum: seu quod irrigatio frequentior terram siccam ac bonitatem eluit, detergit, demit. Porro suburbanos hostes tenent oltiores; rosque rigant crebrius. Sic enim calerius, et copiosius olera gignuntur, sed minus bona.

16. *Vivatu misto mersare Falerno.*) Fit tenerior gallinae caro, si adhuc palpitans submergatur aqua frigida; magisque: si mista vino vel aeto: sic enim fortius repercutiuntur loculi durturque spiritus naturae: ipsae, quorum insulas acio carnis partes dirimit. Lant.

20. Hoc teneram faciet. Præstantibus optima fungis
Natura est: aliis male creditur. Ille salubres
Æstates peraget, qui uigris prandia moris
Finiat, ante gravem quæ legerit arbore solem.
Aufidius forti miscbat mella Falerno,
25. Mendosè: quoniam vacuis committere venis
Nil uisi lene decet: leni præcordia multo
Prolueris melius. Si dura uiorabitur alvus,
Mitulus et viles pellent obstantia conchæ,

INTERPRETATIO.

*id melliculum reddit. Præstantem naturam
habent fungi in pratis nascentes, alii non
tutò comeduntur. Is æstates sanus tradu-
cet, qui prandia finiet moris nigris ex ar-
bore decerpitis antò solem ardentem. Aufidius*

*mel immiscebat Falerno valentiori, male qui-
dem: nam vacuis venis nihil debet infundi
nisi dulce. Fiscera suavi melioriter perfundes,
aptius. Si piger ac durus fuerit venter, ob-
ices removebunt mitulus et conchæ viliores.*

ANNOTATIONES.

blinæ aliam docet rationem teoeram efficeodi gal-
linem. Sume, inquit, quodlibet lepusti genus: hanc
herbam in ollam, in qua gallinam seu qualibet a-
lias carnes coquere volueris, imposito: hoc teneras
faciet.

20. *Præstantibus optima fungis natura est.* Certe
aperto cære crecentia qualibet meliora sicut: fun-
gi vero ubique reperiri elios boos, allos malos,
etiam constat: vide Plin. lib. 28. c. 23. ubi sic
habet: Quæ volupias tanta accipitis cibi? Fu-
milias nuper intererem fungi, et tota convivia,
Atanacæ Sæcæum præfectum Neronis vigilam, et
strabones et centuriones. Corn. Tacit. Annal. 13. et
Senec. Epist. 63.

22. *Qui nigris prandia moris finiet.* Imò, teste
Galeno, quod facile corrumpitur more, noxia sunt
post alios cibos sumpta: initio vero coena prosunt
magis. Aliiter locum huic intelligere possumus, ex
more veterum, qui levem et modicum dextersat
cibum mand cepiebant: nimirum et refrigerantibus
valde moris prandium utile esse videtur: hæc et
epud nos in jentaculo plerique emant.

23. *Ante gravem quæ legerit arbore solem.* Tunc
enim virtutem suam totam nocturno frigore inclu-
sam confitent teneriores fructus. Contra diores
ardore solis quasi cocti et perfecti ex ardore de-
cerpti debent fervente potissimum die.

24. *Aufidius.* Ejus meminit Plin. lib. 10. cap.
20. Mar. Aufidius Lucio saginare primus instituit
pavones, circa novissimum præticum bellum, et
eosque quæstus redditus tesseritum sexaginta millia
habuit.

Foris miscbat mella Falerno. Jam satis est ob-
servatum Set. 2. hujus lib. v. 15. solitos veteres
inchoare convivia a promulida seu portione mulsi,
id est vini cum melle mixti a melleendo factum
nomen, quod venas melleat lenitate sat. Varro de
re rust. lib. 3. c. 16. *Veni furvus ad altaria, et mel
ad principia convivia.* Porro mulsi potionem co-
coctam loterdum apponebant: aliquando vinum et
mel separatim, ut convivia utrumque temperans,

sibi meliorem sribitrio quisque suo faceret. Molrum
laudat Plin. lib. 21. cap. 24. Multi senectem lon-
gam mulsi tantum nutritu tolerare, neque alio ulla
cibo, celebri Pollionis exemplo. Centesimum annuum
excedentem cum D. Augustus hospes interrogavit,
quoniam maxime ratione vigorem illum animi cor-
porisque custodisset. At ille respondit: intus multo;
foris oleo.

25. *Mendosè: quoniam vacuis, etc.* Imò bene.
Quippe ex cit. modò Plin. Multum ex veteri vino
utillissimum, facillimeque cum melle concoctatur,
quod in dulci nutruiam venit. Ex austero susteram
non implet stomachum, neque ex decocto melle,
minusque inflat, quod fere evenit. Appetendi quo-
que revocat aviditatem cibi. Vide Dioscorid. lib. 5.
c. 16. et Macrob. lib. 7. cap. 22.

26. *Leni præcordia multo prolueris melius.* De-
licato et fastidioso Catil palato multum et Mantico
leniori pleuissit magis, quam et forti Falerno, cu-
jus tamen austeritatis molle et quadam vetustate miti-
gate, virtus autem adhuc satis vegeta roborando
stomacho longe utilior: docet Martialis lib. 13.
Epigram. 103.

*Attica nectarum turbant mella Falernum,
Misceri decet hoc a Ganymede merum*

28. *Mitulus et viles pellent obstantia conchæ.* Al-
vum durum emollient obstruactum laxabunt
mitulorum slerumæ concharum salsus humor, le-
pachti herbæ succus, et vinum sibi; hoc scilicet
illis concoctis admixtum. Cornel. Celsus lib. 2. c.
29. Alvum, inquit, movent conchæ, garum, salsi-
amenta, ostrea, pelorides, echini, musculi, et
emnes fere conchulæ, maxime jui eorum. Athen. lib.
3. c. 9. Ex emphyllis, alio movendæ ciendque lotis
excellent pectines, musculi, chamæ, ostrea. Vide
Caton, de R. R. c. 121. Plin. lib. 32. c. 9.

Mitulus. Alii scribunt, mytilus, et motilis;
placculus est e concherum genere, in arenosis po-
tissimum locis proveniens. Martialis meminit lib. 3.
Epigr. 59. Noo defuit qui isto florati loco legaret,
mugilis.

- Et lapathi brevis herba: sed albo non sine Coo.
 30 Lubrica nascentes implent couchyllia luana.
 Sed non omne mare est generosae fertile testas.
 Murice Bajano melior Lucrina peloris.
 Ostrea Circaeis, Miseno oriuntur Echini.
 Pectinibus patulis jactat se molle Tarentum;
 35 Nec sibi coenarum quivis temerè arrogat artem,

INTERPRETATIO.

et rumex herba foliis brevioribus, sed non absque albo Coo. Luna crescens implet couchyllia luana. Sed non mare quodlibet proferit optima testacea. Bajano murici praestat peloris Lucrina: Ostrea praestan-

tissima juxta Circaeos, echini vero e Miseno proveniunt. Tarentum delicatum redditat ampliores pectunculios. Nemo sibi temerè attribuat scientiam epularum,

ANNOTATIONES.

29. *Lapathi.*) De lapathio jam in Epod. 2. Lucilius apud Cicero de Fin. 2. n. 24.

O lapathe, ut jactare necesse est cognita cui

Co.) Cos sive Coos, hod. Largo, insula maris Graeci Cariae proxima, producebat vinum lenius alevis solentia, quae idcirco *lubrica* vocat Peristius Sat. 5. v. 155.

30. *Lubrica.*) Lubrificantis, alvum solvantis. A. Fi absurde interpretatur pulvis lotus et levis. Athen. lib. 3. c. 4. *Ostrea* cum malva et lapathio aut pisticibus ventrem ducunt.

Nascentes implent couchyllia luana.) Lucilius: *"Luna alit ostrea, et implet echini; muribus fibris"*

Et pecu addit.

Idem scribitur Cicero 2. de Divina. n. 33. Gell. lib. 20. c. 7. Plin. lib. 2. c. 41. *Lampropterus* ingeri rursusque manus corpora ostrearum, couchylliorumque omnium: quia et sericium fibris respondere numero lusse. Verum errorem hunc jam dudum experientia contraria discuit.

31. *Murice Bajano, etc.*) Bajani sinus murice molior est peloris capis lo Lucrino Lago. De Baio lib. 2. Od. 18. *Murice* pisticis aculeos habens et emispides complures. Plin. lib. 9. cap. 33. *Firmioris* jam testas murice et concharum genera; in quibus magna tulentis naturae varietas, tot colorum differentius, tot figurae, planis, concavis, longis, lunatis, in orbem circumstantis, dimidio orbe cinctis, in dorsum elatis, laevibus, rugatis, vertice muricatis luteo, etc.

Lucrina peloris.) Hac couchyllium nomen habet a Pe oro Salus promontorio, ubi saepe capitur: non aucta voce graeci *μαλαρα* murem, ut scribunt quidam, ex Athenaeo aucto citato. Est de genere chamarum, seu ostrearum testem blattum habentium.

Lucrina.) Lucrinus locus, ad italiam sinus Puteolanum relictum, pisticibus olim delicatissimis abundabat; ac modo cotinua est palus terra motu facta anno 1538. De eo jam lib. 2. Od. 16.

33. *Ostrea Circaeis.*) Optima capitur ostreae apud Circasem urbem, vel ad Circasem promontorium; quod in mare Tyrrhoeum excursit prope Circul ruderat; quae fuit olim civitatis Latii, nominata a

Circas sorore Medae. Circas ostreae nec dulcior nec tenerior esse ulla comperit, inquit Plin. lib. 33. cap. 6. At Lucrina tameo in primis ludabantur: ut dictum est in Epod. 2. Tarentina quoque celebrat Varro, item Gellius lib. 7. cap. 16.

Miseno.) Misenum urbs et promontorium juxta Bojas, dictum a Mileno Aeneas nasclero ibidem immerso et sepulto.

Echini.) Echinus, Gell. herism, de genere cinscorum, spinus habet pro pedibus: alius sorrestris, alius marinus. Plin. lib. 9. cap. 51. Nomen habet *echinus* quod evoluitur his se condit et continet, ut nullas carnes apparent; vel *echinus* quod dicitur, quod teneri minima possit, ob aculeos quibus tenuis inhioret et contegitur; unde echinum vocantur spinosum castaneae operculum. Plin. lib. 27. cap. 9. *In cocumine capitula sunt echinata spinis*, inquit. Martialis lib. 13. Epigram. 83.

Lute hinc digitos testudine pungat acuta,

Corticis deposito, mollis echini eris.

34. *Pectinibus patulis.*) Hi pisces Gell. *Petionetes*, conchas habent squatas instar pectinis, unde nomen. Graeci *μαλαρα* vocantur demes anteriores; item pisces isti ob allatum rationem: pectines dicit Horatius, ob operam os et testam. Aristos. lib. 4. histor. Anim. cap. 4. *Testaceorum alia sunt patula ut pectines, mureali, etc.* Athen. lib. 3. c. 4. cap. 9. et seq. de his plura.

Molle Tarentum.) De hac urbe lib. 1. Od. 28. lib. 2. Od. 6. lib. 3. Od. 5. *molle*: vel propter aeternum mollicem; vel ob purpuram et lenas exquisitas; atque luxuriam: vel a Tarento Sabinorum lingua molle significante: Macrobi. lib. 3. cap. 18.

35. *Arrogat artem coenarum.*) Est coenarum gens arrogans et festiva, teste Athenaeo l. 7. c. 11. ubi refert quorundam eorumque vanos sermones non infacetos. Ambrosium ego reperit: jam mortui vel olfecerat, ut reviviscant ego effecit. Item alius: Si semel coenam optulero, quod olim apud Sirenes accedebat, il ipsum tu videbis modo contingere, prae alena suavitatis nemo poterit. hac angustia praeterire veli. Si quis autem propius accedat ad has feras et aperto statim ore stupefactus constiterit, veluti affixus clavus, et mutus, donec aliquis accurrat naves gremium velat.

Non prius exacta tenai ratione saporum.

Nec satis est carā pisces averrere mensā,

Ignarum quibus est jus aptius, et quibus assis

Languidus in cubitum jam se conviva reponet.

40 Umber, et iligna nutritus glando rotundas

Curvet aper lances eamem vitantis inertem.

Nam Laurens malus est, ulvis et arundine pinguis;

Vinea submittit capreas non semper edules.

Fœcundi leporis sapiens seetabitur armos.

45 Piscibus atque avibus quæ natura et foret ætas,

Ante meum nulli patuit quæsitæ palatum.

Sunt quorum ingenium nova tantum crustula promit.

Nequaquam satis in re una consumere curam:

Ut si quis solum hoc, mala ne sint vina, laboret;

50 Quali perfundat pisces securus olivo.

INTERPRETATIO.

nisi antea subtiles exploraverit saporibus. Nec de mensa piscis caro pretio auferre prodest, si ignoretur quibuscumque jusculem sit magis idoneum: et quibus assis excitatus conviva jam satur in cubitum sese reponet. Aper ex Umbria et querna glande nutritus rotundas oneret putinas aversantis carnem flaccidam. Nec enim bonus est Laurens palustribus herbis et arundinibus sagi-

natus. Vinea capellas hand semper facit ami bonas. Prudens requirit humeros leporis fœcundi. Ante meum gustum nemo scivit distinguere, quæ natura ætasque sit piscibus et avibus. Sunt quorum ingenium novas dumtaxat placentas excogitat. Non sufficit unam rem curare: quemadmodum si quispiam hoc tantum satagat, ut vinum sit exquisitum, parum sollicitus quo oleo pisces inungat.

ANNOTATIONES.

37. *Averrere mensā.* Quasi everriculo abstrahere pisces omnes in mensa placatoria expositos et venales.

38. *Quibus est jus aptius, et quibus assis.* Qui pisces elixari debeant, et juscule conditil et infari: item quos assari magis conveniat, et abique ullo condimento et jure apponi. Ex Non. Marcello autem in obsequio dicitur, quod est sine pigmento saporis alieni: sicut merum dicitur solum.

39. *In cubitum jam se conviva reponet.* Excitatus quasi nova fame novos cibos appetens, et ad jucundam comedendi morem veterum et rationem fuisse explicari lib. 1. Od. 37. ad has voces, et cubito remanente preste: item lib. 1. Sat. 4. v. 86.

40. *Umber.* Umbria Italia regio, inter Hetruriam, Picenum, et mare Adriaticum, Apennino monte divisa. Statius Syl. 4. carm. 4.

... cur Tuscus aper generatior Umbro.

41. *Curvet aper lances.* Pondere scilicet magno. Integros enim apes olim appositos, docet Juvenalis Satir. 1. v. 140.

... quanta est gula, quæ tibi totos

Ponit apes, animal propter convivia narum!

42. *Laurens malus est.* Lusitania est aper ex agro Laurenti paludosus, quem idcirco vultu aptiorum dicit Martialis lib. 10. Laurens agri et populi Lavinio proximi fuisse, versis oram Tyrrheni maris. Virg. Æneid. 10. n. 707.

... de mentibus aliis

Actus aper (multos Vesulas quem pinxer amos

Defendit, multosque palus Laurentia) silva
Purpureo arundine.

43. *Vinea submittit capreas, etc.* Non semper gustui grata est caro capreæ et capreolæ vitis palmitibus nutritiorum. Virg. Georg. 2. v. 371. docet, vitem sepius manendam adversus capreas sequaces.

44. *Fœcundi leporis.* Pila. lib. 8. c. 65. distinet de lepore et canaliculorum humera fecunditate. Quidam legunt, *fœcundat*: namque incerti teus habuit est lepos apud veteres.

Sapiens. Qui subtili et sagaci est palato gustuque. Cic. 2. de Fin. n. 24. *Non sequitur, loquitur, ut eis cor sapiat, ei non sapit palatus.*

Seetabitur armos. Plerique nostrum sectantur potius lumbum, le rable, velut sublimiariis saporis et succi: non ibi re tamen qui armos præferat ut teneriores. At ruzum cuiusque iudicium est, similiter et palatum.

45. *Piscibus atque avibus quæ natura, etc.* Sic apud Juvenal. Sat. 4. v. 139. Montanus ille describitur delicatus et solertius admodum palati.

... nulli major fuit una edendi;

Temperata mea. Circaris nata ferent, an
Lacrum ad saxum, Rutupinoque edito fume

de

Ostrea, callebat primo deprehendere murus:

Et semel aspecti littus dicebat echini.

47. *Crustula.* Gall. de la patisserie. De his scriptum a Cælio librum refert vet. Comment. Eò forte respicit et alludit Salsicis mater.

- Massica si coelo supponas vina sereno ;
 Nocturna , si quid crassi est , tenuabitur auri ,
 Et decedet odor nervis inimicus : at illa
 Integrum perdant lino vitata sorem.
- 55 Surrentina valet qui miscet facce Falerna
 Vina ; columbino limum bene colligit oro :
 Quatenus ima petit volvens aliena vitellus.
 Tostis marcentem squillis recreabis et Asra
 Potorem cochlea : nam lactuca innatat acri
- Go Post vinum stomacho : perna magis ac snagis hillis
 Flagitat in morsu refici : quin omnia malit ,
 Quaecumque immunde servant allata popinis.
 Est operae pretium duplicis pernoscere juris

INTERPRETATIO.

Si aperto aëri exponas vina Massica, quid-
 quid crassius expurgabit nocturna aura,
 et abigetur odor infestus nervis: illa vero
 lino percolata cinis amittunt sorem.
 Qui vinum Surrentinum Falernae faeci miscet
 insudit, limum bene coerct ovo columbae:
 quoniam vitellus decidens in fundum simul

ANNOTAE.

51. Massica si coelo supponas vina, etc.) Plin. lib. 14. cap. 21. Mittebat plagas dolis condunt, infodiantque terree tota, aut ad portionem situs: item coelum praebent: ubi vero impraestis testis arcent; et postea: Campaniae nobilissima vina exposta sub dio in cad i, verberari sole, luna, imbri, ventis, optimum videtur. Scilicet ubi coelum calidius, vina sub dio reliquuntur: ubi frigidus, defodiuntur tota: ubi medium, partim abduntur terra, partim coelo permittuntur: inquit Dalecampius. Athenaeus lib. 1. cap. 25. pariter docet vina quendam aperto loco sub dio exponenda, ut nimis illorum vehementia expirando minuat. De Massici vini bonitate, lib. 1. Od. 1.

53. Et decedet odor nervis inimicus.) Plin. lib. 23. cap. 1. scribit, nervis prodest Albanum, non item Falernum: et paulo post, vnum illud quod virtute dulceret, minus infestare nervos.

54. Integrum perdant lino vitata sorem.) Per sacrum lino transmittant et colabant vina, ad ea delectanda: vel ad frangendum vim. Plin. lib. 1. etc. Martial. lib. 12. Epig. 41.

Turbida solitico transmittere Cretica sacco.
 55. Surrentina valet qui miscet facce Falerna.) Nihilum ut ex Falerni bonitate aliquid contrahat: Surrentinum paulo austrius. De Falerno lib. 1. Od. 20. Surrentinum, ex agro Campaniae prope Surrentum urbem, convalescentibus optimum, caput minime tentant, ac stomachi et intestinorum rheumatismos colubas: ex Plin. lib. 14. cap. 6. et lib. 23. cap. 1.

56. Columbino limum bene colligit ovo.) Vitellus ovi, vul, ut alii asserunt, albuma potius, in dolium vini turbili connectit, aliena, id est, faciem cinerem ad lina devolvit, seuque detrahit: ac paulo efficit vinum.

60. Tostis squillis.) Atque, vel: scilicet. Squilla est

abripit aliena. Potorem languentem excitabis per squillas tostas et cochleas Africanas. Etenim post epulas lactuca innatat acribo stomacho. Quin potius ad edendum restan-
 rari debet perna atque hillis. Imo praeferret cuncta, quae ex popinis minime lautis asseruntur calida. Expetit nosse naturam ju-
 TIONES.

e cancerorum genere. Plin. lib. 9. cap. 42.
 Asra cochlea.) Varro 3. de R. R. c. 14. has commendat.

59. Lactuca innatat acri post vinum s'oma. ha.) Lactucam utpote frigidam veteres adhibebant post epulas et vinum, ad hujus vaporem comprimendum. Unde est illud:

Grataque nobilium requies lactuca ciborum.

Postea vero contra factum, atque initio canis intulerunt, seu ad movendam et lubricandam alvum, seu ad somnum conciliandum. Martial. lib. 11. Epigr. 43.

Prima tibi dabitur ventri lactuca movendo
 Ut lit.

Et lib. 13. Epigr. 14.

Claudere quis ceras lactuca solbas averum,

Dic mihi cur nostras inchoas illa dapes?

60. Hillis.) Tomaculis, lucanicis. Gall. andevilles. sanctiss. Varro 4. de L. L. Hilla ab hile, id est, minime dicta. Festus autem, ab hira intestina, quod jejunum vacant, fit diminut. hillis sive hillum, inquit: et inde ponitur pro subtili intestinis et carnis minutatim coctis et arinis factis, ut modo d'icim.

61. In morsu refici.) Ut modò, sic et olim la conviviis adhibita sunt quaedam instrumenta gula, ad radintegrandum edendi appetitum, ver. gr. oleum sale conditum, rasp. capparum, allique edula acrio et sinapi macerata, perna, etc. vide Athen. lib. 4. Quidam leg. immorsus, et explicant, impranum, jejunum. absurdè quidem: ut animadvertent doctores: sensus enim illic continuis est: quem illi separari perperam.

63. Duplicis pernoscere juris naturam.) Simplex jus ex olivo dolci tantum: duplex autem seu mixtum, cum hisper illi adduntur malis, vinum, crocum, herba concisa, etc.

Naturam.

- Naturam. Simplex et dulci coustat olivo:
 65 Quod pingui miscere mero muriæque decerbit,
 Non alia quam qua Byzantiâ putruit orchâ.
 Hoc ubi confusum sectis inferbuit herbis,
 Coryctoque croco sparsum stetit; insuper addes
 Pressa Venafranae quod bacca remisit olivæ.
 70 Picenis cedunt pomis Tiburtia succo:
 Non facie præstant. Venucula convenit ollis.
 Rectius Albanam fumo duraveris uvam.
 Hanc ego cum malis, ego faciem primus et alec,
 Primus et invenior piper album cum sale nigro
 75 Incretum, puris circumposuisse catillis.

INTERPRETATIO.

seculi mixti. Simplex quidem conficitur ex oleo dulci: cui oportebit immiscere crassum vinum et muriam, non aliam quam qua putruit orchæ Byzantiæ. Postquam autem hoc herbis concisis mixtum atque incoctum est, et Corycio croco perfusum conquievit, adjunges præterea quod exprimitur e bac-

ca Venafrana. Picentina poma succo præstant Tiburtinis licet pulcrioribus. Venucula uvæ, ollis apta est: Albanam aptius fumo induraveris. Ego primus invenior in mundis patinis illam circumposuisse cum pomis, item faciem atque alec, nec non piper candidum cum sale nigro mixtum.

ANNOTATIONES.

65. *Muria.*) Isidorus lib. 20. esp. 1. docet esse piscium liquorem sive liqnamem, satum. Plin. lib. 31. esp. 7. et 8. *Aliud etiamnum*, inquit, liquoris expulsi genus, quod garum vocare, intestinis piscium, exterisque quas abijcienda essent, sale maceratis, et sit illa putrescentium sanies. Illud garum seu liqnamem exquisitum e scombris fiebat, et divitum erat. Aliud erat pauperum vile et thunnis. Vide Martiæ, lib. 13. Epig. 102. et 103.

65. *Byzantiâ orchâ.*) De ea marina bellua Plinius lib. 9. esp. 9. Quidam intelligunt thunnem; quod quidem in Bosphorum Thracicum seu fretum Byzantinum aliquando penetrat. Alii orcham interpretantur vas helle ventricosis, ore angusto, in quo multa reponi solita esset; quale Byzanti frequent erat in utro. Perius eo recte dicit, Sac. 3. v. 75.

Mænenæ quod primâ nocturnâ defecerit orchâ.
Byzantiâ.) Byzantium urbi ad Bosphorum Thracicum celebratissimâ; Constantinopoli subinde appellata, hodie Stamboul.

69. *Coryctio croco.*) Corycus urbs et mons Ciliciæ optant croci abundanter ferre. Strabo.
Stetit.) Desistit. Alii explicant, concrevit; quod heu redergark Torrentes, ex eo quod liquidum esse oportet, minime vero concretum potest, in quo pisces alivæ obrepens inest.

Insper addes etc.) Postquam supradicta illa simul incocta sunt, aspergit crocum, et affundit oleum Venafranum. De hujus excellentia lib. 2. Od. 6.

70. *Picenis cedunt pomis, etc.*) Deinceps præcepta dat ad secundam mensam pertinentia. *Picena poma* jam laudavit Horatius in Satira præced. et Q. Horat. Flac. Tom. II.

meminit Plinius lib. 15. esp. 15. De Tibere ac Tiburtino agro dixi lib. 1. Od. 7. et 10. item lib. 2. Od. 6.

71. *Venucula convenit ollis.*) Albana uva optimè servatur pota et fumo indurata: at Venucula in ollis melius custoditur. Hinc *ollivæ uvæ* apud Martiæ lib. 7. Epigr. 19. item apud Colomet. Hilo lib. 3. esp. 2. *Uvæ*, inquit, temporibus hyemis durabiles vasis condantur, ut Venuculæ. Vide et lib. 22. c. 33. Macrobius lib. 1. Saturn. esp. 20. appellat Venuculam. Plinius autem Venuculam, dicit, ollis aptissimam, lib. 14. esp. 2. capite vero primo 2. *Durant*, inquit, alias post hyemem, pinisli conseruat nudo, alias in sua tanquam continentur animas ollis fistilibus, et insuper dolis inclusas . . . aliis gratiam, qui et vinis, fumus offert fa-

brili, etc.
 73. *Hanc ego cum malis, etc.*) Ego primus doctus in vasis nudit circumponere Albanam uvam fumo exsiccata; item alec seu muriam, etc. circumposuisse: vel singulis convivis aut certe binis catillis omni, vel certis locis catillis quodam communi disponere, unde facile acciperent plures.

Faciem et alec.) Denotat ex *sa Jura*: nempe vel pisces fecatos seu face conditos, vel pisciorum faciem, seu e tabefactis illorum intestinis. Enimvero alec non est certi piscis nomen: *alec* significat minimos quosvis pisciculos; aut certe liquorem ex iis, muris vel garo non abstinere.

75. *Incretum.*) Vel, mixtum; vel, incoctum seu cibis quodam a fursu expurgatum: ab *incere*, purgo.

- Immane est vitium, dare millia terna macello,
 Augustoque vagos pisces urgere catino.
 Magna movet stomacho fastidia, seu puer unctus
 Tractavit calicem manibus, dum furta ligurit:
 80 Sive gravis veteri craterae limus adhaesit,
 Vilibus in scopiis, in mappis, in scobe, quantus
 Consistit sumtus? neglectis, flagitium iugens.
 Ten' lapides varios lutulenta radere palma,
 Et Tyrias dare circum illota toralia vestes?
 85 Oblitum, quanto curam sumtumque minorem
 Haec habcant, tanto reprehendi justius illis,
 Quae nisi divitibus nequeunt contingere mensis.
 Docte Cati, per amicitiam divosque rogatus,
 Duccre me auditum, pergra quocumque, memento?
 90 Nam quavis referas memori mihi pectore cuncta:

INTERPRETATIO.

Grande est flagitium macello tribuere tria millia aescritium, et pisces vagabundos arcta patina congerere. Ingentem nauseam stomacho faciunt, sive famulus scyphum contrectavit sordidis manibus, dum ligurit surrepta; sive crassior limus occupat antiquam crateram. Quam parvae sunt impensae in scopiis, in mappis, in scobe; tamen gravis culpa est, si negligentur. An convenit te lapides

varii coloris mundare palma coenosa; et Tyria oprimenta imponere toralibus immun-
 dis; immemorem quo minor sumptus et cura est in his, eo redargui justius, quam iis quae non possunt occurrere nisi in mensis divitum.
 HOR. Erudite Cati, oro te per deos et familiaritatem nostram, fac ut me deducas ad audiendum, quocumque ibis. Etenim licet memoriter enarres mihi singula;

ANNOTATIONES.

77. *Angustote vapes, etc.* Sumptuoso et vano luxu accumulatos pisces uno catino apponere; empros videlicet tribus millibus aescritium: Gall. pour souper et de quinze écus de poissons dans un plat.

81. *Vilibus in scopiis, etc.* Ut nimius sumptus in ebriis damnetur; ita carta asilignium vel sordes in vasis cu suppellectili nemo protaverit. Ergo alicui, lancea, mensam, mappas, triclinii pavimentum, toros ac toralia, munda esse oportet: ut etiam precipitur lib. 1. Epist. 5.

Mappis. Erat mappa utilis ad tergendas manus totum: mantile, ad sternendam seu tegendam mensam. Absurdus est qui quisque aliter scripserit. Ad convivium seu privata seu publica suam quisque mappam, detulit pridem: ad mantili steroebat mensam qui convivium praebebat. Vide Martial. lib. 12. Epigr. 29.

Scobe. Scobi et limatura; sive ramantum et strigementum a materia quolibet, dum vel saria discinditur, vel terebra perforatur, vel lima imminuitur aut politur, Gall. lamelle, sciure. Scobe trichillum ispergi solabatur, ad colligenda facilius post eorum purgamenta ai scopis auferenda. Servet. Controv. lib. 9. Declam. 2. Inter purgamenta et factus coenantium, atque ipsarum in convivio scobem, humanus sanguis evertitur. Scoba etiam praeterea ad fastum spargebatur. Lamprid. Hellogabal. Scoba auri periculum stravit et argenti, dolens quod non posset et electri. Adhibebatur quoque lignea scoba ad saria emundanda. Juven. Sat. 14. v. 64. Ergo miser tepidas non mercere forda cano: nam Atria duplicant oculis vegetantis amici. Ne perfunx luto sit porculus; et tamen uno

Semodie scobis hanc emendat servulus unus.

Id est, servus inspargens scobis semodiam, stralim abradet lutum: c. sordes omnes: mundaque praebeat atria, periculum, etc. Valeant qui scobem assumant utilem fuisse ad defricanda vasa, dandumque iis splendorem.

83. *Lapides varios.* Pavimentum et versicoloribus lapidibus ad marmoribus. Vide lib. 2. Od. 14. in fine.

Palma. Scopis et palma. Martialis. lib. 14. Epig. 82.

In pretio scopas testatur palma fuisse.

84. *Tyrias vestes.* Strigula et peristroma pretiosa seu purpurea ex urbe Tyro; de qua lib. 3. Od. 29. in fine.

Toralia. Toros a sortis herbis dictus: quod in lis congettis olim sedebant ac discumbent. Toral, quod ania torum est, ex Varro 4. de Ling. Lat. puta congesta herbae, paleae, arundinis, item lana, vel etiam plana, involuorum seu operientum. Itaque lecto imponebatur matta, culcita, lodix; Gall. pailleuse, matelas, louture. Haec vero interdum consuebantur purpureis stragulis. ad pompam at festum. Cicer. Tuscul. 5. Celloeque hominem iussit in aurea lecto, stratum pulcherrimo, textili stragulo magnificis operibus picto. Ubi tria videri, Lector, distinguere, lectum, toral, sive stratum, stragulum. Ovid. Metam. 8.

... In medio toros est de mollibus ulvis.

Vestibus hunc velant: quas non nisi tempore festo

Sternere consueverant.

Lamprid. cit. Hellogabal. Primus omnium privatus.

Non tamen interpres tantandem juveris. Adde
Vultum habitumque hominis : quem tu vidiſſe beatuſ
Non magni pendis , quia contigit : at mihi cura
Non mediocriſ ineſt , fontes ut adire remotos ,
95 Atque haurire queam vitæ præcepta beatae.

INTERPRETATIO.

at renuntiâs haud ita prodeſt. Adde homi- ſti : ego vero magnopere cupio ignotos poſſe
niſ vultum geſtumque ; cuius tu potius aſpe- adire fontes , et percipere documenta vitæ
ctu non multū æſtimas , quoniam hoc habui- fortunatæ.

ANNOTATIONES.

rum toros aureis toralibus textit.) Ex his intelligi po-
teſt iſte Horatii locus aſſiſſe commode. Verum magis
ad rem videtur quod toral ſignificat etiam ſegreſſis,
ſive amictum vel tegmen lineum , triclinali lecto
circumdatus , quæſi munimen adverſus coenantiũ
purgementa et jactus , atque ad cuſtodiendam a
ſordibus ſtragulam pretioſam : quod quidem toral
vel tegmen quiſido ſordidum erat , lavabatur et
eluebatur , ne odore foedo ac turpi aſſes offende-
ret ; ut innuitur lib. 1. Epist. 5.

. . . ne turpe toral , ne ſordida mappa
Cerrugæ naret.

Isidorus lib. 19. cap. 26. hoc ſenſu , toralia dicta
eſſe longas perpetuasque mappas a toro appellatas.
Ergo hic Horatius vel potius Catius demoſtrat incu-
riam hominis toralia expurgare negligentiſ , ſed ea
illeſa et immunda veſtibũ Tyrſis ſeu pretioſa ſtra-
gula ac purpurea circumdantiſ , et circumponentiſ.

91. Adde vultum habitumque hominis.) Seneca
Epist. 34. Conſpectus et præſentia et converſatio
habet aliquid vivæ voluptatiſ.

94. Fontes remotos.) Ipſos auctores illius doctri-
næ excellentiſ mihi incognitos.

SATIRA V.

*Describit artes et insidias captantium testamenta
et hereditates.*

- H**oc quoque, Tiresia, praeter narrata, petenti
 Responde: quibus amissas reparare queam res
 Artibus atque modis. Quid rides? Jamne doloso
 Non satis est Ithacam reveli, patriosque penates
 5 Aspicere? O nulli quidquam mentite, vides ut
 Nudus inopsque domum redeam, te vate: neque illie
 Aut apotheca prociis intacta est, aut pecunis: atqui
 Et genus et virtus, nisi cum re, vilior alga est.
 Quando pauperiem missis ambagibus horres;
 10 Accipe qua ratione quaes ditiescere. Turdus,

INTERPRETATIO.

ULYSS. O Tiresia, praeter jam re-
 sponsa, illud etiam quaeso dic, qui-
 bus rationibus et artibus rescire possim
 facultates perditas. Quare rides? TIRES.
 Ergone tibi versuto non sufficit Ithacam
 repetere ac revisere domum paternam?
 ULYSS. O nemini falsa locute, cernis

quemadmodum spoliatus et egens revertar
 in patriam ex tuis oraculis: nec ibi proci
 pepercerunt cellis aut gregibus. Verum
 enim et origo et virtus vilior est alga, si
 opibus destituatur. TIRES. Quandoquidem
 absque tergiversatione pauperiem aversa-
 ris, audi quo pacto locupletari liceat. Si

ANNOTATIONES.

1. *Hoc quoque, etc.* Non sine multo sale perse-
 quitur noster Satiricus, quibus Romae blaudimotis
 et artibus senum animos inscarent captatores, ut
 heredes ab iis scriberentur. Inlicit haec Ulysses
 apud loferos cum Tiresia vate sermocinantem, et
 post alia multis quaerentem modos sciendi suas
 res afflicto. Unde est initium illud, hoc quoque,
 velut continuatio sermonis, quam Ulysses habet con-
 sultans Tiresiam de suo reditu: apud Homer. Odys.
 11. Vel, si mavis, fingit Horatius Ulysses ad In-
 feros reversum post amissa naufragio bona, rursus
 a Tiresia responsa persequuti de reparandis
 opibus.

Tiresia.) Thebanus ille vates apud Inferos etiam
 gratus Proserpinae fuit: qua illi mortuo mentem
 firmam ac sapientem soli tribuisse dicitur, Odys.
 11. sub finem: ubi Circe Ulyssi persuadet ut ad
 Inferos descendat Tiresiam consultatur. Ejus me-
 morat Cic. 1. de Divina. nam. 88. Tusc. 5. num. 115.
 de Nat. Deor. 2. num. 7.

2. *Amissas res.*) Tiresius enim Ulyssi praedixerat
 reditum in patriam, si modo ipse ac socii non vio-
 larent boves Solis in Sicilia pascentes. Verum illi
 Ulysses dormiente maculos devoraverunt. Quare nau-
 fragio perierunt consecrati: Ulysses autem nudus
 vie exaravit.

3. *Jamne doloso.*) Viletur Tiresias Ulyssi ex-

probrare crimen sociorum vel dolose permissum,
 vel non satis diligenter ab eo impeditum.

4. *Non satis est Ithacam reveli.*) Quod maxi-
 mum erat, et in votis Ulyssis praecipuum. Cic. 1.
 de Orat. Patria nos delectat: ejusque rei tanta vis
 est, ut Ithacum illam in asperis saxulis tan-
 quam nidulum effugium sapientissimus vir immorta-
 litati anteponeret.

Ithacum.) Hac insula maris Jonii hod. *Fal di*
Compare, inter Cephaloniam ad occasum et Ech-
 inadum ad ortum; Ulyssis patria fuit.

6. *Te vate.*) Odys. 11. cit. reditum fore diffi-
 lem praenuntiavit Tiresias: et mole quamvis pa-
 trientes Ithacam perventuros, modo suam Ulysses
 ac sociorum animam coeceret, illisquae permit-
 terentur boves Solis. Quod nisi caveret, navem ac
 socios interituros; ipsum vero calamitosum fore,
 domique repertorum superbos viros ipsius victum
 absumentes.

7. *Apotheca.*) Reconditorium, locus in quo re-
 ponitur id omne quod pertinet ad victum, seu fruges,
 seu vinum, etc.

Aut pecun.) Odys. 1. proci Penelopa dicuntur
 elbo venci alieno; atque ad epulandum mactant
 boves et oves Ulyssis: quod et Minerva queritur.

10. *Turdus.*) Vide lib. 1. Sat. 5. at huj. lib.
 Sat. 2.

- Sive aliud privum dabitur tibi, deolet illuc;
 Res ubi magna nitet domino sece: dulcia poma,
 Et quoesunque feret cultus tibi fundus honores,
 Autē Larem gustet venerabilior Lare dives.
 15 Qui quamvis perjurus erit, sine gente, cruentus
 Saogine fraterno, fugitivus; ne tamen illi
 Tu comes exterior, si postulet, ire recuses.
 Utne tegam spureo Damae latus? haud ita Trojae
 Me gessi, certans semper melioribus. Ergo
 20 Pauper eris. Fortem hoc animum tolerare jubebo;
 Et quondam majora tui: tu protinus, unde
 Divitias aerisque ruam, die augur, acervos.
 Dixi equidem, et dico: captes astutus ubique
 Testamenta senum: neu, si valet unus et alter
 25 Insidiatorem praecorso fugerit hamo,
 Aut spem deponas, aut artem illusus omittas.
 Magna minime foro si res certabitur olim;
 Vivet uter locuples sine natis, improbus ultro

INTERPRETATIO.

donetur tibi turdus vel quidpiam privatum, statim deferatur eo, ubi magnae opes fulgent domino aetate propecto: quoslibet fructus exquisitos et munera producet ager ex-cultus, degustet ea senex opulentus prae Laribus colendus. Qui licet perfidus fuerit, ignobilis, fraticida, servus; ne tamen dubites eum associari tu comes inferior, si petat. ULYSS. Egone turpis Damae sim assecla? minime sic vixi apud Trojam; imo praestantioribus nunquam

cessi. TIRES. Inops igitur vives. ULYSS. Imperabo animo id ferre viriliter: et pe-jora dudum sustinui. At tu vates doce quamprimum, unde congeram opum cumu-los. TIRES. Certe docui, ac repeto, callidus passim occupare legata senum: ac si unus aut alter effugerit captatorem hamo circumorso; ne vel spem abjicias, vel deceptus studium deseras. Si quando in foro despectetur de re seu gravi seu parva: quisquis erit dives et absque liberis, ejus propugnator sis,

ANNOTATIONES.

11. *Pr. vum.*) Propriis delictis reservatum.
 14. *Ante Larem.*) Laribus Diis fructuum primitias deferre bang. Vide lib. 2. Od. 23. et huj. lib. Sat. 3. v. 165.
 15. *Sine gente.*) Nullis majoribus qui jam clauverint; homo oovus, libertus, libertinus. Cie. Topic. nom. 29. *Gentiles* sunt qui inter se eodem sane nomine ab ingenuis orandi, quorum majorum nemo servitutis servitus, qui capite non sunt deminuti.
 17. *Comes exterior.*) Inferiori parte incedens, honoris deferendi capis. Interior comes qui ad dexteram, exterior qui ad lavam.
 18. *Utne tegam.*) Geli. *Micy? je servirois d'esta-fier a un coquin?* Abhorret magnus Ulyssis animus a sordida et infamili illa discedendi ratione. Latus alicui tegere dicitur qui virum honoratum vel stip-pat us ratelles, vel comitatus ut assecla; atque ad ejus capessenda imperia est expeditus.
 Damae.) Perivi nomen est, dimitit. a Demetrio. Vide lib. 1. Sat. 6. item Pers. Sat. 3. v. 76. et 79.
 19. *Certum melioribus.*) Virtutes et gloria cou-tendens cum Agamemnone, Ajaxe, etc.
 20. *Fortem hoc animum, etc.*) Paupertatis aru-

- mas ferre conabor potius quam vitam sceleratam infensam. Aliis vulgo interpretantur, sed absur-di plane, qui decorum et notos Ulyssis mores prae-ve immolari velint ab Horetio, contra id quod ipse tam luculenter praecipit Epist. ad Pis. v. 219.
 21. *Tu protinus, etc.*) Ne mihi illud, vatum optime, turpem res perditas reparandi modum ne propone: meliora quamo verba profer, meoque no-mine dignis rationes doce.
 23. *Dixi equidem, et dico.*) Satyrus in institu-to pergit, atque per veridicum vatem effert quida-quis repta sibi turpiter Roma passim ab impro-bis testamentorum captatoribus.
 24. *Pracorso fugerit hamo.*) Sicut pisces escam parados, hamum vero non arapiens; ita forte quilibet veterator mentem tuam intelligens calli-do opera tua, officiis tuis ac donis abuteur, nec te scribis haeredit: sed ne statim despera, ne ab incepto desiste, sic enim rem aliquando facies: ac si uno effugerit, alios captabis.
 28. *Vivet uter, etc.*) Considera uter litigentium vivet locuples et sine gnatibus, atque huic causam licet deteriorum habenti auxiliatorem te acturus praesta.

- Qui meliorem audax vocet in jus, illius esto
 30 Defensor. Fama civem causâque priorem
 Speret; domi si natus erit foecundave conjux.
 Quinte, puta, aut Publi, (gaudent prænominis molles
 Auriculæ) tibi me virtus tua fecit amicum.
 Jus anceps novi: causas defendere possum.
 35 Eripiet quivis oculos citius mihi quam te
 Contentum cassa nuce pauperet: hæc mea cura est.
 Ne quid tu perdas, neu sis locus. Ire Æonum, atque
 Pelliculam curare jube: si cognitor ipse.
 Persta, atque obdura: seu rubra Camicula findet
 40 Infantes statuas, seu pingui tentus omaso
 Furius hybernas cana nive conspuet Alpes.
 Nonne vides (aliquis cubito stantem prope tangens
 Inquet) ut patiens, ut amicis aptus, ut acer?

INTERPRETATIO.

qui sceleratus ac petulans meliorem sponte
 laceraverit. Contemne vero civem existi-
 matione et jure potiore, si liberos aut
 uxorem foecundam habuerit. Et quoniam
 aures delicatæ amant prænomen, sic al-
 loquere: Quinte scilicet, vel Publi, tua
 virtus amicum tibi me devinxit: jus con-
 troversum callos; causas orare valeo: qui-
 libet oculos mihi eruet priusquam te victum
 defraudet nuce vacua. Ista mea est solli-

ciudo, ut nihil amittas, neve ludibrio ha-
 bearis. Mox suade ut domum se recipiat,
 et genio indulgeat. Interim tumet proclama-
 tor esto; labora et persevera; sive ardens
 Canicula dissecabit mutas imagines, sive
 Furius obeso ventra distentus Alpes hyeme
 consperget albis nivibus. Tum enim qui-
 spiam proximum cubito pulsans mone-
 bit: an non advertis quam ille patiens,
 quam sedulus, quam amicis sit commodus?

A N N O T A

31. *Speres, domi si natus eris, etc.* Juvenal.
 Sat. 5. v. 140.

Incundum et carum sterilis facit uxor amicum.

32. *Quinte puta aut Publi.* Ejusmodi prænomi-
 ra erant nobilium dumanas: Gall. Monseigneur.
 Porro virum honoratum assentientes prænominis sa-
 lutebant: et familiares cognomine se invicem ap-
 pellabant: ut, *Cæsar Pulcro*.

Molles auriculæ. Assentationibus assueta.

33. *Jus anceps.* Quod in utramque partem sa-
 pius trahi potest. Unde verum et controversum di-
 cit Tullius. Verum juris ignoratio potius stitigiosa
 est, quam scientia inquit ipse de Legib. 1.

36. *Cassa nuce.* Re quilibet inani et minima.

38. *Fi cognitor ipse.* Causa ipsius cognitionem,
 curam, defensionem, suscipe. Cognitor dicitur qui
 presentis causam navit, et sic tuetur ut suam; in-
 quit Arcon. in 1. Verr. Porro fi est imperandi mo-
 dus à fi, quo et Plautus non semel usus est. Alii
 legunt sibi.

39. *Seu rubra Camicula, etc.* Æstatis et hyemis
 incommoda: æstus et frigus sustine patienter: de
 Canticis alibi dicit.

Findet infantes statuas. Ut scilicet gelu findun-
 tur lapides, sic etiam ætas dicit findi statuas lapi-
 deas, lignæ etc. quas et infantes vocat. Dura
 sane dictio: quoniam esse crediderim insulai cuiusdam
 portæ nubis ignati, ac notari proindeque ab Ho-
 ratio, quemadmodum et mox Furi metaphoram,
 contempit.

40. *Pingui tentus omaso.* Omasum intestinum

pro ventre. Synecd. Ita Pers. Sat. 1. Calvi poeta
 aquaticulum sequipede extantem ridet.

41. *Furius hybernas; etc.* Perodis est Furius
 versiculi, quem ut durore carpi Horatius: si-
 militet et narat Quotili, lib. 8. cap. 6. Furius nempe
 hymen describens dixerat:

Jupiter hybernas cana nive conspuet Alpes.
 Ceterum poeta ille cognomento Bibaculus summo
 ingenio et in primis lepido fuisse narratur, ut non
 minorem laudem haberet quam Catullus aut Horatius.
 Certe quodam ex eo mutari atque imitari
 Virgilius non dubitavit. Cremona natum sunt is-
 dem temporibus, quibus Lucilius et Sert. Turpi-
 bus interierunt: et in carmine jumbico egregie
 versatum. P. Crinit. lib. 2. de Poet. Lat. cap. 31.
 Macroh. Saturnal. lib. 6. Quintili. lib. 10. cap. 3.
 Gell. lib. 18. cap. 11. Crinitus cū hos Furi verus
 affert de villa Tusculana Catonis, quæ propter as-
 alieum creditoribus esset:

*Catonis modò, Galle, Tusculanum
 Teto creditor urbe vendidit.*
*Mirati sumus unum magistrum,
 Summum grammaticum, optimum poetam,
 Omas solvere posse questiones,
 Nullam difficile expicere notam.*
En cor Zenodori, en ferat Cræteris.
 42. *Nonne vides, aliquis, etc.* Hæc si feceris,
 aliqui seui æstus tuum sedulitatem laudabis, di-
 cetque et: viderne hominis tibi addicti studium et
 laborem: etc.

Cubito tangens. Pect. Sat. 4. v. 34.

- Plures annabunt thynni, et cetera crescent.
 45 Si cui praeterea validus male filius in re
 Praeclara sublatus aletur; ne manifestum
 Caelibis obsequium nudet te; leniter in spem
 Attrepe officiosus, ut et scribare secundus
 Haeres; et si quis casus puerum egerit Oroo.
 50 In vaeum venias: perraro haec alea fallit.
 Qui testamentum tradet tibi cumque legendum,
 Abnuere et tabulas a te removere memento:
 Sic tamen ut linis rapias quid prima secundo
 Cera velit versu: solus nulliusne cohaeres,
 55 Veloci percurrere oculo: plerumque recoctus
 Scriba ex Quinquenviro corvum deludet hiantem;

INTERPRETATIO.

Mox adnatabunt thynni plurimi, et antegressae piscinae. Porro si aliquis filium valetudine parum firma educet ac nutrit inter opulentiam familiam; ne aperta caelibis observantia te detegat, sensim per officia perveni ad spem, ut haeres substituaris, ac si casus aliquis puerum ad Inferos demiserit, locum vacantem subeas. Iste ludus valde raro frustratur. At quicunque ta-

bulas offeret tibi legendas, cave ut recuses, atque a te codices rejicias: ita nihilominus ut obliquis oculis inspicias quid prima tabula cerata edicat in secunda linea. Celeri aspectu observa an solus, an cum pluribus sis haeres. Enimvero nunquam scriba ex Quinquenviro saepe factus hiantem corvum frustrabitur;

ANNOTATIONES.

Est prope te ignotus cubite qui tangat, etc.

44. Plures annabunt thynni.) Plures exinde senes opulenti accedendi ad te, priorem tuam diligentiam assidue officia contemplant, seque ultro suasque res tuae fidei et cura committunt. Thynni sunt pisces grandiores, vite brevis, etc. Plin. lib. 9. cap. 15. cum his apte comparantur senes opibus potentes, ut et captator cum piscatore. Similiter Juvenalis Sat. 12. v. 122. orbem senem ab insidiatore captum dicit inclatum carcere nasci. Sic habet.

51. Libitinum exaveris aeger,

Delabit tabulas inclatum carcere natas;.

Post meritum sane mirandum.

Cetera crescent.) Allegoria: ceteri, Ciceroni pituitas, sunt pisces maximi: hinc cetera sunt varia seu piscinae, in quibus aluntur magni quilibet pisces.

46. Sublatus aletur.) Proprie: nam infantes olim in lucem mos editi humi deponabantur. Tum ille tangebant, atque ut adolescenter, educandi tradebantur, si placere parentibus videbaturque subastati. Alii contra spernebantur, jubebanturque exponi ac fortune permitti, seu in via publica, seu in illa, seu in ripa maris aut fluminis.

Ne manifestum caelibis obsequium nudet te.) Ne homini more carenti proutum frequenter exhibitu potestas mentem tuam neque invidias, prudenter go et curae: paulatim ejus animum deponere, ne suspiciosi locum det.

48. Secundo haeres.) Secundo gradus haeres: substitutionis haeresi seu filio parum parenti, si hereditatem non adierit: ut tuam succedas ei forte e vi-

vis excedenti, vacuumque locum occupes.

49. Egerit oro.) Mord addidit. Orcus Inferorum thynus est quibusdam; alii est Cerberus, Ciceroni est ipse Pluto, 3. de Nat. D. n. 43. ab eo est juramentum: quod nihil sit religiosius, quam cum per Scythiam paludem juratur. Festus scribit archum, et ab urgendo cui dici, quod ad mortem urget.

Perraro haec alea fallit.) Raro fit ut inanis sit labor iste, et evi capiendi: imo fore semper optatum sortitur eventum.

52. Tabulas a te removere memento.) Callide nitrum, ne suspiciosus videare.

53. Rapias.) Raptum et celeriter legas et observe.

Prima cera.) In ceratis tabulis olim scribebant, ut jam dictum lib. 1. Sat. 10. ubi de stilio. Itaque prima cera significat primam testamenti paginam. Vide Sueton. Neron. cap. 17.

Secundo versu.) In primo versu nomen testatoris, in secundo heredis nomen, in tertio subannotationes scribebantur.

55. Recoctus scriba ex quinquenviro.) Senes: quidam exercitatus ac peritus senum, vaser, astutus; utpote qui alia scriba fuerit, ac Magistratus etiam in provinciis constitutus sit: vel in municipis Quinquenviro existens, publica funderum aliqui administratione et conversatione fundus: e numero illorum Dianviri, Titianviri, etc.

56. Corvum deludet hiantem.) Captatorem alienae hereditatis hiantem eadet, non solum ac vulpes corvum, in Aegypti fabula.

- Captatorque dabit ridens Nasica Corano.
 Num furis, an prudens ludis me, obscura canendo?
 O I aetiade, quidquid dicam, aut erit, aut non.
- 60 Divinare etenim magnus mihi donat Apollo.
 Quid tamen ista velit fabula, si licet, ede.
 Tempore quo juvenis Parthis horrendus, ab alto
 Demissum genus Aeneæ, tellure marique
 Magnus erit; forti nubet proceræ Corano
- 65 Filia Nasicae metuentis reddere solum.
 Tum gener hoc faciet: tabulas socero dabit, atque
 Ut legat, orabit. Multum Nasica negatas
 Accipiet tandem, et tacitus leget; invenietque
 Nil sibi legatum, præter plorare, suisque.

INTERPRETATIO.

et Nasica insidiator Corano ludum praebebit.
 ULYSS. An insanis an sciens ludificas me,
 involuta respondendo? TIRES. O Laertis
 fili, quodcumque pronuntiavero vel fiet, vel
 non. Quippe magnus Apollo dat mihi vati-
 cinandi peritiam ULYSS. Attamen si fas
 est, edoce quid significet haec fabula. TIRES.
 Quotempore adolescens Parthis formidolosus,

propagata soboles ab excelso Aeneâ, terra et
 mari potens existet, strenuo Corano locabitur
 grandis filia Nasicae detrectantis exsolvere
 integrum debitum. Tum gener hoc agat:
 testamentum offerret socero, rogabitque ut
 legat. Nasica diu recusatum tandem
 capiet, ac leget secreto: videbitque
 nihil sibi et suis relictum nisi flens.

ANNOTATIONES.

57. *Ridens dabit Nasica Corano.*) Deceptus cap-
 tor ludibrio erit omoibus, quemadmodum Nasica
 olim delusus Corano secul. Vide infra.
 58. *Num furis.*) An more vatium furoris cor-
 ruptus? an tanus et tui compos?

59. *Laertiade.*) Ulysses filius Laertis, Ithacæ et
 Dulichii insularum rex: vir facundus, vafer, belli-
 cosus, laborum patientissimus, ioster Græcorum Prin-
 cipes eximius, ab Homero tota Odysseis celebratus.

Aus erit, aus non.) Magnus hic inter doctores
 etiam controversia. Alii contendunt seriò loqui
 Horatium, riva Tiresiam, hoc sensu; ceteri vates
 loquuntur obscure et per ambages; ego vero lo-
 quor aperte et sine ambagibus; quodque futurum
 prædico, erit; et coeors non erit quicquid dico
 non futurum. Alii volunt joculari Horatium, et satirice
 irridere ambigua vatum responsa.

61. *Tempore quo etc.*) Tiresias designat non im-
 pium personam et nomen, sed et tempus ipsum, quo
 res eventurae sunt: quod alii vates non solent fa-
 cere. Horatius autem apte inducit Tiresiam velut
 divinantem ac prædicentem futurae quæ super facta
 eo tempore noscebantur. Sunt in Aeneidæ multa
 ejusmodi longinqua egregie a Virgilio tempore ec-
 commodata: pendetque ex hoc non minima lux ac
 virtus poetæ. Vide Aeneid. 6. sub finem.

Juvenis Parthis horrendus.) Augustus de cujus
 in Parthis victoria, terrore fama, receptisque ri-
 gnis, lib. 3. Od. 5. lib. 4. Od. 15.

Ab alto demissum genus Aeneæ.) De Augusti ori-
 gine, lib. 4. Od. 5. init. et Od. 15. in fine.

64. *Fert Corano.*) Juvenal. Sat. 16. v. 54. me-
 minit pariter Corani, sic habet.

..... Ergo Coranum

*Signorum comitem, castrorumque acra me-
 rentem,*

Quamvis jam tremulus captat pater.

65. *Nasicae metuentis reddere solum.*) Nasica
 avarus pecuniam mutuo acceperat a Corano bene
 perinde avaro, sed astutior: cumque fugeret exsol-
 vere debitum, filiam tradidit, sperans insuper at-
 que ipsa captant Corani hæreditatem. Nasicae men-
 tem Coranus intellexit; sibi hunc munus fecit et de-
 latus insidiatoris captatione. Neque modo nihil tes-
 tamento reliquit, sed et ejus dolore ac molestia
 nihil sibi legatum: neque ex ejus dolore ac molestia
 gaudium sibi alacritatem ritumque delit.

Solum.) Sui dotem filiae, seu debitum dudum

somnam pecuniam integrum.

66. *Gener socero.*) Coranus Nasicae. Ironia plena
 animadvertente passim verba; eoque magis, quod se-
 rius prius et gravi dicto videtur. Sic et paulo
 ante, fert Corano nubet proceræ filia Nasicae
 etc.

67. *Multum Nasica negatas, etc.*) Callide nimis
 ex more captatorum, ad amorem suspicio-
 nem, ut ante jam dicitur.

68. *Sibi solum.*) Nec sibi, nec filiae suæ.

- 70 Illud ad haec jubeo : mulier si forte dolosa ,
 Libertusque senem deliram temperet ; illis
 Accedas socius : laudes , lauderis ut absens.
 Adjuvat hoc quoque : sed vincit longe prius ipsum
 Expugnare caput. Scribet mala carmina vecors ?
 75 Laudato. Scortator erit ? Cave te roget : ultro
 Penelopen facilis potiori tradâ. Putasne ,
 Perduci poterit tam frugi tamque pudica ,
 Quam nequiere proci recto depellere cursu ?
 Venit enim magnum donandi parca juvenos ,
 80 Nec tantum Veneris quantum studiosa culinae.
 Sic tibi Penelope frugi est : quae si semel uno
 De sene gustarit , tecum partita lucellum ;
 Ut canis a corio nunquam absterrebitur uncto.
 Me sece , quod dicam , factum est : anus improba Thebis
 85 Ex testamento sic est elata : cadaver
 Unctum oleo largo nudis humeris tulit haeres :
 Scilicet elabi si posset mortua : credo ,
 Quod ninium institerat viventi. Cautus adito :
 Neu desis operae , neve immoderatus abundes.
 90 Difficilem et morosum offendet garrulus : ultro

INTERPRETATIO.

Itis haec monita addo. Si forte astuta femina vel libertus regat senem delirantem, adjungite te his socium; lauda eos, ut absentem ii te laudent. Nam et hoc prodest. Verum multo utilius est ipsum hominem captare. Qui si demens inconditis faciat versus, applaude. Si moechus fuerit, ne te oret, cave: sponte ei potiori tuam Penelopen facilis dona. ULYSS. An credis tam probam et castam posse flecti, quam proci a recta via dimovere non potuerunt? TIRES. Scilicet ad eam accessere juvenes haud liberaliter munifici, neque tam amoris quam gulae se-

ciatores. Hinc pudicam habes Penelopen: Quae si semel delibabit ex uno sene, lucri partem nacta tecum, vix unquam amovebitur, velut canis ab uncto corio. Dum senex eram, contigit id quod enarrabo. Apud Thebas vetula quaedam malitiosa ad sepulcrum sic elata est ex testamento. Haeres nudis humeris portavit cadaver oleo multo perfusum. Nempè si posset mortua effugere. Quia ut opinor, nimis officii rivam prosecutus fuerat. Callidus accede: nec labori parce: nec plus aequo urge: Verbosus displicebit magistro et difficili.

ANNOTATIONES.

76. *Putasne perduci poterit.*) Pertuaderi ac pellici in adulterium Penelopen. Uxoris Ulyssis invicem pudicitiam totus Homerus cantat. Porro sicut prius Damae iurus tegere Ulysses recusavit, ita et tuam Penelopen turpiter addicere multo magis negare intelligendus.

79. *Venit enim magnum donandi, etc.*) Muneribus expugnari saepe castitatem notat.

Studiosa culinae.) Supra annotat. v. 7.

83. *Ut canis a corio, etc.*) Canibus veneticis ad venationem excitandis dari solet capta fera corium reos detractum et sanguinolentum, cujus appetentissimi cognoscuntur.

84. *Me sene quod dicam, etc.*) Aliud Tiresias monitum ad demandum testatoris animum, scilicet frequentioribus ac nimis officiis non esse urgendum.

Q. Horat. Flac. Tom. II.

Anus improba Thebis.) Anus quidam ita est captata, ut captatorem importunum ac molestum sversaretur. Itaque cum non posset viva, tantum mortua sceleris voluit. Cavet nimirum suo testamento, ut cadaver multo perunctum oleo nudis humeris haeret effrictet, quasi elabi cupiens, illudque legis fraulore. Ea quippe conditio erat, ut sic portanti cadaver, portans hereditate excideret.

Thebis.) Non una est hujus nominis civitas. Alia caput Thebaidis, Hecatompylos dicta, in Aegypto, hodie Minia, neque de hoc mentio est hic. Alia in Boeotia, hodie Silver. Hecapnylos cognominata, patria Herclitis, Bacchi, Pindari, Epaminondae, Thesleia vatis, etc.

90. *Ultro non etiam sileas.*) Ne contra nimis taciturnum te exhibeas.

- Non etiam sileas. Datus sis comicus : atque
 Stes capite obstipo , multum similis metuenti ;
 Obsequio grassare : mone , si increbuit aura ,
 Cautus uti velet carum caput : extrahere turbâ
 95 Opposita humeris : aurem substringe loquaci.
 Importunus amat laudari ? Donec ohe jam
 Ad coelum manibus sublatis dixerit , urge , et
 Crescentem tumidis infla sermonibus aurem.
 Cum te servitio longo curaqué levari ,
 100 Et certum vigilans , quartae sit partis Ulysses
 Audieris haeres : Ergo nunc Dama sodalis
 Nusquam est ? unde mihi tam sortem tamque fidelem ?
 Sparge subinde : et si paulum potes , illacrymare. Est
 Gaudia prodentem vultum celare. Sepulcrum
 105 Permissum arbitrio sine sordibus extrue : funus
 Egregiè factum laudet vicina. Si quis
 Forte cohæredum scior malè tussiet ; huic tu
 Die , ex parte tuâ , acu fundi sive domûs sit
 Entor , gaudentem nummo te addicare. Sed me
 110 Imperiosa trahit Proserpina. Vive , valeque.

INTERPRETATIO.

Ne vero sponte taceas. Esto Datus comicus , permance inflexo capite , valde similis timentis : per officia irrepe. Si ventus acrior ingruat , admone ut carum caput operiat diligenter. Defende a turba objectis humeris : aurem accommoda garrulo. Quod si plusculum laudari amat ; infla , atque inflatum utrem imple verbis adulatoriis , donec elatis sursum manibus dicat: Heus , satis est. Quando vero te liberaverit diuturna servitute et sollicitudine , ac vere expectectus audiveris : Ulysses esto haeres quartae partis : tum exclama :

ma : Igitur non extat amplius amicus Dama ; Repete vero identidem : Ubi reperiam aequè fidem aequè constantem ? siquè vales , affunde lacrymas aliquot : oportet feto vultu occultare lachrymam. Sepulcrum tuar voluntati commissum ædifica sumptuosè. Vicini celebrent praeclarè factas exsequias. Quod si aliquis cohæredum ætate proventus labore tussis periculosa ; sive praedium sive domum emere velit , huic tu die , latè quidem sestertia te ei traditurum partem tuam. At me Proserpina dominatrix jam revocat : vive et vale.

ANNOTATIONES.

91. *Datus sis comicus.*) Talis esto , qualis Datus comicus , qui timide et verecunde semper haecum elloquitur.

92. *Capite obstipo.*) In alterum humerum inclinato et immoto : quod hominem notat modestum , subditum , et obsequii paratissimum.

95. *Aurem substringe loquaci.*) Accinge te ad audientem quiscunque cum narrationes molestas licet et graves. Apræ qui interpretatur , adulatoris præbende articulum.

98. *Crescentem tumidis infla sermonibus.*) Homini vano adulationibus gaudenti affatim tribue et indulge , donec ille , velut plenus vento sur , simplicis non expectat ; imò dicat : Ohe , satis est.

99. *Cum te servitio etc. levari.*) Per mortem passum.

108. *Ex parte tua.*) Ex parte hereditatis tibi relicta.

109. *Gaudentem nummo te addicare.*) Alii sic explicant : Dic te pecuniam molle quæm fundum , adeoque libenter te venditurum. Alii interpretantur de facia et simulata venditione. Lax nempe venabat rem testamentum legatam donare. At legi frædum faciebant , uno rem nummo addicentes. Sic enim res vere emta et vendita dicebatur.

Sed me imperiosa trahit Proserpina.) Apia omnino sermo abruptus , ne Ulysses loquatur id quod loqui decore non poterat. Bene vero Tiberian repente revocat Proserpina uxor Platonis et inferorum domine , pro tuo in mortuus nummo impio. Vide lib. 1. Od. 28. Item Virgil. Æneid. 6. v. 545.

SATIRA VI.

*Sorte sua mediocri contentum se esse. Oñum rusticum præstat
urbanis tumultibus et molestiis.*

- H**oc erat in votis: modus agri non ita magnus;
Hortus ubi, et tecto vicinus jugis aquae fons;
Et paulum silvæ super his foret; auctius atque
Dî melius fecere: bene est: nihil amplius oro,
5 Majâ nate, si ut propria hæc mihi munera faxia.
Si neque majorem feci ratione malâ rem,
Nec sum facturus vitio culpave minorem:
Si veneror stultus nihil horum; O si angulus ille
Proximus accedat, qui nunc denormat agellum:
10 O si urnam argenti fors quâ mihi monstret, ut illi
Thesaurò invento, qui merecenarius agrum
Illum ipsum mercatus aravit, dives amico
Hercule: si quod adest gratum juvat; hæc prece te oro:
Pinguè pecus domino facias et cetera, præter

INTERPRETATIO.

HORAT. **I**LLUD fuerat in optatis; mensura agri non valde ampla, ubi esset hortus, et fons aquae perennis domui propinquus, ac nemus aliquid præter ista. Dî amplius ac melius quidpiam concesserunt, abunde est. O fili Majæ, nihil ultra peto, nisi ut ista bona mihi perpetua facias. Ergo si nec opes auxi malis artibus, nec absumentur sum peccatis ac sceleribus: si nihil insanus effragito ejusmodi: o si

angulus iste vicinus, qui agrum meum deformat, adjungatur: O si fortuna alicubi ostendat mihi urnam pecuniæ relictam, quemadmodum ei, qui cum thesaurum invenisset, Hercule propitio locupletatus, emit et coluit eundem agrum, quem antea colebat conductum: si contentus sum iis quæ habeo; a te dumtaxat peto hoc, ut pingues efficias greges et alia, præter

ANNOTATIONES.

1. Hoc erat in votis.) Lepida est hæc Satira; et quædam præcepta morum habet valde licentia: nonnulla etiam grati animi testimonia erga Mæcæstem.

Modus agri.) Modicum prædium. Virg. Georg.

2. v. 4. 5.

Laudato ingenia rura: Exiguum colite.

Columel. Modus erit tui cuique moderata voluntas facultasque. Vide Pila. lib. 12. cap. 5. et 6.

3. Auctius atque Dî melius fecere.) De villa Horatiana lib. 1. Epist. 16. jamque de es ante nonnulli, lib. 1. Od. 7. lib. 1. Od. 16. lib. 3. Od. 13. et Epod. 1.

4. Nihil amplius oro.) Vide lib. 3. Od. 16. et Epod. 1.

Satis superque me benignitas tua diravit.

5. Majâ nate.) Mercurium præcipue colit et invocat Horatius, memor frequentis ejus tutelæ: de qua lib. 2. Od. 7. et 13. etc.

6. Veneror.) Enixæ et votis importunis expositæ. Quidam legunt venor: sed perperam.

7. O si angulus iste.) O si haberem partem illam agri vicinam, quæ meum agrum inaequalem reddidit.

ATIONES.

Persius Sat. 6. v. 15. hunc inictus est Horatili locum.

9. Denormat.) Vitr. lib. 7. Angulus ad normam respondentem exigatur: longitudines ad regulam, altitudines ad perpendicularum.

10. O si urnam argenti, etc.) O si thesaurum terra infossum inveniam. Pers. 2. v. 10.

O si
Sub rastro crepet argenti mihi seris, dextæ
Hercule.

Porrò thesaurus definitur quædam vetus depositio pecuniæ, cujus non extat memoria, ut jam dominum non habeat: nec enim thesaurus censetur quod metus vel custodia causa terra infossum conditumque fuerit.

12. Amico Hercule.) Hic loco inopiato et recludendis thesauris prætere credeatur. Diodor. Sic. lib. 3. cap. 2. Macrobi. lib. 3. cap. 12. Plutarch. probl. Arnob. lib. 4.

14. Præter ingenium.) Ludit in ambigua significatione vocis pinguè. Scitus est: ne vito ingenium etiam facias pingue; id est, crassum; hebes, stupidum.

- 15 Ingenium: atque soles, custos mihi maximus adsis.
Ergo ubi me in montes et in arcem ex urbe removi,
Quid prius illustrem Satiris musaque pedestri?
Nec mala me ambitio perdit, nec plumbeus Auster,
Autumnusve gravis, Libitinae quaestus acerbae.
- 20 Matutine pater, seu Jane libentina audis,
Unde homines operum primos vitaeque labores
Instituunt; (sic Dis placitum) tu carminis esto

INTERPRETATIO.

ingenium; atque, ut consuevisti, adsis mihi
tutor perpetuus. Itaque postquam ex urbe
secessi in colles et arcem, quid potius exor-
nem quam Satiras et musam pedestrem?
Illic neque me prava corrumpit ambitio,

neque gravis Auster vel Autumnus morbi-
fer, lucrum praestans duras Libitinae. O Pa-
ter Matutine, sive mavis, Jane, a quo ho-
mines exordiantur primos labores actuosae
vitae; ita numinibus placat, tu initium sis

ANNOTATIONES.

15 Custos mihi maximus adsis.) Poeta nimis
in tutela sunt Mercurii, lib. 2. Od. 7.
et 17.

16. In arcem.) Villam Tuscanam in edito
egle sitam. Epod. 1. sub foveam. Item lib. 1.
Epist. 16.

17. Quid prius illustrem Satiris, etc.) Sunt qui
sic interpretentur: quid prius carum et carminibus
celebre, quam Deos aegrotas, Saryros, Faunos,
etc. Vide lib. 3. Od. 18. Alii melius: quid optius
scribam quam Satiras, occasione quidem stricta, sed
qua soluta similis videtur, et vulgari sermoni
proprie: ac proinde musa pedestris vocari quest.
Vide Sat. 4. lib. 1. v. 40. et seq.

18. Plumbeus Auster.) Gravia et tardiora effi-
ciens corpora. lib. 2. Od. 14.

Frustra per Autumnos nocentem
Corporibus metuenus Austrum.

19. Autumnusve gravis.) Juvenal. Sat. 4. lethi-
ferum appellat: bene quidem: tunc enim senten-
tiae morbi tuot et frequentiores. Hippocrat. Gal.
ere. Item Sat. 6. v. 516.

Metrique jubet Septembris et Austri
Autum.

Coe autem Horatius in sua villa non metuat Au-
strum in Autumno quamvis aroxum, ipse explicat
Epist. 16. sic nempe illa opportune et salubriter
haud excipiebant pestilentes Austri flatus:

Hae latebrae dulces, etiam si credis, amoenae
Incoluntem tibi me praestant Septembris ho-
ris.

Libitinae quaestus acerbae.) Pluribus enim in
Autumno morientibus, majorem quaestum ha-
bent illi qui funeribus procurandis locumbunt, disti
Libitinae Libitinae funerum Dea: de qua lib.
3. Od. 30. Seneca 6. de Beneficiis, comparat vo-
ta eorum qui testamenta captant cum votis Libi-
tinariorum: nempe utrique lucri gratia mortem
hominum cupiunt, etiam senicorum. Ille vero
praecipue facit quod ex Instituto Servii Tullii Rom.

segit, nascentes recensentur in a de Junonis Lu-
cina: puberes, in Juventa; morientes, in Veneris
Libitinae; nummo quidem pro singulis delaro. Dio-
nys. Halic. lib. 4. hinc Sueton. Neron. cap. 19.
Tantis ex Principe malis probrisque accesserunt
quaedam et fortuita: pestilentia unus autumni,
qui trigenta funerum millia in rationem Libitinae
venerant.

20. Matutine pater.) Janus dicitur Matutinus a
Matuta, sive Aurora; et quod mare primus invo-
cetur, ut qui temporibus praesit, ac velut te-
rum omnium incipiendarum auctor. Arnoh. lib.
3. quem in cunctis antepositis praebus. Et ali-
bi incipimus ergo intemuer ab Jano et noi pa-
tre.

Pater.) Janum vocamus Patrem, quasi Deo-
rum Deum: inquit Macrobi. lib. 1. Saturnallum
cap. 9.

Janus.) Sic appellatur, quod quasi Janus sit ad
novum annum, imo ad menses singulos; omniaque
segit tempora. Macrobi. cit.

Libentina audis.) Seu mavis appellari Jani co-
mine. Deos suos pluribus insigniebant appellatio-
nibus, honoris vel associationis causa. Macrobi. In
sacris invocamus Janum genium, Janum patrem,
Janum Junonium, Janum Quirinum, Janum Con-
sivium, Janum Patulium et Clivium, etc. Sic
et Horat. Carm. saecul.

Lewis Isthia tuere matres;
Sive tu Lucina probas vocari,
Seu Gentilis.

22. Sic Dis placitum.) Ut praesides temporibus
et primis hominum laboribus, deque us felix au-
spicium: Quippe tu in Italia prima Dis templa
fecisti; et ritus instituiti sacerorum: unde in sacri-
ficiis praefationem meruisti perpetuam. Macrobi.
Iun. cit.

Carminis esto principium.) Fave mihi hanc Sa-
tiram exordietur, in qua urbana vita incommoda
a matutinis horis persequor.

- Principium. Romae sponsorem me rapis: eja,
Ne prior officio quisquam respondeat, urge:
25 Sive Aquilo radit terras, seu bruma nivalem
Interiori diem gyro trahit, ire necesse est:
Postmodo quod mi obsit clarè certumque locuto,
Luctandum in turba: facienda injuria tardis.
Quid vis, insane, et quas res agis? improbus urget
30 Iratis precibus: tu pulvis omne quod obstat,
Ad Moecenatem memori si mente recurras.
Hoc juvat, et meli est, non mentiar: at simul atrox
Ventum est Esquilias: aliena negotia centum

INTERPRETATIO

versum meorum. Quando Romae sum, me
fidejussorem esse cogis: eja, inquis, propera:
ne quisquam officiosior ante respondeat. Sive
Aquilo stringat terras, sive hyems contrahat
dies nivosos orbe interiori, oportet ire. Post-
ea vero quam aperte et manifeste dixi quod
mihi nocet, certare habeo contra turbam-
ris faciendâ lentis. Ili vero increpant:

Quid petis stulte? et quod moris? Qui-
dam autem iracundas addit imprecationes.
An igitur evertas quicquid obsistit tibi ad
Moecenatem. festinanti, urgente memo-
ria? Ut verum dicam, aliud jucun-
dum et suave est. Forum cum ad Esqui-
lias atrox perveni, aliena centum negotia

ANNOTATIONES.

23. Romae sponsorem me rapis.) Hoc primum est
incommodum, quod pro aliis spondere frequenter
necesse sit, ac forenribus tumultibus interesse.

24. Ne prior officio.) Ne deus amico, scriber
subvenit, laborantem in judicio tuere et jura: offi-
cium præbe, sive per hyemis frigora, sive per aui-
gustis diem brevissimorum.

25. Aquilo.) Septentrionalis ventus, & vege-
mentissimus instar aquilæ volatu dictus, ex Pesto.
Græci Βορρæ, αὐρὴν βορρῆς, a boatu: quoniam
est violentus illos et sonori. Gell. lib. 2. cap. 22.

Bruma.) A diem brevitate dicitur, ex Varro-
ne et Pesto. Alii factum nomen putant a *Bruxo*
quæ, brevis dicit. Macrobi. Sat. 1. lib. 4. Jul.
Scallig. lib. 1. de cur. L. L. Bruma, sive solstitium
hyemale, ex Ovid. Fast. 1. est dies.

Prima novi, veterisque nevissima Solis.

26. Interiori gyro.) Breviori cursu et ambitu
circulum minorem, utpote qui centro propior sit,
Sole in Capricorno decurrente, ac breviores hinc
dies faciente. Scilicet in Sphæra nostra obliquæ, hye-
mali Tropicus Ili ad Horizontem intersectatur, et
minor pars supra terram, major autem sub terra
existit. Cicer. 2. de Nat. Deor. Cynosura, inquit
ex Aristo.

Cursu interiore brevi convertitur orbe.

Ire necesse est.) Ad spondendum pro altero.

27. Postmodo quod mi obsit, etc.) Alterum est in-
commodum, quod postquam spondi. vix et tur-
ba me elipere liceat: quodque luctandum et jura-
gandum sit cum obstitit et remorantibus.

Quid mi obsit.) Certe raro est experti molestia
et damni quicquid pro altero spondet. Proverb. cap.
6. Si sponderis pro amico tuo, defixisti apud extra-
neum nomen tuum: illaqueas ex verbis oris tui, et
occupas propriis terminibus. Bias sapienter admodum
dicebat: *σπῶνδὲ, ὡς πρᾶξτε εἰς, Cice. Epist. ad Brut.*

Dependendum tibi est quod mihi pro illo spondidisti.

Clarè certumque locuto.) Debet enim spatio ac
fidei justis præstari dicentis verbis et sine ambagibus.
Alii locum hunc minus recte intelligunt de advo-
catione et peroratione causarum: afferuntque ver-
ba Tullii de pet. Consul. Nonnulli esse tibi irato
ex his cauti, qui egisti, necesse sit: et alibi,
quod lacusti cum pro amico contra eos diceret.

28. Facienda injuria tardis.) In forenli turba
polare oportet et oburgare tardos evocatos, duci
inde quam primum exire contendit.

29. Quid vis insane.) Ita relucatur qui ad flo-
ratio festinante pulchrum est, et tridentem recipit
arque executiones iaculator. Quidam iratam præces
explicant iram hominis adversus Horatium exco-
municentis, quod ipsum obstrantis patrocinalium sui
incipere detractet, aut non satis acriter assumat.
Prior interpretatio magis probatur.

31. Ad Moecenatem memori si mente recurras.)
Dum properas adire Moecenatem condito tempo-
re: vel quod acceptorum beneficiorum memor quod-
tidianis officiis vel semel deesse metuas.

32. Hoc juvat, et meli est.) Obiurgationes ejus-
modi quantumvis iniuriæ me quidem delectant, et
quasi mel dulces videntur: adeo Moecenatis men-
tio, omen, et recordatio veneranda mihi salit.

At simul atrox ventum est, etc.) Tertium hoc
genus molestiarum orphanarum est. Cum vero ad
Moecenatis ades in Esquilias sitas veni, assilient
important plerique sua mihi negotia commendantes:
quos amoliri nefas. De Moecenatis ædibus
apud Esquilias, lib. 3. Od. 16. v. 10. et lib. 1.
Sat. 8. v. 14. vide ibi annot.

Atrox Esquilias.) De siliis circa quibus inter-
prentur: at melius illi de sepulchro, quod fletu
rat olim in Esquilias: ut fuit dispersi ad Epod. 3.
v. 100. Epod. 18. v. 6. et lib. 1. Sat. 8.

Per caput, et circa salient latus. Ante secundam

33 Roscius orabat sibi adesse ad Puteal cras.

De re communi Scribae magnâ atque novâ te

Orabant hodie ineminisses, Quinte, reverte.

Inprimat his cura Mœcenâs signa tabellis.

Dixeris, Experiar: Si vis, potes, addit et instat.

40 Septimus octavo propior jam fugerit annus,

Ex quo Mœcenâs tue coepit habere suorum

In numero; dumtaxat ad hoc, quem tollere rheûd

Vellet, iter faciens, et cui concedere nugâs

Hoc genus: Illoa quota es? Trax est gallina Syro par?

INTERPRETATIO.

invadunt caput et latera: Roscius poscit ut ei cras optuleris ad Puteal, ante horam secundam. Horatius, scribae te rogant ut hodie redeas ad negotium commune ad novum. Fac ut Mœcenâs has tabellas obsignet. Quod si his respondeam? Tentabo: est qui reputat et urgeat: Atqui potes, si lubet. Pro-

pe finem habet annus septimus, et mox octavus incipiet, ex quo tempore Mœcenâs inter familiares me ascivit, ad id vero solam, quem in currum assumere placeret, quando viam inis: et cum quo loqueretur futilia ejusmodi: Quota est hora? Gallina Thracius est ne par Syro?

ANNOTATIONES.

33. Per caput et circa salient latus.) Undique gloriantur et circum obident. Præclara hypotyposis.

Ante secundam.) Mature, ut tempus habeat de re sua discedendi tecum, priusquam forum speriat, ac disceptandum sit in judicio. Ante secundam. Gall. a huit heures précises du matin, plutôt de vant qu'après: una scilicet hora ante iudicia, quæ hora tertii exercebantur.

Exercet rancos tertii caudiceos.

Martial. lib. 4. Epigram. 8. ubi et diel varias occupationes pro diversis hœris explicat. Porro ex alijs adnotatis, Lector, intellige illam diel naturalis horam tertiam Romanorum nobis quidem Franci nonam esse matutinam. Vide lib. 1. Epist. 19. v. 8. et Alex. ab Alex. l. 4. cap. 20.

33. Sibi adesses.) Quasi advocatus, adiutor, fautor. Apud Iudices actor et patronus rei causam dicebat. At aderat præterea quidam advocatus; namque præsentia vel testimonio etiam, si opus esset, rem adjuvabant.

Ad Puteal.) Ad iudicium. Puteal locus erat in comitio Romæ, ubi jus reddebatur, lib. 1. Epist. 19. v. 8. Forum Putealque Libonis mandabo sacis, Nihilum in ipsis gradibus, ad lavam Curæ, statius erat Actij Navij Auguris, qui, inspectante Tarquinio Prisco rege, cotem novacula disciderat. Ibidem porro cotem illam et novaculum esse defossum tradunt, supraque impositum puteal, id est, umbellam sive operculum, quale puteis imponi solet. Cic. de Divin. l. 1. n. 31. Illic etiam fœderatior convenire solitos idem testatur pro Sextio, d. 18. Puteali et fœderatorum gregibus infusis. Item Pers. Sat. 4.

Si puteal multa causam videtur fugellaz,

Vide Cœl. Rhodig. lib. 10. cap. 17.

36. De re communi Scribae, etc.) De Scribarum sa numero fuisse ostendit.

Scribae) Gall. les Greffiers, ou Secrétaires de l'Épargne. Horum officium erat, acta publicæ litteris mandare, litteras publicas scribere, etc. Constat scribas maximæ probitatis a Quæstoribus selectos. Alexand. ab Alexand. lib. 2. cap. 2.

37. Inprimat his cura, etc.) Alius ita rogat: à Horatius, cura ut Mœcenâs sigillo muniat has tabellas: oro te etiam atque etiam.

Signa.) De sigillis sive annulo Augusti Intelligit. Hunc enim ab eo conceditum Mœcenati, diximus ad Epod. 1. v. 3. et constat ex Xiphilino tibi cit. Item ex Diose lib. 51. etc.

38. Dixeris, Experiar.) Si huic dixeris: Corabo, at experiar, numquid a Mœcenate id beneficium quædam obtinere tibi, etc. Horatij modestiam advertit Lector, suam apud Mœcenatem gratiam extenuantis, tamen apud eum summæ valere diceretur. Vide et quæ sequuntur.

40. Septimus octavo propior.) Septimæ hic ætatis prope est elapsus, et mox octavus agitur, ex quo, etc.

42. Dumtaxat ad hoc.) Non ad res graves, sed ad nugâs et jocos, atque ad relaxandum animum magnis curis passim distentum me adhibet Mœcenâs, inquit noster, dumtaxat.

44. Thrax est Gallina Syro par?) An illi gladiatore huic par est virtute, robore, arte, potentia ille secutor huic reticario; ille Thrax huic Mirmillo? Ilorum pugnandi rationem diversamque armaturam fusc explicavit ad Juvæn. Sat. 2. v. 148. et Sat. 8. v. 200.

- 45 Matutina parum cantos jam frigora mordent:
Et quae rimosa bene deponuntur in aures.
Per totum hoc tempus, subjectior in diem et horam
Invidiae. Noster ludos spectaverat una,
Luserat in campo, Fortunae filius; omnes.
- 50 Frigidus a Rostris manat per compita rumor;
Quicumque obivus est, me consulit: ò bone (nam tu
Scire, deos quoniam propius contingis, oportet.)
Numquid de Dacis audisti? Nil equidem. Ut tu
Semper eris derisor. At omnes Di exagitant me,
- 55 Si quidquam. Quid? militibus promissa Triquetra
Praedia Caesar, an est Italà tellure daturus?
Jurantem me scire nihil, mirantur, ut unum
Scilicet egregii mortalem atque silenti.
Perditur haec inter misero lux, non sine votis:
- 60 O rus, quando ego te aspiciam? quandoque licebit,
Nunc veterum libris, nunc sommo et iuribus horis
Ducere sollicitae jucunda oblivis vitae?
O quando faba Pythagorae cognata, simulque

INTERPRETATIO.

Incautos jam stringit frigus matutinum, et similia, quae committi queant auribus perfluentibus. Exinde vero magis ac magis obnoxius invidiae sui. Ajunt plerique: Noster Fortunae filius ludos spectavit: in campo Martio certavit cum Moeenate. Quod si e Rostris per plateas frigidus rumor discurrat; quisquis occurreris interrogat me: ò bone, an de Dacis aliquid accepisti? quippe te scire oportet, qui ad magnates accedis. Tum ego: Nihil certe. Illi continuò: Ergone tu semper derisor fueris? Me, in-

quam, disperdant omnes dii, si quidquam scio. Eequid? ajunt: agros militibus promissos an assignabit Augustus in Sicilia, an in Italica regione? At affirmantem me nihil scire, admirantur velut hominem rariae et profundae tacturnitatis. In istis diem perdo infelix, non absque desiderii: ò villa, quando te adibo? exquando gratam oblivionem vitae anxiae capiam ibi, modo scripta veterum legendò, modo dormiendo et otando? ò quando apponetur faba Pythagorae affinis, simulque

ANNOTATIONES.

45. *Matutina parum cantos, etc.* Verba haec inveniuntur scriptum Autumni tempore hanc Satiram.

46. *Et quae rimosa, etc.* Et similia quae loquacissimo cultibet possunt committi, atque homini nullum secretum retinent, sed passim quod audivimus in obivis quoque statim eduntur, qualis ille apud Terent. de seipso praedicans: -

Plenus rimarum tam: hoc atque illo perfloso.

48. *Noster ludos spectaverat una, etc.* Sic de Horatio loquuntur invidi: En ille Fortune filius simul cum Moeenate ludos spectavit: eo cum ipso lusi in campo Martio. De hoc vide lib. 1. Od. 2. Annot.

50. *Rostris.* In foro Rom. erant Rostra, id est, suggestum ante Curiam Hostilium erectum, ornatum vero saviarum rostris ab Antiatibus captarum: unde nomen. Tu. Liv. lib. 8. Vero lib. 4. de L. L. Ex eo loco leges ferebantur, et conciones ad populum habebantur: imò et jus dicebatur.

Rumor. Est fama incerta sine capite, id est, sine auctore: *frigidus*: vel, tristis; vel levig.

52. *Degi.* Augustum, Moeenatum,

53. *De Dacis.* Cum his tunc Romani bellum habebant. Vide lib. 2. Od. 20.

55. *Militibus promissa praedia.* Sicut jam suggesta fuerant post Philippicam victoriam. Vide supra Satir. 2. vers. 110. et seq. Item Virgil. Eclog. 2.

Triquetra. Siella Tricincta etiam dicitur ubi triangularem formam; habetque in triplici angula triplex promemoria, Palorum, Pachymus, Litybeum. Hinc Ovid. Fast. 4.

Terra tribus scopulis vatum procurrit in aequor. Trinervis; a positu nomen adapti loci.

63. *O quando faba, etc.* Quando ruri vescant fabis, oleibus, etc. tranquillam ejusmodi vitam agerent praefere laetis epulis quibuscunque.

Faba Pythagorae cognata. Variis hic variis comminiscuntur. Ajunt plerique fabam Pythagorae cognatam dici ironice quidem et satirice, quasi homini contraria et contrarietatem: namque quod ille assereret fabam ex eadem origine et eodem tempore cum homine natam; eamque, si pyride lactuca servaret vel infodisset, in carum et sanguinem converteri. Ego nec fabulas, nec metamorphosin

- Uncta satis pingui ponatur oleosula larido?
 65 O noctes, coenaeque Deum, quibus ipse meoque
 Ante Larem proprium vescor: vernaque procaces
 Pasto libatis dapibus: prout cuique libido est,
 Siccat inarqua es calices conviva, solutus:
 Legibus insanis: seu quis capiti aeris fortis
 70 Pocula, seu medicis humescit lactinis.
 Scitno oritur, non de villis domibave alienis;
 Nec snale necne Lepos saltet? vel quod magis ad nos
 Pertinet, et nescire malum est? agitantur: Utrumque
 Divitiis homines, an sint virtute beati?
 75 Quidve ad amicitias, usus rectissime, trahat nos?
 Et quae sit natura boni, summumque quid ejus?
 Cervius haec inter victus garrit aniles.

INTERPRETATIO.

olera condita larido pingui? O noctes et epulae Deorum, in quibus ego et familiares coenamur ad Larem meum; ac proteros fumidos alo citis libatis. Ibi quisque liber a stultis legibus, ad arbitrium exhaurit scyphos diversos, sive capax ingentis sumit canices, sive minoribus cupit madescere. Tum fit confabulatio non de aliorum praedictis vel

acidibus; neque utrum Lepos inepte saltet, an non: sed quod utilius, quodque ignorare sit nefas, quaerimus? an opibus homines, an virtute felices existant: utrum nos ad amicitias impellat utilitas an honestum: item quid sit bonum; et quae ejus perfectio? Inter ea Cervius vicinus aniles

ANNOTATIONES.

asferre hoc velim: cognatam interpretabor amicam. Fabis enim aliisque legumibus atque oleis omentis cibo parabilibus Pythagoras et Pythagorici libenter vescerantur: carnibus autem vix aut nunquam, frequentius quidem et sanioris gratiae quam nonnulli contrarium scribunt. Vide Cic. de Div. 2. n. 119. Diogen. Laert. lib. 8. Aethen. lib. 4. et 10. Plin. lib. 18. cap. 12. Gell. lib. 4. c. 11. Coel. Rhodig. lib. 21. cap. 3. l. 28. cap. 12. lib. 30. cap. 6. Et quae nos ad Juvenal. Sat. 15. v. 123. ubi de anthropophagis quibusdam ita scribit:

Vel quo non fugeret, si nos haec monstra videret
 Pythagoras? lunctis animalibus abstinuit qui
 Nunquam homine, et ventri indulgit non omne
 legumen?

Pythagorae.) Vide lib. 1. Od. 23. Epod. 15. et Sat. 4. hejus lib.

64. O noctes, coenaeque Deum.) O quieti somni! o epulae tranquillae et joculariae, quantumvis sobriae et frigidae; certe nectari et ambrosiae Deorum aequiparandae! vel necesse dicit Poeta, quod olim in multam societatem producerent coenam, ut sibi notum esset.

66. Ante Larem proprium.) Religiose Diis domesticis illarum, et primas offerens rusticarum dapum; ac porticae et libatis dapibus hilariter cum familiaribus et veris coenam. Vide lib. 1. Od. 12. Verna? Sic vocantur qui ex ancillis nati sunt verpo tempore. Festus: prociat, a procando, sive procando.

69. Legibus insanis.) De his convivorum legibus, vide lib. 2. Od. 2. suoc.

69. Seu quis capiti aeris fortis poulit.) Plin. lib. 13. c. 22. refert Cicer. non Marci filium lineas congeas simul haurire solitum: atque ebrietatis mala eleganter describit. Vide Microb. Saturn. 1. cap. ultimo. Gell. lib. 15. cap. 2.

70. Humescit.) Al. uerescit. lib. 4. Od. 1. in fine: avido, id est: bevo potu, madidi ac pleni viuo.

71. Non de villis domibus alienis.) De his levibus et avari sermocinantur: ut deliciarum sectatores et voluptuarii de saltatoribus et scurris.

72. Lepos.) Augusti scurra, archimimus equegius saltator, Lepos dictus, a molli, scita, et lepidi saltandi ratione.

Quod magis ad nos pertinet, etc.) De rebus convivio sermonibus Gell. lib. 13. cap. 11. etc.

73. Usus rectissime.) Alii quippe temerabant amicitias propter utilitatem colebant: Alii propter virtutem. Vide Cic. ad Laelium ubi: Solent inquit, a munde tellure viderant qui amicitiam et vita tollunt. . . . Amicitia tantas opportunitates habet, quantas vix quo dicere, etc.

Rectissime.) Cic. modo cit. Virtus amicitiam adiungit et continet. . . . Virtutem amicitia adiungit a natura data est. Et in fine ejusdem lib. Vos honor, ut ita virtutem locuti, sine qua amicitia esse non potest; ut, ea excepta, nihil amicitiae praestabilius esse putatis.

76. Summumque quid ejus?) In quo consistat summum bonum? Haec enim in voluptate alii; in virtute reponebant. Vide Cic. de finib. Tull. Quaesit. 5.

- Ex re fabellas. Nam si quis laudat Arelli
Sollicitus ignarus opes, sic incipit: Olim
80 Rusticus urbium inurem mus paupere fertur
Accipisse cavo, veterem vetus hospes amicum;
Asper, et attentus quæsitis, ut tamen arctum
Solveret hospitii animam. Quid multa? neque illi
Sespositi ciceris, nec longæ invidit avenæ
85 Aridum et ore ferens acinum, semetipsum lardi
Frusta dedit; cupiens variâ fastidia coenâ
Vincere tangentis malè singula dente superbo;
Cum pater ipse domus paleâ porrectus in hornâ
Emet ador loliumque, dapis meliora relinquens.
90 Tandem urbanus ad hunc: Quid te jurat, inquit, amice,
Prærupti memoris patientem vivere dorso?
Vis tu homines urbemque foris præponere silvis?
Carpe viam, mihi crede, eones: terrestria quando
Mortales animas vivunt sortita, neque ulli est
95 Aut magno aut parvo lethi fuga: quo bone circu,
Dum licet, in rebus jucundis vive bestas:
Vive memor, quam sis ævi brevis. Hæc ubi dicta
Agrestem populèrè: domo levis exiit. Inde
Ambo propositum peragunt iter; urbis aventæ
100 Moenia nocturni subreperè. Jamque tenebat

INTERPRETATIO.

fabulas ad propositum narrat. Etenim si quis imperitus laudat anxius Arellii divitias, ita exorditur: Quondam mus agrestis urbanum murem cavernula dicitur excerpisse, vetus hospes veterem amicum; durus, et studiosus rerum congestarum; ita tamen ut animum restrictum laxaret hospitum gratiâ. Quid plura? Nec parce dedit e congesto cicere, nec ex avena oblonga: ore portans acinum destitutum, et semet lardi frustula obtulit, optans multiplici dape vincere nausam fastidiose singula delibantis superbo dente; dum ipse ædium dominus in stramine jacens ederet frumentum ac sizaniâ; cibis optimis

abstinens. Denique urbanus hunc sic allocutus est: Amice quorsum ærummosus degis ad latus montis ardui? visne homines et urbem præferre silvis desertis? Mihi ausculta, iter mecum ingredi; quandoquidem an mantia super terram vitam agniti mortis obnoxiâ, nec effugiendi ratio est sive parvo sive magno. Quo circa, o bone, quandiu potes, rebus frui jucundis, recordatus quam brevi tempore sis victurus. Sermonibus illis exortatus rusticus prosilivit alacer e domicilio. Hinc uterque viam institutam decurrunt, cupientes noctu subire civitatis pomoerium.

ANNOTATIONES.

78. Ex re fabellas.) Sunt fabula ad persuadendum valde commoda et efficaces, si ipso adhibeantur. Hinc sacri etiam codices proverbii et paraboli inasperati sunt. Hiuc persæpe mus est Christus Dominus, Veritas Dei et Sapientia. Ut quod per simplex præceptum teneri ab auditoribus non potest, per similitudinem et exempla tenatur: S. Hieronymus lib. 3. Comment. in Matth.

Arelli.) Arellius famosè avarus: contra stultum ejus de opibus opulentiæ Cervius affert apte exemplum et epilogum rustici muris et urbani.

81. Hospitii.) Hospitiibus amice excipiendi.

84. Nec longæ invidit avenæ.) Hellenismus.

Q. Horat. Flac. Tom. II.

85. Variæ coenæ.) Dubium coenam dixit supra Sat. 1. v. 17.

88. Hæc.) Nova, hujus anni. lib. 3. Od. 23. v. 3.

89. Ador.) Frumenti genus, ab edendo appellatum: vel, quod adustur, ut e testo fiat mola sita ad sacrificia utilis. Festus. Alii aliter.

93. Terrestria quando, etc.) Vel ex persone murum aliorumque brutarum: vel ex persona theorum, hoc dicit Pœta.

97. Vive memor quam sis ævi brevis.) Eandem hæc orationem tribuit Herculi Euripides in Alcæstide, ut bene observavit Muretus.

- Nox medium coeli spatium, cum ponit uterque
 In locupleto domo vestigia: rubro ubi coeco
 Tincta super lectos canderet vestis eburnea;
 Multaque de magnâ superessent fercula coctâ,
 105 Quae procul extractis ierant hesternae canistris.
 Ergo ubi purpurea porrectum in veste locavit
 Agrestem, veluti succinctus cursitat hospes;
 Continuatque dapes: nes non verualliter ipsis
 Fungitur officiis, praelambens omne quod offert.
 110 Ille cubans gaudet mutata sorte, bonisque
 Rebus agit lactum convivam: cum subito ingens
 Valvarum strepitus lectis excussit utrumque;
 Currere per totum pavidi conclave, magisque
 Exanimis trepidare, simul domus alta molossis
 115 Personuit canibus. Tum rusticus: Haud mihi vitâ
 Est opus hac, ait, et valeas: me silva cavaque
 Tutus ab invidiâ tenui solabitur ervo.

INTERPRETATIO.

Et jam nox attigerat medium coeli locum, quando pedem ambo inferunt in aedes opulentas, ubi stragula fulgebat purpurea super thoros eburneos, et plurimae dapes restabant a lauto convivio, quae heri procul fuerant in sportulis congestae. Postquam igitur rusticum statuit in stragula pretiosa recubentem, velut expeditus hospes circumcursat; cibos cibis accumulât, et instar famuli ministrat sedulus, praegustans quidquid apportat. Ille quietus laetatur mutata conditione, hilarem-

que se convivam exhibet favente fortuna; quando magnus repente forium strepitus thoros ambo expulit. Mox trepidi coeperunt fugere per omne cubiculum: gravior autem expavescere quasi moribundi, cum aedes amplae insonuerunt magnis canibus. Tunc agrestis dixit: Nequaquam me juvat vita ista, eique nuntium remitto: me nemus et convulsula a periculis libera consolabuntur erugo legumine.

ANNOTATIONES.

104. *Fercula.*) A ferendo vocantur sic vasa eduliorum, et per Synecd. ipsa edulia, etc.

108. *Verualliter.*) Al. *Verualliter*, more servorum praelambens dapes, quas offert.

114. *Molossis.*) Ingentibus canibus e Molossiae regione Epiri. Apud Molossos Epiri popules erant canes venatici geuereisissimi.

117. *Ervo.*) Quovis legumine. Synecd. *Ervo*, Graecis *epodes*, Gallic. *ers*, legamen est ipsis affios, signandis armentis utile. Colomel. Plin. Virgil. Ecl. 3. vers. 100. ejus meminit, si fides quibusdam veteribus membranis. Nam illis habent, *ervo*: alia, *ervo*.

SATIRA VII.

*Inducitur servus, pro libertate Saturnalium, heri vitia
taxans et carpens.*

- JAM dudum ausculto, et cupiens tibi dicere servus
Panca, reformido. DAVUS? Ita, Davus amicum
Mancipium domino, et frangi, quod sit satis: hoc est,
Ut vitale putes. Age, libertate Decembri
5 (Quando ita majores voluerant) utero; narra.
Pars hominum vitiiis gaudet constanter, et urget
Propositum: pars multa natat; modò recta capessens;
Interdum pravis obnoxia. Saepe notatus
Cum tribus annellis, modò laeva Priscus inani,

INTERPRETATIO.

DAVUS. JAM diu est quod te audio: sanxerunt majores nostri; loquere. DAV.
atque avens tibi pauca loqui, Plerique hominum obstinate vitiiis delectan-
ego famulus timeo. HORAT. Nunquid DAV- tur: et perseverant in pravis moribus. Alii
vus? DAV. Etiam Davus hero servus fide- multi fluctuant, nunc virtutem sequentes,
lis, ac frugalis abundè: id est, ut vita aliis vitiiis obsequentes. Sic Priscus frequen-
dignum existimas. HOR. Age, fruere licen- ter visus est, cum tribus annulis: paulo
tia mensis Decembris, quandoquidem ita

ANNOTATIONES.

1. Jam dudum ausculto.) Solum ipse servum vi-
tia tibi obsequens ita inducit Horatius, ut qui-
libet victoris a servo suo pariter reprehendi se ju-
ste quidem pòtuit et sentiat. Porro sententiam hanc
asteris: Solum sapientem esse liberum: quam tra-
met Cicero Par. 5. et Peri. Sat. 5.

2. Ausculto.) Ad omne obsequium paratus esto.
3. Davusne.) Ipyren Davus haec loquitur.

4. Ut vitale putes.) Habebant domini in servos
ipsi vitæ ac oecis. Davus ait, pro sedula et diu-
tina servitute videri sibi meruisse apud herum ut
vivat. Alii alias interpretationes offerunt, et mo-
do judicio longe petitas. Quidam volunt Davum si-
gnificare se melioriter bonæ esse indolis, quod
contra rarè sint longevi, qui indole sunt eximia:
Seneca Controv. 1. tam immature magnam inge-
nium non esse vitale. Alii sic: Davus ostendit se
in victa moderatum ac temperantem diutius esse
victurum, contra morem servorum, quos edacitas
brevis conficit.

Libertate Decembri utere.) Die Ibiere quidquid
volueris, siquidem hoc tibi dant Saturnalia. Ea
nempe 14. Kal. Janu. celebrabantur, in honorem
Saturni, et munimentum euri sub ejus regno se-
culi, quo tempore cuncti aequales erant tam ser-
vi quam ingenui. Macrobi. lib. 1. cap. 10. Satur-
nalia uno die solita peragi: post in triduum pro-
pagata, adiecta a Cassare huic menti diebus, deinde
ab elicto Augusto, quo trium dierum series Satur-
naliis addita, . . . sed Sigillarium adiecto

celebritas in septem dies discursum publicum et Les-
tissimam religionis extendit. Alexod. ab Alex. lib. 2.
cap. 22. Saturni festi diebus servos ingenorum mi-
nistria occupare, pilos sumere, et a liberis nullo
discrimine differre, stipendia invicem dare, et
manera commutare, servorum est. Regna quoque ter-
riti inter aequales, et tanquam reges Imperatore,
magistratus purpuram induere, reliquis in veste
candida diem celebrare. Qui etiam mos Græcis
et exteris communis fuit. Namque apud Babylo-
nios Sacra appellantur festa, quibus dies quinque
Imperabant servi domini: coramque una stola sum-
pta dominabatur, etc. Vide supra Sat. 3.

7. Natat.) Instabilis est: sicut natantes mode-
citra flumen, modo currentes ferantur amos.

9. Cum tribus annellis.) Plures annulos gestare
luxuriosum habebatur.

Priscus.) Hic orator fuisse dicitur, Senatorii
quidem vel certe Equestris ordinis.

Laeva inani.) Sine ullo annulo: quod egesta-
tis signum. In laeva utpote minus scrota annu-
li gestantur. Macrobi. lib. 2. cap. 13. Annulum
in digito, qui minimi vicinus est, quem etiam me-
dicinalem vocant, et manu præcipue sinistra ge-
standum esse. Gell. lib. 10. cap. 10. Repertum est
nervum quemdam tenuissimum ab eo digito ad cor-
poris pervenire. Hinc tali honore eum digitum
placuit decorari. Vide Plin. lib. 33. cap. 1. Ubi
de origine et jure annulorum sacerdotum. Alex. ab
Alex. lib. 2. cap. 9. etc.

512 Q. HORATII FLACCI

- 10 Vixit inaequalis, clavum ut mutaret in horas;
 Edibus ex magnis subito se conderet, unde
 Mundior exiret vix libertinus honeste:
 Jam moechus Romae, iam mallet doctus Athenis
 Vivere; Vertumnis, quotquot sunt, natus iniquis.
 15 Scurra Volancrius, postquam illi iusta chiragra
 Contulit articulos; qui pro se tolleret, atque
 Mitteret in phimum talos, mercede diurna
 Conductum pavit: quanto constantior idem
 In vitis; tanto levius miser ac prior ille,
 20 Qui iam contento, iam laxo fune laborat.
 Non dices hodie, quorsum haec tam putida tendunt,
 Furcifer? Ad te, inquam. Quo pacto, pessime? Laudas

INTERPRETATIO.

vixit post sinistra vacua, diversus vixit; adeo ut vestem mutaret horis singulis; exiens autem superba e basilica repente migraret illuc, unde vix decenter egredereetur libertinus nitidulus. Modò Romae adulter, modò Athenis eruditus degere cuperet: certe natus infestis omnibus Vertumnis. Contra Volancrius sannio, quando iusta chiragra illi fregit digitos, hominem quotidiana mer-

cede conductum aluit, qui taxillos pro se colligeret ac immitteret in alveolum, quanto magis constans in pravis, tanto minus infelix quam prior iste, qui nunc intento, nunc laxato fune luctatur. HORAT. An non hodie declarabis, furcifer, quo spectent illa adeo inepta? DAV. Dico, ad te metipsum. HOR. Ecqua ratione, ò nequam?

ANNOTATIONES.

10. *Inaequalis.*) Sibi parum constans.
Clavum.) Modo latum, modo angustum tamen.
 De es veste praclara lib. 1. Sat. 5. v. 36.

Edibus ex magnis.) E superbo domicilio in vile et subiectum migraret.

13. *Jam moechus Romae.*) Salus in Romanorum impudiciciam sarcasmus.

Jam mallet doctus Athenis vivere.) Modo otiosum et luxuriosum praeterens vita genus, modo studia litterarum et honestos doctrinae ac Philosophiae laborer.

Athenis.) Ubi fons omnium doctrinarum. Cleo de Orat. ubi artium exquisitarum officina: ubi praecipue coluntur ea mysteria, quibus ex agresti umanisque vita exculti ad humanitatem et militiam sumus. Id de Leg. 4. ubi tanta auctoritas, ut de ajs urbis possessione inter Deos certamen fuerit; ut jam fractum prope ac debilitatum Graecia nomen hujus urbis inde nitatur. Id. Orat. o. 25.

14. *Vertumnis.*) Vertumnus Deus anno vertendo praesidens, multiformis erat, et varie pingebatur, et variis celebratur locis tum in usque tum lo municipiis; modo fustor, modo arator, seminitor, plantator, meyor. Hinc plurali numero Vertumnis appellatur. Ajunt autem sensus et cogitationes hominum ab eo verti. Unde iratus Vertumnis dicitur natus quisquis semper lucertus et inconstans aliis plique affectibus agitatur. Tibul.

Talis in aethero felix Vertumnus olympo
Mille habet ornata, mille decenter habet.

15. *Chiragra.*) Vni metri causa licenter et contra etymon primam corripit syllabam: vel Poeta scripsit *chiragra*: ut volunt quidam, *αγρ*; a *αγρ* *χρ* *αγρ*, *Ποσειδ* *χρ* *αγρ*. Iusta, digna lausiva poemata. Persius Sat. 5. v. 58.

Sed cum lapidosa chiragra

Frerit articulos. Scilicet morbus ille articulis manns ac digitorum unum praepedit, non secus ac si fracti et contusi essent articuli manuum.

16. *Qui pro se tolleret.*) Cum talia semper ludere consuevisset; interclusa manus suas movendi facilitate aliena manu talos colligebat, movebat, iastabat.

17. *Phimum.*) Vasculum ligneum, corneum, eboreum, oris angosti, e quo tali ante agitati effunduntur in alveum seu tabulam. *Fritillum* vocatur Juvenalis et Seneca, *oram* Persius, *turriculam* Martialis, *pyrgum* (que vox Graeca turriculam designat) sili, et hic Horatius, ut placeat malis, haque doctissimis. Gell. *cornet* *di* *der* *Jul*. Poll. lib. 10. esp. 31. *phimum* *ο* *αγρ* numerat inter siastosis instrumenta: item Archias in Timarch. apud Suidam.

20. *Qui iam contento.*) Metaphorice dictio. Vult Priscus modo parens admodum et frugalis; modo laxus, magnificus, luxuriosus; utrinque nimis ad vitio laborans.

21. *Putida.*) Auditu ingrata, translatio a nribus ad ames.

- Fortunam et mores antiquae plebis, et idem
 Si quis ad illa Deus subito te agat, usque recuses;
 25 Aut quia non sentis, quod clamas, rectius esse;
 Aut quia non firmus rectum defendis, et haeres,
 Nequidquam coeno cupiens evellere plantam.
 Romae rus optas, absentem rusticus urbem
 Tollis ad astra levis: si nusquam es fortè vocatus
 30 Ad caenam laudas securum olus, ac velut usquam
 Vinctus eas, ita te felicem dicis, amasque,
 Quòd nusquam tibi sit potandum: juserit ad so
 Moeceas serum sub lumina primæ venire
 Convivam: Nemon' oleum feret ocyus? Ecquis
 35 Audit? cum magno blateras clamore, furisque.
 Milvius et scurrae, tibi non referenda precati
 Discedant. Etenim, fateor me, dixerit ille,
 Duci ventre levem, nasum nidore supinor:
 Imbecillus, iners, si quid vis, adde, popino.
 40 Tu cum sis quod ego, et fortassis nequior, ultro
 lusectere velut melior, verbisque decoris

INTERPRETATIO,

DAV. Extollis conditionem, et instituta
 prisci populi; tuque ipse fortiter abnuas, si
 numen aliquid ad ea te redigat: sive quod
 non firmiter tenes melius esse id, quod asse-
 ris: sive quod non constanter virtutem pro-
 pugnas, atque hasitas, frustra exoptans pe-
 dem luto extrahere. Cum Romae versaris,
 cupis ruri degere: cum ruri degis, remotam
 urbem laudas inconstans. Si a nemine invi-
 tatus es ad coenam, extollis olera tranquilla:
 et quasi pèrgas coactus, sic te beatam præ-
 dicas; atque gratularis tibi, quod apud nul-
 lum caenare contingat. Verùm si Moeceas

vocat te caenatum apud se vesperi ad pri-
 mas candelas; horrendum vociferaris furi-
 bundus: Nullusne afferet unguenta citius?
 quisnam auscultat? Tum vero, Milvius et
 parasilii abeunt, tibi imprecanti minime
 narranda. At dicet aliquis me ventri
 obnoxium esse, nasum tollere supinum
 ad nidores; ignavum, segnem esse,
 adde etiam popinarum sectatorem, si lu-
 bet: non inficiabor. Tu vero cum sis
 servus, ut ego, et fortasse pejor
 cur una sponte reprehendis quasi præe-
 stantior? Quare praeclaris sermonibus.

ANNOTATIONES

22. *Furifer.*) Servus hoc probro incestebatur,
 cum ob delictum quoddam levius appensam collo
 furcam cogeatur ferre, ignominia causa.

23. *Mores antiquae plebis.*) Probos nimirum et
 castos. Nam subinde vitia sensim gliscere visa
 sunt.

25. *Nequidquam coeno cupiens evellere plan-
 tam.*) Frustra cupiens e gurgite vitiorum emer-
 gere.

30. *Laudas securum olus.*) Tranquillam domi
 caenam e cibo parabili laudas, et praefers quibus-
 libet lautis et opimis epud alios epulis, ad quas in-
 vitatus fueris.

31. *Vetus usquam vinctus eas.*) Videri vis ad
 alienam ire caenam velut coactus, vinctus, invitus:
 ac felicem te dicis quòd nemo te vocarit, Verùm
 te dissimulas.

33. *Serum sub lumina prima.*) Serò quidem coe-
 nabant magnates pluribus negotiis occupati; at etiam
 vulgè circa tertium aut quartum horam pomeridii-
 num. Martiel. lib. 4. Epig. 8.

Imperat extructis frangere dona teras.

34. *Nemon' oleum feret ocyus, etc.*) Clemens
 moris impatient, et mirum quantum properans ire
 illic bene lotus, bene unctus. Sic nimirum vete-
 res ad caenam invitati pergebant, usquequæ odo-
 riferis perfusus.

35. *Furisque.*) Alii leg. *fugisque*, id est cum
 magne festinationis domo abis, et ad Moeceas
 caenam curris.

36. *Milvius et scurrae, etc.*) Parasilii et scurrae
 apud te caena sperata fraudati diras lo te jacentes,
 imprecantes tibi mala omnia discedentes.

38. *Nasum nidore supinor.*) Etiam habeo

- Obvolvas vitium? Quid si me stultior ipso
 Quingentis emto drachmis deprnderis? aufer
 Me vultu terrete; inanum stomachumque teneto,
 45 Dum quae Crispini docuit me janitor, edo.
 Te conjux aliena capit, meretricula Davum,
 Peccat uter nostrum cruce dignius? acris ubi me
 Natura incendit, sub clara nuda lacerna
 Quaecunque excepit turgentis verbera caudae,
 50 Clunibus aut equum agitavit lasciva supinum.
 Dimittit neque famosum neque sollicitum, ne
 Ditor aut formae melioris mejat eodem.
 Tu, cum projectis insignibus, annulo equestri,
 Romanoque habitu, prodis ex Judice Dama
 55 Turpis, odoratum caput obscurante lacerna;
 Non es quod simulas? metuens induceris, atque
 Altercante libidinibus tremis ossa pavore.
 Quid refert, uri virgis, ferroque necari?
 Auctoratus eas, an turpi clausus in arca,
 60 Quo te demisit peccati conscia herilis,

INTERPRETATIO.

*legis quod pravum habes? Quid si tu agnosce-
 ris insanior me, quem emisti drachmis quin-
 gentis? Desine vultu terrorem mihi facere: coer-
 ce manum atque iram, dum liquor ea quae
 didici a Crispini janitore. Tu sectaris uxorem
 alterius, Davus meretricem. Uter nostrum
 cruce dignior peccat? Cum me ardens li-
 bido inflamat,* * * * * *

ab ea discedo nec infamis, nec anxius, nec

*opulentior vel pulcrior ea lem potui, Tu
 vero quando exutus ornamentis, annulo eque-
 stri, et Romana veste, e Judice mularis
 in vilem servum, cucullo obvolvente caput
 unguentis delibatum; an non es quod sin-
 gis? pavidus quidem intromitteris, et cor-
 pore concuteris, metu adversus cupiditates
 luctante. Age vero quid interest, virgis
 caedi, et gladio interfici? an pergas ad-
 dictus; an infami inclusus arca, in quam
 te compegit ancilla flagitii herae particeps,*

ANNOTATIONES.

natum ad captandos odores obsoniorum; tanquam
 ventris et gula mancipium coenas venor.

43. *Quingentis emto drachmis.* Gall. *achet*
cinquante ecus. Siquidem drachma Attica sex asses,
 sive solidos nostra moneta continebat.

Me stultior deprnderis. Ego enim villa me-
 ipse agnosco et lator: tu vero tus celas et vano
 decore tegis; et hinc aliis tibique etiam bonus vi-
 deri gaudes studi.

44. *Manum stomachumque teneto.* Ne minas, ne
 verbera mihi intrent, dum tibi vera loquor.

45. *Dum quae Crispini docuit me janitor edo.* Doctum
 se servus a servo Philosophi apte dicit. Certe a
 Magistris publicis documenta quaedam servi eorum
 captebant, seu domi, seu custodientes januum
 Scholarum, in quibus docebant: audire namque
 multa, atque utiliter excipere poterant, si pau-
 lum ingeniosi essent. De *Crispino* Stolem sectam
 amplexo, lib. 1. Sat. 3. et 5.

46. *Te conjux aliena capit* Adulteriorum sectator
 quilibet hic arguitur, non ipse Horatius: qui ab

illis abhorrebat. Lib. 1. Sat. 2.

53. *Tu cum projectis insignibus.* Depositis toga,
 exuto angusto clivo, equestrisque annulo et digi-
 tate, quibus ab Augusto es insignitus; servum
 autem indutus habitum, ne agnoscaris; jam non
 videris aques Romanus, sed villa servus. Vide
 Gell. lib. 13. cap. 20.

54. *Ex judice.* Centurum rerum cognitio et ju-
 dicium ad equites Rom. pertinebat: sive quod eli-
 gebantur Judices tam ex Equestri quam ex Sena-
 torio ordine.

55. *Lacerna.* Pallio caput etiam adversus im-
 bres protegente. *Cucullum* vocat Juvenalis. Satir.
 3. 6. et 8. Gell. *unc cuppe.*

56. *Metuens induceris.* In domum moechae in-
 duceris metuens pericula, de quibus lib. 1. Sat. 2.

58. *Quid refert, uri virgis, etc.* Gladiatorum
 emens his illis conditionibus proponebat, flammis
 uri, virgis caedi, et necari, ferro necari: quas cum
 accepisset certo quidem pretio, auctoritas dece-
 batur, seu obligati et obstructi ad quidvis per-

- Contractum genibus tangas caput? Estne marito
 Matronas peccantis in ambos iusta potestas?
 In corruptorem vel iustior? Illa tamen se
 Non habitu mutative loco, peccative superuē.
 65 Cum te formidet mulier, neque credat amanti.
 Ibis sub furca prudens, dominoque fureanti
 Committes rem omnem, et vitam, et cum corpore famam.
 Evasti? credo metues, doctusque cavebis?
 Quaeres quando iterum paveas, iterumque perire
 70 Possis. O toties servus! Quae bellua raptis
 Cum semel effugit, reddit se prava catenis?
 Non cum moechus, ais. Neque ego, hercule, fur, ubi vasa
 Praeterea sapiens argentea. Tolle periculum,
 Jam vaga prosiliat fractura natura remotis.
 75 Tunc mihi dominus, rerum imperis hominumque
 Tot tantisque minor? quem ter vindicta quaterque

INTERPRETATIO.

genibus tangas caput inflexum? Dic porro, si vir matronae delinquentis ius habet adversus utrumque, an non nequius contra adulterum? Certe femina haec suum non mutat habitum, vel locum; * * * quoniam te metuē, nec amanti fudit sponte feres patibulum, atque hero furiosae addices cuncta bona, vitam, corpus, existimationem. Quod si incolumis evadas, deinceps forte verberis, et crudius evitabis? Imo vero in-

quires rursum timendi pereundi que occasionem. O multis modis mancipatus! Equae furca vinculis fractis improbe se religat, si quando evasit? At enim non sum adulter, iniques. Nec ego certe fur, quando argentea vasa cautus transeo. Ausus vero periculum, statim indoles soluta stumpsit sublatis fraem. Quae cum ita sint, an meus es herus, tu subditus dominatui tot rerum atque hominum: quem virga Praetoris ter aut quater

ANNOTATIONES.

petiendum. Sensus est. Tu servuli metu consilio prestat, servuli euctormamento quam addictus, et non vere servus es? nihil certe interest gladiatorum inter te et adulterum. Gladiator virgis cadendum, ferroque necandum sa addit: tu pariter cum adulteria committis. Quid enim, cum timere adultera maritum in arca recluderis?

61. *Estne marito matronas peccantis, etc.* Olim adulterum in edulterio deprehensum marito licebat occidere, simul et adulteram. Lex subinde Julia de edulteris, monitum immutavit; itaque flagitiorum ejusmodi cognitionem ad certos Judices referri jussit. Vide Annot. lib. 1. Sat. 8.

64. *Non habitu mutative loco.* Adultera non egreditur domo sua, non insignia deponit, ut tu: proindeque longa pejus illa facis, iustiorque poena se requirit.

66. *Ibis sub furcam prudens.* Sponte subitis servilam ignominiam et poenam.

Dominoque fureanti, etc. Vel, irato et ultionem anhelanti marito; vel eductui vasa menti cui libet tibi tyrannice dominantis peratus es addicere bona, famam, vitam.

68. *Evasti, credo metues, etc.* Inquit, Quod

si a vita periculo emergas, forte cautus deinceps simile discrimen longe fugies. Imo vero quare semper novas machandi totiesque periclitandi occasionem, adeo mancipatus es tyrannidi victiorum.

70. *Quae bellua raptis, etc.* Hunc Horatii locum laetatus est Persius Sat. 5. v. 153. et seq.

72. *Non sum moechus, ais, etc.* Si tu non es moechus, eo quod aperte non sectaris matronas; nec ego fur sum, qui argentea vasa qualibet obvia metu penae non sorripio pelam. Verum si periculi formido remoueat, jam ego furabor, et tu machaberis: et vitiosus lodoi ambo serviemus. Ergo tu perinde servas ac ego. Huc pertinet quod Stoici plus animum peccandi spectabant quam factum.

75. *Rerum imperis hominumque tot tantisque minor.* Obnoxius libidini, timori, ambitioni, avaritiae et servitute Praetor aximae te non valet.

76. *Vindicta.* Tribus modis a servitute vindicabatur et in libertatem essebatur servus: 1. censu, 2. testamento, 3. vindicta; nempe cum virga espleti servi ter incussa rite manumittebatur servus Praetor. Vide Pers. Sat. 5. v. 83. ubi sic habet: *Vindicta postquam meus a Praetore recessi.*

- Imposita haud unquam misera formidine privet?
 Adde supra dictis, quod non levius valeat. Nam
 Sive vicarius est qui servo pareat, uti mos
 80 Vester ait, seu conservus; tibi quid sum ego? nempe
 Tu mihi qui imperitas, aliis servis miser, atque
 Duceris, ut nervus alienis mobile lignum.
 Quisnam igitur liber? Sapiens: sibi qui imperiosus:
 Quem neque pauperies, neque mori, neque vincula terrent!
 85 Responsare cupidinibus, contemnere honores
 Fortis, et in seipso totus teres atque rotundus,
 Externi ne quid valeat per laeve morari:
 In quem manca ruit semper fortuna. Poterne
 Ex his, ut proprium, quid noscere? Quinque talenta
 90 Poscit te mulier, vexat, foribusque repulsum
 Perfundit gelidâ: rursus vocat. Eripe turpi
 Colla iugo. Liber sumo, dic age. Non qui.

INTERPRETATIO.

ineussa non unquam liberet molesto metu? His adijunge quod non minoris momenti sit. Et enim seu vicarius est qui servo obedit, sicut institutum vestrum docet, sive conservus: quid ego sum erga te? Scilicet ipse qui mihi dominaris, aliis obtemperas miser, ac moveris, perinde ac lignum effigies viribus non propriis. HORAT. Ergo quisnam liber? DAV. Sapiens, qui sibi dominatur; quem nec egestas, nec mors, nec catenae territant:

qui valet repugnare cupiditatibus, et spernere dignitates, atque est in semet omnino aequalis et globosus, ut nihil externi queat retardare per expolitum: quem fortuna impetit semper debilis. An potes aliquid ex istis velut tuum observare? Femina talenta quinque a te exigit, urget, domo efficit, aqua aspergit: iterum arcessit. Exime cervicem infami servitute: Heus dic: Liber, liber sum. Atqui non valet:

ANNOTATIONES.

f. 77. *Haud unquam misera formidine privet.* Corporis quidem dabit libertatem, et animi acquiescentiam.

69. *Vicarius.* Inter servos erat unus praepositus, ut plurimum stultissimus, quibusdam dispensator dictus. Illic aliis servis distribuebat ex more alimentum cibum aut frumentum; habebatque in eos quandam auctoritatem. Reliqui servi dicebantur vicarii, seu conservi: communem etenim habebant dominum.

82. *Duceris, ut nervis alienis mobile lignum.* Tu qui meus es dominus, affectum ac vitiorum servus es: atque ab eis duceris, perinde ac linguacula lignum certis nervis et siccis notis per se videntur moveri, caput, brachia, pedes agitare, oculos etiam torquere, etc. Gell. lib. 14. cap. 1. *Nihil arbitratus ivo fieri, inquit, sed ludieras viros barba esse videntur, id est nervis moventis.*

85. *Totus teres atque rotundus.* Tam lavis, polius, aequalis, ut quasi perfectus globus facile moveatur; nihilque asperum anatumve habeat,

quo retineri ac retardari queat, non invito impelli vi quadam externa. Pers. Sat. 1. v. 64.

Ut per laeve severos

Effundat junctura unguit.

88. *In quem manca ruit semper fortuna.* Sicut affectibus non servit, ita nec fortuna: et quemadmodum innocentem vitiorum, sic et fortunam impetum frangit.

91. *Perfundit gelidâ.* Mulierum es est improbius. De qua Pers. Satira. 5.

Solea puer objurgare rubra.

92. *Eripe turpi colla iugo.* Si tu liber es, age; te liberum ostende: spernentem te meretricium sperne et desere. Atqui non valet cupiditati subditus. Cicer. Parad. 5. *An ille mihi liber videatur, cui mulier imperat, cui leges imponit, proscribit, jubet, vetat quod videtur: qui nihil imperanti negare potest, nihil recusare audeat? Pescit? dandum est. Vocat? Veniendum. Efficit? Absandum. Minatur? Extimescendum. Ego vero istum non modo servum, sed nequissimum servum puto,*

Urget

- Urget enim dominus incertem non lenis, et acer
 Subjectat lasso stimulos, versatque negantem.
 95 Vel cum Pausiaca torpes, insane, tabella,
 Qui peccas minus atque ego, cum Fulvi, Rutubaeque,
 Aut Placidejani contento poplite miror
 Proelia, rubrica picta aut carbone, velut si
 Re vera pugnent, seriant, videntque moventes
 100 Arma viri? nequam et cessator Datus: at ipse
 Subtilis veterum iudex et callidus audis.
 Nil ego, si ducor libo fumante: tibi ingens
 Virtus atque animus caenis responsat opimis.
 Obsequium ventris mihi perniciosius est cur?
 105 Tergo plector enim qui tu impunitior, illa
 Quae parvo sumi nequeunt, cum obsonia captas?
 Nempe inamarescunt epulae sius sine petitaec,

INTERPRETATIO.

quippe animum premittit herus gravis; ac-
 cresque stimulos subdit fatigato, et re-
 luctantem exagitat. Verum enimvero quan-
 do stupens miraris tabellam a Pausia pi-
 ctam, qua ratione levius delinquis
 quam ego cum attentius contempler pugnas
 Fulvii, Rutubae, et Placidejani, rubrica
 vel carbone delineatas, intento poplite altero,
 quasi reipsa viri decerent, moveant
 arma, impetant, declinant? Nempe Datus

inert et pravus habebitur: tu vero solers et
 peritus cognitor rerum antiquarum praedica-
 beris. Si trahor odore placentiae calidae, ho-
 mo nihil sum: at tibi magna virtus et
 mens tenet lautas dapes. Quare vero da-
 moniosus mihi est obtinere ventri? nimi-
 rum quia dorsum verberatur. Sed quo pacto
 minus tu puniris, quoties appetis edulia ista
 quas pretio exigui haberi non possunt? Quin-
 imo amarae sunt dapes frequentius captatae:

ANNOTATIONES.

95 Urget enim dominus.) Dominatur tibi libi-
 do, invitumque trahit. Pers. cit. Sat. 5. v. 124.
 Liber ego. Unde datum hoc tuis tot subdite
 rebust!
 An dominum ignoras, nisi quem vindicta re-
 laxat?

95 Vel cum Pausiaca torpes insane tabella.) Cum
 pra immoderato pictarum egregie tabularum stu-
 dio velut insanis. Cic. Parad. 5. Sunt pari stulti-
 tia, quos signa, quos tabulae, quos cuculatum argen-
 tum, quos Corinthia opera, quos aedificia magnifica
 nimis detraunt. Echonus tabula te
 stupidum detinet, aut signum aliquod Polyceleti
 . . . interitum te, admirantem, clarescere solen-
 tem cum vides, servum te esse impietatem omnium
 iudice. Nunc igitur sunt ista festiva! sunt. Nam
 tot quoque oculis eruditus habemus. Sed obscuro te,
 ita venusta habetur ista, non ut vincula virorum
 sint, sed ut oblectamenta puerorum.

Pausiaca.) Pausias insignis Pictor, de quo
 Plin. lib. 31. cap. 2. et lib. 35. cap. 11.
 Q. Horat. Flac. Tom. II.

96 Fulvi, Rutubae, Placidejani.) Illi famosi
 erant gladiatores,
 97 Contento poplite.) Is genus est certantium,
 et digladiantium.

98 Proelia rubrica picta aut carbone.) Publicae et
 propalae expositae. Plinius lib. 35. cap. 7. Quatuor
 coloribus Solis immortalis illa opera fecerit Apelles;
 Echin, Melanthius, Nicomachus, clarissimi pictores,
 ex albis inclino, ex silaceis Atico, ex rubris sinopi-
 de Pontica, ex nigris atramento. publicae
 porticus investitis pictura, gladiatorum, ministrorumque
 omnium vires imaginibus redditae.
 Pingi autem gladiatoria munera, atque in publico
 exponi coepit a C. Terentio Lucano.

101. Subtilis veterum iudex et callidus audis.
) Cic. ante citat. Nos quoque oculos eruditos
 habemus.

105. Quid tu impunitior.) Pers. Sat. 5. v. 139.
 similiter.

107. Nempe inamarescunt epulae.) Immodice epu-
 quid tu impunitior exis?

- Illasque pedes vitiosum ferre recusant
 Corpus. An hic peccat, sub noctem qui puer uvam
 110 Furtivâ mutat strigili? Qui prœdia vendit
 Nil servilo gulæ pareus habet? Adde quod idem
 Non horam tecum esse potes; non otia rectè
 Ponere; teque ipsum vitas fugitivus et erro;
 Jam vino quærens, jam somno fallere curam.
 115 Frustra: nam comes atra premit, squitiorque fugacem.
 Unde mihi lapidea? Quorsum est opus? Unde sagittas?
 Aut inanis homo, aut versus facit. Oculi hinc te
 Ni rapis, accedes opera agro nona Sabino.

INTERPRETATIO.

et pedes vacillantes detrectant portare corpus vitium. Deuique nunquid peccat servus quispiam pro una dans strigilem surreptam circa noctem; qui verò gulæ indulgens prœdia venundat, nihil servile exhibet? Adde quod tu nequis una hora tecum versari, nec bene uti otio: atque temet fugis ut servitutem abhorrens et vagabundus; nunc vino, nunc somno quærens levare sollicitudi-

nes: inutiliter. Quippe hæc tristes ass-clas fugientem urgent ac persequuntur. HORAT. Qua parte habeo lapidem? DAVUS. Eequid necesse est? HORAT. Ubi tela inveniam? DAVUS. Vel furit homo noster, vel condit carmina. HOR. Nisi hinc abis velociter, ibis ad agrum meum Subianum nonus operarius.

ANNOTATIONES.

latus das poenas, cum debilitatum cruditate corpus vexatur; pedesque bono succo et alimento proindeque viribus destituti vacillant, solumque officium non prestant. Vide Sat. 2. buj. lib. v. 73. et seq.

110. *Furtivâ mutat strigili.* Dms strigilem quam furatus est, ed habendam uvam, quam appetit. Strigil instrumentum est æneum, ferreum, eigneum, quo in balneis tudorem veteres detergebant. Aliqui legunt: *Furtivam mutat strigilem.*

112. *Non horam tecum esse potes.* Varii distractus cupiditatum illicebitis, una hora manere apud te, solus esse vix potes; animo tranquillo nunquam frueris: ac proinde otia recte ponere, utique tempus insumere non vales in rebus seriis et honestis. Perit. in fine Satire 4. *Tecum habito.* Nonnum minus solus sapient, quam cum solus est.

113. *Teque ipsum vitas.* Vitiosi tibi necipis graves sunt, maxime si tolli sint; quia tunc recedentes flagitiorum memoria et conscientia amplius terquentur.

Fugitivus et erro. A te discedere cupis, vel omniho, vel ad tempus; sicut molestam dominum evitas servus fugitivus, videre nunquam volens; aut seipsum velut erro, dies multos absens tandemque rediens.

116. *Unde mihi lapidem, etc.* Unde lapidem habeo; quo feriam impudentem servum? Unde sagittas, quibus illum confodiam?

117. *Aut versus facit.* Postleo forare abreptus. Sat. 3. buj. lib. in fine.

Ad Poemata nunc: hoc est oleum addo comino. 118. *Accedes opera agro nona Sabino.* Præstat hinc te mandando ad ergastula prædii et villa mea apud Sabinos, ubi cum aliis octo servis operi rustico incumbas; hancque agrestis ex urbano, vinculis et soluto, sordidos et abiectus precipue. Juvenal. Sat. 14. vers. 24. *careat rusticus. Plin. lib. 18. cap. 3. Vincit pedes, damnatae manus rura succedunt.* Et cap. 6. *Coli rura ab ergastulis passim est; et quidquid agitur a desperantibus.*

SATIRA VIII.

Caenae Nasidieni luxum minimè lautum irridet.

U^t Nasidieni juxta te caena beati?
 Nam mihi quaecenti convivam dictus hero illis
 De medio potare die. Sic ut mihi nunquam
 In vitâ fuerit melius. Da, si grave non est,
 5 Quae primâ itatum ventrem placaverit escâ,
 In primis Lucanus aper: leni fuit Austro
 Captus, ut aiebat caenae pater: acria circum
 Rapula, lactucae, radices; qualia lassum
 Pervellunt stomachum; siser, alec, faecula Coa.
 10 His ubi sublati, puer altè cinctus acernam
 Gausape purpureo mensam pertersit; et alter
 Sublegit quodcumque jaceret inutile, quodque
 Posset cacantes offendere; ut Attica virgo

INTERPRETATIO.

H^{ORAT.} Quomodo te oblectavit caena
Nasidieni divitis? Etenim heri mihi
 te *caenaturum* apud me perquirenti dictum
 est te ibi epulari a meridie. **FUNDANIUS.**
 Ita ut nunquam, ex quo vivo, rectius
 habuerim. **HOR.** Si molestum non est,
 de quod edulum primò sedarit graviolem
 famem. **FUNDAN.** Initio fuit aper è Luca-
 nia Austro placido captus, quemadmodum

affirmabat convivor: circa erant acres
 rapae, lactucae, radices; et quae languen-
 tem stomachum excitant, siser, alec, sive
 vini Coi. Postquam remota iusta sita, ser-
 vus altè succinctus mensam ex acere de-
 tersit inappa villosa purpurea; alter autem
 corrasit quidquid supervacuum, et quod pos-
 set nauseam creare convivis. Tum subniger

ANNOTATIONES.

1. *Ut Nasidieni.*) Hortatus a Fundanio perorato-
 rat qualis fuerit caena illa, quam vultus ostenta-
 tor Nasidienus praeberat Mecenati, et cui ille
 intererat.

Nasidieni.) Is eques Rom. fuisse dicitur. Porro
 ad metri legem, vel quâdrasyllabam vocem accipe,
 ut *vindemator*, lib. 1. Sat. 7. v. 30. vel *Auspici-
 um* loco *Dactyl.* Appare qui legant; *Ut te Nasid.*
 etc. vel, *Nasidieni qui juxta te*, etc. Nam recla-
 masot codices; nec non Priscianus lib. 17.

2. *Here.*) Heri et here dicebant veteres; ut va-
 ptere et vespere. Priscianus, Juvenalis Sat. 3. v. 23.

3. *De medio potare die.*) Solennes ergo epulae,
 quae tam mature inirentur, contra morem, de quo
 alibi. Juvenalis, Sat. 11. v. 38.

Ad huc epulas solito maturus ibat.

6. *Lucanus aper.*) De Lucania Italiae regione
 apris laetanda jam dictum est Sat. 3. hujus li-
 bri.

Leni Austro captus.) Frustra conatur Nasidienus
 venditare sic teneriores fecias esse illius apri car-
 neri; et frustra excusat fortorem inductum vehem-
 entiori Austri flatu; cum nater convivarum eo
 offenderetur. Vide Sat. 2. hujus lib. v. 40.

7. *Caenae pater.*) Convivii Praefectus; infra *Pa-
 rochus*, nempe Nasidienus.

8. *Acria circum rapula, etc.*) Apris satiss ad
 emendandum ferocem apri.

9. *Siser.*) Oulus axilla stomacho, urinam clens,
 appetitum excitant. Gall. *cherry*, vel *sebris*. Dio-
 scorid. Plin., etc. Tiberius Cistat eo delectatus
 narratur.

Alec.) Vide Satiram 4. hujus libri v. 73.

Faecula Coa.) Condimentum e fece, sive e cras-
 siori sedimento Col vini; supra Sat. 4.

10. *Altè cinctus.*) Quo expeditior foret.

Acernam mensam.) Ex acere arbore, Gall. *Eva-
 ble*. Plin. lib. 16. cap. 45. Acer, inquit, operum
 elegantia et subtilitate citro secundum. Pausanias et
 Martial. lib. 14. Epig. 90.

11. *Gausape purpureo mensam pertersit.*) Gausape
 et gausapa, peristroma seu tapes, quo mensa hi-
 sternebatur. At hic adhibetur ad regendam men-
 sam, quae nullo mantili tecta fuisse ostenditur.

13. *Ut Attica virgo.*) Un Cerevis sacra in castris
 portat virgo Attica; sublati supra caput manibus;
 ita famulus altè deferat vasa viscaria, procedendo
 lenio gradu, ad festum et pompam. Vide lib. 1. Sat. 5.

520 Q. HORATII FLACCI

- Cum sacris Cereris, procedit fuscus Hydaspes,
 15 Caecuba vina ferens: Alcon Chium maris experta.
 Hic herus, Albanum, Mœcenas, sive Falernum
 Te magis appositis delectat; habemus utrumque,
 Divitias miseris! sed quis caenantibus unâ,
 Fundani, pulchrè fuerit tibi, nosse labore.
 20 Summus ego, et prope me Viscus Thurinus; et infra,
 Si memini, Varius: cum Servilio Balatrone
 Vibidius; quos Mœcenas adduxerat umbras.
 Nomentanus erat super ipsum; Porcius infra,
 Ridiculus totas simul absorbere placentas.
 25 Nomentanus ad hoc, qui, si quid fortè lateret,

INTERPRETATIO.

Hydaspes progrediens ad instar puellae Atheniensis, quando sacra Cereris portat, vinum Caecubum detrahit, Alcon autem Chium absque marina aqua. Mox dominus dicit: Si forte Albanum vel Falernum, o Mœcenas, te plusculum juvat, quam quae allata sunt, utrumque adest. HORAT. O infortunatas opes! at aveo scire, quibuscum epulantibus tam laute caenaveris, o Fundani. FUNDAN. Ego supremo

in thoro, et juxta me Viscus Thurinus accubebat; atque inferiori loco si bene recordor, Varius. Aderant in medio lecto Servilius Balatra, et Vibidius, quos aescelas adduxerat Mœcenas. In imo erat Nomentanus supra Nasidienum; infra vero Porcius, risum praebens cum devoreret simul integras placentas. Porro Nomentanus propterea aderat, ut digito indicaret

ANNOTATIONES.

14. *Hydaspes.*) Poet formosus, ortus in Parthia, prope Hydaspem fluvium, indeque adeptus nomen. Vide libr. 1. Od. 25.

15. *Caecuba.*) De his lib. 1. Od. 20. *Alcon.*) Altar famulus.

Chium maris experta.) De Chio vino supra Sat. 4. Quod addit, *maris experta*, vel indicet vinum la Italia factum, adeoque non transmarinum, quod tamen pro Chio et Graeco venditur. Vel hinc iactet purum esse, et cui nihil aquae marinae admixtum sit. Nam solebat Graeci vino infundere marinam aquam, ut firmius, delicatescit, et incorruptius redderetur. Columel. Athen. lib. 1. Plin. lib. 23. esp. 1. Hoc periclit oreu'um quoddam paucioribus adsum, quod jubebat Dionysium in mase mergere.

16. *Albanum.*) Lib. 4. Od. 11.

Falernum.) Lib. 1. Od. 20.

18. *Divitias miseris!*) Hoc stillicidi volunt a Fundanio, stillicidi ab Horatio. Sensus est: miseris divitiis, quae divitem nequam faciunt beatum? Imo peritae sterilitum et miserum reddunt! Certo hic sordet Nasidienus exhibet, qui non statim optima vina Mœcenas deponat. Ecce animvero stillicidi reserbat Albanum suum et Falernum?

19. *Fundani.*) Hic erat eo tempore poeta comico sale et facetiis clarus.

20. *Summus ego.*) Ego summus in summo lecto. De situ discumbentium, et ratione discumbendi ad mensam, vgl. lib. 1. Od. 27. Item lib. 1. Sat. 4. v.

26. Forte notandum est, honoratorem in quoquo

thoro locum fuisse medium et convivii dominum in imo lecto semper accubuisse. Itaque hic in summo thoro medius erat Fundanius Viscus Thurius superiorem inter et Varium inferiorem. In medio lecto medius Mœcenas Balatram inter et Vibidium, quos adduxerat umbras. In imo Nasidienus cum suis convivis Nomentano scilicet et Porcio.

Viscus Thurinus.) Thurio Calabris oppido oriundus. Lib. 1. Sat. 10. var. 85.

21. *Varius.*) De eo celebri Poeta lib. 1. Od. 6. l. 1. Sat. 5. et 8.

22. *Umbras.*) Scurras, peristites, homines non invitatis a convivatore, sed ab invitatis adductos velut comites. Sic enim pridem ad caenam vocatus, de hospitibus sortibus benevolentia, quosdam deducebat aescelas secum: quibus nemini datum ex eo quod invitatum sequeretur, velut umbra corpus. Plutarch. Sympos. lib. 7. cap. 6.

23. *Nomentanus.*) De eo luxurioso nepote lib. 1. Sat. 8. et alibi.

Porcius.) Famulus nepos.

24. *Placentas.*) Haec conabantur inter principes veterum cupiditas et delicias. Casaubon. in Athen. lib. 3. cap. 29. Perditissimi callidissimi sit, inquit, non alimentis vesci, sed gula lividissimis. Epicurus quidam pro mortuis dicitur elatus, placentas ferrentes devoratis. Hieronym. ad Morcellan. *Suaves non sunt epulae, quos non placentam redolent.*

25. *Si quid forte lateret, etc.*) Ad hoc praeteritum

- Judice monstraret digito. Nam cetera turba,
Nos, inquam, caenamus aves, conchyliis, pisces,
Longè dissimilem noto celantia succum:
Ut vel continuo patuit, cum passeris atque
36. Ingustata mihi porrexerit ilia rhombi.
Post hoc me docuit melimela rubere, minorem
Ad Lunam delecta. Quid hoc intersit, ab ipso
Auderis melius. Tum Vibidius Balatroni,
Nos, nisi damnosè bibimus, moriemur inultu.
35. Et calices poscit majores. Vertere pallor
Tum parochi faciem, nil sic metuentis, ut acres
Potiores: vel quòd maledicunt liberius, vel
Fervida quòd subtile exardant viua palatum.
Invertunt Aliphanis vinaria tota
34. Vibidius Balatroque, secutis omnibus: imi
Convivae lecti nihilum nocere lagenis.

INTERPRETATIO.

si quid fortasse apponeretur reconditi saporis. Etenim reliqui e vulgo, nos inquam comedimus aves, conchyliis, pisciculos, saporem habentia vultu cognito disparem. Hocque max innotuit, quando mihi obtulit ilia passeris et rhombi, qualia non ante gustaram. Tum me docuit melimela rubicundiora esse, si decerpantur immatura Luna. Quid autem id referat, ab ipso melius acceperis. Subinde Vibidius ait Balatroni: nisi potamus

cum damno praesentis caenam, moriemur sine ultione; statimque posuit scyphos capaciores. Tunc pallor coepit immutare vultum, dantis epulas: nihil tam formidantis quam validos potiores: sive quod dicaciores sunt, sive quia vini calor habetatur gustum acutiorum. Jam Vibidius et Balatro cunctique pariter urnas integras exhauriunt poculis Aliphanis. Infimi vero thori homines minime lacerunt lagenas.

ANNOTAE.

vocamus ille, ut cibos quosque indiceres, et eorum saporum velut exquisitum vendicaret. Scilicet erat insignis obsoniorum artifex, seu gula sustites et mystes.

28. Longè dissimilem, etc.) Ironia. Sensus est: si illi vano ostentatori et parvo fides, cum habemus exquisita omnia, et succum habentia longè dissimilia ei, quem gustare consuevit est.

29. Ut vel continuo patuit.) Pergit ironicè loqui.

Passeris.) Passer piscis planus, Gall. carcellet: a rhombo differt situ corporis dantatur: Nam dexter resupinitur rhombos, passeri laevus. Plin. lib. 9. cap. 20.

31. Melimela.) Gall. pommes de paradis. Plin. lib. 15. cap. 24. male mustica a celeritate miscendi seu maturandae, quae tunc melimela dicuntur a sapore nullo.

32. Minorem ad Lunam.) Alii crescentem, alii decrecentem interpretantur. Ego certe Lunam minorem elegerim potius quando minuitur, quam cum augeretur et crescit: adspiculus Plinius, qui immaturam Lunam ait, pro, decrecente.

Quid hoc intersit.) Quæti referat, et hoc vel illo statu Luna melimela colligantur, ab ipso Nasidieno didicimus melius. Nampe ille magna verticem pompa de re futili qualibet usque ad nauseam diserebat.

34. Nos nisi damnosè bibimus, etc.) Nasidieni ejusque convivae insolentiam ulcisci aliter non possumus, quam vinum ejus affectum bibendo, cum damno ipsius et dolore.

TIONES.

35. Vertere pallor.) Aurum subit indignatio; ubi anaphora sua inserti coepit.

36. Parochi.) A παροχῶν. praebo.

38. Fervida quod subtile, etc.) Ex persona oværi honestam dolandi rationem præterit, quasi palatum immediatè potus exulere obtinam jam vini bonitatem sapere nequeat.

39. Aliphanis.) Majoribus et capaciorebus poculis, ex Aliphan urbe Samiti, ad aenonem Volturnum, in planitie sita, non longe ab Agripina: quæ modò in rudibus jacet. Aliphan agri meminisse Tullius 2. contra Rullum: et pro Plancio.

41. Imi convivae lecti, etc.) Nasidienus ejusque socius duo, Nomentanus et Porcius, in uno lecto discumbentes parum sui cibis biberant; quia nos majoribus scyphis brevis lagones exhausimus, et vinaria tota invertimus, ut paulo satis dicerem. Sive quod illi æstioni spectarent alios tam acriter et strenue potantes. Sed quod Nomentanus et Porcius Nasidieno familiari suo jam palliat ex ævaria, novum dolorem creare formidarent, si talem ipsi vino ejus haud peperissent. Horatius locum hunc alii aliter interpretantur, secutis omnibus imi. Convivae lecti, etc. atque interpretentur ut liberit: judicabit aequus Lector sensum fore confusum et ineptiorem. Apæge qui convivae lectos comminiscuntur, id est selectos et honoratos. Certe unus Mæcenas ibi primarius vir. Porro quæ interpretatio, nihilum nocere lagenis, a potu sibi temperant, seu temperantiam servarunt? Neque vero optus hoc intruduntur imi sublevis homines, parasteli, scire: quorum nulla est ibi mentio.

Affertur squillas inter musaena natantes

In patină perfectă. Sub hoc herus: Illece grāvīda, inquit.

Capta est, deterior post partum cerne futura.

45 Illis mistum jus est olco, quod prima Venafri

Pressit cella, garo de succis piscis iberi.

Vino quinquenni, verum citra mare nato,

Dum coquitur : cocto Chiua sic convenit, ut non

Hoc magis ullum aliud, pipere albo, non sine aceto,

50 Quod Methymnacam vitio mutaverat uvam.

Erucas virides, inulas ego primus amaras

Monstravi incoquere; illatos Curtillas echinos

Ut melius, maria quam testa marina recipit.

Interea suspensa graves aulae ruinas

55 In patinam fecere, trahentia pulveris atrii

Quantum non Aquilo Campanis excitat aëris.

INTERPRETATIO.

Mox apponitur muraena in ratino extensa
inter squillas fusculo immersas. Tum do-
minis ait: ista praegrans capta est, quae
minus bona carne fuisset, postquam peperis-
set. His affusus est jus ex oleo expresso et
praeputia Fenafri cella, garo et succo piseum
Hispanorum, vino quinque annorum, et
cismarino, dum coquitur: cocto vero ita Chium
autum est, ut nullum aliud autum sit: non

sine pipere albo, et areto; quod vinum
Lesbium corruptum. Primus ego erucas vi-
rides et inulas acerbas, Curallus autem
berinaceos non lotos, velat convenientius,
coquenda institutus, muriam, quam testa
marina reddit. Interim appensa aulnea gra-
viter collapsa sunt in cistinum, tontum
que nigri pulveris extulerunt, quantum
non effert. Aurilio in agris Campanis.

ANNOTATIONES.

42. *Squillae*. *Squilla piscicolum* est et cancrorum generis: de quo jam ante dixi. 4. Clm. de Nat. Umbr. 2. m. 123. *Pinnæ* (quæ est e concubis marinis) *pinnæ parva squilla ceteri societatem expulsi*: alii *Pinnas* lib. q. cap. 43. ram' fæctæ explicat: nequegebis transcribere: *Conchurum generis pinnæ* est. *Natare* in humis, *subiecta semper*, nec unquam sine comæ, quæ *pinnæ* ferunt vocant, alii *pyrmychelica*. Est it *squilla parva*: alibi cancris dapis anteceter. *Pandæ* in *pinnæ*, *luminibus orbem corpus* ita *minuta piscibus* prebent. *Antistat illi* protinet; et ubi *licentia audacia* reus, *implicat* cancr. Hoc *tempus speculatus* *index*, *merui levi* *ingustat*. *Ille ore compresso*, *quidquid incluit exanimat*: *perpetuo* *sociæ* *tribuit*.

Muraena.) Pictus arens pinnis et brachijs, da
genere coram, qui flexuolo corporum impulsu ita
mori utuntur, ut serpentes terra: in siccis etiam
repentes. Plinius libr. 7. esp. 20. et 23. Idem ibid.
esp. 55. celebrat muraenarum vivas, et easdem
ex milia in caenis triumphalibus Caesaris Dictatoris.

43. *Perreca.*) Ergo magna et procer. Sat. 2.
huj. 12.

*Perfectum magno magnum spectare catino
Vallem; etc.*

44. *Gravida capta est.*) Quid hoc ad rem? et
que ratio fulciet ea quæ mox addeuntur? Profecto
insulsi convulatoris vana somnia.

45. *Venafra*.) De praetantia el Venafra Plin. lib. 25. cap. 11. In hoc quaque bene principatum obtinuit soro orbe Italia maxime agro Venafraano. De eo iam supra Sat. 4. v. 69. De urbe Venafra lib. 2. Od. 6. in fine.

qñ. *Gare de suez pimis Iberi.*) Garum quoniam genus laudatissimum e scombis piscibus, qui frequentes sunt ad Iberie seu Hispanie litora, præsertim ad Carthaginem usum, Plin. lib. 31. cap.

8. Vide supra. *Sot.* 4. v. 65. Nec praetermittendum
adjacere parvam insulam Scombrariam, et promon-
torium ejusdem nominis. Sic appellata a frequenti
piscatione scombrorum. *Sarabe.*

Iberi.) Iberus fluvius Hispaniæ præcipuus, eam-
que dividens olim in citeriorem et ulteriorem, æ-
quoque sæpius apud poetas appellationem tribuit.

47. *Citra mare nato.*) *Venuscule*, Italico.

5a. Aceto quod Naphthylaurum, etc.) Aceto opti-

mo ex optimo vino Lesbiorum. Vide lib. 1. Od.
17. Merymna ibi civitas post Mityleneo praecurs,
vino generoso celebra. Silius Ital. lib. 7.

*Timolus, et Ambrosius Arusia pocula suavis,
Ac Methymnus ferax Lutatius cedere Fulcris.*

31. *Erucaria*.) Gall. de la roquette. Hac herba urinam ciet, coctionem sivat, elivum laxat. Cassius, in Athen. lib. 4. c. 8. *Erucæ*, inquit, la tenuiorum laustilis et eliquendo etiam in beatorum mentium edimissæ, ut in cæna Nasidæul.

Inulas,) Gall. de l'aunès. Tristes vocat Coh-
me'lia; Horat. supra Sat. x. v. 63. addat.

52. *Illites* *Curtillus echinæ*, etc.) *Curtillus* Epicureus docuit non faciendam e inaceratis echinæ marum; sed integros potius coquendos esse *illites*, id est non subactos et ras. sanguine non purgatos: sed quales depromuntur e vasis, in quibus saliti fuerant.

Echinos.) De his Satire 4. hujus lib. v. 33.

53. L'2 musus.) Adferens nihil esse melius,
quam ut illos incoquere in musis sive succo illo
salo qui reperitur in marina testa.

34. *Surpenna gravis* imbricat ruinas, etc.) Grande esse, infortissimum. Olip tricarit camera velle seu tabernacula obtinebantur ad exalpiendum pulverem. Varro, Servius ad Aenid. 5. vers. 201.

55. *Campanis excitat agris.*) Campanula quod sit

- Nos majus veriti, postquam nihil esse pericli
Sensimus, erigimur. Rufus posito capite, ut si
Filius immaturus obisset, flere: quie esset
- 60 Finis, ni sapiens sic Nomentanus amicum
Tolleret? Heu Fortuna, quis est crudelior in nos
Te Deus? ut semper gaudes filidare rebus
Humanis? Varius mappâ compescere risum
Vix poteret: Balatro suspendens omnia naso,
- 65 Haec est conditio vivendi, aiebat: coque
Responsura tuo nunquam est par fama labori.
Tene, ut ego accipiar lautè, torquerier omni
Solicitudine districtum? no panis adustus,
Ne malè conditum jus apponatur, ut omnes
- 70 Praecincti rectè pueri comitque ministrent?
Adde hos praeterea casus: aulaeque rursus si,
Ut mouè: si patioana pede lapsus frangat agaso;
Sed convivoris, ut ducis, ingenium res
Adversae nudare solent, celare accuadas.
- 75 Nasidienus ad haec: Tibi Di quaecumque preteris,
Commoda dent: ita vir bonus es, convivaeque comis.
Et soleas poscit. Tum in lecto quoque videres

INTERPRETATIO.

Nos timentes aliquid gravius, ubi compo-
rimus nihil mali impendere, bono animo fui-
mus. Rufus Nasidienus contra demisso ca-
pite lacrymans est, quasi filius intempestive
esset mortuus. Equis modus adfisset, nisi
callidus Nomentanus ita familiarem solatus
esset? Heu Fortuna, quod numen est incle-
mentius erga nos quam tu? Quantum sem-
per gaudium captas, res humanas ludendo!
Varius cachinnos mappa coercere vix pote-
rat. Balatro cuncta in jocum trahens, dice-
bat: Haec sors est hujus vitae: ideoque nun-
quam fama aequa respondebit labori tuo: ita-
ne vero oportet te sollicitari multiplici cu-

ra descriptum, ut ego lautas epulas capiam:
ne adustus panis; ne jus male conditum in-
feratur: ut bene expediti ministri omnes ni-
tidique famulentur? Illis adjunco infortunia,
pota si tentoria collabantur, ut mox con-
tingit: si offenso pede servus catinum disrumpat:
Verum sicut Imperatoris, ita convi-
vium praebentis animum res contrariae osten-
dere, prosperae occultare consueverunt. Na-
sidienus ad ista respondit: Quaecumque bo-
na postulabis, Dii largiantur tibi; adeo vir
probus es, et facetus conviva: tumque pe-
tis crepidas. Mox in singulis thoris aspersisses

ANNOTATIONES.

plana et campestris regio, plus habet pulveris.

57. Nos majus veriti.) Scilicet ruinam et ca-
sum tecti ac domus.

61. Mappa compescere risum.) Apponita odi
mappa.

64. Suspendens omnia naso.) Lib. 2. Sat. 6. y. 5.

65. Haec est conditio vivendi.) Ut nullum sit
bonum purum, et stabile; sed extrema gaudii lu-
etus occupet.

66. Responsura tuo nunquam, etc.) Firma nun-
quam satis praedicare poterit tum hunc laborem
in parandis ac reparandis epulis, quorum hilaritas
gravi eulcorum casu interrumpita est.

78. Comitque ministrent.) Hoc maxime ad con-
vivii lautitiam pertinere credebat, olim, ut for-
mosi ac nitidi essent ministri, quorum aspectu con-
vivae oblectarentur.

72. Agaso.) Propria qui jumenta curat. Gall.
Pulejoser. Non caret sarcasmo dictio illa: qua-
lis enim erat agaso ut ministraret convivis?

78. Et soleas poscit.) Veteres praequam accu-
derent, togas mutabant vestibus, quos a re cama-
toria dixerunt. Petron. Coenatoria repetimus, et
in proximam cellam ducti sumus, in qua tres lecti
strati erant. Tum etiam soleas pedibus denebant,
ne lectum lectique stragula et totalis conspurcar-
ent. Martial.

Deposui soleas, offertur profinus ingens

Inter lactucas oxyporumque liber.

Quò vero parit Nasidienus solis resumptis? con-
vivium sularum cesu et multo pulvere inquina-
tum vult reparare. Balatronis sermone scilicet e-
sectus et ipse reparatus. Vide J. Lips. Antiq. Leeb.
lib. 3.

- Stridere secreta divisos aure susurros.
Nullos his mallem ludos spectasse. Sed illa
30 Redde, age quae deinceps risisti. Vibidius dum
Quaerit de pueris, num sit quoque fraeta lagena,
Quod sibi poscenti non dentur pocula; dumque
Ridetur fictis rerum, Bulatrone secundo,
Nasidieue, redis mutatae frontis, ut arte
85 Emendaturus fortunam: deinde secuti
Mazonomo pueri magno discerpta ferentes
Membra gruis sparsi sale multo, non sine farre,
Pinguibus et fici pastum jecur anseris albi,
Et leporum avulsos, ut multo suavius, armos,
90 Quam si cum lumbis quis edit: tum pectore adusto
Vidimus et maculas poni, et sine clune palumbes:

INTERPRETATIO.

clam ad aurem fieri susurrationses diversas. Certe nullos velim ludos spectasse potius quam istos. HORAT. At refer ea quae postea jocus tibi dedere. FUNDANIUS. Risimus, dum famulos interrogavit Vibidius: An fracta etiam lagena sit, quod postulanti sibi pocula non praeberentur? Dum vero confatur risus et simulatis rebus, Bulatrone obsecundante; et revertitur Nasidienus muta-

ta fronte, quasi ingenio reparaturus infortunia. Pone sequebantur famuli in praegrantibus lance gestantes membra gruis divisa, plurimo sale itemque farre conspersa, nec non jecur albi anseris pinguibus fici saginatum; humeros etiam leporinos abstractos, tanquam longo melius quid, quam si cum lumbis edantur. Jam asperimus afferi merulas adusto pectore et palumbes absque natibus:

ANNOTATIONES.

Soleae.) Calceamenti genus plantas tegens pedum, annuum terebithus habens cetera prope unda vincientibus. Factum nomen, quod solum dumtaxat seu plantam obligarent. Porro calcei veteris foris utebantur, et dami soleis. Has etiam appellabant crepidas et crepidulas et Graeca voce *κρηπίδες*. Gell. lib. 11. cap. 30.

78. *Stridere secreta, etc.*) Alter alteri insurrexerit: Equo pergit ille? quid maluit? Observa, Lector, in hoc versu frequentiore litteram S belle susurros exprimentem.

83. *Fictis rerum.*) Ridendi praetextus fingebatur, ne re dechleri Nasidienus adiceret, cum maxime rideretur, ut. a. huj. lib. *Fanis rerum corruptus.*

Bulatrone secundo.) Secundus partes agens, Vibidium adjuvante, ad movendum risum.

84. *Mutatae frontis.*) Hilaris et memento factus, luto animo laticum lustraturus.

85. *Mazonomo.*) Genus est laetis magna, dicitur esse ex *μαζα* et *νομος* distribuendo mazas id est, edulia quaedam et farina et laetis, ut vult Suidas; vel est farina aquae et oleo, ut placet Hesychio. Varro unus est ex voce lib. 3. cap. 4. de re rust. Lucullus, loquitur, et turdis avicem fecit in Tusculano; et alios videret positos in mazonomo coctos, alios circum volitantes.

87. *Discerpta ferentes membra gruis.*) Quale hoc edulicium et recipis gruis membris multo sale farfago conspersis? Alii intelligunt *εφαχλα* seu edum-

lia et partibus avium extremis, maximè cervicibus. Plin. lib. 10. cap. 23. Cornelius Nepos qui D. Augusti principatu obit, cum scriberetur turdes paulo ante coepos saginari; misidit, ciconias magis placere quam grues; cum haec nunc *anser* inter primis expectatur; illum nemo vellet tangere.

88. *Pinguibus et fici pastum jecur anseris albi.*) Hoc in praecipuis delicis erat. Plin. lib. 10. c. 22. Nosri sapientiores qui eos (anseris) jecoris bantate noverant. Fastidibus in magnam amplitudinem crescit; exemplum quoque forte multo augetur, laetuali. Sat. 5.

Anseris anseris ipsum magni jecur.

Pers. Sat. 6.

... Sator anseris exis.

Martial. lib. 13. Epigr. 58.

Asperis quid tuncat magna jecur asperis maculat.

Vide Athen. lib. 9. cap. 8.

Anseris albi.) Iales in primis commendat Varro de re rust. lib. 3. cap. 8.

89. *Et leporum avulsos, etc.*) Vide huj. lib. Sat. 4. ubi

Leporis sapiens sectabitur armas.

Martial. de austa.

Tu a tibi punctat anser, sed pectore tantum.

Et cervix sapit. Cetera reddo coquo.

91. *Merulas.*) Gall. des merles.

Palumbos.) Sylvestres, columbas. Gall. ra-
Suavcs

Suaves res, si non causas narraret earum, et
Naturas dominus: quem nos sic fugimus uli,
Ut nihil omnino gustaremus, velut illis

95 Canidia afflasset pejor serpentibus Afris.

INTERPRETATIO.

bus: quae quidem jucunda exstitisset; si causas eorum et naturas importunè herus non commemorasset. Ergo hunc nos uli sumus ita fugientes nihilque prosus delibantes, perinde ac si Canidia Africanis anguibz pestilentior illa aspirando infecisset.

ANNOTATIONES.

micr. Sive chuse, quæ tamen pars optima est et palato suavisima. Vide Gell. 15. cap. 8. *Negunt ullam avem, præter ficedulam, totum comesse oportere: ceterarum avium atque alitum nisi tantum opponatur, ut a clanculis inferiori parte saturi fiant, convivium putant inopia sordere: superiorem partem avium atque alitum qui edunt, eis palatum non habere.*

92. *Suaves res, si non, etc.*) Quæ quidem obsonia nobis forte jucunda exstitissent, si non importuna garrulitate ea Nasidieus puerum vendidisset, ac

velut optima callidaret quæ sunt deteriores, adductis perperam a rerum natura causis et rationibus.

93. *Fugimus uli ut nihil, etc.*) Uli sumus, nihil gustando ex his, quæ sic inepte vendidisset.

94. *Velut illis Canidia afflasset, etc.*) Ut si afflata suo venenum lethiferum effudisset Canidia, venefica celebris, de qua in Epod. ult. Columel. *Cavendam ne a serpentibus offentur, quarum odor tam pestilens, ut interimat universos.*

95. *Serpentibus Afris.*) Africa monstrorum omnis generis sētax. Alii leg. *atru*.

Q. HORATII FLACCI EPISTOLARUM

LIBER I.

HAEC pars Horatii sermonum altera dici potest, continens Epistolas, in quibus eleganter et ornatè quidem ad amicos scribit non tam de rebus domesticis et futilibus, quàm de gravissimis quibusque, putà de moribus vera virtute informandis. Meritò igitur *Sapientes Epistolas* nuncupat Scaliger. Quod si novum, at certè pulchrum est, versibus et stricta oratione scribere ejusmodi Epistolas. Hinc etenim et major familiaritas in suos elucet: et nonnullam scribenti libertatem et amoenitatem tribuunt Musae. Ita sanè quaedam facilius enarrantur, et quae per se austera, jucundius excipiuntur.

Prima haec Epistola Moecenatis hortatu scripta satis apparet; et quidem aetate jam provecto Poeta nostro. In ea reprehenduntur homines virtutem honoribus ac divitiis posthabere soliti, et quae ad corpus, quam quae ad animum spectant, multò studiosiùs inquirentes. Jul. Scaliger Poet. lib. 6. 'quamquam durus aliàs castigat, nitidioris styli fatetur esse Epistolas. *Prima*, inquit, *quovis melle dulcior est: sententiae appositae: dictio casta, rotunda, suavis. Quapropter arbitror postremam omnium factam, primam positam ob lusculentam raritatem. Quare etiam Epistolarum librum Satiris postponendum censeo. Id quod cum in vetustis exemplaribus videamus, nescio quid consilii in mentem venerit iis, qui in ventum ordinem subvertere. Grammatico nihil infelicius. Credo quòd viderent versum illum, summa dicende camoena: quasi verò non hanc ipsam postremam intelligeret.*

EPISTOLA PRIMA.
AD MOECENATEM.

*Inconstantiam hominum redarguit, et pravam judicium
de opibus et honoribus.*

Prima dicte mihi, summâ dicende camoenâ,
Spectatum satis, et donatum jam rude quaeris,
Moecenas, iterum antiquo me includere ludo.
Non eadem est actas, non mens. Vejanus armis
5 Herculis ad postem fixis, latet abditus agro;
Ne populum extremâ toties exoret arenâ.
Est mihi purgatam crebrò qui personet aurem:
Solve senescentem maturò sanus equum, ne
Peccet ad extremum ridendus, et illa ducat.

INTERPRETATIO.

O Moecenas a me celebrare primis carminibus, et celebrande postremis, mo-
sat probatum jamque libertate fruente vis
rursus obstringere veteri exercitatione. At-
qui non eadem actas adest, non idem inge-
nium. En Vejanus, armis in Herculis aede

ANNOTATIONES.

1. *Primâ dicte mihi, etc.*) Similem dictionem
legas apud Græcos Poetas, Hesiod. Homer. Theo-
crit. Theogn. præsertim erga Deos: unde Horatius
Moecenatem quasi nomen venerari se ostendit. Sic
Iclogi 8. Virgilius sive Pollionem sive Augustum
alloquitur.

*A te principium: tibi dæinet, accipe jussu
Carmina coepit tui.*

2. *Rude donatum.*) Acceptis missione jam libe-
rum: rudis virg. erat (palmas, si quibusdam fides)
qua demerantur gladiatores, in signum exhorta-
tionis; ut deinceps censerent a gladiatura, et sti-
mentis ex publico caperent. Huic dicti rudis illi.
Piscian. Suetm. Tiber. cap. 7. *Munus gladiatorium
dedit diversis temporibus de locis. Primum in foro,
secundum in amphitheatro; rudioris quoque quibus-
dam revocatis, auctoramento centenum millium.*

3. *Antiquo ludo.*) Scribendi etiamnum lyricis
et amatois carminibus velut olim in juvenili
flore et facultate. Atqui mihi aptus modò sum
in rebus: imò seria, honesta, philosophica
scito consecrari.

4. *Vejanus.*) Illustis gladiator.

5. *Arms Herculis ad postem fixis.*) Arms post
emerita stipendia suspensus ex more in Herculis
sacello, quod erat ad Amphitheatrum: ut notat
Theod. Marcellus. Cujus certe magis aridet se-
centia, quam opianitum ladicò pra ceteris Diis
Herculeum nominari, quod illi cum monstris lo-
catus toties victor fuerit.

Latet abditus agro.) Apud villulam suam ru-
sticam otio fruatur.

*suspensis, delitescit quietus ruri; ne amplius
populum deprecetur in ultima arena. Certe
adest qui saepius insusurret ad aurem meam
sapientem. Dimittite prudens tempestive equum
ad senium vergentem, ne sub finem defruiat,
atque aegre anhelitum trahens deridatur.*

6. *Ne populum extremâ, etc.*) Ne ultra cog-
tur supplicare populo in hæstro sedenti; seu ad pten-
dam vacationem: seu ad deprecandam mortem:
extrema arena, in ultimo viæ discrimine, et jam-
jam a pari suo victore cecidurus: vel, in vatri-
mo amphitheatri margine, ubi certabatur.

7. *Est mihi purgatam, etc.*) Prima ratio seu
excusatio non scribendi fuit Vejanii rudioris exem-
plum: altera est rationis monitum recte et sapien-
ter suggerenti, mature cessandum, ne prius gio-
ria posterioribus scriptis et animo jam marcescente
obscuretur.

Purgatam.) Philosophiæ documentis exultant, et
suum mentem. Pers. Sat. 5.

Purgatis inserit aures fruge Cleanthea.

8. *Solve senescentem.*) Sicut prudens est incita-
toris, equum atque falconem jamque minus cla-
rem solvere a curru, et mature a circo remove-
re, ne illorum ac suspiciosus in curuli certamine defi-
ciscit, prioresque victorias dehonestet: Ita debet
scriptor loganiosus tempestive se quasi dicte, et
a scribendo cessare; cum senio faciens exilis,
ut sate, depromere non valet. Ennius:

*Sicut fortis equus spatio qui super supremo
Vicit Olympia, nunc senio confectus quiescit.*
De circumstibus Romam transiatis, de positis mu-
tis, de solemnibus curculis, deque septeno su-
rigurum ad metam circuitu, ac ceteris laborum
ritibus, vide Alex. ab Alex. lib. 5. c. 8, etc.

9. *Illâ ducat.*) Spiritus duendi laborans officina-
tus circi decurrere spatis, pari ut olim velocitas et
ardore, ideoque alios secum certantes prætertere

- 10 Nunc itaque versus, et cetera ludicra pono.
Quid verum atque decens, curo et rogo, et omnis in hoc sum:
Coudo, et conpono, quae mox deponere possim.
Ac ne fortè roges, quo me duce, quo lare tuter;
Nullius addictus jurare in verba magistri.
- 15 Quo me cumque rapit tempestas, defector hospes.
Nunc agilis fio, et messor civilibus undis,
Virtutis verae custos, rigidusque satelles:
Nunc in Aristippi furtim praecepta relabor;
Et mihi res, non me rebus, submittere conor.
- 20 Ut nox longa quibus mentitur amica, diesque
Longa videtur opus debentibus; ut piger annus
Pupillis, quos dura premit custodia matrum:
Sic mihi tarda fluunt ingrataque tempora, quae spem
Consiliumque morantur agendi graviter id, quod
- 25 Aequè pauperibus prodest, locupletibus aequè;

INTERPRETATIO.

Ergo jam carminibus aliisque jocis nuntium remitto. Satago deinceps et quaero, quid bonum, quid honestum sit: atque in id incumbere totus. Colligo et contexo quae statim adhibere queam ad usum. Ac ne fortasse scisciteris, quem ego magistrum, quam disciplinam sequar: Nullius videlicet praeceptoris opinionibus me adficio: sed velut hospes feror quocunque me impetus agit. Modo sum actuosus, et Reip. negotiis occupor, acer

virtutis sinceræ defensor et observans: modo clam redeo ad Aristippi documenta: mihi quæ res, non me rebus, velim subijci. Sicut autem longa nox iis, quos meretrix fallit, et dies longior operi adstrictis videtur; annus vero tardus pupillis severae disciplinae novercarum obnoxius: ita mihi lentum et molestum tempus labitur, quod spem differt ac desiderium exequendi strenuus illud, quod in opibus pariter ac divitiis utile sit:

ANNOTATIONES.

et superare nequest. Plin. lib. 26. cap. 6. Tanta vis, inquit, verbasco est, ut jumentis non modo insistentibus, sed illa quoque trahentibus auxiliatur potu.

10. Cetera ludicra.) Nugae, jocos, Lyrica, Satirica.

11. Quid verum atque decens, etc.) Philosophum morali operam de seculum.

12. Coudo et conpono.) Moralia documenta in mente mea recendo et ruminò; ac post in ordinem digesta scribo, tum ad meam, tum ad aliorum utilitatem.

13. Quo ducor, quo lare.) Quam sectam amplectar. Lib. 1. O. 1. 29. Socraticum domum. Pueri namque Philosophorum famulantes ceteros suos quoque docem se principem colebant: Academici Platonem, Peripatetici Aristotelem, Stoici Zenonem, Cyrenici Aristippum, Epicurei Epicurum, etc. V. de Diogen. Laert.

14. Nullius addictus jurare, etc.) Nullis veluti discipulis legibus adstricti, quibus in Philosophia necessarii precamur, quid sit in quoque re maxime probabile semper requiramus. Cicero, Tusc. 4. v. 2. Jurare in verba.) Metaphorice est a re militari, apud quam milites in verba ducis jurant, eique re obstringunt sacramento.

16. Nunc agilis fio, etc.) Interdum Stoicus, praescriptis voluptatibus, summum bonum in virtute repono; et sapientem a capessenda Republica non removeo.

18. Nunc in Aristippi, etc.) Alias voluptates corporis consector, etque in his summum bonum statuo: Rel vero publica administratione sapienti interdico; pariter sentiens cum Cyrenicis et Epicureis, cumque horum duobus Aristippo et Epicuro. Cic. 4. Academic. n. 131. Alii voluptatem finem esse voluerunt, quorum princeps Aristippus, qui Socratem audierat: unde Cyrenici. . . . Aristippus quasi animum nullum habebat, corpus solum tutebat.

19. Et mihi res, non me rebus, etc.) Quid hoc sibi velit, Aristippus ipse dicit et explicat. Mirum cum objiceretur, habere eum Laida: minimum erubescens: Habere Laida, inquit, non habere a Laida. Cicero. lib. 2. Epist. 26.

24. Agendi graviter id quod.) Scribendi vulgandique libellum moralis praecepta continentem.

26. Pueris sensibusque.) Pers. Satir. 5. v. 64.

. Perisse hinc, juvenisque senisque;

- Æque neglectum pueris senibusque nocebit.*
 Restat ut his ego me ipse regam solerque elementis.
 Non possis oculo quantum contendere Lynceus;
 Non tamen hiccirco contemnes lippus inungi.
 30 Nec, quia desperes invicti membra Glyconis,
 Nodos corpus nolis prohibere chiragra.
 Est quodam prodire tenus, si non datur ultra.
 Fervet avaritia, miseroque cupidine pectus?
 Sunt verba, et voces, quibus hunc lenire dolorem
 35 Possis, et magnam morbi deponere partem.
 Laudis amore tumes? sunt certa picula, quae te
 Ter purè lecto poterunt recreare libello.
 Invidius, iracundus, iners, viciosus, amator,
 Nemo adeo ferus est, ut non mitescere possit,
 40 Si modò culturae patientem commodet aurem.

INTERPRETATIO.

spretum vero pueris ac senibus similiter nocebit. Superat ut me ipse his praeceptionibus regam et taceam. Enimvero quamvis nequeas tam acute videre quam Lynceus, non ideo tamen desinas ungere oculos lippientes, ac licet non speres robur fortis Glyconis, non propterea negligas a corpore arceri chiragram innotandam. Juvat aliquatenus progredi, tametsi non liceat amplius. Verum quoniam si animus aestuat avaritia et cupiditate

miseros faciente; in promptu adsunt sermones, quibus mitigare queas hoc malum, et magnam istius aegritudinis partem depellere. Si gloriae studio inardescis, habes quaedam remedia, quibus curari possis, libro ter sancte perlecto. Denique, invidius, iracundus, piger, ebrius, perditus amans, et quantumvis inhumanus quisque, profecto sanari potest, si quidem animum docilem praesebeat disciplinae.

ANNOTATIONES.

Fines animi? certum, mihiisque viaticum canis.

27. *Elementis.*) Primis Philosophiae documentis, morum regulis.

29. *Non tamen idcirco, etc.*) Et si nequeas tam acies habere oculos, quam Lynceus, non ideo tamen negligas colligium oculis adhibere, ad arcendum vel tanandam lippitudinem. De Lynceis oculis, lib. 1. Sat. 2.

30. *Glyconis.*) Is fuisse robustus pugil dicitur. Quidam legunt, *Milonis*; neque Crotonatis mentionem hic esse velant, qui marum vivum humeris tulit, manu mactavit, ac devoravit, in Olympiis victor. Heinicus ingeniose et eruditè contendit intelligendum esse hic Glyconem Philosophum, quem Laertius scribit *fermo corpore, et habitu procerus athletico crassius.*

31. *Nodos chiragra.*) De *chiragra*, lib. 2. Sat. 7. *Nodos*: quae nolis quasi perperdit motum et animum manuum. Seu quod humor crassus digitorum intermedia occupant turgescere faciat velut nodos et lapillos quosdam. Unde Persius *lapideam dicit chiragram*. Sat. 5. v. 58.

32. *Est quodam prodire tenus, etc.*) Al. *quodam*. Sensus est: Quamquam non licet reconditissima Philosophiae arcana scrutari; et prodest tamen plurimum vel primis elementis imbui, et saltem delibare nonnihil ex istis medicamentis vitiolorum. Expugnat Horatius eos qui sapientia istulam hinc dissuadebant, quod eam assequi perfecte nemo possit.

34. *Sunt verba et voces.*) Doctrina morum habet remedia adversus quolibet animi morbum.

36. *Picula quae te ter pure lecto, etc.*) Adverte tria verba a rebus sacris et religione translata ad sapientiae studium. *Picula*. Lib. 1. Od. 2. v. 29. et *Epos*. 5. v. 90. *ter* de ternario numero in sacris solemnibus, dial. alibi. Juvenal. Sat. 6. v. 522. *Pers.* Sat. 1. v. 16. *Pura*: pura mente. Tibul.

Casta placent superis, pura cum veste vivite!

Et mandus puris sumitis fontis aquam.
 42. *Si modo culturae patientem, etc.*) Cuius. Tunc. 2. n. 13. *Cultura animi* Philosophi a est, quae vitia radicibus extrahit, ac praeparat animum ad sors excipiendos, eoque mandat et terit, quae adultis fructus abstrinere ferant.

- Virtus est vitium fugere: et sapientia prima.*
 Stultitiā caruisse. Vide quae maxima credis
 Esse mala, exiguum censum, turpemque repulsam,
 Quanto devites animi capitisque labores.
- 45 Impiger extremos curris mercator ad Indos,
 Per mare pauperiem fugiens, per saxa, per ignes.
 Ne cures ea, quae stultis miraris et optas,
 Discere et audire, et meliori credere non vis.
 Quis circum pagos et circum compita pugnae,
- 50 Magnā coronari contemnat Olympiā, cui spes,
 Cui sit conditio dulcis sine pulvere palmae?
Filius argentum est auro, virtutibus auro.
 O cives. cives, quaerenda pecunia primum est:
 Virtus post nummos: haec Janus summus ab imo
- 55 Perdocet: haec recinant juvenes dictata senaeque;

INTERPRETATIO.

Virtus est fugere vitium. et prima sapientia, liberum esse a fatuitate. Cernis, quanto animi et corporis nisu declines mala quae putās esse maxima, videlicet, pauperiem, ac repulsam ignominiosam. Sic tu negotiator ad ultimos Indos contendis, inopiam strenue devitans, per mare, per scopulos, per flammās. At vero detractas auscullare sapientior, ac gradiri, ut scias ea contemnere quae fatue aestimas magni, et concupiscis: Equis

peritus certandi in pagis et compitis, non malit victor esse in celebribus Olympiis; si spes facilis adsit adipiscendae victoriae absque magno labore? Enimvero ut argentum auro, sic aurum virtutibus postponi debet. Nec audiendus qui sic moneat: O cives, cives, opes primo sunt comparandae: virtus autem post pecuniam. Illud quidem monstrat Janus summus atque imus. Haec praecepta recolant tam pueri quam senes,

ANNOTATIONES.

43. *Stultitia caruisse.*) Carere vitio. Is enim vitiosus qui falsis ac stultis vulgi opinionibus velut surina vivendi abutitur. Contra qui recta rationis lumen sequitur, bonus et sapiens est.

43. *Turpemque repulsam.*) In petendo magistratu; Cic. pro Plancio. C. Marius duas Edilitias accepit repulsas. Offic. 1. n. 71. Cum offensiones tum repulsas quasi quandam ignominiam timent et infamiam.

44. *Capitisque dolore.*) Synecdo. pars pro toto. 45. *Ad Indos.*) Ad remotissimas orbis regiones. Vide lib. 1. Od. 12. v. 36.

46. *Per mare pauperiem fugiens.*) Juven. Sat. 14. v. 25.

Agitare portus.
 Et plenum magnis trabibus mare. Plus hominum est iam

In pelago. Veniet celsis quatenus vocarit.
 Spes lucri: nec Carpathum, Gétulaque tendim
 Aequora transilet, etc.

Per saxa.) Per scopulos marinos, per quales vitæ discrimina.

Per ignes.) Vel per gravissimas pericula; vel per mundi partes Zonæ torrida subjectas. Lib. 3. Od. 3. v. 55. Virgil. Georg. 1. v. 234.

47. *Ne cures ea, etc.*) Ut minora mala declines v. 35. pauperiem, nullum non liborem subendum ulcio credis; cur igitur detractas facile doce-

ri, quo pacto fugias multa gravius malum? Scilicet audire piget ac dicere, ac credere non vis asserenti Philosopho: Stultum esse mirari ac optare, seu avidi consecrati opes et honores tantis curis atque laboribus.

48. *Ducere et audire.*) ἀκούειν καὶ πορεύειν. Prius enim audire; quam dicere.

49. *Quis circum pagos, etc.*) Majorem gloriam minoris praefert vel rusticus et hebes quisque. Quare ergo tu virtutis decus et gloriosum pecuniam contemptum non anteponis ipsis opibus, praeteritis cum his nonnulli agere et vix haberi quantis illa vero facile possit comparari per studium sapientiae.

50. *Olympia.*) Olympia in Ioliis. Vide lib. 1. Od. 1.

51. *Sine pulvere.*) ἀκῆρες, Thucyd. et Herod. Met. ph. citra luto-em, nullo certamine et periculo. Ita etiam, *avidere et aviduere* sine sudore: ἀκῆρες νῆμα, sine sanguine, seu incurvatam victoriam referre.

52. *Vilius argentum est auro, etc.*) Cassian. Colat, n3. c. 1. praegiarum similiter gradationem iustitiae: ut Stannum vilius argento, argentum auro, aurum gemmis, gemmae margaritis, margaritis sanctitate.

53. *O cives, cives, etc.*) Προσέφημι, qua stulte loquens inductus quingiam e vulgo.

54. *Haec Janus summus, etc.*) Id narrant et docent Januatores ac tropaei in foro consistentes, duos inter Jovi statuas. De his Lib. 2. Sat. 3. v. 18.

- Laevo suspensi loculos tabulamque lacertos
 Si quadringentis seu septem millia desunt,
 Est animus tibi, sunt mores, et lingua, fidesque;
 Plebs eris. At pueri ludentes, rex eris, ajunt,
 60 Si recte facies. *Hic* murus athenus esto,
Nil conscire sibi, nullâ pallescere culpâ.
 Roscia, dic sodes, melior lex, an puerorum
 Naenia, quae regnum recte facientibus offert,
 Et maribus Curiis, et decantata Camillis?
 65 Inne tibi melius suadet, qui ut rem facias, rem
 Si pœsis recte; si non, quocumque modo rem;
 Ut propius spectes lacrymosa poemata Puppi:
 An qui fortunae te responsare superbae
 Liberum et erectum, praescens hortatur, et optat?

INTERPRETATIO.

brachio sinistro appensa gestantes loculos et tabulam. Adde quod si sex aut septem millia desiderantur ad quadringenta, licet habueris ingenium, probitatem, facundiam, integritatem, uihilominus eris plebejus. *Ferum* quanto melius pueri inter ludendum edicunt: *Rex eris*, si recte agas. Ita sane. *Hic tibi murus sit ex aere*: nullius peccati conscium esse, nullus flagitii probum timere; *Age, responde*: *An Roscia lex prae-*

stantior; an puerorum edictum, quo bene agentibus regnum deferatur, fortibus Curiis et Camillis celebratum? An ille tibi meliora suggerit, qui admonet, ut opes adquiras juste quidem, si fieri potest: sin autem quacunque ratione opes congeras, ut propius spectes *foebilia carmina Puppi*; an qui praescens suadet ac desiderat, ut expeditis ac fortis arrogantis fortunae obstitas? Quod si populus Romanus a me fortasse percunctetur: quare

ANNOTATIONES.

56. *Laevo suspensi, etc.* Hanc eundem versum antea jam posui explanavi, Lib. 1. Sat. 6. v. 74. loculos, ad fossas reponendum; vel in quibus calculi ad numerandum: tabulam, vel in qua debitorum nomina descripes sunt: vel super quam positis calculis sua numeris supputatur.

57. *Quadringentis.* Supra, millibus tertentum; qui census Equestris est, ut alibi annotavi. Quodam legunt: sed *quadringentis*, etc. ut sic loquitur avarus idem et ambitiosus: Quodam operi congeram, ut a plebe me segregem, et ad Equestrum censum, ordinem, dignitatemque assurgam? At prior lectio et interpretatio praefertenda.

58. *An pueri ludentes.* Constatu est stultorum praecipuum ludi, ex naturali lumine et recto puerorum iudicio. Hi nimium vere, sancte, potestate tenent, inter ludendum sapientem principatum ei, qui rectus egere, non ei qui sit pulchrior, opulentior, nobilior. Vide Jul. Poll. lib. 9. cap. 7. ubi de *B. vii* ludi, alitque ludis peroratur.

60. *Hic murus athenus esto.* Proverbialis dictio. Senatus est: alibi firmus tene quam doctrinam hunc; vel, ut exorat. Et sumus hoc certum tibi tibi et immutabile nimis certum. Item, muro quod sit athenus fortior et insuperabilior est invictus et invictus. Hac tibi sit velut propugnaculum et valisus.

62. *Roscia lex.* Lex theatralis lata a Roscia

Othone Trib. Pleb. qua vocat Equitem Rom. fieri, nisi qui possideret quadringenta millia sestertium. Vide Epod. 3. v. 15. ibique annot.

63. *Naenia.* Proprie lugubris canio: sed ad alia quoque res refertur. Hic significat solemne edictum puerorum, de quo mox.

64. *Maribus Curiis et Camillis.* Fortissimis Romanorum mascula vult te praebere. Lib. 1. Od. 12.

65. *Inne tibi melius.* Roscius ille per te trahe legi auctor, tibi suadet, ut studeas lucro per fas et nefas.

67. *Ut propius spectes, etc.* Equestribus in gradibus sedent. Namque ledos spectabone Senatores ex Orchestra, qui proximis erat praesentio locus: Equites Romani deinde a quatuordecim theatri gradibus, ex Othone lege: denique plebs et caetera.

Lacrymosa poemata Puppi. Ironice. Tragicodias Puppi tragicas Poetae. quoniam vetus Interpres narrat his morosis affectibus spectantem, ut etiam lacrymarum congeries: ac proinde de se ipso fecisse hoc dictum jamblum.

Ecce amici et bene noti morum meorum. Nam populus in me vivo *lucrymavit satis*.

68. *An qui fortunat.* An vero melius tibi non suadet morum praceptor, vel minus tua Philosophi imbutus, cum docet calculandi ratione ad veritatis superbiorem conque hortatur, ut a virtutis liber ad virtutes erigatur?

- 70 Quod si me populus Romanus fortè roget, cur
Non ut porticibus, sic iudiciis fruor iisdem;
Nec aequar aut fugiam quae diligit ipse, vel edit:
Olim quod vulpes aegrotò cauta leoni
Respondit, referam: Quia me vestigia terrent
75 Omnia te adversum spectantia, nulla retrorsum.
Bellus multorum es caput: nam quid sequar, aut quem?
Pars hominum gestit conducere publica: sunt qui
Crustis et pomis viduas venentur avaras,
Excipientque senes, quos in vivaria mittant.

INTERPRETATIO.

non eadem cum ipso iudicia habeam, sicut
porticus habeo communes: et cur non a-
mem vel oderim quae ipse amat aut aver-
sat: respondebo idem quod olim astuta vul-
pes aiebat leoni aegrotanti: Quia me deter-
rent vestigia ad te conversa omnia, nulla

autem retrò. O populus bellus et plurimum
capitum. Quid verò aut quem sequar?
Pars hominum gaudet conducere vectiga-
lia publica. Sunt qui viduas avaras ca-
pent crustalis et pomis; atque circum-
veniant senes, quos in vivaria.

ANNOTATIONES.

70. Cur non ut porticibus, sic etc.) Cur non
cum ipso pariter sentiam de honoribus et divitiis,
sicut promissos enim illis rebus communibus utor,
v. gr. publicis ambulationibus, congressibus, col-
loquiis.

Porticibus.) De porticibus Romae varis atque
insignibus, f. Alex. ab Alex. lib. 3, cap. 13.
Nos etiam aliquid lib. 2, Od. 15. Calcebris in pri-
mis erat Porticus Augusti in Palatio cum biblio-
theca Graeca Latinaque, Numidico marmore ele-
ganter structa, nec non salinis insignibus,
tum laureis et magnificis operibus aucta. Erant
praeterea porticus Catuli, de manubus Cimbricis
facta, porticus Pompeii ante ipsius curiam; por-
ticus Octaviae iuxta aedem Junonis, in qua Augu-
stinus collocavit signa militaria olim Domitii a Dal-
matia erepta: Philippi porticus, in quo affligit
Herculis, et Helenae imago, Zeuxidis manu ala-
borata: porticus duplex ad Circum Flaminium,
opere Cornelio insignis, ubi matronae vectari et
spatiari solabant: porticus Quirinali, antiquo spe-
re spectanda: porticus Claudia, ubi ambula-
tiones subdiles miro ingenio constructae et ornatae. etc.

73. Olim quod vulpes, etc.) Apologus est Ae-
sopi, celebratus etiam a Platone in Alcibiade
primo. Leo rex animalium aegrotabat, feras jam
plures officii causa advenientes deverterat. Accedit
et vulpes ad ostium cavearum; et cum ingredi re-
nueretur, quid iam officium sola detrectaret, leoni
interroganti, respondit: Quia me deterrent bel-
luarum vestigia, quibus ad te spectantibus omni-
versis, cognosco multas admissas, reddisse nullas.
Apu'd Non. Lucilius lib. 30.

Quid sibi vult, quare fit ut introversus et
ad te.

Spectent, atque ferant vestigia te omnia pro-
prium.

74. Referam.) Sic ego, inquit Horatius, po-
pulo quærenti cur non aponam et sequar eadem quæ ipse

diligit, nec fugiam quod ipse edit; respondebo:
Quoniam multos equidem cerno vitiorum inire
viam; et paucos inde emergere: imò feras omnes
avaritiae et ambitionis luveterata misere assumptos.

76. Bellus militum es caput.) Velut Hydra,
Egægia populi descriptio.

77. Conducere publica.) Hinc dicti publicani, qui
vectigalia populi Romani redimebant, exercebant, exi-
gunt. Notandum varè ex Cojo Juris, nullam civi-
tatem præter Romam habere publicanos: quoniam
aliae urbes membra censentur Reip. Rom. Eam,
inquit, qui vectigal populi Rom. conductum habet,
publicanum vocamus. Nam publica appellatio in
comparibus causis ad Pop. Rom. respicit: civitates
enim loco privatarum habentur. Porro triplex olim
vectigal exigebatur; primum ex importatione re-
rum et exportatione: dicebaturque portorium, exa-
ctores autem portitores. Alterum ex agris, nimi-
rum decimas parti frumenti excipiebatur: quod qui
redimebant, decumani appellabantur, quod decima-
mas exigent. Tertium a silvis, seu ex pastione
pecorum et scriptura vocabatur: qui vera pecus
publica conducebant, magistris scripturas, seu
scripturas, dicebatur, a describendis ejusmodi vecti-
galibus. Quartum et salinis instituit Ancus Mar-
tius. Cio. pro lege Manlii, ita scribit: Cum ho-
stium copiae non longe abesset, etiam si irruptione
nulla facta esset, tamen pecora relinquuntur, agri-
cultura destruitur, mercatorum navigatio conquis-
citur. Ita neque ex portu, neque ex decumis, ne-
que ex scriptura vectigal conservari poterit.

78. Crustis.) Quid legi. frusta, minus bene.
Alii, fructus, pro fructibus: quod usurpavit Cato,
Terentius, etc. At crustula jam habemus lib. 1. Sat.
1. posita pro muneribus ac donis villaribus et parvis.

79. Excipientque senes.) Senum ac viduarum
opibus et hereditatibus insidiantur nonnulli.
Quos in vivaria mittant.) Devorandos a se qua-
pi piscet in vivariis educatos.

80. Multa

- 80 Multis occulto crescit res foenore: verum
Esto aliis aliis rebus studiisque teneri;
Iidem eadem possunt horam durare probantes?
Nullus in orbe sinus Baiis praelucet amoris,
Si dixit dives; lacus et mare sentit amore.
- 85 Festinantis heri: cui si vitiosa libido
Fecerit auspicium, cras ferramenta Teanum
Tulletis fabri. Lectus genialis in aula est?
Nil sit esse prius, melius nil caelibe vita.
Si non est, jurat bene solis esse maritis.
- 90 Quo teneam vultus mutantem Protea nodo?
Quid pauper? ride: mutat conacula, lectos,
Balnea, tonsores: conducto navigio aequè
Nauseat ac locuples, quem ducit priva triremis:
Si curatus inaequali tonsore capillos
- 95 Occurri, rides, si fortè subucula pexae

INTERPRETATIO.

Multis opus augent occulto foenore. At licet diversè diversa consecretur negotia et proposita, numquid ipsi eadem constanter prosequi valent per unam horam? Si locuples dicat: nullus sinus in mundo praestat jucundis Baiis, statim lacus marinus experitur cupiditatem domini proferantis. Quod si perversum studium aedificandi augurium ei dederit, cras ferramenta transportabit Teanum, o artifices. Porro si genialis thorax

in aula ejus sit, affirmat nihil praestabilius esse, nihil optabilius vita caelibe. Si non adest, asseverat solos conjuges beatos esse. E quo igitur vinculo constringam Proteum vultus variantem? Inops autem quid agit? ride: mutat domicilium, thoros, balnea, tonsores, conductae cymbae fastidio pariter afficitur, ut dives qui proprio vehitur navigio, Stobrius tibifian habens capillos inaequaliter recisos a tonsore; cackinnos tollis. Si subucula

ANNOTATIONES.

83. Nullus in orbe, etc.) Jam levitatem hominum et inconstantem in proposito reprehendit.

Baiis.) De hac urbe delictis trinitis affluente, ut mores integerrimos depravaret, dixi jam lib. 2. Od. 18.

84. Lacus et mare.) Laciniosus lacus in sinu Bajano situs. De eo lib. 2. Od. 15. et lib. 2. Sat. 4.

85. Festinantis heri.) Cupido proferantis in locum emoritur, ed ibi struendas aedes delictis decorat. Juvenal. Sat. 3. v. 4.

Junus Bajarum est, et gratum latus amantem Securus.

Cui si vitiosa libido fecerit auspicium, etc.) Si libido suo instinctu, vel pruritu incitatus, ac velut avis canto eut volatus auspicium fecerit, statim Baiis relicta, Teanum eliove festinabit; eoque cementa, ligna, ferramenta, ceteraque instrumenta ad aedificandum necessaria transferri jubebit.

86. Teanum.) Cognomento Silicium, urba Campana in colle extracta, inter Calas et Suesam: non longe habet Acidulas equas calculosis valde salubres. Plin. lib. 31. cap. 2.

87. Lectus genialis in aula est.) Si uxorem habet, caelibes gaudet: si non habet, felices praedict.

Q. Horat. Flac. Tom. II.

cat matrimonio junctos, ideo levis est animi et propositi, diversaeque temper expetit: genialis. In nuptiis sterneretur lectus ad honorem Genii: cui nomen ab antiquo genio, i. e. gigno; Festus. Vide Catul. de nuptiis Petii et Thetidis.

88. Protea.) Lib. 2. Sat. 3. v. 71.

91. Quid pauper?) Neque dives modo, sed et pauper inconstans vitio laborat.

Conacula.) Hoc vocabatur superior aedium conignatio, ad quem scalis ascenditur: quod quidem tenuiores domicilium mercede conducebant. Fest. meminist. Juvenalis Sat. 10. v. 18. Plautus Amphitr. Apulejus Metamorphos. Prudentius:

Omnis qui celsa scandit conacula vulgus.
Porro conatio divitum eret, conaculum vera pauperum: quod quidem non unum cubiculum continebat aut significabat, imo quasdam habebat appendices. Gall. an appariement.

94. Si curatus inaequali, etc.) Senec. de brev. vitae: Quis istorum non malit Remp. turbari quam comam? quis non sollicitior de capitis decore, quam de salute? etc.

95. Si forte subucula pexae.) Si vestium inaequalitatem, discrepantiam, inaequalem positionem videris, rides: Quid vides, si mentem meam et peipra dissectionem animae videris?

- Trita subest tunicae, vel si dissidet impar:
 Rides: quid, mea cum pugnat sententia secum;
 Quod petiit, spernit; repetit, quod nuper omisit:
 Estuat, et vitae disconvenit ordine toto:
 100 Diruit, aedificat, mutat quadrata rotundis?
 Insanire putas solemnia me: neque rides:
 Nec medici credis, nec curatoris egere
 A Praetore dati; rerum tutela mearum
 Cum sis, et pravè sectum stomacheris ob unguem
 105 De te pendentis, te respicientis amici.
 Ad summam, sapiens uno minor est Jove, dives,
 Liber, honoratus, pulcher, rex denique regum;
 Præcipuè sanus, nisi cum pituita molesta est.

INTERPRETATIO.

d. trita supposita fuerit tunicae mundaе, vel si toga inaequalis disconvenit; in risum solveris. Quid vero, cum mea mens secum luctatur, contemnit quod cupivit, requirit quod modo abiecit; agitur, ut discordat toto vitae ordine; destruit, exigit; quadrata mutat rotundis; tum certe existimas me communi insaniam laborare, neque derides, nec putas

indigere medico vel curatore a Praetore assignato; cum sis columnen rerum mearum, o Mœcenas, et indigneris propter male recisum unguem amici a te pendentis, teque velut unicuique praesidium intuentis. Denique sapiens Jove solo est inferior, opulentus, liber, insignis, formosus, imo rex regum praesertim sanus, nisi quando pituita, et gritudine procreant.

ANNOTATIONES.

100. *Mutat quadrata rotundis.*) Quadratam modificationem rotunda mutat, illa nimirum paulo ante placuerat, haec vero jam magis placet.

101. *Insanire putas solemnia me.*) Communi omnibus errore me duci putas, ideoque me non derides.

102. *Nec medici credis, etc.*) Non me credis insanum, qui helleboro sanandus sim: et cui Praetor curatorem dare debeat, ut dictum est, lib. 2. Sat. 3. v. 218.

104. *Pravè sectum ob unguem.*) Ob levissimam

quævis errata, vitia, incommoda.

105. *De te pendentis.*) Clientis te velut patrum et praesidium unicuique respicientis.

108. *Nisi cum pituita molesta est.*) Irridere videtur Stoicos asseverantes; sapientem, etsi agrotet, nihilominus sanum esse; item, sapientem non dolere. *Pituita*, quod petat visum, dicta creditur nonnullis. Haec acida et salia, morborum fons est, quicumque e distillatione fuit, teste Platone in Timaeo.

EPISTOLA SECUNDA.

AD LOLLIIUM.

Reprimendae cupiditates. Virtus maturè excolenda.

- T**ROJANE belli scriptorem, maxime Lolli,
Dum tu declamas Romae, Praeneste relegi:
Qui, quid sit pulchrum, quid turpe, quid utile, quid non,
Plenius ac melius Chrysippo, et Crantore dicit.
5 Cur ita crediderim; nisi quid te detinet, audi.
Fabula, qua Paridis propter narratur amore
Graecia Barbariae lento collisa duello.
Stultorum regum et populorum continet aestus.
Antenor censet belli praecidere causam.

INTERPRETATIO.

DUM tu, Lolli summe vir, Romae recitas scriptorem belli Trojani, ego Praeneste hunc revoli: qui perfectius et uberius quam Chrysippus et Crantor, docet quid honestum sit, quid flagitiosum, quid bonum, quid malum. Si nihil te prohibet, accipe,

quamobrem id sic statuerim. Carmen quo Graecia refertur longo Phrygiae contrita bello, ob cupidinem Paridis, complectitur motus satutorum principum atque populorum. Antenor belli causam dicit esse rescandam.

ANNOTATIONES.

1. Trojani belli.) Eximie est hic Isodatio poematum Homeri: qui rursus velut optimus scriptor Epicus exemplis ostendit luculentis quid fugere, quid secreti debeas; ita virtutes bona, vitia autem mala exprimens, ut studiosus quisque Lector afficiatur. Vide Plutarch. lib. de Homero. Plin. lib. 7. cap. 29. etc.

Maxime Lolli.) Huic nobili adolescenti inscripta est Od. 9. lib. 4. item seq. Epist. 18. Ejus meminit Vell. Patere. lib. 2. Sueton. Tiber. cap. 12. et 13. Dio lib. 54. Ex quibus apparet cur maxime dicatur. Nemo is tubidine militum Tribunos Cajo Caesari in Armeniam pergenti rector datus est ab Augusto pater. Quo magni ingenii puerumque integritatis indicio non potest offerri aliud clarius.

2. Dum tu declamas.) Dum tu exercitelli causa ex Homeri scriptis recitas aliquid, ac praecare disseris de virtute. Hoc faciebant Romae praestantes quoque viri.

Praeneste.) Secesserat Horatius in eam Latii orbem edito colla inaedificatam, Tusculum inter et Tibur: hoc. Palaestrina dicitur. Eam commendat Cael. lib. 16. cap. 13. ubi refert Praenestinos a Tiberio Imper. municipis factos, pro referenda gratia, quod sub eorum oppido ex capitali morbo revalesceret.

4. Chrysippo.) Stoicus ille Philosophus, imo Statorum Coryphaeus et columen. De eo lib. 1. Sat. 3. v. 127. nec non lib. 2. Sat. 8. v. 44.

Crantore.) Academicus iste, Platonis auditor, Xenocratis condiscipulus, mire laudatur a Cicero, tum alibi, tum Aesdem. qu. 4. n. 155. ubi sic habet: Legimus omnes Crantoris veteris Academicus de Luctu. Est enim non magnus, verum aureolus et ad verbum ediscendas libellus.

6. Fabula qua Paridis, etc.) Illas viginti quatuor libris comprehensus, opus omni laude majus; a summo Poetarum antistite conscriptum, de bello Graecorum adversus Trojanos ad vinclicandam injuriam Helenae Menelai regis Sparta uxoris, ob singularem pietatitudinem per Paridem captam.

Fabula.) Sic vocatur Epicum carmen, item Dramaticum: quia lo his confecta multa interrupti differuntque ab historia, quae nihil nisi verè gestum debet complecti. Vide Epist. ad Pisones, v. 159. 161. 538.

Paridis.) Ille erat Priami et Hecubae filius, frater Hectoris regis Trojae, alio nomine Alexander vocatus: quem utro mater gestans vere somnariis faciem se ardente parere. Nam Trojani exelidi incendiique causa fuit. De eo jam lib. 1. Od. 15. 7. Barbarias.) Cui sic appellatur Phrygia, repetit ex Annotatis lib. 2. Od. 4. v. 9. item Epod. 9. v. 6.

Lento.) Quid anni decem coactum fuit.

8. Regum et populorum.) Tam Graecorum, quam Phrygum.

9. Antenor censet, etc.) Unus ille ex Trojano.

- 40 Quid Paris? ut salvus regnet, vivatque beatus,
Cugi posse negat, Nestor componere lites
Inter Peliden festinat et inter Atreiden.
Hunc amor, ira quidem communiter urit utramque.
Quidquid delirant reges, plectuntur Achivi.
15 Seditione, dolis, scelere, atque libidine, et ira
Iliacos intra muros peccatur, et extra.
Rursus quid virtus et quid sapientia possit,
Utile proposuit nobis exemplar Ulysses:
Qui domitor Trojae, multorum providus urbes,
20 Et mores hominum inspicit; latumque per aquor,
Dum sibi, dum sociis reditum parat, aspera multa
Pertulit, adversis rerum immersabilis undis.
Sirenium voces et Circes pocula nosti:

INTERPRETATIO.

Quid Paris ait? Affirmat se ad id impelli non posse; quippe sic haud felix, haud incolumis perstaret. Nestor Achillem inter et Agamemnonem disensiones conatur dirimere. Hunc amor, ambos autem indignatio pariter accendit. Quodcumque peccant magnates, luunt Graeci. Tam intra quam extra muros Trojae grassantur seditiones, fraudes, flagitia, cupiditas, iracundia. Jam

vero quid virtus, quid prudentia valeat, idem Homerus exhibet nobis utili exemplo Ulyssis: qui post expugnatain Troiam perstravit diversos populos, eorumque mores callidus observavit; et dum sibi sociisque reditum procurat, gravia plurima subiit immenso mari, contrariis negotiorum fluctibus nusquam submersus. Seis cantus Sirenium, atque Circes pharmaca:

ANNOTATIONES.

rum principibus: qui auctor fuerat Helenae reddendae Graecorum legatis eam reposcentibus. Iliad. 7. Paris autem negavit. Ibid.

11. Nestor.) Grascus princeps, de quo plura lib. 1. Od. 15. et lib. 2. Od. 9.

12. Peliden.) Pelzi filium; de quo lib. 1. Od. 6. 8. 15. Lib. 2. Od. 4. 16. Lib. 4. Od. 6. Epod. 13. et 17.

Atreiden.) Atrei filium: de quo lib. 2. Od. 4. Lib. 4. Od. 9. Lib. 2. Sat. 3. v. 187.

13. Hunc amor, ira quidem, etc.) Incentivum fuit amoris, iraque, Briseis sive Hippodamia, quam adamans Agamemnon Achilli eam sortite eripuit: quae causa implacabilis odii inter utrumque fomitem praebuit.

14. Quidquid delirant reges, etc.) Peccata regum luunt plebei.

Delirant.) Lira est sulcus: hrare, arando sulcos ducere. Hinc delirare significat, e recta via declinare, aberrare, desipere. Non, Marcell. Festus, Ildor.

Achivi.) Ita vocantur ab Achaja Graeciae regio, vel ab Achaio rege.

15. Seditione.) Achilli a reliquo exercitu secedentis. De quo lib. 1. Od. 15. in fine.

Dolis.) Ulysis Palaniam circumvenientis.

Scelere, libidine, ira.) Passim exempla leges in Iliad. De Agamemnone Aiacis cadaver humari vacante, Icom Iphigeniam maricante, dictum est

lib. 2. Sat. 3. De Aieca furioso. Ibid. etc.

18. Proponit nobis exemplar Ulysses.) In Odyssea, ubi Ulysses infinita mari terraeque pericula modo virtute, modo arte vicistis ostendit, non solum contra homines et monstra, sed et contra Deos luctatus, Jupiter et Neptunus concussit et frangunt aliquando naves: Lotophagi, Cyclopes, Laestrygoni, Circe, Sirenes, Scylla, Carybdis, proci, exitium machinatur. Ex his tamen omnibus evadens, undam vagabundus, post annos viginti in patriam tandem redit. Quam multa perisus est Ulysses in illo errore diuturno? Cic. Of. 1. n. 111.

19. Domitor Trojae.) Sic et Homerus *wtwrepwv wbtw* evertorem Ulysses vocat dumtaxat, nec tribuit libi nominis Achilli, Agamemnoni, Aiaci, Diomadi; ita prudentia magis quam robore maximaeque peragj significans.

23. Sirenium voces.) Ampia haec seges fabuloribus. Sirendus nomen a *wtw* catena. Alii aliter. Quidam originem Hebraicam expiscantur. Tres fuerunt, Parthenope, Leocotis, Ligea: superiore corporis specie mulieres, inferiore pices aut aves. Una tibius, altera lyra, tertius voce concinebat. His fata vivere concesserant, quando pertransseuntis canto morarantur et captarent. Itaque praeter-navigantes suavi symphonis allidere studebant, de-vorabantque. At Ulysses a Circe edocuit, navitarum et comitum auribus cetera obturatis, ipse vero male navis alligatus auditus quidem et praeter-

- Quae si cum sociis stultus capidusque bibisset,
 15 Sub domina meretrice fuisset turpis et excors:
 Vixisset canis immandus, vel amica luto sus.
 Nos numerus sumas, et frigores consumere nati;
 Spousi Penelopes, nebulones, Alcinoique
 30 In cate curanda plus aequo operata juvenatus:
 Cui palehrum fuit in mediis dormire dies, et
 Ad strepitum citharae cessatum ducere curam.
 Ut jugulent homines, surgunt de nocte latrones?
 Ut teipsum serves, non expergisceris? atqui

INTERPRETATIO.

quae si fatus et avide potasset, uti sui comites, sub dominatu meretricis vixisset infamis et demens, ac velut foedus canis, aut porcus coeno gaudens. Nos quidem sumus dumtaxat numerus, et vivimus tantum ad absumenda alimenta: sumus quasi proci Penelopes ignavi, atque Alci-

noi juvenes curando corpori nimiam operam dantes: quibus optimum videbatur stertere usque ad meridiem, atque citharae cantu lenire sollicitudines. At quantum est illud dedecus? Ecce praedones noctu surgunt ad homines trucidandos; tu vero non excitaris ad teipsum servandum? Verum

ANNOTATIONES.

rectus est incolonus. Unde illa se in mare praecipitant. Sedem habebant ad Sculium litus: vel, ut alii scribunt, in Sireniis scopulis, et in Caprei insula, etque in Surrentinum Italia Promontorium Tyrrheno imminens mari; latus sinum Putetolam v. *Golfo di Napoli*, et Pastinum v. *Golfo di Salerno*. Homer. *Odyss.* 12. Ovid. *Metam.* 5. cap. 9. Sirenes reversae erant meretriculae tum forma insigni cum veneficiis animos hominum trebentes ac depravautes. Indicitur eum Ulysses voluptatum illecebras et lenocinia prudenter devicisse. Plutarchus *Sympos.* 3. cap. 14. Homer. Sirenes, inquit, nobis immeritis fabulatum iniecerunt metum. Innuunt vero ille volantes ac divagantes animos per musicam demulceri, et ad castitatem divinae pellicis.

Circus pocula. De illa famosa veneficiorum abditate et antequam fuisse dictum est in *Epod.* 17. *Plin.* lib. 15. cap. 2. *Homerus quidem primus doctrinarum ac antiquitatis parens, multos alios in admiratione Circi, gloriis herbarum Aegypti tribuit.* Vide *Odyss.* 10.

26. Amica luto sus. Socii quidem Ulyssis in porcos mutati per Circem veneficam dicuntur, quae foedis voluptatibus ille corruptus fuit, ut rationis usum emisisset videretur. Ita S. Chrysost. et alii. Vide *Epod.* 17. v. 15. At Jo. Bodinus Andegavensis de *Magorum daemoniorum* lib. 2. cap. 6. de ejusmodi hominum lo bellas per artem magicam transformentibus fuisse disputans, multis et gravibus exemplis ac testimoniis eae re vera fieri asserit; additque: Neque fabulosum est quod Homerus barres Ulyssis comites per Circem maleficam in porcos fuisse transformatos, cum Augusti-

nus ipse lib. de *Civ. historiam* eandem adducit, quamvis opinione ipsius mirum, et illem de *Arcadibus*: in Alpibus quoque memorie sua frequens fuisse dicit, ut stabularie mulieres inbuta malis eribus in cate darent visitoribus, unde in jumentis illico verterentur, ut necessariae quoque portarent, postque perfunctis opera iterum ad se redirent. Vide S. Augustinum de *Civ. Dei* lib. 18. cap. et 17. 18. Item *Daniel.* cap. 4. ubi Nebuchodonosor eb hominibus dicitur ejectus, ac per septem annos inter bestias famam quasi bos comedisse: postea vero, figure ejus reversae ad ipsam, recuperasse pristinum sensum ac decorem honorumque regni.

17. *Nos numerus sumus.* Turba sumus absque virtute, exercitus numerum explentes dumtaxat, velut Thersites ille iners et nugatorius: videmus tantum vivere ut edamus.

28 *Spousi Penelopes.* Sive luxurie delicti, sive gale; ut sibi est annotatum. Vide lib. 2. *Sat.* 5. *eg. Alcinoique in cate curanda, etc.* Similes sumus Alcinoi Phaeacum regi apud Corycram insulam, ejusque familiaribus et populo: qui mollietate et voluptatibus perdidit, in ignavia securidique conensecebant. Proverb. Alcinoi meriti, idest. luxuriosi.

32 *Ut jugulent homines, etc.* Torrentis ebique seget errorum hic tubodoratus, librarum incensae paginae confusus exierit. Ita nimirum v. 32. ad 64. pertinere contendit ad priorem *Epistolam*, atque reponi debere illic post v. 51. cui *est confectio*. Materia quidam et argumentum ratio ad hanc emendationem ducit. Judicabit sequens Lector de conjectura hac ut audeat.

- Si noles sanus, curre hydropicus, et ni
 35 Posces ante diem librum cum lumine; si non
 Intendes animum studiis et rebus honestis,
 Invidia vel amore vigil torquere: nam cur
 Quae laedunt oculos, festinas demere; si quid
 Est animum, differs curandi tempus in annum?
 40 Dimidium facti, qui coepit, habet: sapere aude:
 Incipe: vivendi qui recte prorogat horam,
 Rusticus expectat dum defluat annis: at ille
 Labitur et labetur in omne volubilis aevum.
 Quaeritur argentum; puerisque beata creandis
 45 Uxor, et incultae pacantur vomere silvae.
 Quod satis est cui contingit, nihil amplius optet:
 Non domus, et fundus, non aeris acervus et auri,
 Egroti domini deduxit corpore febres;
 Non animo curas: valeat possessor oportet;
 50 Si comportatis rebus bene cogitat uti.
 Qui cupit aut metuit, juvat illum sic domus aut res
 Ut lippum pictae tabulae, fomenta podagram,
 Auriculas citharae collecta sorde dolentes.

INTERPRETATIO.

si valens detrectas ire, hydropicus festina-
 bis: ac nisi ante lucem petas librum cum
 lucerna, nisi mentem applies studio rerum
 honestarum, vigilans cruciaberis invidia, vel
 amore, aliove affectu. Age vero quare tam
 diligenter tollis quicquid oculos offendit:
 differs autem integro anno sanare quod
 animum corrumpit? Illeus, facti dimidium te-
 net quisquis incepit. Sapientiae studium au-
 dacter amplectere: incipe. Qui differt tem-
 pus bene vivendi, est quasi rusticus expectans
 donec annis defluerit. Atqui fluit ille sem-
 perque fixens volvetur. Quorsum vero tam
 sollicito comparantur opes; expetitur con-

jux fecunda gignendas proli; nec non ste-
 rilia memora aratro domantur? verum enim
 qui nactus est quantum sufficit, nihil ultra
 cupit. Quippe nec aedes, nec praedia, nec
 auri et pecuniae cumulus possunt arcere
 morbos a corpore vel curas ab animo do-
 mini laborantis. Oportet bene valere passes-
 sorem, ut fruatur congestis facultatibus.
 Porro quisquis vel cupiditate vel timore
 conflictatur, non magis prodest illi domus
 et pecunia, quam lippo tabellae pic-
 tae, podagrae fomenta, atque auribus
 ob sordes contractas male affectis citha-
 rae surviter resonantes. Matura forma

ANNOTATIONES.

34. Si noles sanus, etc.) Si dum sanus es, ne
 noles ad medicum; curre profecto cum aegrotabis.
 Quidam leg. si non es sanus, etc. Idem, si tegis es,
 et ire pigeat, dum sanus es: si torpes ignavia: de-
 lenda cures ire, iro curre, cum hydrophi cru-
 ciaberis, curam enim et corporis agitatione ac labo-
 re morbus iste movetur. Senus est: nisi vitia ma-
 ture corrigas, frustra deinde contheris ea depelle-
 re inveterata: quin ab his opprimere. Vulgare est:
 Praeveni occurrere morbo.

35. Ni posces ante diem librum, etc.) Si vigilare
 nocturnis discendae causa virtutis ac sapientiae, huius
 quaeque aliquando nequeas ob invidiam, amorem,
 aut aliud vitium, quo sollicitabare.

40. Dimidium facti, etc.) Heroïdica sententia
 est: Principium est dimidium totius. Ausonius:
 Incipe: dimidium facti est coepisse: reperit

Dimidium: turnum hoc incipe, et efficies.

42. Rusticus expectat, etc.) Similis est sententia
 illi, qui cum ad annum pervenisset, stolidus expec-
 tat dum efflueret omnis aevum, ut ad alteram
 ripam transire posset.

44. Quaeritur argentum, etc.) Curamus omnem
 quae ad corpus spectat: quae animi sunt, cur ne-
 gligimus?

49. Valeat possessor oportet, etc.) Quid prosunt
 opes diviti, si aeger sit animo, vel corpore; si
 febris, si trete vel cupiditas torquetus, ad di-
 vitias sublevari?

52. Ut lippum pictae, etc.) Similitudo enoglo-
 batis hic, ante, et postea.

53. Auriculas citharae, etc.) Ita quidem levi-
 ter oblectant, et paulisper foliunt doctorem; ne-
 ququam sanant.

- Sincerum* est nisi vas, quodcumque infandis acescit.
 45 *Sperne voluptates. Nocet empta dolore voluptas.*
Semper avarus eget, certum voto pete finem.
Invidus alterius macrescit rebus opimis.
Invidia Siculi non invenere tyranni
Majus torquentur. Qui non moderabitur irae,
 60 *Infectum volet esse, dolor quod suaserit, et mens,*
Dom poenas odio per vini festinat iulito.
Ira furor brevis est: animum rege, qui nisi pareat,
Imperat: hunc fraenis. hunc tu compesce catenâ.
Fingit equum tenerâ docilem cervice magister
 65 *Ire viam, quam monstrat equus. Venaticus, ex quo*
Tenore cervinam pellem latavit in aula,

INTERPRETATIO.

tuos mores. Nam si vas non est purum, quidquid immittes vitabitur, Contemne voluptates. Dolorem creat voluptas aegre quaesita. Avarus semper est inops. Modum pone definitum cupiditati. Invidus torquetur rebus prosperis altius. Sicilias tyranni nullum habuerunt cruciatum invidia gravorem: Quisquis iram non compreserit potest cupiet non factum fuisse quod jussu-

rit animus incitatus, dum vehementius dare vindictam properat indignatione non satiatâ. Ira est brevis insania: Fraena appetitum, qui dominatur quando non est subactus. Hunc fraenis, hunc vinculis strings. Nam certe magister equum flexibilem molli cervice format ad currendum quacumque sessor voluerit. Canis venaticus postquam cervi corium domi allatravit,

ANNOTATIONES.

55. *Nocet empta dolore voluptas.*) Menander : quam saepe ob voluptates mores afficimur ! S. Hieronym. contra Iovinian. Irridet Horatius appetitum ciborum, qui sumpti relinquunt poenitentiam : dicens,

Sperne voluptates, nocet empta, etc.

56. *Semper avarus eget.*) Avaro deest tam quod habet quam quod non habet.

Certum voto pete finem.) Modum et finem statuo cupiditati et desiderii. Vide lib. 3. Od. 16.

58. *Siculi tyranni.*) Dionysius et Agathocles Syracusanorum, Phalaris Agrigentinorum tyranni, etc. Justin. lib. 4. Singulas civitates in tyrannorum imperium concesserunt, quarum nulla terra feracior fuit.

60. *Infectum volet esse.*) Facti subinde poenitentibus.

61. *Dum poenas odio.*) Est enim odium irae impatientis ultionem appetentis.

62. *Animum rege, etc.*) Appetitum vehementem compesce : qui nisi a ratione prematur, haec

ipse opprimit, et in praeceptis rapit. Pers. Sat. 3. v. 38.

63. *Intortos extendit regula mores :*

Et premitur ratione animus, vincitque laborat. Cic. Offic. 1. 2. 101. Duplex est vis animum ac natura. Una pars in appetitu posita, hominem huc et illuc rapit. Altera in ratione, docet et explanat quid faciendum fugiendumque sit. Ita fit, ut ratio praesit; appetitus vero obtemperet. . . . Efficendum autem est ut appetitus obediant rationi, eoque nec praecurrant ob temeritatem, nec propter pigritiam aut ignaviam deserant, etc.

64. *Fingit equum.*) Equus tenera cervice domatur, et ad arbitrium fingitur : calvus ad venationem facile eruditur : sic puer bonos mores sponte imbibit.

65. *Ex quo tempore cervinam pellem latavit.*) Quando pellem cervo interfecto detracta ejus intestinis et sanguine cum pane impletur, et insulatur : talisque venatici canibus obijcitur, ad eos ad venationem accendos. Gall. *faix la cure,*

Militat in silvis catulus : nunc adhibe puro

Pectore verba puer : nunc te melioribus offer.

Quo semel est imbuta resens, servabit odorem

70 Testa diu, Quòd si cessas, aut strenuus anteis,
Nec tardum opperier, nec praecedentibus insto.

INTERPRETATIO.

continuo venatur in silvis. Jamjam sincera
mente documenta excipe, o juvenis: jam
optima inquire. Enim vero testa custodit
semper odorem, quo primum infecta fuerit.

Quod si deses manes, vel si fortiter praeci-
curris, ego neque desidem expecto, neque
praecedentes antvertare contendo.

ANNOTATIONES.

67. Militat in silvis.) Postquam domi catulus
odore cervi aut alterius feræ imbutus est, ratio-
ne modo pillata; exiit in silvis faras ultro ve-
natur.

Nunc adhibe puro.) Praecepta morum accipe,
dum animus adhuc purus tibi manet, necdum ul-
lis occupatus aut corruptus est pravis opinionibus
vel affectibus. Quidam leg. adhibe : ut sit aspa-
ctus pro dactylo.

68. Nunc te melioribus offer.) Vel praebe te im-
buendum optimis documentis. Vel, ad meliorem
et sapienterem vitam, a quo figuris ad virtutem
et rectum,

69. Quo semel est imbuta, etc.) Praetera ven-
tentis, quam hinc mutuatus est S. Hieronymus
scribens ad Lutam.

70. Quod si cessas, etc.) Si piger es in philoso-
phia studio, non expectabo te minime valentem
subsequi me sciorum. Quod si me studiosior aut
ingeniosior fueris, quem assequi non possim; ne-
quaquam invidere tibi aut instabo; nec ultra vi-
res meae enitar, Aristoteles interrogatus, quo pa-
cto discipuli egregie proficerent, respondit: Si cu-
ra praestantes prosequi student; tardiores autem
minime expectent, Diog. Laert.

EPISTOLA III.

AD JULIUM FLORUM.

*De Tiberio Claudio Nerone, deque literatis quibusdam cum interrogat :
deinde hortatur ad studium sapientiae, et ad
fraternam concordiam.*

JULII Floro, quibus terrarum militet oris
Claudius Augusti privignus, scire laboro.
Thracane vos, Hebrusque nivali compede victus,
An freta vicinas inter currentia turres,
5 An pingues Asiae campi collesque morantur?
Quid studiosa cohors operum struit? haec quoque cura:
Quis sibi res gestas Augusti scribere sumit?
Bella quis et paces longum diffandit in aevum?
Quid Titius, Romana brevi venturus in ora,

INTERPRETATIO.

O Juli Floro, nosse desidero in qua orbis regione bellum gerat Claudius Augusti privignus: an commoremur in Thracia ad Hebrum hyemali glacie constrictum; an apud mare defluens inter castella proxima; an in agris et collibus Asiae opimis? Quid

operis molitur turba literarum? Ista scire etiam velim, quis susceperit scribenda Augusti facinora? quis bello et pace gesta posteritati mandabit? quid agit Titius paulo post sermones Romanorum celebrandus;

ANNOTATIONES.

1. *Juli Floro.*) Tota bella est haec Epistola, inquit belle Parsemis: pura admodum minimeque ambigua, teste Scaligero. Scripta Julio Floro Claudio Nerone comitatu, seu ad Pannonicum bellum, seu apud Armeniam, cum Tigranem in regnum inscripserat. Ad illam Horatii familiarissimum inscripta est etiam Ode 2. lib. 4. Item 2. Epist. 2. lib. Porro in hac eod. collimare videtur Poeta, et ad bove sarcinendam caritatem fraternam exhortatur: ad quod artificiosa insinuatione utitur, et per quasdam ambages sensum procedit, ut melius propositum exequatur.

Juli.) Theod. Marcellus non abs re Luce respondendum contendit: quod Julius nusquam sit praeterea: nomen autem Floro nequa statui: Siquidem Flori non Julia, sed Aquilia gentis sint.

2. *Claudius Augusti privignus.*) Claud. Tiberius Nero, Drosi frater natu major, filius autem Liviae Drusillae. Haec enim Augustus, repudiata Scriboniae, marito suo et quidem praeterea abduxit, dilexitque et probavit unice ac perseveranter. Sueton. Octav. cap. 63. quia etiam erga ejus pueros Neronem, hoc est, in utrumque illum privignum animi paterni fuit. Nam et hos adoptavit: ac Drusum quidem praecipuis honoribus decoravit: Tiberio vero Liviam suam ex Scribonia filiam dedit uxorem, deique imperium tradidit. Vide lib. 4. Od. 4. et 14. ibique annot.

Q. Horat. Flac. Tom. II.

3. *Thracae.*) Gr. Θρακη. Thracae vel Thracia, pro Thracia.

Hebrus.) Thraciae mons et fluvius. Porro ibi vehementer rigere frigis, dist. lib. 1. Od. 25.

4. *Freta vicinas inter, etc.*) Hellenpontus in angustia illis fletibus, scilicet inter Sessum Thraciae, et Abydum Asiae arces, vel oppida. Gall. les Dardanelles: item, le détroit de Gallipoli. Ovid. Trist. 1.

Sessum Abydum separat urbe fretum.

Turres.) Quid. leg. terras, i. e. Europam et Asiam Augusto illo mari seu fretto divisas. Lucan. lib. 2.

Europamque Asiae, Sessumque admovit Abydum.) Pingues Asiae campi.) Cic. pro lege Manliana. 14. Asia tam opima est et fertilis, ut et ubertate agrorum, et varietate fructuum, et magnitudine pastionis, et multitudine earum rerum quae exportantur, facile omnibus terris antecellat.

6. *Studiosa cohors.*) Praetoriani milites literati, vel potius docti comites Tiberii. Ut enim ipse studiosus et litterarum amans; ita sacrum habebat literatos quosdam et in prima studiosos, quorum praecipui nominantur hic: Titius, et Celsus poetae; Florus autem orator, Poeta, et Jurispraeceptus. Vide infra Epistol. 8.

9. *Titius.*) Septimius ille cognominetur quibusdam, diciturque Lyrica et Tragicis scripsisse; e quibus nihil extat.

Z

- 10 Pindarici fontis qui non expalluit haustus,
Fastidire lacus et rivos ausus apertos,
Ut valet? ut meminit nostri? fidibusne Latinis
Thebanos aptare modas studeat auspice musa:
An tragica deservit et ampullatur in arte?
- 15 Quid mihi Celsus agit? monitus multumque monendus,
Privatas ut quaerat opes, et tangere vilet
Scripta Palatinus quaecumque recepit Apollo:
Ne si fortè suas repetitum venerit olim
Grex avium plumas, moveat cornicula risum
- 20 Furtivis nudata coloribus. Ipse quid audeat?
Quae circumvolitas agilis thyma? non tibi parvum
Ingenium, non incultum est, nec turpiter hirtum.
Seu linguam canis acuis; seu civica jura
Respondere paras; seu concitis amabile carmen;
- 25 Prima feret hederae victricis praemia. Quòd si

INTERPRETATIO.

qui non timuit ex ipso fonte Pindari haurire, lacus et rivulos patentes aspernatus; quomodo valet? nostrum recordatur? an musarum auspicio Pindaricos numeros accomodare Latinis chordis laborat: an graviter agit, assurgendo scribendo tragedias? Quid Celsus facit? admonitus interumque admonendus, ut proprias sibi divitias comparat; caveat autem desumere e libellis, quos servat Apollo Palatinus: ne si avium turba suas

aliquando veniat plumas resumere, risum excitet cornix spoliata surreptis coloribus. Tu vero quid agis? quae thyma circumvolitas sedulus? Enimvero non exiguum, non rude, non asperum ingenium habet, atque adeo sive ad causas orandas facundiam adhibes; sive te accingis ad interpretandam jus civile; sive amatorios versus conscribis; praecipua tolles munera hederae victricis. Porro si abjiceret

ANNOTATIONES.

10. *Pindarici fontis qui etc.* Qui vulgares et vulgaria contemnens, quasi lacus et rivos; ipsum Pindarum Lyricorum principem atque fontem adit: Latineque versibus ausus est aciculari styli ejus sublimitatem et sensus profunditatem. Allegoria.

11. *Thebanos.* Pindarus Thebis oriundus. Lib. 4. Od. 2.

14. *Dei ac vult.* Saevientes reges et principes rapaces, gravesque rerum et animorum exprimeos conversiones et motus: ut vulgè in Tragediis.

Ampullatur. De et magnus et splendidus esse Tragediae stylus. Unde et saepe significatur cothurno subitis Tragicorum calcamento. Vide Epist. ad Pis. v. 80.

15. *Celsus.* Peto Albinovanus ipse est, cui est scripta sequens Epist. 8. Hunc monet ut plagium evitet, neve alicui scripta usurpet venditet: quae sua. Quo istam sibi postea redarguit horatius oblique, velut motuum.

16. *Privatas ut quaerat opes.* Ut proprio, quod auctor, mercede aliquid inveniat et componat: quae vero sunt aliorum ne compiet sibi tribuit.

22. *Palatinus Apollo.* Augusto bibliothecam in

monte Palatino construxit, adhaesitque Apollinis templo. Ibi deponerentur asservabanturque scripta quaecumque iudicata sacrosanctis et immortalitate digna.

19. *Moveat cornicula risum.* Nota Aesopi fabula, notum adagium Erasmi; *Aesopius graculus.* Cornix (vel gracus, ut alii volunt) plumarum suarum pertusa aliis undequosque motuata est. At cum se silentis coloribus ornata et filigintem adolaretur, ecce aves quas sua arant singulas repetentes nudum hanc sine ludibrio reliquerunt.

20. *Ipse quid audeat.* Tu quidem ipse, Iuli Flare, nihilne operum moliris? quae scripta, quae euctores imitatis aut evolvis, unde etiam quaecumque decerpas, velut apes succum et thymum et floribus optimis?

25. *Prima feret hederae victricis.* Sive in foro crassus orare, sive consultorum jura explicare, sive carmina comera volueris, ubique victor et insignis habebere. *Hederae victricis.* In commissionibus et certaminibus ingeniosis victores hedera coronabantur. Vide lib. 2. Od. 2. vers. 29. Dicta est hedera, quod haerent; vel quod adhaeret; vel quia id cui adhaerent adhaeret. In tutela Liberi putabitur esse, quia ut ille semper juveat, ita haec vivet: vel quod

Frigida curarum fomenta reliquere posses,
 Quò te coelestis sapientia duceret, iras.
 Hoc opus, hoc studium parvi properemus et ampli,
 Si patriae volumus, si nobis vivere cari.

- 30 Debes hoc etiam rescribere, si tibi curae,
 Quanta conveniat, Munatius: an malè sarta
 Gratia nequidquam coit, et rescinditur? at vos
 Sen calidus sanguis, seu rerum inscitia vexat
 Indomita cervicem feros; ubicunque locorum
 35 Vivitis, indigni fratrum rumpere foedus,
 Pascitur in vestrum reditum votiva juvenca.

INTERPRETATIO.

abjiceret fomitem sollicitudinum frigidos efficientem, certe pervenires quò te summa eveheret sapientia. Id curemus, ad id incumbamus tam parvi quam magni, si volumus esse patriae nobisque utiles. Illud insuper mihi significa, te rogo, numquid tam carus, quam docet, tibi sit Munatius: an concor-

dia haud bene reconciliata dirimatur? verum sive fervidus sanguis, sive rerum imperitia vos exagitat animo non erudito immites; prolecto non debetis amicitiam fraternam violare: at quavis in regione versamini, ego vestrum in reditum vitulam pascere Dea ex voto sacrificandam.

ANNOTATIONES.

ita omnia, sicut ille mentes hominum, hūgat, Festus.

26. *Quod si frigora, etc.*) Amice castigat Flori vitia.

Frigida curarum fomenta.) Ambitio et avaritie curas periant infinitas, nutriunt et fovent, hominem reddunt frigidum et seque ad virtutes et studium sapientiae.

27. *Si patriae volumus, etc.*) Vide Cic. de Officiis.

31. *Munatius.*) Non is est Plancus ille Munatius, ad quem est Ode 7. l. b. 1. Sunt qui non fratrem Julii Flori, sed familiarem duntaxat fuisse arbitrentur: foedus vero fratrum dici posse et amicitia.

33. *Calidus sanguis.*) Fervens in juventute; saepe et facile ebulliens circa cor, iramque faciens et offensionem. Est in quibusd. codd.

Heu calidas sanguis, heu rerum inscitia vexat!

Rerum inscitia vexat.) Contra rerum usus et experientia, pariter et doctrina morum, ejusmodi juveniles motus placat, et cohibere docet animum temere effervescentem.

36. *Votiva juvenca.*) Dis votis et promissis pro felici reditu vestro et incoluntate. Huc forte pertinet quod, ut Tragicus hircum, ita Lyrici vitulam seu juvenum solebant mactare,

Q. HORATII FLACCI
EPISTOLÆ IV.
AD ALBIUM TIBULLUM.

Ad laborem honestum, moxque ad voluptatem hortatur.

- A**LI, nostrorum Sermonum candide iudex,
Quid nunc te dicam facere in regione Pedana?
Scrivere quod Cassi Parmensis opuscula vincat;
An taciturnas villas inter reptare salubres,
3 Curantem quidquid dignum sapiente bonoque est?
Non tu corpus eras sine pectore. Di tibi formam;
Di tibi divitias decelerant, artemque fruendi.
Quid voleat duci nutricula majus a'anno,
Quam sapere, et fari ut possit quae sentiat, utque
10 Gratia, fama, valetudo contingat abunde,

INTERPRETATIO.

TIBULLE, bene censor nostrorum sermonum, quid putem egere te modo in regione Pedana? Crecidamne te componere quod superet opera Cassi Parmensis: an otiosum ambulare in nemoribus amoenis; ceterum nihil protermitentem eorum quae decent virum prolium ac prudentem? At-

qui tu non corpus es absque mente. Dis elegantum tibi speciem, opesque, et his bene utendi facultatem largiti sunt. Quid vero nutrix alumno carissimo exoptet melius, quam sapientiam, et quae sentit posse eloqui: nec non ut favore habeat, et existimationem, sanitatemque,

ANNOTATIONES.

1. **Albi.**) Albius ille Tibullus Equestri familia Roma ortus, eodem tempore quo Ovidius. Ingenii serena tranquillitate, nec non praestanti corporis forma laetatus; nobilibus carus exstitit. Elegiarum quatuor libros perlegantes scripsit. Horatio quam familiaris fuerit, patet ex Ode 33. lib. 1. et ex hac Epistola.

Sermonum.) Satiorum pariter et Epistolarum. **Candide iudex.**) Sine invidentia et adulatione. **Foris allodat ad nomen Albi.** Epist. ad Pis. 7. 443.

Vir bonus et prudens versus reprehendit inertes, Culpas duros, &c.

2. **Pedana.**) Pedum Latii oppidum fuit, non longe ab urbe Roma. Pedanus simul et Ariciensis, Lavinentis ac Veiteros civitate donatos scribit Tit. Livius. In ea porro regione Tibullus praedium habebat sanatum et locuplet. Quo cum necessitas ad tenendum quoddam curas, ad eum scripsit Horatius, ostenditque multis donatum muneribus a natura, e Diis, a fortuna etiam, frui debere illis dum liceret per usum vitae sensum deluentis: neque sollicitum esse oportere.

3. **Cassi Parmensis.**) Item hic creditur, de quo lib. 1. Sat. 10. quippe Etruscus dicitur. Scripsit Tragedias, Elegias, Epigrammata. De eo s. c. Ver. Comment: Cassius Parmensis Tribunus militum in partibus Cassii et Bruti fuit. Quibus victis, Athenas se contulit. Quilatus autem Varus eo missus ad

Auguste, ut eum liberaret, studentem repensit: illoque perempto, scripinum cum libris stavit. Unde multi credidero Thyesten Tragediam esse opus Cassi Parmensis.

6. **Sine pectore.**) Sine corde, excori, absque animo et ingenio.

Formam.) Elegie corporis forma praestitio dicitur 1 bullus.

7. **Decelerant.**) Hoc eo refertur Aliqui, cum pauperior iam focus esset Albius: Alii explodunt, constanterque legunt, *decedant*; penultima licenter correpta. Ut et apud ipsum Tibull. lib. 2. Eleg. 5. *Hoc fuerant olim &c. pro, fuerant.* Apud Lucret. lib. 5. et Aeneid. 3. *constiterunt*, ubi vs go *constiterant*, certe consentient de Ecl. 4. Virgil.

Matri longa decem tulerunt fastidia menses. Artemque fruendi.) Oeconomia scientiam et peritiam.

8. **Quid voleat duci nutricula, &c.**) Perillus de his fuit Sat. 2.

Urque.) Leg. *ut et cui.*

10. **Gratia.**) Apud magnates. Metalla Corvinoz mite Tibullum fovit: pariter Metallum Tibullus celebravit. Ipse testis eo dicitur 10.

Hic jacet immitti consumptus morbo Tibullus;

Metallum terra dum sequi urque maris.

Fama.) Apud omnes. Ovid.

Donec erant ignes arcusque Cupitina arma;

Dicitur numeri, culte Tibulle, tui.

EPISTOLARUM LIBER I. 545

Et mundus victus, non deficiente crumena?
 Inter spem curamque, timores inter et iras,
 Omnem crede diem tibi diluxisse supremum.
 Grata superveniet quae non sperabitur hora.
 15 Me pinguem et nitidum bene curata cute vises,
 Cum ridere voles, Epicuri de grege porcum.

INTERPRETATIO.

et victum lautum, et marsupium numquam vacuum? Quoniam autem vivimus inter spem et sollicitudines, inter timores atque indignationes, auctor tibi sum ut unumquemque diem ultimum tibi lucere existi-

mas. Sic enim jucundum tempus accedet minime speratum. Certo me succi plenum et corpore egregie cultio fulgentem videbis, imo, si jocari velis, suum ex hara Epicuri.

ANNOTATIONES.

11. *Mundus victus.*) Libro 2. Sat. 2.
Mundus eris qui non offendit sordibus, atque
In neutram partem cultus miser.
 12. *Inter spem curamque, etc.*) His enim vita
 mortalium perpetuo conflictatur.
 14. *Grata superveniet.*) Gratiosa sunt quae non
 expectata superveniunt bona, acceduntque insperata.
 15. *Me pinguem.*) Se qualis repperat erat, pingit
 Horatius, obesulum, et cultus corporis studiosum.

26. *Epicuri de grege porcum.*) Abdomini et vor
 luptatibus ultro indulgentem. Cic. in Pisonem. *Epi-*
cure noster ex hura producte, non e schola. Apud
 Athen. lib. 7. cap. 5. non obscure dicitur sed alta
 voce clamat Epicurus: Quod bonum sit nullum
 agnosco praeter voluptatem ex gustu et venere. Con-
 tra tamen senassse Epicurum, vide in Annot. lib.
 2. Sat. 4. lin.

EPISTOLA V.

AD TORQUATUM.

*Ad carnem spūalem invitāt, et ad hilaritatem. Ebrietatis
commoda recēsset.*

- S**i potes archaici conviva recumbere lectis,
Nec modicā coenare times olus omne patella
Supremo te sole domi, Torquate, mancho.
Vian bibes iterum Tauro distusa, palantes
5 Inter Minturnas, Sinuessanumque Petrinum.
Sin melius quid habes, accesse; vel imperium fer.
Jamdudum splendet focus, et tibi munda supella.
Mitte leves spes, et certamina divitiarum,

INTERPRETATIO.

Si conviva potes, accumbere in thoris
tutis; nec abhorres edere quodvis olus e
tutus patina; o Torquate, expectatio te do
mi occidente sole. Potabis iterum Tauro ite
rum cōsule in calos fusum, inter Minturnas

palulosas et Petrinum Sinuessanum. Quod si
habet aliquid melius, asser, vel jussa evejue
re. Jam pridem accensus est nuxus ignis mea
que suppellectui gratia nitescit. Intermitte cu
ram rerum futildum, ac labores pro opibus,

ANNOTATIONES.

1. Si potes.) Si frugaliter et tenuis caena appa
ratus tibi placere potest.

Archaisi.) *archais* antiquitatem redelem, an
tiquum morem, antiquam simplicitatem et rustici
tatem referens, non solum la moribus, sed etiam
in fabrefactis. Gall. à la vieille mode: quo sensu
hic usurpatur. Apae qui ab Archia vel Archia hu
mili fabri vānam eymologiam expiscantur.

Conviva recumbere lectis.) Ad intemam accom
bete triclinariis in lectis antiquo modo fabricatis
e rutiliori materia.

2. Olus omne.) Donum olus, betam plebejam.
Pers. Sat. 3. v. 112.

3. Supremo sole.) Sub vesperam. Perperam sti
qui altissimum solem accipiunt, afferuntque illud
ex lib. 2. Sat. 8. de medio potare die; nec enim
hora tua convenit frogali coena; adde quod se
quitur de astutiae noctis benigna sermone.

Torquate.) Estne is L. Manlius ipse Torquatus,
causorum quidem patronus; ad quam est Ode 7.
lib. 4. Theod. Marcellus, Engle, inquit: Sic mortu
rum vocat Quintus scilicet; intelligit vara Q.
Nonium Asprensem, qui et Torquatus sit appella
tus; Argusque junctus arctius dicitur Sueton.
Octav. cap. 76. vide ibid. cap. 47. ubi sic habet
tur: In hoc ludero C. Nonium Asprensem lupus
debitatorem auri torque donavit: posteaque est
ipsum posteaque Torquati ferre cognomen.

4. Vian bibes.) Nec generosa; quippe e pala
stris Minturnis; nec vetustas insignia; nam
annis superioribus fusa in amphoras.

Iterum Tauro.) Consilium nominibus solite no
tari viti, alibi dictum est. Vide lib. 1. Od. 20. et

lib. 2. Od. 3. Porro T. Statilius Taurus homo no
vus, ut et Agrippa; sel Augusti amicitia, victo
que in Sicilia Lepido, rebusque mox in Africa ge
stis, onde et triumphum meruit; amphiteatro et
iam extracto fuit clarissimus. Consul primo fuisse
dicitur an. U. C. 717. secundo vero an. 728. cum
Horatius annum totius ageret 40. ant circiter. Ne
roni impit ejus abnepis Statilis Messalina.

5. Minturnas.) Haec oim fuit urbs Latii satls
culti, prope ostia Liris fluvii, in planitie, ubi am
phitheatrum et aqueductus. Horum reliquiae adhuc
vinunt; de urbe vero superest parva turris cum
thaberna dumtaxat. Non longe habet ingens palus,
in qua latuit Marius a Sylla profligatus. De quo
Juvenal. Satir. 10. vers. 176.

Excitum, et carcer.) Minturnarumque puldet.
Sinuessanumque Petrinum.) Montem ajunt
esse urbi Sinuessae imminentem; ubi modo oppi
dum cum arce, apud Sinuessam excitam, V. Koe
ca di monte Dragone. Alii dicunt fuisse vicum
agri Sinuessani, qui celebris erat vini cum quidem
bonitate, sed copia. Sinnessa vero, antea, Si
nops, in ora ubi Mariscus mons desinit, inter ostia
Liris et Vulturni fluminum.

6. Imperium fer.) Quidam Interpretantur: Tu
me fce regem coovili: quod mihi quidem absur
dum videtur.

7. Splendet focus, etc.) Ad convivium para
dum, conquidusque spes.

8. Mitte leves spes.) Omitta paululum solitas
occupationes molestias, sive pro divitiis, sive pro
fama et honoribus, sive pro defensionis clientum
taurum.

- Et Moschi causam. Cras nato Caesaris festus
 10 Dat veniam somnumque dies; impunè licetbit.
 Æstivam sermone benigno tendere noctem.
 Quò mihi fortunæ, si non conceditur uti?
 Parcus ob hæreditis curam, nimiumque severus
 Assidet insano, potare, et spargere flores
 15 Incipiam; patrisque vel inconsultus haberi:
 Quid non ebrietas designat? operta recludit;
 Spes jubet esse ratas; in proelia trudit inertem:
 Sollicitis animis onus eximit; addocet artes.
 Foecundi calices quem non fecere disertum?
 20 Contracta quem non in paupertate solum?
 Hæc ego procurare et Idoneus imperor, et non
 Invitus; ne turpe toral, ne sordida mappa

INTERPRETATIO.

atque Moschi defensionem. Dies crastina Caesaris natalibus sacra indulget licentiam dormiendi: fasque erit noctem æstivalem gratis colloqui in tra lucere. Quid opes juvant, si non licet his frui? Si quis parce viciat nimisque tristis, hæreditum causa, ille stulto proximis est. Ego veco contra, hoc magis bibam, et spargam flores; nec verebor etiam temerarius vocari. Equid vinolen-

tia non efficit? detegit occulta; firmam dat filuolam; inertem impellit ad certamina; anxie mentis ægritudinem discutit; artes docet. Scyphi abundantes quem non reddiderunt eloquentem? quem non liberalem vel in angusta inopia? Certe aptus et non repugnans ego ista jubeor curare: ne toral immundum, ne mappa illota

ANNOTATIONES.

9. Moschi.) Is fuit Rhetor Græcus refertur origine Pergænus, qui venecii reus a Torquato defendebatur.

Cras nato Caesare festus.) Cras iustitiam est, ob natalem Caesaris; ac proinde silentibus iudiciis ac strepitu forensi, dormie in multam lucem, et epulæ, et hilaritati vacare licebit.

Nato Caesare.) Accipiunt vulgo de natali Augusti; qui cum in Septembri sit circa hunc, ex duobus; ad rem præsentem non licet admodum. Nilum igitur cum quibusdam intelligere natalem Julii Caesaris, qui Julio quidem mense habet nomen æstivum, vide Macrobi. Saturn. lib. 2. cap. 12. Dion. lib. 44.

11. Æstivam sermone benigno tendere noctem.) Noctem ætate breviorē extendere seu protrahere sermonibus prolatis, familiaribus, iocundis.

12. Quo mihi fortunæ.) Ita Marcus alligat dei causam. Habet tamen codices plerique: Quo mihi fortuna?

13. Parcus ob hæreditis curam.) Quisquis sumptui parcus, gressumque defraudat; ut unajoret hæreditatis oves relinquit, insinit piope.

14. Spargere flores incipiam.) Splendide caenam apperebo, atque in secunda mente de more flores inspergam.

16. Designat.) Non. Marcell. designat, est, cum nota et ignominia aliquid facere. Donat. in Terentio. Adhuc ad eas voces; modò quid designat?

est, inquit, novum quid moliri seu malum seu bonum.

17. Spes jubet esse ratas.) Lib. 3. Od. 13.

Ta spem reducis mentibus anxii.

Vide ibi, item lib. 4. Od. 12.

Inertem.) Al. inertem, loco modo citat.

Piresque et udit cornua pauperi,

Post te nec traxi tremanti

Rum apices, neque militum arma.

19. Sollicitis animis onus eximit.) Hinc Liber dicitur Baccus.

Addocet artes.) Seu quia vinum moderate sumptum oculi ingenium: sive quod ebrii plerumque sunt iocabundi, sequè omnia scire prædicant, incepte guidem.

20. Solum.) Vel ab omni sollicitudine paupertatis liberum, vel prodigum in ipsa paupertate.

21. Idoneus, et non invitus.) Erat enim Heracles igitur, hilaris, nec non mundicie perquam studiosus.

22. Ne turpe toral.) Ne thori, seu lecti trilineares offendant convivæ sordidos. Vide lib. 2. Satira 4. sub finem.

Ne sordida mappa.) Ne dum manus abstergant conviva inter edendum, mappa immunditie fastidium pariat et nauseam, quod naribus corruptis significatur. Vide locum modo citat. Sat. 4. lib. 2.

- Corruget nares, ne non et cantharus et lanx
Ostendat tibi te: ne fidos inter amicos
25 Sit qui dicta foras eliminet; ut coëat par,
Juhgaturque pari. Brutum tibi Septimiumque,
Et nisi cucina prior potiorque puella Sabinum
Detinet, assutnam locus est et pluribus umbris:
30 Tu quotus esse velis, rescribe: et rebus omissis,
Atria servantem postico falle clientem.

INTERPRETATIO.

nares faciat contrahi; ut vasa et patinae
te tibi repraesentent; ne inter familiares
reperiatur qui dicta exportet extra; ut
pares congregemur. Porro convivas tibi
dabo Brutum et Septimium, Sabinum
quoque; dummodo non detineat eum cœ-

na prior et amica potior. Est etiam lo-
cus multis comitibus. At in convivio ni-
mis con stipato capranus factor molestus est.
Tu rescribe quotus esse cupias. Mox an-
tem negotiis abjectis per fores posteriores
fuge clientem in atrio stantem.

ANNOTATIONES.

23. Cantharus et lanx ostendat tibi (te.) Vasa
tam sint nitida, ut quasi speculum imaginem tuam
reddant exhibentque.

Cantharus.) Vas vinarium speciem refereo
ascarabæ, qui *xanthopæ* Græcè dicitur: tali pocu-
lo usus Bacchus, ipsi proinde sacro. Meminit Ma-
crob. pariterque Athenæus. Item Piss. lib. 33.
cap. 11. Marius post victoriam Cimbricam can-
tharis potuisse Liberi patriæ exemplo traditur. At-
nob. sub finem lib. 6. Quid in Liberi dextera pen-
dens potioris cantharus? magnam assutamque in-
dicat Virgil. Ecl. 6. v. 17.

Et gravis attrita pendebat cantherus ansa.

25. Sit qui dicta foras eliminet.) Ne quis
extra limen comus efferat, effusit, evulget, que
inter potandum dicta liberius fuerint: ex quibus
semere invidia conficitur. Apud Lacedæmonios,
inquunt, publica intrantibus convivia, aliquis se-
nior ostendens fores ita monebat: Per has ne ver-
bum ullum egrediatur.

Ut coëat par.) Hinc enim jucundior fit sermo-
cristio.

26. Brutum tibi, etc.) Nisi unus est qui legat

Brutum; at hinc bruti nomen mereatur, meo
quidem iudicio.

28. Umbris.) De his conviviorum sectatoribus,
lib. 2. Sat. 8.

29. Sed nimis arcta premunt, etc.) Ubi plures
sunt conviva, axillarum gravis odor cretat nau-
seam. Vide Epod. 12.

30. Tu quotus esse velis rescribe.) Dic quot ve-
lis tibi sedules et convivas. Vero dicebat convi-
varum numerum incipere oportere e Gratiarum
numero, et progressi ad Musarum; id est, profici-
cisci a tribus, et consistere in novem, etc. quæ
lege apud Gell. lib. 13. cap. 1.

31. Postico.) Plautus posticum dicit, sup-
otium. Petronius posticum, sup. januam. Galli
porte de derrure. Virgil. Aë. 2. v. 433, ita rem
explicat:

Limem erat, cœcæque fores, et pervius unus
Tectorum inter se Friami, postesque relictis
A largo.

Clientem.) Moschum, vel alium, qui in atrio
te observat aliquando cupidus. Hunc autem felle
egrediens per januam posteriorem, et veni ad aë.

EPISTOLA VI.

AD NUMICIUM.

Felix est qui nihil timet, nihil cupit.

- NIL admirari, prope res est una, Numici,
Solaque, quae possit facere et servare beatum.
Hunc solem, et stellas, et decedentia certis
Tempora momentis, sunt qui formidine nulla
5 Imbuti spectent: quid censes munera terrae?
Quid inaris extremos Arabas ditantis et Indos?
Ludicra quid, plausus, et amici dona Quiritis?
Quo spectanda modo, quo sensu credis et ore?
Qui timet his adversa ferè miratur eodem
10 Quo cupiens pacto: pavor est utrique molestus;
Improvisa simul species exterrit utrumque;

INTERPRETATIO.

Omnis, nihil mirari, est unica fere et
sola res, quae possit beatum efficere
et servare. Reperiuntur homines, qui nulla
trepidatione affecti contemplantur so-
lem hunc, et stellas, et tempora certis
horis absentia. Quid putas de terrae do-
nis? quid de muneribus maris ultimos
Arabas Indosque locupletantis? Quid

de ludis, et applausu ac muneribus Popu-
li Romani faveris? Quo animo, quo ju-
dicio vulgus aspicienda haec putas? Certe
qui formidat istis contraria, eodem modo
afficitur, quo is qui ea desiderat. Atque
in utroque trepidatio est acque molesta;
cum insperata species utrumque perturbat;

ANNOTATIONES.

1. Nil admirari.) Admirabilis Epistola, loquit
Parthenius; erudita, Torrentius: eura, Landi-
nus. Sane admirabilis, quae nihil sulto mirari,
luculenter et misce docet: erudita, quae Philoso-
phiae moralis et sive mysteria reconditissima clare
exhibet, atque solenter insinuat: aurea, quae au-
dace mediocritatis ac vera virtutis imaginem elo-
gantem adumbrat.

Nil admirari.) Non pericilli admiratione illa
fatus, e qua nascitur cupiditas, vel timor, soli-
ummodo perinde torquentes. De ea Epist. 1. v. 47.
Stultus illi admirationi virtutem contrariam Demo-
critus vocabat ἀδυσκασία.

Numici.) Numicia gens Romae patricia.

3. Decedentia certis tempora momentis.) Con-
versiones astroorum, indeque notas mutationes,
temporum vices, ac temperatum varietates, etc.

4. Formidine nulla imbuti.) Quod si intrepidi
spectent coelestia, certe multo magis terrena.

5. Munera terrae.) Aurum, argentum, etc.

6. Munera maris.) Margaritae, gemmae, etc.
Arabas.) De his lib. 1. Od. 29. lib. 2. Od. 12.
Indos.) Lib. 1. Od. 12.

7. Ludicra.) Victoriæ in ludis, quae magni
alim habita.

Q. Horat. Flac. Tom. II.

Plautus.) Benevolentiam populi significatam
publice, vel asurgendo, vel consultando, vel ac-
clamando, vel applaudento, Vid. lib. 1. Orl. 20.
Dona Quiritis.) Honores et magistratus de a-
tos per suffragia populi Romani. Qui dabat olim
imperium, fuses, legiones, omnia. Juvenal. Sat.
10. v. 78.

8. Quo sensu.) Stoici dicebant perturbationes
omnes opinione constare.

Ore.) Fronte, oculis, affectus demonstrant
ut plurimum.

9. His adversa.) Inopiam, contemptum, igno-
miniam, sibilos, explosiones.

10. Pavor.) Metus est mentem loco movens;
Cic. Tusc. 4.

Utrique molestus.) Alii utroque, cupienti ac
timenti: timens enim vexatur dolore mali futuri;
cupiens autem desiderio boni absentis.

11. Improvisa simul species exterrit utrumque.)
Sua species boni praesentis insperata, quae ultio
gendio examinat etiam interdum: seu species mali
praesentis tristitiam creans eo graviorem, quo mi-
nus expectabatur. Unde exoritur stupor, torpor,
agritudo. mentis alienatio, etc.

- Gaudeat, an doleat; cupiat, metuatne. Quid ad rem
 Si quidquid vidit melius pejor suo spe,
 Defixis oculis, animoque et corpore torpet?
 15 Insani sapiens nomen ferat, aequus inquit,
 Ultra quem satis est virtutem si petat ipsam?
 I nunc, argentum, et marmor vetus, aeraque, et artes
 Suspice: cum gemmis Tyrios micare colores:
 20 Gaude, quod spectant oculi te mille loquentem,
 Gnavus manē forum, et vespertinus pete lectum,
 Ne plus frumenti dotilibus emetat agris
 Mucius: indignum, quod sit peioribus ortus,
 Illic tibi sit potius, quam tu mirabilis illi.
 Quidquid sub terra est, in apricum proferet aetas:
 25 Desodiet condetque nitentia: cum bene notum
 Porticus Agrippae, et via te conspexerit Appi:
 Ire tamen restat Numa quod devenit et Aeneas.

INTERPRETATIO.

seu laetetur, seu moereat, seu cupiditate, seu
 formidine percellatur. Quid autem ad pro-
 positum, si cum aliquid aspexerit fortunatius
 aut infelicius quam sperabat, oculos tenet
 immotos, atque mente simul et corpore ob-
 stupeſcit? Virtutem ipsam si quis nimium
 expectat: sapiens desperare, iustus iniustus es-
 se existimabitur. I modo, admirare argentum,
 et vetus marmor, et frabefacta ex aere;
 purpuram et gemmas concupisce: lactare quod
 te dicentem mille oculi attendunt: mane fo-

rum frequenter sedulus, ac sero dumtaxat redi,
 ne Mucius plus tritici, quam tu, colligas
 ex agris dotabilis: quippe indignum est ut
 ille ignobiliore stirpe gentis a te suscipiatur
 magis, quam tu ab illo. Quodcumque
 additum in terra delitescit, id tempus ex-
 promit in apertum; infoscat autem et oc-
 cultabit conspicua. Sic postquam porticus
 Agrippae et via Appia te spectaverit valde
 illustrem; attamen superest ut pergas eo,
 quo Numa et Aeneas tandem verunt.

ANNOTATIONES.

12. Quid ad rem.) Quid ad felicitatem, quam
 modo rem investigamus.
 17. I nunc, etc.) Si res bonas, si virtutem
 ipsam ultra quam satis est expectare, stultum est,
 eo licet cupide scrutari metalla, vasa, lapillos,
 purpuram, imo famam, celebratam nominis,
 opes, honores etc.
 18. Tyrios colores.) Vide lib. 2. Od. 18. v. 8.
 Ibiq. adnot. Item lib. 3. Od. 29. in fine.
 20. Gnavus manē forum etc.) Vel primo mane
 forum negotiantium pete; ibique exerce quod Ju-
 nus summus ab imo perducit; hoc est fortare divi-
 tias accumula. Epist. 1. v. 54. Item lib. 3. Sat. 3.
 vel, forum judicarium frequenter, et causis agen-
 dis quantum facit, Martial.
 Dives eris. Remota si cautas egeris.
 Vespertinus pete lectum.) Diem totam lucro fa-
 ciendo consume: nec domum redi nisi sero et sub
 vespere.
 Dotilibus agris.) Ab uxore acceptis dotis
 nominis.
 22. Mucius.) Plebejus et ignobilis.
 23. Quam tu mirabilis illi.) Quid tu Petricus
 illi obscure et obiecto non sis mirabilis per ma-
 jores divitias. Propertius.
 24. Quidquid sub terra est.) Quidquid modo est,

- te miraris et optas, peribit: et tu priter cum
 isis: quare ponis virtutem, quae sola bonum
 stabile est et solidum. Epist. 1. v. 47.
 26. Porticus Agrippae.) M. Agrippa tertium
 Consul Pontifex fecit: addidit vero porticum co-
 lumnis ingentibus, trabibus etiam novis auro super-
 fuis superibam. Synecdoc. pro quavis portica, quam
 quidem Roma fuit multiplex. Epist. 1. v. 21. In
 his ambulare, seque ostentare insignes quippe con-
 suverant.
 Via Appi.) Appius Claudius Censor viam Ro-
 mae per portum Capenam Brundisium usque
 constravit adeo latam, ut piaustra duo sibi occurrentia
 facile pertransirent. Huc a Trajano instaurata,
 Statius 2. Sylv. carm. 2.
 Appia longarum teritur regina viarum.
 27. Ire tamen restat.) Postquam te omnibus
 ostentaris, diaque splendide egeris, tandem mo-
 riendum est; perinde ac ipsi Rom. reges mortui
 sunt. Vide lib. 1. Od. 28. et lib. 4. Od. 7. v. 15.
 Numa.) Pompilius, secundus a Romulo rex,
 iustitia clemens et religione. Tit. Liv. 1. Plutarch.
 etc.
 Aeneas.) Metellus, rex quartus Rom. Numa ex
 filia nepos, bellica gloria effulsit. Tit. Liv. etc.

- Si latus aut renes morbo tentantur acuto,
Quaere fugam morbi. Vis recte vivere? quis non?
- 30 Si virtus hoc una potest dare; fortis omisiss
Hoc age deliciis. Virtutem verba putas, ut
Lucum ligna? cave ne portus occupet alter;
Ne Cibyritica, ne Bithyua negotia perdas:
Mille talenta rotundentur, totidem altera; porro
- 35 Tertius succedant, et quae pars quadret acervum.
Scilicet uxorem cum dote, fidemque, et amicos,
Et genus, et formam, regina pecunia donat,
Ac bene nummatum decorat Suadela Venusque.
Municipis locuplex eget aeris Cappadocum rex.

INTERPRETATIO.

Age vero, si *Latus aut renes* graviter dolent exquirere licet doloris levamen. At visne recte vivere? *Equis non vult?* inquit. Ergo, si sola virtus hoc conferre valet; ad hoc labora strenue obiectis voluptatibus. Quod si contra virtutem censes mœra esse verba, sicut lucum arbores tantum: cura diligenter, ne alter portus occupet, neve dimittas negotiationem apud Cibyrites et

Bithynos: cura ut mille talenta compleantur, totque altera adjiciantur, itemque tertia, imo et quarta; ut cumulus reddatur quadratus. Nempe dominatrix pecunia tribuit opulentiam conjugum, et fidem, et amicos, et nobilitatem, et pulchritudinem: atque divitem stipant Suada et Venus. Verumenim Cappadocinae rex abundans teris indiget pecunia.

ANNOTATIONES.

28 *Si latus aut renes, etc.* Si labores pleuritide, vel nephritide. Vide l. 2. Sat. 3. v. 29.

29 *Quaere fugam morbi.* Ut corporis, sic et animi debes morbos fugere, pari saltem diligentia.

31 *Virtutem verba putas.* Si iasee quid esse virtutem putas. Hercules apud Tragicum quendam: et exinde Brutus (ex Dione lib. 47.) deploratis rebus exclamasse solet: O misera virtus, eras igitur nugæ tantummodo? At ego te velut rem solidam sectabar: verum fortuna serviebat: tuncque vocavit nūm et familiaribus, ut te interficeret.

32 *Ut lucum ligna.* Verumtamen non arbores facimus lucum, sed religio et consecratio alicui nūmuli.

Cave ne portus occupet alter. Ante alios mari te committas: naviga ad Cibyrites et Bithynos: occasiones occupa negotiandi et ex negotiatione discendi. Pers. Sat. 6. v. 75. *Mercare, atque exerce toletis omne latus mundi, ne sit praestantior alter etc.*

33. *Cibyritica.* Cibyria urbs Phrygiae magosae, in confinio Lycos, cognomento magna, sequissimis fama celebris; ex Strabone. Eo vero mita solebant lucrationes, et quotquot avidæ quaerunt odorari et sectari cognoscuntur. Altera fuit Cibyria minor dicta, apud Cicilian, ab ora maris distans decem prope milliisibus.

Bithyua. Bithynia Asiae regio, hinc Euxino mari, thinc Propontidi vicina; Thracia Asiatice Xenophoni occupata. Urbes habuit praecipue Chalcidionem, Nicomediam, Apamiam, Nicæam, Hieracleum, Prusiam.

34. *Mille talenta rotundentur.* Rotundum dici-

tur omni ex parte perfectum. Gall: faire le cœmpre rond.

Talentum. Talentum, *talantus*, statera, *laux*, pendas; aliquando ponitur pro quovis ingenti pondere auri vel argenti: aliis significat certum pondus; quod tamen varium variis gentibus. Celebratur in primis talentum Atticum, quod drachmas sexies mille continebat. Poire deschaena Attica respondet grosso Franco, qui valet octo solidus cum sex denariis, aut circiter: siquidem marca argenti grossos habet sexaginta quatuor, illique ut plurimum valet viginti sex aut septem libellis, sive Francicos, ut vocamus. Quia cum ha sint, grossi illi sexies milles multiplicati faciunt monetæ nostræ libellas 2550. Quotæ vero talentum auri majus sit argento, ex auri supra argenti valore facile estimaveris.

35. *Quæ pars quadret acervum.* Ut quæter mille talenta inveniasur integra, completa ac perfecta. Pers. cit.

Rem duplices: Fecit jam triplex, jam mihi quarto.

Jam dacies redit in rogant.

36. *Suadela.* Sive Suada, Gr. Περθε, persuasionis Dea: videtur Horatius indicare facilitatem conciliandi impias, tum quod addit, *Venusque* tum quod ante dixit, *uxorem cum dote*.

30. *Municipis locuplex, etc.* Cappadocia minoris Asiae perampla regio, cuius populi ad servitutem adeousti, ut ostendimus libertatem Romanis, maluerint regem eligere Ariobarzaneum. Alex. ab Alex. lib. 2. cap. 27. Cit. post talia, in Senata. Cappadocem modo abieciunt de grege venulium diceres. Pers. ism cū.

Cappadocia rigida pinguis planissime caicata,

- 40 Ne fueris hic tu: chlamydes Lucullus, ut ajunt,
Si posset centum scevae praebere rogatus,
Qui possum tot? ait: tamen et quaeram, et quot habebo,
Mittam: post paulo scribit, sibi millia quinque
Esse domi chlamydem: partem, vel tolleret omnes.
- 45 Exilis domus est, ubi non et multa supersunt,
Et dominum fallunt, et prosunt furibus. Ergo
Si res sola potest facere et servare beatum;
Hoc primum repetas opus, hoc postrumus omittas.
Si fortunatum speies et gratia praestat;
- 50 Mercemur servum, qui dictet nomina, laevum
Qui fodiat latus, et cogat trans pondera dextram
Porrigere. Ille multum in Fabia valet, ille Veluâ:

INTERPRETATIO.

Ne tu fueris ejusmodi; sed potius Lucullo similis. Lucullus, inquit, interrogatus num posset centenas chlamydes ad spectaculum commodare, respondit: Qua ratione possum tot praebere? attamen quaeram, et quot inveniam praebebo. Paulo vero postea significat, se domi habere quinque millia chlamydem: posse igitur sumi partem vel cunctas. Hoc est locupietem esse. At contra angusta est res familiaris, in qua non plurima superfluent, ignoranturque a do-

mino, et juvant fures. Quae cum ita sint siquae opes solae valent reddere felicem et conservare; hunc laborem primum assume, et ultimum dimitte. Si beatum facit decus externum et favor, emamus servum, qui nomina civium suggerat, qui latus sinistrum pungat, moneatque manum efferre trans moles; atque intrasurret, indigietque: Iste plurimum potest in Fabia tribu, hic in Velina:

ANNOTATIONES.

40. *Ne fueris hic tu.*) Nec sis qualis rex ille, una re abundans, ceterarum inops. Quin potius sis ut Lucullus adeo locuples rebus omnibus, ut plor possideret quam sciret. Vult suadere Poeta, sapientiam studendum imprimis, quam divitiis omnia praesto adnot.

Chlamydes Lucullus etc.) Lucullus Romae insignis vir nobilitate, facultia, opibus, Africam Praetor justissime administravit, Mithridatem non semel profligavit, etc. Is rogatus a Praetore urbano, ut celebrandi causa spectaculi commodaret chlamydes multae, longe plures etiam abstulit.

43. *Millia quinque esse domi chlamydem.*) Plutarch. in Luculli vita minorem numerum designat: centum nempe ait ab eo petitas, ducentas autemuisse missas, quod certe propius ad verum accedit.

46. *Dominum fallunt.*) Nescientem esse tantos sibi divitias.

Prosum furibus.) Scilicet a magno numero facile detrahitur ac rursus aliquid, domino vix advertente. Plaut. *Nihil est hic quicquid furibus: in inaniis sola oppletas atque aranis.*

47. *Si res sola potest, etc.*) Si epulos fieri beatorum credimus, his maxime congregandis operam demus.

49. *Si fortunatum.*) Si nominis splendore et gratia spem populum constare felicitatem existimamus. captandis civium animis incumbamus, magnitudo et dignitates ambiamus, adeoque mercemur servum nomenclatorem, qui nobis praestet, ut hi, deducaturque ad praesumendum novumque et

verbis officiosis demerendum.

50. *Qui dictet nomina, etc.*) Qui candidatum moneat, quo quisque civium appellandus nomine, quo officii genere obtinendum sit ejus suffragium; Cicer. pro Murena: *Quid quod habes nomenclatorem? ... si nomine appellari abis te civis tuos honestum est; turpe aut eos notiores esse servo tuo, quam tibi.* Vide Sigon. 2. de Juris. cap. 30.

51. *Laevum qui fodiat latus.*) Servus nomenclator incedens ad latus heri laevum, honoris causa: quoties obvis repente fiebat quidpiam salutandis, domini latus cubito pollebat fodicabique, atque innuabat quis et qualis esset ille civis, ut rite et honeste appellaretur.

Trans pondera dextram porrigere.) Varia hic varii effluunt. Sunt qui notari velint ambiciosos petitores publica pondera in largitionibus excedentes, et olei, vini, ceterorumque pluvialium domos. Alii sic explicant: moneat heredium exerere extra togam culticam et complicitam, dextramque porrigere ad praesumendum occursum forte alium. Hae sane longe quaevis videntur. Vero propius est: admoneri candidatum occursum civi obvium ire, et manum vel praesumendo vel adjuvando porrigere; superatis etiam impediendis, si quae interveniant, v. g. sive turba obstitit, sive moles aut trabes in via satque ponderosa fuerint intermedia, ea transiliendo, et salutandum civem diligenter et officiose adjuvando.

52. *Ille multum in Fabia, etc.*) Sic nomen-

- Cuilibet hic fasces dabit; eripietque curule,
 Cui volat, importunus ebur frater, pater, adde,
 55 Si cuique est actas; ita quemque facetus adopta.
 Ut bene qui caenat, bene vivit: lucret, amas
 Quod ducit gula: piscemur, venemur; ut olim
 Gargilius, qui manè plagas, venabula, servos,
 Differtum transire forum populumque jubebat;
 60 Unus ut è multis populo spectante referret
 Emptum mulus aprum: crudi tumidique lavemur,
 Quid deceat, quid non, oblii. Caerite cera
 Digni; remigium vitiosum Ithacensis Ulyssci;

INTERPRETATIO.

ille cui voluerit fasces dabit, et cui libuerit ebur curule detrahet molestus: voca fratrem vel patrem, secundum aetatem cuiusque; sic unumquemque urbane tibi concilia. Quod si beate vivit qui laute vescitur; dies est, pergamus quo gula trahit: piscemur, venemur; sicut pridem Gargilius, qui mane per forum populo frequens ire imperabat fa-

mulos cum retibus ac venabulis; ut coram plebe mulus unus e pluribus reveheret aprum pretio comparatum. Epulemur etiam, et balnea subeamus cibis non ocois pleni; nec curemus quid honestum sit, et quid indecorum: praestemus nos licet censura dignos; imitemur luxuriosos comites Ulyssis Ithacæ regis,

ANNOTATIONES.

clator hero candidato suggerit: en ille civis in tribu Fabia multum valet: eum perinde multis officiis et blandimentis capta.

Fabia, Velina.) Pop. Rom. in 35. tribus seu classes aut familias diviso, norant omnes, et suffragia ferri solita modo viritum, seu per viros singulos; modo tributum aut centuriatum, idest per tribus aut centurias. Vide Alex. ab Alex. lib. 4. cap. 3. ubi de comitia curiatis, centuriatis, tribuibus, deque varia sobinde ratione suffragandi.

Fabia.) A gente Fabiorum nominatissima dicta est.

Velina.) Seu s. Velia, edita orbis regione; seu a Velino loco, cuius incolae in civitatem adsciti. Cetata Tribuum nomina, numerumque quoadque diversam lege apud cit. Alex. ab Alex. lib. 1. cap. 17. etc.

53. *Cuilibet hic fasces dabit.*) Imperium, consulem, summam magistratum hic dabit et affert cuiusque ille suffragii voluerit; adeo valet apud tribules; torque suffragatores secum trahit. Et e cois-rio.

Fasces.) Nemo nisi pro magistratu poni haec magistratum insignia; synecdo. Nimirum Dictatori apparebant lictores 24. cum Fasces: Consuli duodecim; Praetori sex. Fasces autem erant virgae plures securi circumgatae, ita ut extaret ferrum: quibus significabatur potestas castigandi quae corrigenda erant, praecidendi vero quae non possent emendari. Platarch. Problem.

Curula ebur.) Synecdo. Magistratum, cui ius est setias curulis eburneae, et in ea sedendi, seu cum iudicia exerceat, seu cum in Curiam vehitur. Gell.

lib. 3. cap. 18. Tul. Catil. 4. Non haec sedes honoris, setia curulis, unquam vacua mortis periculo atque insidiis fuit. Juvenal. Sat. 10. v. 17.

. . . Illi setias donare curulas;

Illum exercitibus praepone, etc.

56. *Si bene qui caenat, bene vivit.*) Pers. Sat. 4. v. 17.

Quae sibi summa boni est? uncia vixitae patellae

Semper; at assiduo curata cuticula sole.

58. *Gargilius.*) Is insens, et stultae gloriae cupiditate ductus videri cupiebat venando cepisse feram, quam pretio mercatus erat eb. alius captam.

61. *Crudi tumidique lavemur.*) Lavabant prisci belluones ad accelerandam ciborum coctionem, excitato calore naturali per frigoris antipathiam, ut citius et nave fame ad epulas redirent.

62. *Cuerite cera digni.*) Digni referri in tabulae Caeritum, id est, a Censore infamiae laque notari, non secus ac urbis Caere populi, quibus ob flagitiosam defectionem jus suffragii ademptum est. Vide Gell. lib. 16. cap. 13. Item Petrus Criolus de Hon. Dic. lib. 2. cap. 6. ubi sic habet: Primi omnium municipes facti Caerites sine ullo juris suffragio . . . unde tabulae Caerites dictae, in quas Censor eos referebat, qui nota vet ignominia quipiam forent insignes. Ex quo erudit Placcus in epistola ad Nomicum, dignos Cuerite cera appellat Romanos, qui luxu et voluptatibus turpissimis tenebantur, quem locum Horatiani interpretes ineptissime, ut alia permulta, exposuerant. Haec enim ille.

63. *Remigium vitiosum Ithacensis Ulyssci.*)

- Cui potior patria fuit interdicta voluptas.
 65 Si, Mimnermus uti censet, sine amore jocisque
 Nil est jucundum; vivas in amore jocisque.
 Vive, vale: si quid novisti rectius istis,
 Candidus imperti: si non, his utere mecum.

INTERPRETATIO.

qui patriam posthabuerunt vetitae voluptati.
 Si autem, ut Mimnermus arbitrat, nihil
 dulce est absque amore et joci; in amore

et joci vive. Age, vale. Si quidpiam scis
 his melius, benigne communica nobiscum;
 sin autem, illis mecum utere.

ANNOTATIONES.

Ulysses a Tiresia vate monitus edixerat sociis, ne
 bonas Solis violarent. At illi Ulyse dormiente,
 ex his mactatis epulis sibi paraverunt. Quapropter
 ira numinum obnoxio penas dederunt, haud inge-
 que assumpti patriam non reverserunt. Vide lib. 2.
 sat. 5.

65. Mimnermus.) Hic Poeta Epicureus, Cole-
 phoni, vel Smyrneus, septem sapientibus anti-
 quior vel aequalis, pleraque scripsit amatoris Ele-
 giaco versu, tam suaviter et argute, ut Ligysta-
 des appellaretur. Suidas. Mimnermus dulcis repe-
 rit sonus, et mollis pentametri cantum. Athen. lib.

3. esp. 8. Propert. lib. 1. Eleg. 9.

Plus in amore valet Mimnermi versus Homere.

Carmine mansuetus lenis quater amor.

Apud Plutarch. lib. de virtute morali, hoc Mi-
 mnermi distichon referitur.

Τὴν δὲ χάριν, εἰ ἐν ἀφροδίτῃ, ἀντὶ χροῦτος
 Ἄφροδίτης;

Τὴν δὲ χάριν, εἰ ἐν ἀφροδίτῃ, ἀντὶ χροῦτος
 Quid gratum, quid jucundum, aurea, si Venus
 abest!

Emerit, me harum cura relinquet ubi.

67. linn.) Quae de summo bono discedit.

EPISTOLA VII.

AD MOECENATEM.

*Moecenatis in se liberalitatem laudat, at libertatem et otium
opibus praefert.*

- QUINQUE dies tibi pollicitus me rure futurum,
Sextilem totum mendax desideror: atqui
Si me vivere vis sanum recteque valentem;
Quam mihi das aegro, dabis aegrotate timenti,
5 Moecenas, veniam, dum sicut prima calorquo
Designatorem decorat lictoribus atris:
Dum pueris omnis pater et matercula pallet;
Officiosaque sedulitas, et opella forensis
Adducit febres, et testamenta resignat.
10 Quo si hiuma nives Albanis illinet agris,

INTERPRETATIO.

PROMISERAM tibi, Moecenas, ruri me com-
moratum non plus quinque diebus:
ecce autem integro mense Augusto absum
fallax. Verum, si me vis incolumem vivere
et bene valere, quod aegrotanti concederas,
hoc indulge aegrotare metuenti; dum prima

ficus et aestus libitinarium exornat atratis
ministris; dum parentes filiis timent; dum
sedulus et officiosus in foro labor gignit fe-
bres, atque aperit testamenta. Cum ve-
ro hyems nivibus operiet agros Albanos,

ANNOTATIONES.

1. *Quinque dies.* De hac Epistola recte qui-
dem Scaliger: *septima*, inquit, *ades elegans est*,
ades urbana, ut ad eas virtutes nihil addi posse
videatur.

Rure.) In villa mea Sabina. Vide infra Epi-
stol. 16. De illa jam antea l. 1. Od. 7. lib. 1. Od.
18. Lib. 3. Od. 13. Epod. 2.

2. *Sextilem.*) Hic mensis, ut et Quintilis, a
numero dictus, secundum Romuli ordinationem,
Martio enim tenente principium: nihilominus re-
men eilem post praepositos a Numa Isaacium ac
Februarium, veteris nomen retinuerunt Quintilis et
Sextilis, quamvis non jam Quintus et sextus, sed
septimus et octavus essent. Postea vero in honorem
Julii Caesaris Dictatoris, legem ferente M. Anto-
nio Merco filio Consule, Quintilis appellatus est
Julius, quod eo mense ad 4. Idus Quintilis Ju-
lius Caesar in lucem editus sit. Augustus deinde
est, qui Sextilis antea vocabatur, donec boori
Augusti daretur ex Senatusconsulto, cujus haec sunt
verba: Cum Imperator Caesar Augustus mens Sex-
tilis et primum consulatum intersit, et triumphos
tres in urbem intulerit, et ex Janicula legiones de-
ducatur secutaeque sint ejus auspicio ut fidem; et E-
gyptus hoc mens in potes sit a populi Rom. redacta
sit: finique hoc mens bellis civilibus impositus sit;
atque ob has causas hic mensis huic imperio feliceis-
mus sit ac furit, placere Senatui, ut mensis Au-
gustus appelletur. Macrobi. lib. 9. Saturn. cap. 12.
4. *Dabis aegrotate timenti Moecenas veniam.*)
Moratum nempe habere comitem acidum Moecenas

cupiebat. At ille emanat sua libertatis, hoc ser-
viti genus vix ferbat. Adde quod Poeta et car-
mina secretum atque otium requirunt. Vide postea
v. 34. 1000.

5. *Dum sicut prima calorquo.*) Dum fervet Ca-
nitule, quo tempore maturascunt ficus. Porro
grievus estate est Roma habitatio, nisi divitibus do-
mesticis quaedam et viduarum saviente etiam extra
frigida habentibus.

6. *Designatorem.*) Sic dicitur qui pompam fu-
nebrem, vel ludos scenicos constituit, ordinat,
composit; quique locum et tempus ad egendum
personis designat. Gall. *Jure Crieur*; Item, *Ma-
istre de ceremonies*.

Decorat lictoribus atris.) Lepide, quesi registra-
tum lictoribus, sic designatorem exhibet Poeta
noster stipitem et decoratum suis ministris, libitina-
riis, vesperilionibus, ustoribus, pollincitoribus, sen-
dipilariis, qui omnes palla recte induti adint.

7. *Dum pueris omnis pater, etc.*) Ob frequen-
tes et periculosas et tempestate agrotationes.

8. *Opella forensis.*) Nimia quidem opera clien-
tibus praerita, nimia sedulitas in actione forensi.

9. *Testamenta resignat.*) Scilicet aperiantur te-
stamenta duatextat post mortem.

10. *Albanis.*) Circumjectos Roma agros lad-
cat. Alba Latii urbs, Roma antiquior, inde di-
stant 14. millia pass. ab Aescario condite pulo
post excidium Trojanum: nunc jacet in ruderibus.
Ex his autem surrexit erevitque Albanum, v. 41:
bano, principatus titulo gaudens.

- Ad mare descendet vates tuus, et sibi pareet,
Contractusque leget: te, dulcis amico, reviset
Cum Zephyris, si concedes, et hirundine prima:
Non, quo more pyris vesci Calaber jubet hospes,
15 Tu me fecisti locupletem. Vescere aodes.
Jam satis est. At tu quantum vis tolle. Benigne.
Non iuvata feres pueris munuscula parvis.
Tamen teneor dono, quam si dimittat onustus.
Ut libet: hanc porcis hodie comedenda relinques.
20 Prodigus et stultus donat quae spernit et odit.
Haec seges ingratos tulit et feret omnibus annis.
Vir bonus et sapiens dignis ait esse paratum:
Nec tamen ignorat quid distent aera lupinis.
Dignum praestabo me etiam pro laude merentis.
25 Quod si me noles usquam discere; reddes
Forte latus, nigros angusta fronte capillos:

INTERPRETATIO.

statim ad mare decurret tuus Poeta; suique sollicitus rarius leget. Demum ad te revertetur cum Favonius, et prima hirundine, si quidem ita volueris, o suavis amice. Enimvero nequaquam mihi opes largitus es, quae ratione hospes Calaber viatorem cogit pyra comedere. CAL. Comede quicquid, ait. VIAT. Abunde est. CAL. Ausfer quantum placuerit. VIAT. Liberalis es admodum. CAL. Ausfer inquam dona puerulis grata. VIAT. Tantum debeo tibi ob munera, quantum si

discedam iis oneratus. CAL. Penes te sunt omnia ista; quae dimittes hodie subitis devoranda. Profusus et satius elargitur quae contemnit et averatur: et haec messis ingratos procreat semperque procreabit. Probus autem vir et prudens proficitur se paratum esse largiri dignis; neque tamen nescit quod discrimen sit inter nummos et lupinos. Ego quidem me praestabo dignum laude promerenti. Quod si me nusquam abire permiseris; restitue firmum robur, et nigros crines fronte arctiori:

ANNOTATIONES.

11. Ad mare descendet.) Ad urbem aliquam mari proximam, ubi per hyemem sibi tepescit, estate vero friget: de Tarentina temperie lib. 2. Od. 6.

Ver ubi longum, tepidasque praebet
Jupiter brumas.

12. Contractusque leget.) Legendis libris minus incumbet. Metaph. a navigantibus, qui vela contrahunt, et litus legunt tempestate ingruente vel imminente.

13. Cum Zephyris.) Verno tempore, quo incipiunt flare Zephyri. Vide lib. 3. Od. 1.

Hirundine prima.) Hirundines abeunt hybernis menibus, Africae secuta montium recessus, redeunt vere primo. Plin. lib. 2. cap. 47. Favonii hybernum mellitum coelum. . . Favonium statuunt quidam ad 7. Kalend. Mart. Chelidoniam vocant ad hirundinis verum. Id. lib. 10. c. 24. et lib. 18. c. 26. Cic. 4. ad Heren. n. 62. Hirundines aestivo tempore praesto sunt, frigore pulsae redeunt. Vide Plin. arch. Sympos. lib. 8. cap. 2. et Coel. Rhodig. l. 16. c. 10. Ubi de proverbio, una hirundo non facit ver: ism de Aristophanis dictio: hirundines plurimae indigere: quae deridebat hominem hyeme attritas vestes habentem; et significabat; opus esse illi, ut verem estate quamprimum adesset. Idem Rhodig. l. 21. cap. ult. asserit hirundinem albam perdicem haud minorem apparuisse in Samo.

14. Calaber.) De Calabria Italiae regione, lib. 2. Od. 31.

21. Haec seges ingratos tulit.) Donatio rerum nempe vilissimarum gratum animum haud meretor. Hinc non abludit quod ait Isocrates, καὶ τὰ πικρὰ ἀπαρτὺς χαρίσεται. Gall. donner de si mauvaise grace qu'on n'en a point d'obligation.

22. Vir bonus, et prudens, etc.) At vir prudens in dando, personam, locum, tempus considerat: cum delectus agit: dignus cum indignis oem confandit.

23. Nec tamen ignorat quid distent aera lupinis.) Novis distinguere pretium a viis, verum a falso, dignum ab indigno, nummos bonos a malis, ludicris, scenicis. Lupinus aut legumen, quod aliquid dictum potant quod lupina quadam indole terram voret: alii tamen aera τὰ λυγρὰ: quod vultum gaudentis amaritudinis consuevit. Isidor. Hinc Virgil. Georg. 1. tristem lupinum dicit. Ejus leguminiis semina orbiculata sunt et compressa: hinc olim his utebatur in Comoediis ad imitando nummos: quo alludit Horatius hoc loco. Plaut. Poenul. Act. 3. Sc. 1.

Ag. Agite, impicite, aurum est. Col.

Profuso, Spectatores. Comicum.

Macratis hoc pinguis sunt auro in Barbaria bovis.

Verum ad hanc rem agendam Philippum est.

26. Reddet forte latus, etc.) Oportet id. Reddit.

- Reddes dulce loqui: reddes ridere decorum, et
Inter vina fugam Cynarae mœreere protervae.
Fortè per angustam tenuis vulpecula rimam
- 30 Repserat in cumeram frumenti, pastaque rursus
Ite foras pleno tendebat corpore frustra:
Cui mustella procul, si vis, ait, effugere istinc,
Maera cavum sepetes artum, quem macra subisti.
Hac ego si compellar imagine, cuncta resigno.
- 35 Nec somnum plebis laudo satur altilium; nec
Otia divitiis Arabum liberrima muto.
Saepè verecundum laudasti: neque paterque
Audisti coram, nec verbo parcius sibi sensu.
Inspice si possum donata repouere laetus.
- 40 Haud malè Telemachus proles patiens Ulysei,
Non est aptus equis Ithacae locus, ut neque planis
Porrectus spatilis, nec multae prodigis herbae:
Atride, magis apta tibi tua dona relinquam:

INTERPRETATIO.

restituam lepidum sermonem, jocos facetos, et dolere Cynarae lascivae discessum inter epulas. Olim vulpes macilentas per fissuram subierat triuci alveum; deinde vero saturata exire obeso corpore frustra nitebatur. Huic mustella e longinquo dixit. Si cupis illinc evadere, per angustam rimam exhibis gracilis, per quam gracilis intrasti. Ista ego similitudine si urgear, omnia libens restituo. Neque plenus dapibus exquisitis

laudo plebis quietem: nec libertatem opibus Arabum permutare velim. Saepè me laudasti paucis contentum: tuque a me rex et pater celebratus es praesens, pariterque absens. Experire, nunc sponte quam restituere quae dedisti. Bene quidem Telemachus patiens Ulyssis filius aiebat; Ithacae regio non est equis idonea; quippe nec campis aperta, nec graminis ferax. Non accipiam tua munera, o Menelae, tibi magis idonea.

ANNOTATIONES.

mihî reddas priores ac meliores annos apud te consumptos.

Nigros capillos.) Nigros olim in juventute, jam vero canos.

Augusta fronte.) Dum erant capilli densiores, angusta; et liis decidentibus jamque rarioribus, lata.

27. *Ridere decorum, et inter vina fugam, etc.*) Levitatis amatoria et juveniles.

30. *Fortè per angustam, etc.*) Apologus et similitudo maxime ad rem, quibus soletur et ingenua mentem suam declarat Horatius.

31. *Cumeram.*) Vas spatium, palmeum, viminum, quo plebei condebant frumenta. Eius mentio jam lib. 1. Sat. 1. v. 13.

32. *Mustella.*) Sive mustula, Gall. une beleste.

33. *Cuncta resigno.*) Non temere aut ficti, sed consulto et ex animi sententia loquitur Horatius. Eja certe menti peritus insidens illud:

Non bene pro toto libertas venditur auro.

Quod quidem ostendit luculentur, cum oec ipsi Augustus suam moderare libertatem voluit. Sic enim Mœcenas Imperator scripsit: *Ante ipse sufficiens et infirmus Horatium nostrum te cupio adducere. Veniet igitur ab ista parvascula menta ad hanc regiam: et nos in epistola scribendi adjuvabit.* Quid vero ad huc Horatius? Praefacium nihilominus ot-

Q. Horat. Flac. Tom. II.

solium deprecatus est, detraxit, recusavit. Patet ex Augusti ad ipsum epistola, in qua sic erat: *Tuam qualem habeo memoriam, poteris ex Septimio quoque nostro audire... neque enim si tu superbis amicitiam nostram spreveris, ideo nos quoque ad id sperare speramus.* Quapropter, Lector, te moneo, ut adverte Imperatoris benignitatem et clementiam: quam virtutem Principibus idoneam ut magis admirare, non pigeat insuper referre, quod idem ad sundem scribebat: *Sume tibi aliquid juris apud me, tantquam si convictor mihi fueris. Rata enim et non temere feceris: quoniam id usui mihi rectum esse voluit, ut per voluntatem tuam fieri possit.*

35. *Nec somnum plebis laudo satur.*) Naque vero plebeiorum quietem frugalitatem nunc laudo, cum sumptuosas epulas abunde et satur sum, aliam sacerdotum alimque terrorem habiturus, si epulas incommoda sentiam. Imo libertatem praefere quibuslibet divitiis.

Altilium.) Avium quae domi slantur, sagittanturque ad epulas sumptuosiores ac lautiores.

36. *Divitis Arabum.*) Vide l. 1. Od. 29.

37. *Rexque paterque audisti.*) Ellipsis, deest; dicitur hoc sanus: audisti dici te a me regem ob munificentiam; paterem ob amorem. Sic vulgè ajunt: bene vel male audire.

40. *Haud malè Telemachus.*) Menelao sci-

B b

- Partum parva decent. Mihi jam non regia Roma,*
 45 *Sed vacuum Tibur plaect, aut imbelles Tarentum.*
Strenuus et fortis, causisque Philippus agendis
Claros, ab officiis octavam circiter horam
Dum redit, atque foro nimium distare Carinas
Jam grandis natu queritur; conspexit, ut ajunt,
 50 *Adrasum quemdam vacuâ tonsoris in umbrâ,*
Cultello proprios purgantem leniter ungues.
Demetri (puer hic non levè jussa Philippi
Aecipiebat) abi, quare, et refer: unde domo, quis,
Cujus fortunae, quo sit patre, quove patrono.
 55 *It, redit, et narrat, Vultejum nomine Menam,*
Praeconem, tenui censu, sine crimine notum,
Et properare loco, et cessare, et quaerere, et uti,
Gaudentem parvisque sedalibus, et lore certo,
Et ludis, et post decisa negotia, campo.

INTERPRETATIO.

Exiguo exigua conveniunt. Roma populosa
nunc me non juvat, sed Tibur minus fre-
quens, vel Tarentum haud bellicosum. Phil-
ippus causarum actor sedulus, acer, insi-
gnis, ab occupationibus consuetis revertit-
ur circa horam dici octavam; et jam
senior conquerebatur Carinas foro longius
abesse. Tum, inquit, in taberna tonso-
ris praetonsum quemdam vidit cultro ungues
otiose resequantem. Mox servo mandata sua

strenus capessenti jussit. Demetri, vade,
perennetare, et narra; quis iste, qua
conditione et familia, quo patre sit, et
quo patrono. Ille vadit, revertitur, ac
refert: Vultejum Menam vocari, praekonem
esse, ra familiari exigua, probum existi-
mari: discurre, et interquiescere; com-
parare, et uti parvis sociis; fixoque domi-
cilio frui, nec non spectaculis et campo Mar-
tio post negotia peracta. Tum Philippus

ANNOTATIONES.

scilicet equos domo volenti respondit Telemachus,
 haud sibi aptos esse, etc. Homer. Odys. 4. de
 Ulyssib. a. Sat. 5. De Ithaca, ibid. v. 4.

44. Regis Roma.) Urbium principem dicit Lib.
 4. Od. 3.

45. Vacum Tibur.) Missa populorum. Lib. 2.
 Od. 7. et 18.

Imbelles Tarentum.) Voluptatibus magis quam
 bello aptum. Lib. 1. Od. 28. Lib. 2. Od. 6. Lib.
 3. Od. 4.

46. Strenuus et fortis, etc.) Egregio lepidoque
 exemplo demonstrat, opibus longe praestare quie-
 tem vita genus, quamvis mediocre et angus-
 tum.

Philippus.) L. Marcus Philippus, Consularis vir
 ac Censorius, gravitate, ingenio, (acundia, divi-
 tiis etiam praeflorus. Eum laudat Cicero in Bru-
 ti. Item in Orat. pro Quintilio.

47. Ab officiis.) Forensibus fatigatus officiis,
 quibus tam scriber incombebat, ut eloquentia flo-
 rentissimus civitatis diceretur, Cic. cit.

Octavam circiter horam.) Hora post meridiem

facere secunda: quod alibi explensvi fuit.

48. Carinas.) Vicus erat Roma curvus et oblen-
 gus iuxta carina: unde nomen: In eo ista erat
 Philippi domus: erant et plures aliae res superbae,
 atque inter illas Pompejanæ: quapropter jamas
 Carinas vocat Maro Æn. 8. v. 361.

49. Grandis natu queritur.) Iler quippe senibus
 molestum est.

51. Purgantem leniter ungues.) Quod animi
 tranquillitatem denotabat.

52. Demetri, puer hic, etc.) Adcertè narratio-
 nem et hypotyposin exornam: rem oculis observari
 credas: aucto vivida sunt omnia.

53. Praekonem.) Buccinatores publicam, quos
 venalia proclamabant, alioque denuntiabant.

57. Properare loco.) Tanquam ivissem, aut
 mercatorem.

58. Gaudentem parvis sedalibus.) Aequalibus
 sibi conditione hominibus consocientem, et cum
 illis exigua sed pacata vita gaudia delibantem.

59. Campo.) De Martio campo, et frequen-
 tibus illis occupationibus dicit Lib. 1. Od. 6.

- 60 Scitari libet ex ipso quodcumque refers: die
Ad caenam veniat. Non sanè credere Mena;
Mirari secum tacitus. Quid multa? Benignè,
Respondet. Negat ille mihi? Negat improbus, et te
Negligit, aut horret. Vultejum manè Philippus
65 Villa veadentem tunicato scruta popello
Occupat: et salvere jubet prior. Ille Philippo
Excusare laborem et mercenaria vincula,
Quòd non manè domum venisset: denique quòd non
Provisisset eum. Sic ignovisse putato
70 Me tibi, si caenas hodie mecum. Ut libet. Ergo
Post nonam venies: nunc i, rem strenuus ago.
Ut ventum caenam est, dicenda tacenda locutus
Tandem dormitum dimittitur. Illic ubi saepe
Occultum visus decurrere piscis ad hamum;
75 Manè cliens, et jam certus conviva; jubetur
Rura suburbana indictis comes ire Latinis.

INTERPRETATIO.

Ab ipso velim quaerere ea quae narras: ad
caenam voca. Fix fidem habet Mena: apud
se attonitus cogitat. Quid plura? Nimis li-
beraliter, inquit, PHILIPP. Itane recusat
iste? DEMETR. Recusat pertinax, loque
curat parum, vel aversatur. Postridie Phi-
lippus improvvisus adortur, salutaturque prior
Vultejum exiguas merces venundantem ple-
beculae tunica indutas. Vultejus Philippo ob-
tendit curas et occupationes negotiationis,
propter quas ad eum mane non ivisset; ve-
niamque petit quod eum non prior salutasset.

PHILIP. Tum demum condonasse me tibi
existima, si mecum hodie caenaveris. VULT.
Faciam quod jubes. PHILIPP. Ergo venies
post horam nonam, jam abi, opesque sedulo
congere. Postquam ad caenam convenit, a-
que tam proferenda quam retinenda effudit;
tandem mittitur dormitum. Mena jam fre-
quenter rediens velut piscis ad uncum
obtectum, cliens mane, jamque convivor
assuetus, jubetur ad villam suburbanam
comitari per ferias Latinas imperatus.

ANNOTATIONES.

60. Benigne.) Responso blande recusantis. Gall.
C'est trop d'honneur qu'il me fait. Je luy suis
fort obligé. Je le remercie.

63. Negat ille mihi.) Philippus encendescit.

65. Scruta.) Γρ. γρῦρα et γρῦρα, frivola. Hinc
scrutari facere, i. villa quidam vasa vendera
apud Apulejum lib. 4. quod tamen alii aliter expo-
nunt. Hinc et scrutarium, locus in quo veaduntur
scruta: et scrutarius, qui vendit: Lucil.

Quidam; et scruta quidem ut vendat, scrutarius
laudat;

Profectum strigilem, solum improbus dimidia-
tam.

Vide Gell. lib. 3. cap. 14.

Tunicato popello.) Infima sortis plebi, non
toga sed tunica simplice vestim.

69. Provisisset.) Al. leg. providisset.

71. Post nonam.) Ad caenam venies hora sexta,
nampe tertio post meridiem: de qua nos sibi; et
Alex. ab Alex. l. 5. cap. 21. quem adi, malis ibi
disquirentem scitu digna.

75. Dicenda tacenda locutus.) Egrege vide-
bitur potus et conatus, atque illius et Baccho

factus, quævis libere effusiebat; ut fere fit.

74. Piscis ad hamum.) Mena rerum imparitus ad
oblitum Philippi patrocinium decurrit valut piscis
ad hamum, ignorans quid inde sibi impenderet et
conflicteret mali. Nempe ipse libertas et animi
quies in discrimen adducebatur.

75. Mane cliens.) Patronum clientes quotidie
mane salutabant, officiumque suum ei deferrebat.

Certus conviva.) Sic Mena libertati insidiabatur
Philippus, sibi quæ minam parabat.

76. Indictis Latinis.) Feriis, quibus eras liberis
solum et jurgiorum quieti, servis autem operum et
laborum, inquit Cicero 2. de Leg. n. 39.

Indictis.) Has enim tempore incertas Megastra-
tus vel Pontifex Maximus in diem certam concu-
piebat inflicereque. Quatuor feriarii erant cae-
ra, Stativa, stris mensibus ac diebus observata, ut
Saturnalia, Lupercalia, Agonalia, etc. Concepriva;
ut Latina, Sementicia, Paganaia, Compitalia, Im-
perative, quas Consul Praetorve aut Pontifex max.
pro arbitrio imperabat. Nundinae, quæ feris pag-
norum solertia erant. Cetera ad ferias pertine-
bant lego apud Alex. lib. 5. c. 7.

B b 2

- Impositus maunis, arum coelumque Sabinum
Non cessat laudare : videt, ridetque Philippus.
Et sibi dum requiem, dum risus undique quaerit,
Dum septem donat sestertia, mutua septem
Promittit, persuadet uti mercetur agellum.
Mercatur : ne te longis ambagibus ultra,
Quam satis est morer, ex nitido fit rusticus ; atque
Sulcos et vineta crepat miera ; praeprae ulmos ;
Immoritur studiis, et amore senescit habendi.
Verum ubi oves furto, morbo periere capellae ;
Sjemo mentita seges ; bos est enectus arando ;
Offensus damnis, media de nocte caballum
Arripit, iratusque Philippi tendit ad sedes :
Quem simul adspexit scabrum intonsumque Philippus :
Durus, ait, Vultei, nimis attentusque videris
Esse mihi, Pol, me miscrum patrone vocares,
Si velles, inquit, verum mihi dicere nomen.
Quod te per Genium, dextramque, Deosque Penates,
Obsacro, et obtestor, vitae me redde priori.

INTERPRETATIO.

In equo insidens agrum et aërem Sabinum valde laudat. Philippus videt ac ridet : dumque sibi joca et oblectamenta undequaque perquirat, sestertia septem largitur, aliaque septem commodare spondet, suadetque ut emat praedictum. Vulteus emat. Ac ne te prolixo sermone plusculum detineam, de homine polito fit agrestis ; et dein loquitur solum de sulcis ac vinetis : arbores disponit ; macerat se curis, et in cupiditate possidendi inveterascit. At cum coepit oves furto, et capras

morbo perdere ; cum messis spem fecisset, boves autem arando confecti sunt ; tum jacturis percussus, nocte media inscendit equum, iratusque ad Philippi domum properat. Hunc Philippus squalidum cernens atque horridum, dixit : Vultei nimis te laboriosum et anxium video. Vulteus respondit : Certe miserum appellabis, o patrone, si vere me nominare volueris : quocirca enixe te rogo per Genium et dextram, Penatesque deos, ut restituas me praeae conditioni.

ANNOTATIONES.

Latinis.) Varro 5. de L. L. Latine ferias, dies conceptivus dictus a Latinis populus, quibus pariter cum Romanis jus fuit carnem petere ex sacris, scilicet ex tauro in Albano monte sacrificari solito, ad honorem Jovis Latiaris. Latinas ferias Tarquinius a principio in unum diem indicit. Post reges autem exactos altera dies subjecta populi jussu. Denum restituta plebe, quam ad sacrum montem secesserat, a Consule vel Praefecto Latiarum indicit sunt in tres aut quatuor dies. Interjecto deinde tempore dilatis servatisque invenimus in dies decem : ultra quos duo etiam post Latinas religiosi habuit, quibus solemne iudicium in Capitolio exhibebatur, quadrigis concito cursu decertantibus. Hae Alex. ab Alex. modo cit.

77. Sabinum.) In Sabinis agris sita erat Philippi villa. Vide Epod. 2.

80. Septem sestertia.) Poetice, pro septem millia sestertium. Nec enim agellus septem aut etiam quatuordecim nummis sestertius emi poterat : ut

bens statuunt Budanus, et alii. Vide postea lib. 2. Ep. 2. v. 33.

84. Praeparas ulmos.) Ad vites austruendas.

87. Iratusque Philippi tendit ad oedem.) Ergo jam Vulteus damno captus ejus aeneum sentit : Philippus ausum parato inde sibi Ausubrio gaudet et oblectatur.

92. P. l. J. Idear. per Pollucem.

94. Genium.) Praesens natalibus nomen.

Penates.) Deos patrios ac domesticos, quorum erat religio sanctissima. Qui vero illi fuerint, haud coostat. Alii statuunt Jovem, Junonem, et Minervam : alii Neptunum et Apollinem : Alii carum et terram, etc.

Dextramque.) Plin. lib. 11. c. 45. Inest, inquit ; hominis dextram quaedam religio, observatione gentium. Sic Virgil. Aeneid. 4. v. 314.

Per ego hac lacrymas, dextramque tuam.

et Aeneid. 7. v. 234.

Per dextram Aeneae jurę dexteraque potentem

Qui simul adspexit, quantum dimissa petitis
Præsent, matura redeat, repetatque relicta,
Metiri se quemque suo modulo ac pede, verum est.

INTERPRETATIO.

Itaque ubi primum aliquis agnovit, quantum tatur, ac resumat dimissa. Equum est enim ut se quisque sua mensura et pede metiatur.

ANNOTATIONES.

56. Qui simul adspexit, etc.) Haec aliqui dicta volunt a Philippo Vultejli Meose votis respondente: ego vero, ab Horatio apud Maecenatem perorante.

98. Metiri se quemque suo modulo, etc.) Debet

unusquisque seipsum nosse, se pervidere quatenus sibi conditio potissimum conveniat ut beate vivendum. Sic ferme Persius in fine Sat. 4.

Tecum habita; et noris quam sis tibi curia supellex.

EPISTOLA VIII.

AD CELSUM ALBINOVANUM.

Quaedam ejus vitia obliquè vellicat.

CELSO gaudere, et bene rem gerere, Albinovano Musa rogata refer, comiti scribaeque Neronis.
Si quaeret, quid agam; dic, multa et pulchra minantem
Vivere nec rectè nec suaviter: haud quia grando
5 Contuderit vites, oleamque momorderit aestus;
Nec quia longinquis armentum aegrotet in arvis;
Sed quia mente minus validus quam corpore toto,
Nil audire velim, nil discere, quod leve aegrum:
Fidis offendar medicis, irascar amicis,

INTERPRETATIO.

OMVS A, Celso Albinovano comiti et scribae Neronis renuntia, quaeso, salutem et prosperitatem. Si interroget, quid agam; responde, me plurima et praeclara spondere, at vitam ducere nec bonam nec jucundam: non quod grando frerit vi-

tes, aut nimius calor olivas arefecerit; nec quod greges male se habeant in agris remotis: sed quoniam pectus animo valens quam toto corpore, nihil auscultare, nihil discere velim, quod aegrotum me curet; porro fidelibus medicis offendar, et amicis irascar,

ANNOTATIONES.

1. Celso gaudere, etc.) Seipsum haec Poeta reprehendit, ut Celsus in sua persona videatur arguere levitatem et arrogantiæ: quem supra (si quidem is idem est) jam omnibilib vellicavit, Epist. 3. v. 25. et seq.

Celso,) Coraellorum et Piciporum cognomen fuit Celsus; Posthumiorum autem Albinovanus; ut notat Torr. ex Appiano.

Gaudere, et bene rem gerere) Sic amicos saluta-
bat Graeci; χαίρειν καὶ εὖ διαφέρειν, quibus ex-
prebant prospera omnia. Plato sanitatem me vitia
pouos optandam aiebat; atque ita salutandos fa-
miliares; εὖ διαφέρειν, vel γυμνὰ διαφέρειν.

2. Comiti scribaeque Neronis.) Ex his qui Magi-
stratus in provinciis sectabantur, alii officii gratia,

ut scribae, medici, accensi, etc. alii honoris et amicitia causa duntaxat. Sic Jul. Florus Neronem comitabatur: de quo supra Epist. 3. Vile Cic. Verr. 4.

Scribae,) Librario, scribendis literis praeposito.
Gell. Secretaire des commandemens.

4. Nec recte.) Non enim secundum virtutem.

Nec suaviter.) Epicurus ipse statuebat, absque virtute neminem posse suaviter vivere.

8. Nil audire velim, etc.) Malis ovis remedium petere nolim a Philosophia, ut mens sana mihi sit in corpore sano. Juvenal. Sat. 10. v. 356.

Fidis offendar, etc.) Recis monentibus minime obtemperans amicis, qui moderi conantur agri-
dini mea.

- 10 Cur me funesto propeant arcere veterno :
 Quae nocere sequar : fugiam quae prolore credam ;
 Romae Tibur amem ventosus , Tibure Roman.
 Post haec , ut valcat ; quo pacto rem gerat , et se ;
 Ut placeat juveni , percunctare , utque cohorti.
 15 Si dicet , rectè ; primùm gaudere , subinde
 Praeceptum auriculis hoc instillare memento :
 Ut tu fortunam , sic nos te , Celse , furemus ,

INTERPRETATIO.

eo quod lethargum fatalem a me depelle-
 re studeant ; imo vero consector noxia ,
 devitem profutura ; Romae inconstans desi-
 derem Tibur , Tiburi autem Romam. Post-
 ea quaere , quomodo se habeat , et quan-
 tum negotia promoveat , quamque gratio-

sus adolescenti sit atque ejus familiari-
 bus. Si respondet , bene omnia proce-
 dere ; primò salvere jube : tum ad au-
 rem insusurra monitum istud : Nos tecum
 agemus , o Celse , quemadmodum tu for-
 tuna uteris.

ANNOTATIONES.

10. *Veterno.*) Mōdo pertinaci , metaph. inconstan-
 tiaē animi , superbia , etc. De veteris , seu le-
 thargo , lib. 2. Sat. 3. vers. 30.

12. *Romae Tibur amem , etc.*) Dum Romae sum ,
 populares strepitus abhorreo , et rusticum otium ex-
 pecto : cum vero sum ruri , solitudinis impatientis
 urbanam vitam desidero , lib. 2. Sat. 7. v. 28.

Romae rus optas : absentem rusticus urbem

Tellus ad astra levis.

Tibur.) Lib. 1. Od. 7. et 18. Lib. 2. Od. 6.
Ventosus.) Vel , levis instar venti ; vel , infatus
 vento , et superbiens rebus secundis.

14. *Juveni.*) Tiburio Claudio Neroni : de quo
 Epistol. sequent. Item supra Epist. 3.

Cohorti.) Principis amicitiae et familiaribus. Vide
 modo cit. Epist. 3. Sueton. Galb. c. 7. *Per hoc*
gratissimus Claudio , receptusque in eorum ami-
corum , tantae dignationis est habens , etc. Senec.
 de Clement. lib. 2. cap. 10. cohort prima interlo-
 nis adhaerentis.

17. *Ut fortunam , etc.*) Si ex amicitia Claudio
 Neronis prosperaque fortuna non extollaris , te sem-
 per amicum habebimus. Sin autem , tui oblitus
 superbius , te negigemus velut amicitia nostra lu-
 digam. Lib. 3. Od. 27.

... bene ferre magnam
Diis fortunam.

EPISTOLA IX

AD CLAUDIUM NERONEM.

Septimium illi commendat.

- SEPTIMIUS, *Claudi, nimirum intelligit, unus,*
Quanti me facias: nam cum rogat, et prece cogit,
Scilicet ut tibi se laudare et tradere coner,
Uigum mente domoque legentis honesta Neronis,
 5 *Munere cum fungi propioris censet amici;*
Quid possim videt ac novit me valdius ipso.
Multa quidem dixi, cur excusatum abirem:
Sed timui, mea ne finisae minora putarer,
Dissimulator opis propriae, mihi commodus uni:
 10 *Sic ego majoris fugiens opprobria culpae,*
Frontis ad urbanae descendi premia: quod si
Depositum laudas ob amici iussa pudorem;
Scribe tui gregis hunc, et fortem crede bonumque.

INTERPRETATIO.

OCLAUDI Nero, solus nempe Septimius novit quanti me aestimes. Etenim quando me orat instaque precibus, ut ipsum ad te perducam, et commendem tanquam non indignum amicitia et familiaritate principis, non nisi probos eligentis; quando putat me censeri inter amicos interiores tuos; animadvertit scitque magis quam ego ipse, quantum apud te valeam. Plurima certe

cansatus sum, ut me excusarem. At veritus sum ne viderer minorem exhibuisse meam auctoritatem, eamque voluisse occultare, ut mihi soli utilis forem. Itaque ego devitans gravioris peccati notam, deveni ad speciem urbani vultus. Ergo si probas quod verecundiam abjeci, amici gratia; hunc tuis aggrega, et existima probum et constantem.

ANNOTATIONES.

1. *Septimius.*) Adverte, Lector, quam Poeta soleri poriter ac modestus: qui quanto suam apud Claud. Neronem gratiam extenuat, tanto illam arger; ostenditque tenere se actum placendi principis visis.

Septimius.) Is est, de quo lib. 2. Od. 6. — *Claudi.*) De eo Tib. Claud. Nerone Argutii privilegio: supra Epist. 3. initio.

3. *Tradere coner.*) Cic. lib. 7. Epist. ad Trebat. Sic et te commendavi et tradidi ut gravissime diligenatissimeque potui.

4. *Legentis honesta Neronis.*) Hac laus gravissima est in magnate, tum vero praesertim in juvene. Epist. praeced. v. 14. Vide Psal. regis Psal. 100. *Non auctum mihi cor pravum . . . cum superbo non edebam. . . non habitabit in mea domo qui loquitur iniqua, etc.*

5. *Propioris amici.*) Apud Senec. de Benef. lib. 6. cap. 33. *Non isti sunt amici, qui agmine magno ianua pulsent; qui in primis et secundis admittentes degrediantur.*

7. *Cur excusatus abirem.*) Ne commendatitium

hanc Epistolam ad te scriberem, tibi que molestas viderer.

8. *Mea finisae minora.*) Exhibuisse minus posse me quam possum.

9. *Opis.*) Virg. Aeneid. 1. v. 604.

. *grates persolvere dignas*

Non opis est nostrae, Dido.

Mihi commodus val.) Quod sane invidiosum. Nam ex Platone, homo non sibi soli, sed aliis quoque natus.

10. *Majoris opprobria culpa.*) Dissimulationem, invidiam, solius mei studium et amorem.

11. *Frontis ad urbanae.*) Solet qui urbe degit et erit humanior atque officiosior; contra rusticus et agrestis fronte et verbis asperior. Alii *frontem urbanam* interpretantur perfectiorem, audaciorum, minus pudentem. Favet quod mox sequitur: *Depositum puderem.*

12. *Quod si depositum laudas, etc.*) Si laudas quod manu apud te esse confidit, quam videri parum sincerus ac fidelis amicus.

Q. HORATII FLACCI
AD FUSCUM ARISTIUM.

EPISTOLA X.

Vitam rusticam prae urbana laudat.

- Urbis amatorem Fuscum salvere jubemus
Ruris amatores: hac in re scilicet una
Multum dissimiles, ad cetera penè gemelli.
Fraternis antuis, quidquid negat alter, et alter:
5 Annuimus pariter, vetuli notique columbi.
Tu nidum servas; ego laudo ruris amoeni
Rivos, et musco circumlita saxa, nemusque.
Quid quacris? vivo, et regno, simul ista reliqui
Quae vos ad coelum effertis rumore secundo,
10 Utque sacerdotis fugitivus, liba recuso;
Panc ego jam mellius potiore placeatis.
Vivere naturae si convenienter oportet,
Ponendaeque domo quaerenda est arca primum
Novistine locum potiorum rure beato?
15 Est ubi plus tepeant hyemes? ubi gratior aura

INTERPRETATIO.

Nos ruris amantes salutamus Fuscum
urbis amantem, in hoc tantum dispa-
res valde, in reliquis autem prope gemini:
mente fraterna, quodcumque alter respuit,
alter quoque recusat: una vero consentimus
ut vetuli et notæ columbi. Tu nidum custo-
dis: ego villae jucundae rivulos et saxa mu-
sco obducta atque silvam praefero. Quid plu-
ra? vivo, et rex sum, statim atque discessi

ab his quae vos laudatis admodum, vulgo
approbante. Placentias autem repudio ve-
lut servus sacerdotis: panem vero ligis
melle conditis suaviorem requiro. Quod si
expedit vivere congruenter naturae, atque
arca primo deligenda est ad extruendam
domum; an scis locum aptiorem tran-
quillo rure? Estne locus in quo tepi-
diores sint hyemes: in quo mitior aer.

ANNOTATIONES.

1. Fuscum.) Aristio Fusco comoediarum scripto-
ri inscriptum vidimus jtm Odem, sa. lib. 1. ejus
quoque mentio fuit in Satiris.

3. Gemelli.) Perquam similes, ut solent esse gemini.
5. Columbi.) Inter hos plurimus et mutuus pla-
ne amor esse consuevit.

6. Nidum servas.) Resides in urbe Roma, qua
mitrum in modum delectaris.

Laudo ruris amoeni rivos, etc.) Columella vitam
rusticam dicit esse proximam sapientiae et quasi
consanguineam. Vide Epod. 2. Seneca Hippolyth.
Act. 2. vita rustica comoda sic describit.

Non alia magis est libera et vitio carens,
Ritque melius vita quas priscae celat,
Quam quae relictis moribus silvas amat.
Non illum avarus mentis inflammat furor,
Qui se dicavit montium insantem jugis:
Non aura populi, et vulgus infidum donis,
Non pestilens luxuria, non frugilis favor

Non ille regno terret; aut regno imminens
Vanos honores sequitur, aut fluxas opes;
Spei metusque liber, etc.

Nec scelera populos inter atque urbes sita
Novit, etc.

Et tectis caelo vivit, etc.

9. Quae vos ad coelum effertis.) Scilicet honoret,
opes, favorem populi, pompam urbanam, etc.
10. Sacerdotis fugitivus.) Is fastidius liba et pla-
centas, quae sacerdoti e sacrificiis obveniunt, simp-
licem panem appetit et praefert: hancque fugit
pra illorum tadio. Ovid. Fast. 3.

Liba Divi sunt, succis quis dulcibus idem
Gaudet, et a Baccho mella reperta ferunt.

11. Vivere naturae convenienter.) Naturam imper-
titi duntaxat idonea et necessaria; negare autem
quae vitiosa expetit libido.

13. Ponendae domo, etc.) Si xita beate et
tranquilla fundamenta jacienda sint.

Leniat

- Leniat et rabiem Canis, et momenta Leonis,
Cum semel accepit solem furibundus acutum?
Est ubi depellat somnos minus invida cura?
Deterius Libycis olet aut vitet herba lapillis?
20 Purior in vicis aqua tendit rumpere pluviarum,
Quam quae per pronum trepidat cum murmure rivum?
Neque inter varias nutritur silva columnas;
Laudaturque domus, longos quae prospicit agros.
Naturam expellas furcâ, tamen usque recurret,
25 Et mala perumpet furtim fastidia viatrix.
Non qui Sidonio contendere callidus ostro
Nescit Aquinatam potentia vellera fucum,
Certius accipiet damnum, propiusve medullis,
Quam qui non poterit vero distinguere falsum?

INTERPRETATIO.

temperet furorem Caniculae, et tempora, quibus Leo fervens suscipit ardentem solem? Estne locus in quo molestae sollicitudines minus perturbant somnum? An herba pejor olet aut fulget quam marmor Numidiae? an aqua in vicis contendens frangere tubaloo plumbaeos limpidior est, quam quae resonans labitur alveo declivi? Scilicet nemus fovetur inter columnas versicolores; et lauda-

tur domus habens prospectum ad campos remotos. Verum tametsi furca naturam abigas, nihilominus redibit semper; et sensim viatrix porfringet improbam libidinem. Enimvero qui discrimen ignoravit purpuream Sidonium inter et lanam Aquinatam succo imbutam, detrimentum haud capiet majus et medullis perniciosius, quam qui nescit discernere falsum a vero.

ANNOTATIONES.

16. *Rabiem Canis.*) Canicula ardore molestos. Lib. 1. Od. 17. v. 17. Lib. 3. Od. 13.

Momenta Leonis, etc.) Estum ferventem, dum sol oblit signum Leonis mense Julio. Vide lib. 3. Od. 29. v. 19.

18. *Invida cura.*) Invidens homini et eripiens quietem.

19. *Libycis lapillis.*) Libya pro Numidia, quae utraque est regio Aethiæ. Purio Numidicum marmor in pretio erat. Lib. 2. Od. 18. v. 4.

20. *Purior in vicis aqua, etc.*) Per tubos et canalis plumbeos deducta. Aqueductus magno sumtu extractos Roma passim vide apud Alexand. ab Alex. etc.

22. *Neque inter varias, etc.*) Satis patet, inquit Horatius, quanti rura aestimentur; cum in media urbe, et in adibus magnificentissimis nemora construuntur, etc.

24. *Naturam expellas furcâ, etc.*) Erasmus, Seneca est, inquit, haud facile dedisci quae nobis natura penitus indidit et inservit. Ducta metaphora a ramis, qui appropiata furca torquentur alio, quam natura posuerat; quæ rubra rursum vergunt eodem quo prius. Alii furca expellere, interpretantur per vinum, asperum, et ignominiosum expellere. Quod magis stridet. Cic. ad Attic. lib. 16. Epist. 2. Sed quoniam furcilla extruduntur: quoniam ibi alii legunt.

Q. Horat. Flac. Tom. II.

aliter. Aristophanes de Pace simili dictione utitur *ἔκπερ οὐκ ὄνεν οὐδὲν*. Juvenal. Satir. 13. v. 239.

... Tamen ad mores natura recurrit Damnatos, fixa et mutari necia.

23. *Et mala perumpet furtim fastidia.*) Sapientior natura, quae paucis contenta esse solet, vincet et dampnabit fastidiosam luxuriam divitum plerumque male expetentium, praeter aut etiam contra instructum naturae.

26. *Sidonio.*) Sidon et Tyrus urbes Phoeniciae, optima purpura nobiles. Vide lib. 3. Od. 29. et Epod. 16. sub fine.

27. *Contendere callidus ostro nescit Aquinatam, etc.*) Apud Aquinum Latii urbem fiebat purpura, sed quam periti facile dignoscebant longe vitiosam gemina et pretiosa e Tyro vel Sidone. Alii parum callidum in Aquinate, quod Sidoniam imitaretur, decipiebantur. Aquinum ignobile oppidum Angelici Doctoris Thomae Illio oriundi fama subinde illustravit.

Ostre.) Color est subrubeus aut violaceus, e sine confectus astrorum. maxime vero murici, cuius frequenter piscatus est ad urbes modo dictas.

28. *Propiusve medullis.*) Metaph. a venenis ut mortis, quibus cum medullae ac reconditiores partes corporis attinguntur, de saluto conclamatum est.

- 30 Quem res plus nimio delectavere secundae,
Mutatae quatiunt. Si quid mirabere, pones
Invitus: fuge magna: licet sub paupere tecto
Reges et regum vitâ praecurrere amicos:
Cervus equum pugna melior communibus herbis
- 35 Pelebat, donec minor in certamine longo
Imploravit opes hominis, fraenumque recepit.
Sed postquam victor violens discessit ab hoste,
Non equitem dorso, non fraenum depulit ore.
Sic qui pauperiem veritus, potiore metallis
- 40 Libertate caret, dominum vebet improbus; atque
Serviet aeternum, quia parvo nescit uti.
Cui non conveniet sua res, ut calceus olim,
Si pede maior erit, subvetet; si minor, uret.
Lactus sorte tua vives sapienter, Aristi;
- 45 Nec me dimittes incastigatum, ubi plura
Cogere quam satis est, ac non cessare videbor,
Imperat aut servit collecta pecunia cuique:
Tortum digna sequi potius quam ducere funem;
Haec tibi dictabam post sanum putre Vacunae;
- 50 Excepto quod non simul esses, cetera lactus.

INTERPRETATIO.

Qui rebus prosperis laetatur plusculum, adversis perturbabitur. Si aliquid nimium aestimes, invitus relinques. Devita grandia. In tugurio inopie beatus vita duci potest, quam ducant principes et principum familiares. Cervus pugnatio equum arcebat pascuis communibus, donec in diuturna pugna inferior auxilium petiti ab homine, ac fraenum admisit. At posteaquam vi hostem devicit, nec tergo equitem, nec ore fraenum excussit. Ita qui timens inopiam spoliat se libertate metallis pretiosiore, infelix dominum feret,

semperque servus erit, quia parvo contentus non est. Cui suae non congruent facultates, ut olim calceus, si pede sit amplior, destruet; si angustior, laedet. O Aristi, vives sapienter conditione tua contentus: meque redurgues, quando videbis accumulare plusquam sufficit, et non desinere. Opes congestae unicuique dominantur vel serviunt, ut debent magis fune trahi quam trahere. Ego tibi scribebam ista post sanum vetus Vacunae templum hilaris sane per omnia, nisi quod mecum non sis.

ANNOTATIONES.

30. Cervus equum, etc.) Siesichoro fabulam istam attribuit Aristoteles, narratque Rhetor. 2.

40. Dominum vebet improbus, etc.) Sicut victor cervi equus in servitute hominis manet, sic homo pauperie exevit mancipium fit cupiditatis et pecuniae tibi dominantis.

42. Cui non conveniet sua res.) Qui opes habet nimias, adeoque sibi non convenientes, tam ab illi laetatur, quam pes a calce parum apto.

43. Calceus.) Proverbium est a Graecis derivatum. Ne supra pedem calcus.

47. Imperat aut servit.) Seneca de vita beata: Divitiae opus suppositum vitam in servitio sunt, apud plulum in imperio.

48. Tortum digna sequi, etc.) Dictio videtur dogmata sacris illis saltationibus Roma fieri consuetis ad rectum, cuius principium tenens praetor funem doceat; alii vero fune duci, aut ducum funem sequi dicebantur. Liv. lib. 27. Per manus recte duci virgulae

mes sonum vocis pulsu pedum modulantes incesserunt.

49. Haec tibi dictabam.) Puto vel librario dictabam Epistolam hanc tibi mittendam.

Post sanum putre Vacunae.) Hac vacatione dum Sabinis pridem cultis fuit, unde sanum ejus veritate et carie detritum ac putre dicitur. Ingeniose vero et lepide se ipsi Poeta collocat ad Vacunam, dum vacuus et otiosus scribit ad occupatissimum Forsum Aristium.

Vacunae.) Verutissima haec Sabinorum Dea, in agro Reatinco sacra etiam habens nemora, ex Plin. lib. 3. cap. 12. aliis dicitur Minerva, aliis Diana, Venus, Ceres. Varro rer. Divin. lib. 1. ait esse Victoriam, quae facis vacare a curis. Vel. Schol. Porro Vacunalia Decembri mense colebantur a rusticis jam vacui operum, post collectos fructus. Ovid. Fast. 6.

Nunc quoque cum sunt antiquae sacra Vacunae, ante Vacunales stantque sedesque forae.

EPISTOLA XI.

AD BULLATIUM.

Ad felicitatem parum facit locus.

- QVIBUS tibi visa Chios, Bullati, notaque Lesbos?
 Quid concinna Samos? quid Croesi regia Sardis?
 Smyrna quid, et Colophon? majora minora famâ?
 Cunctane prae campo et Tiberio flumine sordent?
 An venit in votum Attalicis ex urbibus una?
 An Lebedum laudas odio maris atque visrum?
 Scis, Lebedus quam sit Gabius desertior atque
 Fidenis vicus: tamen illic vivere vellem,
 Oblitusque morum, obliviscendus et illis,

INTERPRETATIO.

OBULLATI, quid censes de Chio, et de Lesbos celebratissima? quid de Samo nitida? quid de Sardi Croesi regia? quid de Smyrna et Colophone? an habent aliquod majus aut minus fama? An omnia videntur spernenda prae Martio campo et fluvio Tiberi?

ANNOTATIONES.

1. Quid tibi visa, etc.) Bullatium clarissimam Asiae minoris urbem pervagantem compellat Poeta: et quod nosset hunc esse ejus mentem, ut extra Romanam vix se beate vivere existimaret, occasionem sumit asserendi, felicitatem minime a loco pendere; ac sapientem virum ubique locorum esse beatum posse.

Chios.) Insula maris Jonici de qua lib. 3. Od. 19. Lesbos.) Aegaei maris insula; nota, cum vino generoso, tum praesertim natalibus Alcibi et Sapphoris, de quibus lib. 2. Od. 17. et 5a. item lib. 2. Od. 15.

Samos.) Insula maris Aegei contra urbem Ephesium concinna, vel aedificiis elegantissimis, vel cuncto temperato, vel cultu praecipuo Junonis. Adde celebratam et vasis fictilibus, quae Samia dicuntur; necnon ob Pythagoram illic ortundam, etc.

Croesi regia Sardis.) Hac urbs Lydiae, regni quondam Crasi, hodie jacet. Croesus immensis divitiis inclitus, a Cyro subinde victus sensit, quod ante Sylon monuerat, rebus humanis haud esse pendendum. Nempe fortuna vitrea est: eum splendens, frangitur.

Smyrna.) Urbis Joniae maritimae, hodie regio- nis primaria.

Colophon.) Hac civitas Smyrnam inter et Ephesum, mari pariter immoratur: auro probabilissimo celebrata est: dedit etiam locum dictioni istius Colophonem imponere, id est, ultimam operi manum addibere. Inde fluxit, quod cum exardesceret bellum inter populos quosdam, illud statim coadice-

An optares aliquam et civitatibus Attali? an Lebedum cupias, maris portuosus atque itinerum? BULLAT. Nosti quam Lebedus desertum sit oppidum, plus nempe Gabius et Fidenis: attamen ego malle in ibi degere, atque immemor propinquarum, iisque contemptus,

TITONES.

retur, ubi primū eliter equitatu 100 juvissent Colophoni, Strabo.

Majora minora fama.) Suntne urbes istae superiores an inferiores Indubis, quas illis itema tribuit?

4. Campo.) Annulatissimo illo ad Tiberim, exercitationibus Rom. juventutis celeberrimo. Metonym. pro urbe Roma. lib. 1. Od. 8.

Tiberio flumine.) Albulam pridem dictam Is Fluvium Romanam interfluentem, Tiberino Albu regis martio novam est oppidationem sortitus. lib. 1. Od. 2. Ovid. Fast. 2.

Albulam, quem Tiberium interius Tiberinus in undis

Reddidit.

5. Attalicis ex urbibus una.) Quaedam ex urbibus Asiaticis, quas tenuit rex Attalus. lib. 1. Od. 1. lib. 2. Od. 18.

6. An Lebedum laudas odio maris, etc.) Adhuc pertinet navigationis et peregrinationis, ut in quovis ignobili et deserto vico malis subsistere ac residere, quem mare est quodvis iter amplius infestum.

Lebedum.) Oppidum Asiae minoris, ad oram sinus Jonici: ubi quotannis Scenici ludii celebrantur in honorem Libert. Strabo. Non desunt qui visum esse in istius maritimum dicant.

7. Scis, Lebedus, etc.) Respondit esse Bullatium tuum maris et visrum exhibens. Hac tamen ceteraque omnia ipsi Horatio tribui possunt.

Gabius, Fidenis.) Duo hac oppida Latini in Sabia posita,

- 10 Neptunum procul e terra spectare furentem.
Sed neque qui Capuâ Romam petit, imbre lutoque
Adpersus, volet in caupona vivere: nec qui
Frigus colligit, furnos et balnea laudat,
Ut fortunatam plenè præstantia vitam.
- 15 Nec si te validus jactaverit Auster in alto,
Idcirco navem trans Ægeum mare vendas.
Inculum Rhodios et Mitylene pulchra facit, quæ
Penula solstitio, campestre nivalibus autis,
Per brumam Tiberis, Sextili mense cininus.
- 20 Dum licet, et vultum servat fortuna benignam,
Romæ laudetur Samos, et Chios, et Rhodos absens.
Tu quicumque Deus tibi fortunaverit horam,
Grata sume manu, nec dulcia differ in annum;

INTERPRETATIO.

e terra mare tumidum eminus contemplari.
HORAT. At nec qui Capuâ Romam pergit, pluvia et coeno conspurcatus morari semper in caupona velit, nec qui contraxit frigus, laudat furnos et balneatanquam præbentia vitam omnino felicem. Neque si te vehemens Auster exagitaverit in aperto mari, ideo vendas navim ultra mare Ægeum. Certe homines sanæ mentis non plus juvat

Rhodus et clara Mitylene, quam lacerna in solstitio æstivo, campestre tempestate nivali, Tiberis hyeme, focus mense Augusto. Dum potes, et sors propitiâ exhibet faciem, Romæ lauda Samum, et Chium, et Rhodum procul positas. Quodlibet vero tempus felix tibi Deus concesserit, grata manu accipe: nec in annum differ lætitiâ;

ANNOTATIONES.

10. Neptunum procul, etc.) Deum maris, Meton pro ipso mari. Lucr. lib. 2.
Suave, mari magno motantibus œquora ventis,
E terra magnum alterius spectare laborem.
11. Sed neque qui Capuâ, etc.) Vel se ipse Poete corrigi: vel Bollatium refellit: militudine conglutata. Quasi viator in caupona temper diversari vult, qui tutum itinere collectum illic absterget, madidamque imbre vestes anxiosaverit: atque imbrium latique odio viam ac patriam soliti repetere.
Capuâ.) De hac urbe Campanis præcipua, Epod. 16. et lib. 1. Sat. 5.
Romam petit.) Longo itinere.
13. Furnos et balnea laudat.) Calida nempe loca.
15. Auster.) Ventus meridionalis pluvius admodum et procellosus. Lib. 2. Od. 14.
16. Idcirco navem trans Ægeum, etc.) Velut nunquam rediit in patriam, satius ducit in regiona transmarina vitam finire, quam navigationis incommoda et pericula iterum experiri.
Ægeum mare.) Lib. 2. Od. 26.
17. Inculum Rhodios, etc.) Vir sapiens ad beatam vitam non magis expetit Rhodum aliavæ orbis florantissimæ, quam penulam æstate, a. c. Vel sensus est: Quamvis jactatus sis Austro at tempestatibus, attamen salvis evasisti: nec se merari debet incolentem Rhodum, etc. Ergo Romam redi quamprimum, dum valet; ubi apud nos jactas et extollas Rhodi pulchritudinem ac Mitylenæ,

- Samum etiam et Chium, etc.
Rhodos Mitylene.) Insulae rebus omnibus felices.
Vide lib. 1. Od. 7.
18. Penula solstitio.) Pallium deorum adversus imbres et frigus, fervente æstu, Junio mense: in solstitio æstivo, cum sol ultra non progreditur. Macrobius somn. Scip. lib. 2. cap. 7. Constat Solam neque rursus ultra Cancrum, neque ultra Capricornum deorsum merari: sed cum ad Tropicum confinis pervenerit, mox reverti: unde et solstitia vocantur. Et quia æstivus Tropicus temperate nostras terminus est, ideo cum sol ad ipsum finem venerit, facit nobis æstivus calor: de vicino ureni sensu majore, subjecta.
Campestris.) Subligaculum aliqui interpretantur, alii tenuiorem vestem, qua induti juvenes sese in campo Martio exercebant.
19. Per brumam Tiberis.) Quasi vero quicumque hyeme cupiat flumen subire, sequi in eo lavare, et ostiare.
Sextili mense.) Ardeate cælo ac Canicula. Vide supra Epist. 7.
Cininus.) Vox Græca aut foracem significans aut a καίνος, a colore, Isidor.
21. Romæ laudetur Samos, etc.) Hæc Bollatium Romæ aim modò; insulæ sponte Samos, Rhodum, etc. At ad eas ubera et insulas navigare se mihi contingat in posterum. Val hæc prius et qua sequuntur intelligi ab Horatio dicta, quemadmodum explicavi paulo ante.
22. Tu quicumque Deus, etc.) Reposit

- Ut quocunque loco fueris, vixisse libenter
 25 Te dicas. Nam si ratio et prudentia curas,
 Non locus effusi latè maris arbiter aufert;
 Coelum non animum mutant quis trans mare currant.
 Strenua nos exercet inertia: uavibus atque
 Quadrigis petimus bene vivere: quod petis, hic est,
 30 Est Ulubris; animus si te non deficit aequus.

INTERPRETATIO

ut quavis in regione degas, te sponte ibi
 commorari declares. Enimvero si ratio et
 sapientia, non autem situs arcens mare ex-
 undans, abigit sollicitudines; qui ultra
 mare navigant coelum quidem mutant, non
 vero animum. Gravis nos tenet socordia.
 Navibus et equis vitam beatam quaeri-
 mus. Atqui hic est illud quod quaeris, est
 Ulubris; modo tibi pacata mens adjuerit.

ANNOTATIONES.

Horatius: Ia quocunque hors et quocunque loco
 letus ac beatus esse potes, si ratio et prudentia
 duces tibi sint. Vel, interim dum ad nos redess
 horis felicibus frui, ubique latui esto: et a quo
 animo quavis accipe.

23. Nec dulcia dffer.) Lib. 3. Od. 8.

Dona praesentis cape laetus horae.

26. Locus effusi late maris arbiter.) Urbs quavis
 ad mare pulcherrima et potentissima, porta com-
 moda, navigatione celebris, agrarie manits egge-
 ribus, quibus velut ad arbitrium fluctus maris assi-
 lientes frangit ac domat.

27. Coelum non animum mutant, etc.) Pythago-
 ras dicebat, non mutatione locorum prudentiam
 doceri, aut imprudentiam tolli.

28. Strenua inertia.) Oxymoron.

Navibus atque quadrigis.) Gali, par mer et par
 terre: Item: d pied et à cheval.

29. Quod petis hic est.) Ne longe queras, quod
 in promptu est. Si sapiis, ubicunque sis, felicitate
 praeito habes, vel in quovis angulo et oppi-
 dulo maxime obscuro et ignobili, v. gr. Ulubris,
 in Italia, vel Lebedi in Asia.

30. Ulubris.) Ulubra, oppidum Latii in Campa-
 nia prope Velitras, desertum ac vile, hoc unum
 habens memorabile, quod Augustus Caesar in eo sit
 educatus.

Animus si te non deficit aequus.) Plaut. Aulu. Pol,
 si est animus aequus tibi, satis habes qui bene vi-
 tam celat.

A D I C C I U M.

Tantum dives quisque, quantum rebus utitur.

- F**RUCTIBUS Agrippae Siculæ, quos colligis, Icci,
 Si recte frueris; non est ut copia major
 Ab Jove donari possit tibi: tolle quercus,
 Pauper enim non est cui rerum suppetit usus,
 Si ventri bene, si lateri est, pedibusque tuis; nil
 Divitiæ poterunt regales addere majus.
 Si forte in medio positorum abstemius herbis
 Vivis et ertici; sic vives protinus, ut te
 Confestim liquidus fortunæ rivus inaurat:
 Vel quia naturam mutare pecunia nescit,
 Vel quia cuncta putas una virtute minora.
 Miramur, si Democriti pecus edit agellos

INTERPRETATIO.

O ICCI, si vere potiaris proventus Agrippæ, quos in Sicilia percipis, majores tibi opes dare nequit Jupiter. Desino conqueri. Nec enim est inops qui rerum habet usum. Si venter si latus ac pedes commode sunt, nihil amplius regum divitiarum conferre valent. Si forte inter edu-

lia possessa sobrius vesceris oleribus et leguminibus, ita porro victitabis, ut sors te statim aureo flumine locupletet: seu quoniam pecunia nequit indulcem mutare; sive quod omnia infra solam virtutem ponis. Non est quod demiremur, si Democriti agros et satæ depascatur grex actiones.

ANNOTATIONES.

1. *Fructibus Agrippæ.* Ad Iccium hunc est Od. 29. lib. 1. ubi sicut et hic ejus cupiditas notatur, non sine multo satirico sale.

Agrippæ. Is Augusti gener, de quo lib. 1. Od. 5. *Siculæ.* Sicilia insula Italia adiacens, et ab ea angusto satis fere divisa triangularis formæ est, hæret in circuitu plus quam sexcenta passuum miliaria; omnium maris mediterranei amplissima cœnætur: frumentum adeo ferax, ut horream populi Romæ diceretur. Cic. Ver. 4. *Sapient. M.* Cuius pœnariarum cellam Reip. nostræ, nutricem plebis Romæ Siciliam nominavit.

Quos colligis. Velut precursor aut coactor ab Agrippa constitutus, ad colligendos fructus ex agit fructuaris, pascuis, vectigalibus. Sunt qui Iccio donatos ab Agrippa asserant agros. Verum quod ab Poeta, *fructus*, indicat magis usum fructum fuisse concessum, id est jus vendendi fruendi que illi, quæ Agrippæ erant.

5. *Si ventri bene, etc.* Si cibis potusque suppetit, si stratum et cubile, si equus, vel potius Iccici ac indumenta. Hinc voluit quidam Iccium perstringi velut Epicureum. Quin imo paulo post Stoicus fuisse ostenditur, ac rerum sublimitatem sustinuit.

8. *Urtica.* Plin. lib. 21. cap. 15. *Urtica incipiens nari vere, non ingrato, multis etiam religioso in illa est, ad petiendos totius anni morbos.* Vitis et Dioscorid. lib. 4. cap. 54. Nihil ad rem *Urtica* pi-

sculus carnis tenerissima, coctæ facillè, in mari Siculo frequens: de quo Athen. lib. 5.

9. *Rivus inaurat.* Allusio est ad fabulam Midæ Phrygiæ regis, qui cum stolidæ opæstet in animum cooverit quicquid coortectasset, jamque cibis pariter immutatis fame perierit; tandem Bacchi, vel Apollinis consilio sese abivit in Pæstoto flumine, quod exinde inauratum pretiosus caput arenas volvere. Cicero ad Trebatianum scribit: *Mulle te puto a Cæsare consuli; quam inaurari.*

10. *Vel quia naturam, etc.* Liberator non fit avorus, et si opibus afflatus; nec abundante pecunia cupiditas immoluitur.

11. *Vel quia cuncta putas, etc.* Satirice vellicat ejus parsimoniam; quasi oleribus vescatur, præ amore virtutis, et contemptu dapum equitatum: cum sordida paritate et avaritia potius docetur.

12. *Miramur si Democriti, etc.* Adeo mirari non debemus, quod Democritus ita neglexerit patrimonium, utis rebus Philosophicus intentus, ut etiam agros et fruges suas perdidisset a vicinorum pecoribus davorari. Tu certe, Icci, mirabilior es; qui quidem augendis opibus seculo vacas, simul et studio rerum maxime sublimium. Iccici salustiana.

Democriti. Abderites iste Philosophus ex atomis coartate omnia statuabat; Naturalia, Moralia, Mathematica, unæque disciplinæ liberales callebat. Vixit cum Socrate, cuncta Olympiæcæ Bo-

Caltaque, dum peregrè est animus sine corpore velox:

Cum tu inter scabie tantam et contagia lucris,

- 15 Nil parvum sapias; et adhuc sublimia cures;
Quae mare compescant causae; quid temperet annum;
Stellae sponte sua, iussaene vagentur, et errent;
Quid premat obscurum Lunae, quid proferat orbem;
Quid velit et possit errorum concordia discors,
20 Empedocles, an Sertinii deliret acumen?
Verum seu pices seu porrum et caepe trucidas,
Utere Pompejo Grospho: et si quid petet, ultro

INTERPRETATIO.

licius, dum mens agilis velut extra corpus peregrinatur; quandoquidem tu in tanta pruriginè et lucu quacvis, nihil alijectum cogitas, atque excelsu meditaris; pœia quae causae cohibeant mare; quid tempora componat; an sidera per se, an imperata errent ac discor-

ANNOTATA

consensit vero ad sonum ætatis 109. Plinius eum vocat sagacissimum ac vitas utilissimum. Cicero partim laudat 1. de nat. D. n. 121. Demetrius vir magnus in primis, cujus fontibus hortulos suos Epicurus irrigavit: n. 69. an, esse corpuscula quaedam lucida, alia æpera; rotunda alia, partim angulata; curvata quodam et velut adunca; et ex his effectum esse coelum atque terras, nulla cogente natura, sed concursu quodam fortuito. 4. Act. Qu. 56. ex individuis omnia gigni affirmat. et n. 221. aëtheris et ignis, hamatis utriusque corporibus concretis hæc esse, etc.

15. Dum peregrè est animus.) Dum mens extra corpus velut peregrinata natura arcana scrutatur; adeoque non advertit quæ circa se gerantur. Cic. pro Milone: An vero tu solus ignoras? tu hospes in hac urbe versaris? tuar peregrinatur aures?

16. Scabiem.) Avaritiam instar scabiei adhærentem, serpentinem, mordentem.

17. Quae mare compescant causas.) Ne terram abruat, cum ea sit altius; Propert. lib. 3. Eleg. 4. Curvæ suae fines altum non cœrent aequor.

Quid temperet annum.) Quid varias temporum faciat commutationes ac vias, quatuor anni tempora, var. æstem, autumnum, hyemem.

18. Stellae sponte sua, iussaene vagentur, etc.) An motu proprio, an jussu et impulsu externo. Virgil. Aen. 9. v. 21. pelantes coeli stellæ dicite, Plin. lib. 2. de his multa. Cap. 6. septem sidera ab incensu vocamus constellas, inquit, cum errent nulla minus illis, etc.

19. Quid premat obscurum Lunae, etc.) Quid ita nam crescere ac decrescere mensibus singulis efficit? Plin. modo citat. lib. cap. 9. Omnium admirabilem vincit Lunæ sidus terris familiarissimum, Multiformi hæc ambage toris ingenia contemplantium, et proximis ignorari maxime sidus indignum: crescent semper aut senescit: et modo curvata in cornu, modo aequa portione divisa: modo sumata... Immersa orbe pleno, ac repente nulla: aliis pernox, aliis vera, etc.

20. Quid velit et possit rerum concordia discors.)

rant; quid Lunam faciat absque lūmina, quid lūmen ejus producat; quid valeat efficiatque dissentiens rerum consensio; utrum Empedocles, an Sertinii subtilitas aberret. At sive pices sive porrum aut caepe occidis: familiariter adhibe Pompejum Grosphum; ac si aliquid rogatiōne.

Quomodo elements quatuor inter se pugnantia concipiunt tamen modis compagem resque omnes constituent, perinde ac si virtutes non contrarias haberent. Lactant. lib. 5. c. 10. Discordi concordia mundum constare, dicit. Ovid Metamorph. 2. cap. 8.

Quippe ubi temperiem sumptere humerque calor- que, Conciunt; et ab his oriuntur cuncta ab obus. Cumque sit ignis aquae pugna, vapor humilis omnet

Res creat: et discors concordia fatibus apta est.

20. Empedocles, an Sertinii deliret acumen.) Empedocles sane haud cum Sertinio comparandus, praeter quoniam quod (ut est in Epist. ad Pisonem; v. 466.)

... Deus immortalis haberi Dum cecit Empedocles, ardentem frigidus Aë- tum

Iniluit.

Qua certe una ventania æquavit aut superavit stultitiam multiplicem Sertinii abunde ventositatem lib. 2. Satir. 3. Praeterea vero id habent simile, quod ut Sertinius ducentes ac viginti libros Stoicorum veribus Latinis descripsit, ita Empedocles Pythagorae acuto magis quam otii curamine complexus est; ac sic nimirum uterque Philosophum obscuriorem redditissimum, fœtuque se se labore pariter maceravit. De Empedocle iterum dicemus ad locum mox cit. Epist. ad Phœnem.

21. Seu pices, seu porrum, etc.) Seu laute, seu frugaliter victicias. Vel. seu Pythagoreus et sobriusque, et ab omni animalium carne abstinens, iugaminibus autem vesci amat, seu more Epicurorum pices ac dapes exquisitas sectetur. In deliciis pices habitos patet ex dictis lib. 2. Sat. 4.

22. Utere Pompejo Grospho.) In contubernio tuum ac familiaritatem adhibe Pompejum Grosphum Equitem Rom. e Sicilia oriundum. Hunc Huratili fuisse amicum, tunc ex hoc loco innotescit, cum ex Ode 16. lib. 2.

- Defer: nil Grosphus nisi verum orabit et aequum.
Filis amicorum est annona, bonis ubi quid deest.
 25 Ne tamen ignores quo sit Romana loco res,
 Cantaber Agrippae, Claudii virtute Neronis
 Armenius cecidit. Jus imperiumque Phraates
 Caesaris accepit genibus minor. Aurea fruges
 Italiae pleno diffudit copia cornu.

INTERPRETATIO.

rit, sponte dona. Nihil Grosphus petet nisi
 rectum et justum. Filis est amicorum pro-
 ventus, quando bonis quidpiam deest. Ne
 autem nescias quo statu sit Respublica: Can-

tabri ab Agrippa, Armenii a Claudio Ne-
 rone subacti sunt. Phraates supplex subdit
 se legibus ac potestati Caesaris. Abundan-
 tia pleno cornu fruges Italiae profudit.

ANNOTATIONES.

25. *Viliis amicorum est annona, etc.*) Parvo con-
 stant amici, cum boni viri non omnino sunt divi-
 tes: hos enim vili pretio comparabis tibi que ad-
 iungas, videlicet haud ita difficiles, sed officiosos;
 haud in petendo importunos, sed verecundos. At
 contra opulentos, quippe ut plurimum arrogantes
 ac superbos, demereri tibi que conciliare non ita
 facile est. Passeratus legit: bonis ubi quid den-
 sentu non valde adimill. Plaut. *Trinum, carissimi-
 mam proborum esse annonam, ait, improborum ve-
 ro proventum multo uberimum.*

26. *Cantaber Agrippae, etc.*) Ex his innuitur scri-
 pta haec Epistola, Augusto sextidm consule, anno
 imperii ejus decimo sexto, qui fuit insignitus tri-
 phici ejus victoria, Cantabrica, Armenica, Parthi-
 ca. Georg. Fabric. Anno U. C. circiter 733. Can-
 tabros a L. Emilio jam ante debilitatos victos-
 que, at rursus bellum moventes Agrippa subegit.
 Eodem tempore Tiberius in Armeniam profectus
 regnum Tigrani restituit. Parthi demum his per-
 culis amicitiam Augusti petiverunt: Phraatesque re-
 gnum suum recuperavit.

Cantaber.) De Cantabris lib. 2. Od. 6. lib. 3.
 Od. 8. lib. 4. Od. 14.

Agrippae.) Vide cicut. modo lib. 2. Od. 6.

Claudii virtute Neronis Armenius cecidit.) Sue-
 ton. Tiber. cap. 9. *Stipendia prima expeditione
 Cantabrica Tribuni militum fecit. Deinde ducto
 ad Orientem exercitu, regnum Armeniae Tigrani
 restituit, ac pro tribunali diadema imposuit. Rece-
 pit et signa, quae M. Crasso ademerant Parthi.*
 De Claud. Nerone supra Epist. 3. et 9. De Arme-
 nia lib. 2. Od. 9.

25. *Phraates.*) Persarum rex et Parthorum,
 Vide lib. 2. Od. 2.

28. *Genibus minor.*) Supplicans apud Augustum
 Caesarem. Plin. lib. 11. cap. 26. Ita scribit: *Homi-
 ni genibus quaedam inest religio, observationes gen-
 tium. Haec supplices attingunt; ad haec manus
 tendunt: haec ut aras adorant; fortasse quia inest
 illi vitalitas.* Virgil. *Aeneid.* 3. v. 607.

... *Genua amplexus genibusque volutans*

Haerebat.

Quem in locum Servius, *Genua, loquit, miseri-
 cordiae consecrata, ut aures memoriae, fronti ge-
 nio, dextra fidei.*

Aurea fruges, etc.) Abundans est frugum an-
 nona et proventus in tota Italia.

29. *Pleno copia cornu.*) Vide lib. 1. Od. 17.

EPISTOLA XIII.

AD VINNIUM ASELLAM.

Docet qua ratione libros Augusto decenter offerat.

- U t proficiscentem docui te saepe dique,
 Augusto reddes signata volumina, Vinni;
 Si validus, si lactus erit, si denique poscet.
 Ne studio nostri pecces; odiumque libellis
 5 Solulus importes, operâ vehemente minister,
 Si to fortè mea gravis uret sarcina chartae;
 Abjicito potius, quàm quò perferre iuberis,
 Clitellas lerus impingas, Asinaeque paternum
 Cognomen veritas in risum, et fabula fias.
 10 Viribus uteris per clivos, flumina, lamas.
 Victor propositi simul ac pervenies illuc,

INTERPRETATIO.

QUOMODO non semel, nec paucis
 admonui te discretentem, o Vinni; of-
 feres Caesaris libros meos sigillo clausos, si
 quidem bene valeat; si hilari sit animo,
 tandem si petat. Cave ne erres per ninium
 erga nos affectum: atque invidiam scriptis
 nostris confles nimia sedulitate et officiosio-

re studio. Quod si librorum meorum onus ti-
 bi molestiam facies: at: prolixo magis, quam
 rusticè protrudas sarcinam illuc quò deporta-
 re imperavi, eique patris tui Asinae cognomen
 traducas in ludibrium, et fabula fias.
 Contende per colles, fluvios, lacunas. Cum
 autem eo devenieris felicitur quo tendis, hunc

ANNOTATIONES.

1. Ut proficiscentem.) Scripto iterat Horatius man-
 data verbo ante commissa Vinnio suo vel ministro
 vel familiaris. Ruri tunc fuisse illum intelligimus.
 Saepè diques.) Nempe, ut ad Brutum lib. 2.
 Epist. 16. scribit Cicero, permagni intererit, quo
 tempore Epistola reddatur. Nam quemadmodum qui
 ad nos intemptive advit, molesti saepe sunt; sic
 epistolae offendant non leco redditae.

2. Signata volumina.) Aequum est enim ut pri-
 mo rei mira spectu suatur ille, ad quem mitti-
 tur, praevertim si vir sit primarius. Quod si quis
 praeterpet ubi per incuriam improbationemve li-
 brarii vel tabularii intercepterit, minus vile et
 passum ire censendum.

Volumina.) Gall. un rouleau de papiers.
 Vinni.) Is C. Vinnius Fronto dicitur vet. Com-
 ment.

3. Si validus, si lactus erit.) Cicer. modo cit.
 Praecepti rei, quem ad se mitti, ut tempus observaret
 epistolae tibi reddendae, . . . utrum cum sollicitudini
 aliquid haberes: an cum ab omni molestia va-
 cuus eisses. Noster lib. 2. Set. 1. v. 18.

. . . Nisi dextro tempore, Flacci
 Verba per attentam non ibunt Caesaris aures.
 Si denique poscet.) Hinc apparet expectat ab
 Augusto fuisse eos carmines, quae Horatius per Vin-
 nium mitteret. Itaque mandat Vinnio, ut sistat
 se decenter coram Principe, expectetque prolium
 dum suo nomine salutatus Caesar ultro quærat,
 num ab eo sua delata quae poposcerat.

4. Ne studio nostri pecces: etc.) Quisquit vel
 Q. Horat. Flac. Tom. II.

non oportune, vel inepte rem molitur, perdit.
 Plinius egregie: a se nunc nunc, ex his oportere
 opportunius omnis rei summam, caput, perfectio-
 nem continet. Pyth. Od. 9.

6. Si te forte gravis, etc.) Nihil age omnino
 potius quam temere et inconsiderate quidquam egas
 coram augustissimo Imperatore. Cave ne delatum
 munus parum decore tradas; aut stolidè festinan-
 do, aut praepropere mandatis perfunctum esse cap-
 iendo.

8. Clitellas.) Thessæ librorum. Alludit ad Asina
 cognomen, ut et in sequentibus.

Ferus.) Praeceptis, iuribus, stupidus.

Impingis.) Solent asini greve molestumque sibi
 onus excutere, et in terram impingere.

Asinaeque paternum, etc.) Pater Vinnii Asina,
 hinc Vinnius Asella cognomen habuit.

10. Viribus uteris per clivos.) Viriliter ac stre-
 nua ascendens superabisque arduè loca urbis septem
 colibus laudificum, ut ad aedes Augusti pervias
 in monte Palatino constitutas.

Lamas.) Fluvii fosses, vel majores lacunas
 aquam pluviam continentes, a mas et lama quae
 vorago visum est, seu fossa fluviorum. Hinc
 quod dictum sunt lamae puerorum voraces.
 Hac vet. interpret Alibi tamen aliter de liti.
 Eminis.

Silvarum saltus, latebras, lamasque lutasas.
 11. Victor propositi simul ac, etc.) Cum propo-
 situm finem adeptus eris, et perveneris ad Augusti
 palatium.

- Sic positum servabis onus: ne forte sub ala
Fasciculum portes librorum, ut rusticus agnum:
Ut vinosa globos furtivae Pyrrhia lanæ:
15 Ut cum pilcolo solcas conviva tribulis.
Ne vulgo narres te sudavisse ferendo
Carmina, quæ possunt oculos auresque morari
Cæcavis: oratus multa prece, nitere porro.
Vade, vale: cave, ne titubes, mandataque fangas.

INTERPRETATIO.

in modum fasciculum pones: ne sub brachio codices tuos deferas, ut agrestis agnum; et bibax Pyrrhia sphaerulas lanæ agno; ut plebejus conviva solcas ac pilcum. Præterea ne obviis cuique effutias, te magno labore portasse eximios oculos et aures Augusti oblectare idonea. Etiam atque etiam rogatus perge ultra. Ito, vale: ne vacilles, aut præceptorum quidquam prætermittas.

ANNOTATIONES.

12. Sic positum servabis (nu.) etc.) Dicendi aptoque gestu librorum defer in manibus, non autem sub brachio.

Pyrrhia.) Nomen est ancillæ, in fabula quædam Tituli: quæ furata lanæ globos ita gestavit, ut deprehensa sit. Ita vet. Schol.

15. Ut cum pilcolo solcas.) Ut vicinus ex eadem tribu ad eandem invitatus pilculum ac solcas portat, indeque reportat, nempe tenens sub axilla. Ex isto loco patet, pilculum habuisse veteres convivii proprium ac secubarem: qualem etiamnum perique nostrates interdum astruunt inter epulas.

dum, velut aptiorem, leviorē, commodiorem, De solen dicit ad Satirum 8. lib. 2.

18. Oratus multa prece nitere porro.) A me te testis rogatus, o Vinni, diligenter ac sollicite exsequere et perfice quod præcepi. Atque sic: Etsi forte curiosus quispiam oret te percontari; quid rei sit propter quam veneris; ne inmorare, ne obsequere; imo tibi quamprimum.

19. Cave ne titubes, etc.) Constante age; quæcumque vero decal te sape verba, et non scripto hoc, accurate observe.

EPISTOLA XIV.

AD VILlicum SUUM.

Illum reprehendit, quod habitationem urbis desideret.

Villicæ silvarum et mihi me reddentis agelli,
Quem tu fastidis, habitatum quinque fœcis, et
Quinque bonos solitum Barjam dimittere: patres;

INTERPRETATIO.

OPROBRATOR nemorum et prædii me
mihi resituentis, quod tu spernis, quinque licet familiis habitatum,
probos quinque senes Barjam mittere

ANNOTATIONES.

1. Villicæ silvarum, etc.) Hic Epistola argumentum convenit cum septima et decima, at diverse tractatur.

Villicæ.) Villa custos, atque servis tibi subditis agrorum coleendorum opus dispensans. Varro lib. 1. de re rustic. c. 11. Villicus agri colendi causa constitutus; appellaturque a villa, quod ab eo in eam convitantur fructus, et evadunt cum veniant.

Mihi me reddentis.) Urbis scilicet occupationes ac mihi paripiunt, inquit Post: et mihi me reddit ruris solitudo, esum, tranquillitas; ubi nemetipso fuit videor, ac mens erit: nam Romæ sum Martenatis et amicum. Vide supra Epist. 7.

Agelli.) Is situs erat ultra Tiberem, ad octavum ab urbe lapidem in via Valeria. Postea Epist. 16.

2. Habitatum quinque fœcis.) Ampulum satis et sufficientem ad habitationem quorūque familiarum, servilium nempe.

3. Quinque bonos solitum, etc.) Bonos homines atque provectos, quinque familiarum cepites;

- Certemus, spinas animone ego fortius, an tu
 Evellas agro, et melior sit Horatius, an res.
 Me quamvis Lamiae pietas et cura moratur
 Fratrem moerentis, rapto de fratre dolentis
 Insolabiliter; tamen istuc meus animusque
 Fert, et amat spatii obstantia rumpere claustra,
 Rure ego viventem, tu ducis in urbe beatam.
 Cui placet alterius, sua vimirum est odio sors,
 Stultus uterque locum immeritum cansatur iniquè.
 In culpa est animus, qui se non effugit unquam.
 Tu mediastinus tacita prece rura petchas.
 Nunc urbem, et ludos, et balnea villicus optas.
 Me constare mihi scias, et discedero tristem,
 Quandocunque tradunt invisa negotia Romam.
 Non eodem miramur: eò disconvenit inter
 Meque et te: nam quae deserta et inospita tesqua
 20 Credis, anioena vocat mecum qui sentit; et odit

INTERPRETATIO.

consuetum; contendamus utrum ego diligentius ex animo rure vepres evellam, an tu ex agro; atque utrum plus valeat Horatius, an ejus praedium. Etsi me Romae detinet caritas et amor Lamiae fratrem desiderantis, et sic enim morte praereceptum dolentis, ut nihil solatii admittat; attamen eo me impellit mens et animus, et exoptat frangere repagula spatium impediencia. Ego felicem appello degentem ruri; tu contra in urbe commorantem. Scilicet qui alienam conditionem cupit, propriam odit. Fatuus uter-

que improbe criminatur locum innoxium. Imo accusandus est animus, qui se nunquam deserit. Tu vile mancipium secretis votis rursus exoptabas: Jam vero procurans villam exoptis civitatem, et spectacula, et balnea. Me constantem esse nosti, ac inconstitum abire, quoties molesta negotia Romam revocant. Haud iisdem rebus delectamur: hinc ego tuque dissentimus. Et enim quae deserta, aspera, et inhabitabilia loca vocas, ea grata putat quisquis mecum sentit: et aversatur quae tu juven-

ANNOTATIONES.

servos frugis qui Barjam mittebantur ad mundinas; vanitiesque fructus eo convehant. Varro ante cli. Alii interpretantur homines grandes natu mitti solitos ad lites in Barja dirimendos: imo et Senatores Romam interdum accitos. Verum auscultandus magis Theod. Marcilius sic scribens in hunc Horatii locum: Non injudicia stultitia in narratione hic de quingue Senatoribus, et quatuor Patribus conscriptis, qui ex Horatii exemplo Barjam venientes de summa Sabinae Rep. deliberant.

Barjam.) Al. Varjam: oppidum Sabinae ad fluvium Anienem.

4. Certemus spinas, etc.) Videmus an tu diligentius agrum eo as, an ego animum: utrum ego studiosius curas meum pungentes rescam, quam tu vepres habetisque inutilis noxiasque ex agro evallas.

5. Melior sit Horatius, an res.) Ego certe melior inquit Horatius, quia memet excolere studio: res vero deterius: quia parum curis et colis, o villicus, quam fatidus.

6. Me quamvis Lamiae, etc.) Quamquam ego Romae detineor, et validissimo amoris in Lamiam vinculo enstringor; meis me tamquam quaerit evadere, persequitur tendit ros et in villam.

Lamiae pietas.) Vide lib. 3. Od. 17.

8. Istuc.) In agrum meum Sabinae, vnde tu in urbem redire perperam cupis.

9. Amas spatium obstantia, etc.) Hinc sapientius impedimenta quaelibet excutito, frango, transiio; ut libertate, otio, meque ipso fruar apud villam meam; ac spatium tantillum, animumque reficiam orbitali tumultus perturbatione.

Claustra.) Metaph. a Circo, in quo certis claustris detinebantur equi, donec liceret signo dato sparteque stadio decurrere.

12. Locum immeritum cansatur iniquè.) Nec enim locus animi est causa iniquitatis; sed ipse animus parum sanus haud quiescit, ubi maxime quietus esse deberet.

13. Qui se non effugit.) Adeoque secum defert semper fontem perturbationum, quocunque ingret, et quamvis loca innotet. Vide lib. 2. Od. 16. v. 20.

15. Mediastinus.) Servus in medio stans ad villicissimam quaque ministeria paratus. Quod maxime dicitur optare balnea, lavet ut qui mediastinum appellari volunt, quod medius in balneis, seu in medio lavantium stet ad quaque servitii promptus, quoniam illud stans mera videtur esse prodicatio vocis, ut in claudensinus.

19. Tesqua.) Loca remota, edita, aspera,

D d a

- Quae tu pulchra vocas: fornix tibi et uncta popina
 Incutiant urbis desiderium, video; et quod
 Angulus iste feret piper et thus ocyus uvâ.
 Nec vicina subest vinum præbere teberna
 25 Quae possit tibi; nec meretrix tibicina, cujus
 Ad stripitum salias terrae gravis: et tamen urges
 Jam pridem non tacta ligonibus arva, boveaque
 Disjunctum curas, et strictis frondibus explis.
 Addit opus pigro rivus, si decedit imber,
 30 Multa mole docendus aprico parcere prato.
 Nunc, age, quid nostrum concentum dividat, audi.
 Quem tenues decuere togae nitidique capilli:
 Quem scis inmaunem Cyarae placuisse rapaci;
 Quem bibulam liquidi tædia de luce Falerni;
 35 Caena brevis juvat: et prope rivum somnus in herbâ,
 Nec lusisse pudet, sed non incidere ludum.
 Non istic obliquo oculo mea commoda quisquam
 Limat, non odio obscuro morsaque veneat,

INTERPRETATIO.

cunda existimas. Tibi ganea et laetae popinae i-jiciunt cupiditatem urbis, scio; et quod hic agellus producat thus et piper cuius quam uvas: nec prope adest taberna, quae vinum tibi suppeditet; neque meretrix tibicina, cujus ad cantum saltis terram graviter pulsens: ac nihilominus exerceat agros dudum incultos; et curas bovem otiosum saturasque foliis decussis. Porro desidis laborem augeat rivus, si pluvia decidat, constipato aggere prohibens ne ex-

positum devastet pratum. Disce modo quid consuevit nos impediat. Me quem olim subiles vestes et crines uncti delectavere, quem nosti absque muneribus fuisse dilectum Cyarae avarae, et a meridie Falernum potasso, delectat modo frugalis caena, et somnus in gramine juxta rivum. Neque vero jam pudet nugatum fuisse, sed negas non abdicare. Ibi mea bona invidis oculis nemo diminuit, nec secretis inimiculis et dicticulis depravat.

ANNOTATIONES.

egressa, inculta, suo situ ac silentio horrorem sacrum locustentia; hisque peragendis mysteriis vel captandis euguris apta et consecrata. Preinde quidam scribunt *terea*, quasi *tuesca*, a tuendis sacris. Varro 6. de Ling. Lat. Fest. loca deorum umbrae facientis esse *tesqua*, ait deagler.

33. Angulus iste.) Exiguus iste meus ager Sabinus

feret piper, etc.) Adynaton.

25. Meretrix tibicina.) Ut plurimum tibicinas fuisse meretrices alibi notavimus.

26. Terrae gravis.) Saltatione seu tripudiatione rudi, agresti, rustica, incoscinnâ. Vide lib. 3. Od. 18.

Et tamen urges.) Ironice, neglegebat enim villicus iste fastidiosus hanc quae hic enumerantur sane ad villæ procuratorem faciendam.

28. Disjunctum.) Jugo solutum, ab altero bove compare suo disjunctum.

29. Addit opus pigro rivus, etc.) Longe profecto major est opera laborque in moliendo novo aggere per torrentem aquam destructo, quam fuisse in vetere muniendo et constipando. Quod si facere

pigres, rivus imbribus repentinis succus eluviant sua et exundatione proximum pratum devastabit.

32. Tacui sequi, etc.) Juvenili matris coelevantes.

33. Cyarae.) De ea lib. 3. Od. 13. et lib. 4. Ode 2.

Rapaci.) Quasi vorago est meretrix, ut dictum est in Sat. 2. lib. 1.

34. Quem bibulam, etc.) Quem optimi vini appetentem scis intemperantes compositae a meridie in multam noctem. Luxuriosi hoc faciebant, contra sobrii non ante horam tertiam, aut etiam serius, cenam edebant.

35. Non incidere ludum.) Plin enim aliquando ponendus iocundus juvenilis. Juvenal. Satira 8. v. 165.

..... brevis sis quod turpiter audes.

39. Non istic obliquo.) Rure in Sabina nemo mihi invidet, aut maledicit, aut nocere conatur. Imo vicini q uident cernentes me tractorum rusticæ instrumentis, ligone mœrentem crepulis, protrudentem saxo, etc.

Rident vicini glebas et saxa moventem.
 Cum servis urbana diaria rodere mavis :
 Horum tu in numerum voto ris. Invidet usum
 Lignorum et pecoris tibi calo argutus et borti.
 Optat ephippia bos piger : optat arare caballus.
 Quam scit uterque, libens censebo exerceat artem

INTERPRETATIO.

*vicini autem approbant versantem glebas et usum lignorum et pecudum et hortuli ;
 lapides. Tu cum mancipiis urbana diaria comedere expetis. His adjungi vehementer
 exoptas. Atqui versutus calo tibi invidet* Sic bos iners ephippia, equus aratrum do-
siderat. Ego vero adicam, ut quisque ul-
tro colat artem quam novit.

ANNOTATIONES.

40. Cum servis urbana, etc.) Tu abundanti ve-
 cta dodum positus, quasi magister in villa mea
 aliis servis imperans, honestas bujus prefectura
 jam pertasus, optas Romæ esse, ibique tenuiter
 victitare e dumeoso in quemque diem cibo, qualis
 in urbe servis attribui solet. Vide J. Lips. Elect.
 lib. 2. cap. 15. Cæli. Rodig. lib. 7. cap. 31. et lib.
 15. cap. 17. et seq.

41. Invidet usum lignorum, etc.) Tu servis ur-
 banis ascribi et annuementi gestis. Contra urbanus
 calo qui foris is lignatum etc. tibi invidet usum
 et facilitatem habendi ligna, pecudes, olera. Adeo-
 que alienam quisque conditionem diligit, suam
 odit : quia sum persentis incommoda, non autem
 aliena.

42. Calo.) Græci lignum καλιν dicunt : hinc
 servus lignis quærendis et subministrandis deputa-
 tus, dictus calo, quasi lignarius, seu lignator, quo
 præcipue vocabulo intelligi solet militum servus,

his præbens et portans ligna seu ligneas claves ?
 Fess. Pomp. Non. Marcell. Latinæ vero assignat
 originem Servius, in Æneid. 7. Ita scribens : Calas
 dicebant majores nostri fuisse, quos porabant se-
 quentes dominos ad bellum : unde et calones dicti.
 Lucil. Sine puer calum, ut calens ; id est ; servus
 frange fustem, seu lignum, fac focum, accende
 lignum.

43. Optat ephippia bos.) Proverb. in eos qui sui
 muneris officia et onus impatienter ferunt, aliena
 vero temere appetunt.

Ephippia.) εφίππειον stratum sive sella equi,
 apud Xerophonem.

44. Quam scit uterque, etc.) Quæ cum ista sint,
 et cum suo quemque muneri incumbere expediat,
 villicus rus colat ; calo manent in urbe, etc. Cle.
 Tuscul. 1. num. 41. bene Græcorum proverbio diciturque

Quam quisque norit artem, in hac se exerceat.

EPISTOLA XV.

AD NUMONIUM VALAM.

*Percunctatur de Velia et Salerno, deque rebus ad jucundè
vivendum idoneis.*

- Q**UAE sit hyems Veliae, quod coelum, Vala, Salerni,
Quorum hominum regio, et qualis via (nam mihi Bajae
Musa supervacuas Autonius, et tamen illis
Me facit invisum, gelidà cum perlucet undà
5 Per medium frigus. Sanè myrteta relinquit,
Dictaque cessantem nervis clidere morbum
Sulphura contemni, vicus gemit, invidus aegris,
Qui caput et stomachum supponebat fontibus audent
Clusinis, Gubiosque petunt et frigida rura.

INTERPRETATIO.

OVALA, tuum est nobis perscribere, nostrum vero tibi credere perscribenti: qualis sit hyems apud Veliam, qualis aër apud Salernum: quales homines utriusque regionis; et quae via: (Etenim Antonius Musa Bajae haud mihi utiles esse dicit; me vero illis efficit odiosum, quando frigida

ANNOTATIONES.

1. Quae sit hyems, etc.) Consilio medici profecturus Velam et Salernum Horatius, Ippicindinis evadenda causa, significat quare se pariter salutem atque delicias.

Velae.) Lucania oppidum est maritimum, olim Helia, Plin. lib. 3, cap. 5: Virg. Aeneid. 6.

Portusque requirit Velinos.

Vide Gell. lib. 10, cap. 16.

Quod coelum.) Interrogat quae sit temperies aëris, et quae hyemis asperitas illis ubi hyematurus erat.

Vala.) Is dicebatur C. Numonius Vala, aut Vasia.

Salerni.) Urbs est Lucania, ad Tyrrheni maris litus, dicta a copia salis: postum satis capacem etiammoum ostendit.

3. Bajae.) Vide lib. 3, Od. 18.

5. Musa.) Antonius Musa medice arte clarus, ex quo Augustum incipiti morbo librorotem sanaverat, ubi eo non tantum ingenti pecunia donatus, sed et statua juxta zigoum Aesculapii erecta; nec non ipsi quamvis liberto, hinc et quibuscunque medendi quamvis professi concessio jure annui aurei, Dio lib. 53, Sueton. Octav. cap. 59, et 81.

Supervacuas.) Acrioris praesentis in oculos defluxu vehementer affectus Poeta nostrae solebat proficisci Bajae ad lavacra calida: Verum Aot. Musa contrariis utendum remediis auctor fuit: jussitque abluiones querere frigidis, quibus defluens humor extenderetur. Pari scilicet modo Augustum calidissimam unum ille frigidis curaverat. Plin. lib. 29,

aqua perfundit rigente frigore. Certe deseri myrteta, et posthabeti aquas sulphuratas existimatas sanare morbum nervos praepedientem, dolet oppidum invidens aegritis, qui non verentur caput et pectus subicere aquis Clusinis, perguntque Gabios et in frigidam regionem.

cap. 1. Antonius Musa Augustum contraria medicina gravi periculo eximerat. Sueton. ca. cap. 81. Octav. distillationibus scire vitio ad decipitationem redactus, contrarium et anarigementationem medendi necessario subit, quae calida fomenta acuproderant, frigidis curari coactus, auctore Antonio Musa.

5. Myrteta.) Amarus locus myrtis coctis apud Bajae.

6. Dictaque cessantem nervis clidere morbum sulphura.) Sulphureas aquas ibidem scaturientes non longe ab Averno lacu, quibus curari dicitur morbus articularis, cessare facies nervos, id est praepedientem usum et motum articularum atque nervorum.

7. Viciu genit.) Bajani indignantur contemni suos fontes toto orbe celebres, suasque myrtos relinqui. Plin. l. 31, c. 2. Eminent denique et possim in plurimis terris aquae, albi calidae, albi frigidae, albi aetiae albi tepidae, auxilia morborum conferentes nasque tamen longius quam in Bajane sinu, nec pluribus auxiliandi generibus; aliae sulphuratae, aliae aluminis, aliae salis, aliae nitri, aliae bituminis, aliae novellae, etiam acida salubre mixtura nervis praesent, pedibusque, etc.

8. Qui caput et stomachum supponebat.) Ex aegris enim alii medebantur illas aquas bibant, alii in his lavantur, alii partes affectas, v.g. caput, ventriculum, renes, scilicet aquas quomodocumque admodum supponebat una hora per dies aliquot.

9. Fontibus Clusinis, etc.) Aquae frigidae ad Clusium Etruriae oppidum.

- 10 Mutandus loca est, et diversoria nota
 Praetergendus equus: quò tendis? non mihi Cumas
 Est iter, aut Bajas; laevâ stomachosus habendâ
 Dicit eques; sed equi fraenato est ausis in ore.)
 Major utrum populum frumenti copia pascat;
 15 Collectosne bibant imbres, puteosne peregrinas
 Dulcis aquae; nam vine pulsi moror illius orae.
 Rure meo possum quidvis perferre patique.
 Ad mare cum veni, generosum et leno requiro;
 Quod curas abiget, quod cum spe divite monet;
 20 In venas animamque meum; quod verba ministrat;
 Quod me Lucanae juvenem commendet amicee.
 Tractus uter plures lepores, uter educet apros;
 Ultra magis pisces et echinos aequora celet;
 Pinguis ut inde domum possim Phaeaxque reverti;

INTERPRETATIO.

Itaque locum mutare oportet, equumque agere ultra diversoria cognita. Quò pergis? haud Cumas vel Bajas contendo: inquiet iracundus equus fraenum ad laevam torquens. Verum enim auricula est in ore fraenato equi. Uter populus majore tritici abundantia nutriatur: an pluvias collectas potent, an aquas dulces e fontibus perpetuo manantibus. Etenim sperno vinum istius regionis. In villa quidem mea quodlibet

valeo tolerare ac sustinere: at cum deveni ad mare, desidero vinum generosum ac leno, quod pellat sollicitudines, quod in venas fluens ingentem fiduciam meae menti conferat, quod verba suppeditet, quod me juvenem gratum reddat. Lucanae meretrici. Ultra regio plures lepores, ultra apros alat: utrum mare meliores pisces et echinos habeat: ut illinc domum redire quam obitus et Phaeax.

ANNOTATIONES.

Gabietus patuit.) Urbs ista L. VII, in via Praenestina, fere mediis Romanis inter et Praeneste. Vlg. Aeneid. 7.

..... quinque arva Gabinas
 Juncos, gelidumque Anienem, et rosida rivula.
 Illic vero lubricus equus fuisse, testatur Statius lib. 5. Per hanc planities Aeneas decurrit; et aquae frigidae dictae Albulae multi e fontibus manant varios ad merbes tum bibentibus salubres, tum cedentibus infusae.

10. Mutandus locus est.) Jubente medico relinquenda sunt Bajas deicia, pergendumque Vellum aut Salernum, ut illeperitibus oculis mederi possim. Plin. cit. lib. 51. cap. 2. Capitis, auribusque privatim meantur, oculis vero Ciceronianae aquae In Aenaria insula calculosis Idem descendit in Velino lacu potantibus, etc.

21. Quò tendis? Verba sunt Horatii ad equum suum. Cumas.) Urbs est Campaniae maritima, nostro Sibylla celebrata: Bajas proxima.

12. Laevâ stomachosus habendâ.) Neapolim indeque Vellum aut Salernum equitibus ad dexteram sunt Bajas: avertendo igitur equo flectenda erat ad sinistram habenda.

14. Equi fraenato est ausis in ore.) Equus non verba sed frons docetur percipere quò sit eundem.

14. Major utrum populum, etc.) Repetenda hic et passim versus 25. Scribere te nobis per est, scilicet, major utrum populum, etc. Adverte ergo, Lector, hyperbaton longissimum.

Utrum populum.) An Velleisem, an Salerninum.

15. Collectosne imbres.) In ceteris.

16. Ad mare cum veni. Ad aliquam urbem maritimam.

Quod curas abiget, etc.) Vide lib. 1. Od. 18. etc.

20. Animamque.) Vini calor spiritus vitales excitat accenditque, hincque animum parit.

Quod verba ministrat.) Epist. 5.

Focandi calores quem non fecere disertum?

21. Commendat amicee.) Mitarem et facerem praestando. Apoge hinc aliam interpretationem.

22. Tractus uter.) Vellum, an Salerninum.

23. Echinos.) De his lib. 2. Sat. 4.

24. Pinguis ut inde, etc.) Ut ex istis regionibus possum redire non solum oculis sanis, sed et toto corpore nitidus, pinguis, et bene curata cute, Goli. gres et grat, dami l'emboupoint.

Phaeax.) Instar Phaeacum; de quibus supra Epist. 2. v. 19.

- 25 Scribere te nobis, tibi nos accredere par est.
Maenius ut rebus maternis atque paternis
Fortiter absumptis, urbanus coepit haberi;
Scurra vagus, non qui certum praesepe teneat;
Impransus non qui civem dignosceret hoste;
30 Quolibet in quemvis opprobrium fingere saevus;
Pernicies, et tempestas, barathrumque macelli;
Quidquid quaesierat, ventri donabat avaro;
Hic ubi nequitiae fautoribus et timidis nil
Aut paulum abstulerat, patinas caenabat omasi
35 Vilis et agnini, tribus ursoris quod satis esset,
Scilicet ut ventres laetantem candente nepotum
Diceret urendos correctus. Maenius idem
Quidquid erat nactus praedae majoris, ubi omne
Verterat in fumum et cinerem: non hercule miror,
40 Aiebat, si qui comedunt bona, cum sit obeso

INTERPRETATIO.

Quemadmodum Maenius patrimonio devorato factum se exhibuit: parasitus ille vagabundus, cui certa non esset culna: qui famelicus eum ab hoste non distingueret, in quemlibet vero contumelias quasque dirus confingeret: damnum, procella, et gurgis macelli, quodcumque lucratum erat ventri avido largiebatur. Porro cum iste parum aut nihil obtinuerat a

luxuriae patronis et formidolosis, caenabat e lanco plena voracinis extis crassioribus quantum sufficeret tribus ursoris. Ad eo nimirum ut emendatus asteret helluonum ventres ardente lamina esse inurendos. Ipse Maenius cum in fumum et favillam redeisset si quid optimum captaverat, dicere erat solitus: Haud equidem miror si nonnulli facultates absumant, quoadquidem

ANNOTATIONES.

25. *Accredere.*) Haec etiam voce utitur Lucretius lib. 3.

Facile hoc accredere possit.

26. *Maenius ut, etc.*) Fab. Maenius Pentolabus, gurgis et vorax, de quo jam antea non semel, l. 1. Sat. 1. Hic nonnulli dividunt, alteramque Epistolam ficiunt, sed perperam. Deinceps enim explicat Horatius quod supra dixit v. 17. et seq.

27. *Urbanus.*) Lepidus, festivus, ut ad menses divitum facile admittitur.

28. *Scurra vagus.*) Modo hoc, modo illuc eam medicos et capians per faciem.

Praesepe.) Metaph. Est enim proprius locus praesepti, in quo pecudes stabulantur: et per synecdochem in quo pabulum jumentis sponitur.

29. *Impransus.*) Theod. Mercator interpretatur, haec prius, satur, temulentus.

30. *Quolibet in quemvis, etc.*) Qui sane quasi furor quodam periculis omnes obvis impetebat, melitico dante carpebat, probris incepebat.

31. *Pernicies et tempestas, etc.*) Universa macelli edulia abrodunt, rapit, vastat, quasi tempestas; et absorbens, quasi vorago et *Abysseus*.

32. *Ubi nequitiae fautoribus, etc.*) Maenius iste cum nihil fuerat veritus apud divites luxuriam eum fovere et alere solitus, eique faventes, utpote similiter luxuriosos.

Timidis.) Avari, sumptum facere timentibus:

vel scurrilem nequitiam et medicentiam reformidantibus, qui cibos interdum offerebant, ne diceretur ejus leuisceretur.

34. *Patinas caenabat omasi.*) Vili qualibet circa contentus domi caenabat. Quid, leg. *tabulas*, ut sit *tabula* lanci genus plantum.

Omasi.) Crassior ventriculi pars adipata. Gall. *des trippes*, *des fressures*. Al. cauo bubule pinguior.

35. *Agnini.*) Al. agninae, sup. carui.

Ursis.) Quod animal ingens et vorax.

36. *Seilicet ut ventres, etc.*) Maenius vili cibo expletus domi, correctus, et agnoscentis naturam haud egere laetioribus alimentis, luxuriam ipse ultro demans aiebat; luxuriosus etiam disperdendus. Vel, *correctus*, eruditus propriis experimentis et agnitae, quam sibi per luxuriosum victum constaret.

37. *Correctus, Maenius idem.*) Quidam leg. *correctus* *Bestiis* idem *quicquid* etc. hoc sensu: Bestius avaro a Merito luxurioso iordae parcitatis accusatus et acriter *correctus*, pra ira et indignatione dicebat, *urendos* *reptos* ventres *lamina* *candente*. Bestii *versitum* corpus Pers. Sat. 6.

Maenius idem quidquid, etc.) Ille qui domi tenui victu contentus erat, quando laetiores nectas daper degustaret, exquisito sapore allectus aiebat: haud miror quod oper absumant aliqui, ut delectatiora comedant obsoletis.

Nil melius turdo, nil vulvâ pulchrius amplâ.
 Nimirum hic ego sum: nam tuta et parvula laudo,
 Cum res deficiunt; satis inter villa fortis.
 Verum, ubi quid melius contingit et unctius, idem
 45 Vos sapere, et solos ajo bene vivere, quorum
 Conspectiter nitidis fundata pecunia villis.

INTERPRETATIO.

nihil jucundius est pingui turdo, nihil suavis praegrandi vulva. Talis nempe sum ego: quippe laudo secunda et exigua, quando opes desunt, sat constans inter parva. At *quando praestantius aliquid et lautius nactus sum, tum ipse vos dico sapere et arctos beatos esse, qui habetis opes bonis praediis stabilitas.*

ANNOTATIONES.

41. *Obeso nil melius turdo.*) Martial lib. 13. Epigr. 92. inter aves turdo primam saporis gloriam adjudicat. Pers. Sat. 6. v. 24.

Nec tenuem toleri turdorum posse salivam.

Nempe Roma castriones erant subtilis adeo palati, ut gustu dignoscerent turdorum saporis varios, an silvestres, an ex aviario, an mares, an feminas. Vide supra lib. 1. Sat. 5. et lib. 2. Sat. 2.

Fulva.) Jucundam palato et maxime delicatam primum suis vulvâ, testatur Plin. lib. 8. c. 51. et lib. 21. cap. 37. Martial. lib. 13. Epigr. 56.

Me maternâ gravi de sue vulva cepit.

42. *Hic ego sum.*) Manio similis sum, parvo et vili contentus, cum desunt meliora: quando vero suppetunt lautiora, haec sane haud sperno, imo collaudo: et quibus opes atque ista deliciae adsunt, beatos censeo et praedico.

46. *Quorum conspiciuntur nitidis fundata pecunia villis.*) Censum habentes fundo certo stabilitum, villam proventus certos referentem, opes fundatas atque optime constitutas; ut ait Cic. pro Rabirio. Item pro Q. Domo; fundatissima familiae ruina.

A D Q U I N C T I U M.

Descriptio villae Horatianae. Quis dicendus vir bonus?

- N**æ percuncteris, fundus meus, optime Quincti,
An Arvo pascat leuim, an baccia opulentet olivæ,
Pomine et pratis, an amicta vitibus ulmo:
Scribetur tibi forma loquaciter, et situs agri.
- 5 Continui montes, nisi dissocientur opaca
Vallæ; sed ut veniens dextrum latus aspiciat Sol,
Iacuum discedens curru fugiente vaporet.
Temperum laudes. Quid, si rubicunda benignè
Corna vipers, et pruna serant? si quæteus et ilæx
- 10 Multa fruge pecus, multa dominum iuvet umbra?
Ibi as advenctum propius sonuere Tarentum.
Fons etiam rivo dare nomen idoneus, ut nec
Frigidior Thracam, nec purior ambiat Hebrus,
Infimo capiti fluit utilis, utilis alvo.
- 15 Hæc latebrae dulces, etiam (si credis) amœnæ,
Incolument tibi me præstant Septembris horis.
Tu rectè vivis, si curas esse quod audis.
Jactamus jampridem omnis te Roma beatum.
Sed veror ne cui de te plus quàm tibi credas,

I N T E R P R E T A T I O.

Ne quaeras, o bone Quincti, utrum
ager meus dominum frugibus nutriat,
an bacis oleæ ditet, an fructibus, an vi-
tibus ulmo circumdati; en tibi verbosè
describam speciem et silum prædii mei.
Perpetui sunt colles, nisi quod separantur
valle umbrosa, ita ut sol oriens aspiciat latus
dextrum, abeunte vero curru decedens tepe-
fauiat sinistram. Temperatum coelum lauda-
veris. Porro senes propinquant affatim rubra
cornu et pruna: quercus et ilices glandem
plurimam pecoribus, et densam umbram he-

ro suppeditant. Diceret Tarentum prope ad-
vectum florere. Interluit quoque fons aptus
nomen rivo tribuere, quo nunc frigidior
nec limpidior. Hebrus Thraciam irrigat:
capiti malo affecto, pariter et ventri salu-
ber. Grata hæc latibula, quin et si fidem ha-
bes, jucunda sanum tibi me faciunt men-
se Septembri. Tu rectè vivis, si studeas
essè qualis diceris. Te felicem dudum præ-
dicamus omnes Romani. At metuo ne qui-
lus de te, plus credas quam sibi temptis:

A N N O T A T I O N E S.

1. *Ne percuncteris.*) Per insinuationem agrum
suum describit Poeta: Deinde quis vere sit vir ho-
mo explicat: ubi Quinctium notat velut aulato-
ribus nimis credulum.

Quincti.) Is videtur esse Quinctius Hirpinus,
cui est inscripta Ode 11. lib. 2.

5. *Continui montes, etc.*) Situs ille saluberrimus,
vallis arcana ventis et occidentibus
exposita, a meridie vero et septentrione duobus
collibus defensa: quæ porro temperata finitur au-
ta, et fonte irrigata, cujus aquæ infimo capiti
alvoque mediantur.

6. *Vallæ.*) Hæc *Ustica* dicebatur, ut voluit
quidam. Cragulus vero opinatur nomen hoc suæ
potius propinqui montis, cui ex adverse imminebat
Lucretius mons, de quo Lib. 1. Od. 17.

11. *Tarentum.*) Urbem prorsus jucundam et vo-
luptariam, quam sæpius commendat Horatius
Lib. 1. Od. 28. Lib. 2. Od. 6. L. 3. Od. 5.

12. *Fons etiam rivo.*) Blaudius nempe fons in
Anibus Sabiniarum apud Mandetam pagum, De il-

lo lib. 3. Od. 13. rivus autem *Digenis* vocabatur;
æque in Tiberim defluens per Farsacum flu. ex
Vicina solum: Vile postea Ep. 18. vers. 104.

Dura nomen idem.) Tem abundantes aquas
et sive præbens, ut inter fluvios Sabiniarum Di-
genia numeretur et nominetur.

13. *Thracam.*) Vide lib. 1. Od. 25.
Hebrus.) Iugens Thraciam fluvius, de quo jam
supra Epist. 3. et cit. Od. 25. lib. 1.

15. *Hæc latebrae dulces etc.*) Autumno ineunte
secedens in hanc villam meam, a morbis tunc fre-
quentibus me vindico. Juvenalis *testiferum Auri-*
num dicit, Sat. 4. v. 56. ex Hippoc. et Galen.
Id. Sat. 6. v. 516.

... *metuque jubet Septembris et Austri*
Adventum.

17. *Tu rectè vivis, etc.*) Cic. Offic. 2. n. 43.
Præclare Socrates hanc viam ad gloriam proximam
et quasi compendiarium dicebat esse, si quis id
ageret, ut qualis haberi vellet, talis esset.

19. *Sed veror ne cui de te plus quàm tibi credas,*

- 20 Nere putes alium sapiente bonoque beatum;
Neu si te populus sanum recteque valentem
Dictitet, occultam felrem sub tempus edendi
Dissimules, donec manibus tremor incidat unctis.
Stultorum incurata pudor malus ulcera celat.
25 Si quis bella tibi terrâ pugnata marique
Dicat, et his verbis vacuas perinulceat aures:
Tene magis saluum populus velit, an populum tu,
Servet in ambiguo qui consulit et tibi et urbi,
Juppiter: Augusti laudes agnoscere possis?
30 Cum pateris sapiens emendatusque vocari,
Respondesne tuo, dic sodes, nomine? Nempe
Vir bonus et prudens dici delector ego, ac tu.
Qui dedit hoc hodie, eras si vollet auferet: et si
Detulerit fasces indigno, detrahet idem.
35 Pone; meum est, inquit; pono, tristisque recedo.
Idem si clamet furem, neget esse pudicum,
Contendat laqueo collum pressisse patrum,
Mordeat opprobriis falsis, mutemque colores?
Falsus honor juvat, et mendax infamia terret.

INTERPRETATIO.

nere existimes felicem diversum a probo et sapiente; ac, si te sanum et bene habentem dicat populus, ne secretum febrem celes circa horam eadene, usquequo tremulae fiant manus unctae. Improbis verecundia abscondit ulcera fatuorum putrida. Si aliquis narret certamina terra marique a te confecta, atque aures tuas patentes delinias isto sermone: Utinam Juppiter qui te urbemque diligit, incertum semper teneat, utrum populus te magis exoptet incolunem, an tu populum: numquid discernere poteris Augusti laudationem? Quando vero sinis te appella-

ri sapientem et perfectum, quaeso dic, an respondes huic tuae appellationi? Scilicet ego probus et sapiens vocari gaudeo, et tu similiter. Verum qui hodie tribuit istud elogium, ipse eras eripiet, si lubet; et quasi immerito honorem detulerit, adimat. Depono, ait populus, quod meum est. Depono, ac moestus abeo. Si autem ipse furem me aut impudicum vocet, vel patrem a me strangulatum asserat, an percellat falsis istis criminationibus, aut expallescam? Inanis gloria delectat, et falsa contumelia exterrit.

ANNOTATIONES.

Imitatus Persius Sat. 4. v. 46.

... Egregium cum me vicina dicat,
Non credam?

21. Neu si te populus, etc.) Pers. mox cit.
Nequiquam populo bibulas donaveris aures.
Nepue quod non ei: tollat tua munera cerdo.
Tecum habita; et nota quam sit tibi curia supplex.

22. Occultam febrem dissimules, etc.) Veritas ne vicia tibi esita non obscura dissimules et tegis, donec aa ipse prodas incautus, aut vitioso quoniam impetu abreptus, et patefactus qualis es, tunc nger edendi appetitus asserit se non tentari febra, nec a cibo temperat: donec ipsa se prodât febris, edentique manus reddat tremulas. Persius Sat. 3. v. 100.

Sed tremor inter vino subit, solidumque triental
Excussit a manibus: dentes crepuere relecti,
Unctis cadunt laxi tunc pulmentaria labris.

23. Stultorum incurata pudor, etc.) Stulti non vicia non curant emendare: sed curant abscondere, per qualem pudorem.

26. Vocas perinulceat aures.) Adulationibus gaudens, et adulatoribus semper apertus.

27. Tene magis saluum etc.) Hi duo versus vel a Varo sive Poeta in laudem Augusti scripti fuerant, ac velut noti hic referuntur; vel ab ipso Horatio facti sub tertia persona adhibentur.

29. Augusti laudes agnoscere possis?) An tibi stultit attribuit quod ad Augustum noscitur pertinere: an cognoscer non ad te, sed ad ipsum scriptas eas laudes?

30. Emendatus.) Vitius carens.

31. Nomine.) Pro, nomini: ut bene observat Marcellus.

32. Nempe vir bonus, etc.) Responsio est Quintilii, quam mox Horatius refellit.

Delector ego, ac tu.) Cic. Philipp. 1. n. 57. Levis est animi lucem splendoremque fugientis, veram gloriam, qui fractus verus est virtutis, repudiare.

33. Qui dedit hoc hodie, eras, etc.) Populus nempe incanstans et levis. Verum ut bonus et sapiens talis est, quum a populo non dicatur: sic qui non est, talis non fit, licet dicatur.

40 Quem, nisi mendosum et mendacem? Vir bonus est quis?

Qui consulta patrum, qui leges juraque servat;

Quo multae magnaeque secantur judice lites;

Quo responsore, et quo causae teste tenentur.

Sed videt hunc omnis domus et vicina tota

45 Introrsum turpem, speciosum pelle decora.

Nec fortum feci, nec fugi, si mihi dicat

Servus: Habes pretium, loris non uroris, ajo.

Non hominem occidi: Non pascas in cruce corvos.

Sum bonus et frugi: Renuit, negat atque Sabellus.

50 Cautus enim metuit foveam lupus, accipiterque

Suspectos laqueos, et opertum milvius hamum.

Oderunt peccare boni virtutis amore.

Tu nihil admittes in te formidine poenae.

Sit spes fallendi; misceris sacra profanis.

55 Nam de mille labae monis cum surripis unum,

Dammum est, non facinus mihi pacto levius isto.

Vir bonus, omne forum quum spectat et omne tribunal,

Quandocunque deos vel porco vel bove placat,

Jane pater clarè, clarè cum dixit, Apollo,

60 Labra movet metuens audit: Pulchra Laverna,

INTERPRETATIO.

aequem, nisi vitiosum et fallacem? Age: qui est vir probus? Qui edicta, qui leges et instituta majorum observat: quo iudice dirimantur plures et graves controversiae: quo adstipulator, quo testimonium perhibente causae obtinentur. At istum cuncta familia omnesque vicini cognoscunt intus flagitiosum, quamvis externa specie honestum. Verum enimvero si mihi servus dicat; haud furatus sum, neque aufugi: respondebo: Mercedem tenes, scilicet, seuticis minime caederis. Si dicat; Neminem interfeci: respondebo: Bene est, haud in patibulo corvis eam praebabis. Dicat: Probus sum et innocens: Venusinus re-

fragatur et contradicit. Quippe lupus astrictus foveam timet, accipiter autem pedicam invisam, et milvius uncum obiectum. Probi fugiunt peccatum ob studium virtutis. Tu vero non peccabis metu supplicii: quod si latere speres, fas et nefas autentabis. Enimvero quando a mille modiis fabarum unum furaris, injuria sic mihi quidem, at non culpa minor videtur. Nempe vir ille honestus, quem forum universum et omnia tribunalia venerantur, quoties diis sacrificat porcum aut bovem, postquam alia voce pronuntiavit: Jane pater, vel, Phoebe; labia commovet audiri timens. Praeclara Laverna, metus, sed decori grata abstinendum a peccato.

ANNOTATIONES.

40. *Mendacem.* Qui se exhibet alium quem sit, videlicet bonum et sapientem, cum sit turpis et stultus. Sunt qui legant *medicandum*, id est egestas medicamentibus Philosophiae, ad mores formandis aut emendandis.

Vir bonus est quis. Ex opinione et fatus vulgi sententia, quisque videtur esse bonus, talis existimatur et praedicatur. Itaque per ironiam describitur qui falso bonus censetur. Plato 1. de Rep. Si opinio et fama vim offert veritati, et penes eam est vitae beatitae principatus, . . . ergo umbracula quaedam et ficta virtutis species nobis est querenda. 46. *Nec furtum feci.* Rem illustrat similitudine.

46. *Non pascas in cruce corvos.* Non affigeris enim, quod servile praedium erat supplicium: nec tuum cadaver ibi pendens corvis pabulum erit.

49. *Renuit, negat atque Sabellus.* Ego Horatius contrarium assevero. Sabellus olim expulsus inventi sunt coloni Romani, ac Venusiam occuparunt. Vide lib. 2. Sat. 1. v. 36.

50. *Cautus enim, etc.* Similitudine conglobata ostendit servum haud posse dici bonum. eo quod abstinat a peccando, metu poenae duntaxat.

53. *Oderunt peccare boni, etc.* Bini dicunt: Non

metus, sed decori grata abstinendum a peccato. Cic. 1. de Leg. Si non ipso honesto moveremur, ut viri boni sumus, sed utilitate aliqua aut fructu; cultiditimus. non boni. Nam quid facies in tenebris qui n. h. timet nisi testem, vel iudicem?

53. *Tu nihil admittes in te formidine poenae.* Clemens Alexandrinus praclare scribit, duo esse genera timoris: enim, cui pulvis junctus; quo timore bonum principem cives metuant, et nos Deum timeamus, et boni liberi parentes: alterum, cui comes odium; quali accipiuntur servi erga dominos aspectus.

56. *Dammum est, non facinus, etc.* Legunt perique. Est damnum levius, sed non fiv. nam tamen: esse, quod nec stilum Horatianum sinit, nec reperitur in ulla vetere membrana.

57. *Vir bonus, omne forum, etc.* Vir iste bonus fuit a te et a vulgo existimatus.

60. *Labra movet metuens, etc.* Videtur vult recta precari et orare ab Apolline vel Jano, sed revera improbus in proba precatur. Peri. Sw. 2.

Mens bona, fama, fides; haec clarè, et ut audiatur haerens.

Illa tibi introrsum et sub lingua immerguntur. O

- De mihi fallere: da justum sanctamque videri;
Noctem peccatis, et fraudibus obice nubem.
Qui melior servo, qui liberior sit avarus,
In trivis fixum cum se demittit ob assem,
- 65 Non video; nato qui cupiet, metuet quoque: porro
Qui metuens vivit, liber mihi non erit unquam.
Perdidit arma, locum virtutis derexit, qui
Semper in augenda festinat et obruitur re.
Vendere cum possis captivum, occidere noli.
- 70 Serviet utiliter: sine pascat darus, aetque;
Naviget, ac mediis hyemet mercator in undis;
Annotae prosit, portet frumenta penusque.
Vir bonus et sapiens audebit dicere; Pentheu
Rector Thebarum, quid me perferre patique
- 75 Indignum coges? Adimam bona. Nempe pecus, rem;
Lectos, argentum. Tollas licet. In manibus et

INTERPRETATIO.

tribus mihi ut latere possim; concede ut existimer integer et innoxius: crimina calixne, dolos autem nullo obvola. Certe haud intelligi qua ratione servo praestantior aut liberior sit avarus, quando in compitis se inclinat propter assem defixum. Etenim quisquis appetet etiam timebit. Qui vero inter metum vitam ducit, hunc liberum nunquam censebo. Amisit arma, stationem virtutis reliquit quicunque in opibus amplificandis laborat atque opprimitur. Quandoquidem ser-

vum licet venumdare, cave ne interficias: utile ministerium exhibebit, permittit ut aerumnosos greges pascat, agros colat, navigationem exercent, ac negotianda hyemem in medio mari traducat, annonam promoveat, triticum et obsonia convectat. Tandem vir probus et sapiens non verebitur ita loqui: Pentheu rex Thebarum, quid me adiges innoxium sustinere ac sub re? Bonis spoliabo. Nimirum auferes greges, suppellectilem, pecuniam: aufer, potes. Manibus ac pedi-

ANNOTATIONES.

Ebullit patri praedatum furus, etc.

Laverna.) Dea sub cuius tutela erant fures; hinc laverniones dicti. Nomen vel a *lavare*, capere, quasi *Laverna*, mutato b in v: vel a lavando, si *lavare* pro furari veteres dicere: nam *lavare* potius dixisse alii affirmant: quod si ita est, *Laverna* dicta est pro *Laverna*. Alii deducunt a *Laverna*, spolia, ut *Laverna* dicitur pro *Lopharna*: quod minus ardeat. Alex. ab Alexand. lib. 4. cap. 16. sic scribit: *Laverna furum Dea*, in cuius loco, ut impuniti essent furia, praedam fures sortiri, et rapacissimum quemque immolare tradiderunt. Hinc erat miles traia Romae, et *Laverna* inde porta.

64. *In trivis fixum cum se demittit ob assem.*) Cum ad assem colligendum se inclinat, ac ludibrium subit quorundam, qui assem humi deficiunt, ad illud non praetercuntibus. Pers. Sat. 5. v. 211.

Inde luto fixum possis transcendere nummum.

67. *Perdidit arma, etc.*) Nihil minus est magis ignominiosum, quam perdere arma, aut stationem deserere. Sensus est. Qui lucro avido inhiat, statim perdit mentem, quam hominis est armatura adversus errores, quibus ut hostibus ratio ejus libidinisque impetibus expugnanturque,

69. *Vendere cum possis captivum, etc.*) Vel, ite rationari avarus est accipiens; vel sic interpretari licet: Quemadmodum non expedit servum accipere quem vendere possimus; magisque sinendum est vivere, quia utilis ad multa erit: sic ille avarus cupiditati servum permittendus est; Neque enim inutilis erit publicis rebus. Quippe si, ad rem augendam, negotiorum, frumenta comportet, etq. annotae praedare, eam viliorum faciendo: adeoque sive juvabit.

75. *Vir bonus et sapiens.*) Vir reipra bonus et sapiens fortiter suam tuetur libertatem inter ipsa quoque vincula.

74. *Pentheu rector Thebarum*) Dialogum instituit Poeta, imitatus Euripidem in Bacchi, ubi inducitur Bacchus a Pentheo ligatus nihilominus audacter loqui, et constantem eo Pentheo regis minas et vinolis spernere. Hic adumbrat Horatius virum vero sapientem, quam nec metus aut minae, nec carcer aut ulla vis servum efficere, aut a virtutis gradu valent depellere. De *Pentheo* lib. 2. Od. 19. De *Thebis* lib. 2. Sat. 5.

75. *Adimam bona.*) Cic. *Pared.* 2. *Nec cum ego decem bona perdidisset, si qui pecus ap. suppellectilem amiserit.*

Compedibus saevo te sub custode tenebo.
Ipse Deus, simulatque volam, me solvet. Opinor,
Iloc sentit: Moriar: mors ultima linca rerum est.

INTERPRETATIO.

bus vinctum te retinebo sub custode saevissimo. Ipse Deus liberabit me, ubi primum cupiam. Credo ego illum ita sentire: Moriar: mors rerum omnium finis est.

ANNOTATIONES.

28. *Ipse Deus.*) Exsolvet me pater meus Jupiter, inquit Bacchus ad Pentheum, apud cit. Euripid. Bacch. Act. 2.

Opinor, hoc sentit.) Hec Horatius: Credo sapientem ita secum reputare: Quid grave tandem ac durum mihi poterit accidere quod metum? quid neq. subigere et vincere valeat? Enimvero quibuscumque gravis me exsolvet mors tandem, mors

inquam rebus omnibus brevi finem importura. Adde quod corpus est animi carcer: ergo velut a carcere liberatur animus, quando per mortem corpore solvitur.

77. *Mors ultima linca rerum est.*) Metaph. vel a Pictura, vel a Geometria: omnium rerum est extremum. Demosth. Tell.

EPISTOLA XVII.

A D. S C Æ V A M.

Spernenda non est amicitia principum. Quomodo comparanda?

QUAMVIS, Scaeva, satis per te tibi consulis, et scis,
Quo taudem pacto deceat majoribus uti;
Duce docendus adhuc, quae censeat amicus: ut si
Coeus iter monstrare velit: tamen aspice, si quid
5 Et nos, quod cures proprium fecisse, loquamur.
Si te grata quies et primam somnus in horam
Delectat; si te pulvis, strepitusque rotarum,
Si laedit caupona; Ferentinum ire jubebo.
Nam neque divitibus contingunt gaudia solis:
10 Nec vixit male, qui natus moriensque secessit.

INTERPRETATIO.

OSCAEVA, quamquam ex temetipso abunde sapias, et nosti qua demum ratione oporteat versari cum magnatibus; adhuc tamen erudendus accipe quae eximius amicus tuus velut si viam coeui indicare tentet. Itaque adverte, si etiam nos aliquid dicamus quod

tuum facere studeas. Si te juvat tranquillum esse, et dormire ad primam usque dici horam; si te offendit pulvis, et curruum fragor, et caupona; suadebo ut pergas Ferentinum. Neg enim opulenti soli habent voluptatem: neque vixit infelix qui natus et moriens latuit.

ANNOTATIONES.

1. *Quamvis Scaeva.*) Est hac Epistola gravis, elegans, eruditae, celsae, magnitudo assessoribus idonea.

Scaeva.) Eques Romanus.
Per te tibi consulis.) Alieno consilio nequaquam egens. Sic leniter asseritur Horatius, ut animum prepararet ad susculanda moria.

5. *Quod cures proprium fecisse.*) Quod in tuam utilitatem vertit.

6. *Primam in horam.*) Utique ad ortum solis, quae prima est et olim numerabatur hora diei naturalis videlicet.

7. *Pulvis.*) Quod vehiculis in urbe frequentia,

Caupona.) Ubi rixae, pugnae, contentiones, voluptiones, aliaque mala passim grassantur.

Ferentinum.) Parva celebre oppidum Hernicorum. Synecdoche pro quovis alio ejusmodi, in quo non sunt eadem incommoda, quae in magnis urbibus; ubi promde quietem ducere vitam licet.

9. *Nam neque divitibus, etc.*) Imo tenuiores plerumque felicius vivunt, quam divites.

10. *Nec vixit male, etc.*) Epicurus dixerat: *Atque si bene, vixit privata bona antea non squali videretur.* Ovid. Trist.

Credo mihi, bene qui latuit, bene vixit, et intra.

- Si prodesset tuis, pauloque benignius ipsum
Te tractare volest; accedes siccus ad unctum.
Si pranderet olus patienter, regibus uti
Nollet Aristippus. Si sciret regibus uti,
15 Fastidiret olus, qui me notat. Uirius horum
Verba probes et facta, doce: vel junior audi,
Cur sit Aristippi positor sententia: namque
Mordacem Cynicum sic eludebat, ut ajunt.
Scarror ego ipse mihi; populo tu: rectius hoc et
20 Splendidius multo est, equus ut me portet, alut rex.
Officium facio: tu poscis villa rerum,
Dante minor; quamvis fers te nullius egentem.
Omnia Aristippum decuit color, et status, et res;
Tentantem majora, ferè praesentibus aequum.
25 Contra, quem duplici panno patientia velat,

INTERPRETATIO.

At si tuis commodus esse cupias, teque ipsum aliquanto lautius habere, inopi ad opulentum contendens. Si herbis vesci sponte vellet Aristippus, haud magnates sectaretur. Si cum magnatibus vivere nosset is, qui me carpit, herbas respueret. Utrius istorum dicta factaque praeferas, dic; vel junior ausculta, quamobrem melior videatur Aristippi sententia. Etenim Cynicum dicacem ita refellebat, ut inquirunt: Ego mi-

hi ipse scurram ago, tu vero plebi. At qui longe potius illud et honestius est, ut me vehat equus, et rex nutriet. Ego obsequium praesto: tu res viles petis, donante inferior, tametsi dicis te nulla re indigere. Aristippum decuit quilibet habitus, et conditio et fortuna: quaerebat meliora, sed praesentibus contentus erat. E contrario quum tolerantiam duplici operit veste,

ANNOTATIONES.

Fortunam debet quisque manere suam.

12. *Accedes siccus ad unctum.* Magnatum amicitiam consuetudinem et familiaritatem requirer, quorum ope tibi totique utilis sis.

13. *Si pranderet olus, etc.* Aristippus Alexandri magis spectator aliquando invenit Diogenem olera lavantem ad cibum capendum. Hic vero indigni illi dixit: Si Aristippus olaribus ad victum, ut ego, contentus esset, profecto nollet serviliter obsequi regibus. Tam Diogeni respondit Aristippus: Si Diogenes sciret uti familiaritate regum, certe olera fastidiret, malletque, ut ego, principes sectari.

14. *Aristippus.* De eo plura lib. 2. Sat. 3. etc.
18. *Mordacem Cynicum.* Cynici Philosophi sectatores Antisthenis, a canina mordacitate sic appellati, quod in mores hominum nullo discrimine lavarentur. Quos inter erat Diogenes ille Cynicus, collo suo, in quo degerebat, celebris, victum in singulis dies emendicare solitus; hincque dictus *sycephorus*: Alexandrum magnum in senem vix aliquot dignatus, ei se admirabilem praebuit: ad amicos prope nonaginta convenit. Flutarch. Laert. Vide Juvenal. Sat. 14. v. 312.

19. *Scurror ego ipse mihi.* Ego, meam ad utilitatem, regibus me gratum praestans: tu vero te populo admirabilem exhibes per vicium inopem et durum. Atqui quanto rex plebe est excellentior, tanto videtur melius regi quam populo gaudere esse. Ita cenetis Aristippus, et cum eo nostat Poeta. Vix scurror, jam Sat. 3. lib. 2.

20. *Equus ut me portet, alut rex.* Proverb. Germae. e Tragedia quidam, loquunt; in qua juvenis militis adscriptus, cum ad petendam missionem impelleretur, abnuens respondit: *ramus me portet, Augustus epigo*: equus me portet, rex alius quo scilicet ostendebat bene sibi esse.

21. *Officium facio: tu poscis, etc.* Ego me officiosum regibus exhibens, honestum vicium nanciscor: tu autem multus egentem iactes licet, villa ramen mendicam, te danti subijcis, quod multum est indignum.

22. *Villa rerum, dante minor.* Sic habent optimi codices: quod elegantius, et magis Horatianum, quum ita:

ut poscis villa, verum es

Dante minor, etc.

23. *Omnia Aristippum decuit color, etc.* Laertio certe, conformabat se Aristippus apustine ad omnem vite humanam conditionem, ad locum, tempus, et personam se se accommodare: sjebatque, surpe esse et nefas, non acquiescere praesentibus; et plus semper appetere.

24. *Contra quem duplici, etc.* Aristippus in omni statu decore se gerit, tam in opibus, quam in inopia: ut non sit Diogenes, qui inopi quidem praestare agitur, ut vix inter opes credam ex decore et virtute scurrum. Plato quidem ita de Aristippo tenuit.

Quem duplici panno patientia velat, etc. Descriptus est hoc periphrasis Diogenes Cynicus, de quo Laert. Fullam, ut voluit quidam, panno duplici

- Mirabor vitae via si conversa decebat.
 Alter purpureum non expectabit amictum;
 Quidlibet indutus celeberrima per loca vadet,
 Personamque feret non inconcinuus utranque.
80. Alter Mileti textam cane pejus et angue
 Vitabit chlamydem: morietur frigore, si non
 Rettuleris pannum: refer, et sine vivat ineptus:
 Res gerere, et captos ostendere civibus hostes;
 Attingit solium Jovis, et coelestia tentat.
85. Principibus placuisse viris, non ultima laus est.
 Non cuivis homini contingit adire Corinthum,
 Sedit, qui timuit ne non succederet: esto.
 Quid? qui pervenit, facitne viriliter? atqui

INTERPRETATIO.

demirabor si vitae genus diversum deceat. Alter non expectabit vestem purpuream; et quaecunque vestitus ibit per loca maxime frequentata, nec illepidus sustinebit hunc illamque habitum. Alter Milesiam chlamydem fugiet plus quam canem aut serpentem: atque enecabitur frigore, nisi suum illi pannum restituas. Redde, et per mitte ut vi-

vat insulsus. Praeclara facinora exsequi, et subactos hostes civibus exhibere, est aliquid potestati divinae et coelo proximum. Neque mediocriter laudabile est demereri viros primarios. Non eniliter datur Corinthum pervenire, Quievit qui formidavit non perungere. Esto. At qui adit, austrenue se gessit?

ANNOTATIONES.

carum habuit in usu, tum propter frigus, tum ut eo se dormiens involveret.

27. *Alter purpureum non expectabit, etc.* Aristippus si desit vastis purpurea, qua uti solet, absque mora indeoet quamlibet villiorem, nec verebitur paucos prodesse in publicum. Contra Diogenes preciosum amictum omnino recusabit: ac si defuerit villi sibi concessus, nudus mallet consistere ac frigore confici.

28. *Personam feret non inconcinuus, etc.* Plutarch. Orat. 1. de fortuna et virtute Alexandri: Aristippum mirantur, inquit, quod tam vili pallio quam Milesia chlamyde utatur, in utroque iocetur personam suam.

30. *Alter.* Diogenes sordida vestis plusculum tenet.

Mileti textam. Ex optima lana, e Mileto urbe Joniae, vinctus Casiae fines, apud Asiam minorem, hodie Melio, ubi molliores contextus olim chlamydes in matronarum deliciis habebat, testis Virgil. Georg. 3. v. 306.

... quamvis Milesia magno

Veiterra mutetur Tyriis incocta colores.

32. *Si non rettuleris pannum.* Ajunt Diogenem ab Aristippo invitatum ad balneum: ubi cum essent soli, prior Aristippus exiit, ac Diogenes ille pallium induit, somque purpureum et reliquit. Tum vero pertinaciter repetere Diogenes quod suum erat, ac nudos remanere: quem Aristippus iocosepavit ut minimum laum servilem, et perpetuam algere malentem, quam conspici in purpureo vestis sibi ingolita.

Refer, et sine vivat ineptus. Praeclarum schema.

Ineptus. Non ut Aristippus, aptus et concilius in quocunque fortuna statu et habitu: nec animo aequo omnia suscipiens.

33. *Res gerere, etc.* Hactenus ostendit Horatius, laudabilis videri sectari viros principes, quam obscuram et inopem vitam ducere. Jam dicit arduum esse, cum principibus versari, eorumque benevolentiam consequi. Denique ad id quaedam motus huius spernenda profert.

35. *Non ultima laus est.* Prima sit laus egrogium Reip. navare operam, et praecare gestis rebus principum assequi: secunda erit, summis viris, ac Reip. clavum, aut prius in ea gradus tenentibus placuisse, eorumque gratiam demereri.

36. *Non cuivis homini, etc.* Huius proverbii verba affertur origo. Alii ad magnas Corinthiorum opes et luxum referunt. Sirrbo. Alii ad Laedem aliasque meretricis nimio questu famosis. Gell. lib. 1. cap. 8. Alii optime ad difficultatem edendi portum Corinthiacum Isthmi. causa genium; unde himris Carinthus dicitur. Vide libro 1. Od. 7.

37. *Sedit qui timuit ut non succederet, etc.* Qui periclitari veretur, quoniam locertam exitum timet, is abstinere a navigatione, vel qualibet alia re grandi suscipienda, desequae movet. Et is non reprehensione dignus iudicatur. Verum qui non terretur difficultatibus, et laborem ultro adit, remque exsequitur, is tunc viri fortis elogium meretur: et priore longe est laudabilior. Proleptus est.

- Hic est, aut nusquam, quod quaerimus: hic onus horret
 40 Ut parvis animis et parvo corpore majus:
 Hic subit, et perfert. Aut virtus nomen inane est,
 Aut decus et pretium recte petit experientia vir.
 Coram rege suo de paupertate tacentes
 Plus poscente ferent: distat, summasne pudenter,
 45 An rapias: atqui rerum caput hoc erat, hic fons.
 Indotata mihi soror est, pauperula mater;
 Et fundus nec vendibilis, nec pascere firmus,
 Qui dicit: clamat, victum date: succinit alter:
 Et mihi dividuo fudetur munere quadra.
 50 Sed tacitus pasci si posset corvus, haberet
 Plus dapia, et rixae multo minus invidiseque.
 Brundisium comes aut Surrentum ductus amoenum,
 Qui queritur salebras, et acerbum frigus, et imbres:
 Aut cistam effractam, et subducta viatica plorat;
 55 Nota refert meretricis acumina, saepe catellam,

INTERPRETATIO.

Verumenimvero quod petimus hic stat, vel nusquam existit. Ille fugit onus velut superans animum et corpus imbecille: iste subit et sustinet. Profecto vel nomen vanum est virtus, vel peritus vir optimo quaerit gloriam et praemium. Ergo haec animavertere. Non querentes de inopia coram suo principe, plus consequentur, quam qui petunt. Interest utrum accipias vorecundo, an extorqueas. Feruntamen haec summa et cardo rei est. Quisquis ita loquitur: Sororem habeo sine dote, matrem inopem, et praedium non

facile vendi, nec satis alimenti praebens; is aperte dicit: Date cibos. Mox alter susclamatur: dividatur munus, ut etiam mihi pars distribuatur. Ferum si corvus silens ederet, plus ciborum haberet, et longe minus rixarum et invidiae. Porro qui Brundisium aut Surrentum comes assumptus, conquiretur de itineris difficultate, de asperitate frigoris, de pluvia: vel deflet arcem raptam, et viatica subrepta; ille imitatur solitam meretricibus astutiam; quae modo catellam,

ANNOTATIONES.

39. *Hic est aut nusquam quod quaerimus.* In agendo viribus consistit as vera laus et virtus, quam quaerere debemus, ut de qua modo disputavimus.

Onus horret. Grave est istae magnitudo obsequi.

42. *Experientia vir.* Magnum usum habens rerum maximarum, et de illis rite iudicans.

43. *Coram rege suo.* Jam praecepta quae sint observanda apud viros primarios, ad gratiam eorum promerendam, obtinendamque decus et pretium, habet, laudem pariter et praemia.

44. *De paupertate tacentes plus poscente ferunt.* Quippe homo querulus si importunus et odiosus. At qui modesta et tacite ferat aliquandiu suam pauperiam, patrum movabit ad opem sibi largius impensandam. Porro si cum potera sumas quae dahontur, aevi in die dona novisque simul gratiam onuscatur.

45. *An rapias.* Qui enim avidè accipit aut potest, velut insatiabilis habetur; mox gradu excidit, et accretor quoque indecore se garent, indignusque familiaritate nobilium.

Rerum caput et fons. Hinc pendet omnis ratio captanda magnatum benevolentia et gratia; si ita:

Q. Plorat. Flac. Tom. II.

das et scias cum potentibus decenter verari.

49. *Quadra.* Vel, panis frustum; vel, lana edulia continens. Juvens. Satir. 5. *aliena vivere quadra.* Virg. Aen. 7. *nec parcere quadris.* Haec ergo vox significat tum plicantam, tum catinum quadrata figura. Metonymia est.

50. *Sed tacitus porci, etc.* Vel alludit ad apologum de corvo praedam oculo, quam vulpes crocitate accita dolo intercepit: vel ed communem avium morem, quae voce strepente cum ad cibum accedunt; quod si tacerent, plus haberent dapia, non occitis garrula consortibus.

51. *Brundisium.* Urbs est Salentinorum maritima, de qua jam lib. 1. Sat. 5. in fine.

Surrentum. Hae urbs Piceatinarum ad mare, vino ganeo celebrata est. Lib. 2. Sat. 4. Ovid. Metam. 5.

Et Surrentinos generoso palmitis colles.

55. *Meretricis acumina.* Qui saepe fingit se quidpiam amisisse, et tristitia graviter flere, ut ad amatorem similis doceatur. Vide Plaut. Trucul. Ovid. 1. de arte.

Quid cum mendaci damno molestissima plorat?
Elapsaeque cava fingitur aure lapis?

F f

Saepe pericelidem raptam sibi sentis: uti mox
 Nulla fides damnis, verisque doloribus adsit.
 Nec semel irrisus triviis attollere curat
 Fracto crure planum; licet illi plurima manet
 60 Lacryma, per sanctum juratus dicat Osirim,
 Credite: non ludo: crudeles tollite claudum.
 Quare peregrinum, vicina rauca reclamat.

INTERPRETATIO.

modo pericelidem missam lacrymanur; adeo ut subinde non credantur vere jacturae et lacrymae. Et vero qui semel illusus est, haud satagat erigere fraudulentum rupta tibia, quamvis abundantes fletus emittat,

et sacrum Osirim contes¹tatus clamet: Fidem habete: minime jocos: o inhumani debilem erigite. Huic enim vicini strenuus respondent: heus peregrinum invoca.

ANNOTATIONES.

Catellum.) Vel, parvam canem, quem in deliciis habebat; vel potius, monile muliebre, ut ait diminutivum a caeno.

56. Pericelidem.) Cruris vinculum et ornamentum, *περί, circum, et αἰχμή, crura* vel genua. Gall. *jarretière*. Pericelides sunt ornamenta crurum mulierum; sive armilla pedum, quibus earum gressus ornentur: inquit Isidorus.

57. Nulla fides damnis.) Sic ille querulus exprobat: ejusque dolor et fletus spem patrum facti habentur, nihilque munus obtinent.

59. Fracto crure planum.) *πλanos, fallax, impostor, nebulosus*, quae etiam voce utitur Cicero pro Cluentio num. 72. Hic ille planus improbitissimus quaestus iudicio postus. Erat nempe quidam illudor in triviis lamentari solitus, quasi fractum crur esset,

ut in vehicula tolleretur: cui cum aliquando id mali vere contigeret, haud etiam tum fidem habuit; et fractio genu debilem aëro sublevarat, quoniam antea saepius liuserat.

60. Osirim.) Aegyptiorum Deum: qui hic praecipue nominatur, seu quod plenus irae indicare vellet ab Osiride irato irmissum sibi crucifragium, seu postus quia Osiris velut alter Aesculapius credebatur agris mederi. Vide Plutarch. de Iside et Osiride. Diodor. Siculus etc.

62. Quare peregrinum.) Quare hominem imperitum, qui nefas et fraudes tuas et illusiones ut ei imponas: nebus enim jam percepti sunt doli et joci tui.

Rauca.) Prae alta vociferatione; et reclamandi contentione.

EPISTOLA XVIII.

AD LOLLIUM,

Quae sint amici officia? Quid animo tranquillitatem conferat?

- S**i bene te novi, metues liberrimè Lolli,
 Scurrantis speciem præbere, professus amicum.
 Ut matrona meretrici dispar erit atque
 Discolor, infido scurrae distabit amicus.
 5 Est huic diversum vitio vitium propè majus;
 Asperitas agrestis et inconcinna graviusque,
 Quae se commendat tonsa cute, dentibus atris;
 Dum vult libertas mera dici, veraque virtus.
Virtus est medium vitiorum, et utrinque reductum.
 10 Alter in obsequium plus aequo pronus, et imi
 Derisor lecti, sic nutum divitis horret,
 Sic iterat voces, et verba cadentia tollit,
 Ut puerum saevo credas dictata magistro
 Reddere, vel partes nimium tractare secundas.
 15 Alter rixatus de lanà saepe caprinà,

INTERPRETATIO.

Si bene cognosco te, Lolli maxime liber,
 cavebis imitari scurras, te exhibens
 amicis. Sicut matrona differt a scorto,
 ita amicus a fallace scurra. Huic vitio est
 aliud oppositum ferè pejus, nimirum duri-
 tia quaedam fera, inurbana, severa, quae
 se ostentat tonsa pelle, et nigris dentibus;
 cum vult existimari integra libertas, et

sineera virtus. Virtus media est inter vi-
 tia, hinc et illuc recedens. Alter obse-
 quantior, velut scurra infimi thori, ita
 potentis nutum religioso veneratur, ita di-
 cta repetit, et voces cadentes attollit,
 ut putes juvenem recitare dictata a duro
 praeceptore, vel histrionem partes secundas
 agere. Alter jurgatur saepe de lana caprina,

ANNOTATIONES.

1. *Si bene te novi, etc.* Idem fere est argu-
 mentum hujus Epistolae, quod praecedentis.

Lolli. Ad hanc inscriptam jam vidimus supra
 Epistolam 2. Item Oden 9. lib. 4. Vides etiam post-
 ea Epist. ult. huj. lib. v. ult.

2. *Scurrantis speciem.* Ut potentiorum inens
 amicitiam, nec aulationibus grassabera; nec in
 contrarium implores vitium moribus feris, aspe-
 ris, agrestibus, numquam taveris; vitibus scurrilita-
 tem pascit et gravitatem inconcinnam.

3. *Dispar et discolor.* Dispar omnino, tam
 habito, quam moribus dissimilis.

7. *Tonsa cute, dentibus atris.* Vel, squore
 hirsuti corporis: aam quae tonentur, hirsuta pi-
 losaque sunt. Vel potius, agresti mordacitate et
 dicacitate, amicum radeudo ad cutem, et durè
 passim castigando: quasi ea sit loquendi libertas,
 ac vera virtus.

9. *Utrinque reductum.* Ab utroque extremo
 remota est virtus.

10. *Alter in obsequium.* Assentator divibus
 amicis nimis obsequialis.

11. *Imi derisor lecti.* Parasitus in infimo lecto,
 vel in subscellio accomodans aut sedens, ritum divi-

ti propinans inter epulas. Plaut. Stich. *Scis me du-
 dum esse imi subscellii virum.* Vide lib. 1. Sat. 4.
 v. 86, et lib. 2. Sat. 8. v. 41.

Horret. Admiratione et veneratione affectata.
 Virgil. Aen. 6. v. 10.

horrendasque procut secreta Sibyllae.
 Id est, sacrum horrorem, tummamque venerationem
 incutientis.

12. *Verba cadentia tollit.* Quidquid loquitur di-
 ves ille amicis, scurra velut eximium miratur ac
 repetit, nec sinit elabi et cadere absque admirabili-
 bus exclamationibus. Epistola ad Pisicem, v. 429.

13. *Clamabit enim i Pulchre, bene, recte.*

Pulchret super his; etiam stillabit amnis
Ex oculis verrem; taliet, tandem pade terram;
Derisor vero plus laudatore movetur.

14. *Ut puerum saevo, etc.* Sicut discipulus re-
 cltare jubetur dicta vel dictata a magistro, oempe
 ut memoria infingat.

15. *Vel partes nimium tractare secundas.* Minus
 nempe secundarius solet vocem et actionem data
 opera extenuare, ut primus actor magis eluceat,
 et quam maxime excellat; ut ait Cicero Verr. 1.
 Vide lib. 1. Sat. 9. v. 46. ibique Aennot.

- Propugnat nugis armatus: scilicet, ut non
 Sit mihi prima fides; et verè quod placet, ut non
 Acriter clatrem, pretium aetas altera sordet.
 Ambigitur quid enim? Castor sciat, an Docilis plus;
 20 Brundisium Numici melius via ducat, an Appi.
 Quem damnosa Venus, quem praeceps alea nudat.
 Gloria quem supra vires et vestit et ungit;
 Quem tenet argenti sitis importuna famesque;
 Quem paupertatis pudor et fuga; dives amicus
 25 Saepe decem vitis instructior odit et horret:
 Aut si non odit, regit; ac veluti pia mater,
 Plus quam se sapere, et virtutibus esse priorem
 Vult, et ait prope vera: *Meae* (contendere noli)
 Stultitiam patiuntur opes: tibi parvula res est:
 30 Arcta decet sanum comitem toga; sine mecum

INTERPRETATIO.

armaque sumit pro nugis. *Nempe*, inquit, ut certa mihi fides non habeatur, ut non audacter proferam quod prius libet, respuam ego mercedem secundae aetatis. Enimvero qua de re questio est? scilicet, utrum Castor, an Docilis peritor existat. Utrum via Numica, an Appia rectius perducatur Brundisium. Quem libido perniciose et alea praecipitans dispoliat, quem fastus excedens facultates vestit et laute nutrit, quem occupat gravis pecuniae cupiditas, qui abhorret ab

inopia, hunc amicus opulentus multo virtuosior frequenter exacerat et avertatur: vel si non odio habet, moderari vult: atque ut bona parens, optat sapienterem se esse et virtutibus superiorem; dieitque quod fere verum est: Ne conare mihi exaequare: divitiae meae insanire me permittunt: tu mediocres facultates nactus es: Prudenti astectae convenit toga angustior: ne contende par esse mihi.

ANNOTATIONES.

16. *Alter risus de lana, etc.* Agrestis reprehensor, visio pro majari, alteratur gravissime de rebus levioribus: sicut ille quondam, utrum lanas an pilos setaeve capra habeat. Proverbium est.

17. *Scilicet, ut non sit mihi prima fides, etc.* Ita ille graviter, sed locutione et lusu: Libere, inquit, loquar temper et quodcumque libuerit, neque hanc libertatem perdere velim quovis pretio, et amisi visis diuturnior se nova aetas offeratur.

19. *Castor an Docilis.* Ambo gladiatores, vel pantomimi, ut alii dicunt.

20. *Brundisium.* De eis urbe libro 1. Sat. 5. Epist. praeced.

Numici via, an Appi. Utrè via melius ducit Brundisium. Atqui nihil sunt istae lites et controversiae. Suet qui corrigitur Minuci, meriti gratia; sed propter: de poetica licentia rixari est.

21. *Damnosa Venus.* Vide lib. 1. Sat. 2. etc. *Præceps alea.* Brevis aleatorem redigens ad inopiam. Pers. Sat. 5. vers. 55. Hunc alea decipuit: qui, præceps, ludicris studium alea vehemens et peritaxi: quod summas etiam viros tenuit. Sueton. Octav. cap. 72. Aleae ruerem nulla modo exparte: huiusque simpliciter et potum oblectamenta causa eriam tenet: ubi et Augustus de se sic scribit: *Lustrum per omnes dies, forumque aleatorium calcissimus. . . . Ego peridi viginti milia nummorum etc.* Id. Claud. cap. 33. Aleam studiosissime luit: de conjuratio librum quoque emisit: solius etiam in ge-

statione ludere, ita circo alveoque adaptatis, ne lusus confunderetur. Alex. ab Alex. lib. 3. cap. 21. Alea taxillorum nempe jactu delicti sunt, inquit. Porcius Cato, Augustus, Domitianus, Claudius. . . Inter reliquos Theodoricus Gothorum rex, qui cum in alea vinceret, fertur indulgentissimus fuisse: unde momenta illa promerendis gratis capere domesticis consueverant. Sidonius de Theodorico sic testatur: Quibus horis tabula cordi est, tesseres collegit rapide, impiecit sollicitè, voluit argute, mittit inotanter, joculariter compellet, putaret expectat: in bonis iactibus tacet, in malis ridet, in neutris traicitur, in utrique philosophatur. . . . fuit illum et in calcula arma tractare. Sola est illi cura vincendi. Cum ludendum est, regium sequestret tantisper severitatem, hortatur ad ludum libertatemque communionemque, dicam quod sentio, times timere, etc. Vide et annot. ad Od. 24. lib. 3. sub finem.

22. *Gloria quem, etc.* Qui superbas vestes et lautas nimium epulas amat.

23. *Meae tultis iam patiuntur opes.* Ingentes opes possidentis mihi licet quod minime tibi oon its occupatis: luxuriae possum ego impare, tu vero nequamam.

Stultitiam patiuntur opes. Aristot. Rhet. 2. Stultas esse divitias scribit. Isocrates Areopag. cum potentibus ambulat amicitia, inquit.

30. *Arcta decet sanum comitem toga.* Vel, ut magis splendeat dives ampliori toga vestitur, cum

- Certare. Eutrapelus, cuiuscunque nocere volebat,
Vestimenta dabat pretiosa, beatus enim jam
Cum pulcris tunicis sumet nova consilia et spes :
Dormiet in lucem ; scorto postponet honestum
35 Officium : nummos alienos pascet : ad imum
Thrax erit, aut olitoris aget mercede caballum.
Arcanum neque tu scrutaberis ullius unquam ;
Commissumque teges et vino tortus et ira.
Nec tua laudabis studia, aut aliena reprehendes :
40 Nec, cum venari volet ille, poemata panges.
Gratia sic fratrum geminorum Amphionis atque
Zethi dissiluit ; donec suspecta severo
Conticuit lyra : fraternis cessisse putatur
Moribus Amphion : tu ecce potentis amici
45 Lenibus imperiis ; quotiesque educet in agros
Ætolis oncrata plagis iumenta, caucesque ;
Serge, et inhumanae senium deponere Camoenae,
Caenes, ut pariter pulmenta laboribus empta.
Romanis solemne viris opus, utile famae,

INTERPRETATIO.

Eutrapelus si quem pessumdare cupiebat, ei pretiosas vestes tribuebat. Etenim, inquietabat, splendidus nova proposita et studia cum praeclaris vestibus suscipiet; ad diem usque dormiet, meretricem decorae occupationi praferet, nummos aliorum nutrit, denique gladiator fiet, vel equum olitoris pacto pretio circumducat. Tu ne cuiusquam secretum expiscari velis unquam : ereditum vero ne revela, seu vino seu ira pertenteris. Neque tua studia laudabis, aut vituperabis aliena :

et cum illo venatum ire cupiet, tu versus non proferes. Nam sic dissoluta est amicitia duorum fratrum Amphionis et Zethi, donec cithara aspero invisa siluit. Ut autem Amphion narratur cessisse indoli fratris, sic tu morem gere acquis desideris amici opulentis : et quotiescunque in agros proferet canes et iumenta Ætolis retibus onusta ; exurge, et severioris Musae gravitatem abdica, ut simul comedas obsonia labore comparata. Ille enim solemne est Romanis studium, famae utile

ANNOTATIONES.

tu erciores habeo comitaberis. Vel quod sicut iter facietur molestia sit toga laxior, ita virum bonum impediunt opes maiores. Vide Epod. 4.

31. *Eutrapelus secutur, etc.*) Aristot. multis, Inquit, Deus largitur felicitatem non per benevolentiam : sed ut in calamitates incidat graviores. Sunt qui velint notari Voluminum Eutrapelum Antiochi familiarum, cuius meminist Cicer. tum in Epist. tum Philip. 13.

35. *Nummos pascet alienos.*) Alienam pecuniam grandi favore accipies, atque ita pascet augere.

40. *Thrax erit.*) Plerique gladiatores e Thracia erant. Libro 2. Sat. 6. v. 44.

Olitoris aget mercede caballum.) Ad vile quoddam servitium et ministerium adigetur egestatis et paupertate.

40. *Arcanum neque tu, etc.*) Suspectos enim et iuvius in quibus ita curiose scrutari vult aliorum res et arcana.

45. *Vino tortus et ira.*) His siquidem homines exporantur, quod ut plurimum bene poti et irati quodlibet efficiunt.

41. *Gratia sic fratrum, etc.*) Amphionis et Zethi

concordia dilempsa et dissoluta est dissimilibus eorum studia, cum alter philosophia et musica totus vacaret, alter ab istis alienis agrestis et rusticis moribus sequeretur. De Amphione lib. 3. Od. 11. Cic. 1. de Orat. Minor cur Philosophia, sicut Zethus sile Paucianus, prope bellum indixerit. Ad Heren. n. 43. Un apud Paucianum Zetus cum Amphione, quorum controversia de musica, etc.

43. *Conticuit lyra.*) Amphion Zeto fratri obsequens lyra studium et usum sponte obiecit, sicut amicum resaruit. Sic tu amici potentis voluntati obsequere : et cum venerationem molieris, cave os Musarum studiis intempestive obrudas.

46. *Ætolis oncrata plagis.*) Ætolia regio Achajæ in Epiri confinio. In hac erat Calydon urbs, cuius regi Oeneo irata Diana immisit aprum terribilem non Calydonia solum, sed et totius Ætolia agros devastantem. At Meleager Oenei filius validis illi plagis irretitus interfecit. Hinc Ætolia plage velut optima celebantur, poniturque per Synecd.

48. *Pulmenta laboribus empta.*) E praeda venundata capta. Quid proprie pulmentum, dicit Libro 2. Satira 2. v. 20.

43. *Romanis solemne viris opus.*) Venatio

- 50 Vitaeque, et membris: praesertim cum valeas, et
Vel cursu superare canem, vel viribus aprum
Possis: alide, viriula quod speciosius arina
Non est qui tractet: scis quo clamore corosae
Proelia sustineas campestris: denique saevam
- 55 Militiam puer, et Cantabrica bella tulisti,
Sub duce, qui templis Parthorum signa refixit;
Et nunc, si quid adest, Italiam adjudicat armis.
Ac, ne te retrahas, et inexcusabilis absis,
Quamvis nil extra numerum scisse modumque
- 60 Curas, interdum iugaris rure paterno.
Partitur luitres exercitus: Actia pugna
Te duce per pueros hostili more refertur.
Adversarius est frater, lacus, Adria: donec
Alterutrum velox victoria fronde coronet.
- 65 Consentire suis studiis qui crediderit te,
Fautor utroque tuum laudabit pollice lodam.
Protinus ut noncam, (si quid monitoris eges tu)

INTERPRETATIO.

et vitae et corpori: maxime cum sis validus, et quens canem cursu, viribus aprum vincere: adde quod nemo est qui decentius tractet arma viis apta. Nosti quibus circumstantium acclamationibus obeas exercitationes campi Martii. Demum tu juvenis duram militiam et Cantabrica certamina conficisti sub Imperatore, qui Parthorum templis abstulit vexilla nostra, et nunc potestati Romanorum adjungit, si aliquid deest. Ne vero talia relinquas, et hinc recessisse culperis, quanquam studes nihil

agere indecore et perperam: quippe in villa patris quaedam ludicra moliris: scilicet partitis naviculis pugnatur; te auctore certamen Actiacum exhibetur per adulescentes hostium ad instar dimicantes: frater tuus adversarii personam agit; lacus est velut mare; donec expedita victoria alterutrum coronet frondibus. Certo Augustus qui suis te studiis convenire intelligit, adprobabit vehementer ludicra ista. Ut autem adnoscere te pergam, si quidem monitore opus habes:

ANNOTATIONES.

- nempe, ut Graeci trochi et disci ludos. Vide Libro 3. Od. 24. Libro 2. Satira 1.
50. *Utile famae, vitaeque et membris.* Agitatio corporis et exercitatio valetudini prodicit; roburque confert, et hinc famam fortitudinis.
52. *Speciosius.* Decentius quam in, Lollii; vel, quam venitor quique.
54. *Proelia campestris.* De his lib. 1. Od. 8.
55. *Cantabrica bella.* Vide supra Epistolam 12. Item lib. 2. Od. 6. et lib. 3. Od. 8.
56. *Qui templis Parthorum signa refixit.* Signa Rom. Curio crepta a Parthis, Augusto restituta. Libro 4. Od. 15.
58. *Ne te retrahas.* Ne ab exercitationibus campi Martii se diu removes.
59. *Extra numerum.* Metaph. a salustioribus: id est imperite, laepte, inconsiderate, perperam.
60. *Iugaris rure paterno.* Ludicra praetio instituta apud villam paternam, in qua diversaria.
61. *Partitur luitres exercitus.* Ut sint duo velut praesentiae classes, quae nomenclachiam exhibeant,

- maxime vero pugnam illam navalem, qua Augustus Antonium debellavit prodigiarum apud Actium. De his lib. 1. Od. 37. et Epod. 1. et 9.
62. *Per pueros.* Dion. lib. 50. narrat pueros Romae praesignificasse Antonii cladem. Nimirum divisi inter se pugnarent; cum alii se Antonium, alii Caesarianos dicerent: biduo corruerunt; tandemque victi sunt qui Antoniani vocarentur.
63. *Lacus, Adria.* Lacus ruri paterno vicinior; instar est Adriatici maris. De hoc lib. 1. Od. 16. et libro 3. Od. 11.
64. *Alterutrum.* Te, vel fratrem.
65. *Velox victoria.* Plutarchus. Fortis, alique referunt celeritatem fuisse Acticam victoriam; vel speciem Poetae victoriam nuntiam, qua fuit velox est.
66. *Puer utroque tuum laudabit.* Augustus, cui sic vel fecit; vel, potestis amicus.
Utroque pollice. Impensissime vaide comprobabit. Pollice nimirum compresso flavor, inverso condemnatione indicabatur olim. Phil. lib. 28. cap. 2. Juvenal. Sat. 3. v. 36.

- Quid de quoque viro, et cui dicas, saepe videto.
 Percussatorem fugito: nam garrulus idem est:
 70 Nec retineat patulae commissae fideliter aures:
 Et semel emissum volat irrevocabile verbum.
 Non ancilla tuum jecur ulceret ulla puerve;
 Intra marmoreum venerandi limen auiti:
 Ne dominus pueri pulchri carere puellae
 75 Mouere te parvo beet, aut incommodus angat.
 Qualem commendes, etiam atque etiam adspice: ne mox
 Incutiant aliena tibi peccata pudorem.
 Fallimur, et quondam non dignum tradimus: ergo
 Quem tua culpa premet deceptus omittit tueri:
 80 Ut penitus notum, si teneat criminea, serues,
 Tuterisque tuo fidentem praesidio: qui
 Dente Theonino cum circumroditur, aequid
 Ad te post paulo ventura pericula sentis;
 Nam tua res agitur, parvis cum proximus ardet:
 85 Et neglecta solent incendia sumere virga.
 Dulcis inexpertis cultura potentis amici;
 Expertus metuit: tu, dum tua navis in alto est;
 Hoc age, ne mutata retrorsum te serat aura.
 Oderunt hilarem tristes, tristisque jocosos;
 90 Sedatum celeres, agilem gnauumque remissi:

INTERPRETATIO.

diligenter adverte, quid de unoquoque viro, et cui loquaris. Devita percussatorem, qui profecto est loquax: neque aures apertae fideliter servant credita: atqui vox prolata celeriter abit, nec potest revocari. Ne in aedibus amici potentis depereas ancillam aut puerum, ne herus pulchri pueri vel puellae adamatæ remitteret exiguo dono: vel parum benignus cruciet. Sedulo expende quem commendasti; ne paulo post alterius delicta probum tibi faciant. Decipimur, et nonnunquam indignum commendamus. Quem igitur maculabit suum vitium, cave ne illusur

defendas velut plane cognitum. Si vero quispiam calumniis impelatur, propugna et protege auxilio tuo confisum: qui cum impugnatur morsibus invidorum, an non sentis imminere tibi simile discrimen? Etenim tu periclitaris, quando flagrant vicinæ arces, neglecta vero incendia gliscere consueverunt. Imperito jucunda est observantia divitis amici, at perius formidat. Tu dum tua navis in alto est, ad hoc labora, ne te ventus contrarius retro abripiat. Moesti lætum, moestum festivi, tardum citi, lenti promptum et alacrem non amant.

ANNOTATIONES.

69. Percussatorem fugito.) Insidiosum indagatorem rerum et secretorum itotum: supra monuit, res eliorum non esse indagandas, hic monet, ab indagatore curioso et subdolo cavendum.

75. Angat.) Admatum puerum aut puellam tibi denegando.

80. Ut penitus notum.) Hoc alii jungunt cum precedentiibus hoc sensu: Cave ne quemquam temere commendes, neve quem viculis aut criminibus occultis inquinatum pertineat tueri: velut penitus tibi nota et perspecta est ejus innocentia. Nem sapius decipimur. Alii sic: Si quem deceptus improbem commendasti, desere non tueris; et defendas alium quempiam tibi penitus notum, il criminatibus laceratur, servetque et tueris innocentem ope tuo fidentem et oisum.

82. Dente Theonino.) Theon fuit maledicentissimus; ut ejus, post Acronem,

84. Paries cum proximus ardet.) Æn. 2. v. 311. Jam proximus ardet Ucalegon.

85. Dulcis inexpertis, etc.) Qui non est expertus clientelam vel obsequium amici potestis, credit facilia et dulcia esse omnia: at qui expertus est, quanta sint in ea re incommoda, longe aliter sentit.

87. Tu dum tua navis, etc.) Allegoria est aptissima. Tu dum gaudes benevolentie Principis, vide ne ab ea excidas. Nam ob levem offensionem hoc saepe excidis: et mutabilis omnino est potentium favor. Plaut. Pœn. Sc. 11.

Verum ita sunt isti nostri divites,
 Si quid bene facias, levior pluma est gratia.
 Si quid peccatum sit, plumbæ iras gerunt.

89. Oderunt hilarem tristes, etc.) Inodiosum morum, et studiorum similitudo parit amicitiam ad peccati tudinem; contra dissimilitudo alienationem et odium.

- Potiores bibuli media de nocte Falerni,
 Oderunt porrecta negantem pocula: quamvis
 Nocturnos jures te formidare vapores.
 Deme supercilio nubem: plerumque modestus
 95 Occupat obscuri speciem, taciturnus acerbi.
 Inter cuncta leges et percunctabere doctos;
 Qua ratione queas traducere leniter acvum;
 Ne te semper inops agitet vexetque cupido;
 Ne pavor, et rerum mediocriter utilium spes:
 100 Virtutem doctrina pareat, naturae donet:
 Quid minuat curas: quid te tibi reddat amicum;
 Quid purè tranqillet; honos, an dulce lucellum,
 An secretum iter, et fallentis semita vitae.
 Me quoties reficit gelidus Digentia rivus,
 105 Quena Mandela bibit, rugosus frigore pagus;

INTERPRETATIO.

Qui Falernum usque ad mediam noctem tem-
 porare solent, odio prosequuntur eum, qui
 propinatos calices recusat, etsi affirmes te
 meture vapores nocturnos. Excute fronte
 tristitiam, saepe moderatus severi speciem ha-
 bet, et taciturnus inhumani. In omnibus con-
 sulte peritos, et perquire quo pacto suaviter
 possis vivere; ne te perturbet aut cruciet cu-
 piditas semper agens, vel metus, vel deside-

rium rerum non omnino necessarium: na-
 trum eruditio an natura virtutem conscribat:
 quid diminuat sollicitudines; quid te tibi
 amicum efficiat: quid veram tranquillita-
 tem tribuat, an dignitates, an suave lu-
 crum, an vitae genus et ratlo latens et
 occulta. Quoties vero cunque recreat
 me Digentia frigidus rivus, potum sup-
 peditans Mandelae vico valde argenti;

ANNOTATIONES.

95. Nocturnos vapores.) Al. tepores, id est calores
 vini, vel febres. Melius alii vapores vini caput
 percutientes afflictoque, nocte praeteritum, atque so-
 mnum ac quietem impediunt.

94. Deme supercilio nubem.) Euripid. Hippolit.
 199. v. 1094. Cic. in Pis. frontis nubeculam, id est,
 fastum, severitatem, aegritudinem mentis, etc.
 Plin. lib. 1. cap. 37. Fronti homini tantum index tri-
 stitiae, hilaritatis, clementiae, severitatis. In ascen-
 tu ejus supercilium pariter et alterne mobilia: et in
 illa pars animi. Negamus, annuimus. Haec maxime
 indicant fastum. Superbia alibi conpectaculum, sed
 hic sedem habet. In corde nascitur; hoc audit, hic
 pendet. Nihil aliud simul abruptiusque invenit in
 corpore, ubi solitaria exist.

98. Inops cupido.) Aversus enim semper eget,
 dum tam ei deest quod habet, quam quod non habet.

100. Virtutem doctrina pareat, naturae donet.) Quaesio est a
 veteribus agitata plurimum. Tullius in Partit. Orat.
 Quoniam pacto virtus pariat, naturae, an ratio-
 ne, an utriusque pro Archia Poeta, sic censet: saepius
 ad virtutem naturam sine doctrina, quam sine natu-
 ra valuisse doctrinam. At optime Aristoteles in
 lib. Ethic. ad Nicomach. ait: virtutes morales a
 natura inchoatae, doctrina et usu perficiunt.

101. Quid minuat curas.) Nempe si paucis con-
 tentus vires, si oibilib cupidius appetas, al nihil hu-
 mani a te alienum putes.

Quid te tibi reddat amicum.) Tibi si vera bona
 semperis, virtutes scilicet, vere amicus tibi eris.

102. Quid pure tranqillet.) Non certe honores,
 aut lucrum: nam hac sumem importunam et novam
 in illis sitim afferunt secum; ut est supra versu 24.
 Quid ergo? horum contentos; nil conscire sibi;
 etc. quae sibi Poeta noster haud semel asseruit.
 Praclare Cic. 2. de Finib. n. 50. Sapientiam, tem-
 perantiam, fortitudinem, copulatas esse locus cum
 voluptate, ut ab ea nec divelli nec distrahi possint.
 Sic de Justitia judicandum est, quae non modo nun-
 quam nocet cuiquam, sed contra semper alii aliquid
 tum vi sua atque natura, quod tranqillet animos;
 tum spe, nihil earum rerum defuturum, quae natu-
 ra depravata desiderat: quemadmodum temeritas,
 libido, ignavia semper animum excruciant ac solli-
 citant, turbulentque sunt, etc.

103. An secretum iter, etc.) Vita privata. Vide
 Epist. praec. v. 10. ibiq. annot.

Fallentis semita vitae.) Allegoriam pere, et via
 Lector; cum quibusdam, a victoribus castidus, qui
 paucis cogitatus incoert semitas, vel compendiosis-
 res, vel minime latronibus infestas. Sic qui vitam
 agunt privatam tuli sunt a curis, incommodis, pe-
 riculis, quibus conficiantur quotquot Rempub.
 capessunt.

104. Me quoties reficit, etc.) Cum secutus et quie-
 te meque lyse fructus; in villa mea Subina, quam
 rigat Digentia amnis, aquae praebent oppidanis
 Mandelae pagi. De his iam Epist. 26.

105. Rugosus frigore pagus.) Ubi pagani praed
 frigore rugis contrahuntur. Vide Epist. 16.

Quid

- Quid sentire putas, quid credis, amice, precari?
 Sit mihi, quod nunc est, etiam minus; ut mihi vivam
 Quod superest aevi, si quid superesse voluit Di.
 Sit bona librorum, et provisae frugis in annum
 110 Copia, ne fluitem dubiae spe pendulus horae.
 Haec satis est orare Jovem: qui donat et aufert,
 Det vitam, det opes: aequum mihi animum ipse parabo.

INTERPRETATIO.

quid sentire, quid exoptare me putas, o amice? Nempe ut maneant mihi quod habeo, vel etiam minus; ut mihi impendam quod vitae restat, si quid amplius Di largiantur. Sit librorum copia, et annona ad

ANNOTATIONES.

107. Mihi vivam.) Tandem liber a tumultu, & fortunam a Deo petendam; a teipso sumendam esse negotiis officioque urbanis. Vide Epist. 7.
 111. Haec tuis, etc.) Bona externa.
 112. Aequum mihi animum ipse parabo.) Cic. 3. de Nat. Deor. Judicium hoc omnium mortalium est,

EPISTOLA XIX.

AD MOECENATEM.

Vitosam imitandi rationem damnat.

- PRISCO si credis, Moecenas docte, Cratino,
 Nulla placere diu, nec vivere carmina possunt,
 Quae scribuntur aquae potioribus: ut malè sanos
 Adscripsit Liber Satyris Faunisque poetas;
 5 Vina ferè dulces olucrunt manè Camoenae.
 Laudibus arguitur vini vinosus Homerus;
 Ennius ipse pater nunquam nisi potus ad arma

INTERPRETATIO.

MOECENAS erudite, si fidem habes veteri Cratino, nulla poemata diu placere vel celebrari queunt ab aquae potioribus condita. Postquam furentes poetas Bacchus annunera-

ANNOTATIONES.

1. Prisco si credis.) Poetastri quidam vino indulgebant plusculum: idque jactabant facere se exemplum veterum poetarum, Cratini, Homeri, Ennii: quasi bonum carmen pangere nequirent nisi qui Baccho pleni essent. Adversus hanc sententiam pugnat toleret hic noster vates, et Eubulus apud Athen. lib. 2. cap. 6.
 Cratino.) Is a Suida valde bibax et vinosus extitisse traditur: a veteri autem Schol. tanta fuisse ebriositas, ut toleret immergere in pelles, supra quas recubebat. Aristophanes eum pariter deridet velut ebriosum et submeplum. Athen. lib. 2. cap. 3. Vinum tepido poeta est equus velocissimus. Si potantur aquae, nihil egrigium producit. Cratinus hoc dixit, cum non utrum unum redoleret, sed potius delitium integrum. Epigramma est Nicetas attributum. Vide annot. lib. 1. Sat. 4.
 Q. Horat. Flac. Tom. II.

vit Satyris et Faunis, Musae suaves vinum saepius oluerunt matutino tempore. Homerus vinum laudans ebriosus extitisse notatur. Antiquus ipse Ennius nunquam nisi te-

3. Ut malè sanos adscripsit Liber Satyris.) Itae Cratinos, et qui sequuntur. Ex quo Bacchos poetarum viro calore concitatos, velut nudi numine plenos, adscripsit Satyris ac Faunis.

4. Satyris Faunisque.) Dūs agrestibus, bibiscibus quidem et viciosis. De Satyris lib. 1. Od. 1. lib. 2. Od. 19. De Faunis lib. 1. Od. 4. lib. 2. Od. 17. lib. 3. Od. 18.

5. Vina ferè dulces olucrunt.) Ipsae Musae sobria non fuerunt. Vide Phitarch. Sympos. lib. 7. cap. 8. 9. 10.

6. Laudibus arguitur vini vinosus Homerus.) Illud. 6. etc.

7. Ennius.) De eo lib. 1. Sat. 10. pater ob antiquitatem. Aeschylus pariter inter Graecos nunquam nisi ebrius ad scribendam se accingebat. Alcius etiam p. 149. 151 notatur. Athenaeus lib. 10.

- Prosiluit dicenda. Forum Putealque Libonis
Mandabo siccis; adipam cantare severis.
10 Hoc simul edixit, non cessare poetae
Nocturno certare mero; putere diurno.
Quid? si quis vultu torvo ferus, et pede nudo,
Exiguacque togae simul et textore Catonem;
Virtutumque repraesentet moresque Catonis?
15 Rupit Hyarbitam Timagenis aemula lingua;
Dum studet urbanus, tenditque disertis haberi.
Decipit exemplar vitis imitabile: quod si

INTERPRETATIO.

mulentus proripit ad canenda bella. Sobriis committat forum et Puteal Libonis: abstemiis ausum condendi versus facultatem. Statim atque id pronuntiavit, ceperunt vates noctu vinum certatim bibere, ac diurno fectere. Ferum si quispiam severa fronte gra-

vis, nudis pedibus, et brevis togae usu Catonem exhibeat, num proinde Catonis referat mores ac virtutem? Hyarbitam perdidit sua lingua Timagenem aemulata, cum lepidus et eloquens videri cupit. Fallit exemplar vitis imitabile. Enimvero si forte

ANNOTATIONES.

8. *Forum.*) Res forenses.
Puteal Libonis.) Locum seu tribunal, ubi ius dicebat Praetor in Romano foro constitutum a Libone. Vids lib. 2. Sat. 6. v. 33.

9. *Adipam cantare severis.*) Carminis praetere scribula interdictum sit his omnibus qui Bacchi munere fectus non sit embasus at furans. Non videtur hic apseudonysus quod canit Tibullus lib. 3. Eleg. 6.

. . . *poscit Bacchi munera.*

Jam venit iratus nimium nimisque severis.
Qui timet irati numina magna, bibit.
ubi legunt vulgo, *severis*, Attamen credam ego repensandum, *severis*, id est sobriis; multo saevius meliori: Quo nocetior non qui conviviis fugarent, sed potius qui loter aborum computationes et crebra invitationes, ebrietatem astute at callide vitant. Vide Epist. praeced. vers. 91.

Poteres bibulis media de nocte Falerni
Oderunt porrecta negantem pocula, etc.

10. *Hoc simul edixit.*) Mihi controversia, quis edixit? an Liber, an Ennius, an Cratinus? pro Cratino fiet quod de eo ante annotatum est. Tonerimus, an vat. cod. legit, *edixit*; ut ipsi Horatio tribuatur valit Pratorianum hoc edictum. Piacet quibusdam conjectura Helmsii transposita una litterula le, *edixit*, pro *edixit*; ut ad Maccianum referatur. Sed optima est lectio, *edixit*; solumque optime Liber edixisse intelligitur, ut poia Deis poetas et poetarum.

Non cessare Poetæ nocturno, etc.) Dis nocturnoque vino se ingurgitarunt, ut egregie moliri poemata viderentur.

11. *Nocturno certare mero.*) Rome frequens hoc erat biborum aeternum vigiliam peragendo noctem ducentium. Et qui sic parvigilassent aeternum premium accipiebant placemum. Jul. Pollux, Athen. lib. 14. Schol. Aristoph. Equit.

Putere diurno.) Du die *crapulum exhalantes*, ut ait Full. Sic quidem luxuriosi quascunque horas

computationibus idoneis habebant; at viri graves et occupati non adibant unquam ovis vesperi at ad lucernas. Unde Alcibiades ita querit, se ipse vinum arguens in Epigrammata: *ναῖον ποῦ, ἔστιν ἄνθρωπος ὁποῖος διδάσκουσιν ὑπὸν ἄσπεκτον;*

12. *Quid? si quis vultu, etc.*) Refellit Horatius opinionem ante allusam. Qui Cratinum imitatur in vitiosa ipsius bibacitate, non proinde poeticam aios virtutem assequetur; vixit qui habuit equalem aut vultus severitatem Catonis imitabilis, non omnibus mores ejus optimos habebat, etc. Ergo boni exemplaris non vitia sed virtutes velot imulari.

Pede nudo.) Cato Uticensis sine calceis et sine toga prodibat in publicum; imo at Praetor sic ad rostra veniebat, iudicia exercebat, interdum attam hanc praesens et potus. Plotarch.

13. *Exiguacque togae textore.*) Breviori toga vilis textura; sicut Epist. 1. ait, *curtulus inaequali sontere capillos*, pro inaequali tonsura. Quod s villi plebecula quempis decuisset, non vero prictricium et nobilem. Lucanus Catana illum Utiansem canit: *hittam Romani more Quiriti induxiste togam*. Sunt qui legant, *tequoere*, id est, squalore, inquit.

14. *Rupit Hyarbitam etc.*) Alii scribunt *Jarbitum* ab Iarba rege Africanae littoris. Hyarbita ignobilis ac vix nominis notus quidam, volens imitari sales at dicacitatem Timagenis, sanet perdidit; ut illa; petulantiam aios linguam emulatus velot utlanum at disertum.

Timagenis.) Hic Rhetor fuit Alexandrinus, ex allis Aegyptus: sub Pompejo magno Romam adductus a Gabinio captivus, redemptus a Fausta Sylla filio: Rhetoricam docuit ad tempora Augusti: daumum ob maladicentiam orbe aiecius in praedio Tusculano diem suum obit. Suidas.

15. *Decipit exemplar vitis imitabile.*) Praesertim exemplar quodlibet vix omnino vitis carat; et stultum imitatore decipit, qui non quod perfectum sed quod fuste viliorum imit, imitari solet.

- Pallere casu, biberent exsangue cuminum.
 O imitatores servum pecus, ut mihi saepe
 20 Bilem, saepe jocum vestri movere tumultus!
 Libera per vacuum posui vestigia princeps;
 Non aliena meo pressi pede: qui sibi fudit
 Dux regit examen. Parios ego primus jambos
 Ostendi Latio; numeros animosque secutus
 25 Archilochi, non res et agentia verba Lycamben.
 At ne me foliis ideo brevioribus ornes;
 Quodd timui mutare modos et carminis artem:
 Temperat Archilochi Musam pede mascula Sappho,
 Temperat Alcæus: sed rebus et ordine dispar,
 30 Nec socerum quaerit, quem versibus oblinat atris,
 Nec sponsae laqueum famoso carmine nequit.
 Hunc ego non alio dictum prius ore Latinis
 Vulgavi fidicen: juvat immemorata ferentem
 Ingenuis oculisque legi, manibusque teneri.
 35 Scire velis, mea cur ingratus opuscula lector

INTERPRETATIO.

*pallidus forem, potarent cumini succum pal-
 lere facienteum. O imitatores stolidi et ser-
 viles, quam saepe agitationes vestrae excita-
 runt mihi indignationem et risum! Ego vero
 prius intuli pedem in vacua spatia, nec
 secutus sum vestigia alterius. Qui confidit
 sibi iuriam ducit et gubernat. Ego prior
 jambos protuli apud Latinos, Archilochi
 Parii metrum et virtutem imitatus, non
 autem materiam et dictiones Lycamben adi-
 gentes ad suspendium. Neque vero me pro-
 pterea minoribus coronas frondibus, quoniam*

*veritus sum imutare numeros ac metri le-
 gem: nam Archilochi poesim versu mitigat
 Sappho virilis, etiamque Alcæus: at dis-
 similis sententis et dispositione, nec petit
 socerum acerbo carmine proscindendum,
 nec sponsae restim parat versibus contumeliosis.
 Hunc a nullo alio antea celebra-
 tum ego lyra canens Latinis ostendi: et
 gaudeo nova proferens oculis ingenueorum
 perlegi, et manibus contractari. Porro si
 nosse cupis, cur Lector iniquus mea carmina*

ANNOTATIONES.

13. *Biberent exsangue cuminum.* Poetastris oostri, inquit Horatius, si pallido essem vultu, pallorem tibi procuraret, ut amulari me in ceteris etiam crederentur, patetque mihi potestas facultatem adipisci. Vide Dioscorid. lib. 3, cap. 68. Plin. lib. 29, cap. 14. *Cuminum* pallorem habentibus gignit. Ita certe fuerunt Percii Latronis clari inter magistros dicendi assecutores similitudinem coloris studii contracti imitator, etc. Pers. Sat. 5, vers. 53.

14. *Libera per vacuum, etc.* Ego Lyricam poesim Latinam primus tentavi, absque ullo exemplari mihi propositio: vacuum, locum a nemine ante occupatum. Vide Od. ult. lib. 3, et lib. 4, Od. 3.

15. *Regit examen.* Metaph. ab apibus. Lyricorum ego princeps alius deinceps exemplum praebebo.

16. *Parios ego primus jambos ostendi Latio.* Jambos etiam versus Latine scripsi primus, ad instar Archilochi Graecorum jamborum inventoris,

ex insula Paro oriandi. De hac lib. 1. Od. 19.

17. *Archilochi.* De isto Poeta jam ante in Epod. 6, et postea in Ep. ad Pisonem, v. 79.

18. *Lycamben.* Socerum; de quo cit. Epod. 6.

19. *Temperat Archilochi, etc.* Archilochi asperitatem temperavi suavitate Alci et Sapphonis: Scilicet jambi satuli aciei Epodorum temperantur Alcaicis et Sapphicis Odorum.

20. *Mascula Sappho.* Hæc nempe dicitur virilem adeptæ virtutem, quod se præcipit ex eo saltu, unde viri tantum colebant se joculari præ amoris impatientia. Hinc Auton. El'yli, 6, vici. 15.

21. *Et de ninphose salum Leucate minatur.* Mascula Lesbicis Sappho peritura sagaris.

22. *Alcæus.* Vide lib. 1. Od. 32. et lib. 2, Od. 13, ubi etiam de Sapphone.

23. *Socerum.* Lycamben.

24. *Sponsæ.* Neobule Lycambes filia, quæ se quoque post patrem laqueo percussit. Epod. 6.

25. *Hunc.* Archilochum; quem, ante Horatium, anno Latinorum fuerat imitatus.

- Laudet, sinetque domi : premat extra limen iniquus ;
 Non ego ventosae plebis suffragia venor
 Iupensis caenarum, et tritae munere vestis.
 Non ego, nobilium scriptorum auditor et ultor ,
 40 Grammaticas ambire tribus et pulpita dignor.
 Hinc illae lacrymae : spissis indigna theatris
 Scripta pudet recitare, et nugis addere pondus ;
 Si dixi : Rides : ait, et Jovis auribus ista
 Servas : fides enim manare poetica mella
 45 Te solum, tibi pulcher. Ad haec ego naribus uti
 Formido ; et luctantis acuto ne secer ungui ,
 Displicet iste locus ; clamo, et diludia posco.
 Ludus enim genuit trepidum certamen, et iram ,
 Ira truces inimicitias, et funebre bellum.

INTERPRETATIO.

collaudet atque in pretio habeat domi quidem, foris autem improbe vituperet. Nempe ego levis plebeculae approbationem non quero sumtuosis caenis, et donando vestes detrahas. Auctorum ego illustrium auditor et censor non dignor prensare Grammaticorum familias et suggesta. Inde veniunt istae querimoniae. Si dicam : Pudet recitare carmina mea frequentibus theatris indigna, et nu-

gas ostentare : mox aliquis inquiet : *Derisores*, et Jovis auribus haec reservas. Quippe te unum producere mellita carmina confidis, tibi met praecularus. Ad ista ego timeo exhibere sannam : ac ne proscindar acerbourgus contententis, locum istum devito, vociferor, et dilationem postulo. Etenim ludus gignit trepidationes, pugnas, indignationes : indignatio vero acerba odia, et bellum lugubre.

ANNOTATIONES.

37. Non ego ventosae, etc.) Idcirco mihi invidiam creant, quis laudes et approbationem non capto, ut alii plerique, per munera et canas aseatatoribus datas. Pers. Sat. 1.

Calidum scis ponere tumen ;
 Scis comitem horridulum trita donare lacerna.
 Martialis.

Quid tam grande Sophos clamat tibi turba togato ?
 Non tu Pompeii coena diarta tua est.

Vide postea Epist. ad Pis. v. 419.
 Ut praeco ad merces turbae qui cogit emendas,
 Assentatoris jubet ad lacrum ire Poeta
 Dives agris, etc.

39. Auditor.) Juvenal. Sat. 1.
 Semper ego audier tantum ?

Ultor.) Optimorum auctorum errata notando et castigando ; nulli per adulationem parcendo. Quidam interpretantur : mea scripta vicissim recitando. Juvenal. cit.

... nunquamne reponam ?
 Prior interpretatio magis ad rem. Nam mox ait : non ambire pulpita dignor.

40. Grammaticas ambire tribus.) Ut scripta mea discipulis suis dicant et proponant ediscenda. Pers. Sat. 1. v. 29.

Ten' circiterum centum dictata fuisse
 Pro nihilo pendas ?

Pulpita.) E quibus recitatur carmina mea a Grammaticis, vel a meipso. De hac Romanorum ambitiosa recitatione Persius cit. et nos ibidem non pauca.

41. Hinc illas lacrymae.) Terentianus iste locus ex Andria, in proverbium abiit : eoque utitur etiam Tullius pro M. Caelio : Hinc illas lacrymae : et haec causa est omnium scelerum.

42. Nugis addere pondus.) Velut eximium quiddam alte et graviter praenuntiando res leviculas.

43. Ait.) Quispiam invidit.
 Jovis.) Augusti. Virgil. Eclog. 2. de eodem.
 Deus nobis haec ora fecit.

44. Fides enim manare, etc.) Unum te credere edere suavia poemata.

45. Tibi pulcher.) Ipse tibi videris praeferre ceteris omnibus : oculumque tibi parem existimas.

Naribus uti.) Naribus corrugatis indignationem vel derisionem significare timeo, ne ejusmodi hec minis iram in me concitem. Pers. Sat. 1.
 Rides, et nimis uncis auribus indulges.

Vide supra lib. 1. Sat. 6. et lib. 2. Sat. 8.
 47. Iste locus.) Theatrum, pulpita.

Diludia.) Ludorum dilationem : id est, spatiosa intermissionemque, ad accuratius emendanda quae scripti, antequam vulgarentur, quod luculenter ammonet Epistola ad Pisones. Metaphora est a gladiatorio ludo. Nam intra dies pugna destinatus, spatium concedebatur gladiatoribus, ut te ad certandum melius compararent. Malim ego tamen cum doctissimo Salmasio legere, *deludia*, et ludendi cessationem et finem interpretari.

48. Ludus enim, etc.) Climax est. Ludus certamen, certamen iras, ira inimicitias, haec bellum generant aliquando funebre et laetuosum.

EPISTOLA XX.

AD LIBRUM SUUM.

VERTUMNUM Janumque, liber, spectare videris.

Scilicet ut prostes Sosiorum pumice mandas,
Odisti claves, et grata sigilla pudico.

Paucis ostendi gemis, et communia laudas,

- 5 Non ita nutritus: fuge quò discedere gestis:
Non erit emissio reditus tibi. Quid miser egi?
Quid volui? dices, nbi quis te laeserit: et scis
In breve te cogi, cum plenus languet amator.

- 10 Quòd si non odio peccantis desipit augur;
Carus eris Romae, donec te deserat aetas.
Contrectatus ubi manibus sordescere vulgi
Coepcris; aut tineas pasces taciturnus inertes;
Aut fugies Uticam; aut vinctus mitteris Ilerdam:
Ridebit monitor non exauditus: ut ille,

INTERPRETATIO.

O LIBER, ut video, respicis Vertumnum et Janum: nempe ut venalis fias Sosiorum pumice expolitus, claves fugis et sigilla verecundo grata: doles exhiberi paucis, et magni pendis divulgari, minime sic educatas. Perge quò ire cupis, redire non licebit tibi vulgato. Tum vero: Quid infelix egi, quid petii? inquires, quando tu non nemo proscindet. Nosti

vero te in arcum compingi, cum lector primò avidus mox fastidiosus negligit. Quod si non insanit augur odio delinquentis, Romae in pretio eris usquequò te juvenis deficiat. Cum autem vulgi manibus tritus negligi incipies, vel clam nutries blattas inutiles, vel ablegaberis Uticam, vel obligatus deportaberis Ilerdam. Tunc ridebit castigator non auditus: velut iste

ANNOTATIONES.

1. Vertumnum.) Per prosopopoeiam librum suum a publico decerret, ob imminens pericula.

Vertumnum Janumque.) Hi Dii praesidio vendentibus ementibusque credebantur: at ad eorum eternas ac templa erat tabernaculum bibliopolarum. De Vertumno lib. 2. Sat. 7. De Jano lib. 2. Sat. 5. et 6.

Spectare videris.) In lucem prodire vis, et publice vendi.

2. Sosiorum pumice mundus.) Pellibus integebantur libri: pellas utam pumice lavigari, exaquari, expoliri solebant. Pumex, lapis cavaeolus, quo rudia et aspera complanantur. Vide Plin. lib. 36. cap. 25. Saepe fratres erant bibliopola insignes: unde hic antonomastice nominantur.

3. Odisti claves, etc.) Tacet inclusum residere: amplius in arca domi contineri non vis.

5. Non ita nutritus.) Nunc eo coasilio tamen scriptus, et proditus in publicum.

Discedere.) Al. Decedere. Scilicet a collibus in Thuscum vicum ad inuam Caecilii montis, apud Velabrum; ubi Vertumnum eodem habebat; ubi plures erant tabernae, librariorum praesertim.

6. Non eris emissio reditus.) Cum semel emissus

es vulgatus fueris, non poteris ad me redire, ut expurgeris erratis, qua in se forte notabuntur.

8. Scis in breve te cogi, etc.) Scis lo angustum et discrimen redigi te, cum jam aspernari incipit qui pius diligebat. Alii sic: scis te coactum es complicari; val, non integrum te legi, sed quendam parvolum domitum, et plerumque praeterea lectorem jam defesso et languente.

9. Quod si non odio, etc.) Si non omnino fallor, si bene auguror, primo quidem novitate celebraberis, si sensim in fastidium incurres. Sic enim fera fit.

12. Tineas pasces.) Neglectum et projectum excident tineae et blattae. Taciturnus, obscurus, et despectui habitus; jam tocentibus de te hominibus.

13. Fugies Uticam.) Tanquam auxilio molestatos, servos Romanorum haud amplius celebris.

Uticam.) Urbs esset Africae Latone minori nobilitata: in qua nimirum tibi mortem ille coaccipit: at ab eo dicitur Uticensis. Vide lib. 1. Od. 12. et lib. 2. Od. 1.

Vinctus mitteris Ilerdam.) Valuti captivus. Ex te sent mercedem aut litterarum involucra

- 15 Qui malè parentum in rupes detrusit asellum
 Iratus. Quis enim invitum servare laboret?
 Hoc quoque te manet, ut pueros elementa docentem
 Occupet extremis in vicis balba senectus.
 Cum tibi Sol tepidus plures admoverit aures;
 20 Me libertino natum patre, et in tenui re
 Majores pennas nido extendisse loqueris:
 Ut quantum generi demas, virtutibus addas.
 Me primis urbis belli placuisse domique;
 Corporis exigui, praeconum, solibus aptum,
 25 Irasci celerem, tamen ut placabilis essem.
 Fortè mecum si quis te percunctabitur aevum:
 Me quater undecim sciat implevisse Decembres;
 Collegam Lepidum quo duxit Lollius unus.

INTERPRETATIO.

qui asinum non obedientem iratus impulit in praecipitium. Equis enim conetur invitum servare? Illud etiam tibi continget, ut senex balbutiens te adhibeat docendi pueris primas literas ultimis in vicis. Cumque Sol tepescens plures auditores tibi praebuerit, dices me libertui patris filium; quamvis non opulentum extenuisse alas ultra nidulum; scilicet ut tantum

addas virtuti, quantum detraxeris origini: Narrabis gratiosum fuisse me Romae optimatibus tam in bello quam in pace: statura brevi, canum ante tempus, apprigo garisum, iracundum, sed mitigari socilem. Quod si quispiam a te inquirat meam aetatem: discat me quater undecim hyemes decurrisse, quo anno Lollius Lepidum collegam sortitus est.

ANNOTATIONES.

Ilerdam mittendarum. Olim Epistolas chartis in-
 tectus obligari obsignaque mos erat. Alii legunt:
 suctus, optimo sensu. Nam saltamenta, garum,
 piper, thus, aliaque ejusmodi bene multa involvi
 solent chartis involutibus. Vide l. 2. Epist. 3, in fi-
 ne. Catui.

Et laxas scombis saepe dabunt tunicas.

Pers. Sat. 1. v. 43.

Nec scombros mutuentia carmina, nec thus.

Ilerdam.) Hae urbs v. Lerida, Hispania Tar-
 raconensis, sive Cataloniae, ad Secorim fluvium.
 Ejus ita meminit Lucanus lib. 4.

..... Fundata vetusta

Surgit Ilerda manu; placidus praestabitur undis.

25. Qui male parentem.) Quidam rustici asinum
 cernens ad praecipitium rupem obstinate contendere,
 retrahabat pro viribus: at peritima bestia renita-
 batur; tum iratus ille asinum impulit quo tende-
 bat, detrositque in praecipitium.

17. Ut pueros elementa docentem occupet, etc.)
 Ut atteratis vili manu senis ejuspiam balbi, pue-
 ros docentis elementis. Juvenalis perier notas mi-
 seram hanc torem cum Virgili tui nostri Hora-
 ti. Sat. 7. v. 266.

..... Cum totus decolor esset

Flaseus, et haereret uigri fuligo Maroni.

Rara tamen merces, etc.

Vide, si vacet, quae libi pridem annotavi.

18. Extremis in vicis.) Ludimagineri scholam ha-
 bere amant in trivis, in quae incident ac detinuit
 plures vici, loco nempe maxime frequentato. Vel
 Horatius designat vicem magistrum in remotissima
 urbanae regionis habitationem.

19. Cum tibi sol tepidus, etc.) Cum vero non
 pueri tantum, sed et alii plures ad te audendum
 confluerint, dom fervet aëris: vel sub vespertam
 et sole jam adfervescente, cum dictas discipulis
 traduntur.

20. Me libertino natum patre, etc.) Multa de
 me iam narrabis, ex obscura origine evasisse la-
 preclarum nomen ac splendorem, etc.

Libertino natum patre.) Vide lib. 1. Sat. 6.

21. Majores pennas nido extendisse.) Natalium
 ac generis ignobilitatem illustrare me nobilibus
 scriptis.

23. Primis urbis.) Maecenati, Augusto, Pollio-
 ni, etc.

24. Corporis exigui.) Lib. 4. Sat. 3.

..... Longos imitatus ab imo

Ad summum torus moduli bipedales.

25. Irasci celerem, tamen ut, etc.) Cfr. ad At-
 tili. lib. 1. Epist. 14. scribis, irritabiles eris ani-
 mos optimorum saepe virorum, eosdemque placabi-
 les; et esse hanc agilitatem molliemque materiam
 plerumque bonitati.

27. Quater undecim, etc.) Annos aetatis quatuor
 et quadraginta complevisse, cum consulatum iu-
 rent Lollius ac Lepidus; anno scil. U. C. 732. Nam
 Horatius natus erat L. Manlio Torquato et L. An-
 nullo Cotta Cons. an U. C. 698. ut dictum est lib.
 3. Od. 21.

28. Collegam Lepidum quo, etc.) M. Lollius vic-
 turae singulari et Caesaris gratia adeptus consulatum,
 gessit laudabiliter cum Q. Emilio Lepido. Dio lib.
 34. Ad eam suat Epist. 2. et 18. et lib. 4. Od. 9.

Q. HORATII FLACCI EPISTOLARUM

LIBER II.

EPISTOLA PRIMA.

AD AUGUSTUM.

*Optimum maximumque Principem mirâ sollertid collaudat. De
poësi multa refert: Et vetera dumtaxat aestimantes redarguit.
Demum Caesaris in Poëtas benevolentiam stimulat.*

CUM tot sustineas et tanta negotia solus,
Res Italas armis tuteris, moribus orces,
Legibus emendes; in publica commoda peccem,
Si longo sermone morer tua tempora, Caesar.

INTERPRETATIO.

QUANDOQUIDEM à Augusto, portas unus
molem tot tantarumque rerum, Ita-
liam armis defendis, institutis exornas, le-
gibus corrigis, ego sane peccarem ad-
versus utilitatem publicam, si proluxa epistola
interpellem occupationes tuas graviores.

ANNOTATIONES.

1. Cum tot.) Epistolam hanc sane eximiam ex-
pressit Augustus ad Horatio, cum ad eum scripsis-
set his verbis: *Itatum me tibi scito, quod non in
plerisque ejusmodi scriptis mecum potissimum loqua-
ris. An vereris ne apud potiores infame tibi sit,
quod vicarius familiaris nobis esse? Nempe legerat
sermones Horatii Caesar, siquæ nullam in eis fa-
ctam mentionem egre ferebat. Antea vero jam sa-
culare carmine imperaverat scribere, item Vendili-
cam victoriam privignorum tuorum Tiberii ac Dru-
si Neronum: Odasumque librum 4. Suetonius in vita
Horatii.*

Sustineas.) Summus Princeps alio quidem ad-

hibet in consilium, et solus imperii molem sustinet,
Tanti aut orbis judicio LUDOVICUS MAGNUS,
Solus.) Discussis jam factionibus, victo Lepido,
Antonio profligato.

2. Res Italas.) Romani Imperii splenderem.

Moribus.) Optimis institutis, rectaque discipli-
na, quibus mores optimi formantur.

3. Legibus emendes.) Cic. Philipp. 1. *Lex est
recta et a numine Deorum tracta ratio, imperans
honesta, prohibens contraria.* Suetonius Octav. 32.
34. etc. utiliter ab eo sancita plerisque commemo-
rati: et cap. 27. etiam in Triumviratu recepissim mo-
rum legumque regimen perpetuum.

- 5 Romulus, et Liber pater, et cum Castore Pollux,
Post ingentia facta, deorum in templa recepti;
Dum terras hominumque colunt genus, aspera bella
Compount, agros assignant, oppida condunt;
Ploravere suis non respondere favorem
10 Speratum meritis: diram qui contudit hydram
Notaque fatali portenta labore subegit,
Comperit invidiam supremo fine domari.
Urit enim fulgore suo, qui praegravat artes
Infra se positas: extinctus amabitur idem.
15 Praesenti tibi maturos largimur honores;
Jurandasque tuum per nomen ponimus aras,
Nil oritorum aliis, nil ortum tale fatentes.
Sed tuus hic populus sapiens et justus in uno,

INTERPRETATIO.

Romulus, et Bacchus, Castor atque Pollux, post magna facinora admissi in Deorum fana, dum in terris versantur cum hominibus, difficilia bella conficiunt, agros distribuunt, urbes aedificant; doluerunt gratum animum non exhiberi meritis suis parem. Quisaequam hydram peremit, famosaeque monstra sustulit labore fatali, cognovit invidiam

sola morte vinci. Nam splendore suo accendit qui inferiorem industriam opprimit: ipse vero mortuus diligitur. Viventi tibi cultum deferimus tempestivum, arasque erigimus, ad quas jurabitur per nomen tuum, profidentes nihil par tibi extitisse nihilque futurum unquam. Verum tuus ille populus in una re justus et sapiens, nempe quod

ANNOTATIONES.

5. Romulus.) Quatuor primi versus instar proemii sunt: jam Augustum extollit supra Heroes maximos, per competitionem. Vide lib. 1. Od. 12. Liber pater.) Inderum victor, animum curis liberans, etc. De hoc alibi.

Castor Pollux.) De his Ode 3. et 12. lib. 1.
6. Deorum in templa recepti.) In deorum numerum educti.

7. Aspera bella compount.) Malta in homines beneficia conferentes.

8. Agros assignant.) Colonias deducendo vel mittendo, agrosque urbibus adjacentes illis distribuendo.

9. Ploravere suis non respondere, etc.) Quæsitum, quod perum grati populi huius peres suis meritis honores deferreot.

10. Diram qui contudit hydram.) Hercules duodecim laboribus extentis clarus, quos celebras Lucretius libro 5. Vide lib. 1. Od. 3. et libro 4. Od. 4.

Non hydra secto corpore firmior

Vinci dolentem crevit in Herculem, etc.

11. Fatali.) Erat in fati, non aliter interendum coelo Herculem, quam debellatis monstis.

12. Invidiam supremo fine domari.) Non ante mortem: et mox rationem ejus rei subdit. Quintil. Declam. Res inter initia urbis: at livore mora solvitur.

13. Urit enim fulgore, etc.) Qui ceteris precellet horum excitat invidiam, quia videntur sibi ab eo deprimi. At cum satis est functus, jam virtus ejus ab invidiis etiam colitur, amplius non metuentibus viventis fulgore perstringi et abui.

15. Praesenti tibi, etc.) Tu, Caesar, vivus etiam

in deliciis es, invidiamque vicisti: quod est proprius singularis. Nempe tue magnitudo cuncte supergreditur: invidia vero non reperitur nisi inter æmulos et fere æquales. Adeoque seios honores divinos adeptos vel dum hic inter nos degis.

Praesenti.) Lib. 3. Od. 5.

Praesens divus habebitur Augustus.

Maturos.) Jam viveat debitos. Servius ad Ecl. 1. Augustus templa vivus merui, inquit, citatque hunc Horatii locum. Propert. lib. 3. Eleg. 4.

Arma Deus Caesar ditius meditatur ad Indas, 16. Jurandæque.) Aram teneantes jurabant olim.

Tuum per nomen.) Teodor. Marc. vult, tuum per nomen. Sed perinde est.

Ponimus aras.) Vide lib. 4. Od. 5. item Dion. lib. 51. ubi refert edicium Secutus de divinis honoribus Augusto tribuendis. Ovid. Fast. 1.

Caesaris arma emant alii; nos Caesaris aras.

Tamen constat nullas Romæ fuisse, sed tantum in provinciis, nisi forte privatæ. Sueton. Octav. 52. et Dio lib. 54. decretas sibi ex Senatusconsulto hæc acceperit, imo prohibuisse, narrant. In urbe quidem pertinacissime abstinuit hoc honoratque argenteas etiam statuas alim tibi positas conflavit omnes: et ex illis auras cortinas Apollini Pulatino dedicavit. De privatiis eris Augusto erectis intelligendus ergo hic Horatius, item Ovid. ante cit. et 1. de Ponto Eleg. 5. et 3. Eleg. 1. et Virg. Ecl. 2.

Illius aram

Sæpe tener nostris ab ovibus imbutus agnovi.

- Te nostris ducibus, te Gratiis antefereudo,
 20 Cetera nequaquam simili ratione modoque
 Estimant, et nisi quae terris semota, suisque
 Temporibus defuncta videt, fastidit et odit,
 Sic fautor veterum, ut tabulas peccare vetantes,
 25 Quas bis quinque viri sanxerunt, foedera regum
 Vel Gabius vel cum rigidis aequata Sabinis,
 Pontificum libros, annosa volumina vatum,
 Dictit et Albano Musas in monte locutas.

INTERPRETATIO.

te Imperatoribus Romanis Graecisque praefert, non aequè bene iudicat de aliis rebus: scilicet negligit atque aspernatur omnia, praeterquam quae terris abstracta dudumque praedicta comperit; adeo vetusta probans, ut ta-

bulas delinquere prohibentes a Decemviris constitutas, foedera regum Rom. seu apud Gabios, seu cum severis Sabinis composita, jus Pontificale, antiqua vatum praedicta, a Musis in monte Albano fuisse dictata asserat.

ANNOTATIONES.

18. Sed tuus hic populus, etc.) Transit Ingeniose et solemiter ad eos reprehendendos, qui vetera sectantur, et quavis ovia fastidiunt absque discrimine et iudicio.

21. Terris semota.) Ex hominum conspectu ablata; crimina poetarum mortuorum.

23. Tabulas peccare vetantes.) Leges 12. tab. quas Decemviri, ad instar legum Solonis, composuerunt, an. U. C. 302. Porro quae in eis consinebantur haud comperta omnino, nisi quod pauca, quae ad morum disciplinam et iudicia spectant, interdicti auctores produnt: ut ait Alex. ab Alex. lib. 6. cap. 10. ubi et fragmenta quaedam earum pervertuta et obsoleta refert. In urbe ne urito, neve sepelito . . . si quid agro plantaveris, quinque pedes a vicino abesto, etc.

24. Foedera regum, etc.) Duplex potest fœdus: alterum a Torquinio Superbo cum capitis civitatis Gabius, in ipsa urbe: alterum a Romulo cum Tito Tatlo Sabinorum rege; et hoc aequatum, sive aequi factum conditionibus; non autem prius illud, quod iniquum potius dicitur: ut bene observat Theod. Marcell. De priori fœdere Dion. Halic. lib. 4. de posteriori lib. 2. ubi scribit constitutum esse, ut Romae reges essent aequè Romulus et Tatius, paribus suffragis, et aequaliter honoribus fuerentur.

25. Gabius.) De his Tit. Liv. lib. 2. Vide annot. nostras lib. 1. Epist. 11. et 15.

Sabinus.) Tit. Liv. cit. nos ad Epod. 2.

26. Pontificum libros.) Compositos a Numa, continentis ritus sacrificialium, precesiones, etc. Annales etiam significari volunt. Cic. 1. de Orat. p. 195. In iure civili, et in Pontificum libris, et in duodecim tabulis plurima est antiquitatis effigies; quod et verborum princeps vetustas cognoscitur; et actionum quaedam genera maiorum consuetudinem sistantem declarat.

Annosa volumina vatum.) Attili Navii, apud Cic. de Divin. Servius ad Aen. 5. Macrob. Sat. 1. Horat. Flac. Tom. II.

Marcell. duo vaticinia satis incondita praefert T. Livius lib. 25. cap. 12. alterum Cannensem cladem praedicens, alterum iubens institui ludos Apollinaret. Non pigebit ea describere. Pilus sic ferme canebat:

Annem Trojagenae Cannam Romanæ feuge,
 Ne te alienigenae in campo cogant Diomedes
 Conteruere manus pugnantem. Sed neque credes
 Ante mihi, donec compleris sanguine campum:
 Multasque millia caesa tuorum deferat annis
 In pontum magnum de terra frugiferente:
 Pacibus pennigerisque ferisque colentibus terras
 Ut suas esca caro tua. Nam me ita Iuppiter
 iussit.

Posteriori carmine obscuris perplexisque scripturae genere, ut ait Livius, ita fere habebat:

Romulidae si perduelles expellere voltis,
 Es venicam gentum, quae longe alienigenarum
 Venit; Apollineri vocatus cense ludet,
 Qui Deo Apollineri summo comit quotannis
 Quom jam populiis populos dederit stipi
 partem:

Conferiunt privatim pro rebus suisque.
 Et Praetor ludis faciundis olim praesto,
 Et summum populo plebique eandem urbe dabit
 ius.

At his quinque viri Graeco sacra ritu obtulerunt.

Haec si saxis, recte gaudebit semper:
 Aequè adeo fiet melior res populi vestra,
 Nam is Dux vestros perduelles stinguet: ad
 unum,

Qui vestros campos placide nunc rursus possident.

27. Albano Musas in monte locutas.) Quia moecicula suot Musae, hinc Horatius Musarum Latinarum sedem collicem apud Albanos tumulos, in medio Latiis, ubi communia sacra Latini primum celebrari solebant. Turneb. Alui minime

- Si, quia Graecorum sunt antiquissima quaeque
Scripta, vel optima, Romani pensantur eadem
30 Scriptores trutinâ; non est quod multa loquamur:
Nil intra est oleam, nil extra est in nucē duri:
Venimus ad summum fortunae: pingimus, atque
Psallimus, et luctamur Achivis doctius unctis.
Si meliora dîcis, ut vina, poemata reddît;
35 Scire velim, pretium chalcitis quotus arceget annus.
Scriptor abhinc annos centum qui decidit, iuter
Perfectos veteresque referri debet, an inter
Vides atque novos? excludat iurgia finis.
Est vetus atque probus centum qui perficit annos.
40 Quid, qui operit minor uno mense vel anno,
Inter quos referendus erit? veteresne poetas,
Aut quos et praesens et postera respicit aetas?
Iste quidem veteres inter ponetur honestè,
Qui vel mense brevi vel totu est iunior anno.
45 Utor permissu, caudaeque pilos ut equinas

INTERPRETATIO.

Atqui si, quoniam scripta Graecorum vetustissima etiam praestantissima existunt Latini Scriptores simili ratione aestimantur; pluribus verbis non est opus: nihil in oliva, nihil extra nucem duri est: fortunae apicem attingimus: pingimus et canimus et luctamur solestitus quam Graeci. Si tamen meliora facit ratiōne perinde ac vina, quaero quot anni auctoritatem dent libris. Scriptur ab annis centum mortuus debetne censi inter ve-

teres et bonos, an inter ignobiles et recentiores? Definitio temporis decidat controversiam. Vetus et perfectus est qui ante annos centum obiit. Quid vero qui uno mense vel anno iunior interit, quibus annumerabitur? an antiquis, an iis quos aetas nostra et securitudo negligit? Ne, iniquis, inter veteres recte censeatur qui mense duntaxat vel anno posterior fuerit. Ego concessum assumo, et minutatim detrāho quasi pilos caudae equinae:

ANNOTATIONES.

In Albano Mons collocari a Poeta nostro, volunt; nempe ob rusticitatem Albani montis, quae tanta quidem, ut Augustus Albanorum regum gesta exortus scribere, omitteret nominum solemnitate deterrius quod testatur Servius ad Eclog. 5. Alii cum Atrone illud putant ad colloquia Nomen cum Egeria nymphā, in monte Albano; praesertim cum Egeriam unam de Musis fuisse scribit Dionys. Hal. lib. 2. Plutarch. in Numa; quinquan Iul. 1. Leges et imperios et bardos exprobat, qui Numam cum Egeria colitum credant, item qui apicem Tarquinio ab avia impostum.

36. Si, quia Graecorum, etc.) Refellit Poeta vulgi opinionem. Aged Graecus, inquit, vetustissimi quidem patres etiam optimi sunt. At non ita te habet de scriptoribus Latinis. Imo contrarium omnino fieri iudicandum debet. Atque tam fuit est: arbitrari Lathorum antiqui silenos esse praestantissimos, quā affirmare olivum nihil inus, nucem extra nihil duri habere item quā contendere pictores, cantores, stheticos Romanos Graeci antecellere, quae quidem aperte a vero et ab omnium iudicio abhorrent.

31. Nil intra est oleam, etc.) Proverbialis sermo iste usurpari solet in eos, qui negant manifesta verba, vel asseunt perspicue falsa. Enimvero quid certius quam in oliva esse os, et extra nucem esse putamen durum?

Oleam.) Olea proprie est alber, oliva fructus attamen utraque vox in utraque significatione ponitur.

32. Venimus ad summum fortunae.) Uno aburdo posito, multa consequuntur absurda. Nempe dicimus delinsep, inquit Poeta, nos fama esse celebrioris Graecis, et artium peritiores; quamvis haec tenus si prestare omnibus credui simus.

33. Unctis.) Athletis unguebatur ante palæstram, ut olei virtute membra ferrent tum robustiora, tum etiam lubrica et teneri diffilliora.

34. Si meliora dîcis.) Aliud argumentum a dissimili.

35. Est vetus atque, etc.) Responsio est adversarii, quam mox corripuit Horatius.

43. Iste quidem veteri.) Ita loquitur adversarius.

45. Utor permissu.) Tua responsioque utor, se te expugnet inquit Poeta.

- Paulatim vello; et demo unum, demo etiam unum,
 Dum cadat elusus ratione ruentis acervi,
 Qui redit ad fastos, et virtutem aestimat annis,
 Micaturque nihil, nisi quod Libitina sacravit.
 50 Ennius et sapiens et fortis et alter Homerus,
 Ut critici dicunt, leviter curare videtur
 Quod promissa cadant: et somnia Pythagorae.
 Naevis in manibus non est, et mentibus haeret
 Penè recens: adeo sanctum est vetus omne poema.
 55 Ambigitur quoties, uter utro sit prior; aufert
 Pacuvius docti famam senis, Accius alti:

INTERPRETATIO.

atque dimiuo unum itemque alterum, donec dilabentis cumuli ratione deceptus vincatur qui annos numerat, et ex vetustate bonitatem colligit; quique nihil laudat nisi quod mors consecravit. Ennius et sapiens et strenuus et Homero secundus, ut ajunt censors, parum sollicitus est, quod deveniant

ANNOTAE.

Caudaeque pilos ut equinas, etc.) Ex historia Sertorii, qui ut barbaros ac ferociiores militum saorum colinos erudit, duos equos adduci iussit, alterum imbecillum, alterum validum. Imbecilli apposuit virum fortem, valido infirmum. Dato signo vir fortis equi imbecilli caudam ambabus capitis amibus totam simul abstrahere et avellere nitentibus frustra: contra vir infirmus fortis equi eodam brevi denudavit, singulos pilos avellens. Tum surgens in concione Sertorius ait: Videtis, commilitones, industriam plus posse quam vires: sic quo uno impetu superari nequeunt, paulatim arto et pauciora vincuntur. Plutarch.

46. *Demo unum, etc.*) Singulos eosos demendo paulatim, corrumpit acervus ille tuus annorum centum: sensimque deducam te ad postrema tempora. Porro licebit mihi semper unum annum detrahère: et quidem concessit, inter veteres honeste poni qui tota aetate junior est.

47. *Dum cadat elusus ratione ruentis acervi.*) Allusio est ad sortem, qua argumentatio multarum rerum acervus propositiorum; quas dissolvendo singulari, tota via argumenti solvitur: Sicut autem Chrysippus vitædum in suas et propositionibus, eequidquam dicebat; ite hic annos non posse definiiri ostendit Hæreticus. Chrysippus sugillat Perillus ed calcem Satiræ ultimæ.

Depunge ubi istam

Invenit Chrysippe tui fastor acervi.

49. *Libitina.*) De hac vide lib. 3. Od. 30. et lib. 2. Sat. 6. v. 19.

50. *Ennius, et sapiens, etc.*) Ennius ipse a criticis agnoscitur ptereaque negliger scriptis, adeoque parum memoret esse promissionem suorum etque somniorum; quævis ex Pythagoræ opinione et metempsychos. Homeri in se animam transmigratione venditaret, et Poetica ejus facilitate ac spiritu se informaret. De eo lib. 4. Od. 8. v. 10. et lib. 1. Sat. 19.

pollicita et somnia Pythagoræ. Nævis haud legitur, et animo tenetur velut novus: adeo sacram est omne carmen antiquum. At cum expenditur quis alio sit præstantior, Pacuvius docti senis, Accius excelsi existimationem obtinet;

TIONES.

Sapiens.) Quis eor triplex se habere dicebat, nempe quod triplicem linguam sciret, Græcæ, Orcæ, Latinæ. Gell. lib. 17. cap. 17.

Fortis.) Quia militavit. Cic. Tusc. 2. et præ Licio Poeta. Claudius.

Alter Homerus.) Homerice posse velle virtute imbutus.

51. *Critici.*) Grammatici; vel critici ab Augusto instituti ad recensendos libros in Palatina bibliotheca collocandos. Vide supra Epistola 19. et postea Epist. seq.

52. *Somnia Pythagoræ.*) Ennius ipse de se, Aonal. 1.

In somnis mihi vius Homerus adest Poeta. De his vide quæ amplius annotavi pridem ad Pers. Sat. 6. v. 10.

Cor jubet hoc Enn, postquam devertit esse

Mæonides Quintus puer ex Pythagoræ.

53. *Nævis in manibus non est, etc.*) Nævis scripte quippe quæ memoria tenetur, non leguntur amplius, nec egeat subsidio literarum, tam hærent animis, ut etiam recentia videantur. Nævis Ennio antiquior, Cicer. in Bruto sic Ennium elloquitur: *a Nævis sumpti multa, si sciteris; vel si negas, surripisti.* Campanus fuit: stipendia meruit bella Punica; de quibus et carmen condidit, scriptis Comædiis et Trægiæ stylo in primis eruditio et gravi. Roma primates probis insectator, et Trævianus in vincula coquectus, inde pallidus captra exemptus est. Epigramma superbis Campanæ plenum hoc ab eo lectum traditur:

Immortales mortales si foret fas fieri.

Flecent divæ Camænae Nævium poemæ.

Itaque postquam est Orci traditus thesauro,

Obliit iure Romanæ Latine loquor lingua.

Nævium laudant Varro, Tullius, Festus, Nonius;

Gellius, etc.

56. *Aufert Pacuvius docti famam senis.*) Pacuvius Q. Enal nepos, ut ajunt Eusebius et Plinius,

Dicitur Afranii toga convenisse Menandro;
 Plautus ad exemplar Siculi properare Epicharmi,
 Vincere Cæcilius gravitate, Terentius arte.
 Hoc ediscit, et hos arcto stipata theatro
 Spectat Roma potens: habet hos numeratque poetas
 Ad nostrum tempus, Livi scriptoris ab ævo.

INTERPRETATIO.

Afranii toga Menandro congruere putatur,
 Plautus currere ad instar Epicharmi Si-
 culi; Cæcilius gravitate, Terentius arti-
 ficio præces arte. Illos ediscunt ac venerantur

Romani angustiore theatro coarctati: hos
 æstimant ac consent portas ab ætate
 Livi Andronici usque ad nostram.

ANNOTATIONES.

Brundisio oriundus, Romæ clarus ingenii et bo-
 narum disciplinarum lumbis. Tragedias bene
 multa egregie scripsit: Ilermionem, Atalantam,
 Antiopeam, Iovnam, Medeam, Teucrum, etc. L.
 Accio paulo antiquior ad annos nonaginta centu-
 mis. Hinc tenet ab Horatio dicitur. Tullius eum
 præfuit omnibus in Tragediis. Omnes apud hunc
 erant elaboratæque esse verius, ait lib. de Orat.

Accius alii. Quintil. lib. 10 cap. 1. Accius
 acque Pucivius clarissimi gravitate sententiarum,
 verborumque pondere, et auctoritate personarum.
 Ceteram nitor et summa in excolendis operibus ma-
 nus magis videri potest temporibus quam ipsi defuit-
 se. Verum tamen plus Accio tribuitur. Pucivius
 videri doctioris quæ esse docti offendant voluit.
 Cicero perieratque locis Accium invidat, a iure
 versus affert, maxime vero de Nat. Deor. 2. Vide
 quæ de eo jam annotavi lib. 1. Sat. 10.

57. Dicitur Afranii toga convenisse Menandro.
 Afranius Menandrum prope adæquasse fertur. Afra-
 nius poeta comicus Romæ celebris est togatis
 fabulis, a toga Rom. dicta, quia de rebus Roma-
 nis tractant. Menandrum imitatus est præcipue, et
 ab eo non pauca sumpsit. Ingenio et salibus excel-
 luit, nec non summa elegantia et venustate dictio-
 num. Eum laudat Tullius in Bruto. Quintil. In
 togatis excellit Afranius, inquit Gell. lib. 13. cap.
 8. Afranii carmine commendat, in quo sic loquitur
 de Sapphia.

Ut me genuit; mater peperit memoria.

Sophium vocant me Græci, vos sapientium.

Menandro. De eo Poeta comico Atheniensis di-
 citur et lib. 2. Satira 3. v. 11.

58. Plautus ad exemplar, etc. Egregie Epichar-
 mum imitari in fabulis constituendis et ornandis,
 atque ad exitum scite perducendis. Plautus ex Um-
 bria oriundus, ingenio fuit peturbano et maxime
 festivo. In urbe moritæ isdem temporibus, quibus
 Pub. Scipio et M. Cato. Comedias scripsit viginti
 quinque, ex Lælio. Latine parens et princeps ele-
 gantiæ dicitur Gellio: ex Muta, si Latine loqui
 vellet, Plautino sermone locuturus, ait Varro ex
 Stollone. Quintil. c. 1. Mortuus est P. Claudio et L.
 Porcio Cato. Censor et censor; ex Cicero. de Clar.
 Orat. p. 60. Hoc sibi Epicharium fecisse dicitur.

Pestquam morte est captus Plautus,
 Comedias lugent, scena est deserta,
 Deinde risus, Indusque iocusque, et numeri,
 Lunæque simul omnes collacrymuntur,

Properare. Hæc vox indicat officium gnari Poe-
 tæ, de quo in Epist. ad Pis. v. 149.

Semper ad evocum festinat.

Siculi Epicharmi. Hic Pythagoræ auditor, qua-
 dam de natura rerum et medicina, complures au-
 tem comedias præclare scripsit, quin et i comæ-
 diæ inventum aliqui tribuunt. Ad eam multa certe
 Pinto delibavit. Tull. ad Atticum lib. 1. Epist. 16.
 Væfer ille Siculus intusaret Epicharmi comitellam
 illam suam vixit, et præterea anteierit, apud nos
 præterit: et de petit. consil. num. 30. Quasobrem,
 inquit, Et nunc præterit illud teretis: nervos atque
 artus esse sapientius, non temere credere.

59. Cæcilius. Statius Cæcilius, Mediolanensis,
 ut volumus quidam; scribendis Comædiis in urbe ex-
 celluit. Enoli familiaritate ac Terentii usus, hu-
 jus etiam scriptorum censor. Fabula Cæciliæ plus
 tributa a veteribus celebratur: Nauleus, Plo-
 chius, Ephestione, Syracusa, Pausimachus, Epicio-
 rus, Fallacia, Fæneratus, etc. Quintil. Cæciliam
 veteres laudibus ferunt, inquit.

Terentius. Pub. Terentius Poeta comicus, Car-
 thagine oriundus, puer adductus Romam, Teren-
 tiæ Locani patroni diligentia locutus ac brevi ma-
 numissus, ob egregiam indolem, ingenique facili-
 tatem et elegantiam. Pub. Scipione et C. Lælio
 usus est familiariter, aliisque primoribus civitatis.
 Statium Cæciliam maxime observavit, eumque cen-
 sorem adhibebat. Sex fabulas scripsit ab Apollodo-
 ro et Menandro Græcis Poetis translatis tanta La-
 tini sermonis proprietate et venustate, ut ab eru-
 ditis quibuscumque mire laudetur. Cicero ad Attic. 9.
 primum latinis auctorem dicit. Quintil. jam cle-
 Terentii scripta ad Scipionem Africanum referantur;
 nempe ab singulari elegantiam. Ausonius.

Ta quoque qui Lælium lecto sermone Terenti,
 Comis et nectro percurris palpata ioca.

Arte. Terentii solertia præcipuum fuit in expli-
 cendis moribus; quam satis nemo laudare potest.
 Vide Donat. in Terent. Julius Scaliger Poet. lib.
 3. c. 97. Lectissimam orationem et artem summam
 Terentius dicit.

60. Arcto. Pro multitudine affugientium ape-
 ctatorum.

61. Livi. Livius Andronicus Poeta Epicus Ro-
 mæ fuit eo tempore, quo S. P. Q. R. pacem
 fecit cum Pœnis. Utraque lingua primò docuit,
 non sine magna commendatione sui nominis. Epæ
 apud Latinos primus digne scripsit, gesta populi

EPISTOLARUM LIBER II. 607

- Interdum vulgus rectum videt: est ubi peccat.
 Si veteres ita miratur laudatque poetas;
 65 Ut nihil anteferat, nihil illis comparet; errat.
 Si quaedam nimis antiquè, si pleraque durè
 Dicere credit eos, ignavè multa, fatetur;
 Et sapit, et mecum facit, et Jove judicat aequo.
 Non equidem insector, delendaque carmina Livì
 70 Esse reor, memini quae plagosum mihi parvo
 Orbilius dictare: sed emendata videri,
 Pulcræque, et exactis minimùm distantia, miror.
 Inter quae verbum enicuit si fortè decorum, et
 Si verus paulo concinnior unus et alter;
 57 Injustè totum ducit venditque poemata.

INTERPRETATIO.

Vulgus aliquando recte judicat, aliàs aberrat. Si veteres poetas adeo extollit et amat, ut nihil majus, nihil par credat, hallucinatur. Si vero quaedam obsoletè, nonnulla incondite, plurima negligenter eos scripsisse existimat et agnoscit; recte censet, mihi adstipulatur, et propitio Jove fert iudicium. Haud ego certe despicio nec proscri-

bo poemata Andronici, quae recorder mihi puero dictata ab immiti Orbilio. Sed accurata, eximia et fere perfecta censeri, indignor; inter quae si forte dictio quaequam elegantior, siquæ versiculas unus, aut duo venustiores appareant, iniquè profecto carmen integrum ostentat et venditat.

ANNOTATIONES.

Rom. duodeviginti complexus libris, qui Annales Liviani dicti sunt. Hymnos etiam Deorum composuit, inquit Diomedes. Vide Tit. Liv. iust. lib. 2. et Cic. Tusc. 1. initio, etc.

Livì scriptoris ab arve. Cum Poenit pace facta, Claudio Centone Appii Caeci filio et M. Sempronio Tudicatio Consulibus, anno post urbem conditam 514. primus omnium L. Livius Poeta fabulas docere Romae coepit, post Sophoclis et Euripidis mortem annis pluri fere 160. post Menandri annis creiter 51. Anno dehinc ab U. C. 519. C. Naevius Poeta fabulas epud populum dedit, quem M. Varro ait bello Punico primo stipendia fecisset idque ipsum Naevium dicere in eo carmine, quod de eodem bello scripsit, Anna deinde fere post 15. M. Cato Orestis in civitate, et Plautus in scena floruerunt. Neque magne intervallo postea Q. Ennius, et iuxta Caecilium, et Terentium, ac subinde Pacuvius, et Pacuvio jam tunc Accius, aliorumque tunc in poematis eorum oblectandis Lucilius fuit. Hæc fere ex Gellio lib. 17. esp. ult. Quintilianus lib. 10. esp. 1. scribit: Nihil in Poetis supra Livium Andronicum, nihil in Historicis supra Pontificum Annales.

66. *Nimis antiquè.* apparet, Gall. d. la vieille mode. Videtur Horatius 109. ex Augusti sententia. Sueton. Octav. esp. 86. *Cæcilius et antiquioris et diverso genere viciosa pari fastidio prævit.* Ipse nimirum genus eluendi secutus elegans et temperata, vitata veneratiorum sententia, atque concinnitate et recommitterum verberum, ut ipse dicit, factoribus.

66. *Jove judicat æquo.* Recte sentit et judicat,

Jupiter omnis æquitatis fons, ut et severitæ ac sapientia. Ude Minervam ex ejus cerebro protrea, tam diverunt.

71. *Orbilius plagosum.* Magnitudo meum, frangentes plagas lulligere solitum. Sueton. de illust. Gramm. esp. 9. sic habet: *Orbilius Popilius Be-neventanus, anno quinquagesimo Romam migravit, Consule Cicerone: decus majore fama, quam emolumento. Naturus fuit acerbus non modo in amiphistas, quos omni sermone laceravit, sed etiam in discipulos. De eo Domitius Marus:*

Si quos Orbilius ferula sauciusque cecidit, Vixit ad aeternum ætatis prope centesimum, emissa jam pridem memorie: unde est Bibaculi versiculus: Orbilius ubenam est, literarum oblivio?

72. *Videri ex actis minimùm distantia, minor.* Periter de Livii Andronici scriptis cœuset Tullius quippe ejus fabulas non satis dignes legi asserit in Bruto, de Senectute, etc.

73. *Verbum enicuit si forte decorum, etc.* Abiqui assutum cretam ac vili togæ fructum pennis fulgentis præclarem vestem haud facit, ut est in Epist. ad Piton. v. 15. Nec laudat calator sœ felicitæ arte exprimens qualem ungues et ac illos; ac infelix operis summa, quæ totum bene effingere nescit, ibid. v. 32. Vide ibi annot.

75. *Ducit.* Producit in publicum et in scenam; reut opus numeris omnibus absolutum. Metaphorice vocat esse a mangoibus, ac negri storiibus versos venies producentibus. Quintil. Declam. 340. *Mango novitum puerum per publicæ, rostra ducit prætextatum.*

Venditque. Addebat a poetis emebant poemata,

- Indignor quidquam reprehendi, non quia crasse
Compositum illepidere putetur, sed quia nuper,
Nec vestiam antiquis, sed honorem et premia posci,
Recte necne crocum floresque perambulet Attae,
80 Fabula, si dubitem, clament peritisse pudorem
Cuncti penè patres: ea cum reprehendere coner,
Quae gravis Aesopus, quae doctus Roscius egit:
Vel quia nil rectum nisi quod placuit sibi, ducunt:
Vel quia turpe putant parere minoribus, et quae
83 Imberbes didicere, senes perdenda faciri.
Jam Saliare Numae carmen qui laudat, et illud

INTERPRETATIO.

Egre fero quidvis culpam non quod rustice
vel imperite scriptum, sed quod recens; ac
veteribus non indulgentiam, sed dignitatem
et palmam exigi: Si expendam utrum apte
an non Attae fabula inceat per crocum et
flores, universi prope seniores exclamabunt
vircundiam nullam esse, quoniam haud du-

bilem ea redarguere quae acta sunt ab Aesopo
gravi et a solerte Roscio: sen quod ni-
hil bonum abstinent nisi quod ipsis placuit:
sen quod indignum arbitrantur cedere ju-
nioribus, et senes consilii abijcenda quae
pueri didicerunt. Nunc qui Saliorum
carmen a Numa conditum extollit,

ANNOTATIONES.

76. *Crasse.*) Crassa et pingui Minerva, ut
ajunt.

77. *Illepide.*) Sine lapore.

78. *Nec vestiam antiquis, etc.*) Excusandos quidem
fateor veteres, si rudis, crassa, incondita plera-
que habeant: nec enim ars ulla statim perfecta
fuit: ut indignor eos absolute laudari et vanditari
quasi nihil non accuratam et prorsus elaboratum
scripserint. Vide Toll. de Orat. ubi de veteribus
sentit se dicere idem cum Horatio.

Haurire et praemia.) Imagines poetis erectas in
bibliotheca Patina, de quibus Partius in prologo,
etc. Item applanus in theatro. Praemia etiam,
quod pretium carminis ad ludos poeta solveret
Aedilis vel Praetor. Hinc sequitur:

Gentis etiam nummum in loculos demittere,

79. *Recte necne crocum, etc.*) Si dubitem an
Attæ fabula mereatur in scaenam produci floribus
conspersum et odoribus perfusum de more. Nam
es fuit olim consuetudo. Lucrat. lib. 2.

Et cum scaena croco Cilici perfusa recant est.

Propert. lib. 4. Eleg. 1.

Pulpita scelerum non olet erocet. Plin. lib. 1. cap. 6.
Crocum vino mire coarguit principum duci,
tridum ad theatra replenda. Spartianus in Hadria-
no. In haec enim Trojani bethama et crocum per gra-
dis theatri fuisse iussit. Vide Senec. Epist. 91.

Attæ.) T. ille Quintilianus Togatorum scriptor a
quibusdam magnopere commendatur. Attæ cogno-
minatus ob pedes aut crura villosa. Nam Attæ
dicuntur qui ad pedum villosa laborant, ut videan-
tur magis laniti plantis, quam libere ambulare et
observat Crinitus: etque hoc Satirice alludere Peo-
tium nostrum vult, cum ait, *perambulet Attæ
fabula.* Illius meminere Cic. pro Sextio. Lido-
tus. etc.

80. *Attæ fabula.*) Haec inscripta fuisse dicitur

Matertera: et praeter citatur Attæ in Satiris, ab
Isidoro; in Conciliatoris, in Aedilibus, in Tirone
proficiente, a Gelio et aliis. Crinit. lib. 2. de
Poet. Lat.

Clament peritisse pudorem.) Peritisse Satira 5.

*Exclamat Melicerta perire
Frontem de rebus.*

81. *Ea cum reprehendere coner, quae gravis Aesopus, etc.*) Quasi vero Histronis fama et solertia
pretium nomenque dare sibi quassent.

82. *Gravis Aesopus.*) Tragicus actor, gravi-
tate tragica et actione vehementi celebris. Hunc
laudat Cicero pluribus locis: se per ipsum actio-
nem in dicendo emendasse fertur. Quintil. lib. 11. cap. 3. Roscius citatur, Aesopus gravior, loquitur,
quod ille comœdians, hic tragoedias agat. Ejus divi-
tias et luxum refert Plinius lib. 20. esp. 31. et
lib. 35. esp. 12. Vide et annot. lib. 2. Satira
3. v. 239.

Doctus Roscius.) Ille praesertim commediarum
actor insignis arte gestum habendi excelluit. De eo
Tullius ad Quintum fratrem: *Vidistine quam ni-
hil ab eo Histronis nisi perfectum, nihil nisi cum sum-
ma venustate factum, nihil ita ut decesset, et uti omnes
moveat ac delectet? Itaque hoc jam duo et conse-
cutus, ut in suo quinquis artificio excelleret: in in
suo genere Roscius dicebatur.* Et pro Archia Poetæ,
Roscius excellentem artem ad venustatem videretur
fuisse, ut mori omnino non debuisse videretur,
Macrobius Saturn. lib. 3. c. 14. Natus, inquit
ignorat Ciceronem Roscio et Aesopo histronibus tam
familiariter sum, ut res rationis eorum sua
volentia tueretur, etc. . . . Et Roscius, qui et-
iam L. Sylla carissimus fuit, et aulo auro ab
eodem dictatore donatus est, etc.

83. *Saliare Numae carmen.*) Institutum a Numa
rege solenne carmen: quod Salii Martis sacerdos,

- Quod necum ignorat, solus vult scire videri.
Ingeniis non ille favet, plausitque sepultis;
Nostra sed impugnat: nos nostraque lividus odit.
- 90 Quod si tam Graecia novitas invisa fuisset
Quam nobis, quid nunc esset vetus? aut quid haberet
Quod legeret tereretque viritum publicus usus?
Ut primum positis nugari Graecia bellis
Coepit, et in vitium fortuna labier aequa;
- 95 Nunc athletarum studiis, nunc arsit equorum;
Marmoris aut eboris fabros aut aeris anavit;
Suspendit picta vultum mentemque tabella;
Nunc tibiernibus, nunc est gravisa tragoedia:
Sub nutrice puella velut si luderet infans,
- 100 Quod cupide petiit, maturè plena reliquit.
Quid placet, aut odio est, quod non mutabile credas?
Hoc paces habuere bonae ventique secundae.
Romae dulces diu fuit et solemnes reclusa
Mane domo vigilare, clienti promere jura.

INTERPRETATIO.

pulque credi solus intelligere id quod, ut ego, non capit; is non favet industriae, nec mortuos laudat; sed nostra impetit, nos et nostra in invidiam adducit per livorem. Atqui si Graeci tam recentia odissent quam nos, quid jam antiquum extaret? vel quid esset quod quisque in manibus haberet et evolueret quasi omnibus commune? Agevero, postquam Graeci finitis bellis nugas amare inceperunt, et secundis rebus vitia sectari; modo pugilum, modo equorum amore flagrantur;

artifices marmoris vel eboris vel aeris coluerunt; oculos animumque tabulis pictis detinuerunt; modo tibia canentibus, modo tragoediis garrisi sunt; non secus ac infans puella cum sub nutrice ludit, quod studiosae quaesierunt, cito fastidiosi abiecerunt. Enimvero quid placet vel displicet, quod non contra fiat? Ita per pacem et res prosperas extiteret. Jamvero apud Romanos diu fuit usitatum et gratum, vigilare mane patente demo, ibique jus interpretari clientibus;

ANNOTATIONES.

100. Anelli gestantes sellendo canebant. Dionys. Halic. lib. 1. Vile et smot. lib. 1. Od. 25.

97. Quod necum ignorat. Illi enim obcurissimi: itaque initium fuit poeticae apud Romanos teste Varro, 6 de L. L. Quintil. lib. 1. cap. 6. *Silvium carmina vir suavioribus suis tantis intellecta dicit quod vel ex uno versiculo Lucili patet. Praeul ut amittat, inde et velut redamstrat illi. Pectus sic tem explicat: in Silvium, multa-sonibus, h-qui, quando praes. antuavit, id est, motus edidit; redamstrat dicuntur qui eorum motus invicem referunt. De istis Dionys. Halic. scribit: ubi movet numerosa, moru am s accommodat, tunc simul, nunc vicissim; patris hymn cum choren canentes.*

95. Nugare. J. Levioribus studiis operam dare, sibi

94. In vitium fortuna labier aequa. J. Eg egie ali- quid: quem nuncum fovet fortuna, stultum facit. Ita nimium sunt homines comparati: inter adversa et dura voluitem colunt; secundis rebus quiescunt. Hannibal exemplum esto, totique sibi, amo integra Imperia cum tertem experta sunt,

97. *Suspendit picta vultum, etc.* J. Vel, egre- gis picta rebella spectatoris detentos iudicat, vel in picturae artificio dehinc intentissime cogitationem Graecorum, ut quod in ea arte summum et perfectum assequeretur.

98. Tibiarnibus. J. His voluit designari comae- diae, utpote quae ad tibias gereretur. Diomedes lib. 3. cap. 4. Don. 1. Pro ego. J. Irent. Alii non abs re ipsum subvertunt interpretantur, seu artem tibiarum, sono res et actiones capimendi. Vnde Epist. ad Pisone v. 9. 3.

101. Quod non mutabile credas. J. Nihil perpetuum obicit ut suspicio. Varietas demaxat recitat ac delectat.

101. Hoc paces habuere. J. Ita se Graeci per pacem et res secundas gessere. Vel, haec paces produxit verus apud Graecos p. x.

103. Romae dulces diu fuit. J. Jam Romanorum pariter inconstantiam ostendit, ut ante Graecorum. Reclusa mane domo vigilare, etc. Paen et do- mo salutavit deus juve merr colunt. Tull. pro Murena. Vigilia tu de nocte ut tui consul- toribus respondatur. Supra 1. 341. 11. Sub gulli custam consolor nos estu pulsat.

- 105 Cautos noninibus certis expendere nummos,
 Majores audire, minori dicere, per quas
 Crescere res posset, minui damnosa libido.
 Mutavit mentem populus levis, et calet uno
 Scribendi studio, pueri patresque severi
- 110 Fronde comas vincti cauant, et carmina dictant.
 Ipse ego, qui nullos me affirmo scribere versus,
 Invenior Parthis mendacior; et prius orto
 Sole vigil calamum et chartas et scrinia poseo.
 Navem agere ignarus navis timet; abrotonum aegro
- 115 Non audet, nisi qui didicit, dare. Quod medicorum est
 Promittunt medici, docitque poemata passim.
 Illic error tamen et levis haec insaniam quantas
 Virtutes habeat, sic collige, vatis avarus
- 120 Non temerè est animus; versus amat, hoc studet unum
 Detrimenta, fugas servorum, incendia ridet:
 Non fraudem socio puerove inogitat ullam

INTERPRETATIO.

certis cautionibus pecuniam locare, seniores consulere, juniores docere quibus modis opes augeri, perniciose vero cupiditas extirpare queant. Subinde plebs inconstans studiis currit, jamque versus conderet tantum amat. Juvenes ad senes graves frondibus coronati epulantur et versus pronanciant. Atque ego met qui nulla me condere carmina assevero; Parthis mendacior sum, atque ante exortum solem vigilans peto calamum, papyrus, cupias. Certe qui nescit gubernare navem

haud regit; qui mendandi artem ignorat, nequaquam abrotonum aegroti tradit. Pollicentur medici quod pertinet ad medicinam; opifices opus moluntur; ut peritis neque et imparitis carmina condimus. Atamen quantas utilitates afferat hoc vitium et levis ista insaniam, sic intelligo. Poetae animus haud facile est pecuniae cupidus; amat versus; hos dumtaxat meditantur; spernit facturas, fugas servorum, incendia; non machinatur fraudem ullam sodali vel juveni

ANNOTATIONES.

105. Cautos noninibus certis.) Pecuniam collocare apud locupletes et idoneos delibere. Aliter, id est, legitimis usuris, non illicitis aut immoeritis honestas ob ret.

Expendere.) Occupare, ne periles maneant, utque perpetuo sumptus suppeditentur nummos cautos; sponsoris dato, datis pignoris, scripta syngrapha.

106. Majores audire.) Plin. 8. lib. Epist. 14. Suas cuique parent pro magistro, aut cui parent non erat, maximis quique et veneratissimis pro parente... erat enim antiquius institutum a maioribus natu non aribus modo, sed et oculis discerentis quae facienda: max ipsi per vices quodam tradenda minoribus haberemus, etc. Gell. lib. 2. c. 15. Apud antiquissimos Rom. nec generi nec pecuniae praestantior honor tribui quam aetati soliti: majoreque natu a minoribus colebantur ad Deorum prope et parentum vicem.

107. Fronde comas vincti.) Hedera coronati, more illustrium poetarum. Pers. Prolog.

Carmina dictant.) Itum, versus fundendi inter spulas morem tangit Pers. Sat. 1.

112. Parthis mendacior.) Mendacissimos natura falsis probat quod modicum scribitur durisque poenis coercerent, teste Herodoto. Alii volunt aliud ad Parthorum perfidiam, quae Romanos duces non-

nunquam illuserunt suis fraudibus; praeteritum vero eum lodacium tempore rupto fodere incautum Crassum oppresserunt. Alii, quod tum maxime pugnaret cum fugere viderentur. Vide lib. 4. Od. 12. et 19. l. 1. Od. 5.

113. Scrinia) Capsas, in quibus scripta respondentur et chartae.

114. Navem agere ignari, etc.) Pers. Sat. 5.

Navim si pascat sibi persona, ut ariter Laciferi rudis, etc.

115. Abrotonum aegro non audet, etc.) Synech. Pers. modo cit.

Diluis helleborum certo compescere pueris Necius examen: venit hoc natura mendandi.

Abrotonum, Gall. de l'auranne, ou gerdicobe, planta perpetuo virens, amari valde succi, cujus tum solum tum semen proceris utilis sunt nervis, tuti, lumbis, urinae argutis, item contra venena et veneficia, etc. Plin. lib. 21. c. 21. Theophrast. Hist. plant. lib. 6. c. 7. Dioscorid. etc.

118. Illic error tamen.) Hoc tamen versus sciendi cacothetis et immoderatum studium perniciosa hominibus offert commoda. Nam dum animus detinet, a vitis avertit, etc.

119. Vatis avarus non temerè est animus.) Vix, fere nunquam.

120. Detrimenta, fugas, etc.) Adco faciendis

Puz

EPISTOLARUM LIBER II. 613

- Pupillo; vivit siliquis et pane secundo;
 Militiae quamquam piger et melus, utilis urbi.
 125 Si das hoc, parvis quoque rebus magna juvari,
 Os tenerum pueri balbumque poete figeret;
 Torquet ab obscenis jam nunc sermonibus aures;
 Mox etiam pectus praeceptis format amicis,
 Asperitatis et invidiae corrector et irae;
 130 Recte facta refert; orientia tempora notis
 Instruit exemplis; inopem solatur et aegrum.
 Castis cum pueris ignara puella marito
 Disceret unde preces, vatem ni Musa dedisset?
 Poscit opem chorus, et praesentia numina sentit;
 135 Coelestes implorat aquas docta prece blandus,

INTERPRETATIO.

pupillo: victitat leguminibus et pane secundario; quod si ad bellum minus proclivis et idoneus, et civibus utilis est. Si hoc concedis, parvis etiam rebus magnas adjuvari; Poeta format vocem pueri balbutientem: jam tum detorquet a sermonibus impudicus: paulo post animum quoque iniecit optimis institutis; emendat rusticitatem, livorem, iracundiam: praeclara gesta narrat: aetatem praesentem instituit exemplis praeteritis: consolatur pauperem et laborantem. Unde vero innupta adolescentula et pueri pudici acciperant precationes, nisi Musae poetam donassent? chorus auxilium petit, et faventes Deos animadvertit, flagitat pluvias blande et rite supplicans;

tatem, livorem, iracundiam: praeclara gesta narrat: aetatem praesentem instituit exemplis praeteritis: consolatur pauperem et laborantem. Unde vero innupta adolescentula et pueri pudici acciperant precationes, nisi Musae poetam donassent? chorus auxilium petit, et faventes Deos animadvertit, flagitat pluvias blande et rite supplicans;

ANNOTATIONES.

veribus occupatur ac delectatur, ut parum cui nihil efficiatur bonorum jectura, fuga servorum, confignatione adium aurum, etc.

125 *Vivit siliquis.* Frugali victu conteotus agit: siliquis sunt leguminum involucri: Gall. la gousse des legumes. Pers. Sat. 3.

Pane secundo. Cibarium ejusmodi panem Augustus maxime appetebat. Suetoo.

124. *Militiae quamquam piger.* Imbellis licet non est inutilis civibus. Sulpium tacite notat Poeta nominat. Vide lib. e. Od. 7. ubi de se ait:

Streni, relicta non bene parmula.

Constat nihilominus fuisse quosdam aequo bonos milites ac poetas. Vel unus id probet Tyrtaeus; de quo in arte Poetica. Adde Sophoclem, Archylum, etc.

123. *Parvis quoque rebus magna juvari.* Grammaticae, Poeticae, Rempub. juvari et promoveri.

125. *Os tenerum pueri, etc.* Vocem ac pronuntiationem pueri fingit et composit, ut sit distincta, atque, etc. Quilibet lib. 51. c. 3. ubi his etatibus laudandum, ut omnia quaedam versutque affectibus difficultatibus ex pluribus asperissime conatibus inter se syllabis catenatis, et velut confusosque quam elatissime volvant; quo sit abietatus et, et expressio sermo: inquit item Quintil. lib. 1. cap. 1.

127. *Torquet ab obscenis.* Praeclara sane cura veteribus fuit conservanda puertis castimonia. Non absque summa ergo pudeat ratione qui sunt a LUDOVICO MAGNO his operibus prepositi jubent nos reticere, si qui in poetis elivae cunctioribus forte occurrat obscenitas. Vide quoque annotatv.

Morat. Flac. Tom. II.

primum in Praefatione ad Juvenalem: et quae Juvenalis scribit Sat. 14. v. 44. et seq.

118. *Pectus praeceptis format amicis.* Documentis honestis et morali Philosophia petit.

123. *Asperitatis corrector.* Morus incenclausus, savor, dures corrigens, acietus, in melius format.

130. *Recte facta refert.* Majorum virtutes et egregia factiora commemorat, quibus pueri ad imitationem accenduntur.

Orientia tempora notis instruit exemplis. Ex ante hoc factis docet quid nunc sit agendum, quid decem, quid laude dignum esse videatur: ex praeteritis praesentia moderatur.

133. *Preces.* Hymnos in honorem Deorum, maxime vero saeculare carmen in ludis saecularibus cantari solitum a poetis ac virginibus. De quibus suo loco dictum est.

134. *Chorus.* Puerorum et virginum carmen saeculare canentium.

135. *Coelestes implorat aquas.* In magne saeculae saeculae Roma aedant Jovi, ad elicendam pluviam, quae Aquilicia, sacerdotibus autem Aquilicis dicebantur. Tertull. Apologet. cap. 40. *Aquilicia Jovi immolatis, nudipedulus populo demunciat.* Huc etiam pertinet quod scribit Varro l. 2. de vita pop. Rom. Manalis lapsus in pontificalibus sacris movetur, cum pluviae exoptantur. Rem explicat Festus: Manalem, inquit lapidem vocabant petram quandam, quam erat exire portam Capenam iuxta idem Martis; quam cum propter nimiam siccitatem in urbem protraherent, insequabatur, pluvia statim.

- Avertit morbos, metuenda pericula pellit,
Impetat et pacem, et locupletem frugibus annum.
Carmine Di superi placantur, carmine Manes.
Agricolae prius, fortes, parvoque beati.
140 Coniuncta post frumenta, levantes tempore festo
Corpus, et ipsum animum spe finis dura ferentem;
Cum sociis operum, et pueris, et conjugis fida,
Tellurem porco, Silvanum lacte piabant
Floribus et vino Genium memorem brevis aevi.
143 Fescennina per hunc inventa licentia morem
Versibus alternis opprobria rustica fudit;
Libertasque recurrentes accepta per annos
Lusit amabiliter; donec jam saevus apertam
In rabiem verti coepit jocus, et per honestas
150 Ite minax impunè domos; deluere eruento

INTERPRETATIO.

avertit morbos, arcetque mala impendentia; pacem obtinet atque annum frugibus abundantem. Di superi carmine placantur, nec non et inferi. Antiqui agric. lae robusti et paucis contenti, post collectas fruges, feriis recreantes corpus ipsamque mentem spe finis laborum patientem, cum participibus laboris tam liberis quam fidei uore, sacrificabant suum Telluri, iac. Silvano, flores et

vinum Genio, qui facis secundari brevitate vitae. Per hanc consuetudinem inducta ovillatio Fescennina jactavit agrestia dictoria carmina amabae: annisq; redeuntibus usitata haec licentia hilariter jocata est, usquequo dirum scomma abiit in publicum maledicendi furorem, et nobiles familias temerè impetuit. Tum mordacibus diceris appetiti gemuerunt: atque etiam

ANNOTATIONES.

136. *Avertit morbos etc.*) Haec cetera legatum est in *carmina saeculari*.

138. *Munes.*) Hi uocari viuentibus credebantur, atque placantur. Vide *Epod. 5. v. 94.*

139. *Agricolae prius, etc.*) Horatius modo explicavit unde ortum sit carmen saecularium; iam ostendit quae ratione profanum habuerit erigium atque incrementum.

142. *Cum sociis operum et pueris, etc.*) Non argutulis tuos et servis colebantur agri scilicet.

143. *Tellurem porco.*) Pro, pareo. Sic enim *sermo* fertilitas suis fecunditate indicabatur. *Cic. 2. de Legibus.*

Silvanum lacte piabant.) Aptum sacrificium deo ruris et pastorum. Vide *Epod. 2.*

144. *Floribus et vino Genium.*) Natura deo flores, placeant, vinum offeruntur; nulla vero modestior victimis: ut explicavi lib. 3. *Odi 17. Perisus Sat. 2.*

Funde merum Genio.

145. *Fescennina per hunc inventa, etc.*) Sic, inquam, Poeta describit originem profanum poemati. Rusticus iam laborum liber, ut est in *Eclat.* ad Pis. *sicco tempore corpus animique relevans, rustica opprobria jactavit;* id est, uti alios rusti sed prociac assiduas lacerant oblectamentum quassare. Ex hinc nata est subinde comedia: ut dicitur *Abbi.*

Fescenninae ligatae.) Versus petulantes et pro-

vari inter jocosa contraria adversus quoslibet prolati, locum habere primo in urbe *Metrura Fescennina*. V. *Circa Castellana*. Hinc quoque ortum est carmen nuptiale inconstitutum talis et diceris nonnulli obicere cunctinent. Porro unde verus quilibet obicere et procaces Fescennini dicitur. T. *Livius lib. 7.* initio, multis refert non valde his contentis; sed profecto magis Horatio credendum.

146. *Versibus alternis opprobria rustica fundit.*) Augustus ejusmodi versus Fescenninos minime, dicaces et mordaces in Pollionem aliquando scripsit: quibus quod non responderet increpandis sic locutus fertur *Pellio*: Nec licet nec libet in som scribere qui potes proscribere. *Vitis Alex. ab Alex. lib. 2. cap. 5.*

147. *Libertasque recurrit, etc.*) Mos iste tua probris objectandi impone ad hunc, post maiorem auctis singulari unitatis et confirmatus est; donec licentiam nimiam et criminis coerceri necesse fuit. Huc pertinet: quod lib. 1. *Sat. 3.* notatur de rusticis caudiam invicem exprobrantibus. *Magna compellant voce osculum.*

150. *Saevis apertam in rabiem verti capis jocus.*) Faceta primo liberis civilibus fuit tantum; et subinde arripit in maledicentiam publicam, et contumeliose notati sunt honesti quique viri, naminem visis objectis. Talis fuit vetus comedia cum apud Graecos, tum etiam postea apud Romanos.

Dente lacessiti: fuit intactis quoque cura
 Conditione super communi: quin etiam lex,
 Poenaeque lata, malo quae nollet carmine quemquam
 Describi: vertere modum, formidine fustis
 155 Ad bene dicendum delectandumque redacti.
 Graecia capta ferum victorem cepit, et artes
 Intulit agresti Latio: sic horridus ille
 Defluxit numerus Saturnius; et grave virus
 Munditiae pepulere: sed longum tamen aevum
 160 Manserunt, hodieque manent vestigia ruris.
 Serus enim Graecis admovit acumina chartis,
 Et post Punica bella quietus, quaerere coepit,

INTERPRETATIO.

Si qui non fuerant lacessiti condoluerunt de publico discrimine. Imo lex et poena est constituta, vetans ullum maledicis versibus notari. Tunc fustuarii metu carmen converterunt ad laudandum et oblectandum revocati. Subinde victa Graecia victorem bellicosum devinxit, innoxique disciplinas

in rude Latium. Sic aspera poesis Saturnia desit: et cultus abegit putidum foetorem. Attamen diu superfuit et superest etiamnum quaedam rusticitas. Nam tarde Romani ingenium appulere ad libros Graecorum: postque bellum Carthagenisium pacis fruentes, investigare coeperunt

ANNOTATIONES.

153. *Conditione super communi.* Par enim sortis imminutus et miseri videretur aequo omnibus, scilicet maledicis lacerari, et prebroso carmine proterendi.

153. *Lex poenaeque lata.* Lex 12. tab. erat: Si quis occiderit malum carmen, sive condidisset quod infamiam faxit flagitiumve alteri; capite esto. Cic. Tusc. 4. Item 4. de Rep. ejusdem meminit: Nostrae 12. tabulae eum perperatam res capite saevissent, in his hunc quoque faciendam potuerunt, si quis acinnavisset sive carmen condidisset quod infamiam afferret flagitiumve alteri. Arnob. lib. 4. Carmen malum conscribere quo fama alterius criminetur et vitia, Decemviribus scitis evadere nullis impune Vide S. Augusti. de Civ. Dei lib. 2. cap. 9. et supra lib. 2. Sat. 1.
Si mala condideris in quem quis carmina, jus est Judiciumque.

154. *Vertere modum.* Dederunt crimina scribere Fuscumque, et nominatim vitia notare: Satiarum vero scripserunt non tam aperte vel dicaciter arguentes vitiosos.

Formidine fustis. Poena fustuarii decreta fuerat in auctorem carminis maledici: qui quidem ad necem cadi jubebatur fustibus, seu virgis illis, ex quibus simul et recuribus constabant fascis magistratuum. Vide supra Cic. cit. 4. de Rep.

155. *Ad bene dicendum delectandumque redacti.* Ad hac aetate magis nata poesis videtur.

156. *Graecia capta, etc.* Posteaquam Romani Graecorum imperio subverso Graeciam in provinciam redegerant, artes liberales et Graeciae litterae sunt in Italiam adhuc rudem et disciplinis nondum exultant: quorum amoenitate capiti sunt Remol.

157. *Numerus Saturnius.* Praeter barbaries pro-

dis et impolite compositio verborum, quae fuerat in Italia sub Saturno rege, ac diu etiam post eum, Ascon. in 2. Verr. Perus Saturnii, inquit Festus, appellatur illi antiquissimi, quibus Fauni fata hominibus credidit occidere: quibus et a Naevio bellum Punicum scriptum est, et a multis aliis plura composita sunt. Ennius de Iliadem:

..... Scripsere alii rem
 Veribus, quos olim Fauni vatesque canebant;
 Cum neque Mavium scopulis quisquam su-
 peraret.

Perro si verus omnes erant Iambici Hypercatale-
 cil; qualis iste:
Malum dabunt Metelli Naevio poetae.

159. *Grave virus munditiae pepulere, etc.* Venustus Graecorum expulit rusticitatem et inconditum sermonem et scriptis Romanorum. Viri, doctas aures velut enecans; barbaros scilicet oratio, atque reconditorum verborum foetor: ut testatur Augustus, teste Suetonio antea cit. Ociar. 86.

160. *In longum tamen aevum manserunt, etc.* Dicit in Italia, ac Roma etiam mansit iniquus sermo, permixtus videlicet et pluribus linguis, Italiae, Graecae, Oeciae, Phrygiae, Persicae erant tunc poetae cum oraret. Romani patrum Gaili vocabantur: adeo et indiguitas Quae excluderit in Scauto, se non posse ferre amplius Graecorum urbem. Varro 6. de Ling. Lat. Dionys. Halic. in fine lib. 1. J. v. n. l. Sat. 3. v. 60.

..... Non possum ferre Quibites,
 Graecam urbem, etc.
 161. *Post Punica bella.* Saltem post primum bellum Punicum, Porcius Licinus:

Punica bello secundo Musa pennata gradu
 Intulit se in bellicosam Romani gentem fo-
 cam,

- Quid Sophocles, et Thespis, et Æschylus utile ferrent,
Tentavit quæque rem si dignè vertere possit:
165 Et placuit sibi, naturâ sublimis, et acer.
Nam spirat tragicum satis, et feliciter audent:
Sed turpem putat in scriptis metuitque lituram.
Creditor, ex medio quia res arcescit, habere
Suorum minimum; sed habet comœdia tantò
170 Plus oneris, quantò veritatis minus: adspice, Plautus
Quo pacto partes tutetur amantis ephœbi,
Ut patris attenti, lenonis ut insidiosus:
Quantus sit Dorsennus edacibus in parasis:

INTERPRETATIO.

quid boni continerent Thespis, Æschylus, Sophocles. Quia et tentant an scripta illorum pro dignitate possent transferre in Latium sermonem; et placuerunt sibi animo excelsi et vehementes: quippe habent de tragico spiritu non parum, nec infelicitate exequuntur: at emendari quod composuerunt, ignominiosum ducunt et aversantur.

Putatur comœdia nequaquam esse difficilis, eo quod materiam sumit ex vita communi. Verum eo magis operosa est, quo minus habet indulgentiam. Animadverti quâli modo Plautus sustineat officia adolescentis amantis, senis avari, lenonis captantis: ut nimis sit Dorsennus in parasis gulosis;

ANNOTATIONES.

163. *Sophocles, Thespis, Æschylus.* Hi tres apud Græcos tragici poete insignes fiere. Annis ante Christum plus sexcentis tragœdiam Thespis invenit, Æschylus post annos fere centum exposuivit, demique Sophocles mire perfectus, Æschylus jam senex. De Thespi et Æschylis plura in Epist. ad Pisone.

Sophocles. Is Atheniensis exercitus dux fortissimus cum Pelicle, idem et accuratissimus scriptor tragœdiarum fuit, ut ajunt: quanquam ex iis hæcenus supersites solummodo septem; ceteras autem nobis invidit injuria temporum. Annos vixit nonaginta quinque. Eodem tempore floruit quo Socrates et Aristophanes: apud dictus ob suavitatem orationis: ter et vicies palmam adeptus. Sophocles Homerus tragicus, Homerus autem Sophocles epicus a Polemone nuncupabatur, teste Diogene Laertio lib. 4. Vide Valer. Max. lib. 8. cap. 7. lib. 9. cap. 32.

164. *Tentavit quæque, etc.* Tragicorum istorum lectione delectasti quædam ex illis in Latium sermonem vertere aggressi sunt. Quin integras etiam tragœdias Græcorum latinitate donatos lo scenam dicit et Accius, Cæcilius, Paenius, Navius; quarum superius etiamnum aliquot fragmenta.

Rem dignè vertere. Græcorum vim atqueque tragœdia spiritus atsequi, et Latino sermone amari.

165. *Placuit sibi, natura sublimis, et acer.* Illi tragicorum Græcorum Latini interpretes sibi visum non infelicitate rem moliri, et digne satis imitari sublimis illorum actiones et sententias; pro iusto nempe Romanis acris et sublimi ingenio, ad sententiandum tragici spiritus altitudinem valde apto et idoneo.

167. *Sed turpem putat, etc.* Atque utinam ab imitatio nostri poetæ non distulissent, tunc viribus

suis nimium diffusi, seu quod eos offenderet limæ labor et mora. Quid si jam tunc illi, alique deinceps, lituram et censuram minus timuissent, certe modo nec virtute foret clarior potentius armis, quam lingua Latium. Ita sentit et loquitur Horatius tum hic, tum in Epist. ad Pis. v. 209.

168. *Creditor ex medio, etc.* Comœdia diffcultatem ostendit, quia poeta comico venia non datur: quasi facile sit perfecte exprimere res et actiones vulgares. Verum exemplo celeberrimi Comico-rum probat arduum opus esse comœdiam.

170. *Adspice, Plautus quo pacto, etc.* Vide quæm aberret a scopo ipse Plautus aliquot solers, pariter et Dorsennus: quam ille parum sibi constet in-tuendis partibus juvenis amantis; etc. quam sicut edacibus in parasis sit importunus, quos perpetuò ad nuseum usque repræsentat. Plerique dubi-tant utrum ad Horatio reprehenderetur hic Plau-tus, an culpato Dorsenno preferretur, et velut ex-emplar optimum exhiberetur. At mentem ipse suam aperuit Horatius in Epist. ad Pisones v. 270.

At vestri proavi Plautinus et numerus, et Laudaverit sales, nunciam patienem utrumque, Ne dicam stulte, mirari.

171. *Quo pacto partes tutetur, etc.* Ergo Plau-tus hic arguitur, quod merilis vel non curet ita personam formare, ut servetur ad inam quælis ad incepto processerit, et sibi constet: ut est in cit. Epist. ad Pis. v. 126.

172. *Patris attenti.* Ad lucrum, ad parsi-moniam.

Lenonis insidiosus. Loculis amantium insidians.

173. *Dorsennus.* Vel Dorsennus, poeta Comi-cus, Atellanarum fabularum scriptor: cujus mentio est apud Plin. lib. 14. cap. 13. ubi et aliquot ejus versiculi referuntur.

- Quam non adstricto percurrat pulpita socco.
 175 Gestit enim numinum in loculos demittere; post hoc
 Securus, cadat, an recto stet fabula talo.
 Quem tulit ad scenam ventoso gloria curru,
 Exanimat lentus spectator, sedulus inflat.
 Sic leve; sic parvum est, animum quod laudis avarum
 180 Subruit aut relicit: valeat res ludicra, si me
 Palsua negata macrum, donata reducit opimum.
 Saepae etiam audacem fugat hoc terretque poetam,
 Quod numero plures, virtute et honore minores,
 Inducti, stolidique, et depugnare parati,
 185 Si discordet eques, media inter carmina poscunt,
 Aut ursum, aut pugniles: his nam plebecula gaudet.
 Verum equitis quoque jam migravit ab aure voluptas
 Quamvis ad incertos oculos et gaudia vana.

INTERPRETATIO.

ut dissoluta socco per theatra vadat; enim-
 vero gaudet pecuniam inserere in mar-
 supiam; deinde non angitur, seu fabula
 intercidat, seu firmo gradu consistat. Qui
 ad theatrum ducitur superbo curru gla-
 riae, occiditur spectatore langilo, eri-
 gitur attentus. Adeo leve et parvum est
 quod contristat vel consolatur animum glo-
 riae cupidum. Apage rem scenicam, si
 approbatio denegata me reducit moestum,

concessa exultantem. Non raro quoque au-
 dacem poetam deterret atque alienat quod
 plures numero ique merito et dignitate
 inferiores, imperiti et bardi, promptique
 ad conflegendum, si equites dissentiant, me-
 diam inter fabulam petunt vel ursum vel a-
 thletas. His enim plebs delectatur. Sed equites
 ipsi abjecta aurium voluptate convertuntur ad
 oculorum oblectationes instabiles et fluxas:

ANNOTATIONES.

174. *Quam non adstricto, etc.* Quam uterque
 peccet, et a perfecto distat: adeo falluntur qui
 credunt minimum esse difficultatis in adoranda
 comedia. Certe in hoc poeta ut plurimum aut ni-
 mius est, aut deficit: quod facere videtur mate-
 ria parvitas. At contra in tragoedia res graves
 hinc poeta ingenium stimulant, subleant, eri-
 gunt; illuc autem auditorum animos dum plus
 afficiunt, etiam avocant a fastidio, et a notandis
 erroribus.

Non adstricto socco. Allegoria est: soccus co-
 mordorum calceus, non adstrictus, laxus, solutus,
 indicans non accuratum poetam, inconcinne scriben-
 tem; seu negligens seu nequei decorum personarum
 ubique et semper custodire, vel descriptis servare
 vices operumque colores: Vide Epist. ad Pis.

175. *Gestit enim.* Es hoc ualuis lucri magis
 quam laudis studium transferri videtur tam ad Plau-
 tum quam ad Dorsennum.

Numinum. Praetium pro fabula datum a Prae-
 tore vel Aedilibus: ut annotavi supra.

176. *Cadat, an recto stet fabula talo.* An ex-
 ploditur a populo, an samel approbata sapius ex-
 pector. Pers. Sat. 5. v. 104.

Tibi recto vivere tale ars dedit.

177. *Quem tulit ad scenam.* Neque feliciter est
 Poeta fabulas in scenam datus scribere gloria pa-
 randa causa: tam vane et calamitosus est hic
 laudis, quam ille lucri cupidus.

183. *Numero plures.* Plebeji omnes adversus
 equestrem ordinem armis contendere parati, si quod

solida possunt negetur.

183. *Si discordet eques.* Si equites aliud velint
 quam plebs: si obstant plebi flagitanti ut fabula
 interrumpatur, alique ludi producatur, olimi-
 rum, urus, leo, cinctus, pugilum certamen,
 gladiatores, funambulus, etc.

Media inter carmina. In media fabula actione
 post unum aut alterum comedia seu tragoedia
 actum. Vide Terentii Hecyra prologum, qui totus
 ex de re est.

*Hecyra. hanc cum data est nova,
 Novum intervenit virum et calamitas;
 Us neque spectori, neque cognosci potuerit:
 Ita populus studio stupidus in funambulo
 Animum occupavit
 Cum primum eam agere coepi, pugilum gloria,
 Funambuli eodem accessit expectatio:
 Comitum conventus, studium, clamor mulierum.
 Ecce, ut ante tempus exirem foras,*

*Primo actus placeo; cum interest rumor venit.
 Datum iri gladiatorum; populus convolvat,
 Tumultuantur, clamant, pugnant de loco:
 Interea ego mecum non potui tutari locum.
 Nunc turba nulla est: orum et silentium est:
 Agendi tempus mihi datum est, etc.*

187. *Verum equitis quoque, etc.* Sed equester
 etiam ordo levitatem modo popularum requirit:
 et spectaculo maluit oculos pascere, quam viciarias ci-
 to evanescere; quam auribus excipere quod animo
 certam et distantem afferat voluptatem.

Quatuor aut plures aulæa premuntur in horas,
 190 Dum fugiunt equitum turmae, peditumque catervæ.
 Mox trahitur manibus regum fortuna retortis;
 Iassa festinant, silenta, petorrita, naves:
 Captivum portatur ebur, captiva Corinthus.
 Si foret in turris, rideret Democritus, seu
 195 Diversum confusa genus panthera camelo,
 Sive elephas albus vulgi converteret ora.
 Spectaret populum ludis attentius ipsa,
 Ut sibi præbentem mimo spectacula plura:
 Scriptores autem narrare putaret asello
 200 Fabellam surdo: nam quæ pervincere voces

INTERPRETATIO.

per quatuor aut plures horas vela compli-
 cantur, dum fugiunt equitum turmae et pe-
 ditum cohortes. Mox reges aucta fortunati
 revinctis a tergo manibus trahuntur; prope-
 rant esseda, silencia, petorrita, naves: por-
 tatur ebur captivum, et Corinthus capti-
 va. O si Democritus viveret, quam ride-

ret, cum plebs attente spectat vel novam
 bestiam constatam e panthera et camelo,
 vel candidum elephantem. Sane plebem ma-
 gis quam ludos attenderet, velut sibi dan-
 tem spectacula plus quam histriones: pos-
 tas autem diceret commemorare fabulam
 surdo asino. Etenim quæ vox posset superare

ANNOTATIONES.

189. *Aulæa premuntur*) *Aulæa* recondita tes-
 sones, ut canit Juvenalis, Sat. 6. ornamenta scenæ
 et vela remouentur, adeoque fabula et carmina in-
 termittuntur; dum ad obsequendum stulto vulgi
 studio, introducuntur quædam spectacula. Cicer.
 Epist. 1. lib. 7. ad Mutium ita scribit: *Nosti reli-
 quos ludos, qui ne id quidem leporis habuerunt quod
 solent mediocres ludi: apparatus enim spectatio sol-
 lebat omnem hilaritatem; quo quidem apparatu non
 dubito quin animo acerbissimo careris. Quid enim
 delectationis habent sexcenti muli in Clytemæstra,
 aut in equo Trojano craterarum tria milia? aut
 armatura varia peditatus aut equitatus in aliqua
 pugna? quæ popularem admirationem habuerunt,
 delectationem tibi nullam attulerunt. . . . Quæ pos-
 sit esse homini politico delectatio, cum aut homo
 imbecillus a volentissima bestia laniatur, aut præ-
 clara bestia venabulo transverberatur? etc.*

190. *Dum fugiunt equitum turmae, etc.*) Dum
 bellorum species representatur, hostium fugæ simu-
 latur, ac sublimis triumphalis pompa exhibetur.
 Huc refer que sunt lib. 1. Epist. 6. v. 40. et seq.
 da magno numero chelydum oceanæ prætorum.
 191. *Esseda.*) Carrus quibus capti reges tradi-
 untur. Essedum vehiculi gestatorii genus apud
 Gallos vulgatum.

Pilecta.) Reginorum matronarumque cæptiva-
 rum vehicula, cum et corpenta.

Petorrita.) His captiva regum devictorum fa-
 milia vehebatur: quatuor retorum arant. Vnde
 Gell. libro 15. capite 30.

Naves.) Quibus navali prælio victi: vel
 ex hisce munitionibus; vel productis navibus seu
 plicibus, in scana, seu varis in Tiberi, qui Theatro
 proximit, ut vult vetus Schol. aut potius in am-
 phitheatro: quemadmodum docet Martialis, speciec.
 l. p. 24. ubi de repræsentato navali certamine,

subitoque immissa in amphitheatrum per tubos tan-
 ta æquarum vi, ut peregrinos esse postum facile
 credidisset, nisi mox emissam ad munus gladiato-
 rium aquam cerneret.

193. *Captivum portatur ebur.*) Captarum ur-
 bium imagines et simulacra ex ebore. Meminit
 Quintilianus lib. 6. c. 3. *Chrypsus*, cum in trium-
 pho Caesaris eburnæ oppida essent translatæ, et post
 dies paucos Fabii Maximi lægæ, hæcæ aut oppi-
 dorum Caesaris dixit.

Captiva Corinthus.) Simulacrum urbis Corinthi
 a L. Mammiæ expugnata et expilata. Alia inter-
 pretatur, vasa aris Corinthiæ a victore direpta
 et asportata.

194. *Democritus.*) De eo libro 1. Epist. 18.

195. *Diversum confusa genus.*) Cava ut accipias
 beluam e duobus naturis mixtam: imo designatur
 optime camelopardalis, vulgo aut *Giraffe*. Varro
 4. de Ling. Lat. *Camelus* suo nomine Syriaco in
 Latinum venit; ut *Alexandria camelopardalis* super
 adverte, quod erat figura ut *camelus*, maculis
 ut *panthera*. Vide Solin. cap. 33. Dion. lib. 43.
 Plin. lib. 8. cap. 18. *Camelorum*, inquit, aliqua
 similitudo in duo transferre animalia: Nubim
Ethiopes vocant, collo similem equo, pedibus et cru-
 ribus bovi, camelo capite, albu maculis rutilam
 eclatant distinguentibus; unde appellatur *camelopar-*
dalis: Dictatoris Ciceronis Circensibus ludis primam
 viam Romæ. Ex eo subinde cernitur, aspectu magis
 quam firmitate conspicuus: quare citius oculi feræ
 nomen invenit.

196. *Elephas albus.*) Qualis raro invenitur. Vi-
 de Alian. lib. 3. c. 46.

200. *Narrare asello fabellam surdo.*) Proverb.
 Narrare surdo, vel asino: id est eum et opem
 perdesse: asello, plebeculæ stultitiæ et opus-
 culo.

EPISTOLARUM LIBER II. 619

- Evaluere sonum, referunt quem nostra theatra?
 Garganium mugire putes nemus, aut mare Thuscum;
 Tanto cum strepitu ludi spectantur, et artes,
 Divitiaeque peregrinae, quibus obitus actor
 265 Cum stetit in scena, concurrat dextera laevae.
 Dixit adhuc aliquid? Nil sanò. Quid placet ergo?
 Lana Tarentino violas imitata veneno.
 Ac ne fortè putes me, quae facere ipsa reosentem,
 Cum rectè tractant alii, laudare maligna:
 270 Ille per extentam funem mihi posse videtur
 Ire poeta, meum qui pectus inaniter agit,
 Irritat, mulcet, falsis terroribus implet,
 Ut magus; et modò me Thebis, modò ponit Athenis.
 Verùm ege, et his qui se lectori credere maluit,
 275 Quàm spectatoris fastidia ferro superbi.

INTERPRETATIO.

murmur quod reddunt theatra nostra? credas stridere Gargani silvas vel Hetruscum mare: tanto cum strepitu spectantur ludi, artificum, et opes exoticas, quibus cum circumdatus histrio prodit in theatrum, dextera sinistrae jungitur. An vero jam quidpiam locutus est? Nihil profecto. Equid igitur admirantur? Pannum Tarentino succo violas imitantem. Ne vero arbitreris me parce lau-

dare ea, quae facere detrectem, quando scilicet peragunt ceteri: is poeta mihi videtur posse ambulare per funem extentum, qui meum cor fictis sermonibus torquet, stimulat, placat, falsis terroribus concutit, velut magus; ac modò me Thebis, modò Athenis constituit. Age vero imminus sollicitudines eorum etiam qui malunt se Lectori committere, quam tolerare contemptum spectatoris fastidiosi &

ANNOTATIONES.

Quae pervincere voces, etc.) Quis adeo vocales histrio, quocumque contenderes, in scena posset audiri tantum inter strepitum tumultuantis populi et vociferantia.

261. Referunt quàm nostra theatra.) Ob reflexam echo. Vide lib. 1. Od. 30.

262. Garganium.) Apulia mentem, de quo lib. 2. Od. 9.

Mugire nemus.) Ventis maritimis percussam: mare, stridens et resonans, Austro flante, Soudibus caltipsis.

Mare Thuscum.) Mare inferum, et Thyrræum, de quo lib. 1. Od. 31.

263. Artes.) Habitus histriionis artificiosus: apparatus vestium peregrinis epibus et artificie conspicuus.

265. Concurrat dextera laevae.) Vel mirabunda plebs junctas manus tollit, vel approbens percussit et complodit.

266. Dixit adhuc aliquid?) Tum vere hospes querere potuit: unde populi admittit, cum mihi adhuc pronuntiaret actor? O stulticiam! ad vestimentorum fulgorem percellitur, gestit, exultat insana plebs.

267. Lana Tarentino violas imitata veneno.) Venus e lana violaceis colectis tincta apud Tarentum: quae urbs tum lana cum purpura exquisita celebratur. Plin. lib. 8. cap. 48. Lanae, inquit, circa Tarentum summam nobilitatem habent, lib. 9. cap. 79. violacea purpura vigeat, cujus fibra denarius centum venditur: nec melius potest rubra Tarentina, Vide et lib. 22. cap. 61. et 62.

268. Ac ne forte putes, etc.) Removet a se Horatius suspicionem invidentiae. Ne putes, o Auguste, me derogare laudem poetis Dramaticis, ea quod dramata non scribam: profusor me illos, si perite sem moliantur, prorsus admirari.

269. Laudare maligne.) Exigue, quasi invidendo illi. Virg. Aen. 7.

Qualis per incertam Lunam sub luce maligna.

270. Per extentum funem, etc.) Molici et praeflere quod difficillimum est.

271. Qui pectus inaniter agit, etc.) Qui pro arbitrio movet animam, et in quolibet partem infectis, seu ad dolendum, seu ad letandum; vel ad iram, vel ad miserrationem; ad metum, spem, etc. Epist. ad Pis.

Quocumque volent animam audieris agere.

273. Magus.) Præstigator. oculos fascinans Vido Cui. Rhodig. lib. 9. c. 23. Plin. etc.

Modò me Thebis, etc.) Dum ita describunt et narrant in scena quae Thebis vel Athenis gesta sunt, ut illic interesse videatur illi auditor, et rem oculis spectare. Aristop. Poet. tanquam intersui rebus ipsis agendis. Porro illi urbes principes nominantur, quod inde materiam puerisque Italicis desumpserint. De Thebis lib. 2. Sat. 5. de Athenis lib. 2. Sat. 7.

274. Verum ege.) Augustum comendans in primis gradentem hortatur Poeta, ut foveat non solum Dramaticum sed et Epici: cujusmodi iam his magis quam illis hoc nomen ad posterum transmittitur: utque omnes aere praemio sumptus ad revocet et naviter scribendum.

- Curam redde brevem; si munus Apolline dignum
 Vis complere libris, et validius addere calcar;
 Ut studio majore petant Helicon virentem.
 Multa quidem nobis facinus mala saepe poetae;
 220 Ut (vineta egomet caedam mea) cum tibi librum
 Sollicito damus, aut fesso; cum laedimur, unum
 Si quis amicorum est ausus reprehendere versum;
 Cum loca jam recitata revolvimus inievocati;
 Cum lamentamur, non apparere labores
 225 Nostros, et tenui deducta poemata filo;
 Cum speramus eò rem venturam, ut simul atque
 Carmina rescieris nos fingere, commodus ultro
 Arcessas, et egere veles, et scribere cogas.
 Sed tamen est operae pretium cognoscere, quales
 230 Aeditus habeat belli spectata domique
 Virtus, indigno non committenda poetae.
 Gratus Alexandro regi magno fuit ille
 Chouridus, incultis qui versibus et male natis

INTERPRETATIO.

si quidens vis scriptis implere locum Apollini rite dicatum, ac poëta incentivum præbere, ut animosius adeant Heliconem præalarum. Certe nobis poëtae multa saepe mala creamus, (ut mea ipse vineta incidam) dum tibi occupato vel fatigato librum porrigimus; dum offendimur, si quis familiarum redarguerit unum e versiculis nostris, dum loca jam recitata repetimus non rogati; dum querimur non adverti labores no-

stros et carmina sublimi stylo conscripta; dum speramus fors ut, cum primum audieris nos versus condere, sponte et benigne advoce nos, atque ab egestate vindices, et scribere imperes. Feruntamen oportet expendere quales ministros sortiatur virtus in bello et pace conspicua, nec tradenda infima poëtae. Alexandro magno regi placuit ille Choerilus qui pro versibus inconditis et inconcinnis

ANNOTATIONES.

Qui se lecturi, etc.) Qui odas vel epos malunt compocare a postaris legende, quam drama spectandam a populo imple ad optimum carmen fastidiente, ad ineptam vero usui, funambuli, purpura vestis speculationem gessiente. Vide supra.

216. Curam redde brevem.) Certe ad victum præbendo subsidia: vel utroque perinde laudando et fovendo.

Munus Apolline dignum.) Bibliothecam a te ad Apollinis adjuvanciam in monte Palatino: lib. 1. Epist. 3. v. 17.

218. Helicon.) Montem Boeotiae sacrum Musis. Allegoria.

219. Multa quidem nobis, etc.) In se et alios poëtae Epicos culpam derivat ac rejicit Horatius, quod minus Augusto gratiosi sint.

220. Ut vineta egomet caedam mea.) Proverb. Id est, ut meos ipse errores fatear et emendem.

221. Cum tibi sollicito, etc.) Poëta noster, ut alios corripit, seipsum parit notatque; quemquam ab isto peccandi genere longe alienus: ut patet ex datis loculenter Vinnio Attidis mandatis et præceptis, cum eum doceret rationem tempestive et eorumque porrigendo Augusto ipsam hanc Epistolam. Vide 1. Epist. 13.

224. Non apparere labores.) Velut aliud agere Horatius expostulat, quod plerumque non satis advertit lector vel auditor que ab auctoribus summa cura, arte, ingenio, sunt scripta.

225. Tenui deducta poemata filo.) Possunt hæc verti in bonam malamque partem; vel, eximie ut scilicet composita: vel, exili et humili stylo, adeoque indigna ea laude quam deposcitur ab auctoribus.

226. Cum speramus, etc.) Tantum nobis arrogamus perperam et stulte.

230. Quales aeditus habet, etc.) Quales præcenses deceant virtutem egregiam. Aemem virtutem nuntio erigit Horatius, assigatque laudatores et poëtas val editores.

232. Alexandro magno.) Illi Macedonum regi fama super æthera nota.

233. Choerilus.) Insultus poëta Thucydides et Herodoti vivens temporibus; quam Aristoteles in Tep. notat: qualis Homerus, non quædam Choerilus inquit. Vide Epist. ad Pisonem v. 357.

234. Philippus.) Nummos aureos Philippi Macedonum regis patris Alexandri magni eligo et signatos. Duos fuisse Choerilos, constat; quædam novarum sentiant. Prior eximius poëta Atheniensium de Xerxe victoriam celebravit a cui pro-
 Ricta

- Rectulit acceptos, regale numisma, Philippos:
 133 Sed veluti tractata notam labemque remittunt
 Atramenta, ferè scriptores carmine foedo
 Splendida facta linunt. Idem rex ille poema
 Qui tam ridiculum tam carè prodigus emit,
 Edicto vetuit, ne quis se, praeter Apellem,
 240 Pingeret, aut alius Lysippo duceret aera
 Fortis Alexandri vultum simulantia: quòd si
 Iudicium subtile videndis artibus illud
 Ad libros et ad haec musarum dona vocares,
 Boeotum in crasso jurares aëre natum.

INTERPRETATIO.

obtinuit Philippos, regium numisma. At quemadmodum atramentum contactum imprimit notam et maculam, sic ferè scriptores rudi carmina inquinant gesta illustria. Is ipse rex qui tam indignum carmen tam caro pretio emit profusus, decreto interdixit ne

pingeret se quisquam nisi Apelles, neve alius quam Lysippus effingeret ex aere imagines strenui Alexandri. Quod si iudiciu hoc solers in aestimandis artibus vocares, ad scripta et ad munera ista Musarum, adfirmares ortum in pingui aëre Boeotum.

ANNOTATIONES.

gulis versibus totidem stateres seu nummos aureos conculcavit Athenienses, facto etiam decreto, ut cum Homero legere. Posterior fuit iste Alexander comes assiduis, testibus Q. Curtio et Plutarcho: de quo varie narrant. Quidam scribunt pepigisse Alexandrum cum Chorio, ut pro singulis bonis versibus singulos acciperet Philippos, pro singulis autem malis totidem colaphos, ovis vero confecto vix septem versus laude dignos extrasse: denique referunt Choriolum inedia perisse. Vide Suidam, etc. Porro videtur Horatius int Chorio quendam tribuere quæ prius sint, ut Alexander sit imitatus quod fecerant Athenienses, cuoditum de se carmen pariter remunerans.

235. *Scriptores carmine foedo.* Hinc sapienter Augustus, quamvis ingenui sui sæculi omni modo foverit, ac benigne patienterque audiret rectantes non tantum carmina et historias sed et orationes atque dialogos: componi tamen aliquid de se, nisi et serio ut a praestantissimis, offundebatur: ad amonereque Praetores, ne patereatur nomen suum com missionibus obsolecerit. Sueton. Oct. cap. 83.

237. *Edic o vetuit.* Cic. lib. 5. Ep. 12. *Nec enim Alexander ille gratiae causa ab Apelle potissimum pingi, et a Lysippo fingi volebat; sed quod illorum aetatem tum ipsi cum etiam tibi glorie fore putaret.* Idem narrat Plutarchus, atque: e duobus Alexandria alteram invictum, scilicet Philippo natum, alterum ab Apelle factum non esse imitabilem. Apuleius Florid. 1. sic habet: *Alexander imaginem suam, quo certior posteris prodiderat, induit a multis artificibus vulgo conammati: sed edixit universo orbi suo, ne quis effigiem regis temere adimularet aere, colore, calcamine; quin solus eam Polydorus aere duceret, 10 ut Apelles coloribus delict.* Q. Horat. Flac. Tu. 11.

neart; telus Pyrgoteles caelamine excoleret. Plin. lib. 7. cap. 37. *Edixit imperator ille, ne quis ipsum alius quam Apelles pingeret, quam Pyrgoteles sculperet, quam Lysippo ex aere duceret.* Vide et Valer. Max. l. 8. c. 11.

Apellem. Eximius ille pictor ex insula C3, toto orbe celebratus pietis ingenuitate et venuste tabella.

240. *Lysippo.* Statuarius hic præclarus ad veritatem optime accessit, Quintiliano teste. Hinc Propertius lib. 5.

Gloria Lysippo est animosa effingere signa.

241. *Fortis Alexandri vultum.* Cui nempe masculus ac leoninus eras obtutus.

242. *Quod si iudicium, etc.* Alexander de pictura aliisque artibus bene iudicans, quam inepte censuit de carminibus! Certe Boeotico fuisse ingenio dixeris. Plinius tamen lib. 7. cap. 29. docet quanti ab Alexandro æstimati sint Homerus, Pindarus, etc. Elianus autem Histor. Var. lib. 9. non fuisse picturæ æstimandas positum ostendit, refert enim, Alexandri equo adhuc innotuit ad equum ab Apelle pictum, quem tamen Alexander haud valde laudaverat; dixisse Apellem: Atqui, imperator, videtur equus tuus in arte pingendi esse re intelligentior.

244. *Boeotum in crasso.* Quamquam sapius feret creantur fortibus, contra tamen evenit interdum. Sic Pindarus crassa licet regiae Boeotia nampe Thebis oriunda, sagacissimi nihilominus ingenii fuit. Verum constet Boeotus ut plurimum fuisse stupidus et hebetes, aut valde crassus, pro emili et aëris ratione, unde nota proverbialia: *sus Boeotica, aëris Boeotica, Boeoticum ingenium.* Cicer. 1. de leg. mun. 79. *Videmus quam varia sint terrarum genera.*

- 245 At neque dedecorant tua de se judicia, atque
Munera quae multa dantis cum laude tulerunt.
Dilecti tibi Virgilius Variisque poetae,
Nec magis expressi vultus per aeneas signa,
Quam per vatis opus mores animique virorum
250 Clarorum apparent: nec sermones ego malle
Repentes per humum, quam res componere gestas,
Terrarumque situs, et flamina dicere, et arces
Montibus impositas, et barbara regna, tuisque
Auspiciis totum confecta duella per orbem:
250 Claustraque custodem pacis cohibentia Janum,
Et formidatam Parthis te principe Romam;
Si, quantum cuperem, possem quoque, sed neque parvum
Ca. men majestas recipit tua; nec mens audet
Rem tentare pudor, quam vires ferre recusent.
260 Sedulitas autem stultè quem diligit urget;
Præcipue cum se numeris commendat et arte.
Discit enim citius meminitque libentius illud

INTERPRETATIO.

V. rum selectia te, Auguste, poetae Virgilius et Varii non turpant tua de se judicia, et dona quae acceperunt, plurima cum gloria largi entis, Virorum autem illustrium vultus aerea effigie expressi non plus fulgent, quam mores et ingenium versibus poetae. Ego vero non malle scribere humiles sermones, quam tua celebrare facinora, et situs regionum et fluvios, et arces montibus inaedificatas, et victus reges barbaros, et bella tuis auspiciis

orbe toto finita, et templum includens Janum pacis custodem, et Romam te rogante Parthis metuendam; si quidem tantum valerem quantum exoptarem. At tua majestas non admittit exile carmen; et mea verecundia rem aggredi veretur, ad quam vires minime sufficiunt. Perro officia gravant eum quem stulte colunt, praesertim cum se protrudunt versibus et carmine. Enimvero citius quisque discit ac facilius recordatur id

ANNOTATIONES.

... aliae quae acuta ingenia gignant, alia quae resuso. Quae omnia sunt ex coeli varietate, et ex dispari aspiratione terrarum. Id. de Pato, n. 7. Inter locorum naturas quantum interit, videmus: elice esse salubres, alios pessimales. . . . Athenis tamen coelum; ex quo acutiores etiam putantur Atticis stantium Thebis; itaque pingues Thebani, etc.

247. Varius.) De eo lib. 1. Od. 6. et lib. 1. Sat. ult. sub finem.

248. Nec magis expressi.) Ptolemaeus refert Catonem Centurionem eos delirare solum, qui statuum copulatae flagrant, ignorantes se ptozum et libronum operibus gloriari; sui vero potcherimas imagines extare in civium animis. Vide lib. 4. Od. 8.

250. Nec sermones ego malle.) Adverte prudentem et modestum poetam nostrum. Ego, inquit, si

mallem res ab Augusto praeclare gestas versibus heroicis consignare, quam sacris pedestri musa scribere: verum libus materiae gravitatis vires meae impares sentio; itaque tempe splendida facta foedia scriptis illinere et maculare.

253. Arces montibus impositas.) Praeterea et ostias ubique disposuit. . . . per Rhenum quidem septuaginta amplius castris direxit. Flor. cap. ult.

254. Tuis auspiciis confecta.) Vide lib. 4. Od. 14. 255. Claustraque custodem, etc.) Portas itaque Jani claudas, ut pacis tempore. Lib. 4. Od. 15.

256. Formidatam Parthis.) Lib. 1. Od. 12, et 19. Lib. 3. Od. 5. Lib. 4. Od. 15.

260. Sedulitas autem etc.) Intempestivum officium nec utile nec gratum videtur, sed potius grave est. 260. Discit enim citius, etc.) Cicero pro Muræna, Cui placet, oblitiscitur; cui dolet, meminisse

EPISTOLARUM LIBER II. 623

Quod quis deridet, quam probat et veneratur,
 Nil moror officium quod me gravat: ac neque ficto
 265 In pejus vultu proponi cereus usquam,
 Nec piave lactis decorari versibus opto:
 Ne rubcam pingui donatus munere; et unâ
 Cum scriptore meo, capsâ porrectus apertâ
 Deferar in vicum vendentem thus et odores,
 270 Et niper, et quidquid chartis amicitur inieptis.

INTERPRETATIO.

quod deridet, quam quod aestimat et miratur. Ego quidem sperno sedulitatem quas mihi molestiam creat, et nolim usquam a cera effingi male expresso vultu, aut versibus inconditis laudari: ne erubescam tur-

pi affectus dono, simulque cum laudatore meo patente cista jacens deporter in vicum, ubi venduntur thus, aromata, niper, et quodcumque involvitur insulsis chartis.

ANNOTATIONES.

264. Neque ficto in pejus, etc.) Mallem nullam e cera imaginem, quam prave fabricatam habere, ex more veteri, de quo ois alibi; Juvenalis autem fuit Sat. 8.
 267. Pingui munere.) Rudi et inepto carmine, inconditis insulsisque versibus.

268. Porrectus.) Quasi cadaver.
 270. Quicquid chartis amicitur ineptis.) De es insultorum librorum infelici, sed juxta sorte, dial alibi. Vide lib. 1. Epist. ult. v. 12.

EPISTOLA II.

AD JULIUM FLORUM.

Excusat se, quod nec literas, nec versus petilos misisset.

- F**LORE, bene claroque fideles amice Neroni,
 Si quis forte velit parvum tibi vendere natum
 Tibure, vel Gabiis, et tecum sic agat: Ille et
 Candidus, et talos a vertice pulcher ad iunos;
 5 Fiet critque tuus nummorum millibus octo,
 Verna ponicteris ad nutus aptus heriles,
 Litterulis Graecis imbutus, idoneus arti
 Culcibet: argilla quidvis imitaberis ullā:
 Quin etiam canet indortum, sed dulce bibenti.
 10 Multa fidem promissa levant; ubi plenius aequo.
 Laudat, venales qui vult extrudere merces.
 Res urget me nulla: meo sum pauper in aere.
 Nemo hoc inangouum faceret tibi: non temerē a me
 Quivis ferret idem: semel hic cessavit: et, ut fit,
 15 In scalis latuit metuens pendens habenaē.

INTERPRETATIO.

O FLORE, amice fidelis probo et illustri
 Neroni, si forte aliquis vellet tibi v-
 numdare servum Tibure aut Gabiis oriun-
 dum; atque tibi sic loquatur: *Iste sincerus*
et integer a capite ad calcem, tibi vendetur
octo millibus nummorum, famulus promptus
obsequi nutibus heri; litteris Graecis eruditus,
*omnis disciplinae capax: hunc velut molle l-
 tum ut libuerit finges, cantabit etiam sine*

arte, quod iacundum inter epulas: nimiae
pollicitationes minuunt fidem, quando plus-
culum laudare merces venales qui cupit eas
cito vendere: at nulla me necessitas pre-
mit: in propriis bonis modicus sum: nul-
lus negotiator sic tecum ageret: non alius
a te idem a me facile obtineret. Hic semel
cessator fuit; atque ut accidit interdum, se oc-
cultavit metu scuticarum ad scalas suspensa-

ANNOTATIONES.

1. *Floro bene, etc.*) Julius Florus ad bellum Pao-
 nionicum proficiscens cum Tiberio Nerone, petierat
 ab Horatio ut quopiam ad se scriberet, cessantem
 vero quancquam nihil pollicitum subinde increpavit.
 Cui se Horatius excusat hoc Epistola; in qua et
 eximia quodam ad poemā, et ad bene beateque vi-
 vendum pleraque documenta perscribit. Ad hunc
 ipsum Florum inscriptam vidimus jam Epist. 3. lib. 1.
Amice Neroni.) Is ipse est Tiberius Claudius
 Nero, qui Augusto in imperium successit. De eo
 j. m. ante.

1. *Si quis forte velit, etc.*) Similitudo, qua se
 apud Florum purgat Horatius.

3. *Tibure.*) Lib. 1. Od. 7. et 18. et lib. 2. Od. 6.
Gabiis.) Lib. 1. Epist. 11. et 13.

4. *Hic et candidus.*) Verba sunt mangonis, us-
 que ad versum 17.

6. *Verna.*) Servus ex anella natus domi.

7. *Litterulis Graecis imbutus.*) Eruditus ut servus,
 ut pluri venderent. Terent. Eunuch. *Tue pericu-*
lum in l'teria, fuit in palestra, in munici: soler-
tem dubo.

10. *Multa fidem promissa levant.*) Subdoler ne-
 gotiator vult videri non dare verba, cum maxime
 verba dat.

12. *Meo sum pauper in aere.*) Nullum ex alienum
 habeo: nihil debeo cuiquam. Cic. pro Roscio Co-
 modo. *Locuples erat: nihil debebat: in suis num-*
mis versabatur.

14. *Se nec hic cessavit.*) Versutus mango fugiensem
 servi animum ita declarat metu legis, ut potius
 dissimulare et tegere dicendus sit: adeo rem verbis
 involvit, extenuat, subvertit.

15. *Ut fit, scalis, etc.*) Quod argus fuisse

EPISTOLARUM LIBER II. 625

- Des nummos, excepta nihil te si fuga laedat;
 Ille ferat pretium poenae securus, opinor.
 Prudens emisti vitiorum: dicta tibi est lex.
 Insequeris tamen hunc, et lite moraris iniquâ.
 20 Dixi me pigrum proficiscenti tibi, dixi
 Talibus officiis prope mancum; ne mea sacra
 Jurgares ad te quod epistola nulla veniret.
 Quid tum profeci, mecum facientia jura
 Si tamen attentas? queris super hoc etiam, quod
 25 Expectata tibi non mittam carmina mendax.
 Luculli miles collecta viatica multis
 Arumnis, lassus dum noctu stertit, ad assem
 Perdiderat: post hoc vehemens lupus, et sibi et horti
 Iratus pariter, jejunis dentibus acer,
 30 Praesidium regale loco deiecit, ut ajunt,
 Summè munito, et multarum divite rerum.
 Clarus ob id factum, donis ornatur honestis,
 Accipit et his dens super sestertia nummum.
 Forte sub hoc tempus castellam evertere praetor
 35 Nescio quod copiens, hortari coepit eundem.

INTERPRETATIO.

rum: trade pecuniam, si te non offendit fuga, quam excipio. Post haec accipis inargo nummos absque metu poenae, ut credo: tu sciens emisti prava. Significata tibi fuit conditio. Hunc nihilominus insequeris, et injusta lite implicas. Te decedentem admonui me pigrum esse, et ad ejusmodi officia minime sedulum; ne gravius irascereris, si nullis ad te litteras mitterem. Quid vero profuit, quandoquidem leges mihi faventes expugnas? expostulas quoque, quoniam speratos versus haud misi fallax. Verum at-

tenale prolixeper. Luculli miles viae subitum in illis laboribus commaratum amiserat integrum, dum nocte dormiret fatigatus. Inde lupus violentum sibi, quam hostis infensus, ardens famelicis dentibus, regis praesidium depulit statione probe munita multisque opibus instructa: ob id vero factus pulchris muneribus affuitur; accipitque plusquam viginti talia sestertia nummorum. Eodem ferme tempore volens imperator ducere castrum quoddam, coepit hunc ipsum militem adhortari

ANNOTATIONES.

ad mandata peragenda, timuit levis stringi se caeli. Hinc panem delituit, absitque domo. Sic per ambages mango loquitur, ne uno verbo eoque odio to dicat; fugit, vel, semel fugit.

In scalis.) Ad terrorem servorum, lites pendebant in sculis scutice: quas ob oculos semper habebant, ut a peccando detererentur.

26. Excepta nihil te si fuga laedat.) Tandem fugam dicit breviter, excipisque: quod nisi fieret, reddidit acceptum pretium vel servum cogeretur legibus Aeliiis.

27. Poenae securus.) Non obnoxius legi se poenae: non timens actionem reddititiorum. Cic. offic. 1. In municipia vendendo ea vitia dicenda sunt: (ut puta, esse mendaces, aleatorem, faciem, ebriosum, fugacem) quas nisi dixeris, reddentur municipium fore citra. Vide lib. 2. Sen. 3. v. 285, annot.

28. Dicta tibi est lex.) Pronuntiata est tibi venditionis conditio.

29. Talibus officiis prope mancum.) Quasi manibus carcatum, se proinde laetum ad scribendas epistolas.

30. Luculli miles.) I. Lucullus Roma clarissimus Mithridatem Ponti, Tigranemque Armenia reges profugavit: opibus maximis celebratus.

31. Praesidium regale.) A rege Mithridate vel Tigrane collocatum.

32. Loco summe munito.) Tigrane, ut certi quidam intellegunt, ex Appiani in Mithridate, quae ubi castra everterem ingenti praefecti diviti: sed alii melius Nisibim Mesopotamiae civitatem, quae bene munita Tigranis opes servabat. Dio.

33. Donis honestis.) Quales sunt phaleris, torques, coronae.

- Verbis, quae timido quoque possent addere mentem;
 I bone, quò virtus tua te vocat: i pede fausto,
 Grandia laturus meritorum praemia: quid stas?
 Post haec ille catus, quantumvis rusticus. Ibit,
 48 Ibit cò, quò vis, qui zonam perdidit, inquit.
 Romae nutiri mihi contigit atque doceri,
 Iratus Graeis quantum nocuisset Achilles.
 Adjicere bonae paulo plus artis Athenae:
 Scilicet ut possem curvo dignoscere rectam,
 49 Atque inter silvas Academi quaerere verum.
 Dura sed amovere loco me tempora grato,
 Civilisque rudem bulli tulit aestus in arma,
 Caesaris Augusti non responsura lacertis.
 Unde simul primum me dimisere Philippi,
 50 Decisis humilem pennis, inopemque paterui
 Et laeis et fundi; paupertas impulit audax
 Ut versus facerem: sed quod non deus habentem
 Quae poterant utquam satis expurgare cicuta,

INTERPRETATIO.

sermonibus, qui vel ignavo possent animos dare: Ito generose quo te tua virtus vocat; perge felicibus auspiciis, magna pro faciendis munera consecutus: cur moraris? Tum ille astutus etsi agrestis ait: Vadat illuc, vadat quo jubes qui loculos amiserit. Ego Romae educatus et edoctus sum, quantum damni Graecis attulisset Achilles offensus. Deinde insignes Athenae aliquanto plus doctrinae contulerunt; nempe ut nossem pravum ab hone-

sto distinguere, ac veritatem indagare in nemore Academi. Sed infortunata tempora abstraxerunt me loco jucundo; et civiles fluctus militiae imperium appulerunt ad exercitum nequaquam parem viribus Augusti Caesaris. Unde statim ut Philippi me exemerunt abjectum amputatis alis, spoliatumque domo et bonis paternis: audax inopia adegit carmina componere. Nunc autem possidens quantum sufficit, quibus pharmacis unquam curari possem,

ANNOTATIONES.

40. Zonam.) Castrensem crumenam et pecuniam, quam miles in zona portare consueverat. Evangel. Marc. cap. 6 Cell. lib. 15. cap. 15. sic loquitur C. Graecian: Cum Roma profectus sum, Quirites, zonam suas argenti plenas attuli, eas ex provincia inanes revoli.

41. Romae nutiri mihi contigit.) Lib. 1. Sat. 6.

42. Iratus Graeis quantum etc.) Id est, didici Homeri Iliadem, in qua refertur Achilles ob iram sibi Briseidem iratus recessisse a reliquo exercitu: atque ita Graecis plurimum nocuisse. Vide 1. 1. Od. 15. ad finem. Porro studiorum olim initium ducebant pueri ad Homerum Achille. Unde proverbium de rudi et illiterato: Ne iratum quidem Achillem novi.

43. Adjicere bonae, etc.) Dein apud Athenas Philosophiae operam dedi. De Athenis lib. 2. Sat. 7.

45. Inter silvas Academi.) Academia locus Aeth-

nis suburbanus, arboribus multis amoenus, illustrum etiam virorum monumentis exornatus, ubi Philosophiam primum docuit Plato. Diogen. Laert. Alii nomen trahunt ab Academo qui porticum ibi quondam extraxerat: alii a Cadmo.

46. Dura sed amovere loco, etc.) Nello nempe civis flagrans, Brutus adversus Augustum colligens copias, Athenis iter habuit in Macedoniam; unde Horatium et alios quondam juvenes Romanos ibi literis incumbentes abduxit: nostrum vero poetam Tribunum militum constituit: quamvis belli rudem, ut patet.

47. Caesaris Augusti, etc.) Commode essentur. 49. Me dimisere Philippi.) Ad quem urbem in Thessalicis campis Augustus Brutum profugavit. Vide lib. 2. Od. 7.

50. Decisis humilem pennis, etc.) Amisisti dignitatem, et patrimonio etiam per prescriptionem.

55. Cicutaq.) Non est quod vox haec aeco togeant

- Ni melius dormire putem, quam scribere versus?
 55 Singula de nobis anni praedantur euntes:
 Eripuere jocos, Venerem, convivia, ludum;
 Tendunt extorquere poemata: quid faciam vis?
 Denique non omnes eadem mirantur amantque.
 Carmine tu gaudes; hic delactatur iambis;
 60 Ille Bioncis sermonibus, et sale nigro:
 Tres mihi convivae propè dissentire videntur,
 Poscentes vario multum diversa palato.
 Quid dem? quid non dem? renuis tu quod jubet alter.
 Quod petis, id sanè est invisum acidumque duobus.
 65 Praeter cetera, me Romana poemata censes
 Scribere posse inter tot curas totque labores?
 Illic sponsum vocat, hic auditum scripta, relictis
 Omnibus officiis: cubat hic in colle Quirini,
 Illic extremo in Aventino: visendus uterque:
 70 Intervalla vides humanè commoda. Verum

INTERPRETATIO.

si satius non ducerem quiescere, quam versus condere? *Eias defluens omnia paulatim aufert a nobis: jam eripuit jocos, amores, convivia, facetias; conatur et abstrahere facultatem poeticam: quid jubes ut agam? Denique non omnibus eadem placent. Tu versus lyricos amas, ille iambicos. Hic gaudet satiris et diceriis mordacibus. Et quidem tres convivae raro idem appetunt: quin diversa longa dissimili gustu volunt: quid tribuam? quid negem? tu recusas quod alius petit. Quod cupis, illud amarum et grave duobus videbitur. Praeterea numquid putas me Romae posse condere carmina tot inter sollicitudines et molestias? Hic rogat ut pro eo spondeam: ille ut audiam quae composuit, dimissis quibuscumque officiis: alter habitat in colle Quirinali, al' in ultimo Aventino: ambos adire oportet: cernis loca satis distantia.*

ANNOTATIONES.

Interpres, sine pro elleboro posita. Nam et Avicenna cicutam vocat nigrum elleborum. Itaque sensus est: quanta esset iustitia mea, si scribendis versibus etiamnum caput obtunderem frangere et; et quae frigidiores huius possent temperare furem hunc poeticum?

55. *Singula de nobis, etc.* Altera non scribendi excusatio.

58. *Denique non eodem, etc.* Tertia est hae ratio et excusatio, quare versus nolit scribere.

60. *Bioncis sermonibus.* Bion sophistes et poeta, dictus Boristhenites, adeo mordax et dicax ut nemini parceret, sed Homerum ipsum salibus amarissimis prosclderit. Ejus meminit Plutarchus.

65. *Praeter cetera.* Quarta excusatio,

87. *Sponsum.* Vide libro 2. Satira 6. ubi.

..... Romae sponserem me rapis.

Auditum. De recitandi more et versaria, jam dixi.

68. *Colle Quirinali.* Ad remotissimam urbis regionem.

69. *Extremo in Aventino.* Ad oppositam urbis partem versus Tiberim.

70. *Intervalla vides, etc.* Inter utramque Italiam regionem sunt nempe forum Romanum, templum Jovis Feretrii, Capitolium, Palatium.

Humane commoda. Ironice, id est valde incommoda ob longinquitatem itineris ac regionum diversitatem. Perperam istas voces aliqui repetiunt.

- Puræ sunt plateæ, nihil ut meditantibus obstat.
 Festinat calidus mulis gerulisque redemptor;
 Torquet nunc lapidem, nunc ingens machina tignum;
 Tristia robustis luctantur funera plaustreis;
 75 Hæc rabiosa fugit canis, hæc lutulenta roit sus.
 I nunc, et versus tecum meditare canoros.
 Scriptorum chorus omnis amat nemus, et fugit urbes,
 Rite cliens Bacchi somno gaudens et umbrâ.
 Tu me inter strepitus nocturnos atque diurnos,
 80 Vis canere; et contracta æqui vestigia vatum?
 Ingnum, sibi quod vacuas desumpsit Athenas,
 Et studiis annos septem dedit, insenuitque
 Labris et curis, statua taciturnius exit
 Plurimique; et risu populam quatit hic ego reram
 85 Fluctibus in mediis, et tempestatibus urbis,
 Verba lyrae motura sonum connectere digner?
 Frater erat Romæ consuli rhetor, ut aliter
 Alterius sermone meros audiret honores:

INTERPRETATIO.

At vacuæ sunt viæ, ut nihil cogitandum impediât. Imo occurrit operum conductor cum mulis et bajulis properans; machina lapidem aut trabem ingentem attollit: pompa funebri decerit cum magnis plaustreis: illac rabiosa canis, istac percussus coenosus discurrit. Ago modo, versus optimos animo fingo. Verum scriptor omnis petit solitudinem, urbesque vitat, jure cliens Bacchi quietem et otium amantiss. Tu vero me jubes mediis in tumultibus noctis ac diei Lyrica scribere, et poetarum ardua studia consecra-

ri. Ingeniosus quispiam Athenis tranquillis addictus, ibique septem per annos studiis operatus, sedulae librorum incumbens lectioni, prædit interdum taciturnior quam statua, et populo ludibrium exhibet. Ergone hic ego inter agitationes ac strepitus civitatis in animum inducam mentem aptare voces lyrae canendas? Insuper et alia quæ detreant accipe. Rhetor quidam erat Romæ frater jurisperiti, qui alter alterius perpetuas laudes audiebat.

ANNOTATIONES.

70. *Verum puræ sunt plateæ.*) Proleptis. At vacuum impediens sunt viæ: atque inter eundem versus meditari liceat. Imo, imputat Horatius, molestissima est vel ob istam rationem quælibet urbs valde frequens et populosa. Vide Juvenal. Sat. 3.

72. *Calidus redemptor.*) Ardens et inhians ad quantum. Vide Od. 1. lib. 1.

75. *Ingens machina.*) Vel saxa ad muros veligna ad configurationem attolens.

77. *Scriptorum chorus, etc.*) Ovid. Trist. 1. *Curmâ secretum scribentis et otia quaerunt.* Quintil. lib. 10. cap. 3. *Secretum et liberum arbitrium locum, et quædam altissimum silentium scribentibus, maxime convenire nemo dubitaverit; et paulo post: silentium et secretum, et undique liber animus. maxime optanda sunt.* Vide Juvenal. Sat. 2. v. 23. et seq.

78. *Cliens Bacchi.*) In tutela Bacchi esse poetæ dictum est alibi non semel.

80. *Contracta vestigia vatum.*) Augusta, ardua, difficilia. Vide Juvenal. modo cit. Alii leg. *contractas*, sed ineptie.

81. *Ingnum sibi quod etc.*) Si Athenis ludibrio est homo pusculum meditabundus, et qui si lectioni librorum immersus; quid essem ego Romæ si per vias irem profunda cogitatione abstractus, et tam a rebus quæ circa me sunt, quam a me ipso fere alienatus?

85. *Verba lyrae motura sonum.*) Versus Lyricos, 87. *Frater erat Romæ, etc.*) Quiera et, inaptus et vanus portarum animus, quem similitudine expellat. Profecto jam videre debet poetam esse, licet Horatius: cum inulta vatam nostrorum arrogantia passim nauscam et offensionem ingereret.

Gracchus

- Gracchus ut hic illi foret, huic ut Mucius ille.
 90 Qui minus argutos vexat furor iste poetas?
 Carmina compono, hic elegos, mirabile visu,
 Caelatumque novem Musis opus. Aspicere primum
 Quanto cum fastu, quanto molimine circum-
 Spectemus vacuum Romanis vatibus aedem;
 95 Mox etiam, si forte vacas, sequere; et procul audi
 Quid ferat, et quare sibi neciat uterque coronam.
 Caedimur, et totidem plagis consumimus hostem,
 Lento Saturnites ad lumen prima du-llor.
 Discedo Alcaeus puncto illius: ille nico quis?
 100 Quis, nisi Callimachus? si plus adposcere visus,
 Fit Mimermus, et optivo cognomine crecit.

INTERPRETATIO.

Ille illi quasi Gracchus, ille huic tanquam Mucius praedicabatur. Nihil certe minus insania ista detinet poetas loquaces. Odas ego scribo, hic elegos, opus admirandum et a novem Musis elaboratum. Animadvertit primo quanta cum arrogantia et anxietate contemplerur Appollinis templum Romanis poetis destitutum. Deinde si per otium licet, assectare quoque, et eminus

consulta quid quisque afferrat, et cur sibi lauream attribuant. Consequitur, totidemque vulneribus afficimus adversarium, lenta pugna usque ad vesperam, quasi Saturnites. Illius sententia sum Alcaeus: ille mea quis erit? quis nisi Callimachus? Si quid amplius petere vileatur, dicetur Mimermus, et exornabitur vocabulo quod optaverit.

ANNOTATIONES.

89. Gracchos.) Tiberius et Cajus, Semprenii Gracchi et Cornelii de Scipionum familia, filii;ambo eloquentia claruerunt; sed popularibus tumultibus nimium indulgentes misere et indecore perierunt. Cic. de Arusp. respons. num. 41. Tib. Gracchum secutus est Cajus Gracchus, quo ingenio, quanta vi, quanta gravitate dicendi, ut dolerent boni omnes non illa tanta ornamenta ad meliorem mentem voluntatemque esse conversa. Idem de clar. orat. Fuit Gracchus dilgentia Corneliae matris a puero doctus, et Gracchi literis eruditus. . . . Utinam in Tib. Graccho, Cuiusque Carbone talis mos ad Rom. bene gerendum fuisset, quale ingenium ad bene dicendum fuit. Profecto nemo his viris gloria praestitisset.

Mucius.) Pub. Mucius juris civilis intelligentia atque omni prudentiae genere praestans. Cic. modo cit. 91. Mirabile visu, etc.) Iudicio quidem ipsorum auctoritas fuit et insulso.

93. Circumspectemus.) Se quidem cum istis poetaribus jungit Horatius, ut gravius eos proscindat et confodiat.

94. Vacuum Romanis vatibus aedem.) Quando sua scripta non replebant aedem seu bibliothecam Appollinis, tam Romanis vatibus vacuum putans incepti illi, adeo se miratur, et aliis omnibus praestitiores existimant.

95. Quare sibi neciat uterque coronam.) Quam stulte laurea se poetica dignos putans.

97. Caedimur, et totidem, etc.) Invicem quasi vulneramus, et conficimur ipsius gloria opinione

Moral. Flac. Tom. II.

decepti, dum mutuis laudibus vasisque titulis et elegis, alii alios perperam exornamus. Alii de recitanti et audienti vicissim molestia occupatione intellegunt, asseruntque illud ex arte Poetica, recitator acerbus quem arripit, tunc occiditque legendo, sed minus bene.

98. Lento Saturnites, etc.) Parum ad rem est Saturnum petiit adversus Romanos ad finem usque diei pugna, de qua T. Liv. lib. 9. et Ennius:

Billum aequis manibus non intempera dimittit. Aptius ergo intelligemus illud genus gladiatorum, quos ab armatura Samnites dicebant, quodque inter epulas spectaculum adhibebant, adeoque ad lumen, lento etiam ducto: quippe non gladiis sed rudibus decoratisque, graves quidem ictus sed minime plagas sibi necem inferebant.

99. Alcaeus.) Ab eo dicor alter Alecus. De hoc Lyricorum coryphaeo lib. 1. Od. 32. et lib. 2. Od. 1. 1. Puncto.) Examine, suffragio, iudicio.

100. Callimachus.) Hic Elegographorum princeps epus Graecus. Quintiliano etiam teste, Cyrene in Africa oriundus, floruit sub Ptolemaei Philadelpho et Evergete: plurima certe carmina scripsit, sed pervenerunt ad nos pauca dumtaxat epigrammata, et hymni. Ex eo quaedam hactenus interdum et praeclari studiose Catullus atque Propertius. Quod breves liberos amaret Callimachus, hactenus imitantes egebat:

Ingens volumen ingens malam.

101. Mimermus.) De eo poeta l. 1. Epist. 6. ad finem.

- Multa fero, ut placeam genus irritabile vatum,
Cum scribo, et supplex populi suffragia capio.
Idem, finitis studiis et mente recepta,
105 Obtorem patulas inapune legitimos aures,
Ridentur mala qui componunt carmina: verum
Gaudent scribentes, et se venerantur, et ultro.
Si taceas, laudant quicquid scripsere beati.
At qui legitimum coijet fuisse poema,
110 Cum tabulis annuum censoris sunet honesti;
Audebit quacumque parum splendoris habebunt,
Et sine pondere irant, et honore indigna feruntur,
Verba movere loco, quamvis inania recedant,
La versentur adhuc intra penetralia Vestae:
115 Mscurata dudum populo bonus eruet, atque
Proterit in lucem speciosa vocabula rerum;
Quae prisca memorata Catonibus atque Cethegis,
Nunc situs informis praeiit et deserta vetustas:
Accrescet nova, quae genitor produxit usus:
120 Vehemens, et liquidus, puroque simillimus auii,
Funct opes, Latumque beabit divite lingua:

INTERPRETATIO.

Multa quidem perfero, ne irriter Poetas
ut plurimum nuciandos, quando quicquid
compono et vulgi approbationem cuius pre-
cibus flagito: at post finita studia eum ad me-
met redi, ipse aures occludam ante apertas
temere recitantis. Deridentur qui scribunt
inconcinnes versus, sed auctores ipsi sibi pla-
cent et applaudunt, ac felices venditant
quod composuerunt, si a te non ludentur.
Perum quisquis carmen exactum scribere vo-
luerit, id cum charta accipiet animum boni

critici: quae dictiones minus aptae et pulerae
judicabuntur, ultro expunget, etsi reluctant-
es amoveantur, et adhuc inclusae sint in
Vestae sacratio: solers adhibebit splendi-
das rerum appellationes, ac diu populo igno-
tas producet: quas olim Catones et Cethe-
gi usurparunt, nunc autem deformat turpis
senior et obsoleta antiquitas: finget novas
quas auctor usus praeiungabit: ad instar
fluminis rapidi ac nivi, proferet diviti-
as, ac sermone opulento ditabit Latium:

ANNOTATIONES.

105. Obtorem patulas, etc.) Interdum ineptius
legentium et recitantium ferre cogor: at postea in-
dignor, versor, abhorreo.

110. Intra penetralia Vestae.) In conclavi, in
scrinio scriptorae, quae nemini praeter ipsum, se-
creti licet: quemadmodum sola olim Pontifex ma-
ximus adire poterat abditas et praeterea fores
apud Vestae sanum. Cic. Vel, sicut e templo Vestae
linguam ex stylo quavis exarsisse, nefas est.
Vestam hic pro Lare poni quidam volunt. De Ve-
sta lib. 1. Od. 2.

115. Obscurata diu, etc.) Art. Poet. vers. 70.

Multa ratiocinantur quae iam excedere, etc.

117. Catonibus atque Cethegis.) Vixit istis ora-
toribus, fere coaevi. Pili. lib. 7. cap. 27. Cato,
inquit, primus Porciae gentis tres summus in homi-
ne res praestitisse existimatus est; optimus orator,
epidicus imperator, optimus senator . . . qualiter

et quadringis causam dixit nec quisquam saepius
postulatus, et semper abolutus.

Cethegis.) Iuligenentis M. M. Cornelius Ce-
thegus, quem Cicero in Bruto commendat. ejus-
que eloquentiae auctorem idoneum dicit Q. En-
nium; quippe qui et ipse eum audierit, et de mor-
tuo scribat: unde nemo suspicari possit, amicitia
coacta esse mentem. Is cum Pub. Sulpicio Tu-
diano consulatum gessit, bello Punico secundo,
annis fere ducentis antequam haec scriberet Hora-
tius. Ennius in Annal.

Additur orator Coracii suavesque gentis

Ore Cethegis

Flas delibatos populi, suadecque medulla.

Vide Quintil. lib. 2. cap. 15. ubi horum fecit
mentio-em.

119. Accrescet nova.) Vide Art. Papi. v. 46.
et seq.

- Luxuriantia compescet; nimis aspera sano
 Laevabit culta, virtute carentia tollet;
 Ludentis speciem dabit, et torquetur; ut qui
 125 Nunc Satyrum, nunc agrestem Cyclops movetur.
 Praetulerim scriptor delirus inersque videri,
 Dum mea delectent mala me, vel denique fallant;
 Quam sapere, et ringi. Fuit haud ignobilis Argis,
 Qui se credebatur miros audire tragœdos,
 130 In vacuo lactus sessor plausorque theatro;
 Cetera qui vitae servaret munia recto
 More; bonus sanè vicinus, amabilis hospes,
 Comis in uxorem, posset qui ignoscere servis,
 Et signo laeso non insanire lagenae;
 135 Posset qui rupem, et puteum vitare patentem.
 Illic ubi cognatorum opibus curisque relictus
 Expulsi elleboro morbum bilemque meraco,
 Et redit ad sese; Pol me occidistis, amici,
 Non servastis, ait; cui sic extorta voluptas,

INTERPRETATIO.

redundantia coerebit, duriora scilicet expoliet, inertibus vim addet: quasi ludens circumagetur, velut qui modo Satyrum, modo rudem Cyclopem motu simulat. Ego certe malim haberi poeta vesanus et insulsus, dummodo placeant mihi vel etiam ignota sine vitia mea; quam bene scribere, et animo cruciari. Argis fuit quidam non plebejus, qui credebatur audire se tragœdos excellentes, in vacuo theatro sedens et applau-

dens: ceterum honestae vitae officia non omitebat, probus omnino vicinus, benignus hospes, bonus erga conjugem, mitis in servos, nec supra modum exardescens si fractum invenerit lagenae sigillum; denique rupem vel puteum facile devitabat. Ille affinium cura et auxilio sanatus, pulso morbo et biliper elleborum purum, ad mentem sanam reversus dixit: Profecto me occidistis, o amici, non servastis, cui sic absulistis

ANNOTATIONES.

124. *Ludentis speciem dabit.* Es subtilitate scribet, ut ludere videatur: adeo res quaeque luculenter et facile scriptae apparebunt, ut ubi quisvis iperet item; ac sudes multum frustra laboraret ausus idem. Art. Poet. v. 240. Vide ibi annot.

125. *Ut qui nunc Satyrum, nunc agrestem etc.* Velut eximius pantomimus, gestibus exprimens nunc agrestem Satyrum, nunc tardum Cyclopem, tanta quidem arte, ut ipsa Satyri vel Cyclopis natura et personae agere credatur: quod quidem pariter amulsi si posse quisque spectaculum facile sibi persuaserit: verum si rem tenet, jam difficultatem sentiat. Vide lib. 1. Sat. 5. v. 63.

126. *Praetulerim scriptor, etc.* Videtur per photopoparjam induci Florus, vel alius quispian, haec dicens et concludens ex rationibus ab Horatio prolati.

128. *Ringi.* Stomachari, intus sensibus angere. Cic. ad Attic. lib. 4. Epist. 5. Hi subringentur, qui villam me moleste ferunt habere, quae Cauti fuerat.

Fuit haud ignobilis Argis. Homo ille vocabatur

Lycas, ex vet. Comment. De Argis orbe, lib. 1. Od. 9. annot.

129. *Qui se credebatur, etc.* Idem Abydi gestum narrat Aristoteles. Vide Athenæum lib. 12. in hoc, ubi similiter refert de Iatano historiam sui leprosum, Thrasylus nempe quidam (Thrasylum vocat Athenus Var. lib. 4. c. 25.) suas esse putabat naves omnes in Piræum appellentes; has reueiebat, excipiebatque tanto gudio, quam si domus fuisset earum rerum omnium, quae advenissent salve. Is vero Cronis frater cura sanatus affirmabat latum se prorsus ac beatum vixisse eo ea dementia; quomiam omnis molestiae expertus, et multam voluptatem animo perciperet.

134. *Signo laeso lagenae.* Lagenas vini obsignabant olim aduersus fraudem servorum. Cic. l. 16. Epist. 26. ad Ironicum: Olim matrem meminisse Lagenas etiam inanes obsignare, ne dicerentur furatim exsiccatas fuisse. Persius Satyra 6. vs. 17. Et signum in vapidâ naso reliquit legens.

Insanire. J. Itacsi nimium, usque ad insaniam et insaniam.

- 140 Et demptus per vim mentis gratissimus error,
Nimirum sapere est abjectis utile nugis;
Et tempestivum purris concedere ludum;
Ae non verba sequi fidibus modulanda Latinis;
Sed verae numerosque modosque ediscere vitae.
- 145 Quocirca mecum loquor haec, tacitusque reoror:
Si tibi nulla sitim finire copia lymphae,
Nariarum medicis: quòd quanto plura parasti,
Tantò plura cupis, nulline fatieris audes?
Si vultus tibi monstrata radice vel herbâ
- 150 Non fieret levius, sugeres radice vel herbâ
Proficiente nihil curarier: audieras, cui
Rem Di donarent, illi decedere pravam
Stultitiam: et cum sis nihilo sapientior, ex quo
Pleuior es, tamen uteris monitoriis iisdem?
- 155 At si divitiarum prudentem reddere possent,
Si cupidum timidumque minus te; utempe ruberes,
Vivere in terris te si quis avarior uno,
Si proprium est, quod quis librâ mereatur et acre;
Quaedam, si credis consultis, mancipat usus,
- 160 Qui te pascit ager, tuus est: et villicus Orbil
Cum segetes occat, tibi mox frumenta daturus,
Te domum sentit: das nummos, accipis uvam,

INTERPRETATIO.

et mentis errorem iucundissimum eripuitis per victum medicamentorum. Scilicet expedit sapientiae studere, abjectis nugis; et fueris relinquere ludum aetati congruum. Jam non amplius juvat sectari voces chordis Latinis canendas, sed rectae vitae rationes et instituta scrutari. Quapropter ita mecum reputo, et tacite statuo: si nulla aquarum abundantia sitim placaret, medicos adires: cur autem nemini andes fateri; quo plus habes eo plus te appetere? Si nequitudo non levaretur planta vel radice tibi indicata, sperneres radicem aut plantam nihil remedii af-

ferentem. Auditum acceperas, Diis opes largientibus, hominem insania ista liberari; factus autem locupletior, quamquam nihilo magis sapias, tamen auscultas semper eosdem monitores. At si opes ineliores, si minus avarum et sollicitum efficerent; jure quidem erubesceres, si quisquam in orbe esset te solo cupidior. Jam vero, si proprium est quod quisque soluto pretio emit; si quaedam usus adducit, ut ajunt jurisperiti; tuus est ager qui te alit, et villicus Orbil occans segetes, ut tibi dein triticum vendat, te herum sentit: das pecunia mercaris uvam,

ANNOTATIONES.

140. *Mentis gratissimus error.* Vide Athen. paulo ante cit. ubi ait, iucundissimas esse insanorum delicias.

145. *Nimirum sapere est abjectis; etc.* Transiit incedente Horatius ad aliam materiam, nempe, moribus corrigendis potius quam verbis connectendis et numerandis rudere jam expedit: ubi Flavius vitiis soleriter notat.

146. *Si tibi nulla sitim, etc.* In morbis corporis, consultare medicum; in morbis animi, dissimulatur calaturque melius, nec ullum prorsus remedium quaeritur.

150. *Audieras.* A Stoicis didiceras.

154. *Monitoriis iisdem.* Vel, cupiditatibus, vel, avaris, qui ut rem tempore augeas, admonent; quasi sapientia et felicitas una cum opibus accresceret.

155. *Si proprium est quod quis, etc.* Agit adversus eos, qui multos uti agros emant, magnam pecuniam vim cangerere student.

Libra mereatur et acre. Olim rei pretium seu pecunia pendebatur: postea numerari coepit.

159. *Mancipat.* Jus et possessionem certam tradit, usu continuata per tempus lege definitum.

160. *Qui te pascit ager, tuus est.* Tum emptio tum usucapio proprii tibi dicendus est ager, cujus fructibus uteris licet emptis. Cic. lib. 7. Epist. 30. *Id cuiusque est proprium quo quisque fruitur atque utitur.*

161. *Occat.* Sparium semen terra operit glebas vertendo et frangendo.

162. *Te domum sentit.* Quamvis Orbili dicatur

- Pallos; ova, cadum temeti: nempe modo isto
Paulatim mercaris agrum, fortasse trecentis,
165 Aut etiam supra, nummorum millibus emptum.
Quid refert, vivas numerato nuper, an olim?
Emptor Aricini quondam Vejentis et arvi,
Emptum caenat olus, quamvis aliter putat; emptis
Sub noctem gelidam liquis calefactat alienum.
170 Sed vocat usque suum, quā populus adsita certis
Limitibus vicina refugit jurgia tanquam
Sit proprium cuiquam, puncto quod mobilis horae
Nunc prece, nunc pretio, nunc vi, nunc sorte supremā,
Permutat dominos, et cedat in altera jura.
175 Sic quia perpetuus nulli datur usus, et haeres
Haereditem alterius, velut unda supervenit undam;
Quid vici prosunt, aut horrea? quidve Calabria
Salubus adjecti Lucani, si metit Orcus.
Grandia cum parvis, non exorabilis auro?
180 Gemmas, marmor, thur, Tyrrhena sigilla, tabellas,
Argentum, vestes, Gactulo murice tinctas,
Sunt qui non habeant: est qui non curet habere.

INTERPRETATIO.

pullus ova, cadum vint; ita nimirum paulatim enis agrum forte millibus nummorum trecentis vel amplius comparatum. Quid interest, seu nuper, seu dudum soluto vivas? Possessor vetus agri Vejentis et Aricini emptum comedit olus, quamvis aliter existimet, emptis lignis alienum calefacit sub noctem frigidam. Atqui suum appellat usque ad populum juxta plantatam, quae certis finibus dirimit controversias vicinorum, Quasi vero proprium alicui sit, quod momento fluxi temporis mutet domi-

nos et in altioris possessionem transeat, vel precibus, vel emptione, vel per violentiam, aut per mortem. Quoniam igitur nemo habet usum perpetuum, atque haeres haeredi sicut fluctus fluctui succedit; quid proficiunt villae aut horrea? quorsum Lucani agri Calabriae adjuncti, si magna parvaque abripit mors nequaquam auro placabilis? Lapillos, marmor, ebur, Etrusca signa, picturas, argentum, vestes Gactulica purpura tinctas multi non possident; quidum nec cupiunt possidere.

ANNOTATIONES.

ager et villicus, tu tamen magis dicendus as dominus, col fructus fert ager, et cui laborat villicus.

166. Numerato nuper, an olim.) Qui agrum mercatur, fructus quidem universos praesentes et futuros enis datu semel integro pretio: qui vero necessarios in diem fructus mercator, agrum amittit paulatim numerato pretio et per partes dato.

167. Aricini.) Aricia oppidulum Latii.

Vejentis.) Vei urbs Hetruriae.

168. Quamvis aliter putat.) Non est quod inempta dicat olus et ligna. Scilicet eorum olim praeium numeravit et solvit, quando agros soluta pecunia amittit.

170. Sed vocat usque suum, etc.) Prolepsis. Vide lib. 2. Satira 2. sub finem.

173. Nunc prece, etc.) Quatuor lea tuos rem capiendi genera: prece, per donationem precibus, officiis, aut alia ratione captam: pretio, emptione: vi, erepta vetari domino possessione, seu per vim armorum seu per fraudem et laqueos hostis; sorte

suprema, cum hereditario jure obveolunt bonis.

177. Quid vici prosunt.) Quidam legunt, vites; id est, vinea.

178. Calabriae salubus adjecti Lucani.) Calabriae pariter et Lucaniae opima valde passos erant. De contiguis illis ad altissimam Italiam regionibus iam dictum in Epod. 2.

180. Tyrrhena sigilla.) Imagines parvas ex Hetruria, quae regionem primo incoluerunt populi a Tyrrheno Atyis (qui unus a posteris Herculio) nominati, et a Lydia hoc deducti.

181. Gactulo murice.) Purpurae florem illum tingendum expetitur vestitus murices (piticuli) in melle habent faucibus. — Praecipuus in Manius Africus et Gactulo littore Oceani. Plin. lib. 9. cap. 36. De Gactulia dixi lib. 1. Od. 23. et lib. 2. Od. 20.

183. Alter fratrum.) Designat Micionem et Democem fratres, quorum alter in urbe quiescit degerebat, alter ruri se laboribus exercebat: apud Terent. Adelphi.

- Cur alter fratrum cessare, et ludere, et ungi,
Praeferat Herodis palmatis pinguibus; alter
185 Dives et impostonus, ad umbram lucis ab ortu
Silvestrem flammis et ferro mitiget agrum:
Scit Genius, natale comes qui temperat astrum,
Naturae Deus humane, mortalis in unum-
Quodque caput, vultu inutabilis, albus, et ater.
190 Utar, et ex modico, quantum res poscet, acervo
Tollam; nec metuam, quid de me iudicet haeres,
Quod non plura datis iuvenierit, et tamen idem
Scire volam, quantum simplex hilarisque nepoti
Discrepet, et quantum discordet parcus avaro.

INTERPRETATIO.

Quare fratrum alter otium, nugas, unguenta habere malit, quam opima palma Herodis; alter autem licet opulentus agrum sterilem laboriose domet igna et vomere, a prima luce usque ad vespem: novit Genius, qui comitatur sidus ortui praesidens; humanae naturae Deus, qui cum singulis hominibus interit, faciem habens multipli-

cem, propitius, et adversus. Quae cum ita sint, bonis utar, et ex parvo cumulo desumam quod opus erit; nec curabo quid heres de me censeat, quia non repererit majores opes quam mihi donatae sint. Ipse tamen cupiam nosse quid bonus lactusque differat à luxurioso, et quantum distet frugalis a sordido.

ANNOTATIONES.

184. *Herodis palmatis.*) Agri Iudae fertilissimi, et Jerichuntinis palmas, e quibus opimes reddit proveniunt. Illic vero Herodis regia erat. Strabo lib. 16. Hierichus campus a montana quadam circumdatus, quae in amphitheatri speciem ad ipsum declinat. Ibi est palmatum habens et alias feraces arbores, sed plures palmas, ad stadia centum extenditur irriguum totum; ac villas frequens. Illic etiam vivitur. Herodis regia, et balsami viridarium. Inde vero amplius est raditus et ingens vegetal. Vide et Plin. 5. c. 17.

Herodis.) Herodes apud Iudeos regnavit temporibus Augusti in partibus Syria: inquit vet. Schol. ad Petril Sat. 5. v. 180. De eo non amplius ibidem.

185. *Silvestrem flammis.*) Rem fuisse explicat Virgilius Georg. 1. v. 84. et seq.

Saepe etiam steriles incendere profuit agros, Atque levem stipulam crepitantibus urere flammis.

Sive inde oculos vires et pabula terrae Pinguis concipiant: sive illis omne per ignem

Excoquitur vitium atque extrudat inutilis humor

Seu plures calor ille vias, et caesa relaxat
Spiramenta, novas veniat quod succus in herbos:
Seu durat magis, et venas astringit hiantes;
Ne tennes pluvios, rapideve potentia Solis
Acrior, aut Boreae penetrabile frigus aduratur.

187. *Genius.*) Nomen quod rebus gignendis praestet, et simul cum nascente nasci, cum moriente mori credebatur. Ammian. Marcell. lib. 21. Censorin. de die natali. Plutarch. lib. de interitu orac. etc.

189. *Albus et ater.*) Duplicem cuique Genium veteres assignabant, bonum et malum. Bruto cubanti narrat observatam olim speciem corporis horridi; quatenus, quis Deus vel homo esset, et quid vellet; respondisset: malus ego tuus genius sum; hodie me ad Philippum videbis. Cui Bruto intrépide Videbo, Plutarch.

192. *Plura datis.*) A Mecenete, ab Augusto.
193. *Simplex.*) Non sumptuosus aut prodigus, et a hilaris et honeste bonis utens.

- 195 Distat enim, spargas tua prodigus, an neque sumptum
Invitus facias; neque plura perare labores:
Ac potius, puer ut festis Quinquatribus, olim
Exiguo gratoque fruaris tempore raptim.
Pauperies immunda domus procul abest: ego, utrum
200 Vave ferar magna an parva, ferar unus et idem.
Non agimur tumidis velis Aquilone secundo:
Non tamen adversis aetatem ducimus Austria.
Viribus, ingenio, specie, virtute, loco, re,
Extremi prunorum, extremis usque priores.
205 Non es avarus? ubi. Quid cetera jam simul isto
Cum vitio fegere? caret tibi pectus inani
Ambitione? caret mortis formidine, et ira?
Somnia, terrores magicos, miracula, sagas,
Nocturnos lemurs, portentaque Thessala ridces?
210 Natales gratè numeras? ignoscis amicis?

INTERPRETATIO.

Quippe latum discrimen est, utrum bona tua male profundas, an sponte insunas; nec inajura congerere studeas: quin potius raptim utavis deinceps brevi et jucunda aetate, sicut puer ferus Quinquatribus. Ne res familiaris inops aut sordida sit: ceterum seu ampla seu exigua cymba vehar, ipse idemque ero. Non instatis quidem velis ferar prospero Aquilone: at nec Austriis contrariis vultio, viribus, ingenio,

decece extero, virtute, gradu, facultatibus, primorum ultimus sum; at ultimos antecedo. Non avarus es? auge: ecquid? an cetera quoque vitia cum illo absumt? num liber est animus tuus ambitione vana, timore mortis, et iracundia? numquid spernis insomnia, majorum territorialia, prodigia, veneficas, umbras nocturnas, et Thessalorum ostenta? num hilariter annos tuos recensens? an indulges amicis?

ANNOTATIONES.

197. Puer ut festis Quinquatribus.) Plena et libera mentis hilaritate, quemadmodum pueri hilariter omnino transigunt dies feriatis sibi concessis in Quinquatribus.

Quinquatribus.) Quinquatria, vel potius Quinquatrus pluralis numeri, dies erant sacri in honorem Minervae, quibus a studio vacabant pueri, et minervali suis magistris deferabant. Nomen vel a diurno numero, quod celebrarentur quinto die post Idus, Varro 5. de L. L. Gell. lib. 2. cap. 2. etc. vel quod ea die Minerva aiet in Aventilio consecrata sit. Festus. Alii aliter. Ovid. Fast. 3. Una dies mediæ est, et sunt sacra Minervae.

Heminsque a juvenis quinque diebus habent.

202. Non agimur tumidis, etc.) Allegor. id est: Ego non opes habeo logeites, nec sumptuose vivo: at nec paupertate conficior, nec sordido victo immundum aut miseram aetatem ago.

208. Somnia, terrores, etc.) Au sapienter et fortiter cootemini vanae quoque territorialia! Vide Cælius Rhod. lib. 27. c. 9. et seq.

• s. g. Lemurs.) Pers. Sat. 3. v. 183. nigro le mure vocal; id est umbras seu larvas, quibus noctu infestantur domus, quæ procurandis seu expandi rationibus docet Varro lib. 2. de vita Pop. Rom. et

Ovid. Fast. 5. Vide Plin. lib. 7. Epist. 27. in qua pleraque refert ejus genesis phantasmatum tum suis, tum aliorum oculis observata. Erat Achæna, ingult, spatiosa domus; sed infans et perulens. Per silentium noctis, sonus ferri, et si attenderes acris, strepitus vinculorum longius primò, deinde proxime reddebatur, mox apparebat idolon, senex macie et squalore confectus, profixa barba, horrenti capillo, cruribus compedes, manibus catenas gerebat quolibetque. Inde inhabitantibus tristes duæque noctes per metum vigilabantur, etc.

Pecten aque Thessala, etc.) Miracula perpetrata a Thessalis per artem magicam et veneficia, quibus il maxime pollebant, a Meleæ edocui, ut ajunt. Plinius lib. 30. c. 1. magiam apud Thessalos propagatam scribit. Hinc et mulier Thessala, pro magi et venefica. in proverbium abiit.

Thessala.) Thessalia pars fuit regni Macedonici perempta, quamquam distincta regio: inter Penel fluvii ad Boream, et Thermophylus ad Austrom: ab occidente Epirus habet. Ejus principis urbs Larissa fuit, Achillis natalibus loca.

210. Natales gratè numeras.) Libenter vitas annos recensens? an non horres mortis accedens mentionem? hoc enim pusilli est animi.

Lenior et melior sis accedente senectâ?

Quid te exempta juvat spinis de pluribus una?

Vivere si recte nescis, decede peritis.

Lusisti satis, edisti satis, atque bibisti;

215 Tempus abire tibi est: ne potum largius aequo

Rideat, et pulset lasciva decentius actas.

INTERPRETATIO.

an *ingravescente aetate sis benignior ac probior?* Enimvero quid tibi prodest unam de multis spinis avulsisse? Si nescis bene vivere, da locum melioribus, sat nugatus

es, satis edisti et bibisti: jam tempus est, ut abscedas; ne plusculum te lascivientem derideant et exagilent juvenes convenientius lascivientos.

ANNOTATIONES.

211. *Lenior et melior sis accedente senectâ.*) Tunc certe aut nunquam minus debent animi perturbaciones, tum defervescente sanguine, tum usu rerum et sapientis crescente.

212. *Quid te exempta juvat, etc.*) Quid juvat nam vitium expulisse, si alia supersunt et tor-

quent? Quid prodest avaritiam expugnasse, si ambitio, si ira, metus, superstitio alium adhuc tuum obident et cruciat.

214. *Lusisti satis, etc.*) Ex Homer. *Odyss. affutim ede, bibi, iusti.*

Q U I N T I
H O R A T I I F L A C C I
E P I S T O L A A D P I S O N E S ,

S E U

D E A R T E P O E T I C A

L I B E R

*S*EU è Demetrio Phalereo , seu è Neoptolemo Pario , seu potius ex Aristotele , seu è proprii ingenii acrisque iudicii foecunditate , sagacitate , opibus , hauserit potissimum Flaccus noster , certè eminentissima quaeque scribendi carminis praecepta hoc libello complexus est. Atamen *Artem Poeticam* vix appellem cum Quintiliano et aliis : malim verò *Epistolam* nuncupare cum nonnullis eruditis ; tum ob *inspersum identidem satiricum salem* , tum ob *praeceptiones aut carptim aut saltuatim datas*. Minc enimverò animo meo consilium pridem subiit , ordine quodam adhibito illustrare hanc Horatii partem ; si quod est eximium illustrari potest. Liberaliter accipe , Lector , opellam hanc meam ; dico libellum , quo *Epistolam ad Pisones in Artis Poëticae formam utunque redege* , olim jam editum , nunc verò à me recognitum rursusque tibi propositum.

Q. HORATII FLACCI

EPÍSTOLA AD PISONES,

S I V E

DE ARTE POETICA

L I B E R.

- H**UMANO capiti cervicem pictor equinam
Jungere si velit, et varias inducere plumas
Undique collatis membris, ut turpiter atrum
Desinat in piscem mulier formosa superne;
5 Spectatum admisi risum teneatis amici?
Credite, Pisones, isti tabulae fore librum
Persimilem, cujus velut aegri somnia, vanae
Fingentur species: ut nec pes nec caput uni
Reddatur formae. Pictoribus atque poetis
10 Quidlibet audendi semper fuit aequa potestas.
Scimus; et hanc veniam petimusque damusque vicissim:
Sed non ut placidis coctant immitis, non ut
Serpentes avibus gementur, tigribus agni.
Inceptis gravibus plerumque et magna professis,
15 Porpurcus latè qui splendet unus et alter

INTERPRETATIO.

Si pictor humano capiti addat collum equinum, diversasque plumas apponat membris hinc et inde collectis, adeo ut mulier vultu pulchra difformem piscis caudam habeat; an cachinnos cohibere possitis, o amici ad spectandum introducti? o Pisones credite similem huic tabellae fore librum, cujus sicut egrotantis insomnia, inanes for-

mae conflabuntur; ita et nec finis, nec principium ad unum quid referatur. Atqui pictoribus et poetis quodcumque libuit semper etiam licuit. Fateor; atque hanc indulgentiam petimus aequa et largimur: verum non adeo ut aspera mitibus, angues volucris, agni tigribus socientur. Initiis grandibus saepe et magnificis subjunguntur

ANNOTATIONES.

1. *Humano capiti, etc.* Per idicula et monstruosa picturae similitudinem primo loco docet Horatius, uniformis opus, et ipsae partes homogeneae esse oportere; tum ut cohaerent et convenient universa et singula, tum ut ad quid unum omnia respicerent. Vide Aristot. Poet. cap. 1. et seq.

3. *Undique collatis.* J Diversorum animalium membris corpus unum monstruosum conflandis.

6. *Pisones.* J Horum familia Roma dudum nobilitate ac potentia. Calpurnii vocati sunt a Calpo Nonae filio: unde poeta: *Vos o Pomptinus sanguis.* Porro scribit Horatius ad patrem et ad filios Pisones, praeteritis vero ad hos; quorum pater L. Pison Consul cum Druso Libone anno V. C. 758. Augusto gratioris exitu, aliisque meritis lo Rep. egregie perfunctus est: ceterum literarum ac litteratorum impense amator.

7. *Agiis insomniis.* J Corruptis morbo perturbationibus

que humoribus, cerebroque male affecto, portenta videntur insomniis.

12. *Sed non ut placidis.* J Nec pictor, nec poeta debet fingere uoquam naturam repugnantia.

14. *Inceptis gravibus.* J Praecipit, vitantes digressiones fuites et ineptas, atque locos communes intermixtive huius tractandis, quem ad scopulum frequenter impingunt illudicetque poetastri. Vide quam apte et quam nam prolixe Virgilius describit *pastoraliam* Georg. 1. famam An. 4. etc. Lucanus contra more suo omnia ponit in *excursu*. Scalig. l. 5 cap. 15. Idem de eod. lib. c. 3. *Lucani effrenis mens, sui incepti, terro impetans, utque idcirco immédica, captaque calore simul, et calorem ipsum rapiens.*

15. *Porpurus late qui etc.* Non magis splendet ceterum locis communibus perperam tractatis, quam vestis ajroto centio purpureo, vide sup. l. 2. Ep. 1. v. 73.

- Assuitur pannus; cum lucus et ara Dianae,
 Et properantis aquae per amoenos ambitus agros,
 Aut flumen Rhenum, aut pluvius describitur arcus:
 Sed nunc non erat his locus: et fortasse cupressum
- 20 Scis simulare: quid hoc, si fractis enatat expes
 Navibus, aere dato qui pingitur? amphora coepit
 Institui: currente rotâ cur urceus exit?
 Denique sit quod vis simplex duntaxat et unum.
 Maxima pars vatium (pater, et juvenes patre digni)
- 25 Decipimur specie recti: brevis esse laboro,
 Obscurus fio: sectantem laevia nervi
 Deficiunt animique; profusus grandia turget:
 Serpit humi tutus nimium timidusque procellae.
 Qui variare cupit regni prodigialiter unam,
- 30 Delphinum silvis appingit, fluctibus aprum.
 In vitium ducit culpae fuga, si caret arte.
 Æmilium circa ludum faber imus et unguis
 Exprimet, et molles imitabitur aere capillos:
 Infelix operis summa, quia ponere totum
- 35 Nesciet: hunc ego me, si quid componere curem,

INTERPRETATIO.

unus vel duo centones purpurei qui longe refulgeant, quando describitur lucus, sanum Dianae, rivulus per amoenos campos decurrens, fluvius Rhenus, Iris. At non erat tunc aptus istis locus. Et forte nosti pingere cupressum. Quorum vero istud, si pacto pretio pingendus est homo fracta navi emergens nudus? amphora formari coepta est; cur rota revoluta urceus prodit? Denique simplex et unum plane sit id quod componis. O pater, et juvenes patre digni, nos poetae ut plurimum imagine recti fallimur. Si co-

ANNOTATIONES.

16. *Locus et ara Dianae.*) Nemus Arichnem ubi ara Dianae saepe; qua poëta materia frequens tum ob amœnitatem loci, cum ob Divae lauricae Orestique mirem et facilem historiam multiplici argumenti fertiliam.

18. *Flumen Rhenum.*) Hoc celebrare affectabant in gradum Augusti Caesaris, cuius ibi victoria multis et praeterea. Sueton. Octav. c. 21. Dio l. 54. etc.

Pluvius arcus.) In eo describendo sapientius insolens morebatur Imperitii et ratio, et paucis Virgilius Æneid. 4. v. 700.

20. *Si fractis enatat expes.*) Mos erat naufragorum, pictum in tabella naufragium circumferre ad eorogendam stipem: vide Petr. Sat. t. v. 8. Juvenal. Sat. 14. v. 301. et seq.

21. *Amphora coepit institui, etc.*) Amphora vas grande, urceus vas exiguum ootans principium grave paulo post in minutum et levicula abiens et evanescens. Iste locus videtur S. Hieronymi, ad Latam, apud autem Socrum Apoll. Epist. 16.

22. *Currente rota.*) In operis progressu. Metaph. a rota singulari.

23. *Quod vis.*) At. quodvis.

25. *Brevis esse laboro, obscurus fio.*) Quintil. lib.

nor esse brevis, obscurus evado. Politi con sectanti spiritus et vires haud suppetunt: qui vult loqui sublimia, turgidus fit: securus nimis et ardua metuens fit humilis: qui rem unam plus aequo variare nititur; delphinum silvis, aprum mari appingit. In vitium impellit vitii fuga non solers. Ignobilis statuarius ad Æmilianum ludum habitans unguis ac tenuis capillos acre finget optime, opus tamen dabit incoacinnum, quia totum perficere nequit. Huic ego similis esse quidpiam scribens

4. c. 2. *Nimium coarctantes omnia sequitur obscuritas.* Summorum poetarum est magnum sensum paucis efferre. Virg. Æn. 3. v. 21.

... Campos ubi Troja fuit.

Petr. Sat. 1. v. 38.

Virtutem vident, intabescantque relicta.

26. *Sectantem laevia nervi deficiunt.*) Sententiarum majestas, spiritus poëtae vis et altitudo saepe deest: deestque veribus Neronis a Persio durius, Sat. 1.

27. *Profusus grandia turget.*) Magniloquentia orationi luctata effusis est.

28. *Serpit humi tutus.*) Qui non audent assurgere, repit necesse est. Id vili habuit Valer. Flacc. Argon. silvis Italicae, etc.

29. *Qui variare cupit.*) Varietas carmen luctet se delectat: at si pater quodum illa sit, tam prodigiosa videbitur, quam delphinus in silvis, aper in mari pictus, quinque sic vel tabellam pictor vel eamem poeta insigare gessit, ridiculus evadit. Procius signata sacris rebus inepte interpretum san-

ditur.

30. *Æmilium ludum.*) Ludum gladiatorum Amalii.

- Non magis esse velim, quam pravo vivere naso
Spectandum nigris oculis nigroque capillo.
Sumite materiam vestris, qui scribitis, aequam
Viribus: et versate diu, quid ferre recusant,
40 Quid valeant humeri: cui lecta potenter erit res,
Nec facundia deseret hunc, nec lucidus ordo.
Ordinis haec virtus erit, et venus, aut ego fallor,
Ut jam nunc dicat, jam nunc debeat dici
Pleraque dislerat, et praesens in tempus omittat.
45 Hoc amet, hoc spernat promissi carminis auctor.
In verbis etiam tenuis cautusque ferendis,
Dixeris egregiè, notum si callida verbum
Reddiderit junctura novum: si fortè necesse est
Indiciis monstrare recentibus abdita rerum,
50 Fingere cinctutis non exaudita Cethegis
Continget: dabiturque licentia sumpta pudenter.
Et nova ficta nuper habebunt verba fidem, si
Graeco fonte cadant, parcè detorta. Quid autem
Caecilio, Plautoque dabit Romanus, ademptum
55 Virgilio Varioque? ego cur acquirere pauca
Si possum, invidior; cum lingua Catonis et Enni
Sermonem patrium ditaverit, et nova rerum

INTERPRETATIO.

tam nolim, quam nigris oculis et capillis
speciosus indecoro esse naso.

Quicumque aliquid componitis, elige materiam viribus vestris parem: diuque perpente quid possitis et quid nequeatis exequi. Qui rem solerter elegerit, haud carebit elocutione et pulchra dispositione.

Ordinis, ut opinor, haec erit vis et perfectio: ut modo quaedam dicat, plura vero quae dicenda videantur modo, alium in locum reservet: alia assumat, alia relinquat scriptor poematis polliciti. Porro in vobis proferendis sobrius et prudens praeclare dices, si so-

lers conjunctio novam fecerit dictionem vulgarem. Quod si oporteat res abstrusas exprimere signis insolitis, licebit producere verba succinctis Cethegis inaudita: debetque licentia concedi vercunde usurpata.

Foces autem recentes et novae locum obtinebunt, si a Graeca origine deriventur paululum deflexae.

Quare vero Caecilio ac Plauto indulgebunt Romani quod Virgilio et Vario negaverint? Quare vetabor ego, si valeo, quoniam propagare; quandoquidem Catonis atque Enni sermo linguam Romanam

ANNOTATIONES.

37. *Nigris oculis, etc.*) Illi olim in laude erant, ut alibi dictum est.

38. *Sumite materiam.*) Tertium praeceptum, quod esse primum debet, inquit Scaliger Poet. lib. 6.

42. *Ordinis haec virtus, etc.*) Quarto de ordine, quem tunc misile docet, J. Scalig. mox cit.

43. *Jam nunc dicat, etc.*) Historicis rerum seriem enarrat secundum ordinem temporum: ad contra poesis artificiosam requirit rerum dispositionem. Patet ex Homeri *Olyssae*, et *Iliade*. Sic in Virgilio *Aeneide* liber primus esse debuit qui secundus est, et tertius esse qui est primus. Vide postea vers. 146 et seq. 45. *Promissi carminis.*) Diu ante expectati, quod si opinio non responderet, statim exploditur.

46. *In verbis etiam tenuis.*) Jam de partibus elocutionis. Verba licet nova facere, sed modus servandus. Cic. in *Bruto*. Quintil. lib. 1. c. 5. nova verba nens sine quodam periculo fingimus, etc. Gell. lib. 1. cap. 10. Quod a C. Caesare excellenti ingenio et prudentia viro, s. lib. de *Analogia* scriptum est, habere semper in memoria atque in pectore: ut tanquam a seculum hic fugias inauditum atque insolentem verbum: et paulo ante viis moribus praeteritis loquere verbis praeteritis.

47. *Junctura.*) Sive in verbo et duobus compositio, ut, postliminium, velivolum mare, solivagus, foedijugus: sive in oratione, ut arborum comor pro-

folius, Epod. 1. et hie v. 58. signatam praesente nota nomen, ubi nota voces novitates habent gratiam. et quasi novam dictionem faciunt per juncturas non vulgare. Vide Macrobi. Saturn. 1. cap. 4. et 5.

50. *Cinctutis Cethegis.*) M. Corn. Cethegum Tullius in *Bruto* inter priscos oratores numerat: Cinctutus, veluti more succinctis, aptata infusa factus tunica et epenthesi: vel a cinctu, scilicet Gabino, sit cinctutus.

53. *Graeco fonte cadant, etc.*) Quis, ephippium, trichinium, propolia, bibliotheca, exultare, etc.

54. *Caecilio.*) De eo poeta lib. 2. Epist. 1. v. 59. Plauto. Lib. mox cit. Epist. cit. v. 58 et 170.

55. *Virgilio.*) Hic Latinorum poetarum coryphaeus laudis quædam insolita: lychani, speis, Thyas, trieterica Bocchi Origis, etc.

Vario. De eo lib. 1. Od. 6. et lib. 1. Sat. 5. et 8.

56. *Invidior.*) Dum agit de fingendis novis vocibus, ipse fugit hunc appositè, invidior, pro mihi invident.

Catonis. Hic temporum primum dialise factus. Cic. 3. de *Fia*, si *Zenoni* licuit, cum rem aliquam invenisset inauditam, multatim quoque ei res: nomen imponere, cur non liceret Catoni? De eo jam ante non taceo.

Enni. Lib. 1. Sat. 10. et lib. 2. Epist. 1. Ovid. Ennius ingenio maximus, arte rudis.

57. *Nova rerum nomina proteritis.*) Quæ quidem eo tempore usæ comprobata sunt.

Nomina protulerit? licuit, semperque licebit.

Signatum praeseute notâ producere nomen.

- 60 Ut silvae foliis prones mutantur in annos,
Prima cadunt: ita verborum vetus interit aetas,
Et juvenum ritu florent modò nata, vigentque.
Debemus mortî nos nostraque; sive receptus
Terra Neptunus classes Aquilonibus arceat,
65 Regis opus; sterilisve diu palus, aptaque remis,
Vicinas urbes alit, et grave sentit aratrum:
Seu cursum mutavit iniquum frugibus annis,
Dextus iter melius. Mortalia facta peribunt,
Nedum sermonum stet honos et gratia vivax.

- 70 Multa renascuntur, quae jam exiit: cadentque
Quae nunc sunt in honore vocabula, si volet usus;
Quem pene arbitrium est, et ius, et norma loquendi.
Res gestae regumque ducumque, et tristia bella,
Quo scribi possent numero, monstravit Homerus,
75 Versibus impariter junctis querimonia primum,

INTERPRETATIO.

locupletavit, inauditaque rerum vocabula induxit? Certe licuit semper ac licebit proferre dictiones usu comprobatae.

Quemadmodum vertente anno arboribus folia mutantur, et vetera decidunt; sic antiquarum dictionum auctoritas obsolescit: nuper autem productae quasi juvenes florescunt ac vigent. Homines humanaque mortî obnoxia sunt. Ita mare terra receptum, regale opus, navigia a ventis tuetur: palus autem antea sterilis et navigabilis, jam propinquas

nutrit civitates et vomere proscinditur. Sic fluvius cursum fruges devastantem convertit, aptiori alveo deductus. Mortalia opera interibunt: tantum adest ut verborum decor et vis permaneat. Plerumque dudum obsoleta reviviscunt: et quae modo vigent abrogantur, si voluerit usus; a quo pendet sermonum auctoritas et modus. Homerus ostendit quo metro describi debeant facta et bella principum et imperatorum. Versibus inaequalibus conjunctis scriptae primum fuerunt res luctuosae,

ANNOTATIONES.

58. Semperque licebit, etc.) Quintil. cit. lib. 1. cap. 5. ita scribit: Nova iudicia si recepta sint modicam laudem offerunt, rapidius etiam in jocos excurrunt: audendum tamen: namque, ut Cicero ait, etiam quae primò dura visa sunt, usu molliuntur.
59. Signatum praeseute nota.) Metaph. a re nominata.

Procedere.) Al. procedere.

63. Sive receptus terra Neptunus.) Portus quilibet, vel portus Julius apud Baias, immisso in Lucrinum lacum mari effusus, Sueton. Octav. cap. 16. Dio lib. 48. Virgil. Georg. 2. v. 161.

An memoriam portus, Lacrineque addita claustra, Atque indignatum, etc.

64. Regis opus.) A Julio Caesare inchoatum, ab Augusto perfectum. Sueton. modo cit. Pân. lib. 16. cap. 15.

Sterilisve diu palus, etc.) Pomptina palus in Campaniâ. Tit. Liv. Epit. lib. 46. Pomptina palus a Corn. C. hugo Consule, cui ea provincia advenerat, siccatae; usque ex ea factus, etc.

65. Vicinas urbes.) Setia, Privernum, Terracinum, etc.

67. Seu cursum mutavit iniquum.) Tiberis olim per Velabrum fluitans, in alveum aptiorem deductus

Augusti iussu, ne urbi agnoscere amplius male et perniciem exundans invehiret.

70. Multa renascuntur.) Lib. 2. Epit. 2. v. 175. Quintil. cit. lib. cap. 6. Verba a vetustate appetita non solum magnos assertores habent, sed et affertur orationi majestatem aliquam, non sine delectatione. Nam auctoritas am antiquitas habent; et quia intermissa sunt, gratum novitati similem parant. Sed opus est modo, nec usque ab ultimis et jam oblitteratis repetenda temporibus, etc.

72. Jus et norma loquendi.) Gell. lib. 12. c. 13. Consecutio annuum dominæ rerum, tum maxime verborum est. Quintil. cit. lib. 1. cap. 6. Ridiculum pene fuerit, nullæ sermonum quo locuti sint, quamvis loquantur. Sed necessarium est j. dicunt In loquendo, non sit quid vixisse locuti inderit, pro regula sermonis accipiendum Ergo usum et consuetudinem sermonis vocabo consensum traditum: sicut vivendi, consensum bonorum.

74. Quo scribi numero.) Carnius scilicet heroicis.

75. Versibus impariter junctis.) Ergisus, quorum sibi hexametris, alter pentametris.

Querimonia.) Aptè quidem: nam ut animus ingenii fractus et debilis, sic Elegie numerus quasi fractus et claudus. Theod. Murel.

- Post etiam inclusa est voti sententia compos.
 Quis tamen exiguos elegos emisit auctor,
 Grammatici certant, et adhuc sub iudice lis est.
 Archilochum proprio rabies armavit iambo.
 80 Hunc socci cepere pedem, grandesque cothurni,
 Aternis aptum sermonibus, et popularia
 Vincentem strepitus, et natum rebus agendis.
 Musa dedit fidibus divos, puerosque deorum,
 Et pugilem victorem, et equum certamine primam.
 85 Et juvenum curas, et libera vina referre.
 Descriptas servare vices, operumque colores
 Cur ego si naqueo ignoroque, poeta salutor?
 Cur nescire, pudeat prave, quam discere malo?
 Versibus exponi tragicis res comica non vult.
 90 Indignatur item privatis ac prope socco
 Dignis, carminibus narrari caeca Thyestae.
 Singula quaeque locum teneant sortita decenter.

INTERPRETATIO.

dein etiam laetae. Quis vero primus ediderit elegas Grammatici non consentiunt; atque integra etiamnum manet controversia. Archilochum ira armavit iambo suo. Hunc pedem usurarunt comediae et tragediae, tamquam idoneum colloquio, ac superantem clamorem populi, aptumque actioni. Musa jussit lyricis versibus cantari Deos, Heroes, athletam victorem, equum cursu

priorem, adolescentum amores, et libera convivia. Quod si dictas carminum varietates et proprietates nescio nec talia observare, quare poeta vocor? quare per malam verecundum ignorare malo quam discere? Res comica non debet esse versibus tragicis. Pariter Thyestae caeca recusat exponi dictione humilis et ferè comica. Omnia proprium sibi locum obtineant.

ANNOTATIONES.

77. Exiguos elegos.) Quotum styus magis tener et humilis esse debet quam altus et magnus. Patet ex Ovidio, Catullo, Tibullo, Propertio.

Auctor.) Calliadem Ephesium alii dicunt, alii Naxum, alii Colophonium quemdam, seu Terpendrum. Vide Hecor. lib. 1. cap. 38.

79. Archilochum.) Hic amarulentum carmen jambicum invenit stimulantem. De eo in Epod. 6. Quidvis in Ibin.

Tincta Lyncabaeo sanguine tela feram.

80. Socci, cothurni.) Ili tragoediarum, illi comediarum calcei. Synecdi grande, tam quod revera altum; item quod strigat res grandes, scoliasticum autem stylus: a Sephocle muretus primò in secunam cothurnus; testis Servio in Virg. Ecl. 8.

81. Aternus aptum.) Qui saepe jambicus versus imprudens nobis exarctat, et quod orationi similimus, hinc propter similitudinem versibus in fabulis adhibetur. C. de Orat. 3. Aristot. Poet. cap. 4.

82. Populares, vincentem strepitus.) Gravitate propria, vel alius sonituum vel etiam comprimentem strepitus populi.

Natum rebus genit.) Ob naturalem motum et saltum. Cic. de Orat. Quintil. lib. 9. c. 4. certe alii versus ducere, et jambicus per saltus ire videtur.

83. Musa dedit.) Pindaro, Alceo, Sapphoni, Anaeronti, Simonidi, etc. nec nou et Livatio.

84. Certamine.) Olympico.

85. Libera vina.) Liberas commensationes, convivia in quibus licet cuique quodcumque libet loqui extra iudicium.

86. Vices.) Varias doses, affectiones, discrimina, vel etiam dispositionem materiae ut ante varias etc. Ergo Claudianus, Ausonius, et alii, ut vultis magis quam carmen fecere.

Colores.) Variis stylum, modo subtilem, modo remissum. Ut in pictura diversa diversis coloribus, sic argumenta varia diverso stylo, varia dictione, et propriis unguibus stilibus excitata distinguuntur. Vide Quintilian. lib. 12. c. 10.

87. Versibus exponi tragicis, etc.) Tragedia magnaequent a rebus comicis humilibus hausa congruit. hic etiam stylum moderate comediae idoneum respicit Tragedia, res minime magis tractant. Sui cuique propria lex, suus decor est: nec comedia in cothurno, nec Tragedia socco improprie. Quintil.

88. Privatis.) Vulgaribus, plebeis. Magistratu fungentes apparent tabulæ: privati contra humiles.

89. Caeca Thyestae.) Synecdi, pro qualibet materia tragediarum apta. De Thyesta lib. 1. Od. 6. et 16. item Epod. 5. Vide deus. Trig.

- Interdum tamen et vocem comoedia tollit;
 Iratusque Chremes tumido delitigat ore;
 95 Et tragicus plerumque dolet sermone pedestri.
 Telephus et Peleus, cum pauper et exul uterque;
 Projicit ampullas et sesquipedalia verba;
 Si curat cor spectantis tetigisse querelâ.
 Non satis est pulchra esse poemata; dulcia sunt;
 100 Et quocunque volent animum auditoris agunto.
 Ut ridentibus accident, ita flentibus adsunt
 Hamani vultus. Si vis me flere, dolendum est
 Primum ipsi tibi: tunc tua me infortunia laedent,
 Telephe, vel Peleu: malè si mandata loqueris,
 105 Aut dormitabo, aut ridebo. Tristia moestum
 Vultum verba decent, iratum plena minarum,
 Ludentem lasciva, severum seria dictu.
 Format enim natura prius non intus ad omnem
 Fortunarum habitum: juvat, aut impellit ad iram;
 110 Aut ad humum moerore gravi deducit, et angit:

INTERPRETATIO.

Aliquando tamen comoedia vocem attollit; et Chremes iratus alto sermone altercatur, et nonnunquam tragicus dolet humili dictione. Telephus et Peleus ambo exules et egeni respuunt voces tumidas et magnas, si cupiunt suo luctu commovere animum spectantis.

Non sufficit ut carmina splendida sint. Sint etiam suavia: et quò voluerint impellant mentem audientis. Sicut ridentibus aridet hominis vultus, ita lugentibus. Si vis

me lacrymari, flere te met primum oportet: tunc aerumnarum tuarum movebunt me, o Telephe vel Peleu. Si inepte loquaris praescripta, vel obdormiam vel deridebo. Tristis vultus moesta verba conveniunt, irato minacia, lascivienti provocacia, severo seria. Et enim natura primum nostrum animum componit secundum varios fortunae status: movet aut provocat ad indignationem; vel gravi tristitia affligit humi, effuciatque:

ANNOTATIONES.

93. *Interdum tamen, etc.*) Si quid infandum horrendumve sit describendum, vocem debet attollere comedia, stylumque aptum adhibere.

94. *Iratusque Chremes.*) Vide Terent. Heautontimor. Act. 5. Sc. 5. item Adelphi. Act. 5. nec non Donat. ibid. supra lib. 1. Sat. 4.

At pater ardens sarvit.

95. *Tragicus plerumque dolet sermone pedestri.*) Quia enim vero dolore preissus grandia loqui possit itaque meras sugas effudit Hecuba apud Senec. Troad. cum tam multa et tam magna dolens proloquitur: atque qui frigidam sapiens Tantalus ora pendentem bibit, etc. Vide quam apte coorta apud Euripidem.

96. *Telephus.*) Hic Mysorum rex ad Ioaniam reductus, et mendicantem, tragiculae materiam praebuit. Suidas.

Peleus.) Tragicum aliud argumentum Achillis pater ille, a civibus vel ab Aëo pulsus et exagitatus.

97. *Projicit ampullas, etc.*) Iostasit dictiones praeterit rerum statim minime congruas. In hoc decore servando cepit vitio Sophocles nonnunquam, Euripides interdum, Seneca Tragicus passim.

99. *Pulchra.*) Diserta, verbis ac venibus magnifica.

Dulcia sunt.) Pathetica, affectibus plena: aliter non delectabunt, nec proinde movebunt auditorem.

100. *Animum auditoris agunto.*) Lib. 2. Epit. 1.

Irritat, mulcet, fultus terroribus implet,

Ut magis, etc.

101. *Si vis me flere, etc.*) Cic. ardeat qui vult incendere. Quintil. prius officium ipse, ut alios afficiamus.

104. *Telephe vel Peleu.*) Poeta, vel Histrio Telephum vel Peleum exhibens et representans.

106. *Format enim natura, etc.*) Cic. de Orat. 3. Omnes animi motus suum quendam habent a natura vultum, sonum, genum: totumque corpus, omnis vultus, omnesque voces, ut nervi in fidi ut, ita sonant, ut a quoque animi motu sunt pulsati.

Intus ad omnem, etc.) In animo imprimi affectus praesentis conditioni idoneos, in adversis morantur, in prosperis gradiuntur, etc.

109. *Juvat.*) Vel, gradum pigritiae vel, juvat ad irascendum et impellit, sicque vel una, vel duae sunt sententiae.

- Post effert animi motus interprete lingua.
 Si dicentis erunt fortunis absona dicta;
 Romani tollent equites peditesque cachinnum.
 Intererit multum, Davusne loquatur, an heros:
 115 Maturus ne senex, an adhuc florente juventū
 Pervidus: an matrona potens, an sedula nutrix:
 Mercator ne vagus, calor ne vireniis agelli:
 Colchus, an Assyrius; Thebis nutritus, an Argis.
 Aut famam sequere, aut sibi convenientia finge
 120 Scriptor. Honoratum si fortē reponis Achillem;
 Impiger, iracundus, inexorabilis, acer,
 Jura neget sibi nata, nihil non arroget armis.
 Sit Medea ferox invictaque; flebilis Ixo
 Perfidus Ixion, Io vaga, tristis Orestes.
 125 Si quid inexpertum scenae committis, et audas

INTERPRETATIO.

deinde animi affectus depromit lingua explicante.

Si conditioni loquentis sermo non conveniat, nobiles et plebei ridebunt effuse. Discremen ergo magnum est; utrum loquatur Davus; an heros; utrum senex prudens, an juvenis ætate vicens et ardens; utrum femina insignis, an studiosa nutrix; utrum negotiator, an agricola; utrum Colchus, an

Assyrius; an Thebis, an Argis educatur. Scribens poema, vel sequere famam, vel res finge congruentes. Si repræsentas clarum Achillem, incitatus ad iram pronus, inexpugnabilis, vehemens; dicat, leges haud sibi postas, omnia vero armis esse obnoxia. Medea exhibetur sacra et implacabilis, Ixo lacrymosa, Ixion perfidus, Io vagabunda, Orestes inæstus. Si autem novum aliquid profers in theatrum,

ANNOTATIONES.

113. Romani equites peditesque.) Quicumque in amphitheatra spectatores aduunt sudantque; sive nobilitas, sive plebs. Illa in equo; hæc pedibus militabat.

114. Intererit multum.) Præceptum de decoro personarum observandos ubi quatuor distingui debent, fortuna seu conditio, ætas, vix institutum, patria. Terentii aliqui solers sapientem dicis quædam profert male per ridiculis personas; et per Sosiam: Ne quid nimis. Euripides servit et barbaris mulieribus graves nimis sententias tribuit perperam.

Davus.) Servus astutus et veripellis, cui opponunt, Eras, servus frugi apud Menandrum. Alii legunt, diversa loquatur an Iros, id est, pauper. Unde proverbium apud Elianum. Iro pauperior. Alii, ut videtur, melius: diuine loquatur an heros.

115. Maturus senex.) Ætate et rerum peritis ademptus sapientiam.

118. Colchus, an Assyrius.) Certe diversarum nationum longe diversi mores, diversaque studia. Colchi natura sævi, Assyrii callidi, et voluptuarii, Thebanæ hebetes, Argivi arrogantes et magnanimi, etc. Vide lib. 2. Epist. 1. v. 244.

Colchus.) Lib. 1. Od. 15.

Assyrius.) Lib. 2. Od. 15.

Thebis.) Lib. 2. Sat. 15.

Argis.) Triplex Argos: Peloponnesiacum, Ar-

gix caput; Amphilochem in Epiro; Pelargium in Thessalia, hodie Armiro, de quo jam l. 1. Od. 7.

119. Aut famam sequere.) Præceptum de fortuna da personam, seu de characteris personarum servando.

Famam.) Communem omnium opinionem.

Convenientia finge.) Ex decore et recta ratione.

120. Honoratum si forte reponis, etc.) Prima pars præcepti. Si expressos jam ab Homero Achillem mores exponis rursus, vide ut talem eum exhibeas, qualis vulgo existimatur, et fuisse cognoscitur, etc.

122. Jura neget sibi nata.) Jus omne suis in armis positum asserat, Iliad. 21. et 22.

123. Sit Medea ferox.) Vide Euripidis Medæam. De ea nos ad Epod. 3. et 5.

Flebilis Ixo.) Hæc Cadmi filia Athamantem maritum furore percutum fugiens, in mare se cum hilio Melicerta præcipitem dedit. Homer. Odys. 5.

124. Ixion.) Is socerum fraude circumvenit peremerat. Virgil. Aeneid. 6.

Io.) Hæc Inachi filia, a Jove adamata, atque in vocem, ut Junoni lateret, conversam; sed cum Jono rem intellaxisset, eam ostro vexatam in Argypum ungue agit ac depulit. Aeschil. Prometheus. Ovid. Metam. 1.

Orestes.) Is ob interfectam matrem conscientie stimulo vexatus usquam quiescebat. Vide Euripidem. De eo nos lib. 2. Sat. 3. v. 133.

125. Si quid inexpertum.) Alterum præcepti

P. 65.

Personam formare novam; servetur ad inam
Qualis ab incepto processerit, et sibi constet.
Difficile est propriè communia dicere: tuque
Rectius Iliacam carmen deducis in actus.

130. Quàm si proferres ignota indictaque primus.
Publica materies privati juris erit, si
Nec circa vilem patulumque moraberis orbem:
Nec verbum verbo curabis reddere fidus
Interpres: nec desilies imitator in arctum,
135. Unde pedem proferre pudor vetet, aut operis lex,
Nec sic incipies, ut scriptor cyclicus olim:

INTERPRETATIO.

novamque personam fingere audes, cave ut
qualis ab initio apparuit, talis ad finem
usque perseveret, et secum conveniat.

Arduum est communia loqui propriè:
proindeque tu majori cum laude argumen-
tum de Iliade in tragediam rediges, quam
si inaudita et minime cognita primus ederes.
Porro, materia publica redditur tibi pro-

pria, si nec haeras circa vilem circulum, et
omnibus patentem, nec verbum verbo explica-
re studeas ut fidelis interpres; praeterea
ne imitando concias te in angustias, e qui-
bus te expedire nequeas, seu ob verecun-
diam, seu ob legem carminis. Nunc inci-
pies sicut olim poeta cyclicus,

ANNOTATIONES.

membrum, de persona nova, et a nullo ante in-
ducta nec formata, qualis Dido apud Virgilium,
Octavia apud Senecam, etc.

127. Sibi constet.) A suis moribus nunquam re-
cedat, aut aliis appareat. Quod Homerus sem-
per sedulò cunctatur. Euripides autem meritò ar-
guitur, quod Iphigenia in Aulide primo tumida
mortem deprecatur, deinde vero, Achille pro ea
exorante, animosam exhibet se repente, dicisque
paratam sponte mactari pro salute Graecorum.

128. Difficile est.) Praeceptum de scite imitando;
deque nota personae potius demum exhibenda; quam
nova formanda: quamvis hoc audere et rite exequi
sit difficillius et periculosius, quam illud praestare:
modo tamen quaedam observentur soleriter evitanda,
quae ab Horatio notantur.

Proprie.) Aptae, convenienti, et propriis ra-
tione,

Communia.) A nullo ante occupata et tractata.
129. Iliacum carmen.) Materiam seu personam
in Iliade ab Homero tractatam. Namque in multi-
plici argumenti fonte uberius illamque eas
epyllas, *ἡρώων, ἡρώων, ἡρώων, καὶ πόλεως*
ἐν ἑσπέρῃ *ἡρώων* recte nuncupat Plato de Repub.

131. Publica materies.) Publicata, nota, jam
tractata, qualis in Iliade vel Odysseis.

Privati juris erit.) Tus dicitur, per novam
et scitam dispositionem tractationemque a te jo-
ventam.

132. Si nec circa vilem, etc.) Si patiam non se-
queris auctorem, quem tibi imitando proposui-
sti; universa et singula ab eo desumendo; quod
quidem vile, atque omnibus obvium, patens, et
fide est. At contra maxime artis et laudis est,
sic imitari ut nihil non totum ac proprium esse vi-

Q. Horat. Flac. Tom. II.

destur; ratione jam dicta, et mox dicenda.

133. Patulum orbem.) Carmen vulgatum: argu-
menti dispositionem omnibus expositam et cogni-
tam: materiam continuis serie peritiam, more cy-
clicorum. Vide postea Annot. ad v. 135.

Nec verbum verbo.) Imo sententias ingeniose
expiscari oportet; quemadmodum Sophocles, Eu-
ripides, alique ex Homero. Quis et pleraque in
una lingua nitent, quae in altera nihil habebunt
splendoris.

134. Nec desilies imitator in arctum, etc.) Ter-
tius hic est scopulus imitatori cavendus. Ne dra-
mat. et carminis et Epici diversam legem turpiter
ignoret aut confundat. Sciet ergo audenter im-
mutare permulta, et nova quaedam inserere et af-
fingere Iliadibus idonea, nec se coarctet ipse et
strigat ad se dumtaxat quae induxit Epicius v. gr.
Homerus, quem imitatur.

135. Proferre.) Al. melius, referre, licenter
quidem.

136. Nec sic incipies.) Praeceptum de initio gran-
diori evitando: quod tam Epici quam Tragicus
cavere debet. Peccavit Statius in Achilleide, et
Tibullus; Seneca in Troade, etc.

Scriptor cyclicus.) Circulator, circumforaneus,
vagus, trivialis, *αγορεύς*, in campis homines
congregans, quibus inconditos versus occinat. Vir-
gil. Ecl. 3.

Non tu in trivis indocte solebas
Silenti miserum stipula disperdere carmen!
Cael. Rhodig. lib. 20. cap. 20. In nova com-
dia, inquit, cyclos dici versuo, loca ubi ven-
derentur moneant: forte enim ubi es venilis re-
liquis. Astipulatur Schol. Aristoph. scribens *αὐτὰρ*
ἴστω Αθηναίῳ *κίρκον*, seu locum, ubi *κίρκος*

N II

Nec gemino bellum Trojanum orditur ab ovo.
Semper ad eventum festinat; et in medias res
Non secas ac nobis, auditorem rapit: et quas

- 150 Desperat tractata nitescere posse, relinquit.
Atque ita mentitur, sic veris falsa remiscet,
Primo ne medium, medio ne discorpet imum.
Tu quid ego, et populus mecum desideret, audi.
Si plausoris eges aulaca manentie, et usque

INTERPRETATIO.

nec Trojas expugnationem a duplici ovo.
Semper ad finem tendit: et transfert audita-
torem in medias res velut cognitatas, quas
vero non fore tractata pulchra iudicat, o-
mittit. Porro sic fingit, sic intermiscet fi-

cta veris, ut medium initio finis medio
non discordet.

Accipe quid ego populusq. mecum exoptet. Si
vis retinere plausorem usque ad peristromata: ex-

ANNOTATIONES.

147. Nec gemino bellum Trojanum, etc.) Nec
Iliadem condens a prima origine res narrat, aut
poema exordire: ut in parva Iliade Statimus, qui
et Ledam a Jove adamatam, et duo peperisse ova
et ex eorum altero Castorem et Clytemnestram,
ex altero vero prodisse Pollucem et Helenam,
qua a Paride rapta excidit causa Troiani fuerit,
prolixa et otiosa commemorat. Similiter posuerunt
auctores Heracleidis et Theseidis, quos sedarguit
Aristoteles in sua Poetica.

148. Semper ad eventum festinat.) Egregium sa-
pe praeceptum, ut leviter praeterantur nonnulla
quidem dicta necessaria, graviter autem et potissi-
mum tractentur quae propositum maxime remque
promoveant. Hoc vero ut et praeterea etiam per-
dite violenter statim in Thebaida, ubi et res altius
repetit et periculosus congerit vel parum conducibili-
tis vel nihil, quae quidem integro carmine rescin-
di queant.

In medias res, etc.) Rerum primordia supponi
debent ut nota; auditoris autem animus in res
medias statim rapiendus: quae vero praecesserunt,
occasione data subinde occurrant soleriter et tem-
perative. Sic Homerus Iliadem ab Achilles ira, qui
Trojam excidiam paulo antecessit; et Virgilius A-
eneidem a septimo errorum Aeneas anno exorsus est.
Macrobius Saturnal. lib. 5. c. 2. Homerus, inquit,
vitrans in poemate historicorum similitudinem, quibus
lex est incipere ab initio rerum, et continuam
narrationem ad finem usque perducere; ipse poetica
disciplina a rerum medio capit, et ad initium post-
revertitur est. Ergo Ulyssis exorem non incipit a Tro-
jana litore describere: sed facit eum primo navi-
gandum de insula Calypsoni, et ex periculis suis pe-
nitit ad Phaeacas. Illic in convivio Alcinoi regis
narrat ipse quomodo ad Trojam ad Calypsonem
perveniret. Post Phaeacas rursus Ulyssis navigatio-
nem usque ad Ithacum ex persona propria describit
Poeta. Quam secutus Maro Aeneidem de Sicilia per-
ducit ad Libyam. Illic in convivio Didonis narrat
ipse Aeneas navigationem suam de Troja usque ad
Siciliam, etc.

150. Quae desperat tractata nitescere, etc.) Prae-
ceptum de selectis principibus argumenti partibus
et adjunctis, quae tractate pulchritudinem poe-
matis conferant: deque ceteris relinquantur quae nec
oratione splendescere, nec splendorem argumento
et proposito facere possint. Sic pleraque minimum
edjuvantia Homerus praetermitit in Iliade et Olym-
piae: in hac, Palamedem Ulyssis fraude interfe-
ctum; in Iliade, raptum Helenam, Achilles apud Ly-
comedem regem latebrat, etc. Virgilius pari arte
et soleriter omittit de Aeneas in Macedonia ap-
pulsus: nihil de aditu in Lutatium agrum, de-
que comitum ejus Trojanorum certamine adversus
Latium regem et Aborigines ex loca tentantes.
Tit. Liv. lib. 1. init.

151. Atque ita mentitur, etc.) Praeceptum de
affigendis plerisque, ita tamen ut omnia exhibe-
antur, utque a variis falsis vix discerni queant. Est
enim fictio velut anima poeae. Aristot. Poet. Sic
ficta et Virgilio complura, totumque Aeneidem qua-
rent Horum esse confictum, sicut litteratos ambigat.
Certe doctis constat, Trojam ab Aeneas et An-
tanoze proditam, Africanum nunquam illum vidisse.
nemum Diomedem; Didonem a Sichaei viri morte
cautissimam visisse, etc. Huc pertinet quod prae-
cipit Scaliger lib. 1. c. 97. argumentum summendum
est brevissimum, illudque maxime verum multi-
plexque sciendum.

152. Prima ne medium, etc.) Quintil. lib. 4.
cap. 2. Prima sit curarum, ut id, quod fingimus,
fieri possit: deinde ut personae et loco et tempore
congruatur; et credibilem rationem et ordinem habeat
ut contingat etiam, ut veras allicui rei cohaereat,
aut argumentum quod in castra sit confirmetur. Nam
quae tota extra rem petita sunt, mentium licen-
tiam producant. Curandum praecipue, ne qua inter se
pugnent. Quaedam enim partibus blandiantur; sed
in summam non consentiant. Praeterea ne ita quae
vera esse constabit, adversa sint, etc.

153. Si plausoris eges, etc.) Si vis scribere Tra-
gicam, quae ita populum delectet, ut ad us-
que finem illi amphitheatro detinet, et da-

- 155 Sessuri, donec cantor : Vos plaudite, dicat :
 Etatis cujusque notandi sunt tibi mores,
 Mobilibusque decor naturis dandus et annis.
 Reddere qui voces jam scit puer, et pede certo
 Signat humum; gestit paribus colludere, et iram
 160 Colligit, ac ponit temerè, et mutatur in horas.
 Imberbis juvenis, tandem custode remoto,
 Gaudet equis, canibusque, et aprici gramine campi;
 Cereus in vitium flecti, monitoribus asper,
 Utillum tardus provisor, prodigus aeris,
 165 Sublimis, cupidusque, et amata relinquere pernix.
 Conversis studiis, aetas animusque virilis
 Quarrit opes et amicitias, inservit honori :
 Commisisse cavet quod innox mutare laboret.
 Multa senem circumveniunt incommoda, vel quod
 170 Quarrit, et inventis miser abstinet, ac timet uti :
 Vel quod res omnes timidè gelideque ministrat,
 Dilator, spe longus, incers, avasque futuri.
 Difficilis, querulus, laudator temporis acti
 Se puer, censor castigatque minorum.

INTERPRETATIO.

pectantemque donec actor dicat : Vos plaudite ; cujusque etatis mores a te exprimendi sunt, et naturis annisque mutantibus decor tribuendus est. Puer jam loqui sciens, et firmo pede gradiens ludere amat cum aequalibus, irascitur facile et placatur atque horis singulis mutatur ; Juvenis sine barba dimisso tandem paedogogo, delectatur equis et canibus ad campo Murio ; flexibilis ad vitium, reprehensionis impatiens, utilium contemptor, pecuniam profundens, superbus,

ardenter cupiens, et capita cito deserens. Etas et animus virilis habet alia jam studia : studet comparandis divitiis, dignitatibus, amicis ; cavet facere id cujus mox poeniteat. Senex pluribus molestiis obnoxius est ; seu quia opes accumulatas, et quæsitis parci infelix ; seu quia pigre et frigide cuncta movetur ; procrastinator, longinqua sperans, senis, cupiens vivere diutius, morosus, querulus, laudator aevi se puero transacti, juveniores autem arguens crebro, et objurans.

ANNOTATIONES.

nec moveantur sulas scenam exornantia.

155. *Vos plaudite.* Hoc dicebat histrio peractam fabulam indens. Tullius in Catoe: *Sapient non est utique ad plaudite venientem, idem, usque ad vite finem, scilicet ad honeste vixisse intelligitur.*

156. *Etatis cujusque notandi sunt tibi mores.* Preceptum hoc de moribus bene et laucienter exprimendis non semel inculcat Horatius, videlicet præcipuum.

161. *Equis, canibusque, et aprici, etc.* Venationi, item exercitationibus juvenum Romanorum consuevis in Murio campo, nativis, curvis, palustris, luctis, etc. Vide lib. 1. Od. 8.

163. *Cereus in vitium flecti.* Molli et facili ad auspicandam quolibet incedentem perversam, sicut, et ad quæcumque formam et figuram.

164. *Utilium tardus provisor.* Ut qui nondum

egestis incommoda expertus.

167. *Amicus.* Quæ optima et pulcherrima vitæ suppellex. Cic. in Laelio.

Honori. Excellentiam expetit aere forens, Aristot. Rhetor.

170. *Inventis miser abstinet, etc.* Sunt svari avarici, quod usu didicerunt et difficile esse invenire, et facile emittere. Aristot. cit. quæquam potest esse avaricius, quam quæ minus vixit, eo plus viciaci querere? Cic. etc.

171. *Spe longus.* Nemo tam senex qui annuum vivere non speret. Cicero ibidem.

173. *Querulus.* Nam senes plerumque contentam se putant, despiciunt, et illud. Cic. de Senect.

Laudator temporis acti. Senex res oim præteritas cum gaudio in memoriam revocat, aliusque narrat. Arist. cit.

- 175 Multa ferunt anni venientes commoda secum,
 Multa recedentes adimunt. Ne forte seniles
 Mundentur juveni partes, pueroque viriles;
 Semper in adjanciis, aevoque morabitur aptis.
 Aut agitur res in scenis, aut acta refertur.
- 180 Signis irritant animos demissa per aures,
 Quam quae sunt oculis subjecta fidelibus, et quae
 Ipse sibi tradit spectator. Non tamen intus
 Digna geri promes in scenam, multaue tolles
 Ex oculis, quae mox narret facundia praesens,
- 185 Nec pueros coram populo Medea trucidet:
 Aut humana palam coquat exa nefarius Atrous:
 Aut iu avem Progne vertatur, Cadmus in anguem.
 Quodcumque ostendis mihi sic, incredulus odi.
 Neve minor, neu sit quinto productior actu

INTERPRETATIO.

Anni accedentes plura bona secum afferunt, plurima abeuntis auferunt. Ne forte adolescenti committatur officia senis, aut puero quae viri sunt; diligenter observabit aetatum differentias et proprietates.

Vel res in theatro peragitur, vel facta narratur: audita minus animum movent quam quae videntur, quaeque spectator ipse sibi tradit: attamen in theatro non exhi-

bendis intus peragenda: et pleraque aspectui non obiectis, sed oratione commemorabis velut modo acta. Nec Medea liberos occidat ob oculis spectatorum; vel nequam Atrous palam coquat humana membra. Nec Progne transformetur in volucrem, aut Cadmus in serpentem. Quicquid mihi sic exhibes, non credo: ituo avertor. Nec brevis, nec longior quique actibus

ANNOTATIONES.

175. *Evo aptis.*) Ut juveni levitas, adolescenti feror, viro cura divitiarum, ambitio et cupiditas honoris; tunc maturitas et prudentis timor, etc.

179. *Aut agitur res, etc.*) Praeceptum grave; ne res ulla vel atrocior, vel turpior in seculum proferatur: aut publice fiat, sed narretur dumtaxat. Quod si contra fiat, spectator non moveatur suspirio, sed offensus indignatusque exprobrat.

Agitur.) Hinc dramata et dramaticae poeseos nomina.

180. *Signis irritant animos, etc.*) Cuius igitur poetae dramaticus, ut agatur in scena quicquid magis efficere poterit, ratione tamen et modo statim explicandis.

181. *Oculis fidelibus.*) Plat. Trucal. *Pluris est oculatus testis unius, quam auriti decem.*

183. *Scenam.*) Nomen a *σκηνή* umbra, quod esse sub arborum umbraculis primo dramata fuerunt acta. Postea vero locus tabuleis et contiguationibus constructus, aedificusque et picturis sem theatralem adjunctibus decoratus est.

184. *Nec pueros coram, etc.*) Ut incepta apud Senecam Tragicorum Qui non inmerito a paucis probatur. Scit. lib. 3. cap. 97.

Medea trucidet.) De Medea in Epodii. Quod pertinet ad non praesentem, notandum est praecipuum hoc gravissimum a Tragicis Graculis religere

semper observatum: et esse allucinati qui aliter peccant. Apud Aeschylum, Agamemnonis in suo palatio trucidati sedit clamor lucuosus; minime vero cadet spectator. Apud Sophoclem, Clytemnestra ab Oreste cassa intus vociferatur, seditque et ne quaquam in scena occiditur. Hac et alia bene multa sagaciter, acriter; graviterque probat vir Dramaticus rei peritissimus Hædellius in Praef. Theatrica: ubi et Sophoclem defendit, quod Ajax gladio suo palam incubuit. Verum in proxima memoria id perpetrare Ajax intelligi potest.

186. *Atrous.*) Supra, v. 91.

187. *Progne.*) Hac Ilyn filium Tereos maritus comedendum apposuit, a quo totum non esse transfixa in hircosum vestra est: Philomela ejus soror in avem sui nominis, Ilyn in phasianum; Tereus ipse demum in upparam. Ovid. Metam. 6.

Cadmus in anguem.) Agenoris filius a patre missus ad Europam sororem querendam, vasis orbis regiones pervagatur, semio tandem in grænem, in serpentem mutatus est. Ovid. Metamorph. 3.

189. *Neve minor, vix.*) Haec certe iusto est fabula inegitudo. Nam si pure quem quicquid actum sit, nimis laxa tractatio et dispersa vis non avertatur. Si tres solum fuerint actus, vel argumentum nimis praeiungit se jejunum fiet elumbe; vel rebus et adjunctis pluribus nimium coarctatus sit oculorum.

- 190 Fabula, quae posci vult, et spectata reponit:
Nec Deus interit, nisi dignus vindica nodus
Inciderit: nec quarta loqui persona laborat.
Actoris partes chorus officiumque virile
Defensit, neu quid medios intercinat actus.
195 Quod non proposito conducat, et haereat apud.
Ille bonis faueatque, et amicitiae amicus,
Et regat iratos, et amet peccare timentes.
Ille dapas laudet mensae brevis: ille salubrem
Justitiam, legesque, et apertis otia portis:
200 Ille trget commissa: Deosque precetur et oret.
Ut redeat miscris, abeat fortuna superbis.
Tibia non ut nunc orichalco vineta, tabaeque
Æmula: sed tenuis, simplexque foramine paucos
Adspirare et adesse choris erat utilis, atque

INTERPRETATIO.

sic fabula, ut saepius spectanda reposeatur.

Nec Deus adhibeatur, nisi difficultas occurrat digna tali vindice.

Nec quarta persona loquendo desudet. Chorus sustinet personam unius actoris et viri. Ne vero in mediis actibus quidquam dicat nisi quod ad rem sit et faciat. Ille probis suffragetur, et amicis opituletur: iratos placet, et innocentes

protegat: laudet frugalitatem, justitiam salutarem, et leges, et pacem fores aperientem: arcana sibi credita ne revelet; et numina deprecetur, ut misoris sors melior contingat, peior autem superbis.

Tibia quondam non sicut modò compacta orichalco, et buccinas par; sed exigua; et simplex, et paucis foraminibus, canentem Chorum adjuvare idonea erat, et

INTERPRETATIO.

191. Nec Deus interit, etc.) Non enim intervenit in machina nomen dei, et, nisi quando res edoc difficilis contingit, in ope nequeat humana extricari; et Deus a quem subvenire, æquum esse utrumque videatur. Hinc vitiosæ catastrophe Medea Euripidis iure exploditur. Vide Aristot. Poetic. Sed et culpatur idem, quod sapienter Deo a machina produci: Dionysio in Hippolyto. Minervam in Iphigeneo. Iovis, Theia in Andromach. Cæstor. et Prius in Helen. etc.

192. Nec quarta loqui persona laborat.) Itæ saltem consuetudo Dramaticæ Græcæ. Tres personæ duntaxat agunt simul et colloquuntur, atque mutata, si subducitur, quarta. Nihil tamen veras quartam induci non mutæ loquentem. Scaliger lib. 3. Q. attinet in eadem scena personas loqui, nulla re legio est. Profecto si parum agat loquaturque quarta, laudis usum afferet perturbationem aut confusionem.

193. Actoris partes.) Chorus eos exhibet qui rei pericula intercedunt: pures sunt homines, sed ut ut loquuntur, Coryphaeus dicitur. Porro Chorum jam priorem obsequium instaurat velut maximum tunc ornamentum non alio in exoptis Hædemon ante 194-195: a. de æstus egregie dissentiunt Præf. Heist. lib. 2. cap. 4. ubi recurrit Aristotelem et

Scaligerum, apud quos perperam Chorus appellatur otiosus rerum curator.

196. Ille bonis faueatque, etc.) Chori officii recitet Horatius. Exempla lege passim apud Tragicos Græcos: nec te moretur Seneca ubique fere vitiosus.

199. Apertis otia portis.) Vel privatorum adium, vel civitatis, vel etiam templi Jani fores apertas indicant pacem, clausa autem bellum. Vide lib. 4. Od. 15.

202. Tibia non ut nunc.) Chorus in mediis actibus agebat et loquebatur per Coryphaeum, ut ante dictum est. Sed præterea inter omnes et alterum Actum canebat saltabatque. Hic mentionem facit Horatius de instrumentis musicis Chori concentum adjuvantibus.

Tibia.) De hac fuit Scaliger Poet. lib. 1. cap. 20. Orichalco vineta.) Gall. garnie de l'or; monetaum illud ex magno quondam in pretio fuit quod auri splendorem, et viri duritiam habebat. Id. dor. Foss. Servius ad 12. Æneid. orichalcum omnibus metallis pretiosius fuit, loquit.

Tubæque æmula.) Gall. aussi grande et aussi éclatante que la trompette.

203. Foramine paucos.) Quatuor fuisse primum foramina testibus Vestro; alii tria duntaxat.

- 105 Nondum spissa nimis complere aedilia statum:
Quo sanè populus numerabilis, utpote parvus,
Et frugi, castusque, verecundusque coibat.
Postquam coepit agros extendere victor, et urbem
Latio amplecti murus, vinoque diurno
- 110 Placari Genius festis impunè diebus,
Accessit numericisque modisque licentiae major.
Indoctus quid enim saperet liberque laborum
Rusticus urbano confusus, turpis honesto?
Sic praecae moturaeque et luxuriam addidit arti
- 115 Tibicen, traxitque vagus per pulpita vestem.
Sic etiam fidibus voces crevere severis,
Et tulit eloquium insolitum facundia praeceps:
Utiliumque sagax rerum, et divina futuri
Sortilegis non discrepuit sententia Delphis.
- 120 Carmine qui tragico vilem certavit ob hircum,

INTERPRETATIO.

sono replere sedes haud tunc valde refertas. Illuc enim populus numerari facilis, quippe non frequens, et frugalis, et pudicus, et modestus conveniebat. Postea vero quam victor imperium atque urbis pomerium amplificavit; ac diurna compositio genio indulserunt impune diebus festis, tum quoque versuum et musicae luxuria aucta est. Nam quid melius facerent agrestes imperiti et labore solati cum civibus mixti, et sordidi cum ho-

noratis? Sic antiquae arti saltationes luxuriosas adjunxit tibicen, et per theatra amplum syrma traxit. Sic et olim modesti lyrae soni per luxum multiplicati sunt: atque elocutio rapida iniecit dictionem antea inauditam: nec non sermo utilis documenta continens et futurum praesagens vix discrimen habuit a Delphis oracula proferentibus.

Paulo post is qui propter vilem hircum contendit carmine tragico, nudos introduxit

ANNOTATIONES.

105. *Sedilia.*) Cavemus, in qua subsellia ad spectandos ludos. Vide cit. Scellig. lib. 1. c. 21. ubi de theatro, et amphitheatro: de quo eorum partibus, incrementis, et ornamentis.

108. *Agros extendere victor et urbem, etc.*) His tantum licebat urbis moenia proferre, qui imperii fines propagabant. Vopisc. in Aureliano.

110. *Placari Genius.*) Vide lib. 3. Od. 17. et lib. 2. Epist. 1. v. 144.

Impune.) Sine metu legum et Censorum. De ille epulorū vetitum olim et pomis constitutis luxuriam et sumptus coercuerunt leges Cornelia, Juliae, etc.

111. *Accessit numericisque, etc.*) Gliscente populi loto, pariter et theatralis apparatus crevit et luxuriantia est.

112. *Indoctus quid enim.*) Licentiam nempe illam majorem in veribus et musica postulabant spectatores luxuriosi; plebei rusticis, nobiles plebeis ineptis et corruptis.

113. *Confusus turpis honesto.*) Dis quoque ludos spectarens confusi oboles cum populo. Ait Liv. Valer. Max. lib. 2. cap. 4. vide Epod. 4. anast.

116. *Sic etiam fidibus.*) Ut in comedia tibialis sonos et foremina, ita etiam in tragodia lyrae chorodas et modos suxit luxuriam. In hac tria primum, deinde septem, post decem fuisse sunt.

Severis) Cic. 2. Leg. antiquae musicae severitas.

117. *Facundia praeceps.*) Versus insigniloqui turgidi, rapide fluentes, ut torrent.

118. *Utilium sagax rerum.*) Tragediae Chorus sententias protulit affectavitque nimium acutae, obcuraeque, similes oraculis.

Divina futuri.) Ventura praenuntias ad instar Apollinis Delphici.

119. *Sortilegis.*) Vide infra ad versum 401. *Delphis.*) Apollo colebatur, et response dabat apud Delphos. Vide lib. 1. Od. 7.

120. *Carmine qui tragico.*) Agit Horatius de Satirico Graecorum dramate: cuius aliqui dicunt inventorem Cratinum in Dionysii, buldas autem Pratinum Therpi non multo annis posteriore. Usum istius generis drama superest nobis Cyclops Euripidis. Porro ista Graecorum dramata Latini utcumque imitati sunt in Aetianis fabulis: quae argumentis dictisque jocularibus similes Dionedae scribit. Vide Tit. Liv. 1. 7. init.

Certavit ob hircum.) Scilicet poemæ suum quique Satir cum poemata certatum eadebant. Es qui victor credebatur mercedem accipiebat hircum, quem Bæcho sacrificabat. Hinc nomen tragoediae, a *hircus*, et *hircus* cantus. Alii tamen quasi *epuys* dici voluit a *epuys* facere, quod hircus primum ore fletibus peruncto in scenam profleret, sgerentque tragediam. ante inventam personarum usum. Vide postea v. 227.

- Mox etiam agrestes Satyros nudavit, et asper
Incolami gravitate jocum tentavit, eo quod
Illecebris erat et grata novitate morandus
Spectator, functusque sacris, et potas, et exlex.
125 Verum ita risores, ita commendare dicaces
Conveniet Satyros, ita vertere seria ludo,
Ne quicumque Deus, quicumque adhibebitur heros,
Regali conspectus in auro nuper et ostro
Migret in obscuras humili servitute tabernas:
130 Aut dum vitat humum, nubes et inania capiet.
Effutire leves indigna tragoedia versus,
Ut festis matrona moveri jussa diebus,
Intererit Satyris paulum pudibunda protervis.
Non ego inornata et dominantia nomina solum,
135 Verbaque, Pisones, Satyrorum scriptor amabo:
Nec sic enitar tragico differre colori,

INTERPRETATIO.

Satyros rusticos, et acerbus protulit sales, illaeva severitate tragoediae: propterea quod oblectamentis et jucunda novitate detinendus erat spectator sacris perfunctus, et ebrius, et sine lege.

At si oportet Satyros risores et dicaces commendare, sic et seriis sermonibus ad jocosis transire, ut quisquis Deus vel Heros producat, paulo ante in auro et purpura conspu-

ctus, non loquatur sordide quasi in vili taberna: neve terram fugiens sectetur nubila et vacua. Tragoedia versus levicolos respiciens, tanquam matrona diebus festis saltare compulsa, lascivos inter Satyros aliquanto verecunde esse debet.

Ego Satirica scribens, Pisones, non connectam dictiones inconditas aut simplices dumtaxat: neque sic curabo declinare tragoediae spe-

ANNOTATIONES.

121. *Satyros nudavit.*) Satirica drama edidit, in quibus erat Chorus e Satyris, Coryphaeusque Silenus. Histricus nimirum per somatis, villosa tunica, hircinis pellicibus, Satyrorum habitum et speciem referentes; inter Actus, et post tragoediam, sales et diceria lactabant, sicque risum moventes populum delectabant.

124. *Functusque sacris.*) Quoniam ludii pars erant religionis, et cultus Deorum, sic fastidium insulsa plebs fallendum fuit, et grata novitate, jocosis semper saltibus carminibus deinde spectatores. T. Liv. cit. lib. 7.

Potas, et exlex.) Post sacra voluptati dominat inhiens, neque genus nihil jam negans; quique epulis et vino refertus nulla jam lege regi potest.

125. *Verum ita risores:*) Ita plebs fastidio obsequendum, ut decorum non violatur.

127. *Deus.*) Pan, Bacchus, etc.

Heros.) Semideus, Hercules, etc.

128. *Regali conspectus in auro, etc.*) In tragoedia magnifice locutus ex decoro, idem post in Satirico drama subjecta, obscuro, aequid ne effusum quasi tabernaculum.

129. *Tabernas.*) Alludit Poeta ad tabernaculas fabulas, in quibus Personae viles et algidum humile. Festus.

130. *Aut dum vitat humum.*) Ergo adhibendus ubique modus: medium teneat, suumque dignitatem servet: nec incidit in comicam parvitatem et humilitatem, nec vane extollatur et inaniter intumescat.

131. *Effutire Leves, etc.*) Tragoediae gravitas custodiri debet inter protervos Faunorum sales et jocos. Sic matrona in sacris non leviter et lascive, sed modeste et graviter saltans, nihil suis decoris amittit.

132. *Moveri jussa.*) Erant enim ebore sacra modo virginum, alids matronarum, ut in Iulis Megalensibus, et in sacris Cybalis: et jussu Pontificis agebantur.

134. *Non ego inornata.*) Docet Poeta Satirici carminis dictionem esse debere tragico inferiori, at agresti superiori.

Inornata.) Abjecta, vetusta, obsoleta.

Dominantia.) Gravis supra, a transiatis, suo jure non expulsa, res propria et aperte significantia: quibus sunt quae res venerat et obscuritatem clare et simpliciter senotant.

135. *Satyrorum.*) Si. satirarum.

136. *Nec sic enitar.*) Decorum personarum hic etiam, ut et alibi semper observandum est.

Tragico colori.) A tragoedia magniloquentia.

- Ut nihil intersit, Davus ne loquatur, et audax
Pythias, emuncto lucrata Simone talentum,
An custos famulusque dei Silenus alomni.
- 240 Ex noto fictum carmen sequar, ut sibi quisvis
Speret idem: sudet multum, frustra que laboret
Ausus idem. Tantum serica juncturaque pollet:
Tantum de medio sumptis accedit honoris.
Silvis deducti cavraut me iudice Fauni.
- 245 Ne velut innati trivis, ac penè forenses,
Aut nimiam teneris juvenentur versibus unquam,
Aut immunda erepent, ignominiosaque dicta.
Offenduntur enim quibus est equus, et pater, et res:
Nec, si quid fricti ciceris probat et naos emptor.
- 250 Aquis accipiunt aqumis, douantve coronâ.
Syllaba longa brevi subiecta vocatur iambus,
Pos citas: unde etiam trimetris accrescere jussit
Nomen iambicis, cum senos redderet ietus.

INTERPRETATIO.

ciem, ut nihil ponam discriminis, utrum lo-
quatur Davus et inverecunda Pythias deluso
Simoni talentum extorquens, an Silenus cura-
tor et minister dei alumni. E materia vulga-
ris sic poema condam, ut quisque pariter fa-
cere posse confidat; rem vero tentans, de-
spiciat plurius, et perdat operam. Tan-
tum valent ordo et connexio: tantum ve-
nustatis addunt argumento vulgari.

Satyri e, silvis prodeuntes non debent, ut

opinor, tanquam in urbibus atque in foro
educati carmina juvenilia et nimis polita
dicere, nec obscoena et contumeliosa eru-
tare. Illis enim offenduntur habentes equum,
et patrem, et opes: neque probant vel
laudent quicquid placet eminentibus frictum
cicer et nuces.

Syllaba longa brevi subijuncta appella-
tur iambus, pes celer: unde et vocati sunt
iambici trimetri; quanquam sex edebat so-

ANNOTATIONES.

237. Davus, Pythias, Sime.) Personæ comicæ
apud Lucilium, Menandrum, Terentium.
238. Emuncto.) Terent. emunxi argento senes.
239. Silenus.) Gravior quædam persona, qualis
ille Bacchi pædagogus.
240. Ex noto fictum carmen sequar.) Satiricum
egen drem condere volens, non confugam argo-
mentum, ut solent Comici; sed potius ex notis
materiam et historia desumptis argumentis, artificisque
ut deest subijunctis, carmen extime componam. Sic
Euripides Cyclopei finxit ex Homeri Odys. 9. Vi-
de supra v. 128. et 129.
241. Sudet multum.) Cic. orat. perf. Illo modo
confidunt se posse dicere. Nam orationis subtiliter
instabilit illa quidem videtur esse existimanti, sed
nihil experientia minuit. Vide Quintil. lib. 2. cap. 1.
et lib. 4. cap. 2.
242. Serica.) Rerum dispositio scita et ingeniosa.
Junctura.) Structura verborum artificiosa.
243. Accedit honoris.) Ex illa solerti inventio-
ne, fictione, connexione, ordine.
244. Silvis deducti.) Vel, agrestes et in silvis
educati: vel e proscenio silvestri, et memoroso pro-
deuntes. Nam triplex erat senæse forma triplici
dramati respondens. Tragicæ columnis suffulsa,
superbique fastigiis et signis ornata. Comicæ ac-

Horat. Flac. Tom. II.

- dum privatorum speciem ostendebat. Satirica re-
bores, montes, speluncas, egressa omnia exhibe-
bat. Vitruv. lib. 7. c. 5.
- Fauni.) Dii silvestres, qui et Silvani et Saty-
ri: de his jam lib. 1. Od. 4. lib. 2. Od. 17. lib.
3. Od. 18.
245. Teneris juvenentur versibus.) Ne versibus
nimium excultis juvenituz et sourilliter lasciviant;
sed ubique simplicitatem redeleant.
247. Ignominiosaque dicta.) Ponam aliquis labefactantia.
248. Quibus est equus, et pater.) Equos Romæ
et petici; honesti viri et nobiles.
249. Fricti ciceris et nuci emptor.) Homines
infima turis et piebe: qui dum spectaculis aderant,
emebant frictum cicer, ad levandum famem.
- Nuci.) Frictos quoque nuces ibi vendebantur.
Plaut. Ather. lib. 2. Festus nuciæ ustas dicit.
251. Syllaba longa, etc.) Agit iterum de veri-
bus Dramati propriis. Nam de his jam supra v. 80.
252. Pes citus.) Auson. velociorem Parthorum
sagittis dicit.
253. Cum senos redderet ietus.) Cum sex habere-
pedes, omnes iambos; ob celeritatem triscenti di-
cti sunt, quasi tres solum percussiones atque 176
dimissas intervalla pronuntiando faciunt. Quintil.
lib. 9. cap. 4. supra lib. 1. Satir. 10. v. 43.

- Primus ad extremum similis sibi: non ita pridem,
 255 Tardior ut paulo graviorque veniret ad aures,
 Spondeos stabiles in iura paterna recepit
 Commodus et patiens; non ut de sede secunda
 Cederet aut quarta socialiter: Hic et in Acci
 Nobilibus trimetris apparet rarus, et Encl.
 260 In scenam missos magno cum pondere versus,
 Aut operae celeris nimium curaque carentis,
 Aut ignoratae premit artis crimine turpi.
 Non quisvis videt, immodulata poemata iudex:
 Et data Romanis venia est indigna poetis.
 265 Idcirco vager, scribamque liceat; an omnes
 Visuros peccata putri mea, tutus, et intra
 Spem veniae cautus? vitavi denique culpam,
 Non laudem merui. Vos exemplaria Graeca
 Nocturna versate manu, versate diurna.
 270 At nostri proavi Plautinos et numeros et
 Laudare sales: nimium patienter utrumque,
 Ne dicam stultè, mirati; si modò ego et vos

INTERPRETATIO.

nos, a primo usque ad ultimum aequalis. *Ita autem nuper ut aliquantu lentior et gravior ad aures perveniret, in patriam ditionem ultro admisit firmiores spondeos, non ita tamen ut consorsio locum secundum vel quartum concederet. Talis etiam infrequens repetitur in Accii Enniique celebratis jambicis. Certe jambici spondeis crebris graves in scenam producti vel properantem nimis operam et negligentiam arguunt, vel turpem artis incitiam. At quilibet iudex haud animadver-*

tit inconditos versus; et poetis Latinis indulgentia immerito concessa est. Ergone ideo spatier, et parum accurate scribam? an omnes credam errata mea cognituros, providus et securus extra spem indulgentiae? Tum demum culpam effugerò quidem, sed non laudem meruero. Itaque Pisones, die nocteque scripta Graecorum evolite. Verum majores nostri et numeros et jocos Plauti approbaverunt: certe utrosque facilius quam par est, ne dicam stolidè admirati; si quidem ego et

ANNOTATIONES.

256. *Spondeos stabiles, etc.*) Insuper sunt spondei pedes tardiores in versibus jambicis, ad dandum his pondus et robur, magisque morandos animos audientium.

258. *Acci.*) Accius, sive Aulius, aut Attius, Poeta comicus, de quo lib. 2. Satira 30. et lib. 2. Epist. 1. ubi et de Ennio.

259. *Encl.*) De eo lib. 4. Od. 3. v. 20. Item locis modo citatis.

260. *In scenam missos.*) Apposito Marcellus corrigit, missos: nullo quo syntaxis!

263. *Non quisvis videt, etc.*) Prolepsis, ad quam non respondet, idcirco vager, etc. Aperte vulgatum.

Ne tanta de metris vana conciditur aui. quem vixit Horatii auctor Serrus ad 5. Encl. et collocat aliqui oras istam: *Non quisvis videt, etc.*

264. *Et data Romanis etc.*) Vide lib. 2. Sat. 4. et 10. Item lib. 2. Epistola 2.

265. *Scribamque liceat.*) Nulla habita ratione potum et legis metrum: an Latinorum negligentiam

imitabor potius quam exactam rationem Graecorum?

267. *Intra spem veniae.*) Preciosa ego omni venia qua si mihi blandirer, essetam scriberem, non mihi satis cavenda. Sunt qui amenderint, extra. Sed veteres codices relictantur. Vide Agell. lib. 2. cap. 13. Extra spem veniae est qui scit nullam fore veniam. Intra spem veniae cautus et tutus est, qui licet veniam speret, recti amant sibi aures tamen, et peccare non vult. Hanc ego.

Vitavi denique culpam, etc.) Quod si veritas jambicos diligenter condam, nec hoc satis ad laudem. Plaut. Tricolum. Scen. ult.

Si quid amicum ergo bene feci, aut cessavit fideliter?

Non videt meruisse laudem, culpa caruisse arbitror.

Qui erratum vitat, quod debet, non ideo laudem meretur: sed qui ingenio, recte, arctissime scribit, laudatur.

270. *Plautinos et numeros et sales.*) Donatus

- Scimus iurbanum lepido seponere dicto,
Legitimumque sonum digitis callemus, et aure.
375 Ignotum tragicæ genus invenisse Camœnæ
Dicitur, et plaustris vexisse poemata Thespis,
Quæ canerent agerentque peruncti facibus ora.
Post hunc personæ pellæque repertor honestas
Æschylus, et modicis instravit pulpita tignis,
380 Et docuit magnæque loqui, nitique cothurnæ.
Successit vetus his comœdia, non sine multa
Laude, sed in vitium libertas excidit, et viam

INTERPRETATIO.

vos novimus infacetum sermonem a venusto distinguere, et rectum modulum senti-
mus digitis atque auribus.

Thespis reperisse ferit Tragicæ musæ
genus incognitum, et carpentis circum-
stasse carmina, quæ cantarent agerentque

vultum habentes sæcæ oblitum. Post eum
Æschylus inventor larvæ et stolas decoræ,
theatrum parvo tabulato extruxit, atque in-
stituit loqui magnifice et incedere cothurno.
His successit vetus comœdia magna cum lau-
de: sed libertas erasit in crimen et audaciam

ANNOTATIONES.

In Plauto notat et carpit numeros incoeditos et peregrinos, item stiles frigidulos interdum utque etiam scœriles, etc. S. Hieronymus Apolog. in Rufina. Plautinum saltem dicit, pro scœrili. Lan-
daus imen Cicero offic. 1. Macrobi. Saturnal. lib. 2. cap. 1. Gell. lib. 3. cap. 3. Vide lib. 2. Episto-
la 2. v. 58. Item v. 170.

374. *Digitis et aure.*) Versuum dimensionem
digitis faciunt peritum enascens, aurium vero iudi-
cium exhibent peritioris.

375. *Tragicæ genus invenisse.*) Liber stilius re-
petere originem Tragicæ ac dramatem. Bacchus
luxuriam docuisse placentem vites. Hic in Attico
agro hircum vineæ depopulatum Baccho mactavit,
convocatis ad sacrificium vicinis, qui choreis et
œdœdæis Dei lætitiæ dætoris vindictam celebra-
verat. Religiosæ illud etiam quædam vindictarum
tempore fieri plicuit tum in pagis, tum subinde
in urbibus. Mox ceperunt scribere certatim poeta
παρ' ἑαυτῶν, id est cœmon hirci, vel de hirci, quod
a choro decantatum. Postea illis carminibus Bac-
chicæ æoris inueta, ædici, substentia et quædam
alia fuerunt: æque etiam dialogi inter duos aut
plures. Hisque natum deæm tum comicum, tum
Tragicum, tum Sæcricum. Quod ad inventorem
speciat, error ante Thespim fuerunt Dramatici ru-
ditiis quidem: ac ille nominatur auctor, quoniam
namque mactorem induxit; qui, dum chorus Bacchi
ludens ement potulum insequere, et, heruli,
aut vocant cupereiam viri insignis aliquod facinus
omnino celebrabat. Alia insuper ornamenta sub-
iunxit, quibus Tragicæ illustris est.

376. *Dicitur.*) Solliciti res non extra controver-
siam est. Hæg. Poet. lib. 1. c. 6. sic habet: Qui
primus tragediam dederit, hanc ita pro comperto
habebat. Satis constat illud, a Thespis mactorem
factum, qui convalesceret in plaustris circumegit,
addiditque nudi oribus faciem pro personâ.

Plaustris vexisse poemata.) Circo vicis Thespis
aliique classicis viti in obvium quæque scœmæ-

ta iactabant et intra convitia. Plutarch. in Solone
Hinc Proverb. e plaustris loqui.

Thespis.) Atheniensis ille poeta, Solonis tem-
pore floruit, ante Æschylum plus sexaginta, ante
Sophoclem octoginta elucit sonis. Thespis Prota-
gonistam seu Littrionem induxit cum Coryphæ
aut alio quopiam e Choro loquentem. Æschylus
deinde alteram seu Deuteronistam addidit. Deni-
que Sophocles tertio sive Trisaggonistam adjuncto
tragœdium perfecit.

377. *Peruncti facibus ora.*) Ideo Thespis ali-
que vultu ornata, vel minio, vel sæce peruncto
dicendis obvius quæque incessabant, ut imitarentur
Sileum rubicundum, Satyrosque diæces Bacchi
socios et ministros. Illos Aristophanes *εργασματα*
vocabat, Gell. *des diæces barbaillies de sie*. Vini
an olei facibus tingentur se histriones; discorpsent
fatali more suo Grammatici, et magis nugis addum,
inquit Sciliger paulo ante citatus.

378. *Personas*) Ne agnoscerent histriones.
Pallas) Quæ ad pedes imos æque demissa, et
Latina dicebatur; ad discrimen pallas Gallicæ
quæ brevior.

379. *Æschylus*) Domi nobilis Poeta ite non
millitante magis quam scribendo oper et sœdæ
fuit. In Marathonis pugna non ultimam laudem
tulit: adeo bibax, et Iophocles ei obijceret,
non ipsum red vicium tragœdium ejus esse su-
ctorem. Has dum scriberet *ταυρὸν ἐν ὁδῷ*, in-
quit Aristophanes, *ταυρὸν furem similem aspectum*
habebat. Nam ergo sit incredibile quod narrat,
ejus Eumenidum terribili spectaculo examinatos es-
se pueros aliquot, percussos autem prægnantes fe-
minas ad prætium adactas. Ab Æschylis compositas
nonaginta libulas traxit, quærum ad nos via se-
ptem pervenerunt. Denique casu tertialis elio ca-
pite extinctus referunt.

380. *Cothurno*) Eminentiore calceos Tragicæ pro-
prio.

381. *Vetus Comœdia.*) Hæc a nova differat.

- Dignam lege regi: lex est accepta: chorusque
Turpiter obtulit, sublato jure nocendi.
293 Nil intentatum nostri liquere poetae;
Nec minimum meruere decus, vestigia Graeca
Ausit deserere, et celebrare domestica facta:
Vel qui praetextas, vel qui docuere togatas.
Nec virtute foret clarior potentius armis
296 Quam lingua Latium, si non offenderet unum-
Quinque Poetarum limae labor, et mora. Vos o
Pompilius sanguis, carmen reprehendite, quod non
Multa dies et multa litura coërcuit, atque
Perfectum decies non castigavit ad unguem.
295 Ingenium misera quia fortunatius arte
Credit, et excludit sanos Helicone Poetas

INTERPRETATIO.

Lege coercendam; lex lata est; et chorus ignominiose tacuit, adempta potestate maledicendi.

Nostri poetae nihil non tentarunt, neque laudem exiguum abstulerunt, qui relictis Graecorum argumentis gesta Romanorum decantant: sive qui praetextatas fabulas seu qui togatas scripsere. Nec virtute bellica illustriores ac potentiores quam facundia es-

sent Romani, si poetae plerosque non teneret cura et longum tempus expoliendi. At vos, o Numae proles, redarguite carmen diu et crebra recensione haud castigatum et ad aenissim non saepius emendatum.

Quoniam Democritus existimat ingenium plus valere quam artem, et poetae non insanientes arcet ab Helicone, ple-

ANNOTATIONES.

in omnibus i tempore, argumento, apparatu, metro: ut ait Cræç. Vetus temporis belli fuit Peloponnesiaci: nova post extinctam populi libertatem, jam rerum potentibus Philippo et Alexandro. In veteri Duce, Magistro, Philosophi, Dii ipsi proscindebantur. Poetæ ex Aristophane, item ex Euripide. In nova sunt amores adolescentum, servorum fraudes, etc. vetus assurgit ad tragicum stylum: nova popularis est. In veteri omnia meretricum genera edimitebantur: in nova solum fere jandicum. In veteri mirus apparatus et luxus: in nova prepe aulus, ablato etiam Choro. In veteri persona ad vivum effingebatur, ut agnosceretur facile: nova nihil tale habet.

291. *Vim dignam lege regi.* Nec enim ulli parcedetur: hominesque viri, perinde ut alii, diceris et conciliis nominatim precludebatur.

Savus operum.

In rubem verti cepit locus, etc.

Lex est accepta.) Que maledicentium illam effrenatam perniciem propensius vacabat. Vide lib. 2. Epist. 1. v. 130. et seq.

..... *Quin etiam lex*

Poenaeque lata, modo quae nollit carmine quemquam

Deserbi

Cereorum comedia Satirica multum civitati profuit, cum coeverit antiquisque colipam, ne spectaculo ceteris esset, et domestico probro: ut ait Donatus.

295. *Vestigia Graeca ausit deserere, etc.*) Primo quidem Graecas fabulas et historias in Latinos ver-

sus transtulerunt, ut est in Epist. modo cit. v. 164. et portæ Marte proprio argumentis ex historiis Romanorum tractantur laudabiliter Ennius, Pacuvius, Accius, etc.

293. *Praetextas.*) Latinas fabulas graviore, ubi praetextati et nobilitate personae locum habent: quos respondent tragœdiis Graecorum.

Togatas.) Fabulas tabernariorum, in quibus agunt personae privatae et plebeiae. Et haec Comœdies Graecorum novae, sicut veteri Aetelina et Satira Latina, respondebant. Illas scripserunt Aelius Lamius, Anton. Rufus, Ca. Melissus, Afronius, Pomponius.

291. *Limae labor et mora.*) De cura et sedulitate diuturna emendandi jam abbi dictum. Vide lib. 2. Epist. 1. etc. Ovid. de Ponto l. 3. Eleg. ult.

Saepe piget

Corrigere, et longi ferre laboris onus:

Corrigere ut res sit tanto magis ardua quanto

Magnas Aristarcho major Homerus erat.

292. *Pompilius sanguis.*) Pisonem trahentes oriam glaciæ a Numa Pompilio, et a Calpo ejus filio dicit Calpurnius.

295. *Ingenium misera, etc.*) Redarguit Horatius eos, qui non virtutem poetarum, sed vanam opulentiā sectabuntur.

Ingenium.) Posticam facultatem a natura datam.

Misera arte.) Ironice: exercitationis arte quam parum valet ad faciendum bonum poetam, et ad laudabile carmen scribendum.

- Democritus, bona pars non unguēs ponere curat,
Non barbam; secreta petit loca; balnea vitat,
Nanciscetur enim pretium, nomenque Poetae.
300 Si tribus Anticyris caput insanabile nunquam
Tonsori Licino commiserit. O ego laevus,
Qui purgo bilem sub vernali temporis horam.
Non alius faceret meliora poemata. Verū
Nil tanti est. Ergo fungar vice cotis; acutum
305 Reddere quae ferrum valet, exors ipsa secandi.
Munus et officium nil scribens ipse docebo.
Unde parentur opes, quid alat formetque Poetam,
Quid deceat, quid non: quod virtus, quod ferat error.
Scribendi recte, asper est et principium et fons.
310 Rem tibi Socraticae poterunt ostendere chartae,
Verbaque provisam rem non invita sequentur.
Qui didicit patrias quid debeat, et quid amicis,

INTERPRETATIO.

rique negligit rescare unguēs et barbam, accedunt in loca remota, fugiunt balnea. Etenim consequentur, ut putant, praemia et laudem poetarum, si tonsori Licino tondendum nunquam praebent caput tribus Anticyris minime curandum. Quam ego sum parum cautus, qui bilem ex purgo incunite vere? At nemo conderet meliora carmina: sed hoc non tanti puto. Itaque implebo munus cotis, quae secare non valens reddit ferrum

acutum et secando aptum. Nihil ego scribens docebo munus et officium scribendi: unde facultas petatur; quid erudiat et perficiat poetam; quid conveniat, quid non: quod virtus, quod error deducat.

Sana mens est principium et origo recte scribendi: materiam tibi suppeditabunt placita Socratis; praeparatamque materiam sequetur ultro facundia.

Qui scit, quid patriae, quid amicis debeat;

ANNOTATIONES.

306. *Excludit sanos Helicone poetas.*) Cic. 1. de Divin. Negat sine furere Democritus quemquam poetam magnum esse posse. Et 2. de Orat. Sine inflammatione animum, et sine quadam offlatu quasi furoribus: quod et a Platone scriptis relictum dicitur.

Helicone.) Is mens Boeotiae Mulis sacer, Parnasso vicinus.

307. *Democritus.*) De eo Philosopho lib. 2. Epist. 12. *Bona pars non unguēs ponere, etc.*) Quasi vero cultum exteriorum negligendo et insanis speciebus pra se ferendo, boni poetae habendi sint.

308. *Non barbam.*) Philosophi quidem alebant barbam, et gravitati tribuebatur. At in ceteris insanis species erat.

Secreta petit loca.) Hominum conspectum et consuetudinem fugit.

300. *Tribus Anticyris.*) De Anticyra insula lib. 2. Strab. 3. vers. 83. Libellus de Elleboro in eis abundanti, quod insanie remedium. Quod autem Horatius tres Anticyras dicit, cum duas Strabo ponat, numeris ait.

301. *Licino.*) Is Augusti tonsor et libertus ab eo factus Senator, quod Pompejum odisset.

302. *Qui purgo bilem.*) Per quam insanians optime poemata conderem. Irosus est. Alii purgare legunt perperam.

304. *Nil tanti est.*) Abiit ut insanire vellem ad extrema facienda carmina. Igo sapere mallem et

nulla componere valens Democritus et Damocritus.

Ergo fungar vice cotis.) Hoc petium ab Isonate, vel ab Aristotele, ut volunt alii, ac antea aperiens aperit. *ut volens aperire aperit aperit aperit.*

306. *N. l. scribens.*) Nullum carmen Epicum vel Dramaticum.

307. *Opes.*) Adjumenta ad bene scribendum; divas poeteas facultas et virtus.

308. *Error.*) Ignoratio artis et virtutis poeticae.

310. *Socraticae chartae.*) Philosophiae praecipuum moralis scientiae: quam Socrates promovit, et ab eo hausserunt Plato, Xenophon, alique, et scriptis illustrarunt. De Socrate, lib. 3. Od. 21. item lib. 2. Sat. 4.

Rem poterunt ostendere.) Scribendi ubertatem praebunt. Cicero, in Bruto. *Hubent omnes Philosophiae notas et tractatos locos: nihil enim de religione, nihil de pietate, nihil de caritate parvae, nihil de morte, nihil de bonis rebus aut malis, nihil de virtutibus, aut vitiis, nihil de officio, nihil de dolore, et voluptate, nihil de perturbationibus animi, et erroribus (quae vixt cadunt in causam, ut in poemata tangimus) nihil inquam sine conscientia ample et copiose dici et explicari potest: et alibi; omnis ubertas et quasi silva, disandi a dispositionibus philosophorum ducta est.*

311. *Verbaque provisam rem, etc.*) Si rem be-

- Quo sit amore parens, quo frater amandus, et hospes,
 Quod sit conscripti, quod iudicis officium, quas
 315 Partes in bellum missi ducis; ille profecto
 Reddere personae scit convenientia cuique.
 Respicere exemplar vitae morumque jubebo
 Doctum imitatore, et veras hinc ducere voces.
 Interdum speciosa locis, morataque rectè
 320 Fabula nullius veneris, sine pondere et arte,
 Valdè oblectat populum, meliusque moratur;
 Quàm versus inopes rerum, nugaeque canorae.
 Graius ingenium, Graius dedit ore rotundo
 Musa loqui, praeter laudem nullius avaris.
 325 Romani pueri longis rationibus assem
 Discunt in partes centum diducere; dicat
 Filius Albini, si de quincunce remota est

INTERPRETATIO.

qua parentes, qua fratres et hospites caritate diligendi sint; quod Senatoris, quod Iudicis, quod belli Ducis munus sit; is certe novis tribuere decorum unicuique personae.

Solers imitator debet intueri exemplar vitae et morum, atque hinc proprios fingere sermones. Nonnunquam comoedia locis pulchra, beneque mores exprimens, quan-

quam nec elegans nec verbis ornata nec artificiosè disposita, populo magis placebit, eoque melius detinebit, quam versus sententis destituti et sonantes nugae.

Musa Graecis largua est ingenium et politi sermonis facultatem, quippo nihil appetentibus nisi laudem. At contra juvenes Romani longis numeris discunt assem dividere in centum partes. Albini filius respondet: si de

ANNOTATIONES.

Ne teneas, si praeparatam habes rerum copiam, non deeris elocutio; verbaque et dictiones assatim sequentur: et apte etque accommodatè dices. Cic. de Orat. 3. Rerum copia verborum copiam signat.

311. Patriae quid debeat, etc.) De variis laudis officiis Plato 5. de legibus, etc.

313. Hospes.) Contra peregrinos peccata praestitit quae in civem committuntur, ulli Deo curant. Nam cum peregrinis amicis cognatisque carere, majorem apud Deos et apud homines meretur misericordiam, etc. Plato modo citatus.

317. Respicere exemplar, etc.) In animo meo extitum et perfectissimum exemplar sibi fingit. Non hominem quæpiam primum, sed perfectissimum et numeris omnibus absolutum hominem sibi propriam imaginem, sive idem, ut Plato vocat: etque secundum illam scribit et dicit.

318. Imitatorem.) Poetis est imitatio, ex Platone, et Aristotele, etc.

319. Veras voces.) Rei naturam vere exprimentes. Al. vivas, sed aperte.

319. Speciosa loca, etc.) Locis communibus et sententis rerum naturam et mores optime exhibentibus, quævis nullo verborum ornata. Al. jacta. Prior lectio præferenda.

Morataque rectè fabula.) Lege Quintil. lib. 6. 320. Nugae canorae.) Versus solo verborum sonitu iactati, modicis quævis et numerosi non sic

afficiunt, ut qui verbis inopes quidem, et rebus divites fuerint. Pers. Sat. 4.

Non equidem hoc studeo bullari ut pulsi nugis Pagina turgescat.

Statius nugas ejusmodi canores efficit.

323. Graius ingenium.) Adverte, Lector, quam saepe Graecos commendat Horatius: et merito; cum scripserint illi sapienter aequè et eleganter, ingeniose et accurate. Namque quod non quantum sed gloriae studebant.

326. Assem discunt in partes centum diducere.) Arithmeticam servilem ediscunt augendis operibus utiliam: longis rationibus: addendo, dividendo, diminuendo, multiplicando, subtrahendo.

327. Dicit filius Albini.) Procopopopja. Albini insignis fenerator stitit ad lucrum studium arteque institutum.

Quincunce, triens, semis.) As duodecim habet partes, sive uncias: uncia ex uno dicta, quod una sit e duodecim partibus una. Sextans duo sunt unciae, sic dicitur quasi sexta pars assis. Quadrans, tres unciae, quod sit quarta pars. Triens, quatuor unciae, tertius pars. Quincunx, quinque unciae. Semis, sex unciae, sive dimidium assis. Sepsens, septem unciae. Ne est enim Dri, quasi dampno assentiens, id est, dampnis quatuor uncias de assis octo continet uncias. Dodrans, novem unciae, quod denarium sit quidam. Sextans, quod una decem uncias sit sextans, Denar, quod una decem uncias ad assen,

- Uncia, quid superat? poterat dixisse, triens: cu-
Rem poteris servare tuam: redit uncia; quid sit?
330 Semis. At haec animos aetugo et cura peculi
Cum semel imbuerit, speramus carmina fingi.
Posse linenda cedro, et laevi servanda cupresso?
Aut prodessse volent aut delectare Poetae;
Aut simul et jucunda et idonea dicere vitae.
335 Quicquid praecipies, esto brevis: ut cito dicta
Percipiant animi dociles, teneantque fideles.
Omne supervacuum pleno de pectore manat.
Ficta voluptatis causa sint proxima veris;
Nec quodcumque volet, possat sibi fabula credi:
340 Non praeas lamias vivum puerum extrahat alvo
Centurias seniorum agitant expertia fragis:
Celsi praetereunt austera Poemata Rhannet.
Omnes talit punctum qui miscuit utile dulci,

INTERPRETATIO.

quidque uncis dematur una, quid restat? po-
terat dicere, triens. Bene: valebis tua bona
conservare. Quid si unica addatur, quid
erit? Semis. Alqui cum ista laes et studium
lucris animos occupavit, an putamus carmina
condi posse cedro illinenda, et fabrefacta
cupresso custodienda?

Poetae vel cupiunt prodessse, vel dele-
ctare; vel jucunda pariter atque utilis di-
cere ad vitam bene instituendam. Si quod
praeceptum das, illud breve sit; ut animus

paucis verbis comprehensa suscipiat facile,
et sedulo retineat. Omne redundans affluit
ex animo pleno.

Ficta ad oblectamentum sint vero simili-
ma: nec quilibet credi potat fabula; ne-
ve devoratum infantem e lamiae ventris
extrahat vivum. Porro quod nihil fructuosum
continet, respuitur a coetu seniorum: clat-
vero Rhannenses explodunt carmina seve-
riora. At ille omnium suffragationem au-
fert qui jucundum atque utile conjunxerit,

ANNOTATIONES.

328. Poterat dixisse.) Instigatio est, qui inter-
rogans urget Albius Siliam ut respondeat, triens.

En.) Approbatio est bonae responsionis parvi.
Al. heu, vel hem, etc. sed minus bene.

330. Erugo.) Aris victum est Memphis, pro
averitis et opum cupiditate: qua bonos indoctos cor-
rumpit, ut mentis rubigine.

332. Linenda cedro.) Digna immortalitate, quae
significatur per cedrum minime putrescentem. Hinc
olim eximia scripta caelestis aevi innotabant, ne
bisile vel ipsa vetustate corrosa absumptaque in-
terirent. Plin. lib. 16. cap. 39. Cedri oleo perun-
cto materiae nec tinea nec cariem sentit.

Laevi cupresso.) Cupressum aera, coepo, aculeis
appressis cariem et vetustatem non sentit. Item,
adversus cariem tinctaque grossissima. Plin. lib. 16.
c. 40. et. 41.

333. Aut prodessse volent, etc.) Duae sunt his
poetae virtutes, docendi atque delectandi: de qui-
bus praecipit dicit Horatius ista duo. Ut doceas uti-
liter, esto brevis. Ut delectes, finge vel similia.

336. Ficta voluptatis causa, etc.) Reprehendunt
Virgilio, quod ait, metamor- phoses in nymphis
Aen. 10. v. 63. Item Aen. 6. pro rancore auream
ad inferos Aeneas descendisse: item Odysseum co-
mam ab Iride abolutam. Aen. 4. cap. 1.

340. Non praeas lamias, etc.) Nec flegat poeta
puerum a lamia devoratum, et mox ejus ventre
emissum viventem. Hoc fortasse signum erat
altissimae potestatis illius temporis, ridiculum sane et
a natura abhorrens.

Lamiae.) Lamia Philostrate puerum inter laevi-
os et lempres; Sesto Pompejo est venefica; Sulpia fore-
mox mulier Libya Jovi adamata. At illi altior.
Olim vulgo lamia putabantur mulieres apertis: quae
blanditiis affectos juvenes devorabant. Isidorus e
laniando dici existimat, quod infantes corripere
se lenirent. De Lamia Libya regina pulcra sed
crudeli Diod. Sic. lib. 20. Nihil ad rem Lamia res
Lestrigonum humana carne solitis vesci.

341. Centurias seniorum.) Senes amant verba et
gravia carmina moribus instituendis utilis: cen-
turiae. Singula tribus oim in centurias dividit.

342. Rhannet.) Equites et juvenes jucunda po-
tant a Romulo dicti Rhannet seu Rhannenses: sicut
Tacenses a Tullio, Luceres a Lucumone, vel
a Lucero. Varro 4. de L. L. Plutarchus in Ro-
mulo, etc.

345. Omnes tulit punctum.) Suffragia punctis
aliquando notabantur. Cic. pro Murina, sum. 72.
Recordor quantum hoc quaestiones in singulis habebat
supplicium quod destruxerat.

- Lectorem delectando, pariterque monendo.
 345 Hic meret aera liber Sosius, hic et mare transit,
 Et longum noto scriptori prorogat ævum.
 Sunt delicta tamen, quibus ignorasse velimus.
 Nam neque chorda sonum reddit quem vult manus et mens;
 Poenitentia gravem pœnae remittit acutum.
 350 Nec semper fruet quocumque minabitur arcus.
 Verum ubi plura nitent in carmine, non ego paucis
 Offendar maculis, quas aut incuria fudit,
 Aut humana parum cavit natura: quid ergo
 Ut scriptor si peccat idem librarius, usque
 355 Quamvis est monitus, venia caret; et citharæque
 Rideat, chorda qui semper ovetat eadem.
 Sic mihi qui multum cessat, sit Choerilus ille,
 Quem bis terque bonum cum risu miror; et idem
 Indignor, quandoque bonus dormitat Homerus.
 360 Verum opere in longo fas est obrepere somnum.
 Ut pictura poesis erit; quæ si propius stes,

INTERPRETATIO.

lectorem oblectando simul et docendo: talis
 codex Sosius quæsitum parat, trans mare
 portatur, atque auctori famam conciliat et
 immortalitatem.

Sunt tamen errata, quibus veniam dari
 belli. Etenim chorda non semper edit so-
 num quem vult mens et manus; et pœ-
 ni- ti gravem aliquando acutum reddit: nec
 arcus collineabit quocumque tendet. At cum
 pars major carminis speciosa fuerit, ego non
 offendar paucis erroribus, quos vel relique-
 rit indigentia, vel hominis ingenium te-

que vix cavere poterit. Quid igitur sta-
 tuendum? Quemadmodum librorum descri-
 ptori, si idem semper erratum admittat etiam
 admonitus, minime ignoscitur; et cithari-
 sta deridetur qui semper ad eandem chor-
 dam offendit. Ita qui sæpius in carmine
 allucinatur, videtur similis isti Choerilo
 quem bis aut ter elegantem admiror et de-
 ille; ipsemet autem doleo quotiescunque
 labitur excellens Homerus. Sed in longo ope-
 re cespitare licet. Poësis est similis picturæ;

ANNOTATIONES.

345. Sosius.) Hi fratres erant, celebres Ro-
 mæ librarii et bibliopœis, de his jam lib. 1. Epi-
 stol. ult.

Mare transit.) Expeditur ab externis nationibus.

348. Nam neque chorda, etc.) Citharædus inter-
 dum aberrat, pariter et scriptarius non semper i-
 tem ferit, ut collineat.

351. Non ego paucis offendar maculis,) Vide
 Longio. c. 30.

357. Qui multum cessat.) Sapius iners et na-
 vigans, et hinc crebrius peccans. lib. 2. Epist. 2.
 v. 14. semel ne cessavit.

Choerilus.) De eo lib. 2. Epistol. 1. vers. 433.

358. Bis terque bonum miror.) Demior quod
 non semper male, quodque vel bis sus ter bene
 scribit.

359. Indignor, quandoque bonus dormitat.) Nam
 bonum poetam bene semper et concinne dicere ve-
 lin. At precare humanum est. Pila. nemo est qui
 omnibus horis sapit. Cic. Videtur hic Horatius al-
 ludere ad id quod Aristoteles notat, Homerum

contra decorem et rationem scribere; Ulysses præ-
 dentissimum ubique et vigilantissimum, somno op-
 pressum e novi sobitum a Phœneibus et in lectore
 libucenti expositum. Tunc certe Homerus ipse plus
 quam Ulysses dormitasse videatur. Alii autem in
 Homero suse reprehensio, pariter et in Virgilio pie-
 raque. Vide Macrobi. etc.

360. Verum opere in longo, etc.) Quintil. libo
 10. cap. 1. Non semper intendunt animus, omni-
 cellum, fatigantur nonnunquam: et Ciceroni dor-
 mitare Demosthenes, et Homerus Horatio visio
 magni enim sunt, homines tamen.

361. Ut pictura poësis erit.) Pictura est muta
 poësis: Poësis loquens pictura. Plin. 10. de Rep.
 Arist. Poet. Plut. ex Simonide, etc. Cicero. Tuscul.
 2. tom. 214. Prodeunt Homerum cæcum fuisse:
 at ejus p̄luram non poësim videmus. Quæ regio?
 quæ ora? qui locus Græciæ, quæ species format?
 quæ pugnat? quæ æcis? quod remigant? qui moris
 hominum, qui ferarum, non ita æquitas est, ut
 quæ ipsi non viderit, nos ut videremus efficeret.

- Te capiet magis; et quaedam, si longius abates.
 Haec amat obscurum: volet haec sub luce videri,
 Judicis argutum quae non formidat acumen.
 365 Haec placuit semel: haec decies repetita placebit.
 O major juvenum, quamvis et voce paterna
 Fing'ris ad rectum, et per te sapis, hoc tibi dictum
 Tolle minor: certis medium et tolerabile rebus
 Recte concedi. Consultus juris, et actor
 370 Causarum mediocri abest virtute discreti
 Messalae. nec acit quantum Cascellius Aulus:
 Sed tamen in pretio est. Mediocribus esse poetis
 Non homines, non Di, non concessere columnae.
 Ut gratas inter meas symphonias discors,
 375 Et crassum unguentum, et Sardo cum melle papaver
 Offendunt; poterat duci caena sine istis:

INTERPRETATIO.

quaedam tibi magis placebit, si adsis proximi: quaedam vero si remotior fueris. Altera loco paulum tenebroso, altera ad lucem plenam vult spectari, scilicet quae non timet iudicii examen: severum: altera semel duntaxat, altera decies spectata approbabitur. O major natu juvenum Pisonum, tametsi patris documentis formaris ad id quod perfectum est, et ex te sapis; hoc omnium auscultis et retine. In rebus quibusdam

mediocritas toleratur, et rite admittitur. Juris peritus et causidicus mediocri longe distat ab eloquentia Messalae: nec tantum pollet quantum Aulus Cascellius: attamen laudatur. Verum poetam mediocre non ferunt Dii, non homines, non tabernae. Sicut lautas inter epulas incondita musica, et vile unguentum, et papaver cum melle Sardo mixtum respuuntur: quoniam transigi coena potest absque illis,

ANNOTATIONES.

Quae si propius stes, etc.) Its quaedam poesis haec accurata raptim si legatur, forte placebit, doctus locis aut tribus est utilis. At si diligenter consideretur, apperebunt maculae et vitia permulta, quibus offensus lector everberabitur. Comme poësis elegans pectus et ad emissum facta, ingenioque et arte diu elaborata, quo sapientius inspicitur, eo plus admirationem movebit, quia nova semper venies et lepores elucescent.

365. Haec decies repetita placebit.) Plato in Phaedro, quae pulchra sunt, bis et ter repetenda, dicit.

371. Messalae.) Messala Corvinus orator disertissimus; de quo lib. 3. Od. 21. et lib. 1. Sat. 10. Cascellius.) Aulus Cascellius vindex juris civilis, scientiam praecipue; hunc commendat Velleus.

375. Non homines.) Certe navit eruditus quisque nullo quoniam mediocres veros codire et legere.

Non Di.) Apollo, Bacchus, Mors, vel Dii, in quorum festis cenatur carminis et aguntur ludii. Et quidem nihil nisi praeantissimum Dii off.

Q. Horat. Flac. Tom. II.

ferri aut placere fas est.

Non columnae.) Quia non invenient emptores, sed in pulvere et obli-vione jacebunt. Columnae: seu pila, ad quae libri venales prostabant; librorum tabernae publicis porticibus contiguae et adfixae. De his jam lib. 1. Sat. 4. v. 71. ubi:

Nulla taberna meos habeat neque pila libellos.

374. Gratas inter meas.) Inter unam et alteram mensam: in secunda mensa.

Unguentum.) Quo utebantur veteres ad delicias: lib. 1. Od. 35. et 38.

375. Sardo cum melle papaver.) Reiteris e melle deterrito, quile est sardum; tatum scilicet ex amaris herbis crecentibus in sardinia insula istius vicina. Sardum mel ut et Cora cum valde amarum est et nullus pretio. Plin. lib. 19. cap. 8. Papaveris sicuti tria sunt genera. Candidum, cujus semen totum in secunda mensa cum melle apud antiquos dabatur. Petronius S tirice vicos decemiores et, milleto funde verborum globulos, et omnia dicta factisque quasi papaver et setae sparsas.

- Sic animus natum inventumque poema juvandis,
Si paulum a summo discessit, vergit ad imum.
Ludere qui nescit, eampestribus abstinet armis;
380 Indoctusque pilae, discive, trochive, quiescit;
Ne spissae risum tollant impunè coronae.
Qui nescit, verus tamen audet fingere. Quidni?
Liber et ingenuus, praesertim census equestrem
Summam numinorum, vltioque remotus ob omni.
385 Tu nihil invitâ dices faciesve Minervâ.
Id tibi iudicium est, ea sœna. Si quid tamen olim
Scripteris, in Metii descendat iudicis aures,
Et patris, et nostras; nonumque prematur in annum.

INTERPRETATIO.

sic carmen ad animos recreandum factum, si tantulum abest a supremo, tendit ad infimum. Qui ludorum est imperitus, fugit exercitationes campi Martii, haud solers pilae vel disci, vel trochi, haec minime tractat; ne frequentes circumstantes cachinnos effusa solvant: at carminum rudis ea nihilominus audet moliri. Cur non? liber est atque in-

genus, imo in censu repositus possidere opes ad equestrem dignitatem sufficientes; atque omnis expertus eriminis.

Tu vero nihil scribes aut ages Minerva repugnante. Hoc tibi est ingenium et iudicium. At si quidpiam aliquando scribas, committe illud auribus et examini Tarpe, patrisque tui, et nostri. Quin et reconde ad annos non-

ANNOTATIONES.

379. *Ludere qui nescit.*) Similitudine conglobata ostendit avrem posset longa exercitatione ediscendam et excolendam, nec temere tentandum esse.

Ludere.) Lucteri, joculari, currere, equitare, saltare, saltis: ed qua se exercebat Romanus juvenis in campo Martio: vide lib. 1. Od. 8.

380. *Pilae.*) Lib. 1. Sat. 5. v. 48. et lib. 2. Sat. 2. v. 11.

Disci.) De eo lib. 1. Od. 8. et lib. 2. Sat. 2.

Trochi.) Duplex erat in ludus, ut jam dixi lib. 3. Od. 24. v. 57. Priorem describit Virgilius Aen. 7. v. 378.

Ceu quondam torto volitans sub verbera turbo, Quem pueri magno in gyro vacua atria circum Intenti lude exercent, Ille actus habens Cervatis fertur spatius: stupeat incitâ turba, Impubescque natus mirata volabile buzzum, Dant animos plagas.

Alius non ille puerilis exercitationem poscebat, a priori longe diversa, Rotula quondam erat seu circulus ex aere vel ferro, cuius axiculla eppens erat annuli inter currentem tinnientes: in locis publicis peragebatur; enolorum vero tonito mœnibus praticientes us declinaret ab incuria trochi. Ivis, ut scribit Turcobus, rota erat hebetis ensim, quò facilius mitteretur, axiculle compage irrevecti jaciebatur? quoniam clavium et commixturae adunca, dum versabatur missa rota vel circulus orbisve missus, tinniebant et crepabant. Artis quidam erat mittere scienter. Propert. lib. 3. Eleg. 14.

Incepit et vixi clavis adunca trochi. Martial. trochi meminit lib. 12. Epig. 22. lib. 14. Epig. 168. et 169.

Invictus in laeo cur annulus orbe vagatur,

Cedat ut argutis obvia turba trochis?

382. *Quidni.*) Prolepsis. Quasi vero illa essent ad possim adjuvata, prohibita, nobilitas, oper. 383. *Liber.*) Licet enim facere quodcumque libet. Census equestrem.) De illo in Epod. 4. Item lib. 1. Epist. 1.

385. *Tu nihil invita, etc.*) Placuisse juvenem majorem alloquitur. Tu quidem cum bene indole, sane mente, recti iudicio polles, nihil aggrederis perperam; intelligesque quid possis, ut omnino rite praestes.

Minerva invita.) Reluctante et infeste hoc Dea artium omnium praesida; sine cujus ope nihil feliciter quisquam moliri valet. Unde proverb. In eo qui illud tentant, ad quod a natura minime comparati sunt; quodque propterea nunquam recte exequentur.

387. *Metii.*) Sp. Metius Terpa criticus optimus de quo jam ante lib. 1. Sat. 10.

388. *Patris.*) Hic enim erat valde atrox, legatiosus, eruditusque in primis.

Et nostras.) Amice agit et fideliter.

Nonumque prematur in annum.) Dio perrexit scriptum antequam in lucem edatur; ut limatum otiose et expolium non reformidet acre doctorum iudicium, quando vulgabitur. Vide Quint. lib. 10. c. 4. *Emendatio pars studiorum longe utilissima, Nec sine curâ creditum est, stylum non minus agere cum delet: hujus autem operis est, adjicere, detrachere, mutare. . . . Scripta respondent ad aliquod tempus, ut ad ea post intervalum velus nova atque uliana redeamus: ne nobis scripta nostra quasi recentia foetus blandiantur, etc.* Cinnæ Smyrnae novem annis accipimus scriptam: et panegyricum Isocratæ annis decem elaboratum. Vide Catul. Epig. 16. in Smyrnae Clann.

- Membris iustus positus, delere licebit
 390 Quod non edideris. Nescit vox missa reverti.
 Silvestres homines sacer interpresque Deorum
 Caedibus et victu foedo deterruit Orpheus.
 Dictus ob hoc lenire tigres rabidosque leones.
 Dictus et Amphion Thebanæ conditor arcis
 395 Saxa movere sono testudinis, et prece blanda
 Ducere quod vellet. Fuit hæc sapientia quondam,
 Publica privatis secernere, sacra profanis;
 Concubitu prohibere vago, dare jura maritis;
 Oppida moliri, leges incidere ligno.
 400 Sic honor et nomen divinis vauibus atque
 Carminibus venit. Post hos insignis Homerus
 Tyrtæusque mares animos in Martia bella

INTERPRETATIO.

ven. Dum chartæ scrinio manebant inclusæ,
 poteris emendare quod non vulgaveris; at
 verbum editum nequaquam redi-e val-t.

Orpheus divinus et numinum internun-
 cius homines feros avertit a caedibus et turpi
 vitæ ratione, propterea dictus mitigare
 tigres et leones ferocissimos. Amphion quoque
 Thebanæ arcis conditor dicitur lyrae so-
 no suavique cantu lapides movisse, et quo-

cunque libuit impulsisse. Ea fuit olim sapien-
 tia, distinguere publica a privatâ, et sa-
 cra a profanis, inœrtia convitiis velare,
 maritis modum præscribere, urbes extruere,
 leges tabulis inscribere. Sic fama et digni-
 tas sacris poetis ac versibus contigit.

Post illos inclaruit Homerus, ac Tyr-
 tæus viriles animos ad certamina carmi-

ANNOTATIONES.

391. *Silvestres homines, etc.*) Poëta eos excellen-
 tiam ostendit et commendat.

Silvestris.) More bellicarum in silvis et spelun-
 chis degentes.

Sacer.) Vater divinas Plato nuncupat. Cicero
 pro Archia, *Ennius ille noster sanctus vocat* pos-
 tus, quod quasi Deorum munere commendati nobis
 esse videantur. Ovid.

At sacri vates, et divum cura vocamus.

Sunt etiam qui nos numen habere putant.

Interpres Deorum.) Poeta nihil sunt aliud nisi
 Deorum interpretes, a quocunque numine corripi-
 untur: inquit Plato in Ione.

392. *Caedibus et victu foedo deterruit.*) Ad ho-
 minorem vitam rationem et cultum adduxit. Lu-
 cret. lib. 5.

Velivago vitam tractabant more ferarum.
 Vide supra lib. 1. Sat. 3. v. 200. et seq.

Orpheus.) Apollinis hic et Calliopes filius Moy-
 sis tempore floruit. Nullum habemus Orphel-
 geum carmen. Hymni et alia quædam sub ejus
 nomine circumferantur perperam; sunt enim Ono-
 mæotti poetæ.

394. *Amphion.*) Jovis ille atque Antiope filius
 Thebæ a Cadmo conditis muris et arce instruxit;
 non quod lyra iuxta duxerit, sed quod suaviter affa-
 tus homines raptum accelas, et incultis meribus ra-
 tibus ad obsequii civis pellere disciplinam: in-
 quit Solinus cap. 13. vide lib. 3. Od. 11.

395. *Fuit hæc sapientia quondam.*) Poeta quon-
 dam sapientes erant, et versibus documenta dabant,

397. *Publica privatis secernere.*) Nam commu-
 nia et publica tunc erant omnia, et robustior quic-
 que per vim quilibet rapiebat.

Sacra profanis.) Nec religio quemquam retinebat.

398. *Dare jura maritis.*) Non modo legitima
 statuendo conjugii, sed et adulterii prohibendo.

399. *Oppida moliri.*) Societatis et opus mutum
 causa.

Leges incidere ligno.) Primæ leges versibus gol-
 dem in ligneis tabulis scriptæ; postea ære incisæ,
 et locis publicis affixæ sunt.

400. *Sic honor, etc.*) Per eam sapientiam ratio-
 nem.

401. *Post hos.*) Post primam illam poetæ æta-
 tem venit altera, quæ Homerus atque recitæ facia
 ducum et summorum virorum celebrant.

402. *Tyrtæus.*) Hic post Homerum non ita lon-
 ge, septingenti præpe ante Christum annis vivebat,
 Athenis oriundus, ludæ magniter ignobilis, lascivus,
 claudus, musici; statamen ex Apollinis oraculo
 præfectus belli dux Lacedæmonis adversus Messen-
 nios, victoriam illis insignem peperit; eum milium
 animos præcedentibus claudibus fractos, crimi-
 ne de vera virtute et gloria stimolasset, atque ad
 moriendum pro patria fortiter incendisset. Carminis
 istius pretiosæ aliquot reliquæ ad nos usque per-
 venerunt. Hunc poetam laudant Plato s. de Rep.
 Pausanias in Messeniciis, Strabo lib. 6. Athenæus
 lib. 14. Strobæus multos ejus de bellica audacia
 versus præferens: Justinus historiam suæ narratæ
 lib. 3. Plutarchus, Suidas: etc.

Versibus exaequit : dictae per carmina sortes :
 Et vitae monstrata via est : et gratia regum
 405 Pienis tentata modis : ludusque repertus,
 Et longorum operum finis : ne forte pudori
 Sit tibi Musa lyrae solers, et cantor Apollo.
 Natura fieret laudabile carmen, an arte,
 Quaesitum est : ego nec studium sine divite venâ,
 410 Nec rude quid prosit video ingenium : alterius sic
 Altera poscit opem res, et conjurat amicè.
 Qui studet optatam cursu contingere metam
 Multa tulit fœctique puer, sudavit, et absit,
 Abstinent venere et vino. Qui Pythia cantat
 415 Tibicen, didicit prius, extimuitque magistrum.

INTERPRETATIO.

nibus accendit : fata versibus pronuntiata :
 et vivendi instituta tradita sunt : nec non
 gratia Principum captata. Inventi etiam
 ludi, atque laboris diuturni solatium : ne
 fortasse verecundiam tibi faciant Musae lyri-
 corum peritae et Phoebus canens.

Disceatur jamdudum, an bonum poema
 sit a natura, an ab arte. Ego quidem non

video, quid valeat ars absque felici natura,
 vel natura sine eruditione. Ita res una pe-
 tit auxilium alterius, et mutuo juvat.

Qui cupit metam exoptatam cursu at-
 tingere, a juventute multa pertulit egi-
 que, aestum et frigus toleravit, voluptates
 abdicavit. Qui tibia canit in Pythiis,
 ante eruditus est et magistro subditus fuit.

ANNOTATIONES.

403. Dictae per carmina sortes.) Apollo versibus
 quidem heroicis ut plurimum responsa dabat. Plin.
 lib. 7. cap. 56. verum heroicum Pythia oraculo
 debemus. Virg. Aen. 4. sortes hoc sensu non semel
 usurpat. Tull. de divin. 2. Cum sort illa edita
 est opulentissimo regi Asiae. Crassus Halym pene-
 trant magnam perverit opem vim, hostium vim
 sese perverturum putavit, perverit autem suam.
 Vide Plutarch. in Theoeo.

404. Vitae monstrata via est.) Quidam intelligunt
 praecepta morum : eo quod libentius audiuntur et
 facilius retinentur quae stricta quam quae soluta ora-
 tione scripta sunt. Talia sunt apud Hesiodum,
 Theog. idem, Phocylidem, Epimenidem, etc. Alii
 interpretantur carmina de rebus Physicis, ut vitae
 sit pro, naturae, cujus arcana explicantur. Talia
 sunt prota Empedocle, Lucretius, etc.

Gratia regum tentata.) Poetae regibus gratiosi ex-
 titerunt : sic Aristophanes Ptolemae, Aeschylus et
 Aeschon Polyperati, Euripides Archelao, Simonidei
 Hieroni, Aratus Antigono, Alexandro etiam
 Chamilis, Ennius Scipioni, Archias Lucullo, Vir-
 gilius et Horatius Augusto ac Mæcenati, Claudius
 Honorio, Ausonius Gratiano, etc. Ovid.

Cursu ductum fuerant olim sequimur poetæ.
 405. Ludatque repertus.) Fabulae relaxandi et
 oblectantis animis apte, commode, etc. certe post
 longos labores versibus, esotus, dramate, mirum in
 modum suavis recreator.

406. Ne forte pudori, etc.) Haec solum recen-
 se volui, Pico, ne te pudeat forte poetam videri.

407. Cantor Apollo.) Carminum auctor, præ-
 ses, de. s.

408. Natura fieret, etc.) Vetus controversia est
 utrum poeta nascatur, an fiat.

409. Ego nec studium sine divite venâ.) Cic. pro
 Archia : Sic a summis hominibus eruditique occipi-
 mus, ceterarum rerum studia et doctrina et præ-
 ceptis et arte constare, poetam natura ipsa vole-
 re, et mentis verbis excitari et quasi divino
 quodam spiritu offlari.

410. Rude ingenium.) Arte non expolitur.
 Bene Plutarchus et alii dixerunt, naturam sine di-
 sciplina coeam esse.

411. Alterius sic altera poscit opem res.) Cic.
 modo cit. Saeptis ad laudem et virtutem natura
 sine doctrina, quam doctrina sine natura vult.
 At cum ad naturam exinim et illustrem accen-
 derit ratio quaedam et confirmatio doctrinae, tum
 illud nescio quid præclarum ac singulare exiit.
 Vide et Quintil.

412. Qui studet optatam.) Ostendit Poeticam
 artem peninde ac ceteras artes sub magistro discen-
 dam esse priusquam exerceatur : neminemque esse
 poetam excellentem, nisi longa eruditio summa-
 tum et expolitur.

Metam.) Locum, unde incipiebat cursus, dice-
 batur carcer : ubi destinebat, meta.

414. Abstinent venere et vino.) Abstinentia et
 temperantia mixta juvenis comitis voluptates corpus
 animique corrumpunt, enervant, frangunt, per-
 dunt. D. Paul. ad Cor. Omnes in studio currunt,
 sed unus accipit brevum. . . . qui in ugene contendit
 ab omnibus se abstinet. . . . ut coronam accipiat.

Qui Pythia cantat tibicen.) Tibicinis quoque
 tibicen vocatus ad canendum in Pythia ludis

- Nunc satis est dixisse; Ego mira poemata pango;
 Occupet extremum scabies: mihi turpe relinqui est,
 Et quod non didici, sanè nescire sateri.
 Ut praeco ad merces turbam qui eogit emendas,
 420 Assentatoris jubet ad lucrum ire poeta,
 Dives agris, dives positus in foenore nummis.
 Si vero est unctum qui rectè ponere possit,
 Et spondere levi pro paupere, et eripere atris
 Litibus implicitum; mirabor, si sciet inter-
 425 Noscere mendacem verumque beatus amicum.
 Tu seu donaris, seu quid donare voles eui,
 Nolito ad versus tibi factos ducere plenum
 Laetitiae. Clamsbit enim: Pulchrè, benè, rectè;
 Pallescet super his; etiam stillabit amicus
 430 Ex oculis rorem: saliet, tundet pede terram,
 Ut qui eunducti plorant in funere, dicunt,
 Et faciunt propè plura dolentibus ex animo: sic
 Derisor vero plus laudatore movetur.
 Reges dicuntur multis urgere; enullis,
 435 Et torquere mero, quem perapexisse laborent,
 An sit anticità dignus: si carmina condes,
 Nunquam te fallant animi sub vulpe latentes.

INTERPRETATIO.

At modo sufficit dicere: Ego perfectissima facio carmina: ultimum invadat scabies: pudet me post alios esse, et ingenue fatore me ignorare, quae non didici.

Sicut praeco plebem congregat ad emendas merces, ita adulatores ad quaestum vocat poeta praediis locuples et pecunia ad foenus data. Qui si lautum valet praebere convivium, et se vadem praestare pro geno, cumque litibus obrutum expedire; mirum erit si opulentus distinguere queat amicum fidelem a fallaci.

Tu si e largitus sis, seu largiri quidpiam velis alicui, ne hunc gaudio exultantem ad-

moveas ad audiendum carmen a te compositum. Is enim tunc exclamabit: Optime, concinne, egregie; ad illud expallescet: atque ante amicos lacrymarum stillas aliquot oculis effundet: tripudiabit, saltabit. Non secus ac conducti ad splendum in exequiis, dicunt aguntque fere plura quam qui ex animo lugent: ita plus adulator afficitur, quam sincerus approbatur.

Adjunt reges scyphis plurimis tentare et vino explorare eum, quem probare student, utrum dignus sit familiaritate sua. Tu si facias versus, cave ne te decipiat animus versutus adulatores.

ANNOTATIONES.

Apollini sacris ob interfectionem Pythonem serpentem. In ille febat certamen citharædorum.

417. Occupet extremum scabies. Metaph. a poe-
 ris ludemibus, qui ut se muso ad cutum stimu-
 lent, postremo scabiem imprecantur.

418. Nescire sateri. Sic multipliciter importuna et fatiosa soboles maiorum poetarum.

419. Ut praeco ad merces, etc.) Docet Hora-
 tius adhibendos esse scriptorum arbitros et censo-
 res, corpore fideles et sinceros.

420. Assentatoris jubet ad lucrum ire.) Praemia
 alunt ad laudanda sua carmina. Vide Pers. Sat.
 2. Martialis.

Non tu, Pompei, caena deserti tua est.

426. Tu seu donaris, etc.) Cave quibus et
 quando legas tua scripta, ut verum nunciatum de
 his iudicium.

427. Plenum laetitiae.) Seu praemia speran-
 tem, seu paulo ante compositum.

429. Pallescet.) Quasi obstupefactus miran-
 tis scipin.

430. Stillabit ex oculis, etc.) Prae simulata la-
 titia et admiratione.

431. Qui conducti plorant.) Praefixa olim mulie-
 res, dicere quasi oculis ejacula libat et lumentibus
 praefixa, in funibus adhibebantur, luctum
 ciebant, veliebant crines, tundebant pectus, etc.
 Nonius ex L. cli. Mercede quae conductus flet ob-
 ne in funere Praefixa in mabo et capillos vincunt et
 clamant magis.

432. Derisor.) Fictus laudator.

434. Reges dicantur, etc.) Inebriant hominem,
 ut exportent nunc sit loquax, e. an tenaleotus
 commissio secretis effudit ac revelet.

Culicillis.) Poema genus est. Vide annot. lib. 1.
 Od. 31. v. 11.

437. Sub vulpe latentes.) Alludit ad fabulam
 vulpis et corvi.

- Quintilio si quid recitares: Corrige, sodes,
Hoc aiebat et hoc: melius te posse negares
440 Bis terque expertum frustra; delere jubebat,
Et male tornatos incudi reddere versus.
Si defendere delictum, quàm vettere, malles;
Nullum ultra verbum, aut operam insumebat inanem,
Quin sine rivali teque et tua solus amares.
445 Vir bonus et prudens versus reprehendit inertes,
Culpabit duros, incompitis allinet atrum
Transverso calamo aequum; ambitiosa recidit
Ornamenta; parum claris lucem dare cogit;
Arguit ambigüe dictum; mutanda notavit;

INTERPRETATIO.

Si quidpiam recitavisses Quintilio Varo, dicebat: Age, hoc et illud emenda. Si postquam bis aut ter tentavisses, responderes; nequaquam te posse melius: jubebat expungere, et versus inconditis recidere. Quod si errata defendere malles quam corrigere; nullum amplius verbum, aut curam adhibebat frustra, ne te et tua sine aemulo

solus approbares.

Fir probus et sagax versus languidos redarguet, asperos damnabit, inconditis nigram notam opponet transverso calamo; luxuriantes ornatus amputabit; jubebit obscura illuminare; ambigue dicta reprehendit; mutanda designabit;

ANNOTATIONES.

438. Quintilio.) Cremonensi ille poete, tolerantissimus et acerrimus erat scriptorum iudex. Vide lib. 1. Od. 18. et 24.

441. Male tornatos incudi reddere versus.) Metalli igne et incude mollita fingi torno conitat: ut testatur Strabo de Cilyræ ferro. Ergo perperem crimineatur quod Horatius duas easque contrarias metaphores incudis et torni hie veluti conficiat

444. Teque et tua solus amares.) Ea est poetastri similitudo. Cic. Tuscul. 5. Adhuc neminem cogaavi poetam, qui sibi non optimus videretur.

445. Vir bonus.) Ab adulatione alienos, ceterum ingenio et iudicio sagax.

Versus reprehendit inertes.) Aute et virtute ceteros. Vide lib. 2. Epist. 2. v. 110. et seq.

446. Duros.) Inconcinuos non elaboratos, male sonantes, crudos Persio: supra cit. Epist.

... nimis aspera sumo

Laevabit cul.

Allinet atrum signum.) Græci *σβαλίζω* d'unt. Expugnandū seu delendū, vel mutandū signum et nota erat, virgula quædam recta oblique dicta, quod tanquam versu corrigendis transfigeret; versibus et locis reprehensione dignis apponchatur et critico.

447. Ambitiosa recidet ornamenta.) Quintil. lib. 10. cap. 4. Emendatio post studiosum longe utilissima: ne, ut: causa creditur est, stylum non minus ope et cum dilet: huius operis est, adicere, detrachere, mutare: si apud iudicium, quæ replenda vel depingenda sunt: duplex autem opus est, premere tumantia, humilia extollere, luxuriantia sciri-

gere, inordinata digerere, soluta componere, exultantia coecere. Nam et damnanda quæ placuerant, et inveniendā quæ fugerant: etc. Huius præcepti tul Horatius ipse videtur immemor fuisse, stylum juveniliter exultantem non castigant, nec ambitiosa et luxuriantia recidens, quando in Epod. 16. v. 28. plura coacervat, ubi unum et simplex erat offerendum. Certe mens dolore pressa huius in multis aut acutis sententiis effunditur et spatitur: oec tot minuta varieque concepit, nedum eleganter et copiose eloquatur. In quo possum alluciatum est bene Tragicus, Locutus etiam, etc. Vide Cic. in Bruto, ubi Gorgiam redarguit.

448. Parum claris lucem dare cogit.) Et memet huic documento fateor obnoxium. Auctor Reipub. Literarib. 1684. meos ed Juvenalem ednotatulaulas recensens, vir certe bonus et prudens, animed vertit paululum dormituisse me, nec satis exposuissim mentem Satirici, v. 49. Sat. 1. Lavioli minium stylo locum eximium perstrinxeram. Bene Scaliger lib. 6. cap. 7. In Juvenale, inquit, sunt quædam tam acute dicta, ut vi uni aut alteri par sit Horatius. Ne creda omnino, Lector, Hypercritico. In hoc semen asculta, quod ita laudat istum locum:

Exul ad octava Marius bibet, et frusur

Dls

Iratis.

Quid enim argutus dici quest (pergit ille) quim nos scutum capere ex ira Deorum: ut quod obese jacet? Vide quæ jam de his adnotavi lib. 1. Od. 33. v. 13. ad vocem, impund.

- 450 Fiet Aristarchus, nec dicet, Cur ego amicum
Offendam in iugis? Hae nugae seria ducent
In mala derisum semel exceptumque sinistrè.
Ut mala quem scabies, aut morbus regius urget,
Aut fanaticus error, et iracunda Diana;
455 Vesanus teigisse timent fugiuntque poetam,
Qui sapiunt: agitant pueri, incautique sequuntur.
Illic dum sublimes versus ructatur, et errat,
Si veluti merulis intentus decidit auceps
In puteum foveamve; licet, Succurrite, longum
460 Clamet, io cives; non sit qui tollere curet.
Si quis curet opem ferre, et demittere funem;
Qui scis, an prudens huc se dejecerit, atque
Servari nolit? dicam, Siculique poetae
Narrabo interitum. Deus immortalis haberi

INTERPRETATIO.

se velot *Aristarchum* praebibit; nec dicet: *Quare ego amicum molestia afficiam pro re levi?* Atque *res ista levis in vera mala impellet hominem delusum semel et maligne approbatum.*

Qui sana mente sunt, ut quem exitiosa scabies vexat, vel furor a diis immissus, et *Diana infesta*; sic poetam insanum contingere formidant, atque aversantur: pueri vero et imprudentes consueant. Is dum versus

excelsos mediatur, et aberrat, si quasi auceps ad merulas captandas attentus, in puteum aut foveam ruat, nemo reperietur qui extrahere studeat, quamvis diu vociferetur: *Heus cives, auxilium date.* Quod si aliquis velit subvenire, et funem praetendere, dicam: unde nosti nunquid illuc sponte se praecipitaverit, et recuset servari? moxque commemorabo mortem *Siculi poetae*. *Empedocles* gestiens existimari *Deus immortalis*, frè-

ANNOTATIONES.

450. *Fiet Aristarchus.*) Sagaciter, scrupulose, fideliter talis amici errata notabit, et obelo transfodiet; ut solebat *Aristarchus*. Hic Grammaticus artis suae princeps, idemque severus operum censor, qui *Poetae* Graecos accuratissime castigavit, neque in *Homero* versus adulterinos plerumque a legitimis diverere. Proh dolor! prohi facti et temporis injuria! Tantum viri tot voluminum nihil superstes habemus. Tempore *Callimachi* floruit: a *Cicerone* multis locis laudatur. Lib. 3. Ep. 11. *Aristarchus* *Homeri* versus esse negabat quos non probabat. Ad *Attic.* lib. 11. *Epik.* 1. *orationes* quarum tu *Aristarchus* et, etc. Ejus etiam meminit *Plutarchus* in vita *Homeri*.

Nec dicet, cur, etc.) Hae enim adulatoris est improba oratio et consuetudo.

451. *In mala seria.*) Quod pejus malum, quam se et sua solum amare, ceteris insipientibus iure quidem, atque in perpetuo errore versari!

453. *Ut mala quem scabies, etc.*) Mali poetae *Horatius* exhibet infelicitatem conditionem, ut ab ea de errat.

Morbus regius.) Eo aere fit hominis vitio, suffuso felle. Argutus, Ictericus, apud *Lucret.* lib. 4. *Cornel. Cels.* lib. 3. c. 4. *Pila.* n. c. *Regius* dicitur quod eo afflicti saepeant, si regis delictis impense oblectentur.

454. *Fanaticus error.*) *Fanis* vocati *magi*,

fanatici appellantur; vel quod in fanis stipem coadunant, vel quod in sacris locis furant et venenae maxime, observantibus animo insanibus phantasmatibus. Talis fuit *Orestes* ob interfectam matrem *Clytemnestram* furis agitatus.

Iracunda Diana.) Hae lymphaticos efficere credita. Sic *Ajox* furiosus exitit apud *Sophoclem*, *Pan* cithon infestus habebatur. Unde panici terrores dicti.

455. *Hic dum sublimes, etc.*) *Vesanus* ille poetaster.

Sublimes.) Opinione quidem propria, et vana estimatione. Alii leg. *sublimis*, paul. sonu.

Errat.) Animo simul et corpore: adulatores nimium credulus.

458. *Decipit in foveam etc.*) Alludit ad id quod refertur *Thales* Milesius sidera spectans in puteum decidisse. *Lucretius* in ejus vita. *Plato* in *Theaeteto*, etc.

460. *Clamet, io cives etc.*) Vide lib. 1. *Epist.* 17. sub *finem*.

463. *Siculi poetae.*) *Empedocles Agrigentini*; Philosophi et poetae: qui de rerum naturae carmen scripsit, ut apud *Latinos* *Lucretium*. Hic illum celebrat lib. 1. *Horatius* ante *Christum* annis fere quinque. *Cic.* 1. de *Orat.* n. 117. *Empedocles* *Physicus* *Agrieginum poema fecit*, De eo *Jun. lib.* 1. *Epist.* 12.

- 465 Dum cupit Empedocles, ardentem frigidus Aënam
 Insiluit. Sit jus, liceatque perire poeas.
 Invitum qui servat, idem facit occidenti.
 Nec semel hoc fecit; nec si retractus erit, jam
 Fact homo, et ponet famosae mortis amorem.
 470 Nec satis apparet, cur versus fecit: utrum
 Minxerit in patrios cineres, an triste bidental
 Moverit incestus: certè furit, ac velut ursus,
 Objectos caveae valuit si frangere clathros,
 Indoctum doctumque fugat recitator acerbus.
 475 Quem verò arripuit, tenet occiditque legendo,
 Non misera cutem nisi plena cruoris hirudo.

INTERPRETATIO.

gide se dejecit in Aënam ardentem. Sit fas et licentia poetis interire: qui invitum servat, peccat aequè ac interficiens. Neque semel id fecit; siquè educatur inde, haud propius fiet homo deinceps, nec famosae mortis cupiditatem abjiciet. Certè non liquet quamobrem versibus faciendis incumbat: utrum minxerit in patris cineres, an triste biden-

tal sceleratus violaverit. Profecto furiosus est, et tanquam ursus quando oppositae caveae claustra perrumpere valuit; imperitum atque eruditum in fugam virtutis recitator importunus: at quem apprehenderit occupat ac interimit, velut sanguisuga non dimittens cutem nisi sanguine repleta.

ANNOTATIONES.

465. *Aënam.*) Siciliæ montem flammis et lapides eructantem.

466. *Insiluit.*) Vel, ut famam divinitatis capta-
 reg: vel præ dolore, quod Aëni incendiis cœsus
 æstiqui non valeret. Porro rejectis ab Aëno loci
 et calido, una cum cœtera materie, crepidis ejus
 æteli, detectam fraudem, aliqui fabulantes.

469. *Nec jam fiet homo.*) Hæc desinat velle
 mortalis existimari; quicquid humani est, alienum
 a se et indignum se putans, præ stultitia et super-
 bia. Alii interpretantur: non magis erit rationis
 compositus; insaniet semper.

470. *Cur versus fecit.*) Ob quod scelus aut
 Regium Dis invidus hæc fuit poenam, ut maior
 versus sciendo recte mœceret.

471. *Utrum minxerit in patrios cineres.*) Duplex

noxæ, et sepulcri sanctitatem et paternam pietatem
 violare. Vide Pers. Sat. 1. ubi.

. . . pueri, sacer est locus: extra

Mœjite.

472. *Bidental moverit incestus.*) Locus fulmine
 lectus diis sacer habebatur; bidentibus arcibus erectis
 immolabantur: sepimentis inclusum calcare nefas
 erat homini præsertim conceleratio. Pers. Sat. 2.
 Gell. l. 16. c. 26. etc.

Incestus.) Flagitio quodam infendo pollutus.

473. *Clathros.*) Græci κλάδρα, supplementa;
 cancellos.

474. *Recitator acerbus.*) Ligurius ejusmodi
 fuit, apud Martialem non uno loco.

475. *Hirudo.*) Quæ corpori tantùm adhæret de-
 nec sanguine saturata excidit.

I N D E X

RERUM NOTABILIVM.

Quae reperiuntur tum in Carminibus Horatii, tum in
Adnotationibus nostris.

A BROTONUM planta salubris.	pag. 713	Alphonsa vasa.	501
Acclia, vel Actius, vel Attius poeta.	idem 608	Allium i de quo mxta.	316
ejus opera et versus aliquot.	618	Allobroges.	340
acerne mentum landebant post citras.	519	Alpes.	275. et 300
acipenser piscis exquisitus.	450	Alpini poëta insolens.	419
Acroceramus scopuli.	17	alium solvent conchyliis.	489
Achæmenes rex Persarum.	165. 143. 345	amantem insignis. 485. tollit citrodines. 482. et 489.	489
Achilles.	14. 30. 51. 119. 279. 345	ambubæ.	375
Acnæa victoria. lib. 1. Od. 37. item Epod. 1. et 9.	509	amor fatuus Xerxi erga platannum arborescens, et c.	470
Adriæus sinus.	16. 52. 94. 153. 150. etc.	Igelis in equum.	470
advena volucres.	315	Amphion Thebarum conditor. 213. et Art. Poet. v.	340
adulator poeta fugiendus maxime.	665	Amphion et Zethus fratres.	293
adultera doctum amittebat.	374	Anacreon poeta.	58. 229. 343
adulteri depræbuit, cæci et vulnerati.	379. etc.	anchia.	193
Aëcus.	143. 250. 287	animus hominis divinis particula aura.	479
medicinali fiddine laborabat Horatius.	407	Anio fluv.	147. 275. 286. 345
medicum olim funarium erat in testi medio.	484	Annibal.	147. 275. 286. 345
Ægeum mare.	155. et 259	anuli quæ manu, et quo digito gestarentur.	511
agæ Pallada clypeus.	505. et 199.	anuli sibi jecur in deliciis.	505
Æmilius Paulus.	41	Antenor.	535
Ætolia fides, id est, Alcæus et Sappho. lib. 2. Od.	13. lib. 3. Od. 30.	antestandi mor et ratio.	470. item 16
Ætolia. lib. 1. Od. 3.	16	Anticyra insula allebori furcissima.	470. item 16
Æschylus. Art. Poet. v. 279.	610	Art. Poet.	
Æscopus histrio arte clarus.	490	Antiochus Magnus Assyria rex.	201
Æscopi histriois luxuries.	490	Autum urbis Lælii Fortuna sacer.	29
metis cujusque mores et proprietas. Art. Poet. 648	490	Antonii et Cleopatra fuga.	333. et 342
Æthiopia.	355. et 608	Antonius Musa Augusti medicus.	379
Ætna mons.	355. et 608	Anus quædam testamento elicitur captivorum.	406
Ætolia, Ætolia plage, id est, resia.	395	Anur urbi, seu Terracina.	293
Æsra avis, seu gallina.	315	Apellæ dicti Judæi.	412
Ætia cochleæ.	492	Apelles pictor insignis.	61
Æfrasius poeta.	608	apium.	102. 130. 285
Æfrica et Ægyptus duo hæres Populi Romani.	493. et 519	apotheci.	414
Æfæ.	295. et 476. etc.	Appia via.	419. 404. 3
Agæmnemnon.	493. et 519	Appius Veneris sacer, unde dictus.	294
Agave fariosa discerpit Pentheum filium.	493	Appia.	106. 319. 414
Agrippa Augusti pater.	23. 475. 550	apud potiores an boni poëta sunt?	597. et 106
Agæus Apollo.	281	apud variis variis morbis medentes.	597. et 106
Agæus Oileus.	281	apud latius utendi ratio.	106.
Agæus Telamachus.	236	Aquila.	204. 37
Alba urbis Lælii.	50. 219. 476. et 106.	Aquilia sacra ad eludendum pluviam.	613.
Albanum vitium.	553	Aquila.	23. 505
Albius Tibullus poëta.	93. et 244	aratum gæna celebres.	85. 145
Albæa nymphe; Sybilla: ejusq. fons et nemus.	27	aratum ubi impemores, id est, eam delere.	130.
Alcæus poeta.	91. item 145. et 289	arbitri libendi, seu conviviæ rei.	130.
Alcibiades luxuria.	275	Arbuscula celebris mima.	130.
Alca legibus vetitis.	244. item 392	Arbuscula celebris mima.	130.
Alexander Magnus poetas favebat. Idem vetuit ut		Arbuscula celebris mima.	130.
plingeret se quisquam nisi Apelles.	620. et 106.	Arbuscula celebris mima.	130.
Alfenus ex tutore Juriconstitutus.	393	Arbuscula celebris mima.	130.
Q. Horat. Flac. Tom. II.		Arbuscula celebris mima.	130.

- et seq.	420	Briceis.	119
Arissuehus.	667	Britanni.	303
Aristippus Philosophus pecuniam abiecit.	471	bruma.	100
Aristophanes poeta.	395	Brundisium.	415
Aristophanem lagabat assidue S. Joap. Chrystosomus; ut Plautum S. Hieron.	ibid.	buccas inflare, id est, irasci.	369
arma cuique propria dantur a natura; homini ratio est telum potens.	449	Bupalus pictor, Hippocratis poeta herili. 328	1144.
Armenia.	134	Byzantium.	493
Arta valde fertilis.	424. 341	Byzantina orca.	ibid.
as in duodecim partes divisus.	438	C	
Attylia nardus.	119	Caduceus Mercurii.	pag. 36
Atabulus ventus idem qui Japix.	411	Cacilius poeta.	608
Athena.	519	Cacubs vina.	65
Athenienses virgines deferabant sacra Junonis, Pal-	383. 519	cana pontificum.	151
ladium, Ceres.	383. 519	Carite cera dignus? quid?	153
Atreus, nec Agamemnon.	619	Cesar Jul. hortor pabi legavit.	431
Atta poeta.	610	Calabria.	89
stragen logicus, perdis Attin.	313	calcei Senatorii et Patricii.	416
Attalus Rex.	9. 163	Calenum vitium.	67
Attica Virgo. sacra portans incasso gravi et lan-	385. 519	callandrum.	439
co.		Callimachus poeta.	630
Attus poeta, vide, Accius.		Callipe.	186
avaritia incontinentia. Lib. 1. Sat. 1.		calo, servus lignator.	490
avarus jethargo oppressus medici astutia opratur.	473	Calvus poeta.	439
auctoris et libri optimi bona sunt.	660	camelopardalis.	129
augurum dignitas.	351	camera tricorni sulcis obtendebatur.	512
Auguri eucomis. Lib. 4. Od. 2. lib. 3. Od. 4. 5.		Camillus.	49
15. lib. 4. Od. 8. 14. 15. Epist. 1. l. 2.		Camillus male usurpatur pro famario.	412
Augustus divi annumeratus, 199. patris patrii diei		Campani morbus.	410
Amabat. Lib. 3. Od. 2. bibliothecam et sedem A-		campus Martius.	30
pollini consecravit. 142. notebat laudari nisi a		Caneophora virgo Ceresis sacra portans. Vide, At-	
summis succoribus. Gas. sumum suum Mœcena-		tica virgo.	
ti coquebatur.	308	Canicula sider.	56. 218
auguria et suspicia, dextra et laeva.	249. et seq.	Cantabri.	129
auguris captandi ratio et modus.	ibid.	cantare rogati cantores absumunt.	385
aula ad oceanum.	610	cantharus.	65. 548
aulas ad oceanum tricorni.	522	Caenium urbs.	412
aurum in are habet equus.	579	capita minui, quid significat?	195
suspicia continentis penam dedit.	199	Capito Fontajus ad augurum factus homo.	407
Auster ventus obsonia corrumpit.	456. 519	Capitolium.	129
Auster morbos creat.	150	Cappadocia.	551
Autumnus item laetifer.	ibid et 540	Capricornus, athen grave et noxium.	160
B		caprim de lina cartae, proverb.	593
Babyloni numer.	pag. 87	Caput Roma amula.	346. 408
Bacchus poeta praesidet.	166	caput valabant qui se praecipites dabant.	647
Baje.	164	errores unde dicti.	374
Bajae aquae ystis meletur morbis.	502. 579	cardiacus.	648. 474
Balaenones.	376	carminis enordium haud longius repetandum.	645
balba sapientis, seu index sapientia.	466	Carthago Roma amula.	185
Barbaria, pro Phrygia.	120. 332. 333	Cassius Aulus.	662
barbarus quare alaphus dicitur?	319	Cassius Particensis poeta. 445. 544 ejus verus ali-	
Barbarus Bacchus unde dicitur?	59	quot.	ibid.
batillum quid?	407	Cassius Severus orator maledicus.	328
Belesophon.	217	Cassor et Pollux.	15. 44
Belesorum imago exhibita in scenis.	618. etc.	Cassius Philosophus Epicureus.	487
Beusantium.	471	Cato Camerinus.	153. 378. 635
Beerythia.	60	Cato Uticensis.	40. 111. 255
bibores tota nocte certant potantes quod pri-		Catullus Poeta.	444
miu febeant?	593	Caucasus mons.	68. 309
bibliotheca in P. lucio monte extracta ab Augu-		caudem trahere, quid.	477
sto	542	Censorum dignitas et potestas.	415
bidactyl.	608	centus equestris.	320. 131.
B. et sermones, id est, satyrici et mordaces.	608	Centauri.	59. 344
Bethynia.	98. 151	Cerberus.	147
Bethynia aer crassus, populi habet.	621	Ceresis sacra sileneis insignis.	123
Beythoria.	145	Ceresis sacra portans virgo. Vide, Attica virgo.	
		cerinus, vel coram, id est, furore percussus a Cere.	483
		cetera.	409

RERUM NOTABILIVM

671

[illegible]

Dramaticorum poetarum calamitates. *lib. 2. Epist.* 1
 diſſia in bilem vertuntur. 459

E

Epileptici laudes. *pag.* 547
 ebrius dupli a videt omnia. 417
 ephorus urbium simulacra. 618
 echinus, *herisson.* 322. 450
 echinus variis generis. 411
 editio libri nunquam propterenda. 603
 Edenti pop. 131
 Effigies cereæ et linteæ in veneficiis. 428
 Egnatis urbs, ubi miraculum thuris sine igne ardentis. 413
 Eleusina terra Cereris. 173
 eleborum insaniam medetur. 470
 Empedocles. 371. 607
 Ennius. 286. 441. 667
 Ephorus urbs. 46
 Epicharmus poeta. 608
 Epicuri mens et sententia alia quam Epicureorum. 407. 545

Epidaurius serpens. 387
 Epistola tempore et loco reddenda. 573. et seq. 307
 epodos quid? 320. 531
 equestria census et dignitas. 581
 equi ungula maxime spectanda. 477
 equo dote stulte muneris. 179
 equo sacento auris est in ore. 412
 Equotatum urbs. 523
 eruca herba. 510
 erum legumen. 13
 Erycina Venus. 327
 Equitales. 169. 413
 Ethnici libros sacros cognoscebant, et ex his plera que sunt mutuati. 390
 Evander. 59
 Evius Bacchus. 147
 Eumenides. 397
 Exopolis poeta comicus. 210
 Europa. 83. 275. etc. 9
 Eurys. 497
 Euterpe. 477
 exterior comex. 313

F

Fabula Pythagoræ cognata. *pag.* 507
 fabre, cicer, lupini, legumina spargebantur in domus. 475
 Fabricius, 42. poas Fabricius. 466
 Fabula, seu carmen Epikum. 535
 faciem quid proprie? 440
 Fabrum. 66
 famelicus unde dicti? 667
 fames optimum cibi condimentum. 453
 fauces. 41. 419. 555
 fasciatae. 481
 fovere linguæ, quid? 173
 Fasces. 35. 161. 228
 Fecunditas luxu in margaritis. 331
 feriarum genera quatuor. 559
 Feronia dea. 406
 Ferocissimi verius. 614
 fides. 452
 Ficanae urbs. 567
 filisfamilias huius liebat pecuniam credere. 377
 fovea, quid? 481
 foveatores; Kalandis ponebant ad foveas, Idibus de-

bits colligebant. 319
 foveas et foveatorum sunt quid odiosum. 311. 376
 Foveas vir ad unguem factus. 406
 forti incommoda. 311
 Formae urbs. 225
 formica. 369
 Fortuna ab omnibus colitur. 97
 Forpanam is provocare potest qui necessaria tantum petit. *lib. 2. Satir. c. ad finem.* 349
 fortunatae insulas. 349
 fragilitas priscorum Romanorum. *lib. 2. Od.* 15.
 fragilitatis ex olivamentis. *lib. 1. Sat.* 5.
 fuga Cleopatras, et Actoni. 339
 focus mulierum et creta et stercore crocodili. 411
 fumarium olum in medio aei sedium. 440
 Fundanus poeta. 407
 Fundi urbs. 407
 fungi optimi, qui l fuerit. 513
 Furius Bibaculus poëta. 495

G

Gabil urbs. 579
 Gades. 115
 Gaius fuy. 125
 galli cantus. 363
 Ganymedes. 271
 Garganct mons. 134
 gauape. 519
 Geloni pop. 136. 171
 Genuci pop. 300
 Genius quo sacrificio placabatur. 287. 614
 genus in homine religiosus. 571
 Geryon gigas. 149
 Getæ pop. 211. 376
 Getuli pop. 171. 182
 gigantes seu Titones. 145. 168
 gigantes insulis oppressi. 517
 gladiatores quibus conditionibus se voverent. 517
 Gnatia urbs. *Vide Egnatis.* 629
 gradus in Amphitheatro distincti. 320
 graeci, quid? 452
 Graeci duces ad expeditionem Trojanam profecti re- censentur. 477
 grues advena. 313
 Gyas vel Gyges, giga centimanus. 159. 191

H

Hæres. *Vide heres.* *pag.* 435
 Harpyia 75. 243. 341
 Hætrus fuy. 428
 Hecate. 120. 290. 315. 424
 Hector. 8. 522
 hœdera coronati poëta victores. 49. et seq.
 Helena a Paride raptæ. 352
 bellicororum, *Vide* eleborum. 352
 herba Achilles. 409
 heres secundus, quid? 317
 Hercules. 391. 420
 Hermogenes Tigellius cantor. 614
 Herodotus palmaris. 83
 Hesperia. 492
 hilla, quid? 244
 Hippolytus, Theseus. Phadras. 328. et seq.
 Hipponax poeta. 556
 Hirondu veris nuntia. 467
 Histrio dormientem simulans vere sopitus est. 24. 280. 441
 Homerus.

honores immerito desert p'curaque populus.	415	Lacedæmon passioia insignis.	26
Horesti villa, a Maccensi data.	163. 211. 225. 210	lactanum, olus.	411
Horesti descriptio.	25. 532. et seq.	lactum olim in fine convivii, postea initio appn-	
Horesti villa, trucidata, etc.	408	sita.	492
Horesti sua libertatis amator.	555. et seq.	lagenas vini olim obsignabant adversus servorum	
Hybrida, lege ibrida.	411	frudem.	632
Hydaspes fabularum.	69. 530	lagois, avis exquisita.	454
Hydrophila.	115	lama, quid?	5-3
Hymettia mellis.	433	lamia.	653
Hymettia traber.	162	de lana caprina certare.	590
Hyperborei canes.	171	lappatum: Ejus herbe virtutes.	315
Hyperborea cæcis.	308	lapideus panis Canusii.	412
Acidula seu icela novi generis a Morio inven-	I	Lapitha, pop.	59. 122
ta.	Pag. 446	Laribus cur sacrificaretur.	238. 424
Jamblii maledicendo apcl.	54. 634	Larissa; Larissæ Apollo.	27
Jani templum ter clausum ab Augusto.	3-4. cor in	lassoom, quid?	420
pate claudetur, apertum in bello?	ibid.	Latina feria.	550
Janus Matutinus dictus cur?	504	latro unde dictus?	322
Janus medius quid?	465	latus clavus.	407
Japyx vetus. 16. vide Atabulos.		Laveros sustin. Dea.	583
Jasno.	317	Laurentius ager.	422
Ibrida.	423	Lebedus urb.	567
Icarus Icarium mare.	2. 171. 205	lectica domestica; cen concive quoddam pro ma-	
Idus unde dicantur?	293	trois.	382
jecur anserinum la deliciis.	524	legio quæ milites continebat?	414
ignem gladio fodere, quid sit?	483	leguminis cibis.	473
igne summa potestatis symbolum.	407	lemures.	636
Ilerda urbs.	622	leones.	69. 71.
Ilias Homérica.	535	Leonis signum.	256. 565
Iliaca Tragedia.	468	Letibium vinum.	56
imagines ceræ et læne in vénéficiis.	233. 418	lethargicus avarus medici æstus sanatus.	423
immitatus stultis, vitia non virtutes emulantur.	118.	lethargus morbus.	486
1. Epist. 13.		lex theatralis Roscii.	535
Imperat aut servit collecta pecunia cuique.	566	lex 12. tab.	632
In vitium ducit culpa fuga, si caret arte	640	libertatis sua tenax Horatius.	605
Indi.	43	Libitina funerum Dea.	556
infantes recens non vel exponerentur: vel sublatis		libra sidus.	260
et terra lebantur.	498	libram edere ore propria.	159
inferre.	212	Liburnæ naves.	662
Inn flebili.	644	Liburni pirata.	105. 308
inops inter magnas opes est avarus.	215	lippi et tensoribus nota res, unde dicitur?	ibid.
insanorum gaudia sunt jucondissima.	632	Livius Andronicus, poeta verosissimus.	423
insuonem docere aves et natura.	312	lignæ piscis, liveris symbolum.	608
insomnia matutina sunt veriora.	439	Lollius.	428
insula fortunata.	322	Lucania, 309. apert. secunda.	290. 535. 592
iosocus cur Apollo?	66. 344	Lucilius poeta. Lib. 2. Sat. 4. et 12.	479. 519
lata patrum sine vivere.	321	Lucrinus lacus.	152. 314. 490
lata, rapa, etc. stomacho protant.	416	Lucullus.	512
to vigs.	612	ludendi mædus Thendorki Gothorum regis.	522
Innes mol'es, motus Ionici.	200	ludere et jocari non dubitarunt graves etiam viri.	430. 480
Jovis die jejunabant olim.	484	ludi Olympici, Isthmici, Pythii, Nemei.	6
Iphigenia.	476	luna calce deorata per magos.	321
irascendus Horatius.	485	luna cretens implet conchyria.	314
iratus Græcis quantum nocuit Achilles.	627	lupinus legumen, pro auro et summi in comædia.	490
Inter vite Danabius fluv.	322	Lupus Rutilius a Lucilio proscritus.	556
Intimui ludi, et in his victores.	202	Lupus meribus piscis exquisitus.	449
Ithaca insula Ulyssis patria.	492	luscitantes appnebant luxuriam.	455
Judei protellum unum facere satagebant.	404	lustrum.	480
Judei Romæ edicti.	ibid. et 413	luxuriosus juvenis aristione Xenocrati mutatus.	256. 362
J-gurtha.	112	luxus Romanorum in convivii, coenædonis luscitantes.	481
Jum. quod apud Physicos.	183	luxus edificandi in mari domibus, lib. 1. Od. 11.	430
jurare in verba magistrum.	91	et 16. lib. 3. Od. 1. et 24.	25.
Jureotis locus eluctatus.	92	luxu monumatum in margaritis.	352
	L		
Lætos pueri. 416. et seq. Ejus verus.	ibid.		
Lætus in Cæciliam sales, atque Ciceronis in	ibid.		
ipsum.	ibid.		

Lycambe ad suspendium adactus versibus Archilochi poeta.	328	Miletum urbs.	324.
Lycurgus vites aboleri iussit.	167	Minerminus poeta.	354
Lydi voluntarii.	306	minus unde dictus?	375
lympha, lymphati, seu lymphatici.	412	minus, id est fabula.	437
lymphis iras exstructa urbi, quid significet?	ibid.	Minerva crassa et pinguis, quid?	412
Lyncel vocis, nude dicantur?	332	Minerva invita nihil tunc cadam.	662
lynx.	149	Minos rex.	81
lyra differt a cythara.	36. 92	Minturnum urbs.	358
Lyriel poeta Græci novem, Latine unus.	9	minut capite, quid sit?	195
Lyseippus insignis staturator.	621	mutulus pisciculus.	459
M			
Mæneas. Vide Morceus.		Mitylene urbs.	25
Mælius bellum et scorta.	373. 385	modi musici tres præcipui, Dædus, Phrygius, Lydius.	332
Mævius pectus ineptus.	335	Moræneas.	5. 65. 255. 307
Mægorum disciplina.	351. et seq. 426. et seq.	molossus.	328. 510
mæjickentia poetarum lege repressa.	614. 650	moribus locum mutat interdum.	465
mælobatrum Syrium.	128	mors parit nemini.	20. 118. 174.
Mæthius.	377	mos utriusque linæ rerum est.	505
malva in cibum.	90. 317	Mucius vel Matius jurisprudentia clarus.	550
Mamurcarum urbs.	407	mulis pascis exquisitus.	455
Mænes quid?	317	mulum, quid?	439
Mania Læricum mater.	474	mumina stulte data equo, et arbori.	475
Manlius.	224	murina pascis.	522
manai, equi.	249. 319	marex pascis.	117. 158
mappe offert a manili.	494	muris quid?	473
Maretilus.	42	Antoonus Masa, Augusti medicus.	502
mare mediterraneum.	213	mutant celum non animam qui trant mare currunt.	473
margaritæ acuti dilute.	480	Myconæ urbs opulenta.	26
margaritarum pretium in rotunditate.	335	Myconum mare.	7
Marius	405	Myrcus in coronis.	205. et seq.
marone parietis quis incrustavit primus?	402	Myrbis pascis. Vide mimulus.	
Marsi pop. veneficiorum periti.	320	N	
castitas fortissimi.	193. 346	Nævis.	113
Marsus status in foro Romano.	421	Nævi in re, amata placent amantibus.	377
Martius campus.	29	Nævius poeta.	607
Maslicum vinum.	8	Najades.	226
Mæcius mons.	80. 267	cardus.	119
matronarum habitus qualis?	330. 382	Nasica captivus clavi.	500
Mauri.	11	naso suspendere adnoco, quid sit?	414
mæxonemus laccis gens.	524	natandi ars laudata.	30
Medea Jonæm educens, et post eundem irata perdens.	316. 323	natura dives opus suum.	321. 418
medendi ratio interdum varianda.	378	Naturam expellas furca, tamen recurrit.	563
Medi imperium Periti reliquere; Perse vero Parthis.	14	naves Antoni ingentes.	328
mediatimus servus, quid?	575	nautæ-gabellam et vases appendebant in templis.	22
medici cupisdam struere in curando lethargico.	473	navibus et quadrigis petinus bene vivere.	569
medicocritus esse poetis non licet.	601	naumachia ludicra.	504
medicocritus aurea et laudatissima.	137. 155 et seq.	si nix exhibita in scena.	618
metemela.	521	Næphilus.	125
methe temperabant austerum vinum.	473	nebulos unde dictus?	373
Melpomene	72	nebramantis.	408
membrana, quid?	473	nectar.	102
Memnon.	473	nefastus dies.	144
Men phia.	219	Nepheus.	81
Memander poeta.	401	Nereus.	49
Mæclæus.	476	Nereides.	214
Mercutius viri, id est decii.	101	Nero viriga et anteior in Olympici.	205
Mæcurius, ejusque moenia.	73	Nertor. 51. longævus.	66
metreus est quasi varago.	360	Nibus flux.	183. 322
metreus filius dolor.	509	Nube superbie ponis ius.	179
Mertala nobilis orator.	417. 453	Niphates fluvius ex mont.	113
Mertali Roma illustres.	449	notitia vera.	414. et seq.
metens nunquam esse liber.	503	noctiluca.	522
Mertus malus poeta.	313	noctiluca servus.	522
Midas.	579	non civili homini contingit adire Coriothum.	504
Milæta chlamys	500	Notium sarrum exquisitum.	53
		Nunus.	550
		Nuntia.	141
		Nunius via.	122

Namida.	101	Pericles rex pectoncoll piaces.	490
Namidicum marmor.	162. 563	pecunia donat et genus et formam, etc.	551
Nymphæ.	2. 19. 37	Pedana regio.	514
	10	Pegasus, quid proprie.	73
O Belus et Gelas censura nota.	666	Peligid pop. venetiis infames.	255
Oceanus.	17. 100	Peloris piscis.	439
Octavius.	444	Penates Dii.	560
oderunt peccare boni virtutis amore.	584	Penelope.	56
odoribus olim perfusa sceca.	610	Peontheus. 167. disceptus a matre.	485
Odyssea.	536	peram cuique binam afflixit Asopus.	ibid.
officia varia.	658	Pergama.	100
olera in convivio etiam lutiis.	430	periculis.	59
oleum Venetianum celebre.	493. 522	perna proprie quid?	452
Olympica certamina.	6	Persæ.	12. 67. 206
Olympus mons.	189	Persarum luxus in convivio.	106
omatum, quid?	498	Petilius fur anteq Jovis corone.	401. 438
enyx.	207	petrorum currus quatuor totorum.	420
operam perdere.	373	Phaeton.	201
opes non dant animo quietem. <i>lib. 3. Od. 1.</i>	609	Phaoces luxuriosi.	637
Obilius Horatii præceptor.	493	pharmacopolæ.	218
orca piscis et vas.	409	pharus.	179
Orca.	475	Philippel omnium.	620
Orestes.	31. 147	Philippi orbis. campi Philippiel.	128
Orion sidus.	665	Philippus orator nobilis.	551
Orpheus.	474	philum et mistrum, amoris et odii periones.	336
oryza.	409	philum rex pyrgus alexandria instrumentum.	512
Osci pop. infames.	530	philosophorum sectæ varæ.	508
Osiris.	490	Phigæi patriam deserentes.	347
ostrea Lucrini optima. 314. item Circæ.	438. et 166.	Phobus.	45
ota initio convivia.	ibid.	Phroctus.	115
ota oblonga optima succi.	492	Phrygia.	51
ovi alimen seu vitellus vinum medicum officia pu- rum.	385	Picene poma laudabantur.	482. 495
ab ovo usque ad mala.	315	pictura cum poeti comparatio.	600
	P	Pierides.	206
P Actolus flavius aurifer.	pag. 345	Pierus mons.	188
Pæcius poeta.	637	pila ludus.	452
Pædus sive Eridanus fluv.	348	pila quatuor genera.	409
palla matronarum vestis.	303	pila palmaria ludum amabat Mæceus.	ibid.
Pallus.	24	pila ludus lippis et crudis noxius.	ibid.
panis cum sale, veterum cibum.	453	pila seu pilulum a bonis facere, idest patrimonium devorare.	376
panis Cansii lipidorus.	412	pileolus epulantibus proprius.	574
paraveris genera varia.	661	Pindarus.	265
parpyrus quid?	403	Peribolus.	191. 224
par impar lodere.	480	piscis elidi: et astil.	490
par nobile fratrum.	ibid.	placenta in deliciis.	520
parvulus cibum.	583	Plancus Monatius.	27
parvulus.	113	planus, idest, fraudulentus.	530
Parsia.	49. et seq. 552	platanus.	552
Parium marmor.	61	Plato.	455. 487
parochus quid?	408	Plautus.	608. 616
Parthenius pictor illustris.	285	Plejadæ.	301
partes primas, secundas, tertias agere quid?	433	Pietus, Varius, et Tuca Xœilem amœdantur.	
perturiant mores, etc.	646	Augusti iussu.	427
Parti.	43. 62	Pluto.	149
Parti mendaces.	485	pluvium evocanda ratio.	613
partilites.	378	podagra.	472. 538
passagium muliebri ornamentum.	407	penas dant improbi series ocyrus.	179
pater æneæ, quid? 519. pater domus.	509	poeseus comparatio cum pictura.	661
Patri Dii in qualibet regione.	127	poetarum insidiosa lege repressi.	614. 656
patriæ caries.	496	poetarum Dramaticorum infortuna.	627. et seq.
patula aures non resistent commissa.	594	poeta eximii descriptio.	338
patrones in cibum.	384. 414	poeta debet esse philosophia periti.	657
patroni caedi.	ibid.	poeta inani habiti.	486
paupertas veterum Rom.	172. et seq.	poeta divites muneribus datis applausum captabat.	599. 665
pauperum cineres novandales et sepulcro arcebant venefici.	517	Polemio juvenis luxuria perditus Xenocræti oratione mutatus.	481. et seq.
Pausias clarus pictor.	ibid.		

pollice utroque laudare, quid sit?

Pollio.

Polux.

Polyhymnia.

Polyphemus Cyclops.

polypus.

pomē seminis primoribus digitis ejaculati, quid et quorum?

Pomplius sanguis, Pisones.

Pompeium iun.

populi tumulus ad theatrum: ejusque studium ad spectacula.

populus arbor Herculi sacra.

porrigo capitis morbus.

porticus sive Stoicorum schola.

porticus superbia.

porticus Romæ plures.

poticum.

Prænest.

prætexta et bulla.

parvi ductilis juvenis.

Præmum.

Priapus.

principibus placuisse laus est maxime.

principium orationis non repetendum longius.

Prociæst.

profani arcebantur a sacris.

Prometheus.

propriū nihil cuiquam dedit natura.

Proserpina.

Proterus.

Proterus similis debitor leigiosus et fraudulentus.

pulsarium.

publicani node dicti?

pueri concertantes Romæ, cladem Antonii præst-

gificaverunt.

pueri non cogendi sed invitandi ad disciplinas.

pulmentaria, quid?

Poppus Trepicus poeta.

Porpura.

putra vites, cur dicamus?

pyramides.

pyrgus. Fide phimos.

Pyris et Deucalion.

Pyrrhus rex.

Pythagoras.

Pythia ceramina.

Pythias Apollo.

Q

Quæra.

quadrata rotundis matere.

Quæquerir.

Quintilis mensis, deinde Julius.

Quirinus.

Quirict.

R

Reges Deo subijciuntur.

Regina pecunia.

Regulus: ejus encomia.

Remus a Remulo quis ratione cæsus?

repotia.

repudia in honoribus interdictum non probro.

rex convivii.

Rhenus fluv.

Rhodanus fluv.

Rhodus insula et urbs.

304

310. 484

380. 389

9

410

339. 188

412

638. 636

351

617. et seq.

od. 1.7

477

153

532

348

187. 444. 535

321. 407

457

37. 49

512. 426. etc.

586

630

114

172

17. 53. 147

402

82. 145. 351. 502

11. 406.

474

552

594

369

455

551

162

349

486

259

10

201

507

664

52

589

533

499

555

13. 151. etc.

2. 127

173

551

41. 193

330

457

178

20. 130

439. 639

121

25

rhombus plicis.

rhombus magicus.

ridentem dicere verum illi vetat.

Rome.

Romuli scelus luerunt Romani.

Romulus.

Ronsus hircio.

Rubi urbs?

rube donari, quid?

rudiarii.

rumex seu lepidanthum, herbe.

rustica vite laus. Epod. 2. lib. 2. Ephr. 10.

Rutilius Lupus a Lucilio percussus.

S

Sabbata tricesima.

Sabelli seu Samnites venisclorum pericli.

Sabini pop.

sacri libri Ethnici notis explati.

sacrificandi ritus.

sagum militare.

sal cum pane, cibis veterum.

Salomon Aijacis patria.

Salemum urbs.

Sall Martia sacerdotes. 101. 103. eorum convi-

via sumptuosa.

Sallare carmen.

Sallus.

Sallustius.

salum node dicitur.

Samnites, gladiatorio genus.

Samos.

sapientes et philosophi cur herbei?

Sapientia pæne est stultitie carum.

Sappho.

Sardonia.

Sardis urbs.

satura unde dicta.

satira victores.

Saturnalia.

Saxiri.

Saturni versus.

saurus piscis.

Scaurum nobiliss familia.

sces odoribus perfusa.

Scipiada.

scois in triclinio spargebatur.

scombrici pisces.

Scopas statuaris.

Scorpius Zodiaci signum.

scribentem Romæ officium et præmia.

scruta, seu frivola.

scuræ duo certantes dicteris. Lab. 5. Sat. 5.

Scylla et Charybdis.

Scythæ.

secundus heres.

sella curulis.

seniores et juvenibus olim observati.

septem Græci sapientes.

sepulcris divitum custodes adhibiti contra vesicosos.

Seres.

Sertorii ad milites erudiendos solertia.

servorum qui vendebantur vicia delatari enutum.

eras lege.

servi glotiores quomodo plecterantur.

servi quidam aliis dominebantur et consertis impe-

rabant.

servi eruditi caris vendebantur.

314. 384. 456. etc.

551

369

182. 183. etc.

330

41. 153. etc.

506

418

127

ibid.

315

449

415

313

69. 313. etc.

411

477

334

433

17

578

101. 103. eorum convi-

via sumptuosa.

Sallare carmen.

Sallus.

Sallustius.

salum node dicitur.

Samnites, gladiatorio genus.

Samos.

sapientes et philosophi cur herbei?

Sapientia pæne est stultitie carum.

Sappho.

Sardonia.

Sardis urbs.

satura unde dicta.

satira victores.

Saturnalia.

Saxiri.

Saturni versus.

saurus piscis.

Scaurum nobiliss familia.

sces odoribus perfusa.

Scipiada.

scois in triclinio spargebatur.

scombrici pisces.

Scopas statuaris.

Scorpius Zodiaci signum.

scribentem Romæ officium et præmia.

scruta, seu frivola.

scuræ duo certantes dicteris. Lab. 5. Sat. 5.

Scylla et Charybdis.

Scythæ.

secundus heres.

sella curulis.

seniores et juvenibus olim observati.

septem Græci sapientes.

sepulcris divitum custodes adhibiti contra vesicosos.

Seres.

Sertorii ad milites erudiendos solertia.

servorum qui vendebantur vicia delatari enutum.

eras lege.

servi glotiores quomodo plecterantur.

servi quidam aliis dominebantur et consertis impe-

rabant.

servi eruditi caris vendebantur.

RERUM NOTABILIMUM. 677

lævi agris colendis addicti.	518	Tanais, fluv.	189. 210. 257. etc.
servus mediastinus.	525	Tanaisius.	167. 353
servus nomenclator.	512	Tarentina lani et porpora.	619
sestertia septem.	567	Tarentum.	83. 192. etc.
sextarius.	372	Tarpe iudex criticus poematum.	446
Sextilis deinde Augustus.	555	Tarracina, sive Auxur.	400
libyllini verus.	293	Taurus Staiilius consul.	446
Sicambri pop.	267	tela nova a Mazio inventa.	519
Sicilia.	520	Talephus rex.	351
Siculum dapes, idest, lausa.	124	Teilus porca placabatur.	613
Siculi tyranni.	539	Tempe.	26. 67. 173
Sidonia purpura.	561	tempestates ve'ut Dux templum Romæ habebant.	310
Sidonii mercatura celebres.	330	ténerris faciendi carenti que ratio?	564
signa Rom. a Partinis remissa.	192. 304	Terenus poeta.	377. 608
silentii laus et religio.	173. 179	teres atque rotundus.	316
Simonides poeta.	113	Terminalia.	315
simplex cibus utilis: multiplex noxiu.	458	terqum.	575
Sinuessa urbs.	408. 416	Tuccer Ajacis frater.	27. 51. 289
Sirenes.	461. 336	Thalio.	204
siter olus, 519. eo delectatus Tiberius.	ibid.	theatri gradus distincti.	320
Sisyphus.	150. 353.	Thebe.	26. 61. 276. etc.
Smyrna urbs.	568	Teon. Taconino dente carpere, quid?	595
Socrates, Socraticæ philosophia.	86. 234. 637	Thetens.	214
Socratis accusatoris damnatio, mors.	487	Thetis.	655
Sol unde dictus?	200	Thracia regio frigida.	28
soles deponabant veteres autquam mansa accu-		Thracas bubaces, 59. 77. in ballo furiosi.	135
berent.	523	Thyestes exarctationes.	326
solatium.	568	Thyestes et Atreus.	24. 53
somni portæ.	251	thyrtus.	160
somnia mans veriora.	439	Tiberis fluv.	11. 29. 86. etc.
Sophocles.	616	ubia qualis olim?	650
Socrate mans.	31	Tibullus poeta.	95. 108
sortes.	207	Tibur.	50. 124
sors propria odio est cui placet stiena.	525	Tigellius cantor.	375. 385. 395
sortes ex urna educendi, divinandique ratio.	432	Tigris fluv.	302
sortilegi in foro et circo.	429	tigris, fers.	71
Sosia Rom. bibliopola.	529. 660	Timagenes rhetor.	508
Sparta. Spartani patientia Inclyti.	26	Tirensis vates.	416
Spartacus belli civilis ductor.	220. 346	tiromes fortenses.	327
Spectaculis interrupta dramata; que illa;	646	Titanes.	189
spondere, sponsonis incommoda.	505	Tibomus.	80
squllæ.	492. 532	Tityus.	214
Staschus poeta insulvus.	646	toral, quid?	494. 347
sterilitatis causa.	175	Torquatus.	224. 344. 446
Stesichorus poeta.	208. 313	trabales clavi.	98
Stolci.	331. etc.	trebes mymetis.	162
stola ut et palla matronis propria.	330. 302	Tragedia origo.	655
strix avis.	1. 312	Tragici carminis virtus et efficacia.	619
Stulti celare misle uiciora incurata.	583	ejus inventio.	651. 655
stultitiam patiuntur opes.	297	Trebatiur Juris.	445. et seq.
stylus ad scribendum.	443	Tribuni militares.	416
Styx.	56. 170. etc.	tribus Romanæ.	553
sub iudice lia est adhoc.	642	Triquetra Sicilia.	507
superstitionis etymon, vis, effectus,	403	triclinii camera sulis obtenta.	525
surrentinum vinum.	492	tripodes.	285
Surrentum.	589	triumphalis curvus forma erat rotunda.	334
Sylla tyrannus.	385. 312	triumphus.	270. 329
Sylvani.	256. 435	Tivivum oppid.	412
syncope, etepsemus, 411. succore.	435	Triumviri capitales.	319
syrtis maritima.	124. 334	trochos, ludus.	244
syrtis mediterranea.	68	Troja excidii causa prima.	281
		trophæa.	135
		Tucca Enéidos emendator cum aliis.	408
		tumulus.	53. 156
		turdorum aviaria; finis optimus.	411. 419. 581
		Tutulum urbs.	277. 314

T
 Tabellarum pictarum studium offum inmodicum. 517
 talentum. 749. 551
 tall, tessera. 231

Q. Horat. Flac. Tom. II.

S 2

Tusci vici Romæ infamis.
 Typhis anacletus.
 Tyrranis abundans Sicilia.
 Tyrrhenum mare.
 Tyrtæus poeta.
 Tyrus urbs.

V

VAcuna dea vescentionis.
 vaues unde dicti?
 Valgius poeta.
 varpa unde silicatur?
 Vanius poeta.
 Varro atacinus poeta.
 vatuum carmina vetustissima, et vaticinia.
 vectigalia Romæ diversa.
 Velabrum.
 Velia urbs.
 Venasfr.oum oleum.
 Venasfrum.
 Veneficarum crudelitas. *Epid. 5. et 17. lib. 1. Sat. 8.*
 ventram laxant conchyliis, vinum Coum., *etc.*
 Venucula uva.
 Venus in talis se tesseris, quid?
 Venustum Horatii patria.
 verbera.
 verbum semel emissum volat irrevocabile.
 Vergilia seu Plejades.
 verus lapsi destinantur involvendo pipere, *etc.*
 a partice ad imos talos pulcher.
 Vertumnus Dæos.
 veru censura potis.
 Vestales.
 vestes substrictæ, item fuscæ.
 vestium differentia, pro matronis, libertinis, *etc.*
 Lib. 1. Sat. 2.
 Via Appia.
 vis sacra.
 vicarius servus.
 vicus Tusci Romæ infamis.
 villa amicorum anseos.
 Villa Horatii.
 villicus.

429 vina quædam sub dio reliquebuntor.
 16 vindicta Prætoris virg.
 539 vini cadit inscriptio apponebatur.
 38 vini condendi et comendendi ratio.
 663 vini moderate sumpti electa: et contra.
 258 vinum austarum melle utrigabatur.
 vinum Coum laxat ventrem.
 vinum optimum e vite arbori sonaxa.
 Virgilius quæ exprobrantur?
 Virgilius.
 virtus est vitium fugere.
 virtus repulsa nescia.
 virtus post nummos.
 virtus est medium vitiorum.
 virtutis insignia.
 virtutem an doctrinæ, an natura donat?
 vita brevitas.
 vitus sine nascitur nemo.
 in vitium ducit culpa fuga, si caret arte.
 vitis anoaxa arbori vinum profert exaltans.
 Vitiæ opp.
 Ulyssis.
 Ulyssis comites in porcos mutati.
 umbilicus in libro, quid?
 ad ombilicem perducere.
 umbra lo conviliis.
 Umbria Italia regio.
 onguenta in convivio.
 orbes maritima hyems tepidiores, æstate frigida.
 urea iudicialis.
 ureica in cibum.
 natura legibus damosa.
 usus in linguis summum jus habet.
 Utica urbs.
 utroque pollice laudare, quid?
 uva passa.
 Vulcanus.
 vulva nullis in deliciis.

Z

Zephyri unde dicti?
 Zethus et Amphion fratres.

I N D E X

VOCABULORUM OMNIUM,

Quae in Horatio leguntur.

Prior numerus paginam, posteriores Horatii versum indicant.

A

- A** 67. 7. 382. 11. 372. 4. 381.
 6. 402. 7
 a puero 402. 11
 a vertice ad imos talos 625. 4
 ab 33. 5. 104. 4. 7. 117. 9. 183.
 10. 187. 3. 195. 11. 226.
 4. 8. 227. 3. 230. 1. 233.
 13. 232. 10. 272. 10. 276. 9.
 bis.
 ab alto 500. 6
 ab initio ad summum 500. 11
 ab inceptis 645. 2
 ab Jove 83. 5. 402. 15. 570. 3
 ab Latino 226. 4
 ab ortu lucis ad umbram 634. 19
 ab ortu solis 241. 4
 ab ovo naque ad mala 385. 6
 ab ovo gemino 647. 1
 abscissa 322. 16. 436. 4
 abdunderit 492. 9
 addidit 183. 7
 adduxit 640. 14
 adduxit 114. 2. 233. 5
 adduxit *Vide adduxit.*
 adduxit 527. 2
 abeat 414. 2
 abeat 208. 2
 abeat 428. 6. 650. 18
 abea 418. 6
 abes 277. 2
 abest 32. 13. 99. 2. 225. 12. 594.
 8. 661. 9
 abeunte 202. 9
 abfore 401. 17
 abhinc 606. 9
 abi 261. 2. 558. 20. 635. 16
 abilit 451. 5.
 abjectis nugis 632. 11
 abjecto 393. 9
 abigit 579. 10
 abigunt 243. 8
 abu 374. 4
 abjecto 573. 7
 abire 338. 7. 431. 7. 636. 6
 abire 563. 7
 abit 405. 8. 467. 13
 abito 221. 4
 abipidit 406. 12
 abnegat 99. 3
 abnormis 412. 2
 abnuere 4. 9. 11
 abnormis 346. 6
 abortivus 338. 8
 abrotanum, vel abrotosum 611. 6
 abrumpe 284. 13
 abscondit 17. 6
 abscondere 348. 11. 383. 15
 abscondit 483. 7
 abscondere 471. 2
 absens 252. 9. 501. 3. 557. 12.
 568. 12
 absentem 385. 11. 400. 12. 405.
 9. 444. 121. 313. 6
 absentes 303. 10
 absenti 486. 6
 absint 171. 9
 absint 504. 9
 absint 331. 13
 absint 635. 10
 absolvere 483. 7
 absorta 644. 2
 absorbere 520. 11
 abstemius 570. 7
 abstergebatur 501. 14
 absterrent 403. 6
 abstinet 661. 1
 abstinent 204. 12. 191. 4
 abstinet 248. 16. 651. 3
 abstinet 252. 21
 abstinet 477. 8. 664. 12
 abstulerat 580. 10
 abstulerit 403. 9
 abstulit 127. 9. 525. 6
 absumet 151. 3.
 absumptis 580. 3
 abunde 380. 11. 544. 10
 ابوлет 501. 20
 ac 19. 3. 40. 6. 82. 4. 171. 11.
 208. 9. 245. 11. 214. 4. 309.
 8. 370. 2. 372. 1. 382. 9.
 389. 8. 418. 10. 446. 8
 ac pro sicut 4. 5. 1
 ac pro quam 512. 10
 ac si 419. 6. 480. 2. 568. 5
 Accedens silva 627. 6
 accedam 482. 6
 accedat 501. 3
 accipiat 473. 20. 503. 9
 accedens 460. 4
 accedens senectia 636. 2
 accedens 463. 15
 accedens 518. 12. 587. 2
 accedat 218. 5. 460. 5
 accedat 653. 7
 accendit 454. 5
 accendit 343. 8
 acceptis 481. 10
 acceptis 509. 4
 acceptis 4. 4. 3. 478. 14. 563. 2.
 572. 6
 accepta 604. 12. 656. 1.
 acceptus 611. 1
 acceptus 362. 5
 acceptus, Val. acceptus.
 acceptus, V. acceptus.
 acceptus, V. acceptus.
 acceptus, 447. 4. 651. 7. 614. 3.
 Acci. V. Acci.
 accidit 121. 1
 accipit 392. 9. 10. 3. 8. 1. 458.
 7. 467. 10. 408. 9. 489. 4.
 483. 11. 496. 30
 accipiat 523. 12
 accipias 371. 1
 accipiebat 558. 10
 accipiet 500. 4. 566. 2
 accipio 409. 11
 accipio 653. 7
 accipit 6. 6. 18.
 accipit 104. 8. 584. 18
 accipit 653. 14
 accit 451. 14
 Accus 107. 12
 accit 412. 6
 accredere 580. 11
 accredere 651. 16
 accretit 416. 3
 accubet 397. 3
 accutit 410. 6
 acer 13. 7. 190. 1. 300. 13. 323.
 14. 332. 6. 446. 3. 371. 13.
 374. 9. 399. 13. 440. 5. 444.
 1. 4. 9. 2. 613. 11
 acerba 504. 5
 acerba 504. 5
 acerbum frigus 589. 15.
 acerba 390. 9. 608. 10
 A

acervum meniam 519. 10
 acerata thuris 206. 2
 acerri 609. 2
 cervo 370. 1. 371. 6. 461. 5.
 635. 1
 cervos 116. 6. 497. 11
 acervum 476. 17. 721. 8
 cervus 370. 11. 538. 14
 acenit 531. 21
 aceti 458. 1
 aceto 425. 4. 430. 2. 522. 1.
 acetum. 472. 4
 Achaico 289. 5
 Achais 51. 14
 Achaeones 143. 1
 Achamenia 341. 6
 Achamenium 176. 11
 Acherousa 18. 6. 181. 7
 Acherontia 186. 13
 Achle 476. 7
 Achilles 51. 13. 352. 5
 Achilleum 119. 4. 137. 9. 424. 3.
 644. 10
 Achilles 179. 9
 Achilles Grajis iustus 627. 3
 Achivi 536. 5
 Achivi 180. 13. 476. 8. 606. 6
 Achivos 189. 4
 acidas 456. 4
 acidum 628. 7
 acies 187. 12. 452. 5
 acinaces 77. 9
 acinum 509. 8
 acipenser 446. 7
 acquirere 640. 22
 acris 472. 3
 acrem 85. 2. 379. 8
 acres 313. 9. 340. 5. 388. 15.
 277. 12. 517. 8
 acris 39. 1. 177. 2. 477. 6. 462. 9
 acris 508. 6. 519. 8
 acrior 94. 5. 194. 8. 330. 6.
 422. 1
 acris 19. 1. 389. 8
 Acrisium 213. 5
 acriter 502. 3
 acrum 24. 15
 acris 377. 1. 470. 11
 Acrocerancia 17. 4
 acta 649. 5
 actus 101. 8
 acti 648. 19
 Acti V. Acti
 Actia 504. 12
 actor cavarum 601. 9
 actor 611. 4
 actoris 650. 4
 actu 649. 15
 actum 473. 1
 actus, pro appulsus 203. 5. 332. 7
 actus, pro partibus fabularum 647.
 4. 650. 5
 acuens 133. 6
 acui 542. 14

acuisse 12. 2
 acuit 233. 4
 acumen 423. 5. 661. 1
 acumina 384. 17. 615. 11
 acuta 252. 13. 276. 16. 352. 1
 acuta xra 52. 7
 acuta voce 186. 2
 acutas 156. 4
 acutis 308. 11
 acuto 31. 6. 96. 6. 474. 9. 551.
 1. 600. 12
 acutum 469. 6. 473. 2. 565. 2.
 657. 8. 600. 6
 acutum cernis 307. 4
 ad 7. 1. 8. 6. 71. 1. 85. 8.
 191. 7. 284. 14. etc.
 ad, id est, propter 520. 12
 ad, id est, usque ad 319. 10.
 378. 1. 379. 8. 383. 1
 ad arbitrium 102. 5.
 ad arma 98. 9. bis.
 ad assem 610. 12.
 ad assem redigatur 429. 11
 ad astra 513. 7
 ad celum 502. 7
 ad cenam 559. 2
 ad cyathum 85. 8
 ad extremum 527. 9
 ad hoc 506. 9
 ad limam 593. 3. 645. 2
 ad lucrum ire 665. 5
 ad lunam prima 630. 4
 ad lunam 521. 9
 ad mare 556. 1
 ad mortem 379. 8
 ad ortum 305. 6
 ad plenam 56. 6
 ad somnum 534. 11
 ad umbilicum adducere 343. 2
 ad unguem cortigavis 536. 12
 ad unguem factus homo 406. 12
 ad usque 375. 12
 adamantinus 14. 10
 adamantinus 240. 5
 adhibe 540. 1
 addam 373. 2. 467. 6
 addant 259. 1
 addas 602. 8
 adde 133. 8. 372. 10. 478. 2.
 468. 12. 469. 1. 483. 3. 485.
 13. 495. 1. 513. 17. 516. 2.
 553. 2
 addere quod 133. 9. 518. 4
 adde hoc quod 381. 20
 addent 483. 11
 addere 53. 5. 720. 6. 620. 2
 addes 493. 5
 addicere 502. 19
 addictum 352. 2
 addictus 528. 5
 addidit 179. 8. 651. 10
 addis 250. 3
 addit 370. 2. 473. 16. 506. 6.
 570. 10

additis indicat. 194. 9
 additum 135. 1. 107. 5
 additum 191. 10
 addocet 547. 10
 addubites 401. 2
 adducera ad umbilicum 343. 2
 adducit 555. 9
 adductum 582. 11
 adduxerat 509. 9
 adduxero 296. 11
 adduxerit. v. adduxerit 1
 adempta 353. 18
 ademptum 135. 1. 640. 19
 ademptus 120. 2
 adeo 423. 7. 529. 15. 607. 9
 adeo sunt multa 361. 12
 aderat 352. 18. 403. 14. 419. 7
 aderit 236. 6
 ades 433. 3
 adesos 257. 9
 adesse 635. 15
 adesi 506. 2
 adest 49. 9. 257. 5. 453. 8.
 504. 13
 adest 224. 9
 adherens 344. 6
 adheret 477. 9
 adhesit 404. 5
 adhaere 214. 3
 adhibebitur 652. 7
 adhibet 279. 12
 adhaere 205. 1. 213. 12. 245. 7.
 289. 2. 292. 1. 371. 3. 506.
 6. 619. 6. 630. 2
 adfecere 627. 4
 adfectus 109. 5
 adfecti 634. 4
 adjectis 192. 3
 adjectant 284. 3
 adlimam 585. 15. 598. 2
 adlimat 478. 5
 adimis 237. 3. 482. 3
 adimunt 74. 3. 649. 2
 adire 495. 4. 589. 12
 adire 419. 12
 adito 501. 19
 adluere 124. 1
 adicus 434. 8
 adita 52. 5
 adjudicat 192. 19
 adiunctis 649. 4
 adiungere 480. 9
 adiutorem 473. 11
 adiuvat 501. 4
 admiserit 549. 2
 admiror 401. 15
 admittit 628. 5
 admittis 81. 3
 admittis 584. 14
 admittit acelus 477. 13
 admouit 570. 9
 admoverit 602. 5
 admoves 233. 3
 admovit 615. 11

- adoleverit 43a. 9
 adopta 553. 3
 odor 509. 12
 dulces 274. 12
 adpacere 630. 6
 adraum 558. 7
 Adria 138. 10. 210. 7. 594. 14
 Adria 16. 10. 94. 1. 120. 1.
 180. 5. 250. 1
 Adriano 52. 4
 adisceret 631. 5
 adscribi 182. 12
 adversipia 597. 11
 ausis 504. 2
 adit 309. 13. 590. 2
 adina 633. 15
 adit. Vide astrit.
 adstricto. Vide astritico.
 adstrictum. Vide astritico.
 adstringitur. Vide astrigitur.
 aditus 643. 9
 aduocam 313. 13
 adveniens 460. 15
 advenit 400. 12
 adventum 314. 2
 adverte 549. 9
 adversa res 523. 18
 adversam. V. averiam.
 adversarius 435. 11. 594. 14.
 adversis 373. 18. 463. 7. 530. 13.
 636. 13
 adverso 472. 6
 adversum 327. 9. 53a. 6
 advenit 400. 8
 adulca 277. 8. 312. 2
 adulter 352. 3
 adultera 181. 2
 adulteretur 348. 8
 adulteri 289. 5
 adulteris 223. 4
 adultera 92. 9. 102. 9. 241. 12
 adulteros 30. 9. 201. 2
 adulterum 324. 13
 aduenco 414. 5
 advocerit 203. 13
 adurgens 104. 8
 aduri 32a. 11
 adurit 70. 9
 ad usque 327. 14. 412. 9
 adusto 524. 13
 adustus 523. 11
 aditis 5a. 5
 Adri 130. 3
 Aecum 145. 11. 282. 5
 ade 439. 10
 adem 87. 3. 161. 5. 629. 77
 ades 198. 3. 560. 13
 aditus 512. 2
 adificante 481. 3
 adificare 480. 9
 adificat 483. 12
 adificat 514. 5
 adilis 477. 9
 adilus 620. 15
 Aegae 155. 2
 Aegae 259. 3
 Aegum 568. 7
 Ager 474. 8
 Aegris 384. 9
 Aegide 49. 11. 190. 8
 Aegri 638. 7
 Aegrimonia 156. 5
 Aegrimonia 342. 4
 Aegri 598. 7
 Aegro 553. 4. 612. 18
 Aegrot 403. 3
 Aegrotare 483. 11. 555. 4
 Aegrotet 416. 7. 561. 9
 Aegrotu 532. 4. 538. 15
 Aegrum 436. 3. 484. 9. 562. 11.
 613. 9
 Aeli 226. 4
 Aemilium 639. 17
 Aemolia 104. 11
 Aemula 346. 3. 598. 8. 650. 14
 Aemulari 265. 1
 Aemuli 263. 3
 Aemulos 244. 2
 Aene 500. 7
 Aeneas 281. 4
 Aeneas 284. 1. 361. 11.
 Aeneas 475. 12
 Aelia 289. 4
 Aelider 150. 7
 Aelidis 145. 13
 Aello 270. 7
 Aellum 261. 5
 Aequa 165. 1. 174. 5. 621. 8.
 608. 10
 Aequale 385. 9
 Aequales 30. 2. 340. 3
 Aequali 241. 8
 Aequam 116. 8. 476. 2. 640. 6
 Aequare 122. 1
 Aequas 393. 8
 Aequata 605. 7
 Aequae ac 569. 11. 533. 14
 Aequae 72. 7. 159. 3. 204. 1. 529.
 1. bis. 2. 533. 13
 Aequi 391. 7
 Aquis 474. 10.
 Aquis amnis 613. 14
 Aequo 20. 7. 83. 4. 189. 7. 405.
 2. 636. 6
 Aequo animo 465. 5
 Aequo Jove 689. 6
 Aequor 29. 11. 48. 2. 99. 10. 201.
 11. 304. 2. 472. 2. 536. 11
 Aequora 22. 2. 40. 13. 172. 10.
 243. 4. 277. 3. 349. 10.
 579. 14
 Aequore 11. 6. 32. 6. 396. 6.
 479. 10
 Aequoribus 275. 12. 289. 12
 Aequoris 97. 6. 220. 7
 Aequum 572. 1. 587. 14
 Aequum est 378. 9. 389. 15. 16.
 Aequus 44. 1. 268. 4. 267. 6.
 362. 8. 450. 2. 479. 2. 550. 4
 Aro 18. 4. 418. 20. 451. 1
 Aro 52. 8. 285. 2. 520. 6. 556.
 13. 621. 7. 680. 2
 Arota 176. 8
 Arota 157. 1
 Aro 129. 2. 621. 11
 Aro 381. 9. 390. 15. 16. 397.
 8. 469. 9. 471. 16. 623. 12.
 663. 3. 619. 6. 18
 Aro 80. 5.
 Aro 390. 10. 497. 12. 538. 14.
 551. 12. 611. 10. 640. 10.
 Arogo 401. 15. 639. 3
 Arognis 626. 12
 Aro 16. 4. 408. 7.
 Arochylus 616. 1. 655. 9
 Arolo. v. esculo.
 Aropi 480. 1
 Aropius 810. 7
 Aroquili. v. Esquillae.
 Aro 283. 9
 Arotem 55. 3
 Aroter 489. 3
 Arotem 603. 3. 607. 3
 Arova 63. 10
 Arova 447. 3
 Arova 124. 4. 434. 4
 Arova 122. 5
 Arova 310. 13
 Arova 89. 4
 Arova 68. 5
 Arova 127. 4
 Arova 317. 8
 Arova 56. 9. 368. 5. 385. 12. 552.
 11. 561. 8. 627. 8
 Arova imbecilla 460. 4
 Arova virilis 648. 12
 Arova 38. 4. 100. 6. 117. 11. 121.
 8. 202. 11. 289. 2. 304. 4.
 345. 9. 346. 7. 402. 15. 491.
 10. 527. 4. 550. 12. 592. 3.
 601. 10. 606. 15. 641. 4
 Arova ferax. l. rapida 121. 12
 Arotem docimus 635. 13
 Arota 648. 2
 Arotae 193. 6.
 Arotae 300. 5
 Arotae 139. 9
 Arotae 119. 9
 Arotem 118. 12. 245. 5. 91.
 506. 12
 Arota 170. 2
 Arotae 17. 14
 Arotae 199. 2
 Arota 313. 7
 Arota 197. 8. 668. 1
 Arota 598. 10
 Arota 39. 3. 509. 20. 599. 3.
 614. 9
 Arova 42. 8. 114. 5. 131. 4. 176.
 8. 608. 6. 649. 1
 Arova 193. 11. 213. 2. 300. 1
 302. 11. 413. 3. 414. 19. 417.

6. 541. 8. 596. 7. 602. 12. 600. 2
 Afrer 274. 13
 affatus 28. 3
 affec 335. 1
 affecrat 418. 10
 affert 148. 6
 affert 510. 9
 affertur 522. 1
 affigie 439. 6
 affirmo 612. 7
 affixa 214. 6
 affixit 372. 17
 affluens 225. 4
 affluens 214. 6
 affuit 322. 6
 affuit 277. 7
 Afra avis 314. 12
 Afra coclea 492. 8
 Afreni 601.
 Africa 162. 5. 286. 9. 470. 6
 Africa 225. 6
 Africano 334. 8
 Africa 238. 16
 Africo 57. 5
 Africum 7. 10. 16. 7. 239. 5.
 Africus 347. 13.
 Afria 112. 2. 103. 4
 Afrio 177. 15. 183. 10
 agam 204. 8. 326. 13. 328. 7.
 431. 12
 Agamemnonis 290. 4
 agao 523. 16
 agat 177. 5. 513. 23. 625. 3.
 Agave 485. 7
 age 20. 12. 91. 3. 148. 6. 183.
 7. 252. 14. 250. 5. 441. 2.
 472. 4. 511. 4
 agendum 398. 1. 474. 11
 agelli 374. 9. 644. 7
 agelo 418. 17. 461. 14.
 agelios 570. 11.
 agellum 503. 9. 560. 6
 agende 294. 1
 agendi 528. 15.
 agendis 558. 3. 642. 7
 agens 202. 9
 agente 257. 3
 agentis 415. 8
 ager 493. 4. 633. 5
 agere 213. 3. 612. 10
 agerens 655. 5
 ageret 475. 3
 ager 7. 7. 114. 7. 593. 6
 agere 427. 6
 agitem 545. 23
 agis 528. 7. 542. 12
 agitur 635. 12
 agi 47. 2. 431. 8. 505. 7
 agi 204. 2. 404. 12. 433. 1. 467.
 7. 471. 9. 482. 3. 510. 11. 642. 6.
 agitur 508. 10
 agitur 637. 14
 agitantur. 32. 8
 agitare 148. 2.
 agitaros 344. 9
 agitata 177. 1
 agitato 217. 7
 agitur 177. 7
 agitur 41. 3
 agitur 596. 8
 agito 403. 15
 agitur res 649. 3
 agitur res 594. 17
 agitur 207. 9
 agmina 301. 15. 351. 8. 446. 12
 agminum 178. 1
 agna 315. 4. 336. 19. 339. 16.
 428. 7.
 Agne 388. 2
 agnam 20. 6. 161. 6. 478. 6
 agni 638. 13.
 agniti 580. 11
 agnis 318. 4
 agno 293. 8
 agnos 229. 1. 477. 12
 agnosceret 581. 10
 agnam 574. 2
 agor 251. 17
 agrestes 209. 2. 652. 1
 agrestem 510. 10. 511. 7. 651. 12
 agresti 615. 7
 agrestis 591. 9
 agrestum 274. 12. 260. 6
 agri 164. 9. 503. 1. 582. 4
 agricola 614. 4
 agricolam 168. 8
 agriculis 424. 17
 Agrippa 24. 2. 475. 14
 Agrippa 550. 15. 570. 2. 572. 4
 agria 301. 14. 304. 5. 376. 11.
 287. 15. 388. 1. 448. 12. 522.
 15. 550. 10. 559. 10. 665. 6
 agro 248. 2. 246. 5. 518. 11.
 526. 5. 575. 2
 agros 4. 7. 134. 2. 175. 8. 195.
 5. 215. 13. 342. 10. 565. 8.
 593. 15. 604. 4. 631. 4.
 agrum 417. 3. 6. 503. 11. 633.
 9. 634. 12.
 agunt 330. 10
 agunt 643. 8.
 Agrycu 281. 9.
 ah 78. 12. 179. 1
 ah, ah 325. 11.
 ahena 98. 13
 ahena 94. 2. 223. 1. 550. 11
 aheneo 210. 2
 aheneus 184. 13. 528. 13
 ahenum 633. 7
 Ajacem 90. 9. 119. 5. 476. 1
 Ajacis 336. 9
 Ajax 476. 7. 477. 2. 12
 ajebam 421. 3
 aiehs 475. 4
 aiehs 402. 11. 519. 7. 523. 9.
 580. 16. 606. 2
 ajo 446. 2. 581. 5. 584. 10
 als 515. 18
 ait 368. 4. 384. 6. 386. 12. 455.
 9. 482. 8. 510. 16. 516. 4.
 552. 3. 592. 13. 631. 18
 Ajuna 369. 18. 455. 13
 ala 574. 1
 alas 160. 8
 alae 587. 10. 657. 9. 488. 10
 Alba 46. 1. 117. 8. 384. 9.
 488. 10.
 Albanum 493. 1
 Albanas 361. 13
 Albani 353. 2
 Albanis 555. 10. 238. 17
 Albano 605. 9
 Abnos 263. 14
 Albanum 520. 3
 alibates 477. 14
 alibecens 131. 5
 alibi 379. 2
 Alibi Prop. 93. 1. 402. 6. 544. 2
 alibicant 109. 4
 Alibini 658. 16
 Albinovano 361. 4
 Alibi 361. 8. 413. 8. 417. 7.
 419. 2
 Albius 597. 8
 albo Coo 490. 1
 albo panno 79. 2
 albo humero 122. 16
 albo corpore 115. 6
 albo pipere 522. 8
 album 170. 10. 206. 5
 album piper 493. 11
 Albonem 27. 23
 albus 27. 2. 250. 3. 530. 8. 552.
 141. 11. 5. 634. 7
 Albus 462. 9
 Albut 448. 14
 Alce 146. 3
 Alci 128. 7
 Alcu 599. 12. 600. 3
 Alceus 40. 17
 Alceus 537. 5
 Alcon 520. 2
 Alen 244. 6. 499. 9. 192. 5
 Alen 109. 4
 Alebat 416. 7
 Ale 493. 19. 519. 9
 ales 13. 10. 271. 4. 151. 10. 218.
 1. 263. 6. 294. 13.
 Aleur 499. 5
 Alexandra 302. 2
 Alexandri 621. 8
 Alexandro magno 620. 17
 Aleus 321. 9
 Alia 277. 2. 496. 8
 Alia 66. 6. 278. 9. 273. 16
 Algidum 361. 11
 Alie 78. 7. 209. 5. 295. 7. 386.
 16. 493. 3
 Alion 424. 5
 Aliv 477. 9
 Alis 196. 2. 309. 12. 435. 8.
 604. 13
 Aliey

VOCABULORUM OMNIUM. 683

allens 357. 6. 403. 5. 411. 2. 453. 8. 492. 10. 505. 4. 514. 1. 393. 9. 595. 10. 599. 3	allera jura 633. 12	3. 502. 6. 575. 6. 612. 16. 628. 7. 612. 2
allena 350. 9	allera 51. 8. 159. 2. 345. 9. 393. 3. 428. 9. 14. 16. 447. 2. 551. 7. 592. 3	amata 351. 11. 648. 11
allena 352. 12	alteram 137. 12	amati 251. 19
allena 359. 9. 459. 3. 503. 8. 516. 6	alterante 514. 14	amator 255. 4. 380. 7. 482. 2. 529. 14. 601. 8
alleno 400. 9	alteris 178. 13	amatores 191. 11. 387. 16. 523. 5
allenes 503. 5	alter alterius 628. 18	amatores 573. 6
allu cat. singul. 258. 10. 463. 6	alterius 241. 2. 539. 3. 575. 8. 613. 14	amavit 611. 10
allu nom. plur. 25. 1. 393. 2. 619. 9	alterius iue altera poscit opem res 643. 7	Amazonia 273. 2
allu 15. 4. 420. 16. 440. 9. 447. 25. 489. 2. 516. 5. 503. 2	alterna 429. 3	ambagibus 496. 9. 560. 6
allu 101. 8. 156. 9. 245. 8. 461. 12. 489. 11. 593. 15	alternis 614. 9. 642. 6.	ambas 359. 6
allu 545. 7. 447. 8. 457. 8	alterno 20. 1	ambas 582. 13
allu 391. 4. 418. 11	altero 195. 2	ambigitur 592. 4. 607. 10
allu 82. 2. 419. 10. 444. 9. 459. 15. 533. 2	alterum 292. 6. 172. 10. 467. 20	ambiguum 28. 8
Aliphais 421. 11	alterutrum 594. 15	ambigue 666. 12
aliquid 462. 13. 464. 4. 488. 3	alti 507. 14. 607. 12	ambiguo 125. 6. 581. 9
aliquis 186. 9. 4. 59. 2	altium 577. 9	ambire 600. 5
als 379. 5. 449. 6	altior 195. 8	ambit 97. 5
alt 69. 6. 611. 9	altis 55. 10. 311. 5. 335. 2. 149. 9. 356. 2	ambitio 504. 4
altie 23. 2. 184. 9. 281. 5. 317. 4. 356. 9. 347. 15	altius 219. 6. 404. 7	ambitione 397. 6. 417. 15. 421. 5. 444. 6. 469. 9. 633. 12
altium 170. 10. 271. 5	alto 217. 8. 291. 9. 334. 9. 413. 5. 446. 4. 414. 11. 492. 7	ambitionis 102. 10
altir 55. 4. 196. 6. 633. 6	alto. i. e. mare 568. 6. 593. 20	ambitionis 474. 11
altir 327. 5	altos 11. 5. 267. 2	ambitus 639. 2
altiti 315. 11	alticis 185. 9	ambo 475. 9. 508. 12. 652. 15
altibus 352. 5	altum 112. 4. 128. 6. 450. 1	ambos 315. 2
altud 401. 17. 473. 7. 407. 2. 522. 8	altum i. e. mare 136. 5. 176. 3	ambubajurum 175. 3
altum 387. 2	altus 205. 7. 257. 7	ambulat 525. 11. 377. 11. 399. 14
altuade 141. 5	altore 261. 6	ambules 319. 3
altu 205. 1. 338. 18. 558. 6. 372. 17. 178. 9. 337. 11. 522. 16. 617. 7	altum 239. 7. 645. 12	ambulet 331. 8. 390. 14
allabores 107. 2	altum 238. 4	ambustum 443. 2
allaput 309. 12	altum 141. 105. 10. 544. 8	ambustus 294. 12
allara 492. 12	alto 281. 1. 582. 14. 659. 13	amem 210. 8. 561. 3
allinet 666. 9	altus jura 489. 8	amens 471. 13.
allium 310. 3	Altyphank. Vide Aliphankis.	amentia 431. 2
Allobrox 146. 5	amabam 465. 9	amet 14. 1
alloquils 347. 5	amabile 218. 12. 542. 15	amet 148. 10. 442. 6. 478. 24. 600. 1. 641. 15. 650. 3
allu 174. 12. 278. 1	amabiles 290. 9	amica luto 30. 37. 3
allua 13. 10. 189. 1. 366. 9	amabilem 22. 5. 155. 4	amica 54. 7. 215. 6. 328. 8.
allu 101 518. 0	amabilis 186. 4. 631. 11	398. 12. 467. 21. 528. 14.
allum 183. 7	amabiliter 614. 13	amicæ 387. 16. 579. 12
Alpes 498. 13	ambibitur 604. 10	amicæ 405. 5
Alphius 115. 1	amibo 70. 3	amicæ 362. 14
A. pibus 171. 13. 300. 12	amanda 195. 8	amicæ 134. 9. 149. 2. 307. 2. 509. 13. 556. 2. 624. 1
Alpinus 439. 8	amando 29. 2	amicæ 664. 9
Alpium 309. 3	amandus 663. 7	amici singul. 126. 7. 207. 4. 338. 5. 534. 10. 549. 7. 593. 14. 595. 19
altu 664. 11	amant 317. 6. 331. 40. 627. 8	amici plur. 159. 8. 177. 1. 240. 10. 394. 7. 621. 17
altu 31. 3. 159. 11. 307. 1. 331. 3. 310. 5. 385. 7	amanti 515. 5	amicior 172. 1
altu 179. 8	amantis 315. 1. 616. 9	amicus 295. 18. 398. 12. 412. 6. 418. 14. 410. 2. 499. 2. 561. 10. 625. 16. 652. 7. 638. 1. 605. 14
altu 311. 3. 328. 7	amantium 212. 3	amicitia 338. 13. 663. 21
altu 519. 10	amato 178. 14. 197. 5	amicitiam 345. 5. 414. 12
alter 370. 7. 407. 1. 400. 2. 420. 6. 439. 1. 519. 11. 551. 5. 562. 4. 611. 653. 21. 634. 1	amator 411. 2	amicitia 504. 12. 614. 15
	amator 666. 7	amicitia 611. 2
	amari sermone 423. 7	amicitia 611. 2
	amari verb. 359. 17	amicitia 611. 2
	amari folia 472. 1	amicitia 611. 2
	amari 473. 3. 513. 9	amicitia 611. 2
	amari 74. 3. 223. 10. 221. 3. 371.	amicitia 611. 2

- amictur 603. 8
 amico 131. 3. 284. 5. 376. 3.
 397. 15. 401. 10. 404. 4
 amicus Harcoe 503. 12
 amicorum 339. 16. 387. 4. 418.
 7. 620. 7
 amicos 28. 3. 106. 3. 338. 0.
 375. 4. 385. 1. 388. 16. 406.
 9. 444. 9. 548. 8. 506. 4
 amicus 312. 13. 382. 3
 amictum 520. 2
 amictus 12. 12
 amictus 285. 6
 amictum, *adfect.* 511. 2
 amictum, *id est*, *gratum* 158. 6.
 202. 8. 282. 11
 amicum 103. 6. 187. 11. 336. 4.
 389. 19. 400. 12. 412. 3. 431.
 17. 498. 5. 509. 4. 523. 4.
 665. 10
 amicus 79. 1. 125. 1. 333. 3.
 350. 1. 372. 6. 387. 9. 389.
 15. 390. 8. 392. 3. 403. 9.
 404. 1. 419. 9. 391. 4
 amictus 490. 2
 amictus 194. 10
 amire 327. 11
 amittit 371. 15
 amne 281. 7
 amnes 165. 9. 257. 14
 amnem 183. 5
 amni 442. 7. 630. 19
 amni 18. 1. 89. 4. 205. 5. 435.
 1. 539. 9. 641. 10
 amo 384. 2
 amora 575. 17
 amora 117. 10. 186. 6. 302. 15
 amori 604. 6
 amoris 533. 4
 amoris agra 635. 2
 amorem Lucanum 55. 1
 amor 46. 11. 60. 3. 75. 1. 95.
 6. 117. 1. 222. 7. 230. 8.
 272. 8. 280. 2. 213. 15. 338.
 15. 348. 7. 343. 9. 387. 1.
 amore 701. 11. 125. 3. 337. 3. 4.
 402. 7. 419. 9. 480. 6. 481.
 4. 412. 10. 518. 4. 654. 2
 amorem 343. 5. 344. 10. 373. 2.
 533. 5. 535. 6. 608. 5
 amores 32. 11. 135. 3. 139. 3.
 200. 7. 234. 3. 259. 6. 345. 7
 amori dote ludum 210. 1
 amicitibus 61. 4. 142. 7. 157. 7
 amicitis poeniam 325. 9
 amorum 297. 6
 amotis 355. 5
 amoco 369. 13
 amovere fruiter 626. 12
 amovet 305. 2
 amovet 613. 6
 Amphion movit lapides cecando
 213. 2. 613. 6
 Amphion cecit *fratri* 593. 14
 Amphionus 393. 11
 amphora 203. 9. 639. 6.
 amphora 3. 2. 1. 207. 2
 amphoram 234. 6
 amphotis 312. 8
 ampla 581. 1
 amplas 461. 1
 amplexes 611. 5
 amplexatur 380. 5
 amplis 544. 3
 ampler 397. 12
 amplis 414. 11
 amplius 46. 5. 373. 4. 381. 5.
 374. 2. 103. 4
 amplum 129. 3
 ampullas 645. 5
 auripollat 542. 5
 amputans 312. 4
 Aunyas Epod. 12
 amittit 102. 4
 an 41. 7. 8. 9. 118. 7. 120. 5. 186.
 4. 233. 5. 251. 11. 15. 284. 3.
 300. 5. 316. 7. 329. 2. 350.
 6. 7. 339. 5. 350. 8. 383. 5.
 402. 18
 an non 482. 3
 Anacreon 289. 1
 Anacreonta 347. 4
 ancepti 447. 15. 450. 6
 Anchisa 301. 9
 Anchisa 233. 11
 ancillorum 193. 5
 ancilla 510. 22. 595. 5
 ancille 219. 1
 ancillas 424. 3
 Ancus 284. 1. 550. 16
 Andromeda 256. 5
 angit 595. 8
 angiporto 24. 10
 angit 478. 3. 619. 11. 647. 18
 angue 508. 5
 anguem 649. 23
 angies 147. 4. 214. 4
 angus V. angue.
 angubus 212. 7
 angulo 33. 5
 angulus 125. 6. 503. 8. 576. 3
 angusta 556. 16
 angustam 177. 1. 557. 3
 angustis 138. 4. 426. 7
 augusto 494. 2
 aulibus 51. 10
 aulies 508. 14
 aulix, *num. singul.* 16. 3. 41.
 11. 139. 8. 209. 12
 aulix *plur.* 405. 1
 aulix Thracie 295. 12
 aulialis 391. 8
 auliantem 440. 6
 aulias 26. 5. 428. 8. 509. 17
 aulim i *ag.* 114. 6. 204. 10. 376.
 8. 396. 13. 477. 2
 aulim *plur.* 639. 12
 aulim 297. 8. 447. 10. 567. 8.
 602. 2
 animo 80. 6. 190. 16. 284. 6. 401.
 16. 404. 10. 538. 16. 575. 1
 animos 54. 1. 221. 5. 403. 5.
 429. 11. 569. 7. 649. 6. 639.
 4. 603. 14
 animosum 62. 5. 424. 3
 animosus 138. 5. 187. 6
 animus 54. 8. 61. 4. 111. 7.
 113. 10. 212. 7. 210. 7. 266.
 12. 279. 18. 315. 2. 388. 4.
 419. 5. 470. 8. 461. 3. 509.
 6. 537. 3. 539. 7. 630. 9
 animus aequum 297. 7
 animus 120. 3. 117. 2. 271. 10.
 274. 1. 2. 1. 1. 381. 6. 517.
 11. 523. 13. 539. 8. 644. 1
 animus aequus 565. 7
 animus nisi se eligit quando
 575. 10
 animus peregre est 577. 1
 animus sine corpore velox *ibid.*
 Anie precepti 27. 5.
 annuunt 499. 3
 annelli 511. 9
 anni *genit. sing.* 291. 6
 anni *nom. pl.* 149. 4. 460. 3.
 629. 5. 649. 1
 Annali 275. 7. 346. 7
 Annibalem ibum 141. 2. 201. 1
 Annibalis 286. 7
 annis 310. 3. 419. 17. 556. 12.
 607. 3. 643. 3
 anno 89. 10. 206. 8. 208. 5.
 238. 8. 403. 8. 602. 14. 606.
 13. 17
 annoa amicorum villis est 572. 2
 annoa 585. 12
 annorum 160. 3
 annos 122. 13. 135. 6. 237. 6.
 294. 7. 209. 10. 319. 7. 472.
 5. 606. 9. 614. 12. 628. 11.
 annota corum 227. 5
 annos volumina 605. 8
 annota palto 483. 1
 annua cultura 141. 6
 annuerunt 440. 7
 annuus 664. 5
 annuist 281. 3
 annui 91. 2. 291. 2. 370. 3.
 571. 6. 571. 4. 614. 2. 602. 12
 annuo spatio 277. 11
 annulo 514. 12
 annus 283. 7. 313. 7. 460. 2.
 506. 7. 508. 12. 608. 8
 annus V. abnormis.
 annosus *ibid.* 504. 11
 ante 89. 8. 211. 1. 255. 2. 282.
 3. 290. 4. 302. 8. 309. 19.
 306. 7. 370. 4. 383. 6. 394.
 1. 3. 2. 3. 394. 14
 ante aras 422. 2
 ante Larem 508. 8
 ante. *adverb.* 473. 2
 antea 237. 2

- antecedentem 179. 2
anteferat 609. 3
anteferendo 601. 1
antihac 103. 5
antais 540. 1
antait 98. 11
anteona 47. 4
Antaner 533. 9
antequam 259. 1. 252. 5
antertati 43. 12
Anteyram 470. 2. 474. 12
Amyciris 637. 4
Amulochum 135. 5
Amulochom 202. 1
Antiphatham 646. 9
antiqua ilica 113. 1
antiqua tampla 461. 4
antique 513. 1
antique 609. 4
antiqui 460. 8
antiquis 112. 4. 610. 3.
antiquissimam 606. 1
antiquo 474. 15. 527. 3
Autum 97. 1
Autoni 267. 2. 407. 1
Autoniola Mista 528. 3
autis 245. 4
autro 21. 5. 127. 2. 188. 9
autum 449. 4
autus ainalg. namin. 74. 9. 208.
2. 35. 432. 5. 501. 15
aues plur. 327. 6. 335. 4. 398. 1
anglia 236. 2
Anxor 406. 5
Anyi 487. 3
apella 413. 2
Apocem 612. 6
Apenninus 340. 5
aper 8. 11. 321. 15. 456. 2. 469.
4. 491. 6. 519. 9
aperire 158. 9
aperis 401. 3
aperta 623. 6
apertam 614. 15
aparte 39. 20
apertis 650. 10
apertos 542. 2
apertum 217. 6. 389. 6
apes Calabris 225. 6
apicam 96. 5
apicet 214. 9
aplo 150. 4
aps 123. 3
aptem 102. 6. 293. 3
Apollinari 265. 9
Apollina 26. 1. 610. 1
Apollinem 88. 3
Apollinis 67. 3. 34. 9
Appulo 12. 10. 20. 7. 33. 7.
138. 4. 190. 12. 310. 5. 433.
14. 500. 4. 542. 8. 584. 20.
604. 5
apponere 4. 6. 7
apparat 106. 2
appara 138. 6
appareat 336. 4
appareat 622. 6
apparara 183. 2. 620. 7
apparet. penult. longa. 362. 2.
634. 6. 618. 6
apparet. penult. brevi. 314. 6
appellat 389. 7. 424. 13. 424. 16
appelle 405. 6
appellat 468. 4
appello 458. 5
Appi 404. 5. 550. 15. 592. 5
Appia 530. 15
Appiam 319. 12
appingit 639. 15
Appius 415. 10
applicet 213. 8. 352. 11
applotens 317. 18
apponatur 513. 13
apponet 12. 11
apponet 122. 13
apponit 383. 9
apposita 520. 6
appositus 53. 8
apprecati 306. 6
Appula 448. 4
Appuli 301. 12. 313. 20
Appuli 53. 7
Appulo 186. 8
Appulus 193. 4. 225. 11. 447. 13
aprica 226. 8
aprici campi 648. 8
aprico 427. 6. 583. 10
apricos 70. 6
apricum 29. 3. 550. 13
Aprilem 294. 3
aprit 277. 11
apros 313. 10. 579. 13
aprum 217. 8. 400. 8. 479. 9.
593. 9. 594. 2. 639. 13
apta 127. 27. 557. 17. 641. 8
apta quadrat. equis 157. 15
aptantur 199. 4
aptare 542. 4
aptari 141. 4
aptaria 461. 11
apte 650. 6
aptior 188. 8
aptis 649. 4
aptios 491. 3
apto 42. 6
aptum 26. 7. 602. 10. 645. 6
apto 387. 7. 499. 2. 527. 15.
624. 6
apud 233. 5
Apulia 411. 7
Apulie 120. 9. 317. 6
Apulicum 210. 4
aqua 89. 4. 323. 6. 412. 2.
563. 5
aqua 7. 17. 186. 7. 212. 8. 225.
4. 27. 4. 260. 9. 272. 3. 313.
3. 30. 2. 411. 4. 579. 7.
627. 10. 639. 2
aqua fons jugi 503. 2
aquam 230. 6. 371. 15. 401. 2.
405. 1
Aquilus 370. 3
aquis 175. 7. 264. 20. 322. 13.
613. 13
aquila 387. 5
aquila 274. 3
Aquila 360. 1. 376. 2. 505. 3.
522. 15
Aquilone 340. 10. 631. 7
Aquilonibus 19. 8. 134. 6. 211.
2. 641. 7
Aquilonem 565. 12
aquosa Ida 213. 12
aquosus Eurus 330. 5
aquosus lagoor 115. 6
aia Diana 639. 1
aia vetus 228. 7
ara castis vincita verbania 293. 6
Arahas 100. 11. 54. 6
Arabum 85. 1. 145. 4. 240. 2.
529. 10
aram 219. 6
arando 500. 11
arare 517. 5
aras 477. 1. 604. 12
arat 325. 1. 319. 11. 448. 2
arator 19. 3
aratra 309. 18
aratro 122. 1. 369. 14
aratum 54. 1. 641. 9
aravit 503. 12
arbitet 569. 3
arbitet Aonia 16. 10
arbitet pugna 213. 8
arbitra non infidelis 324. 6
arbitria 284. 8
arbitrio 178. 12. 470. 5. 502. 15
arbitrium 202. 3. 641. 12
arbitrum 13. 3
arbor 44. 6. 69. 20. 187. 23.
469. 8
arbores 175. 7. 409. 4
arbores 38. 10. 349. 8
arboras 278. 13
arboribus 71. 6. 213. 2
arboris 201. 8
arborum 150. 9. 515. 1
arbot 144. 3
Arbutus 443. 15
arbutus 174. 1
arbutus 414. 1
arbutus 8. 6
arbutus 55. 5
arca 372. 3. 426. 8. 472. 6.
514. 18
Arcania 295. 10
arcano 337. 21. 343. 5. 447. 9
arcanus sacra 324. 8
arcanus 179. 5
arcani 60. 5
arcanus 81. 5
arcanum 233. 5. 592. 7

VOCABULORUM OMNIUM. 687

- avellus 474. 2
 avellus 378. 18
 avellus 378. 11. 327. 3
 avellus 447. 6
 avellus 344. 13
 avellus 604. 4
 avellus 415. 2. 491. 3
 avellus miscerit eum 418. 10
 avellus 411. 1
 avellus 417. 4
 avellus 404. 9
 avellus 411. 12
 avellus 639. 2
 avellus 348. 8
 avellus 417. 14
 Assyria 159. 14
 Assyria 183. 1
 Assyria 644. 8
 at 345. 8. 422. 5. 423. 3
 at 421. 4
 Atterio 203. 1
 atterio 216. 9. 251. 3. 266. 13.
 333. 15. 513. 7
 atterio 617. 1
 atterio 207. 1
 atterio 144. 5
 atterio 160. 5. 634. 5
 atterio 475. 13
 atterio 389. 8
 atterio 437. 13
 at 59. 2. 82. 8. 99. 6. 135. 4.
 163. 3. 205. 1. 313. 7. 317. 9.
 321. 1. 322. 12. 343. 1. etc.
 Atabulus 411. 8
 Atacino 440. 8
 atavis 1. 1
 ater 150. 4. 250. 2. 531. 3.
 634. 7
 Athenas 626. 8
 Athenas 628. 11
 Athenas 371. 19. 512. 4. 619. 13
 athlenarum 611. 9
 Atiantas 96. 2
 Atimicium 97. 1
 Atlantis 34. 1
 atque 10. 1. 14. 2. 29. 4. 31. 2.
 41. 4. 67. 8. 272. 8. 291. 7.
 513. 10. 593. 11. 595. 1. etc.
 atque, l. e. quam 344. 5. 577. 8.
 517. 4
 atqui 71. 4. 106. 5. 204. 3. 325.
 7. 339. 5. 418. 10. 434. 4. etc.
 atque 125. 2. 176. 7. 158. 1. 336.
 4. 496. 5. 618. 8
 atque his trium sororum 118. 1
 atque 81. 7. 293. 9
 atque 621. 3
 atque 147. 2. 220. 3. 503. 10
 Atreides 38. 1
 Atreidem 136. 3
 Atrendes 119. 7
 Atreus 643. 22
 atque 522. 14
 atria 548. 9
 Atrella 476. 1
 Atrella 517. 17
 Atrella 477. 4
 atria 187. 3. 326. 6. 449. 6. 555.
 6. 591. 7. 599. 13. 603. 8.
 atrium 176. 13
 atro 339. 1. 553. 5
 atrocem 113. 4
 atrox 51. 6. 218. 9
 atrum 105. 4. 453. 4. 638. 5.
 668. 9
 Atte 610. 4
 attago 314. 12
 Attali 162. 5
 Attalicia 7. 7. 56. 1
 attamen 446. 12
 attentum 446. 15
 attentas 625. 9
 attenti 616. 10
 attentus 618. 9
 attentus 309. 5. 560. 15
 attentus 95. 6
 attentus 409. 3
 Atti 441. 4. 634. 4
 Attica 519. 13
 Atticus 16. 1
 attingit 181. 1
 attingit 414. 7
 attingit 62. 6
 attinet 239. 1. 320. 1
 attingit 580. 9
 attolens. v. tollens.
 attollere 590. 3
 attoluit 231. 6
 atrox 291. 4
 atrox 294. 12. 532. 9
 atrox 632. 18
 atrox 114. 1. 242. 16. 658. 13
 atrox 529. 9
 atrox 397. 6. 418. 13
 atrox 259. 1. 580. 8. 634. 12
 atrox 373. 18
 atrox 239. 1. 310. 5. 574. 4.
 519. 1. 585. 3. 612. 15. 633. 11
 atrox 479. 2. 637. 9
 atrox 503. 3
 atrox 13. 4. 81. 8. 196. 1. 400.
 11. 443. 4. 447. 2. 448. 8. 640.
 10. 042. 1
 atrox 514. 16
 atrox 184. 14. 226. 8
 atrox 402. 18
 atrox 413. 16
 atrox 617. 9
 atrox 229. 1. 165. 10. 389. 16
 atrox 17. 9. 11. 40. 13. 190. 4.
 250. 30. 443. 14. 474. 11. 498.
 2. 627. 1. 653. 1
 atrox 446. 6. 528. 8
 atrox 242. 8. 471. 19
 atrox 585. 15. 630. 19
 atrox 638. 10
 atrox 576. 8
 audes 417. 11. 542. 11. 632. 9.
 644. 15
 audet 203. 5. 362. 2. 612. 11.
 616. 5. 622. 14. 662. 6
 audi 362. 5. 368. 13. 576. 11.
 577. 6. 629. 7. 647. 2
 audier 244. 11
 audiat 40. 4
 audiat 214. 11. 232. 2
 audientem 268. 4
 audientem 12. 8
 audierat 632. 12
 audieris 502. 11. 521. 9
 audierit 468. 3
 audiet 12. 2. 4. 485. 2
 audire 111. 4. 186. 5. 379. 3.
 469. 8. 530. 8. 531. 11. 612.
 2. 631. 8
 audiret 399. 1. 628. 18
 audiri 581. 21
 audis 74. 6. 211. 3. 237. 3. 259.
 3. 504. 6. 582. 2
 audis, l. e. vocaris 517. 7
 audist 507. 11. 557. 12
 audit 163. 9. 205. 1. 261. 2.
 303. 1. 590. 13. 573. 13
 audita 173. 2
 auditem 73. 6. 494. 14
 auditis 186. 4
 auditor 600. 4
 auditorum 647. 3
 auditoris 436. 8. 643. 8
 auditum 112. 7. 627. 17
 audivere 298. 1. 2
 audiret 372. 3
 audis 573. 9
 audier 303. 6
 atrox 649. 15
 atrox 509. 12
 atrox 509. 12
 atrox 487. 1
 Aventino 617. 19
 Avanticum 361. 12
 Aventicum 363. 12
 avensum 121. 3
 avensum 257. 8. 406. 8
 avensum 330. 13
 avensum 471. 13
 avensum 491. 2
 avensum 614. 5
 avensum 405. 9
 avensum 271. 6. 313. 4. 510. 12
 avensum 293. 7. 401. 1
 avensum 479. 11. 513. 2.
 avensum 327. 4
 avensum 471. 8. 475. 17. 583. 13
 avensum 471. 14
 avensum 471. 3. 517. 2. 411. 13.
 509. 3. 597. 6. 607. 10
 Avellus 407. 1
 Avellus 489. 5
 Avellus 288. 21
 Avellus violens 260. 8. 501. 12.
 572. 18

VOCABULORUM OMNIUM M. 639

- bestia 256. 4. 167. 5. 255. 11.
495. 5
bestium 247. 9
bestia 20. 8. 332. 4
besti 20. 5. 183. 2. 291. 13.
508. 11. 519. 1. 630. 7
bestior 209. 4. 299. 7
bestis 87. 1. 369. 5
bestio 564. 14
bestorum 110. 1
bestum 157. 8. 203. 3. 291. 13.
374. 1. 449. 2. 552. 8. 575.
7. 582. 18. 603. 10
bestum nihil est ab omni 157. 8
bestus 78. 5. 163. 8. 311. 1.
394. 9. 397. 1. 495. 2. 509.
20. 536. 1. 593. 2
best 596. 8
bella 8. 9. 141. 11. 300. 4. 362.
2. 372. 11. 402. 10. 541. 8.
583. 6. 594. 6. 604. 3.
bellante 361. 10
bellantis 177. 7
belle 403. 13
Bellerophonis 217. 5
Bellerophontem 243. 2
Bellerophonti 204. 9
belli 108. 2. 113. 1. 146. 4.
168. 11. 276. 16. 302. 5. 392.
3. 399. 9. 535. 1. 9
belli civis 2101. 620. 12
belli domique 602. 9. 620. 13
bellica rei 290. 1
bellicosi 184. 5
bellicosus 138. 9
bellis 343. 5. 612. 7
bello 42. 5. 91. 6. 155. 5. 247.
3. 334. 6. 391. 13. 462. 11
Bellona 478. 11
bellua 321. 10. 406. 8. 515. 10
bellua conticeps 127. 2
bellue multorum caput 532. 7
belluis 40. 15. 250. 11
belluosis 305. 1
bellum 67. 4. 127. 3. 182. 7.
278. 11. 309. 16. 405. 2. 424.
2. 7. 448. 4. 482. 10. 600. 14.
646. 1. 658. 4
bene 128. 2. 177. 12. 142. 6.
156. 4. 243. 13. 252. 11. 253.
6. 274. 7. 287. 2. 383. 7.
399. 15
bene erat 462. 2
bene est col. est. 226. 2. 503. 4
bene esse 533. 10
Beneventum 411. 1
benigna 153. 4. 258. 20. 341. 4
benigna 355. 10
benigne 456. 6. 559. 3. 582. 8
benignis 268. 11
benignitas 310. 3
benignus 30. 11. 587. 1
benigno 56. 6. 276. 14. 447. 3.
benignum 568. 11
benignus 376. 1. 380. 3.
benignus vini somnique 464. 1
Berecynthiae 251. 10. 264. 2
Berecynthio 60. 2
bibem 73. 7. 332. 4
bibant 179. 6
bibendi 131. 3
bibendum 103. 1
bibentem 107. 4
bibenti 624. 9
bibere 207. 2
bibere 599. 1
bibere 210. 9
bibere 433. 4
biber 65. 4. 446. 4
bibulus 321. 6
bibis 298. 4
bibiter 136. 15
bibisti 631. 4
bibit 146. 8. 181. 3. 596. 19.
bibuli 596. 3
Bibuli 114. 6. 444. 8
bibulum 576. 14
bibunt 305. 12
bicornis 360. 6
bidental 663. 7
bidentium 239. 5
biformis 170. 2
bile 45. 4
Bilem 339. 2. 599. 3. 631. 16.
677. 7
Bilibri 537. 14.
Bilingali 439. 2
Bilia 358. 1. 435. 2. 472. 7
Bimarit 25. 1
bimestris 227. 7
Bini 63. 2
Bioneis 627. 10
Bipedalis 406. 1
Bipendibus 275. 15
Biremis 259. 2
Birri 399. 17
bis 157. 15. 199. 3. 209. 15. 264.
6. 319. 6. 323. 4. 333. 20
bis dena 625. 18
bis mille 333. 10
bis quinque viri 605. 6
bis ter 319. 6
bis. terque 660. 15. 666. 1
Bistonidum 168. 3
Bitho 424. 11
Bithyne 98. 1. 551. 6
Bimmen 326. 6
blandia prece 665. 7
blandia 263. 3
blandi 369. 11
blandienti 214. 1
blandior 239. 7
blandius 73. 6
blandum 40. 3
blandus 613. 13
Blandula 218. 7
Bleret 513. 13
blatrum 472. 6
bobas 131. 6. 311. 3. 361. 8
Batum 621. 11
Bollae 431. 4
boce 268. 5. 359. 13. 389. 15.
17. 533. 10. 411. 1. 585. 15
bona pars hominum decepta etc.
371. 16. 656. 15
bona 1. 1. facultates 475. 11
bonae 262. 2. 611. 16. 626. 8
bonam 362. 17. 580. 13
bone 277. 5. 279. 18
boni 287. 14. 432. 1. 508. 13.
584. 13
bonis 73. 2. 116. 3. 275. 11. 277.
1. 286. 3. 510. 10. 650. 7
bono 234. 6. 544. 5. 583. 1. 624. 1
bonorum 372. 15
bonos 287. 14. 574. 11
bonum 563. 13. 600. 15
bonus 291. 7. 380. 3. 387. 103
393. 4. 408. 2. 630. 10
Borea 243. 1
bos 277. 17. 449. 3. 560. 11
577. 5
Bosphori 171. 2
Bosphorum 141. 1. 187. 16
bove 228. 12. 584. 19
bovem 576. 7
boves 35. 4. 315. 8. 333. 5
bovis Epod. 8
brachia 30. 8. 45. 1. 121. 5. 142.
9. 194. 209. 2. 382. 8. 434. 16
brachis 189. 9. 344. 7
Brannon 316. 11
breve 102. 6. 382. 5. 435. 6.
601. 8
breve 117. 9. 299. 9
brevis. 1. 1. paulo post. 541. 9
brevis 38. 2. 156. 8. 382. 9. 606.
17. 653. 11
brevis 312. 2
brevisioribus 599. 9
brevis 21. 9. 153. 7. 490. 1. 509.
20. 539. 7. 614. 9. 659. 8
brevis esse laboro 639. 9
brevitare 477. 1
Brute 119. 3
Britannis 392. 3. 301. 2
Britannos 67. 6. 100. 1. 188. 2
Britannus 329. 9
bruma 283. 12. 305. 3. 360. 10
brumam 568. 10
brumal 125. 1
Brundisium 413. 6. 589. 14.
592. 5
brute tellus 95. 7
Brute 425. 6
Bruto 127. 2. 424. 8
Brutum 424. 14. 15. 548. 4
Bucces 369. 7
Bulati 167. 1
Bupatio 318. 14
buxo 103. 3
Byzantia 493. 1

C

Caballi 420. 7
 caballus 418. 4
 caballum 560. 12. 593. 6
 caballus 527. 5
 cacetum 429. 5
 cacinnum tollent 644. 3
 cacumine 348. 4
 cadant 607. 7. 640. 18
 cadat 379. 6. 607. 2. 617. 5
 cadever 501. 16
 cadavera 425. 13
 cadent 641. 13
 cadentia 591. 12
 cadentis 525. 4
 cadi 525. 12
 cadis nomen 99. 7. 129. 8. 472. 3
 cadit 128. 5. 264. 16. 336. 5
 Cadmo 417. 2
 Cadmus 649. 13
 caduo 255. 2
 caduco 189. 3
 caducum 144. 11
 cadum 220. 9. 230. 5. 297. 4.
 673. 1
 caduet 641. 4
 cadus 293. 3
 Cae v. Cae.
 caet 145. 5. 488. 19
 Caecilio 640. 19
 Caecilius 608. 3
 caecior 391. 7
 caecus 250. 5
 Caecuba 151. 3. 520. 2
 Caecubum 67. 3. 103. 5. 254. 1.
 331. 1. 335. 6
 caecum 388. 1. 467. 8
 caeus 586. 7
 caeus amor sui 60. 3
 caeus furor 330. 6
 caeam 620. 5
 caetas 392. 16
 caete 194. 3. 259. 3. 503. 3
 caetebat 392. 6
 caeti 113. 2. 178. 4. 242. 6.
 273. 17
 caetem 31. 2
 cadere 472. 15
 caedibus 665. 4
 caedimur 629. 9
 caelatum 629. 4
 caemeta 176. 2
 caementis 240. 3
 cepe 571. 9
 Certe cera 553. 10
 cerula 542. 2
 cerulea 346. 1
 cera 315. 4
 Ceter 14. 3. 204. 7. 219. 6. 304.
 4. 335. 4. 587. 12. 603. 4
 Cetera 43. 7. 67. 3. 220. 8.
 261. 7. 274. 10. 505. 8. 532.

2. 451. 3. 447. 1
 Ceterum 99. 10. 188. 6. 257.
 10. 277. 16. 334. 1
 ceterum 50. 4
 Ceteris 15. 4. 24. 8. 43. 6. 135.
 11. 142. 1. 245. 4. 308. 1.
 333. 3. 471. 11. 446. 7. 446.
 15. 512. 6. 574. 7
 Caesaris Augusti 626. 13
 Cetus 379. 8. 391. 3
 cetera turba 520. 15
 cetera 32. 5. 257. 6. 268. 19.
 341. 4. 168. 12. 332. 11. 390.
 1. 403. 14. 528. 1. 564. 3.
 566. 25
 ceteris 279. 10
 Calaber 526. 4
 Calabre 215. 8. 286. 12
 Calabria 89. 1
 Calabris 309. 19. 633. 15.
 Calabros 94. 6
 Calais 209. 14
 calami 50. 7. 464. 5
 calamo 666. 10.
 calamus 612. 9
 calanda 81. 1
 calcar 620. 1
 calce 449. 3
 calceus 397. 10. 566. 13
 caldior 388. 15
 calebo 295. 7
 calefactus 633. 7
 Calera 89. 5
 Kalenda 390. 11
 Kalendis 206. 1. 315. 15
 Caleno 64. 5
 calentem 126. 9
 calenter 156. 9
 calentis 337. 5
 calet 553. 9
 calet 21. 1. 469. 11. 612. 4
 Calibus 296. 12
 calicem 434. 4
 calices 508. 5. 521. 7. 547. 11
 calidus 255. 2
 calidus 251. 15. 543. 8. 628. 2
 calidum 430. 1
 caliginos 257. 3
 callemus 655. 2
 callet 291. 16
 calido 213. 4. 640. 12
 calidi 243. 3
 calidum 42. 2. 165. 4
 calidos 466. 2. 517. 7
 Callimachus 629. 12
 Calliope 186. 1
 callosa 488. 12
 calo argutus 577. 4
 calones 410. 7
 calor 554. 8
 calores 289. 3
 celoribus 243. 13
 caluisse 255. 2
 Calvum 438. 2

caele 618. 7
 Camen 42. 2. 517. 1
 Camena 158. 2. 187. 7. 281. 8.
 288. 8. 440. 7. 593. 17. 597.
 12. 655. 3
 Camerac 362. 5
 cameram 483. 1
 Camillus 551. 9
 Camillus 42. 5
 camino 411. 11. 486. 18
 ceminus 568. 10
 Camena v. Camena.
 Campana supellex 421. 5
 Campana trula 473. 10
 Campanis 522. 15
 Campano 408. 5
 Campanum 410. 1
 campestre 308. 9
 campestris 241. 1
 campestris 595. 5
 campetribus 602. 3
 campi pinguis Asia 561. 1
 campi gen. 564. 22. 648. 8
 campis 69. 9. 104. 10. 135. 4.
 208. 6. 213. 9. 216. 1. 283.
 1. 329. 5
 campo 208. 9. 373. 6. 467. 18.
 507. 5. 528. 16. 517. 4
 campot 122. 4. 171. 4
 campum 29. 4. 174. 4
 campus 27. 1. 33. 1. 112. 6
 caua nive conspuet Alpes 498. 15
 cantem 34. 1. 208. 6. 488. 8
 canes 404. 2
 caudent 110. 1
 caudent 580. 12
 caudentis 12. 21
 caudentis 406. 5
 cauderet 510. 3
 candida 209. 2. 384. 8
 candida 204. 2. 338. 19
 candida 243. 10
 candida 57. 6. 342. 10. 444. 8.
 544. 8
 candidi 203. 1
 candidiores 408. 2
 candidi 222. 2
 candido 264. 7
 candido 43. 9
 candidum 31. 3. 316. 9
 candidum ingenium 337. 16
 candidus 554. 5. 614. 4
 cane 313. 2
 cane pejus et angus 582. 5.
 canebat 92. 2
 canem 474. 16. 594. 2
 canem 406. 10
 caneo 213. 2. 500. 2
 canentes 282. 7. 314. 2
 canere 628. 11
 ceoerent 655. 5
 caneret 49. 4
 canes nomen 124. 14. 418. 14.
 893. 12

- canet 624. 9
 canibus 352. 3. 510. 15. 648. 8
 Canicula rubra 498. 11
 Canicula 561. 8. 118. 9
 Canilia 116. 8. 322. 2. 324. 4.
 351. 6. 448. 14. 523. 4
 Canide 430. 11
 Canidium 428. 3
 Canis pro silere 565. 1
 Canis prop. viri 529. 11. 457. 9
 canis animal domestic. 248. 2.
 322. 19. 359. 6. 364. 13. 458.
 3. 501. 14. 536. 17
 canis adject. 19. 4
 canistris 510. 5
 canis 206. 3. 440. 5
 canite 159. 6
 canicula morosa 322. 13
 canora 658. 11
 canoris 40. 3
 canores 620. 6
 canorus 171. 3
 canos capillus 139. 13
 Cantabar 138. 9. 208. 4. 302. 8.
 572. 4
 cantabimus 254. 7
 cantabitur 441. 12
 cantabo 446. 1
 Cantabria 394. 6
 Cantabrum 124. 2
 cantamus 24. 16
 cantare 169. 3. 382. 2. 408. 2.
 598. 2
 canat 405. 9. 664. 12
 canamus 133. 10
 cantharis 64. 2
 cantharus 548. 1
 canto 63. 2. 173. 3. 431. 18
 cantor 393. 8. 648. 1. 664. 5
 cantores 383. 2
 cantoria 375. 5
 cauto 207. 9. 298. 15. 345. 2
 cautum galli 366. 9
 canina 72. 3. 142. 5. 174. 12
 359. 8
 canum 223. 2
 Canus 422. 4. 474. 14
 canuui 439. 2
 canebimus 150. 2
 canebimus 375. 3
 canes 175. 3
 cape v. cape.
 capella 374. 6
 capella 349. 11. 560. 10
 capalis 53. 3
 caper 336. 18
 capere 511. 7
 capiet 371. 1. 477. 10. 661. 1
 capilli 576. 12
 capilli 42. 4. 85. 7. 147. 3.
 133. 11. 215. 4. 522. 14
 capillo 416. 10. 428. 3. 640. 2
 capillus 127. 8. 139. 11. 344. 9.
 533. 15. 556. 16. 739. 18
 capillus 221. 5. 352. 14
 capie 397. 8. 508. 6. 514. 5
 capitis 424. 4
 capite 407. 2. 472. 19. 502. 2.
 523. 2
 capiti 82. 9. 440. 11. 447. 4.
 582. 14. 638. 11
 capiti, l. e. suorum 376. 18
 capitis 72. 2. 298. 12. 466. 6
 capitis minor 193. 10
 Capito 406. 11
 Capitoli 401. 8
 Capitolinus 401. 10
 Capitolia 103. 6. 270. 4
 Capitolium 183. 5. 243. 2. 260. 6
 Capitone 407. 6
 Capivum 447. 6. 532. 7
 Cappadocum 551. 12
 capra 548. 11
 Capra imana aldera 203. 6
 aspera 272. 9
 caprem 93. 8. 222. 8. 340. 6
 asperas 491. 8
 Capri 400. 1
 Capricornus 160. 3
 capriscois 302. 4
 caprina 591. 15
 capripedum 106. 4
 Caprior 399. 14
 caprum 200. 7
 capsa 623. 6
 aspis 397. 2. 442. 9
 aspis 182. 2. 476. 3. 512. 3.
 615. 6
 capsa 646. 5
 capsa 117. 14
 capsa 313. 14. 372. 4. 383. 9.
 10. 400. 14
 capator 500. 1
 capat 497. 13
 capet 632. 10
 capite 280. 12
 captiva 194. 1. 618. 5
 captiva 119. 6
 captivum 509. 9. 518. 5
 captivus 390. 13
 capto 630. 2
 capet 588. 8
 captem 264. 18
 captus 161. 12. 455. 1. 519. 7
 Capus 568. 2
 Capus 346. 4. 408. 7
 caput 8. 6. 20. 3. 82. 5. 234.
 6. 145. 1. 214. 4. 240. 8. 312.
 10. 322. 3. 325. 14. 333. 3.
 382. 5. 406. 1. 409. 11. 429.
 2. 439. 9. 443. 9. 472. 12.
 477. 1. 500. 7. 506. 11. 514.
 14. 515. 1
 caput hoc erat, hic fons, 589. 7
 cara 491. 2
 cara 401. 4. 595. 7
 carbo 206. 3
 carbone 480. 8. 517. 6
 carceribus 374. 10
 cardineus 474. 7
 cardinas 74. 6
 care Maceas 640. 3
 care emit 621. 5
 carum 250. 8
 carum 101. 10
 carebimus 149. 9
 carum 293. 7. 317. 4
 carentia 92. 5. 247. 10. 252. 11
 carantes 153. 3
 carantia virtute 631. 2
 carentibus 211. 9
 carentis 82. 1. 634. 8
 careta 347. 7
 caret 113. 3. 137. 4. 5. 236. 11.
 319. 12. 566. 11. 633. 12. 9.
 15. 639. 16. 660. 12.
 cari 72. 2. 553. 15
 carina 98. 1
 carina 47. 7
 carinoam 320. 15
 carinas 19. 2. 558. 5
 caris 101. 5. 291. 18. 371. 19
 carman 91. 4. 261. 1. 282. 13.
 352. 5. 343. 1. 358. 4. 542.
 15. 610. 11. 622. 14. 653. 4.
 664. 6
 carmina 12. 9. 50. 5. 166. 1.
 172. 1. 267. 8. 286. 2. 296.
 8. 333. 2. 443. 13. 449. 21.
 471. 1. 574. 6. 597. 19. 609.
 7. 659. 4
 carmina mala 501. 5
 carmina, idest, odas, 629. 3
 carmine 26. 4. 214. 10. 254. 11.
 270. 7. 295. 10. 306. 8. 325.
 12. 460. 13. 614. 3. bis 615.
 3. 621. 3. 627. 9. 651. 16
 carminibus 147. 2. 264. 4. 257.
 10. 642. 16. 613. 13
 carminis 23. 2. 281. 13. 443. 4.
 504. 8. 640. 1
 carminum 271. 4
 caros 414. 9. 210. 1
 carum 431. 6
 caro, 294. 13. 453. 7
 Carpathus 297. 10
 Carpathum 90. 10
 carpo diem 36. 4
 carpo viam 509. 16
 carpentia 410. 8
 carpentis 277. 5
 carpere 159. 8. 251. 16. 252. 16.
 290. 12
 carperet 306. 11
 carperet 481. 8
 Carthagine 419. 14
 Carthagenum 354. 8
 Carthagini 272. 5
 Carthagini 285. 2. 329. 7
 Carthago 195. 7
 carvere 470. 10
 carulata 550. 1

carum caput 502. 4
 carus 89. 9. 159. 3. 418. 14 434.
 13. 601. 10
 castas 480. 9. 473. 3
 Caspium 134. 2
 casta 498. 8
 Castellus 661. 10
 Casti 442. 8. 544. 3.
 casta 278. 4
 casta 181. 14
 Castalia 150. 9
 castellum 625. 19
 castigator 648. 20
 castigat 656. 12
 castus 44. 1. 293. 6. 613. 10
 castitas 242. 5
 casto 205. 5
 Cator 353. 16. 447. 5. 592. 4
 Castore 604. 1
 Catoria 278. 18. 353. 17
 castos 318. 2
 castra 8. 8. 27. 10. 364. 4. 244. 11
 castus 311. 2. 652. 3
 castu 157. 8. 417. 15. 433. 10.
 599. 2
 castra 372. 17. 414. 8. 439. 6
 castrum plur. 461. 8. 623. 15
 castellum 589. 17
 catelle 482. 2
 catena 208. 4. 539. 8
 catenae 191. 12
 catenam 410. 4
 catenis 85. 5. 145. 7. 469. 1
 catenatus 350. 1
 catenis 104. 11. 215. 11. 515. 11
 caterye 223. 3. 515. 11
 catervae 51. 2. 199. 8. 291. 20.
 439. 7
 cathedra 444. 13
 Cati 404. 13
 Cati 382. 11
 Catienis 458. 4
 Catili 58. 1
 Catilius 443. 12
 catillum 399. 14
 catini 391. 1
 catino 455. 8. 494. 2
 catinum 421. 1
 Catius 487. 1
 Catonem 598. 6
 Catonibus 630. 16
 Catonia 41. 9. 111. 7. 153. 5.
 215. 1. 378. 7. 598. 7. 640. 21
 catulus 8. 11
 catulus 181. 4. 232. 10
 catulus 539. 11
 Catullum 438. 2
 catulus 34. 3. 217. 6. 626. 4
 cava 343. 5. 347. 9
 Caucasum 68. 7. 309. 4
 caula 454. 6
 caule 606. 18
 caudam 169. 2
 caudam trahet 467. 17

care 48. 9. 205. 3. 328. 11.
 bis. 467. 2. 475. 6. 501. 6.
 511. 5. 574. 8
 carena 668. 9
 carens 657. 8
 carens 470. 10
 cavebia 515. 8
 coverat 193. 8
 cavere 208. 8
 cavet 648. 14
 caveto 400. 16
 cavis 167. 4. 219. 1. 475. 2
 cavit 470. 11. 650. 10
 cavis 483. 12
 cavis 592. 12. 472. 12
 cavis 458. 1
 cavo 509. 4
 cavo 509. 15
 cavis 508. 3. 508. 11
 camponis 409. 4
 camponibus 4. 4. 5
 causa 115. 5. 392. 4. 418. 16.
 438. 9
 causa 659. 11
 causa mea 401. 15
 causa priorem 498. 2
 causa 53. 11. 509. 6. 584. 4
 causum 444. 5. 11. 535. 9. 547. 2.
 causum actor 652. 9
 causus 108. 2. 402. 8. 453. 11.
 478. 6. 493. 6. 523. 2
 causatur 573. 9
 causis 542. 14. 558. 2
 causa 532. 4
 causus 30. 7
 causus 507. 2. 612. 1
 causum 145. 4. 417. 14
 causus 137. 1. 501. 19. 502. 4.
 584. 11. 640. 12. 614. 14.
 cavum 557. 7
 cavus 510. 16
 Cex 113. 5. 283. 7
 cecidere 120. 1. 160. 4. 641. 13
 cecidit a cado 205. 12
 cecidit a cado 206. 5. 572. 5
 cecidisse 359. 11
 cecinit 341. 10. 432. 2
 Cecropia 296. 4
 Cecropio 110. 6
 cedat 231. 9. 324. 15
 cedat in altera jura 533. 22
 cede 593. 14
 cedentem 413. 1
 celere 24. 3. 208. 6
 celere 449. 13. 614. 5
 cedes 118. 2. 4
 cedit 344. 15. 356. 7
 cedit in usum 463. 5
 cella 49. 7
 cedru 619. 3
 cedunt 493. 7
 celabatur 488. 8
 celantia 521. 3
 celare 502. 14. 625. 18

celas 358. 6
 celat 183. 11. 302. 21. 583. 5
 celata 290. 9
 celeberrima 583. 3
 celebrare 26. 4. 39. 2. 583. 9
 celebrat 457. 13
 celebris 145. 1
 celent 183. 5. 579. 14
 celent 159. 1. 191. 8. 217. 8.
 475. 13
 celere 50. 8. 118. 1. 145. 6. 282.
 9. 602. 21
 celeres 49. 1. 49. 3. 54. 4. 213.
 14. 153. 6. 238. 11. 283. 13.
 283. 1. 595. 22
 celeri 47. 5
 celeris 214. 10. 614. 8
 celer 382. 1
 cella 522. 5
 cellis 103. 6. 406. 8
 celere 137. 8. 206. 13
 Celis 502. 8
 celit 659. 15
 Celso 561. 4
 celus Apenninus 343. 5
 Celus 522. 6
 celosio 577. 6
 cenes 539. 5. 607. 15
 cenes 539. 5. 541. 2. 563. 5.
 569. 6
 censor 415. 9. 648. 20
 Censore 285. 3
 censoris 650. 9
 censu 474. 15. 496. 16
 censu tenet 538. 13
 censum 450. 7. 530. 3
 census 111. 7. 662. 7
 Centaurea 59. 3
 Centauri 260. 3
 Centaurus 351. 10
 centens 180. 5
 centiceps bellus 147. 2
 Centimanus Giger 259. 10. 197. 4
 centum 161. 2. 157. 13. 207. 5.
 214. 3. 251. 1. 263. 10. 265.
 9. 334. 12. 353. 13. 370. 22.
 371. 5. 469. 1. 470. 4. 505.
 21. 532. 2. 606. 12
 centum milia 466. 2
 Centurion 619. 54
 Centurionibus 418. 18
 ceperit 642. 5
 cepisset 484. 8
 cepit 478. 10. 615. 6
 cera 499. 11. 553. 20
 ceratit 265. 2
 Cerberus 168. 21. 214. 3
 cerea 45. 2. 428. 9. 11. 429. 8
 cereas 356. 8
 cerebri 451. 4
 cerebro 161. 1
 cerebrosus 403. 15
 cerebrium 479. 5
 Cererem 241. 5. 340. 6. 360. 4

- Ceteris* 179. 4. 510. 2
Ceres 276. 6. 461. 6
cereus *fecit* *in vitium* 648. 9
cereus 623. 3
Cerinthe 381. 8
Cerite v. *Carite*.
cernere 382. 10
cernis 387. 4
cernis 483. 6
certa 40. 24. 45. 5. 155. 3. 225.
 5. 399. 6. 482. 13
certabatur 497. 10
certam 362. 17
certamen grande 226. 1
certamen trepidum 600. 13
certamina 416. 8
certamine 301. 3. 556. 6
certamine primum 642. 9
certus 497. 9
certant 612. 3
certatorem 312. 13
certantia 439. 10
certare 142. 9. 264. 11. 338. 5.
 486. 5. 593. 1. 598. 4
certat hycem 51. 14
certat 7. 3. 125. 7
certatum 405. 11
certavis 611. 16
certe 120. 7. 435. 3. 463. 3.
 668. 8
certemus 575. 1
certet 443. 15
certi 374. 2
certior 164. 14
certis rebus 661. 9
certis 419. 19. 549. 3. 612. 1.
 633. 8.
certius 565. 13
certius 471. 8
certo 242. 3. 341. 19. 398. 10.
 409. 13
certum finem 519. 1
certum 502. 10. 505. 7
certus 344. 16. 359. 6
certus Apollo 18. 7
certus conviva 559. 29
certa 8. 11. 195. 1
cervi 275. 8
cervice 174. 9. 139. 2. 543. 9
cervice subactis ferre jugum 122.
 10
cervicem 45. 2. 122. 3. 144. 6.
 638. 1
cervici 209. 3
cervinum pellem 559. 12
cervis 159. 3. 344. 7
Cervus 508. 14
cervix 382. 5
cervos 217. 7. 282. 4
cervus 51. 8. 566. 6
cespit 206. 4
cespitem 62. 7. 154. 1
cessant 231. 11
cessantes 99. 3
cessantem 254. 6. 578. 6
cessare 558. 14. 566. 17. 634. 1
cessat 252. 10. 474. 8. 540. 1
cessat 28. 7. 660. 14
non cessat 560. 2
cessator 517. 8
cessatum 517. 9
cessavere 598. 3
cessavit 624. 14
cesserat 112. 2. 447. 10
cessisse 194. 7
cessisset 425. 3
cessit 214. 1
cetaria 499. 1
Cethegus 630. 16. 640. 15
ceci 175. 1
Chariolus v. *Cherilus*.
chari v. *carli*.
Charta 436. 4.
charta gen. 413. 6. 573. 6
charta plur. 287. 1. 657. 14
chartas 612. 9
chartis 290. 10. 397. 16. 401. 15.
 401. 16. 606. 9. 615. 11.
 625. 2
charus v. *carus*.
Charybdi 79. 1
Charybalem 546. 9
Cherilus 620. 24. 600. 14
Chia 335. 4
Chia 298. 7
Chii 472. 2
chimaera 79. 6
chimera 159. 9. 266. 6
Chio 438. 7
Chios 510. 6. 568. 12
chiragra 512. 6. 559. 6
Chium 230. 7. 500. 2. 522. 7
chlamydem 588. 1
chlamydes 552. 1
chlamydam 512. 5
Chloe 70. 5. 209. 9. 210. 3.
 232. 7
Chloen 204. 4. 209. 6. 247. 12
Chlori 222. 4
Chloris 122. 16
chorda 660. 5. 13
chordis 283. 4. 385. 8
choreas 31. 12
choreis 168. 8. 280. 10
chori 8. 15
choris 141. 8. 187. 11. 650. 15
choro 121. 3. 301. 7
choror 19. 5. 170. 10. 282. 6
chorus 561. 18. 613. 12. 628. 7.
 650. 4. 656. 1
Chremes 310. 5. 643. 2
Chremeta 440. 2
Chrysiippi 467. 8
Chrysiippo 535. 4
Chrysiippus 393. 6. 484. 3
cibaris 369. 18
cibo 323. 10
ciboris 130. 2
cibum 322. 10. 442. 7. 453. 1
cibum 473. 19
Cibirata 551. 6
electricum 100. 4
electus 409. 13
ecere 475. 15
elecri 421. 2. 509. 7. 653. 12
elecri 409. 5
Ciecerus 410. 4
cichorea 90. 1
ciconia 457. 2
cicuta 499. 4
cicuta 627. 3
Cieusa propr. 468. 11
Cieutum propr. *vili* 475. 4
cicutis 516. 3
cimex 443. 16
cinctus 559. 13
cinctus 610. 15
cinerem 580. 15
cineris 132. 9. 299. 15. 347. 12.
 668. 7
cineri 110. 2
cinge 261. 4
cingentem 246. 9
cinifolius 18. 14
cinis 353. 7
cippus 427. 3
circa 16. 3. 58. 1. 75. 3. 122. 3.
 203. 1. 267. 6. 500. 1. 653.
 17. 648. 7
Circas 310. 8
Circat 490. 2
Circe 352. 8
Circen 56. 11
Circes 536. 14
circiter 558. 4
Circo 475. 11
circum 418. 3. 419. 7. 494. 9
circum 156. 2. 157. 13. 515. 11.
 320. 1. 420. 17. 471. 12. 483.
 9. 519. 17
circumigi 451. 10
circumdata 382. 12. 385. 1
circumpem 350. 2
circumlate 564. 7
circumposuisse 493. 12
circumproditor 597. 15
circumspectum 629. 6
circumtonit 478. 12
circumvagus 349. 4
circumvenit 618. 15
circumvolat 13. 2. 449. 6
circumvolitas 542. 12
cistam 589. 15
cita 105. 1. 157. 9. 368. 7
cicret 385. 7
cithara 50. 5. 73. 4. 90. 5. 138.
 2. 186. 8
cithara 141. 4. 174. 11. 209. 10.
 222. 10. 471. 11. 557. 9.
 538. 10
citharus 471. 10
citharistes 600. 12

cibus 46. 11. 439. 17. 459. 7.
 498. 7. 622. 18
 cito 619. 8
 citra mare 525. 6
 citra 374. 3. 459. 3
 citrea 203. 15
 cium 351. 7
 citus 104. 9. 205. 6. 444. 14.
 655. 16.
 citem 498. 2. 580. 16
 citres 12. 2. 416. 11. 417. 2. 530.
 13. bis, 667. 11
 civil 91. 5
 civibus 588. 8
 civice 549. 14
 civem 242. 6
 civem 109. 1
 civiles 207. 8
 civilla 433. 4
 civilibus 349. 1. 518. 7
 civilla 305. 9. 626. 12
 civites 268. 10. 347. 9. 348. 13
 civitatem 236. 13
 civium 180. 2. 194. 4. 311. 7
 clade 184. 13. 301. 18
 clader 300. 3
 clensabit 665. 13
 clament 476. 12
 clamentibus 468. 5
 clament 513. 3
 clenat 318. 11. 519. 10
 clament 472. 17. 610. 5
 clamat 384. 13. 467. 21. 583. 17.
 657. 11
 clamo 448. 11. 606. 12
 clamor 13. 6. 207. 7. 243. 6
 clamore 257. 12. 435. 13. 513.
 13. 994. 4
 clamorem 78. 1. 171. 11
 clara lucerna 514. 7
 clerabit 269. 4
 clarem 15. 1
 clare 504. 5. 589. 10. bis
 clari 153. 6. 219. 10. 299. 1
 clarior 275. 9. 299. 8
 clavis 212. 1. 650. 7. 665. 11
 clarus 286. 10
 claro 359. 10. 418. 3. 624. 1
 clarorum 612. 6
 claron 419. 16
 clarum 157. 9. 287. 11. 409. 1
 clarus 242. 10. 250. 3. 301. 9.
 471. 3. 554. 4. 623. 17
 clare 105. 1. 199. 9. 213. 14.
 379. 13
 claream 476. 5
 clareat 641. 7
 clastico 311. 5
 clastic 51. 13
 clathros 609. 9
 claud 205. 8
 claudens 514. 3
 claudere 121. 8. 442. 5. 447. 7
 claudi 409. 4. 672. 4

claudi vocat. 563. 1
 claudum 276. 13
 claudius 301. 15. 641. 2
 claudum nomen 179. 10
 claudum 592. 6
 claves 475. 12. 601. 3
 clavisbus 151. 4
 claves 98. 12. 240. 3
 clausa 343. 6
 clauset 194. 6
 clausit 304. 9
 claustrum 215. 10. 575. 6. 622. 11
 clausus 514. 18
 clauum 407. 4. 416. 2. 5. 522. 1
 clauomenus 425. 5
 clauens 215. 12
 clauos 288. 3. 559. 16. 623. 8
 clauus 165. 7
 clauum 541. 9
 claud 611. 18
 clauum 164. 10. 174. 4
 clauum 197. 5
 clau 59. 2
 clauis 408. 7. 573. 8
 clauos 575. 10
 clauum 207. 11
 clauum 460. 4
 clau 524. 14
 clauus 382. 5
 clauis 578. 9
 clauo 78. 11
 claud 166. 7
 claudius 125. 2
 claud 254. 11
 clau 519. 9
 coactor 419. 11.
 coactor 55. 6. 400. 4
 Coe 298. 13
 Cocceji 409. 3
 Coccejus 406. 7. 11
 cocto 510. 2
 cochlee 492. 9
 cocto 454. 8. 522. 7
 Coeytus 151. 1
 Codrus 230. 2
 coeact 638. 12
 coeet 428. 5
 coelebs 152. 4. 206. 1
 coelestes 266. 8. 613. 17
 coelestis 283. 13. 584. 9
 coelestis 212. 9. 515. 2
 coeli 357. 2. 413. 5. 510. 1
 Coeli nomen. *propr.* 399. 17
 cohibe 533. 11
 cohibet 409. 4
 cohibet 550. 7
 celo 27. 5. 117. 4. 133. 2. 187.
 7. 191. 2. 238. 1. 287. 9. 321.
 1. 324. 2. 344. 1. 351. 5..
 415. 4. 492. 1
 coelum 13. 1. 13. 8. 178. 14.
 326. 3. 340. 7. 567. 3. 578. 1
 coelum, non animum mutans 569. 4
 coumens 376. 7

comptus 482. 7
 comptus 118. 2
 comptus 81. 3
 coena 421. 3. 509. 7. 510. 4.
 519. 1. 541. 9. 642. 19.
 661. 15
 coena dubia 459. 4
 coene brevis 575. 10
 coenebat 580. 10
 coenacula 535. 12
 coena 216. 8. 508. 2
 coenans 515. 8. 559. 13
 coenationem 511. 2
 coenare 410. 9. 411. 5. 612. 6
 coenantes 405. 2. 519. 13
 coenantibus 520. 5
 coenare 490. 17. 495. 2
 coenatum 490. 7. 600. 3
 coenas verb. 559. 11
 coenot 553. 4. 673. 7
 coenotus 442. 7
 coenot 479. 10
 coenes 591. 10
 coenis 171. 6. 517. 11
 coeno nomen. 513. 5
 coepit 422. 13. 601. 12
 coeperunt 392. 1. 428. 7
 coepi 434. 15
 capit 433. 7. 506. 8. 558. 7.
 580. 3. 611. 8. 614. 14. 615.
 12. 625. 6. 639. 6. 651. 4
 coarctat 333. 9
 coarctes 316. 6. 109. 2. 394. 1
 coarctet 165. 7. 390. 3. 425. 10.
 474. 7
 coarctus 616. 11
 coarctus 179. 1
 cogas 620. 13
 cogit 552. 12
 cogemus 404. 2
 cogere 181. 14. 383. 4. 555. 17
 cogens 518. 1
 coges 525. 15
 cogit 604. 11
 cogi 576. 2. 601. 8
 cogimur 113. 10
 cogit 210. 2. 222. 7. 416. 15.
 515. 2
 cogit. *pro colligit* 665. 4
 cogitat 571. 17. 645. 8
 coipet 138. 10
 cognata 483. 8. 507. 19
 cognati 492. 2
 cognatis 492. 1
 cognationem 431. 15
 cognationem 377. 3. 412. 8
 cognitor 401. 10
 cognomen 183. 4. 547. 9. 456.
 5. 573. 9
 cognoscere 619. 13
 cognoscere 620. 14
 cogor 95. 3
 coharentum 502. 17
 cohentes 499. 11

cohilae

- mhibebor 170. 8
 coh bent 80. 2. 191. 12. 590. 11
 coh beneis 612. 11
 cohentent 282. 4
 cohilbre 221. 1
 cohilber 9. 2
 cohors 18. 1. 168. 5. 330. 11.
 341. 6
 cohortes 199. 7
 cohortem 424. 14
 cohors 162. 3
 cohorsis 171. 6
 coibat 651. 3
 Cois 333. 3
 coit 343. 7
 Colchi 276. 3
 Colchica 144. 8
 Colchicis 322. 11. 355. 9
 Colchis 310. 9
 Colchos v. Jochos.
 Colchus 171. 5. 644. 8
 colidi 317. 2
 colit 194. 7
 colis 190. 9
 colit 99. 2
 colla 142. 3. 516. 16
 collata 137. 5
 collatus 638. 3
 collaudem 418. 15
 colle 627. 15
 collectae 337. 8. 566. 18. 625. 11
 collector 579. 6
 collectus 397. 11
 collega 417. 3
 collegam 602. 14
 collegia 375. 3
 collegisse 61. 3
 collegit 568. 4
 collis 65. 6. 296. 10. 338. 3.
 341. 3
 collibet 337. 6
 collibus 278. 12
 collige 448. 17. 612. 15
 colligit 270. 1
 colligit 49. 6. 648. 6
 collitues 20. 10
 colluta 331. 7
 collo 181. 6. 315. 9. 431. 8
 collocare 335. 12
 colludere 348. 5
 collum 512. 12. 380. 6. 583. 18
 collyria 406. 9
 colonic 149. 8
 colone 124. 5
 colorem 461. 15
 coloms 97. 6. 428. 1
 Colophoo 167. 3
 color 41. 3. 114. 1. 292. 4. 299.
 4. 339. 10. 332. 12. 449. 8.
 587. 18
 colore 119. 3. 121. 10.
 colores 194. 10. 550. 7. 583. 19.
 612. 11
 coloris 632. 16
 coloribus 283. 7. 512. 11
 coloribz 429. 7
 coloribus 51. 8
 coloribus 148. 3
 coloribus 216. 3
 coloribus 104. 9
 coloribus 564. 5
 coloribus 492. 6
 coloribus 11. 4
 column 158. 8
 columnas 614. 11
 columnam 98. 8
 columnas 162. 4
 colunt 604. 4
 coma 66. 3. 272. 5
 come 270. 6. 281. 2. 291. 3
 comam 11. 6. 140. 8. 261. 4.
 328. 11
 comas 254. 8. 612. 6
 combiberet 105. 3
 comestenda 556. 9
 comedunt 580. 16
 comes 82. 6. 278. 7. 309. 9.
 404. 4. 420. 6. 509. 16. 518.
 8. 589. 14. 634. 5
 comes exterior 437. 7
 comestabere 263. 6
 comica res 642. 14
 comicus 502. 3
 comis 88. 1. 401. 4. 440. 3. 441.
 4. 443. 3. 521. 20. 612. 12
 comitem 99. 3. 392. 15
 comiter 28. 3. 239. 3. 213. 13.
 289. 8. 293. 11. 405. 3. 424.
 16. 465. 1
 comit 261. 3
 commendare 652. 5
 commendat 591. 7. 622. 118
 commendat 595. 9
 commendat 579. 12
 comminuit 390. 14
 commiserit 617. 3
 commississe 649. 14
 commissi 16. 6. 301. 1
 commissia 391. 4. 400. 15. 593.
 3. 650. 11
 commissi 270. 3
 commissum 211. 11. 593. 8
 commista 438. 7
 committenda 620. 16
 committere 83. 7. 270. 3
 committit 515. 7
 committis 162. 15
 commoda 523. 20. 576. 17. 603.
 3. 627. 17. 649. 1
 commodet 529. 15
 commodis 231. 4
 commodus 410. 14. 460. 10
 commodus 283. 1. 503. 9. 620.
 12. 614. 4
 commorari 441. 11
 commota 481. 8
 commotus 427. 10
 commune 153. 8. 427. 1
 communis 313. 12. 302. 3. 415. 3
 communia 601. 3. 643. 3
 communibus 539. 5
 communiter 347. 6. 536. 4.
 communis 393. 2. 394. 8. 437. 8.
 616. 7. 643. 1. 653. 9
 comparat 313. 8
 comparet 374. 8. 603. 3
 comparis 121. 10
 compelle 91. 4. 294. 11. 313. 2.
 343. 6
 compedibus 587. 1
 compellant 435. 3
 compellat 517. 8
 compellat 481. 1
 compeniet 319. 10
 comperit 604. 8
 comperant 371. 4
 comperit 54. 2. 171. 11. 533. 8
 comperere 253. 7
 compereret 463. 10
 comperet 611. 1
 comperit 143. 5
 compilasse 371. 2
 compiliat 372. 14
 compita 466. 6. 483. 9. 507. 6.
 530. 9
 complere 620. 2. 651. 1
 completit 328. 9
 complexus 408. 3
 complures 414. 9
 compone 127. 6
 componere 217. 6. 373. 18. 396.
 3. 406. 8. 449. 11. 489. 8.
 535. 2. 622. 7. 635. 20
 compono 528. 3. 909. 3
 componunt 604. 4. 630. 5
 comportari 534. 17
 comportet 471. 10
 composit 642. 1
 composita 33. 3
 composita 301. 6. 424. 11.
 471. 16
 compositum 610. 2
 compositus 424. 15
 compositi 431. 3. 435. 3
 compositi 406. 11
 compti 523. 14
 comptos 289. 3
 complerit 51. 10
 conamur 14. 6
 Concaum 188. 3
 concedat 390. 9
 concedere 403. 17. 404. 4. 485.
 9. 631. 3
 concedet 536. 3
 concedi 611. 8
 conceditur 547. 4
 conceotum 576. 11
 concessa 402. 9
 concesserat 81. 7
 concessere 661. 12
 concha 386. 4
 2 x

- concha 469. 9
 conchis 20. 3
 conchyliis 314. 2. 459. 1. 490.
 1. 521. 2
 concidit 223. 11
 concident 41. 4
 conciliat 696. 7
 concilio 245. 6. 277. 4
 concines 207. 9. 17
 concinna 567. 2
 concinnor 609. 12
 concinui 368. 12. 483. 9
 concipiat 144. 9
 concisa 222. 6
 concitet 61. 10
 concludere 394. 3
 conclusat 396. 14
 conclusus 400. 7
 concordia uicinis 57. 2
 concurre 106. 10
 concubitu 663. 10
 concupiscit 317. 9
 concurrent 417. 6
 concurre 619. 5
 concutitur 508. 6
 concutus 433. 14
 concussa 419. 11
 concute 397. 13
 concussit 50. 3
 vendere 39. 3
 concutet 513. 2
 vendes 683. 21
 condit 530. 14
 condiderit 434. 2. 3
 condidit 7. 4. 199. 3. 330. 9
 condit 342. 15
 condiscit 172. 3
 conditus 399. 8
 condit 312. 11
 condit quisque diem, etc. 278. 10
 condit 269. 2. 411. 3. 614. 5
 conditi 309. 4
 conditio 573. 9. 570. 11
 conditor 612. 2
 conditibus 7. 117. 9
 condite 3. 0. 419
 conditor 612. 2
 conditum pumili longa 523. 15
 conditum penult. 612. 14. 3
 conditi 412. 5
 condio 528. 3
 condoleat 372. 16
 conditac 610. 6
 conducere 532. 0
 conducti 669. 16
 conductis 376. 2
 conducto 533. 11
 conductum 512. 9
 equant 604. 4
 coner 444. 7. 613. 3. 610. 4
 confecta 612. 13
 conficitur 388. 8
 confectum 370. 8
 confite 430. 4
 conficiens 423. 7
 confundet 57. 2
 confusus 618. 7
 confutum 493. 4
 confusus 418. 7. 631. 4
 congesta 369. 18
 congestis 372. 19
 congeat 184. 12. 192. 5. 614. 7
 conguibet 276. 8. 290. 3
 conguat 8. 9. 167. 3. 193. 9
 conguat 664. 9
 conguat 49. 7
 conguat 243. 6. 498. 3. 514. 5
 conguere 628. 7
 conguum 377. 9
 congu 528. 10
 conguis 384. 13. 514. 17
 conguentia 311. 16
 conscio 201. 6
 conscribere 531. 6
 conscripti 638. 5
 conscribit 287. 7
 conscribere 594. 16
 consensit 160. 5
 consensit 193. 3
 consensit 426. 8. 516. 6
 consensit 426. 7
 consensit 190. 15
 consensit 318. 17. 517. 3
 consensitibus 181. 8
 consensit 139. 10. 183. 6. 297. 12
 consensit 193. 1
 consensit 183. 10. 216. 1. 301. 20. 403. 10. 463. 6. 462. 9. 5. 8. 15
 consistere 744. 7. 431. 2
 consistimus 434. 14
 consistit 494. 7
 consecrare 117. 6
 consolar 437. 6
 consolor 244. 8
 conspectus 612. 8
 conspexerit 530. 11
 conspexit 538. 6
 conspiciunt 243. 5. 501. 6
 conspiciunt 244. 7
 conspiciunt 498. 13
 conspiciunt 311. 6
 conspiciunt 303. 3
 conspiciunt 344. 15
 conspiciunt 512. 9
 conspiciunt 373. 13
 conspiciunt 499. 10
 conspiciunt 516. 6
 conspiciunt 31. 6
 conspiciunt 31. 11
 conspiciunt 415. 12
 conspiciunt 370. 11
 conspiciunt 471. 2
 conspiciunt, pro. conspiciunt 426. 6
 conspiciunt 587. 14
 conspiciunt 291. 6
 conspiciunt 155. 9
 conspiciunt 102. 1. 207. 3
 conspiciunt, verbi. 476. 7
 conspiciunt 110. 8
 conspiciunt 426. 9
 conspiciunt, nom. 214. 9
 conspiciunt verb. 586. 4
 conspiciunt 507. 7. 583. 9
 conspiciunt 584. 2
 conspiciunt 618. 17
 conspiciunt 612. 20
 conspiciunt 437. 6
 conspiciunt 368. 9
 conspiciunt 95. 1. 369. 3
 conspiciunt 661. 1
 conspiciunt 491. 13. 537. 4
 conspiciunt 460. 11
 conspiciunt 432. 8
 conspiciunt 690. 7
 conspiciunt 330. 12. 571. 2
 conspiciunt 103. 9
 conspiciunt 129. 4
 conspiciunt 399. 12. 430. 10
 conspiciunt, infinit. 372. 1. 516. 7
 conspiciunt, futur. 415. 3
 conspiciunt 528. 7
 conspiciunt 582. 7
 conspiciunt 253. 7
 conspiciunt 372. 1
 conspiciunt 443. 15
 conspiciunt 320. 2
 conspiciunt 498. 8
 conspiciunt 174. 4. 583. 18
 conspiciunt 433. 7. 529. 17. 563. 1. 593. 13
 conspiciunt 330. 8
 conspiciunt 547. 10
 conspiciunt 308. 6
 conspiciunt 512. 11
 conspiciunt populi 509. 13
 conspiciunt 318. 2. 374. 14. 402. 4. 419. 10. 441. 0. 443. 12. 461. 10
 conspiciunt 593. 13
 conspiciunt 438. 6. 493. 3. 538. 13. 618. 4
 conspiciunt 164. 7
 conspiciunt 533. 8
 conspiciunt 544. 10
 conspiciunt 471. 16. 16. 494. 12. 644. 10
 conspiciunt 614. 16
 conspiciunt 507. 8
 conspiciunt 581. 4. 588. 12
 conspiciunt 506. 12
 conspiciunt 510. 8
 conspiciunt 226. 1
 conspiciunt 584. 5
 conspiciunt 500. 8
 conspiciunt 416. 6. 420. 4. 474. 6. 521. 1
 conspiciunt 378. 5. 387. 5. 390. 1. 469. 5. 479. 8. 587. 10
 conspiciunt 190. 3. 308. 4. 510. 5. 339. 10. 188. 5. 376. 2. 415. 1

contracta 174. 10. 225. 14. 547.
12. 628. 20.

contracta 462. 7

contractum 515. 1

contractus 556. 2

contrahens 138. 7

contraria 377. 10

contraxit 340. 7

contractatus 602. 14

contremuit 141. 8

contristat 370. 3

contuderit 270. 3. 561. 8

contulerit 199. 4. 567. 2. 604.

contulerim 408. 4

contuleris 409. 7

contomelia 353. 17

contuget 327. 6

conveniat 543. 6

convenienter 564. 12

convenit 644. 9. 618. 4

conveniet 165. 13. 612. 6

convenisse 608. 1

convenit 414. 1. 493. 8. 522. 7

convenimus 183. 3

convenit 424. 14

conversas 149. 3. 583. 1

conversus 648. 12

converso 223. 8

convertere 326. 12

converteret 618. 8

convicia 425. 1

convictor 417. 10

convictore 401. 10

convivra 81. 1. 340. 3. 374. 15.

444. 2. 462. 1. 491. 4. 503.

20. 521. 20. 546. 1. 574. 4

convivra 521. 16. 627. 8

convivam 512. 1. 513. 12. 519. 2

convivare 411. 5

convivatoris 523. 17

convivis 24. 14. 403. 5. 543. 7.

627. 3

convivis 418. 8

convivolum 337. 14

Coo 490. 1

cooperto 449. 16

copia 56. 5. 124. 6. 352. 3. 371.

12. 455. 2. 570. 2. 572. 7.

379. 3. 397. 5. 631. 7

copiam 255. 9

copias 301. 19

copula 46. 10

coquit 649. 12

coquit 416. 1

coquitur 522. 7

cor 466. 7. 428. 3. 643. 6

corum 201. 8. 400. 3. 401. 9.

418. 2. 552. 12. 589. 5. 649. 11

Corano 500. 15. 8

corde 71. 3

cordi 515. 5

Corinthi 25. 5

Corinthum 598. 12

Corinthus 613. 5

corio 501. 14

cornica 457. 10. 582. 9

cornibus 218. 4

cornicia 299. 12

cornicula 142. 7

cornix 227. 3. 249. 8

cornu, i. e. vasculo, 457. 14

cosuo 56. 7. 60. 12. 169. 1. 362.

3. 397. 14. 410. 11. 444. 18

cornea pro copia pleno. 572. 7

cornus 256. 3. 251. 20. 253. 4.

328. 12. 350. 10

cosuam 110. 10

corona 28. 2. 360. 1. 653. 14

corona 106. 2. 250. 14

coronae, i. e. cutis 594. 4. 662. 5

coronam 574. 13. 75. 8. 440. 11.

637. 9

coronantem 253. 4

coronari 350. 10

coronas 130. 4. 220. 8. 428. 10

coronatus 127. 7

coronet 594. 13

coronuli 293. 3

corpora 323. 7. 11

corpore 103. 5. 115. 7. 187. 3.

276. 1. 379. 9. 397. 12. 418.

12. 428. 2. 517. 7. 559. 9.

557. 5. 561. 10

corpore 315. 3

corporibus 194. 9

corporis 362. 7. 381. 14. 602. 10

corpus 97. 3. 321. 13. 371. 16.

446. 5. 459. 4. 11. 501. 9.

518. 2. 527. 6. 541. 6. 614. 6

corrector 613. 7

corrector 580. 17

correctus 481. 9

corrige 686. 1

corrige 71. 12

corripuit 18. 3

corruget 548. 1

corrumpam 434. 9

corrupta 379. 5

corruptus 411. 8

corruptorem 514. 17

corruptus 414. 5

corruptus iudex 452. 9

corrice 210. 6. 402. 10

corricem 207. 1

Corvino 234. 7

Corvinus 439. 2

corvorum 429. 3

corvix 584. 6

corusco 95. 4

corvum 249. 3. 499. 13

cosvix 189. 12

Corybantem 52. 8

Corycio 493. 5

costum 176. 11

cote 133. 7

cothuroi 642. 5

cothemia 410. 3

cothurno 220. 6. 653. 8

Coitiller v. Cartillus.

cotia 617. 8

Cotisois 207. 9

Corythia 354. 10

Cragi 67. 1

Crastera 553. 4

cras 221. 11. 32. 9. 218. 3. 227.

1. 6. 217. 1. 421. 6. 479. 7.

506. 2. 537. 7. 547. 1. 583. 14

crassa 386. 5

crassa Minerva 451. 4

crasse 610. 1

crassus 492. 2

Crassus, prep. 191. 5

crasso aere 621. 11

crassum onguentum 661. 14

crastina 284. 3

cratera 221. 7. 494. 5

Craterom 314. 7

cratibus 474. 7

Cratino 597. 8

Cratius 393. 1

creandis 538. 11

creantur 291. 11

crebris 74. 2

crebro 527. 7

credam 315. 2. 551. 14

credas 221. 1. 438. 11. 461. 12.

502. 19. 571. 13. 611. 15

credat 415. 2. 515. 5

crede mihi 509. 16

crede 121. 1. 212. 15. 423. 7.

449. 1. 475. 15. 499. 6. 479.

7. 543. 3. 553. 19

credibile 437. 10. 651. 8

credere 377. 5. 550. 8. 559. 2.

619. 14

credorem 152. 5

crederet 419. 5

credi 659. 12

credibile 434. 4

crediderim 441. 5. 533. 5

crediderit 594. 16

credidimus 192. 1

credidit 297. 1. 250. 10. 523. 14.

470. 10

credis 530. 2. 513. 7. 549. 7.

573. 17. 597. 18. 632. 10.

credite 608. 2. 656. 14

credite 166. 2. 590. 6. 638. 6.

creator 468. 8

creditor 489. 2. 614. 6

credulum 15. 5. 73. 3

credo 410. 9. 470. 7. 501. 18.

515. 8

creduis 33. 4. 264. 10. 342. 9

credulum 209. 9

credulus 22. 4

cremato 173. 16

cremator 356. 11

Cicentis 315. 4

crepante 149. 10

crepat 58. 5. 466. 12. 560. 10

crepant 653. 11

crepidas 393. 6
crepuit 180. 9
creisim 260. 6
creiscent 499. 3
creiscentem 224. 5. 282. 0. 502. 8
creiscere 612. 4
creiet 42. 8. 115. 4. 133. 8. 9.
238. 11. 439. 10. 533. 1.
659. 7
creiscent 225. 11. 144. 11
Cressa 101. 10. 209. 9
Creta 370. 10
Creta 480. 8
Cretaur 334. 12
Creten 151. 6
Creticum 276. 2
crevere 105. 5. 651. 12
crevit 275. 4. 9. 448. 12
erimina 389. 7. 590. 13
erimine 491. 6. 614. 9
eriminius 204. 8
eriminos 52. 2
erine 92. 4. 143. 3
erinea 221. 2
erines 50. 10. 160. 3. 190. 10.
281. 7. 289. 6. 293. 5. 322. 3
erilibus 37. 7. 123. 6
Erispe Salusti 114. 3
Erispili 375. 1. 514. 4
Erispinum 394. 6
Erispinus 395. 1
erit ei 607. 6
eroco 493. 3
erocodini 333. 11
erocum 610. 4
Erasi 367. 2
eroco 390. 6. 514. 6. 184. 9
eroculaverit 377. 8
erocul 443. 10
eruda 213. 12
eruda bovis. *Eped. 8*
erudetes 390. 6
eruditor 523. 5
erudilis 292. 1
erudi 525. 9
erudis 394. 2
eruenta 133. 7
eruenta 178. 5
eruentis 428. 11
eruento 149. 9. 614. 13
eruentum 13. 7
eruentus 497. 5
eruoit 366. 5. 330. 12. 428. 7
eruoit 113. 3. 144. 7. 335. 6.
354. 3
eruoitem 483. 3
eruoitibus 109. 3
eruoit 608. 12
erura 169. 3. 319. 1
erue 383. 4. 590. 4
eruribus 170. 10. 384. 14. 388. 5
erus 381. 18. 382. 8. 416. 4
erulis 532. 9
erutilla 359. 11. 491. 12

euhaus 510. 10
eubanth 56. 2. 374. 8
eubat 431. 11. 627. 13
eubet 113. 3. 319. 5
eubili 375. 7
eubilia 348. 14. 391. 9
eubilibus 325. 9
eubital 481. 7
eubito 28. 2. 498. 14
eubium 491. 4
euculum 425. 3
eui, id est, alieni 389. 8. 673. 11
eui 12. 10. 21. 6. 72. 3. 6. 97.
10. 110. 9. 155. 4. 174. 8.
201. 4. 218. 4. 226. 2. 243.
7. 257. 15. 271. 6. 276. 9.
334. 6
eucumque 597. 1
eulbith 571. 1. 624. 12
eul veler 533. 2
euiquam 397. 15. 400. 4. 675. 10
euique 437. 4. 479. 7. 508. 4.
506. 18. 638. 4
euiuis 568. 11
euius 39. 5. 121. 7. 457. 12.
538. 11
euiusque 648. 2
eulices 405. 8
eulima 501. 11
eulimam 407. 6. 411. 3
eulmo 412. 6
culpa 24. 9. 242. 14. 370. 7.
503. 7. 531. 6. 593. 12
culpabi 606. 9
culpa fuga 639. 16
culpa 200. 1. 251. 10. 274. 7.
363. 12
culpam 250. 7. 684. 14
culpante 175. 8. 400. 11
culpantur 464. 5
culpari 273. 5. 399. 10
culpat 214. 15. 305. 2
culpatre 376. 9
cultra 643. 14
cultriello 538. 8
cultri 377. 3
cultris 301. 13
cultor 94. 7. 644. 7
cultro 431. 10
cultu 600. 18
cultum 485. 15
cultura 141. 6. 595. 19
cultura 599. 15
cultu 51. 1. 34. 2. 274. 5. 289.
7. 458. 5. 497. 3
culla 89. 7. 605. 19
cum re 1. 1. 2. cum opibus 496. 8
cum preces. 8. 15. 42. 7. 57. 2.
59. 5. 80. 2. 63. 2. 72. 4.
90. 4. 271. 22. 255. 3. 393.
13. 13. 402. 3. 9
cum pice delib. Num. 257. 8
cum quo 127. 6
cum conuen. 11. 2. 28. 1. 45. 1.

43. 1. 59. 5. 64. 4. 75. 1. 86. 3.
94. 3. 323. etc.
cum se mel 313. 10
Cumus 579. 2
cumerum 577. 4
cumeris 571. 8
cuminum 539. 1
cuneta 111. 6. 171. 7. 284. 5.
291. 9. 295. 9. 483. 5. 494.
12. 557. 8. 507. 4. 571. 1
cunctantem 177. 11
cunctetur 374. 8
cuncti 610. 6
cunctos 312. 16. 401. 1
cunctum 458. 6
cunctor 98. 12
cunque 25. 5. 28. 4. 32. 10. 52.
2. 78. 9. 92. 7. 499. 8
cunque pro quamcunque.
Cupentius v. Cupentianus.
Cupere 612. 13
cupiam 474. 5
cupiat 410. 8. 530. 1
cupile 611. 14
cupidine 224. 14
cupidine falso decepta para 571. 16
cupidine misero secret 599. 8
cupidrem 122. 7
Cupidinum lentum 298. 5
Cupidinis 373. 13. 516. 9
Cupidinis 243. 14. 355. 1
cupidulum 67. 1. 262. 5
cupido autem. 13. 2. 134. 4.
156. 6. 516. 8
cupido adiect. 448. 10
cupidos 221. 6
cupidos 416. 8. 460. 17. 632. 17
cupidus 537. 1. 648. 11
cupiens 599. 9. 510. 8. 513. 5.
549. 9. 625. 20
Cuprentius 379. 1
cuprentium 124. 20
cup et 505. 5. 630. 8
cupimus 319. 1
cupio 430. 8
cupis 430. 12. 632. 9
cupit 413. 2. 530. 12. 639. 14.
601. 1
cuppa potare magistra 462. 5
cupressi 30. 7
cupressio 659. 5
cupressos 171. 1
cupressum 639. 4
cupressus 280. 5
cupressus acc. plur. 322. 6
cur 29. 2. 3. 30. 1. 4. 115. 53.
11. 93. 3. 139. 11. 158. 8.
176. 12. 14. 231. 10. 204. 13.
211. 15. 291. 7. 8. 323. 12.
371. 8. 370. 5. 387. 4. 393.
5. 400. 1
cur. i. e. ut, vel, propter quod
363. 7
cura carentis 634. 8

cura

curq. non. 43. 3. 48. 11. 131. 8.
177. 1. 179. 7. 124. 5. 300.
3. 4. 2. 1. 498. 4. 502. 9. 533.
3. 273. 3. 113. 2. 539. 3.

curio verb. 491. 13
curio 127. 7. 643. 8
curio erat 486. 5
curio 276. 15. 295. 10. 416. 18.
427. 9. 543. 5
curio 333. 7. 341. 3. 491. 13.
494. 10. 537. 8. 545. 2. 584.
7. 620. 1

curanda cute 537. 6
curandi 538. 6
curantem 544. 5
curare pelliculam 498. 10
curare 157. 6. 410. 13. 607. 6.
curarier 631. 15
curarum 297. 5. 543. 1
furis nomen 28. 10. 140. 2. 156.
1. 306. 5. 220. 5. 233. 8.
313. 15. 333. 18. 338. 16.
639. 1. 573. 10. 599. 12.
642. 10

curat verb. 256. 14. 595. 8. 592.
127. 694. 11
curat 120. 5. 348. 1. 194. 13.
599. 3. 643. 10. 637. 1

curator 453. 7
curatoris 234. 7
curem 639. 20
cures 530. 7. 571. 5. 585. 8

curet 278. 1. 304. 14. 633. 11.
667. 21. 12
curia 193. 3

curia 110. 3
Curia 536. 9
curiosus 356. 9
curia 67. 3. 628. 13. 631. 13

Curium 41. 4
curo 207. 2. 465. 8. 548. 2.
541. 6

curret 84. 5
curret 437. 1. 479. 13
currebat 295. 10. 443. 10

currens 322. 15
currens 211. 8. 639. 7
currens 541. 1

currere 333. 6. 499. 12. 456. 1.
510. 11
curreret 473. 13. 100

curret 320. 1
currens 6. 3
currens 530. 5
curia 102. 11

curio 44. 8. 20. 1. 201. 6. 269.
5. 358. 5. 413. 12. 582. 7.
627. 4

curium 25. 6
curium 369. 16. 377. 2. 569. 4
curium 50. 2. 334. 5. 574. 10

currens 393. 10
curritat 510. 6
curio 369. 11. 501. 9. 1.

664. 10
curio 141. 10
curio 14. 9. 1. 2
curio 12. 11.
curio 149. 12

curio 128. 15
Curio 322. 11
curio 432. 6
curio mure 420. 1

curio 274. 9
curio 32. 3
curio 94. 6
curio 112. 5

curio 288. 16
curio 491. 6
curio 37. 1

curio 277. 14. 326. 16. 626. 5
curio 113. 1
curio 280. 3. 446. 10

curio 83. 5. 305. 8. 586. 1.
648. 7
custodem 283. 6. 622. 11

custodem 121. 3. 296. 4. 301. 14.
396. 11
custodem 528. 13

custodem 448. 6
custodem nomen 401. 14
custodem verb. 472. 10. 473. 19

custodem 244. 6
custodem 41. 2. 261. 4. 191. 12.
217. 1. 277. 11. 504. 1. 528.

7. 631. 3
cure 537. 3. 391. 5
cure bene curata 445. 5

curem 84. 7. 606. 11.
cyathus 211. 4
cyathus 171. 10. 421. 1

cyathus 206. 1. 251. 6
cyathus 41. 8
Cyclodas 48. 15. 254. 11

Cyclocus 642. 11
Cyclops 410. 2. 631. 4
Cyclops 640. 9

Cyclophum 20. 1
Cyclophum 209. 9
Cyclophum 170. 15

Cyclophum 207. 1
Cyclophum 341. 7
Cyclophum 110. 13

Cynara 291. 4. 299. 9. 557. 2.
576. 15
Cynaram 299. 8

Cynorum 307. 8
Cynurus 254. 10
Cynurus 60. 5

Cypri 15. 1
Cypria 7. 8. 163. 15
Cypria 258. 18

Cypria 87. 1
Cypria 62. 4. 247. 9
Cypria 119. 9. 6
Cypria 118. 15. 8
Cypria 118. 15. 13
Cypria 27. 4

Cyrus propr. 93. 6
Cythra 19. 3
Cythra 216. 4

D

D 251. 1. 2. 3. 519. 4. 585.
1. 111.

dabit 209. 3. 427. 4. 593. 2
dabimus 268. 10
dabit 402. 1. 555. 4

dabit 12. 10. 32. 10. 500. 1.
10. 553. 1. 640. 18
dabitur 491. 1. 640. 18

dabitur 207. 13
Daci 207. 9
Dacis 107. 9

Dacus 96. 1. 171. 6. 199. 8
Dadates 263. 2
Dadates 171. 1

Dadatus 18. 4
Dalmaticus 110. 10
Dama 502. 11. 514. 13

dama 11. 6
Dama propr. 417. 1. 497. 8
Damasus 102. 7

Damalis 102. 3. 8
Damasippe 465. 5. 480. 16
Damasippe 468. 8

Damasippe 468. 7
dama 275. 12. 283. 15
dama 194. 10. 514. 8. 563.

13. 544. 17
dama 369. 4. 600. 6. 638. 13
Dama 125. 1

Dama 121. 1. 214. 9
Dama 470. 1
dama 640. 5

dama 82. 1. 369. 11
dama 557. 12
dama 622. 9

Dama 622. 9
Dama 303. 13
dama 129. 5

dama 174. 3. 314. 6. 316. 8. 322.
1. 310. 9. 600. 9

dapibus 92. 5. 103. 4. 508. 8
dapus 272. 8. 323. 16. 355. 10.
509. 12. 589. 13

Dardanus 49. 10
Dardanus 280. 1
dare 83. 1. 93. 1. 142. 9. 216.

1. 225. 13. 344. 13. 376. 1.
388. 3. 470. 4. 494. 1. 551. 3
dare circum 494. 9

dare inter 340. 3
dare inter 640. 7. 666. 11.
dare iudicium amori 216. 11

- deficiente 479. 1
 deficiat 469. 7. 341
 deficient 450. 9. 384. 3. 639. 12
 defingit 479. 1. 341
 defluxus oculis 520. 16
 defluat 485. 4. 252. 7. 558. 9
 defluat 41. 3. 387. 9
 defluat 615. 8
 defluat 530. 14
 defluat vs. de-ormat
 deformis 342. 4
 defossa 370. 9
 defraus 431. 4
 defuisse 333. 18
 defuncta 605. 4
 defunctum 241. 7. 247. 8
 defundere 477. 11
 defuso 278. 17
 degere 90. 5
 deget 227. 15
 delire 330. 16. 391. 45. 410. 10. 623. 8
 Del 633. 3
 deprecari 667. 13
 deprecit 300. 11. 390. 15. 625. 15
 dejectam 11. 9
 delectare 417. 2
 delecta 191. 10
 deinceps 328. 16
 deinde 407. 5. 421. 6. 524. 8
 Delphobus 290. 1
 Delphicus 277. 8
 delictare 360. 13
 delicti 377. 2
 delicta 721. 4
 delictuare 204. 7
 delictum 121. 2
 delectando 660. 1
 delectandum 615. 5
 delectant 252. 14. 296. 9. 288. 3
 delectare 639. 6
 delectat 447. 7. 520. 4. 586. 10
 delectatur 227. 6
 delectare 506. 1
 delectent 631. 6
 delectet 371. 1. 482. 2
 delector 583. 1
 delenda 699. 7
 delent 170. 10
 delere 603. 1. 666. 3
 delerit 199. 8. 229. 2
 Delit 141. 8
 Delit 209. 12
 delibata 105. 6
 delibata 317. 3
 delibata 313. 5
 delictum 286. 1
 delicta 552. 11
 delicta 192. 11. 390. 3. 394. 8. 690. 4
 delictum 668. 8
 Delit 270. 2
 delit v. delitit
 deliquit 390. 8
 delira 484. 9
 delirant 530. 5
 deliret 371. 9
 delirum 501. 3
 delirua 471. 13. 631. 5
 delirigat 423. 2
 Delus 190. 12
 Delus 17. 3
 Delipha 161. 5
 delphinum 639. 15
 Delpha 631. 15
 Delphos 26. 1
 delubra 416. 12
 delubris 194. 1
 deludet 439. 13
 dem 627. 10. bis
 demas 602. 8
 deme 596. 4
 demens 427. 11. 443. 12. 472. 10. 483. 7
 dementem 232. 5. 473. 1
 dementes 103. 7
 dementa 39. 1
 demere 8. 4. 538. 5
 demeret 202. 7
 demerta 224. 1
 demerret 379. 11
 Demetria 44. 12. 568. 9
 Demetrius 444. 1
 demissa 272. 0. 416. 5. 514. 17
 demissa 227. 3. 382. 11. 383. 1. 649. 6
 demissa 377. 11
 demissum 21. 5. 503. 7
 demissus 389. 3
 demissus 413. 5. 617. 2. 667. 12
 demissit 147. 2. 170. 2. 245. 4
 demitto 451. 13
 demo 607. 1. bis
 Democritus 370. 12
 Democritus 614. 6. 639. 2
 demoveat 370. 6
 demovet 227. 14
 demptum 121. 12
 demptus 632. 1
 demum 406. 2
 dens 625. 3
 densas 406. 7
 densas 204. 7
 deneges 205. 13
 denique 373. 7. 374. 8. 384. 16. 387. 12. 394. 12. 400. 11. 410. 7. 534. 12. 530. 9. 627. 5. 639. 8. 634. 14
 denominatus 226. 6
 denormat 503. 9
 demos 569. 3
 deus 331. 3
 demit 27. 10
 demissus 82. 4
 densis 194. 14
 denso 129. 2
 dentum 146. 8
 dent 476. 15. 523. 20
 dente 46. 6. 132. 3. 270. 11. 272. 12. 1. 324. 1. 379. 1. 410. 10. 419. 7. 448. 18. 449. 1. 509. 10. 595. 13. 615. 1
 dentem 450. 9
 dentes 233. 7. 198. 11. 430. 1
 dentibus 591. 7. 625. 14
 dentur 224. 5
 deo 22. 11. 223. 8
 deorum 34. 5. 36. 7. 40. 6. 81. 1. 94. 7. 100. 9. 103. 3. 112. 1. 124. 3. 128. 13. 185. 3. 198. 3. 228. 2. 266. 8. 271. 6. 291. 14. 311. 1. 327. 1. 344. 3. 484. 11. 604. 2
 deos 7. 1. 11. 8. 19. 2. 75. 4. 101. 6. 163. 7. 164. 12. 181. 12. 219. 5. 216. 3. 275. 6. 306. 6. 328. 12. 507. 8. 584. 19. 650. 11. 683. 3
 depulit 533. 13
 depellere 376. 4. 501. 9
 dependat 377. 12
 deperdere 380. 13
 deperit 606. 13
 deponat 497. 16
 deponet 28. 12. 129. 7. 597. 17
 deponit 102. 8
 deponere 370. 9. 529. 10
 deponitur 507. 2
 deponitum 416. 2. 563. 12
 depono 387. 7
 deprecantur 52. 7
 deprecandi 514. 2
 deprendi infus. 384. 17
 de, rema 384. 14
 depremi 402. 8
 depreme 32. 3
 depremore 103. 5. 528. 3
 depreperere 130. 4
 depreperere 617. 12
 depreus 506. 9
 depreus 272. 11
 depyris 382. 9
 depreus 304. 7
 depreptum 33. 6
 deridet 394. 9. 613. 1
 deripere 234. 5. 356. 10
 deripit 324. 1
 derisor 307. 10. 191. 11. 667. 18
 derisum 107. 3
 derisuta 200. 5
 des 378. 7. 482. 2. 625. 1
 des veniam 488. 2
 deservit 542. 5
 descendat 174. 3. 324. 11. 662. 12
 descendit 123. 7. 214. 7
 descendere 378. 9
 descendere 375. 12
 descendit 550. 12
 descendit 563. 11
 describat 446. 12

describi 391. 3. 615. 4.
describitur 639. 3
descripta 406. 13
descripta 442. 12
descripta 642. 11
devectam 53. 7
deterat 601. 10
devere 233. 9
de e. err. 630. 3
deseret 640. 6
deserit 243. 7
deserts 373. 16. 650. 2
desertior 367. 7
deservit 60. 4. 129. 10. 585. 7
desiderantem quod satis est 173. 2
desiderat 647. 7
desiderat 354. 12
desideris 227. 15
desidero 72. 1
desiderium 44. 11. 596. 2
desiderer 125. 12
desidia 465. 4
designat 347. 8
designatorem 113. 2
desinat 384. 13
desinit 647. 9
desistit 356. 2
desistit 349. 12
desistit 119. 2
desistat 638. 4
desitio 71. 6. 135. 8. 185. 4. 211. 11. 202. 4. 381. 13. 486. 15. 592. 15
desitiet 338. 5
desitit 128. 2
desipere 217. 15
desipiunt 472. 11
desipit 472. 12. 601. 9
desis 501. 20
desistam 434. 10
desistat 387. 3
desis 110. 4. 472. 10. 626. 17
desperandum 28. 6
desperat 647. 4
desperat 529. 5
despice 205. 9
desinit 218. 5
desinuta 164. 15
desinuta 329. 8
desinit 470. 2. 478. 5
desinit 332. 7
desistit 181. 12
desistit v. distinguere.
desum 403. 11
desumptam 628. 11
desunt 226. 2. 228. 6. 528. 12
desurgat 459. 4
des 384. 7. 597. 3. bis.
deserere 24. 9
desererat 443. 2
deserget 27. 5
deserior 322. 3
deserioribus 193. 21.
desertus 410. 6. 444. 12. 565. 4

detereret 412. 8
deterret 55. 2
deterrens 405. 1
deterret 663. 4
deterrens 8. 9
deterretio 32. 15
deterret 535. 5. 503. 13
deterret 94. 4
deterret 141. 8
deterrens 47. 8
deterret 630. 18
deterretam 480. 1
deterren 440. 10. 449. 12
deterret 581. 15
deterrens 333. 2
deterrens 612. 17
deterret 602. 1
deterrens 183. 15
deterret 211. 5. 345. 10
deterret 550. 9
deterret 82. 6
deterret 52. 6
deterret 85. 3
deterret 273. 10
deterrens 408. 2
deterret 246. 1
deterret 530. 4
deterret 140. 5
deterret 39. 3. 246. 8. 278. 11.
287. 7. 296. 9. 426. 3
deterret genit. plur. 401. 4. 508. 2.
evocare 351. 5
deterret 497. 1
deterret 206. 1
deterret 187. 13. 301. 4
deterret 340. 8
deterret 478. 4
deterret 17. 3. 18. 3. 59. 4. 69. 4.
126. 2. 257. 3. 337. 19. 341.
4. 341. 11. bis. 369. 1. 513.
2. 580. 2. 634. 6. 650. 2. 652.
7. 607. 15
deterret 407. 2
deterret c. 3. 330. 2. 449. 2.
619. 5
deterrens 132. 1
deterrens 349. 3
deterrens 433. 10
deterrens 161. 3. 183. 15. 426. 4
deterretam 336. 6. 560. 15
deterrets 273. 3
deterret 446. 14
deterrens 407. 14
deterrens 181. 52. 6
di 465. 5. 502. 10. 544. 6
di 360. 7
diadema 116. 4
Diane 284. 11. 324. 7. 362. 13.
665. 5
Diane qui silentium regis 357. 1
Diane 142. 11. 291. 3. 321. 3.
382. 18. 639. 1
Dianam 65. 7
diaria 569. 13

die 29. 1. 91. 3. 185. 9. 295.
9. 371. 5. 464. 4. 497. 12.
502. 18. 559. 1
die ege 140. 6. 183. 7. 516. 16
die mibi nuna 640. 5
die sodes 531. 7. 530. 13
dieces 612. 5
dieces 400. 14
diecem 40. 5. 17. 241. 7. 435. 5.
450. 8. 464. 9. 474. 6. 500.
3. 544. 11. 607. 14. 11.
dicar 200. 8
dicar 371. 10. 391. 17. 569. 21.
581. 11. 595. 11
dicet 78. 4. 369. 1. 8. 374. 14.
386. 9. 393. 6. 390. 5. 640.
7. 640. 1. 658. 11
dicetur 176. 3. 388. 11. 390. 7.
471. 14
dicemus 264. 9
dicenda 289. 13. 598. 1
dicenda t. cendi locus 559. 13
dicenda 557. 1
dicendum 615. 5
dicemus 204. 5
dicemus 219. 1
dicemus 644. 2
dicenda 24. 2. 62. 6. 142. 5. 146.
6. 280. 2. 348. 4. 363. 10.
369. 10. 411. 16. 417. 15.
431. 3. 444. 6. 446. 7. 476. 4.
511. 1. 500. 12. 609. 5. 612.
3. 643. 3. 692. 7
dicere 225. 2
dicere 381. 6. 580. 13
dicet 16. 10. 141. 1. 281. 11.
392. 6. 512. 12. 601. 7. 664. 9
dicet 131. 1. 362. 6. 579. 4.
662. 1
dicere 254. 14
diu 14. 1. 531. 13. 591. 6. 640. 8
disclusus 279. 3. 4
dis 513. 9
diu 26. 7. 266. 9. 535. 4. 589.
10
dicte 66. 1. 2
dicar 226. 9. 481. 8. 508. 12.
655. 4
dicte 184. 6. 379. 12. 409. 10.
486. 15. 497. 13
dicte 509. 20. 548. 3. 578. 6.
625. 3. 634. 2. 631. 21. 653. 4.
dictabam 566. 20
dictabat 396. 5
dicte 664. 1
dictant 612. 6
dictamus 469. 7
dicere 609. 9
dictari 443. 13
dicere 330. 15. 591. 13
dicte 597. 2
dicet 552. 11. 605. 2
dicti 403. 17. 516. 9
dictur 563. 3

VOCABULORUM OMNIUM

dicto 479. 7. 685. 12
 dictu 643 15
 dictum 379. 12. 399. 18. 661.
 6. 686. 12
 dictum 489. 9. 219. 4. 453. 5. 219.
 2. 663. 5. 6
 dictum 30. 10. 296. 7. 347. 3.
 648. 3. 663. 46
 dictum 665. 19
 dictare 300. 2. 610. 10
 dictat 3. 3. 663. 3
 dicta 612. 11. 658. 13. 664. 13.
 dicti 478. 6
 dictore 436. 7. 678. 15
 dictores 210. 3
 die 8. 4. 46. 11. 243. 9. 144.
 1. 163. 9. 234. 6. 253. 9. 264.
 5. 279. 4. 302. 1. 311. 4. 340.
 10. 339. 9. 447. 4. 454. 7
 diebus 386. 6. 473. 9. 651. 6
 diei 432. 10. 632. 12
 diem 38. 4. 31. 12. 127. 6. 237.
 15. 278. 12. 285. 8. 332. 16.
 358. 3. 386. 0. 422. 8. 505.
 4. 145. 3
 diem 32. 10. 437. 13. 472. 12
 dies 101. 10. 216. 7. 159. 4.
 163. 9. 201. 10. 205. 6. 220.
 6. 214. 4. 274. 11. 272. 2.
 294. 2. 299. 3. 332. 16. 324.
 384. 606. 7
 dies plur. 149. 1. 236. 8. 267.
 17. 172. 15. 337. 3. 552. 2
 Diogenes 50. 3. 328. 7
 diogeni 508. 14
 diolens 376. 1. 646. 9
 different 323. 7
 differente 384. 3. 652. 16
 difert 538. 6
 differt 398. 11. 424. 12
 differtum 404. 6. 553. 18
 difficile 439. 5. 643. 3
 difficilium 121. 9. 303. 11
 difficilis 434. 8
 difficilis 405. 11. 648. 19
 diffidit 324. 11
 diffidens 450. 11
 diffingus 100. 10
 diffingit 128. 3
 diffingit 419. 9
 diffira 429. 12
 diffunderit 312. 6
 diffudit 572. 7
 diffugere 283. 1
 diffugiunt 58. 4. 99. 7
 diffunderet 403. 4
 diffundit 548. 8
 diffusa 346. 6
 diffusio 298. 17
 D gentis 596. 14
 digna 655. 2
 digno 33. 7. 273. 2. 521. 1
 dignos 170. 12

digna 24. 20. 234. 6. 332. 6.
 443. 10. 453. 9. 552. 19.
 649. 9.
 dignum 833. 3
 dignatur 270. 9
 digne nom. 73. 2. 218. 2
 dignus adverb. 24. 11. 516.
 dignor 612. 16
 digni plur. 551. 11. 639. 9
 dignior 171. 3
 digni 556. 12. 642. 16
 dignissima 339. 1
 dignus 514. 6
 dignor 600. 3
 dignos 397. 3. 417. 14
 dignoscere 656. 9
 dignoscere 380. 3
 dignum 287. 8. 392. 15. 451. 4.
 553. 3. 544. 3. 556. 14. 563.
 4. 620. 3. 646. 2.
 dignus 397. 2. 392. 3. 665. 22
 Du 3. 4. 56. 4. 190. 14. 199.
 1. 394. 4. 398. 1. bis. 301.
 4. 3. 476. 3. 603. 4. 523. 19.
 597. 3. 632. 13. 505. 1.
 Dū bene fecerunt quod etc. 396. 12
 Dū superi 644. 3
 Dū 8. 14. 448. 3. 56. 4. 69. 9.
 127. 4. 158. 6. 187. 6. 198.
 5. 224. 10. 222. 11. 338. 3.
 472. 10. 448. 12.
 duplicata 397. 4
 delabens v. delabentia.
 diaphragm 599. 15
 diaplo 411. 3
 diaphan 448. 18
 diaxon 443. 6
 diecta 122. 15
 diactem 66. 1. 87. 1
 diecta 170. 2
 diacti 606. 3
 diageret 340. 4
 diligit 137. 4. 532. 3. 622. 10
 diodes 600. 12
 dilict 480. 3
 dilicta 453. 4
 diuivem 301. 13
 diuivem 158. 6
 diuivisse 449. 3
 dimid 486. 10
 dimidium 16. 3
 dimidium facti 538. 2
 dimiser 826. 14
 diuissa 561. 1
 dimittat 556. 8
 dimittat 524. 11
 dimittes 500. 16
 dimittit 514. 10
 dimittit 559. 14
 dimoveas 9. 9
 dimoveas v. demoveas.
 dimovebit 307. 1
 dimovevi 71. 3
 dimittet 372. 14

dimovis 127. 1
Dindymus 32. 6
diq 113. 8
Diomed 125. 7
Diomedes 623. 3
Dionero 113. 6
Dnyal 117. 1
dota 32. 15
dra 242. 6, 325. 1, 316. 1, 432. 6
driz 10. 1
drum 604. 9
Drecaum 267. 8
drept 149. 4
dreptun v. dreptunum
drexit 283. 10
drupore v. deripere
dus 326. 13, 141. 8
duscere 260. 8
dusci 301. 15, 334. 5
dusm 141. 2, 202. 1
dusm 113. 4, 274. 15
dis 404. 6
disce 253. 7, 590. 1
discedat 414. 8
discedens 162. 7
discedere 411. 1, 556. 15, 574. 15, 601. 5
discedi 414. 6
discedite 309. 4
discedo 623. 13
discedunt 513. 15
discentes 136. 3
disceve 169. 12, 330. 8, 561. 11, 642. 13
discret 613. 11
discreunt 59. 6
discrepta 524. 9
discessus 566. 8, 662. 2
disce 171. 8, 485. 3
disce 66. 4
discedis 184. 15
discedunt 470. 5
discedens 510. 6
discrepulum 414. 13
disce 622. 10
disce 444. 16
disco nomen 30. 7, 483. 4
discolor 591. 4
discrevenit 534. 4, 525. 15
discredit 617. 13, 634. 12
discordia 318. 5, 399. 8, 424. 6
discons 257. 1, 475. 3, 571. 2, 661. 13
discrepat 77. 10, 419. 12, 472. 14
discrepe 634. 12, 642. 6
discrep 631. 15
discreti 145. 12
discremen 183. 3
discent 651. 6
disce 453. 1
discreti 653. 16
discrema 147. 11
discreta 509. 9
discreta 102. 2

- dialecti 399. 10
 dialectum 376. 8
 diaphr. 330. 5. 391. 3. 392. 12. 13
 diaphram 285. 5
 diaphri 57. 4
 diaphribus 454. 7
 diaphrasse 381. 10
 diaphrasum 433. 12
 diaphrict 106. 2
 diaphricti 600. 12
 diaphra 449. 11
 diaphricti 454. 7
 diaphricti 193. 9
 diaphricti 607. 8
 diaphricti 450. 11
 diaphricti 116. 1
 diaphricti 208. 2
 diaphricti 373. 3
 diaphricti 493. 12
 diaphricti 411. 12
 diaphricti 503. 7
 diaphricti 401. 8
 diaphricti 435. 2
 diaphricti 172. 5
 diaphricti 363. 9
 diaphricti 503. 4
 diaphricti 132. 1
 diaphricti 354. 2
 diaphricti 140. 1
 diaphricti 17. 6
 diaphricti 582. 5
 diaphricti 399. 3
 diaphricti 32. 1
 diaphricti 457. 6. 477. 10. 592. 4
 diaphricti 609. 10
 diaphricti 558. 5
 diaphricti 290. 8. 434. 9. 482. 3.
 489. 6. 633. 1
 diaphricti 556. 13
 diaphricti 314. 4
 diaphricti 574. 6
 diaphricti 230. 1
 diaphricti 277. 13
 diaphricti 565. 14
 diaphricti 122. 9
 diaphricti 435. 1
 diaphricti 308. 9
 diaphricti 523. 12
 diaphricti 174. 8
 diaphricti 448. 7
 diaphricti 273. 3
 diaphricti 549. 6
 diaphricti 355. 4
 diaphricti 640. 22
 diaphricti 310. 4
 diaphricti 424. 10
 diaphricti Mycenae 26. 2
 diaphricti 496. 10
 diaphricti 263. 10
 diaphricti 370. 7. 421. 4. 434. 3.
 514. 11
 diaphricti pro diaphricti 118. 10
 diaphricti 23. 23. 262. 27. 271. 4. 277.
2. 299. 11. 446. 1. 523. 1. 677.
 8. 611. 17. 630. 14
 diaphricti 15. 1. 97. 1. 237. 4. 247.
 1. 319. 3
 diaphricti 290. 6
 diaphricti 401. 5
 diaphricti 159. 11
 diaphricti 102. 9
 diaphricti 398. 2. 374. 5. 677. 7
 diaphricti 392. 10
 diaphricti 579. 1
 diaphricti 571. 5. 618. 7
 diaphricti 35. 2. 89. 6. 118. 6. 143.
 1. 163. 4. 284. 1. 294. 10.
 297. 9. 315. 5. 372. 1. 573.
 10. 376. 12. 611. 38. 11. 597.
 8. 449. 12. 474. 14. 487. 4.
 533. 3. 624. 3. 603. 6. bis.
 diaphricti 269. 14
 diaphricti 338. 2. 376. 13
 diaphricti 95. 4
 diaphricti 424. 4
 diaphricti 50. 5
 diaphricti 101. 6. 393. 10
 diaphricti 589. 11
 diaphricti 249. 2. 432. 7. 471. 2.
 612. 14
 diaphricti 459. 6
 diaphricti 509. 4
 diaphricti 398. 6
 diaphricti 481. 1. 695. 12
 diaphricti 32. 5. 181. 9. 219. 9. 258.
 10. 277. 1
 diaphricti 404. 7
 diaphricti 373. 15
 diaphricti 524. 1
 diaphricti 474. 15
 diaphricti 139. 1
 diaphricti 285. 5. 101. 3. 579. 10.
 625. 16. 630. 20
 diaphricti vena 644. 7
 diaphricti 164. 16
 diaphricti 349. 4
 diaphricti 244. 11. 570. 5. 619. 4. 632. 16
 diaphricti 546. 4
 diaphricti 176. 15. 259. 2. 481. 1.
 497. 12. 520. 3. 544. 7
 diaphricti 256. 1. 287. 7. 494.
 12. 586. 12
 diaphricti 118. 5. 471. 2. 508. 11.
 557. 10
 diaphricti 240. 2. 591. 11
 diaphricti 213. 6. 224. 11
 diaphricti, al. diaphricti 60. 2
 diaphricti 133. 2. 155. 1. 189. 14.
 302. 1. 475. 5. 477. 7. 494.
 13. 642. 8
 diaphricti 312. 8. 634. 15
 diaphricti 598. 4. 651. 3
 diaphricti 618. 9
 diaphricti 46. 10
 diaphricti 12. 6. 281. 3. 392. 13
 diaphricti 192. 2
 diaphricti 417. 18
- diaphricti 398. 4. 478. 8. 506. 5.
 620. 12
 diaphricti 492. 1. 504. 7. 513. 19
 diaphricti 401. 18
 diaphricti 159. 6. 456. 14. 481. 1.
 492. 13. 503. 7. 600. 8. 625.
 5. bis.
 diaphricti 258. 1. 474. 14. 669.
 1. 605. 1
 diaphricti 194. 5. 215. 3. 231. 7.
 253. 2. 275. 7. 344. 13. 443.
 15. 433. 3. 504. 10. 619. 6. 6
 do manu 351. 1
 do 383. 15
 doce 587. 6
 doceat 573. 6. 470. 2
 doceat 408. 6. 677. 10
 docendum 419. 1
 docendus 579. 10. 585. 6
 docentem 106. 8. 602. 9
 docentes 204. 13
 doctus 469. 12
 doctus 200. 5. 626. 6
 doctum 539. 9
 doctus animi 539. 9
 doctus 384. 4
 doctus 213. 1. 222. 15. 457. 6.
 466. 13
 Doctus prop. 392. 4
 doctus 202. 3. 209. 20. 613. 20
 doctus huius praemia in-
 tium 8. 15
 doctus 298. 2
 doctus vocat. 206. 15. 470. 10.
 474. 13. 597. 8
 doctus 430. 16. 609. 115. 619. 15
 doctus 244. 5. 434. 2. 470. 15
 doctissimus 404. 9
 doctus 606. 2
 doctus 281. 6
 doctores 369. 12. 419. 7
 doctus 441. 9. 596. 6
 doctria 274. 4. 596. 10
 doctus 427. 3. 658. 7. 668. 10
 doctus 419. 448. 16
 doctus 25. 9. 362. 10. 438. 8.
 441. 3. 512. 4. 515. 8. 610.
 8. 641. 11
 doctus 272. 4. 656. 6
 doctus 573. 1
 doctus 477. 5. 514. 4. 521. 6.
 655. 8
 documentum 402. 6
 doctus 405. 16
 doctus 63. 1
 doctus 372. 12. 370. 1
 doctus est 643. 10
 doctus 176. 8. 296. 9
 doctus 538. 20
 doctus 603. 17
 doctus 575. 4
 doctus 191. 5. 643. 5
 doctus 314. 5
 doctus 556. 6

VOCABULARIUM OMNIUM. 1739

dollars 344. 22. 383. 149. 39
dollars 444. 22. 38. 149. 39
dollars 44. 13. 38. 149. 39
dolo 419. 14. 38. 149. 39
dolore 344. 16. 352. 6. 356. 6
dolore 379. 3. 468. 8. 358. 7
dolorem 529. 9. 468. 8. 358. 7
dolores 383. 1. 468. 8. 358. 7
dolorebus 358. 8. 358. 7. 358. 7
doles 313. 12. 358. 7. 358. 7
dolosa 301. 12. 358. 7. 358. 7
dolore 301. 12. 358. 7. 358. 7
dolore 110. 2. 358. 7. 358. 7
dolore 444. 15. 358. 7. 358. 7
dolum 35. 5. 358. 7. 358. 7
domabile 301. 8
domanda 114. 9. 358. 7. 358. 7
domari 604. 8
domare 78. 1. 358. 7. 358. 7
domestica facta 658. 9. 358. 7
domestici 429. 9. 358. 7
domi 372. 8. 358. 7. 358. 7
546. 3. 352. 3. 601. 19. 19
domibus 701. 18. 358. 7
domina 404. 6. 358. 7
dominus 149. 1. 358. 7. 358. 7
6. 352. 17. 304. 12. 358. 7
dominus 27. 6. 358. 7
dominatus 652. 14. 358. 7
domine 149. 1. 358. 7
domino 153. 1. 358. 7. 358. 7
311. 3. 313. 6. 358. 7
dominos 7. 4. 358. 7
dominus 119. 6. 358. 7. 358. 7
7. 358. 7. 358. 7. 358. 7
dominus 176. 3. 358. 7. 358. 7
21. 471. 19. 484. 2. 358. 7
512. 1. 358. 7. 358. 7
domus 205. 9. 358. 7
domus 658. 9. 358. 7
domitor 535. 14. 358. 7
domitos 43. 9. 141. 6. 358. 7
domitior 191. 4. 308. 4
domo 172. 17. 118. 2. 340. 3.
352. 1. 363. 4. 358. 7. 358. 7
532. 1. 363. 4. 358. 7. 358. 7
363. 3. 364. 13. 363. 4. 358. 7
domos 54. 15. 363. 4. 358. 7
4. 164. 4. 374. 3. 358. 7
3. 241. 2. 374. 3. 358. 7
456. 3. 374. 3. 358. 7
domit 346. 3. 358. 7
domum 24. 5. 40. 3. 36. 4. 308. 4
6. 350. 7. 363. 4. 358. 7
313. 7. 352. 12. 358. 7. 358. 7
3. 348. 3. 352. 17. 358. 7
479. 5. 408. 9. 358. 7
domus 24. 11. 37. 2. 340. 3.
350. 8. 182. 3. 358. 7. 358. 7
4. 303. 6. 374. 3. 358. 7
304. 12. 414. 1. 358. 7. 358. 7
24. 538. 10. 358. 7
dono 108. 9. 391. 9. 358. 7
857. 17. 624. 10. 358. 7

[illegible][illegible]

- emisti 625. 3
emist 621. 5
emovet 467. 7
Empedocles 570. 8. 668. 1
empta 538. 2. 593. 18
empta 424. 2
emptas 471. 10
emptus 635. 6
emptus 514. 2
emptor 201. 2. 502. 29. 633. 13
emptorem 382. 4
emptum 513. 9. 633. 5
emuncta 346. 3
emuncto 613. 2
en 519. 2
enatat 633. 5
enavigantia 149. 7
Enceladus 190. 4
eneas 560. 11
enervet 332. 2
enim 28. 7. 122. 11. 155. 9.
223. 7. 277. 6. 284. 4. 293.
7. 398. 9. 403. 10. 603. 13
Enipeus 205. 2
eniter 251. 19. 622. 16
eniterius 152. 6
Enni 441. 5. 640. 21. 654. 6
Ennius 537. 14. 607. 5
ense 330. 3
enem 104. 14
entes 308. 10. 329. 4
entis 53. 2. 124. 8. 432. 6.
448. 4
eo pro. 575. 16
eo pro usque illuc 622. 12
eo quo vis ibit 626. 5
eo verb. 421. 6
eo pro illo 371. 11. 434. 7. 523. 9
eo quod 307. 6. 472. 7. 632. 2
eodem 124. 10. 171. 5. 399. 3.
447. 7. 472. 8. 549. 9
eoi 100. 2. 314. 9
eorum 400. 12
eos 609. 5
ephebi 616. 9
Epimerum 25. 2
ephippia 577. 5
Epicharmus 608. 2
Epistori 416. 6
Epidaurus 387. 5
epistola 625. 7
epos 440. 5
equale 472. 6. 517. 15
equas 204. 13. 315. 6
equis 102. 3. 287. 10. 456. 5
epulum 470. 5
equa 127. 15. 213. 9
equa 62. 5. 177. 4. 217. 3. 313.
1. 347. 50. 356. 6. 382. 9.
539. 10. 579. 4. 617. 11
equestrem 602. 7
equestri 514. 12
equi 409. 9. 579. 4
equi ferri. 1012.
- equidem 430. 21. 497. 13. 507.
9. 609. 17
equina ubera Epod. 8
equine 606. 18
equin-m 638. 1
equino 188. 3
equit 23. 3. 26. 7. 40. 18. 49.
9. 51. 4. 62. 5. 181. 7. 273.
1. 384. 11. 447. 5. 517. 15.
648. 8
equitare 14. 2. 136. 4. 480. 10
equitat 30. 3
equitavit 282. 4
equit-m 1701. 7. 295. 1. 443. 14.
507. 9
equites 144. 3
equitet v. equitet
equitis 617. 14
equitum 111. 3. 157. 2. 224. 8.
618. 2
equo 217. 2. 289. 8. 446. 11.
452. 9
equorum 75. 2. 612. 9
equos 95. 6. 111. 3. 335. 19.
382. 2
equum 205. 4. 168. 8. 301. 19.
527. 8. 539. 9. 566. 5. 642. 9
equus 286. 4. 528. 6. 581. 10.
613. 12
eradenda 240. 14
eram 209. 1. 202. 3. 418. 5.
426. 1
eras 168. 11. 544. 6
erat 16. 5. 103. 4. 157. 7. 209.
6. 344. 1. 376. 2. 386. 7. 391.
11. 393. 3. 406. 6. 503. 1
etecum 531. 14
etepsumus 411. 7
etepsum 287. 6
etepsum 315. 5
ergo 72. 5. 129. 6. 312. 2. 357.
1. 399. 1. 435. 7. 461. 1. 464.
3. 479. 6. 477. 9. 552. 7
erigimur 523. 2
erigit 475. 16
erimus 149. 8
eripe 255. 5. 516. 16
empere 605. 8
eriperem 477. 7
eriperet 435. 1
eripi 143. 7
eriplam 454. 3
eripias 397. 10
eripiet 493. 7. 555. 1
eripiunt 287. 12
eripuerit 627. 3
eripuit 170. 7
eris 369. 2. 431. 1. 486. 12.
497. 18. 507. 10
erit 37. 3. 138. 2. 194. 15. 212.
8. 449. 8. 465. 5. 500. 8
eritis 287. 16
errans 150. 5
errantes 312. 7
- erra 286. 6. 428. 14
erravimus 381. 3
errat 229. 1. 609. 3. 667. 8
errum 552. 3
errent 571. 5
erre 477. 11
erro nom. 519. 7
erro verb. 91. 1
error 417. 13. 15. 612. 14. 632.
1. 637. 12. 647. 5.
errori 388. 4. 468. 6
erubescens 78. 9
erucas 522. 10
erue 307. 5
eruet 530. 14
eruo 110. 17. 461. 6. 630. 11. 644. 2
erutus 352. 4
Erycinus 15. 1
Erymanth 66. 7
ei 145. 1. 472. 19. 515. 7. 514.
13. 612. 15. 635. 11
eris 519. 6
erica 458. 11.
erulentis 69. 6
Esquilias 305. 11
Esquilias 427. 5
Esquilina 327. 8
Esquilini 355. 2
esse 253. 3. 359. 6. 371. 18. 372.
15. 376. 2. 580. 3. 4. 391. 5.
392. 17. 398. 2. 415. 5. 518.
5. etc.
eterna 618. 3
etern 415. 10. 417. 18. 419. 12
etern 418. 5
etern 321. 9. 390. 4. 392. 2. 466.
1. 610. 7
etern. ad est. ederet 509. 12
et 8. 3. 11. 18. 7. 96. 3. 75. 12.
175. 5. 242. 4. 291. 1. 392.
7. 293. 10. 4. 344. 12. 374. 2.
2. etc.
est. pro. comedit 457. 10
est. pro. corrodit 133. 6
estem. pro. expedit 502. 21. 529. 9
est. pro. licet 93. 3. 383. 3
est. pro. pertinet 395. 2. 469. 8
est. mihi. ad est. habeo 293. 1
estime 515. 1
est meum 71. 12. 402. 10
est qui 377. 11. 527. 7. 633. 20
est ubi 504. 15. 505. 3
est ut 125. 8
esto futur. imper. 207. 7. 217. 5.
331. 5. 376. 7. 415. 4. 431. 1.
475. 10. 498. 1. 504. 8. 659. 8
esto concedens 454. 10. 468. 8.
555. 2. 588. 12
esto ut lubet 466. 10
Estule 255. 6
esuriens 385. 17. 391. 2. 471. 19
et 6. 1. bis 8. 7. 18. 2. 11.
3. 4. 13. 1. 2. 7. etc.
et pro etiam 81. 2. 138. 1. 221.

1. 822. 4. 225. 5. 150. 9
 etenim 277. 17. 417. 17. 414. 1.
 483. 11. 500. 4. 613. 13
 etiam 214. 13. 280. 14. 331. 39.
 389. 14. 388. 1. 399. 10
 etiam sique etiam 595. 9
 Etroica, etc. v. Hetrusca.
 eu 619. 1
 evaluare 619. 1
 Evandri 350. 15
 evansi 515. 8
 evchis 7. 1
 avellus 275. 2
 evellere 515. 5
 evenit 275. 4. 387. 6
 evenitum 477. 1
 evocare 623. 19
 euhce v. evce.
 Evies 245. 9
 evincet 152. 5. 481. 2
 evitare 380. 15
 evitata 6. 4
 Evius 59. 4. 140. 1
 eum 399. 4. 397. 9. 411. 3
 Eumandum 147. 4
 eunucha 433. 7. 623. 20
 eunt 149. 1
 eunt. em 375. 12
 eurtos anni 625. 3
 eurtos versus mollis 442. 2
 eunium 305. 3
 evocare 166. 6. 7
 evolvere 392. 8
 Eupelm 461. 1
 Eupelia 395. 1
 Euro 159. 4. 277. 3. 280. 5
 Europe 250. 9. 252. 9
 Europem 183. 10
 Euris 81. 1. 275. c. 335. 13.
 350. 5
 Eurperpe 10. 6
 Eustrapelus 593. 1
 evellus 190. 3
 ex 83. 2. 103. 1. 177. 6. 242. 12.
 260. 10. 294. 5. 349. 9. 371.
 7. 11. 381. 16
 ex animo 665. 17
 ex hoc 403. 6
 ex metallo 616. 6
 ex more 483. 8
 ex parte tua 302. 18
 ex quo 131. 12. 337. 7. 403. 6.
 457. 3. 502. 11. 559. 11.
 652. 14
 ex re 509. 1
 exacti 491. 1
 exactis 609. 10
 exacto 374. 14
 exactos 146. 7. 237. 3
 exactus 654. 1
 exigent 507. 10
 eximen 100. 2. 315. 10. 599. 6
 eximiam 452. 8
 exsangue 599. c
 examinari 218. 5
 examinatus 158. 5
 examinatus 403. 4. 617. 5
 exanimem 372. 12
 examinatus 510. 14
 exeret 331. 4
 exedire 640. 15
 exauditus 601. 14
 exenata 324. 1
 excepti 290. 2. 403. 11
 excepto 625. 1
 exceptio quod 566. 21
 exceptio 424. 16. 477. 10
 exceptum 617. 3
 exceptum 358. 3
 exceptus 502. 15
 excicare 450. 2
 excili 389. 22
 excido 224. 1
 excidit 194. 12. 655. 10.
 excipere 117. 8
 excipiet 404. 2
 excipiant 532. 10
 excipiebat 153. 10
 excita 185. 1
 excitare 356. 11
 excitat 475. 14. 522. 15
 excitatur 311. 5
 excitatus 377. 4. 425. 5
 excidit 532. 10
 excidit 153. 3
 excidit 653. 14
 excidit 481. 7
 excidit 381. 4. 424. 40. 481. 2
 excors 468. 10. 537. 3
 excubat 258. 8
 excubia 233. 3
 excutare 559. 8
 excusatus 503. 7
 excusare 510. 11
 excusatus 465. 9
 excusatus 397. 15
 excusatur 210. 3
 excusata 344. 9. 348. 12
 excuso 409. 12
 excus 259. 5
 excusper 526. 9. 593. 10. 608.
 2. 618. 1
 exemplaris 654. 15
 exempla 402. 2. 613. 9
 exemplo 193. 10. 458. 6
 exemplo est 369. 19
 exemplum 204. 11. 471. 9
 exempte 326. 2
 exerces 177. 6
 exercet 301. 7. 311. 1. 569. 5
 exercitatus 375. 1
 exercitus 14. 1. 594. 18
 exhausit 335. 5
 exacer v. exacer.
 exteris 384. 5
 exigit 305. 9
 exigitur 401. 7
 exigitur 598. 6
 exegit 80. 3. 602. 10
 exigit 136. 4. 199. 6
 exigit 59. 5. 632. 4
 exigit 612. 1
 exiguus 550. 3
 exilis nomen. 20. 11. 552. 6
 exilis verb. 394. 6
 exilit 509. 21
 exilium 118. 13
 eximit 120. 5
 eximit 116. 2. 547. 10
 eximen 420. 7
 exiret 398. 6. 512. 8
 exit 331. 9. 628. 13. 639. 7
 exitio 55. 9
 exitio est 82. 3
 exitium 50. 9. 157. 8
 exitium 198. 6. 179. 2. 356. 13
 exitura 118. 12
 exitus 287. 14. 302. 5
 exitus 651. 4
 exorebilis 633. 17
 exorberet 480. 2
 exoret 529. 6
 exors v. extors.
 expallid 541. 10
 expavit 104. 14
 expectabit 588. 2
 expectare 405. 1
 expectet 449. 6. 538. 9
 expectatus 625. 10
 expecto 411. 13
 expedit 347. 6
 expedit 240. 8
 expedit 79. 7
 expedit 330. 15
 expedit 132. 9
 expedita 322. 12
 expedito 30. 8
 expeditus 69. 8
 expeditum 276. 16
 expellat 505. 9
 expellet 453. 3
 expendere 612. 1
 expergiceris 537. 20
 expersat 506. 6
 expersus 519. 4
 expers 190. 13. 213. 21
 expers mris 520. 2
 experte 220. 1
 expertes 300. 7
 expersis frugis 619. 14
 experto 440. 8
 expersum 666. 3
 expersus 18. 4. 271. 7. 595. 10
 expes. v. expes.
 expetit 337. 4
 expiand 12. 10
 expiare 353. 12
 expiat 109. 3
 expiator 126. 14
 expiavero 126. 15
 expie 130. 2
 expia 526. 8

explicet 432. 13
 explicere 256. 4
 explicuit 221. 11. 432. 7
 explode 413. 13
 exponi 632. 14
 expouitur 406. 2
 exponit 444. 12
 expresse 425. 1
 express 622. 4
 exprimet 632. 10
 expugnabit 434. 7
 expugnare 501. 5
 expugnat 222. 5
 expulit 423. 1. 611. 16
 expurgare 625. 18
 Equilina v. Equilina.
 exsect 376. 18
 exsect 42. 7
 exsomnis 243. 9
 extors 657. 9
 extipes 348. 11. 639. 11
 extrahat v. extrahat.
 extrahet 438. 11
 extrahere 521. 13
 extra 643. 12
 extant 325. 6
 extat 429. 8
 extendat 183. 9
 extrudere 631. 4
 extendisse 602. 7
 extrema 152. 3
 extento 114. 5
 extentum 619. 10
 extenuant 437. 6
 exterior comes 497. 7
 exteri 516. 11
 exteret 549. 11
 extimui 473. 3
 extimuit 664. 13
 extinctus 604. 10
 extinxit 187. 13
 extorqueret 627. 4
 extorta 631. 18
 extra 183. 9. 536. 7. 600. 1
 606. 4. 654. 1
 extre numerum modumque 594. 10
 extrinsecus 568. 10
 extrahat 659. 13
 extrahere 502. 3
 extrema 318. 3. 527. 6
 extremi 633. 10
 extremis 602. 8. 653. 10
 extremo 627. 16
 extremos 215. 13. 301. 16. 374. 12. 530. 5. 543. 6
 extremum 210. 9. 527. 9. 634. 7. 665. 2
 extrinsecus 390. 13
 extrinsecus 194. 14
 extrors 314. 1
 extructa 412. 11
 extructi 118. 4. 510. 5
 extrudere 624. 11
 exure 502. 15

extuderit 433. 2
 extruist 312. 11
 exacta 323. 8
 exulet v. exuldet.
 exuere 322. 6
 exul 156. 10. 196. 4. 449. 7.
 643. 4
 exules 183. 1
 exultum 213. 10

F

FANA 425. 11. 507. 19.
 fabre 544. 16
 fabellam 618. 12
 fabellas 509. 1
 faber 426. 2. 639. 17
 Fabia 552. 13
 Fabio 334. 19
 Fabium 308. 13
 fabri 531. 8. 612. 12
 fabricaverat 391. 11
 Fabricio 465. 15
 Fabricium 41. 3
 fibrilla 612. 12
 fibros 611. 10
 fabula 377. 11. 372. 6. 373. 10.
 377. 7. 500. 5. 535. 6. 571.
 9. 610. 5. 617. 3. 620. 1. 638.
 8. 659. 12
 fabule 20. 10
 fabulosa 186. 8
 fabulosus 68. 7
 face 209. 13. 214. 19. 232. 2
 facere 229. 15
 facere 235. 6. 415. 7. 544. 2.
 547. 1. 552. 2. 619. 8
 facerem 402. 18. 439. 3. 626. 17
 faceret 409. 12
 faceret 426. 2. 624. 13. 657. 6
 facietum 440. 6
 facietus 378. 1. 396. 2. 553. 3
 faciam 253. 10. 369. 2. 394. 4.
 403. 14. 433. 5. 6. 446. 1.
 bis.
 faciant 400. 9
 facias 371. 18. 373. 9. 599. 7.
 422. 18. 438. 8. 475. 6. 491.
 5. 503. 14
 faciat 413. 4
 facibus 398. 15
 facie 416. 10. 493. 8
 faciem 277. 14. 292. 5. 382. 10.
 410. 1. 521. 11
 faciendi 503. 6
 faciendi 443. 6
 faciens 403. 12. 506. 10
 facientia 625. 8
 facientibus 531. 8
 facit nom. 299. 9. 382. 3. 433. 9
 facit verb. 431. 10. 531. 5. 662. 9
 faciet 449. 2. 489. 1. 500. 10
 facite 483. 12
 facilem 139. 6. 214. 4. 369. 8.
 584. 4
 faciles 27. 5
 facili 143. 6
 facillime 501. 7
 facinor 620. 4
 facinus 534. 17
 fecio 587. 11
 facia 310. 10. 472. 17. 487. 14
 facie 371. 19. 377. 2. 392. 11.
 485. 4. 518. 10. 523. 8. 574.
 4. 633. 3
 facium 667. 17
 facta 429. 10. 430. 5. 587. 6.
 604. 2. 621. 4. 641. 11. 636. 3
 facti 538. 7
 factia 623. 4
 factiet 638. 6
 facto 419. 9
 factos 412. 4. 665. 12
 factu 403. 1
 factum 412. 8. 419. 15. 501. 12.
 502. 16
 facturus 68. 6. 543. 7
 factus 407. 1
 facunda 214. 15
 facunde 34. 1
 facundia 214. 9. 612. 6. 643. 10.
 651. 13
 fece 99. 8. 222. 22. 492. 5
 facem 493. 10
 facibus 673. 5
 fecula 519. 9
 falce 89. 5. 312. 4. 393. 2
 Fa'tena 175. 10. 492. 6
 Felera 65. 4
 Felerni 28. 4. 117. 4. 140. 3.
 319. 11. 418. 7. 472. 2. 595. 1
 Felerni 120. 2
 Felernum 453. 3. 480. 16. 489. 5
 Felernum 500. 3
 fallacem 420. 17
 fallacis 22. 7
 fallace 345. 5. 632. 6. 663. 22
 fallat 244. 8
 fallix 204. 14
 fallie 215. 6. 547. 9
 fallendi 574. 15
 fallente 452. 22
 fallentis 343. 7. 596. 13
 fallere 133. 1. 220. 11. 275. 10.
 518. 7. 583. 1
 falleret 123. 4. 282. 11
 fallimur 395. 11
 fallit 223. 7. 277. 4. 499. 7
 fallor 640. 7
 fallunt 132. 7
 false 617. 5
 falsi 117. 2. 204. 8. 587. 19.
 619. 12
 falso 371. 16
 falsum 523. 10
 falsum 537. 20
 fama 43. 1. 214. 8. 174. 3. 305.
 5. 380. 11. 384. 12. 402. 10.
 b l b 2

471. 1. 473. 10. 498. 2. 544.
 10. 557. 3
 fuma cit 442. 9. 443. 2
 fuma 413. 5. 410. 13. 597. 19
 fumam 376. 10. 380. 13. 400. 14.
 417. 14. 515. 7. 607. 11. 644. 9
 fumem 62. u. 321. 4
 fumes 221. 6
 fumes argenti 532. 8
 fumosa 638. 5
 fumosa 221. 11. 449. 16
 fumo. carmine 359. 14
 fumosum 514. 9
 fumosus 182. 3. 335
 fumulus 176. 3. 227. 8
 fumulus 653. 3
 fuma 755. 6. 347. 16
 fumatus error 607. 5
 fumulus 377. 1. 444. 2
 fumum 503. 20
 fur 422. 16
 furi 280. 13. 544. 9
 fure 239. 9. 524. 10
 furis 411. 8
 furor 479. 4
 fas 59. 3. 257. 3
 fas nefasque 326. 11
 fas est 167. 1. 3. 276. 4. 660. 17
 fauces 41. 9. 533. 1. 533. 15
 faucibus 420. 1
 fasciculum 574. 2
 fascinum Epod. 8
 fasciolas 481. 2
 fastidia 453. 2. 494. 3. 509. 9.
 565. 10. 619. 15
 fastidium 526. 2
 fastidiosa 356. 3
 fastidiosam 255. 9
 fastidiosus 176. 4
 fastidire 308. 6. 542. 2
 fastidiret 517. 5
 fastidus 333. 17. 574. 10
 fastidus 174. 14. 605. 4
 fastidium 319. 10
 fastus 29. 2
 fastos 226. 7. 500. 4. 392. 8.
 607. 3
 fastu 629. 5
 fastum 419. 20
 fastu 49. 5. 73. 9. 145. 4. 184.
 5. 209. 12. 10. 214. 14. 367.
 14. 299. 10. 330. 10. 353. 6.
 359. 14
 fastule 104. 13
 fastuli 604. 7
 fastulis 181. 10
 fastura 392. 7
 fastutus 436. 3
 fastutus 450. 8
 fastuter 604. 13
 fastor 485. 9. 488. 1. 513. 15
 fastori 610. 10. 605. 3
 fastores 632. 9
 fastor 609. 5
 fasti 160. 7
 fastigat 501. 5
 fastigatus 139. 10
 fastigat 452. 10
 fastigatus 202. 8
 fastigium 185. 10
 fastigium 12. 7
 fasti 43. 6
 fasto 441. 4
 fastum 452. 4
 faste 342. 9
 fastes 313. 15
 faste 650. 7
 fastentum 243. 9
 fasti 215. 16. 611. 2
 faste 171. 1
 fastillam 123. 6
 faune 228. 1
 fauni 633. 8
 faunis 507. 11
 fauno 20. 8
 faunus 55. 2. 151. 2
 fauon 19. 1
 fauon 203. 2
 fauor 287. 6
 fauorem 604. 5
 fausta 381. 1
 faustis 271. 8
 faustitas 278. 1
 fausto 627. 2
 fautor 435. 2. 594. 17. 605. 5
 fautoribus 580. 9
 faui 407. 2. 503. 5
 fauor 583. 3
 fauor 538. 15. 553. 9
 fauor 484. 10
 fauor 17. 14
 fauor 428. 1
 fauor 503. 4. 522. 14. 547. 11
 fauor 287. 1
 fauor 284. 8. 391. 3. 533. 7
 fauor 396. 12
 fauor 503. 6. 524. 7
 fauor 586. 8. 594. 10. 630. 8
 fauor 470. 4
 fauor 471. 2
 fauor 556. 3
 fauor 333. 7. 401. 12. 458. 4. 473.
 4. 477. 3. 5. 588. 13. 604. 4
 fauor 16. 4. 316. 7. 325. 8.
 503. 13
 fauor 417. 15. 471. 5. 513. 9
 fauor 46. 8. 350. 4. 368. 11.
 432. 3
 fauor 345. 1
 fauor 312. 5
 fauor 616. 4
 fauor 249. 5. 268. 8. 347. 5.
 307. 9
 fauor 381. 10
 fauor 74. 1
 fer 546. 6
 fera 49. 4. 257. 13. 328. 8.
 346. 6
 fern 141. 1. 183. 4. 278. 10.
 324. 12. 427. 8
 ferax 275. 16. 353. 5
 ferax 88. 6
 ferax 482. 9
 ferax 170. 1. 353. 8. 655. 6. bis
 ferax 222. 5
 ferax verb. 417. 6. 475. 14
 ferat 371. 17. 570. 4. 595. 21.
 625. 2. 629. 8. 657. 11
 ferat 378. 9
 ferax 322. 9
 ferula 510. 4
 fer 391. 5. 547. 7. 587. 14. 621. 3
 ferat 338. 8
 ferat 108. 10
 ferat 399. 3. 562. 8
 ferat 574. 5
 ferat 114. 12. 335. 10. 509. 8.
 520. 2
 ferat 347. 12. 539. 6
 ferat 441. 1. 539. 15. 614. 6
 ferat 524. 9
 ferat 187. 2
 ferat 586. 11
 ferat 650. 11
 ferat 542. 16. 556. 7
 ferat 28. 4. 224. 10. 259. 4. 263.
 11. 344. 13. 419. 3. 497. 3.
 513. 12. 553. 11. 576. 3. 588.
 4. 646. 2
 ferat pro. permittit 446. 14
 ferat nom. 409. 10
 ferat 9. 6. 215. 9
 ferat 517. 7
 ferat nomen. 273. 2
 ferat 449. 10
 ferat 280. 9
 ferat 161. 6
 ferat 180. 8
 ferat 600. 7
 ferat 330. 5. 347. 1. 352. 2. 493.
 2. 509. 15
 ferat 137. 9
 ferat 650. 1
 ferat 177. 3. 267. 10. 274. 2
 ferat 105. 6
 ferat 403. 3
 ferat 34. 9. 118. 2. 543. 9
 ferat 13. 3. 50. 3. 92. 6. 98.
 4. 122. 11. 183. 7. 289. 23.
 644. 13
 ferat 533. 7
 ferat 301. 17
 ferat 399. 9
 ferat 117. 10. 124. 2. 142. 8.
 253. 6. 309. 2. 359. 17. 396.
 7. 433. 11. 475. 2. 510. 2.
 619. 15. 622. 15. 640. 4
 ferat jugum 99. 9. 121. 9
 ferat 211. 7
 ferat 616. 2
 ferat 285. 4
 ferat 386. 1. 433. 11. 624. 14

VOCABULORUM OMNIUM

715

- ferro 244. 18. 251. 18. 275. 118.
250. 14. 321. 10. 370. 16. 381.
3. 472. 20. 473. 5. 477. 3.
514. 17. 634. 4
ferum 12. 2. 100. 11. 378. 6.
396. 15. 473. 2. 557. 8
ferr 587. 12
ferr 521. 3. 333. 6. 458. 11. 475.
14. 575. 6
fertile 270. 5. 490. 5
fertili 125. 2
fertilibus 153. 2
fertiliis 225. 6. 359. 15
fertur 28. 2. 265. 1. 335. 2.
307. 11. 424. 18
fertur, pro dicitur 53. 5. 195.
9. 237. 11. 474. 16. 503. 3
ferveat 45. 4
ferreus 492. 12
ferventius 444. 8
ferret 265. 7. 529. 8
fervida 355. 6. 521. 13
fervidi 299. 13
fervidior 337. 20
fervidi 6. 3. 242. 16
fervidi 39. 6
fervidos 153. 3
fervidum 309. 19
fervidus 87. 4. 370. 5. 644. 6
ferula 392. 10
ferum 615. 6
ferunt 20. 4. 255. 8. 241. 5.
460. 15. 619. 1
ferunt, pro, ajunt 2. 6. 5
feruntur 157. 7
fervor 54. 4. 447. 4
ferus 133. 5. 529. 24. 573. 8.
578. 5
Fescentina 614. 10.
fessus 188. 7
fessi 412. 7
fessis 120. 3. 218. 11
fesso 620. 6
fessos 315. 8. 362. 6
fessum 129. 6. 422. 5
fessus 256. 10. 405. 11
fessus 282. 12. 332. 1
fessum 618. 4
fessum 374. 9
fessum 533. 6
fessus 84. 4. 538. 5
fessus 293. 9. 536. 3. 539. 8.
585. 8. 618. 2. 647. 2
fessis 315. 4. 473. 9. 635. 3.
651. 6. 652. 12
fessis 251. 9. 614. 5
fessis 112. 3. 479. 14
fessum 460. 2
fessum 206. 9. 250. 4. 228. 11.
547. 1
fess 34. 7. 575. 9
fess 384. 3
fess 524. 11
fess 640. 17. 653. 22
- fectis rerum 524. 6
fesso 623. 2
fectum 389. 8. 653. 4
fess 472. 4
fessulus 426. 1
fess 343. 8. 479. 12. 555. 5
fess communi 614. 7
fess Teja, l. e. chorda 56. 9
fess Cylenea 341. 7
fess 93. 4. 203. 4. 353. 11
fess, pro, fessis 391. 10
fessalem 121. 2. 271. 7. 502. 12
fessiles 619. 9
fessell 179. 3
fessilibus 8. 11. 277. 15. 549. 7
fessile 473. 13. 624. 1
fessiliter 593. 3
fessum 21. 7. 552. 9. 624. 10.
620. 17
fessum, l. e. chordam 73. 6
fessile 567. 8
fessis 189. 9
fessum 593. 14
fessiles 184. 7
fessis 60. 5. 72. 6. 99. 2. 163. 3.
225. 5. 244. 7. 273. 3. 361.
16. 331. 3. 390. 2. 592. 2
fessit 451. 8
fessibus 40. 3. 77. 2. 101. 1. 145.
12. 185. 3. 289. 4. 342. 3. 632.
4. 642. 8. 651. 12
fessicem 271. 3. 281. 6. 599. 16
fessis 447. 9. 561. 12
fess verb. 600. 9
fess 48. 8. 241. 12. 599. 5
fessis 448. 2
fessum 142. 7
fessis 291. 7. 645. 8
fessis 132. 3
fessit 632. 11. 664. 6
fessis 373. 19. 385. 6. 416. 2
fess 118. 13
fess 221. 4. 464. 2. 469. 4. 624.
5. 667. 1. 668. 5
fess . . .
fess 240. 5
fessura 13. 9
fessur 613. 4
fess 118. 1
fessis 48. 5. 52. 1. 222. 2. 500. 9
fess 251. 7
fessum 325. 4
fessum 30. 18
fessis 13. 11. 209. 14. 252. 10.
280. 1. 372. 20. 388. 8. 394.
25. 472. 9. 480. 1. 499. 2.
507. 5. 525. 3. 658. 15
fess 620. 10
fessere 7. 6
fessit 498. 11
fessitur 580. 11
fessit 294. 3
fessum 341. 14
fess 79. 5. 164. 15. 517. 15. 604. 8
- figet 202. 2. 371. 3. 375. 2. 414. 8
figen 30. 8. 37. 2. 414. 2. 523. 2
fige 644. 9
figent 27. 7
figentur 633. 8
fige 0 400. 15. 580. 6. 644. 15.
652. 6
figere tarmia 620. 12
figeris 661. 6
figi 619. 4
figit 539. 11
figit 200. 6
figo 217. 8
figiosus 10. 1
figit 479. 4
figura 27. 7. 108. 8. 373. 2.
482. 6
figit 632. 7
figi 96. 2. 225. 6. 351. 10. 373.
7. 413. 8. 523. 4. 606. 11.
614. 6. 624. 4
figitum 345. 2
figitum 245. 1
figit 61. 4. 630. 5
figum 312. 15
figitum 396. 13
figit 563. 8
fig 528. 7. 639. 11
figit 195. 2
figit 270. 1
figit 339. 3
figit 307. 8. 513. 4. 583. 9
fig 298. 2. 636. 1
figit 56. 3. 251. 12. 264. 4.
297. 8
fig 73. 11. 367. 1. 370. 11. 376.
17. 374. 12. 416. 9. 580. 7.
660. 14
figit 324. 8
figit 420. 7. 11
figit 323. 10
figit 597. 5
figit 464. 10. 585. 4
figit 440. 14
figit 344. 12
figit 319. 9. 579. 7
figit 247. 11. 342. 15
figit 492. 11
figit 194. 9
figitum 291. 17. 494. 7
figit 163. 7
figit 75. 1
figitum al. fragrantia.
figit 218. 9
figit 326. 5
figit 403. 2
figit 131. 11
figit 52. 3. 79. 2. 266. 6.
275. 1. 353. 7. 411. 3. 413. 1
figit 298. 11
figit 280. 14. 322. 11. 634. 4
figit 277. 1. 631. 1
figit 210. 3

Navam 120. 6
 Navam 21. 6
 Flavii 418. 17
 Flavio 271. 8
 Flavos 348. 9
 Flavum 11. 7. 30. 4
 Navas 118. 3
 Nebuli 266. 11
 Nebulibus 134. 9
 Nebulior 73. 2
 Nebilis 73. 1. 644. 13
 Nebiliter 296. 3
 Nebis 74. 10
 Nebit 22. 1. 448. 12
 Nebo 229. 3
 Ne-tere 205. 4. 263. 1
 Necli 648. 9
 Neclis 167. 9
 Neclibus 412. 6. 643. 9
 Neclis 590. 1
 Nere 523. 3. 643. 10
 Nes 203. 1
 Necturum 325. 14
 Nerece 113. 8
 Nevis 343. 3
 Nere prope. 544. 1. 624. 1
 Nore 20. 4. 255. 3. 292. 4
 Noreni 641. 3
 Norente juvenis 644. 5
 Norens 76. 7. 117. 10. 206. 2.
 251. 16. 547. 6. 610. 4
 Noret 349. 4
 Noribus 139. 7. 218. 2. 264. 12.
 614. 9
 Norum 251. 1
 Nos 122. 11
 Nosa 345. 4
 Nuctibus 7. 17. 83. 2. 150. 1. 287.
 5. 314. 9. 335. 12. 639. 15. 10.
 Nuctus 47. 2. 251. 14
 Nuctem 335. 5
 Nuctem 424. 19
 Nucte 441. 1
 Nuctet 395. 6
 Nui 582. 14
 Nuctantia 482. 12
 Nuctem 599. 3
 Nuctem 113. 3. 136. 1. 305. 2.
 424. 18. 467. 2. 480. 4. 639. 3
 Nuctum 31. 6. 93. 7. 112. 9. 283.
 4. 341. 14. 372. 5. 572. 10.
 621. 8
 Nuctum 150. 4. 571. 10
 Nuctum 64. 6. 277. 6
 Nuctum 40. 2
 Nucti 206. 1
 Nucti 60. 5. 128. 4
 Nucti 467. 19. 21. 1
 Nucti 628. 14
 Nucti 200. 4. 360. 10
 Nuctia 481. 7
 Nucti 574. 10
 Nucti 32. 1
 Nuctum 314. 2

focus 546. 7
 fociat 532. 12
 focandi 491. 9. 547. 11
 focandi 200. 1. 238. 6. 484. 3.
 498. 3
 foda 198. 4. 409. 13
 foderet 605. 6
 fodere 232. 3
 fodis 193. 10
 fodo 621. 3. 663. 4
 fodum 472. 13
 fodus 345. 10
 fodum 264. 9. 293. 8
 fodum 333. 5
 fodum 50. 4. 339. 5
 fodum 315. 12
 fodum 311. 4. 376. 11. 533. 2.
 661. 6
 fodum habet in cornu 397. 14
 foda 240. 4
 fodus 278. 10. 360. 2
 Fodum 223. 13
 fodum 71. 3. 134. 8. 227. 1. 270.
 2. 411. 11. 472. 1. 599. 9.
 641. 3
 Fodibus 395. 14
 fodum 338. 3. 372. 18. 533.
 19. 543. 1
 fous 218. 1. 503. 2. 582. 12.
 589. 7. 657. 12
 foute 200. 3. 640. 18
 Fontes 406. 11
 fontem 107. 2
 fontes 313. 5. 493. 4
 fontibus 76. 6. 187. 11. 578. 3
 fonticulo 371. 11
 fontis 540. 1
 fontium 218. 13. 302. 12
 fontine paucos 650. 14
 fons 548. 3. 557. 5
 fure, i. e. jura 381. 4
 fore 223. 17. 341. 10. 369. 7.
 416. 12. 471. 9. 638. 6
 forentes 655. 9
 forentis 555. 8
 fores 211. 1. 223. 2
 foret 186. 12. 287. 2. 340. 5. 380.
 5. 381. 4. 393. 4. 409. 12.
 413. 4
 forbus 247. 8. 482. 1. 516. 14
 foris 439. 2. 453. 4
 forina 119. 6. 345. 6. 582. 4
 formabat 402. 17
 formae 344. 13. 514. 11. 638. 9
 formam 244. 6. 531. 10
 formanda 244. 2
 formae 647. 1
 formas 94. 1. 471. 12
 formati 34. 3
 formati 613. 6. 643. 16
 formati 657. 10
 formati 65. 5
 Formarium 226. 9
 formica 369. 19

formidare 372. 13. 396. 3
 formidat 601. 3
 formidantem 622. 12
 formidantem 199. 9
 formidet 515. 5
 formidine 515. 1. 549. 4. 534.
 14. 613. 4. 671. 12
 forma d. verb. 416. 4. 608. 12
 formidolatus 104. 11
 formidolatus 100. 1
 formis 474. 10
 formosa 218. 3. 638. 4
 formosus 393. 4. 416. 8
 formula 417. 9
 formice 372. 1. 6
 formice 372. 1
 fore 410. 6. 497. 17. 558. 5
 fore 368. 1. 472. 17. 449. 7.
 503. 10
 foris 83. 7. 157. 11
 foris 417. 11
 foris 341. 4. 396. 10. 420. 2.
 633. 2. 639. 4
 fortassis 403. 8. 513. 18
 forte 434. 5. 556. 16
 forte 284. 1. 347. 6. 371. 3. 389.
 10. 430. 4. 470. 12. 483. 1.
 520. 12. 557. 3
 fortem 446. 12. 461. 15. 497. 10.
 503. 12. 563. 13
 fortes 29. 9. 156. 8. 273. 11.
 290. 4. 424. 2. 465. 6
 foris 309. 6. 412. 5. 478. 4. 489.
 5. 500. 8
 fortis 463. 7
 fortibus 273. 12
 fortis 183. 13
 fortis 31. 105. 3. 138. 6. 194.
 15. 268. 2. 275. 11. 354. 6.
 388. 4. 506. 6. 516. 10. 531.
 3. 538. 3. 581. 5
 fortissima 375. 15
 fortiter 47. 2. 467. 6. 580. 5
 fortium 283. 3
 fortis 437. 7. 575. 1
 fortitum 154. 1
 fortuna 21. 4. 89. 6. 96. 6. 104.
 2. 184. 10. 128. 7. 276. 14.
 302. 4. 319. 4. 433. 10. 462.
 8. 516. 12. 523. 5. 508. 11.
 611. 8. 618. 3. 650. 12
 fortuna 109. 1. 507. 5. 531. 13.
 558. 11. 570. 9. 606. 5
 fortunam 257. 7. 513. 1. 524. 8.
 562. 8. 643. 1
 fortunam 643. 17
 fortuna 547. 4
 fortunatam 568. 5
 fortunati 368. 3
 fortunatior 616. 13
 fortunatum 510. 10
 fortunaverit 588. 13
 fortuna 644. 2
 forum 264. 2. 311. 7. 404. 2.

421. 1. 570. 9. 553. 7. 584.
 18 598. 1
 fons 468. 2
 fassum 428. 7
 fossor 229. 9
 fossam 564. 11. 667. 10
 fracta 128. 1. 446. 10. 463. 2.
 524. 4
 fractis 150. 1. 639. 5
 fracie 590. 4
 fractos 316. 1
 fractus 180. 7. 238. 4
 frana 305. 1
 frusto 529. 4
 frax 30. 3. 373. 6. 515. 14.
 519. 10
 fraxum 566. 7. 9
 fragilem 16. 5. 179. 6
 fragili 239. 5. 420. 9
 fragilis 429. 4
 fragrantia oscula 145. 5
 frangit 274. 9
 frangit 28. 10. 523. 16
 frangitur 384. 13
 frangere 71. 7. 251. 19. 608. 9
 frangit 316. 3
 frater 70. 5. 353. 17. 555. 2. 594.
 14. 611. 17. 658. 1
 fraternus 67. 5
 fraternus 350. 11
 fraternis 564. 4. 595. 13
 fraternum 497. 6
 fraternum 543. 10
 fratre 444. 7. 575. 4
 fratrem 575. 4
 fratres 15. 2. 114. 6. 189. 10
 fratrum 100. 5. 430. 5. 593. 11.
 634. 1
 frater 422. 4
 fraude 17. 12. 168. 3. 360. 12
 fraudem 83. 7. 612. 18
 fraudes 250. 11
 fraudis 585. 2
 fraudis 291. 4
 fraudulentus 182. 1
 fraxinus 246. 5
 fregerit 316. 2. 392. 12
 fregi 127. 7
 fregisse 144. 6
 frementum 301. 9
 frementes 333. 10
 fremitum 250. 7
 frenis v. franis.
 frequens 98. 9. 160. 8. 176. 1
 frequenter 357. 10. 479. 5
 frequentia 404. 4
 fronta 16. 11. 49. 1. 541. 4
 fronta 94. 5. 129. 4
 fronto 352. 7
 frontis cicoris 655. 123
 frigida 311. 13. 404. 6. 543. 1.
 578. 9
 frigidas 205. 6
 frigidos 582. 13
 frigide 8. 9
 frigidum 187. 8
 frigidus 507. 6. 668. 1
 frigura 281. 7. 507. 1
 frigore 372. 10. 449. 10. 588. 6
 frigoribus 230. 8
 frigus 10. 1. 218. 10. 376. 4.
 386. 4. 568. 4. 589. 15
 fronte 183. 11. 207. 12. 594.
 15. 612. 6
 frontes 75. 7. 229. 2
 frondere 582. 11
 frondi 25. 5
 frondibus 60. 1. 576. 8
 frondis 275. 16
 frons 218. 4. 409. 12
 fronte 93. 5. 122. 14. 268. 16.
 341. 1. 427. 1. 536. 16
 frontem 256. 4. 331. 4. 409. 14
 frontibus 373. 18
 frontis 462. 7. 524. 7. 565. 11
 frontium 8. 13
 fruar 532. 2
 frueris 635. 4
 fructibus 570. 1
 fructus 381. 16
 fruenti 544. 7
 fruerit 570. 2
 frugiliter 422. 5
 fruge 238. 4. 582. 10
 fruges 241. 5. 283. 11. 304. 5.
 537. 4. 571. 6
 frugi 388. 11. 501. 8. 12. 511.
 5. 584. 10. 631. 3
 frugibus 614. 2. 641. 10
 frugis 597. 4. 619. 14
 frugum 282. 9. 359. 15
 frui 90. 1
 frui 22. 4
 frumenta 585. 11. 614. 5
 frumenti 390. 12. 470. 6. 471.
 17. 550. 10. 557. 4. 579. 5
 frusta 509. 9
 frustis v. erustis.
 frusta 75. 3. 149. 9. 150. 2.
 204. 14. 218. 6. 356. 4. 464.
 5. 518. 8. 557. 5. 653. 5.
 666. 3
 fruticeto 217. 8
 fructos 339. 11
 fructis 581. 20
 fruco 194. 11
 fructum 565. 12
 fructu 614. 11. 650. 9
 fuerat 11. 4
 fueris 552. 1. 569. 1
 fuerit 380. 9. 401. 9. 442. 10.
 443. 1. 471. 9. 519. 4
 fuero 434. 10
 fuerunt 408. 3
 fudius 376. 10
 fuga 260. 3. 350. 17. 519. 18.
 522. 9. 625. 1. 659. 16
 fugacem 170. 6. 512. 8
 fugaces 111. 2. 143. 3. 281. 3
 fuga 146. 4. 286. 6
 fugam 128. 1. 145. 5. 551. 2.
 572. 2
 fugat nomen. 612. 17
 Fugat 236. 9. 617. 9. 668. 10
 fugati 174. 10
 fugato 377. 7
 fugat 117. 8. 122. 15
 fuge 32. 9. 121. 6. 397. 14. 566.
 5. 601. 4
 fuge suspicari 221. 6
 fugere 635. 12
 fugere 550. 1
 fugerem 402. 2
 fugeres 632. 11
 fugeret 231. 1
 fugerit 38. 3. 115. 6. 401. 14
 437. 15. 566. 7
 fugi 584. 7
 fugiam 572. 3. 562. 2
 fugiens 381. 12. 392. 10
 fugientum 334. 17
 fugiens 231. 13. 258. 6. 379. 8.
 383. 10. 530. 6. 563. 10
 fugient 284. 5
 fugiente 135. 3. 179. 2. 582. 7
 fugientes 117. 6. 671. 14
 fugientia 372. 4. 383. 10
 fugientum 221. 1
 fugiens 51. 10. 233. 1. 601. 15
 fugimus 525. 1
 fugio 422. 6
 fugis 340. 5. 390. 10
 fugisset 410. 8
 fugisti 414. 3
 fugit 119. 3. 204. 12. 389. 4.
 620. 5. 7
 fugit praeterit. 69. 4. 82. 5. 156.
 11. 181. 7. 229. 4. 517. 4.
 525. 3. 331. 1. 372. 12
 fugitivus 497. 6. 518. 6. 554. 10
 fugitio 547. 2
 fugiunt 41. 4. 613. 2. 667. 6
 fui 337. 11
 fulscent 422. 11
 fulscent 406. 9. 557. 2. 611. 4
 fuit 214. 20. 233. 11. 251. 15.
 292. 7. 330. 4. 385. 9. 386.
 6. 388. 8. 392. 418. 16. 663. 8
 fulgebant 344. 1
 fulgens 147. 8. 187. 6
 fulgens 153. 3
 fulgentes 362. 6. 415. 12
 fulgentem 125. 6
 fulgentes 142. 6. 314. 12
 fulgentia 27. 9
 fulges 293. 5
 fulget 178. 10
 fulgor 111. 2
 fulgore 604. 9. 646. 7
 fulgoribus 472. 5
 fulgus 18. 10. 44. 4. 137. 10
 fulminant 180. 6

falsitate 189. 5. 131. 6
 falsus 222. 11
 falsus 271. 5
 falsus 382. 4
 falsum 384. 10
 falsura non. *sustant.* 473. 10
 falsa 272. 10
 Falsi 117. 4
 falsus 208. 19. 328. 5
 falsitate 117. 10
 falsus 208. 4
 fumo 198. 4. 411. 10. 591. 9.
 643. 7
 fumosa 411. 17
 fumum 207. 2. 253. 12. 293. 12.
 580. 12. 640. 7
 fumula 147. 7
 fuscus 300. 7
 fuscum 161. 7
 fuscus 133. 4. 652. 4
 Fuscini 440. 4. 520. 6
 fuscus 150. 2
 fuscus 88. 5
 fuscus 630. 20
 fuscus 310. 21. 502. 18. 626. 16
 fuscus 331. 7
 fuscus 53. 12
 fuscus 213. 13
 fuscus 407. 8
 fuscum 380. 8
 fuscus 42. 7. 175. 7. 497. 3. 533.
 14. 582. 1. 583. 9
 fuscus 512. 11
 fuscus 600. 14
 fuscus 302. 5
 fuscus 166. 19. 619. 10. 667. 12
 fuscus 31. 2. 49. 10. 303. 3. 417.
 6. 628. 4
 fuscus 206. 7
 fuscus 171. 9. 605. 16
 fuscus 221. 12
 fuscus 99. 4
 fuscus 501. 1
 fuscus *vies cotis* 677. 7
 fuscus *monere amici* 563. 5
 fuscus 489. 1
 fuscus 520. 9
 fuscus 47. 6. 319. 1
 fuscus 211. 8
 fuscus 103. 8. 164. 3. 331. 11.
 403. 3. 502. 15
 fur 292. 2. 293. 3. 429. 4.
 535. 12
 fures 515. 6. 165. 9
 furifer 512. 13
 furem 503. 12
 furem 46. 2
 furem 54. 5. 508. 1
 furem 515. 6
 fures 131. 3. 377. 8. 467. 5
 fures 372. 13. 426. 4. 427. 8
 furie 82. 3
 furiale 214. 3
 furiam 473. 7

furiare 75. 2
 furiam 429. 10
 furibundus 165. 1
 furiosus 552. 7
 furus 473. 1
 furiosa 115. 5. 481. 8
 furiose 477. 8
 furiosus 390. 7
 furiosus 477. 8. 478. 10
 furia verb. 500. 2. 513. 13
 furit 51. 6. 255. 6. 603. 8
 Furius 498. 13
 Furius 414. 8
 furio 377. 17
 furiosus 560. 4
 furor 303. 8. 126. 16. 332. 6.
 539. 9. 629. 2
 furor 215. 4
 furor 104. 3
 furor 486. 17
 furus 395. 1. 494. 4
 furim 41. 7. 370. 9. 419. 8.
 481. 8. 528. 9. 563. 10
 furis 401. 8. 474. 3
 furiva 518. 3
 furiva 574. 3
 furiva 542. 11
 furto 35. 3. 560. 10
 furum 391. 3. 584. 7
 furva 145. 9
 furum 426. 3
 Fuscus 68. 4
 Fuscum 564. 1
 Fuscus 434. 13. 444. 5. . . .
 Fuscus v. Fuscus.
 Fuscus 468. 3
 fuscus 344. 1. 406. 2. 471. 18
 fuscus 202. 6
 fuscus 391. 10
 fuscus 617. 4
 fuscus 319. 6. 456. 1
 fuscus 522. 3
 fuscus 23. 8
 fuscus 257. 2. 370. 2. 461. 30.
 640. 10. 651. 14
 fuscum 32. 9. 557. 1
 fuscus 309. 9. 313. 13

G

GABIS 567. 7. 605. 7. 624. 3
 Gabius 578. 9
 Gades 124. 1
 Gadibus 115. 2
 Galeata 249. 6
 Galba 379. 12
 galea 13. 6
 galeam 30. 8
 Galei 125. 2
 Galli 314. 1
 galli cautum 308
 Gallica 303. 3
 Gallica 30. 2
 Gallicus 225. 10

Gallina *propr.* 506. 22
 gallina 454. 4. 483. 15
 Gallus 384. 6
 Gallus 416. 7
 Gallus 415. 10
 Gargame 271. 8
 Gargani 134. 7
 Garganum 616. 2
 Gargulus 553. 6
 gero 512. 5
 garrus 440. 3
 garrus 451. 6
 garni 503. 14
 garrulus 396. 7. 472. 8. 501. 22.
 597. 2
 gaudere 145. 9. 350. 8
 gaudet 75. 6. 147. 7. 475. 2.
 550. 1
 gaudens 119. 8. 478. 11
 gaudet 491. 4. 630. 6
 gaudentem 7. 6. 502. 19. 550. 15
 gaudens 303. 5. 410. 7
 gaudens 628. 8
 gaudere 372. 8. 461. 4. 561. 6
 gaudet 70. 7. 266. 2. 400. 9.
 487. 1. 421. 6. 627. 6
 gaudet 19. 3. 96. 9. 300. 5. 229.
 3. 312. 11. 447. 3. 510. 10.
 511. 6. 617. 15. 643. 8
 gaudetis 189. 1
 gaudia 201. 5. 297. 6. 408. 3.
 502. 14. 585. 12. 617. 15
 gaudia 294. 1
 gaudere 611. 12
 gaudere 519. 11
 gaza 155. 9
 gaza 85. 2
 gelide 133. 2. 484. 10. 516. 15.
 578. 4
 gelidus 76. 4
 gelidum 633. 7
 gelido 648. 17
 gelido 39. 6. 66. 6
 gelidos 218. 6
 gelidum 8. 14. 278. 8
 gelidus 596. 14
 Geloni 171. 7
 Gelonos 136. 3. 180. 4
 gelu 51. 1
 gemans 47. 6
 gemelli 504. 3
 gemelum 410. 6
 gemens 290. 3
 gemens 171. 8
 gemens 39. 8
 gemens 618. 13
 geminus 283. 5
 geminus 647. 5
 geminatus 591. 11
 geminus 254. 4
 gemis 601. 4
 gemit 571. 7
 gemmas 213. 11. 657. 13
 gemmis 155. 7. 570. 7

- gene 292. 8
 genus 435. 6. 264. 14
 Genewoods 500. 10
 gener 308. 13. 381. 1. 500. 10
 generat 69. 7
 generatur 40. 9
 genere 160. 12
 generi 602. 8
 generose 490. 3
 generosior 174. 1. 414. 2
 generosis 416. 1
 generosius 104. 12
 generosum 599. 9
 generum 120. 5
 genialis lectus 533. 8
 genibus 71. 5. 515. 1
 genibus minor 572. 6
 genis 297. 8
 genitalis 359. 2
 genitis 242. 10
 genitor 81. 1. 230. 10
 genitricem 472. 20
 genium 227. 6. 530. 18. 614. 9
 genius 694. 5. 651. 6
 gens 275. 11. 311. 2. 448. 4
 gens humana 17. 10
 gente 118. 8. 474. 1. 497. 5
 gentes 10. 5. 90. 4. 143. 8
 genti 50. 1. 310. 14. 351. 6
 gentibus 17. 12. 136. 1
 genus 47. 4. 51. 1. 277. 2
 genus 340. 12
 genus 212. 1. 600. 13
 genus. I. oobilis 496. 8. 551. 10
 genus 11. 3. 13. 3. 17. 11. 48.
 6. 120. 7. 150. 5. 163. 7. 200.
 2. 226. 7. 230. 3. 284. 9. 300.
 10. 319. 4. 321. 2. 375. 4
 389. 6. 397. 4. 399. 13. 409.
 7. 500. 7
 gerat 374. 6
 gerentem 272. 14
 gerere 469. 5. 501. 4. 508. 8
 geret 270. 7
 geri 649. 9
 geris 198. 5. 254. 2
 Germania 278. 9. 347. 6
 germinat 349. 7
 gerulis 628. 2
 Geryonem 149. 4
 gesserit 24. 1
 ge si 437. 9
 gets 457. 1
 geste 411. 16
 gestem 98. 13
 gestere 476. 2
 gestes rei 241. 7
 gestat 501. 6. 501. 10
 gesti omni 84. 2
 gesties 397. 17
 getio 254. 12
 getio 293. 13. 601. 5
 getit 552. 8. 617. 2. 648. 5
 Gete 241. 3. 305. 13
 Getula 232. 10
 Getulas 171. 3
 Getulo 633. 19
 Getulus 71. 7
 giganteo 177. 6
 gigantum 108. 5
 gigas 159. 10
 gicies 134. 5
 glaciit 211. 5
 gladiatorum 470. 4
 gladio ignem scrutare 483. 4
 glande 491. 5
 glandem 391. 9
 Glaucio 421. 8
 glebas 202. 4. 577. 1
 glebis 350. 6
 globici 574. 3
 gloris 60. 4. 247. 1. 415. 12.
 475. 8. 592. 7. 617. 4
 glorians 338. 12
 Glyceria 611. 5. 87. 2. 93. 2.
 232. 8
 Glyconis 529. 5
 gnati 383. 5
 Gnasia 412. 10
 graviter 528. 15
 gravum 595. 23
 gnarus 350. 9
 Goidi v. Goidi
 Gnoteli 50. 7
 Gorgonius 378. 2. 401. 6
 Gracchus 629. 2
 gracilis 21. 3
 grado 97. 2. 417. 3
 gradum 17. 1. 18. 3
 greca 64. 2. 438. 3. 654. 15.
 656. 4
 graeci 472. 11
 Gracia 49. 6. 278. 18. 555. 7.
 611. 7. 615. 6
 Gracia 443. 2. 614. 4. 615. 11.
 624. 7
 Graco 244. 5. 640. 18
 Gracorum 404. 5. 439. 7. 606. 1
 Gracos 439. 3
 Gracus 423. 4. 471. 6
 Graja 335. 7
 Graja 158. 2
 Graju 120. 4. 605. 2. 625. 7.
 638. 11. 641.
 Grajorum 283. 4
 gramine 254. 19. 287. 1
 gramine 117. 2. 205. 5. 296. 7.
 313. 2. 648. 8
 graminis 51. 9
 grammaticas 600. 5
 grammatici 642. 3
 granaria 371. 8
 granice 110. 5. 158. 8. 235. 5.
 440. 15. 450. 15
 granides 450. 14. 644. 5
 granidi 311. 10. 398. 13. 473. 11
 grandia 24. 6. 626. 2. 633. 17.
 639. 12
 grandine 175. 6
 grandinis 10. 2
 grandia ntu 558. 6
 grandio 551. 7
 granum 471. 19
 grassare 522. 2
 grata manu 508. 14
 grata 19. 1. 50. 4. 61. 1. 83.
 1. 92. 6. 94. 4. 213. 5. 267.
 5. 283. 1. 294. 10. 339. 9.
 545. 4
 grata 296. 2. 231. 2
 graterum 299. 9
 gratia 661. 13
 grate 635. 18.
 gratia 231. 8. 283. 5. 419. 13.
 545. 7. 546. 10. 552. 10.
 597. 11. 611. 11. 654. 2
 gratia 19. 6. 87. 5. 238. 7.
 309. 10
 gratie 297. 7. 470. 13. 554. 13
 gratissima 477. 7
 gratissimus 632. 2
 grato 21. 5. 214. 9
 gratum 97. 1. 101. 8. 332. 3.
 603. 13
 gratus 33. 5. 57. 8. 42. 2. 209.
 1. 402. 2. 620. 17
 gravat 623. 1
 gravatus 195. 1
 grave 10. 5. 238. 9. 194. 13.
 300. 14. 519. 4. 641. 9
 gravem 24. 2. 58. 5. 122. 4.
 309. 14. 429. 4. 610. 6
 graves 12. 3. 80. 1. 50. 6. 209.
 1. 102. 7. 288. 8. 290. 1.
 338. 17. 383. 12
 graves Principum amicitias 209. 1
 gravi 44. 2. 53. 9. 156. 8. 315.
 2. 320. 3. 337. 3. 412. 9
 642. 18
 gravibus 192. 4. 638. 14
 gravide 107. 3. 522. 2
 gravior 614. 2
 gravioze 137. 8
 gravis 280. 12. 308. 4. 339. 5.
 318. 3. 404. 8. 494. 5. 573.
 6. 610. 7
 gravitate 441. 5. 602. 3. 652. 2
 gravus 380. 11. 471. 14
 grege 103. 9. 217. 7. 256. 9.
 348. 13. 392. 6. 545. 6
 gregem 330. 13
 greges 157. 13. 173. 4. 312. 7
 greg: 73. 10
 gregis 218. 8. 561. 13
 grex 250. 1. 467. 8. 547. 10
 Grophe 153. 7
 Grophe 171. 10
 Gropius 572. 1
 gruin 313. 17
 gruis 424. 10
 gula 457. 9. 553. 5
 gula 514. 4
 G c c c

gerges 118. 9
gutturum 525. 5
gustari 501. 13
gustet 457. 4
guttur 316. 2
guttur 356. 4
guttur 421. 5
Gyas 159. 10. 181. 1
Cygea 203. 5
Cygei 123. 2
gyro 505. 4

H

HABEANT 494. 19. 633. 20
habere 350. 9
habes 371. 17. 375. 7
habet 400. 2. 419. 16. 612. 18.
620. 15
habebat 383. 14
habebat 385. 3. 386. 1. 423. 4
habebat 427. 4
habebatur 152. 2. 477. 10
habebat 512. 3
habebat 650. 10. 640. 17
habemus 520. 4
habena 579. 3
habena 624. 15
habendi timore 550. 9
habet 81. 3
habentem 645. 17
habentis 356. 13
habentis 443. 5
habeo 411. 12. 461. 1
habere 505. 8. 616. 6. 623. 20
haberet 433. 10
haberet 589. 12. 611. 5
haberi 376. 8. 416. 7. 467. 4.
547. 7. 580. 3. 588. 9. 667. 15
habet 70. 11. 299. 5. 372. 17.
506. 10. 593. 5. 474. 13. 546.
6. 584. 8
habet 309. 10. 313. 15. 347. 14.
370. 11. 381. 21. 382. 1. 402.
9. 608. 5
habilis 538. 4
habiles 300. 5
habitanē 347. 10
habitare 427. 3
habitatum 574. 10
habitu 514. 13. 515. 4
habitum 493. 2. 643. 17
habitus 473. 3
habuere 775. 6. 611. 16
Hac 159. 11. 180. 9. 181. 4. 6.
212. 1. 294. 5. 332. 6. 347.
4. 303. 8. 303. 15
haa in re 544. 2
hae lege 184. 6. 389. 18
hae mente 369. 16. 460. 9
hae uerbo 458. 3. bis. 620. 3. bis.
haec 384. 8. 399. 11
hae 407. 2. 1
hae 235. 0. 203. 9. 377. 9. 379.
6. 401. 14

I N D E X

haec plural. 185. 3. 252. 3. 315.
12. 351. 8. 11. 362. 16. 381. 6
haec inter 313. 16. 508. 14
hae ubi dicta 509. 20
Hemo 39. 6
Hemonia v. Amonia.
heres 650. 6
heredes 633. 14
heredes 427. 4. 470. 3. 10
haredi 244. 10
haredit 284. 5. 547. 10
heredes 477. 6
herentem 57. 6. 92. 2. 440. 11
herentis 350. 1
herere 244. 3
heres nomen 118. 5. 151. 3.
162. 6. 463. 3. 472. 9. 473.
11. 17. 439. 6. 501. 17. 502.
11. 633. 13. 634. 9
haerere verb. 515. 4
haer 307. 20. 402. 4. 607. 8
haerit 11. 3
Helystet 225. 16
hemo 497. 15
hamum 519. 15. 584. 12
haec 314. 6. 350. 15. 397. 3
Hannibal. V. Annibal.
harpilis 455. 9
htrum 150. 9
has 315. 6
hast 177. 4
hastis 50. 7
hast 310. 4. 370. 2. 386. 10.
420. 8. 405. 1. 420. 3. 446.
15. 497. 8
hast ha pndem 456. 6
hast male 577. 14
hast uigum 516. 1
haerire 371. 7. 381. 16. 493. 5
haurit 371. 15
haustus 542. 1
Hebi nomen viri 217. 1
Hebro 75. 8
Hebrum 245. 10
Hebrus 541. 3. 582. 13
Hecuten 429. 12
Hector 120. 2. 250. 1
Hectoris 424. 3
Hectoreis 182. 5
Hectorem 352. 3
hedera 75. 3. 344. 5
hedera 8. 13. 293. 4. 542. 16
hederis 102. 10
Helenus 15. 2. 353. 16
Helenam 49. 2. 392. 3
Helenus 289. 8
Helicon 620. 1
Helicon 636. 14
Helleonia 39. 5
Helleodrus 404. 4
Helle 48. 5
hellebori 420. 1
helleboro 631. 10
herba 315. 2. 325. 7. 490. 1.
565. 4. 576. 15. 632. 10. 11
herba 577. 16
herbas 312. 8. 418. 1. 470. 1
herbali 330. 11. 268. 14. 316. 7.
493. 5. 560. 5. 570. 7
herboso 228. 9
Hercule 503. 13. 515. 12. 580. 15
Hercule 141. 6
Herculeum 270. 2
Hercules 180. 9. 287. 353. 5
Herculeus labor 18. 6
Herculis 219. 4. 279. 1. 317. 7.
527. 5
here 402. 8
here pro heri 519. 2
heredem v. haredem.
heri nomen 570. 6
herile 252. 15
heriles 624. 6
herilis 514. 7
Hermogenes 393. 8. 431. 18.
428. 1
Hermogenis 400. 3. 444. 2
heros 59. 1
heros 450. 12
Herodis 634. 2
heros 476. 7. 644. 4. 652. 7
herum 163. 1. 492. 11. 582. 2
herus 520. 3. 522. 2
Hespera 101. 4
Hesperia 112. 11. 160. 3. 199.
2. 279. 3
Hesperus 15. 2
Hesperio 305. 7
heteria 510. 5
heteria 419. 5
Hetrusca 346. 3. 349. 2
Hetrusci 412. 7
Hetrusco 11. 8
Hetruscos 414. 1
Hetruscum 177. 9. 360. 9
heu 13. 5. 21. 7. 50. 9. 73. 3.
212. 10. 264. 13. 280. 12.
ha. 292. 6. 299. 4. 327. 9.
338. 9. bis. 347. 2. 352. 5
hea me 377. 10
heus 305. 11
hi 397. 13
hinstem 382. 4. 499. 13
hiatu 646. 2
hiberna v. hyberna. etc.
hic pronam. 67. 6. bis. 165. 5.
7. 174. 1. 3. 193. 5. 199. 9.
206. 9. 220. 4. 247. 4. 283.
7. 377. 7. 371. 1. 377. 5. 8.
382. 2. 397. 7
hic adverb. 13. 17. 14. 1. 56. 8.
12. 62. 7. bis. 96. 7. 247. 6.
bis. 324. 3. 520. 3. 569. 6.
589. 1
Niet 455. 1
Nilem 495. 22
hilaris 634. 11
hillis 492. 10

- hine et hinc 113. 9. 127. 9
 hinc 54. 5. 60. 5. 190. 8. 7.
 199. 6. 228. 5. 278. 14. 319.
 3. 4. 336. 1. 429. 3. 618. 6
 hinculm 157. 14
 hinculo 70. 5
 Hippolytus 204. 12
 Hippolytus 234. 12
 hinculm 306. 14
 hircus 378. 2. 401. 6. 651. 16
 hircus 319. 5. 348. 10
 Hirpina 138. 10
 hirsutis 319. 5
 hirtum 542. 13
 hirudo 664. 12
 hirundine prima 559. 9
 his 201. 10. 292. 3. 316. 6. 376.
 9. 399. 4. 506. 5
 hlice 335. 11. 319. 16
 Hispana 219. 6
 Hispania 201. 8. 203. 3
 hispidum 292. 5
 hupidos 134. 1
 historis 204. 14. 390. 13
 historiis 142. 1
 hoc 51. 11. 133. 4. 181. 8. 200.
 3. 212. 8. 221. 7. 271. 1. 309.
 15. 316. 5. 317. 2. 3. 372.
 14. 330. 6. 381. 13
 hoc age 354. 4
 hoc age ne 592. 21
 hoc est 415. 13. 511. 3
 hoc genus, pro, hujus generis
 508. 11
 hoc, pro, ideo 371. 1. 391. 2
 hoc ablat. 371. 11. 330. 5
 hoc hoc 320. 6
 hoc pacto 473. 14
 hodie 292. 7. 434. 9. 435. 5.
 456. 0. 500. 4. 512. 12. 526. 9
 hodieque 615. 10
 hodieque 214. 3
 hodie 175. 5. 250. 6
 hordilia 55. 9
 hordo 218. 5. 462. 3
 hordum 20. 6
 hordus 228. 5. 313. 5
 hordus 441. 3
 hordus 228. 6. 597. 13. 607.
 5. 641. 17. 662. 10. 663. 13
 homicidium 512. 3
 homicium 383. 8. 433. 12. 473.
 16. 481. 7. 334. 9
 homines 393. 3. 504. 7. 508. 11.
 509. 15. 537. 6. 601. 12. 663. 3
 homies 18. 5. 143. 1. 381. 9.
 458. 11. 580. 11
 hominus 482. 7. 495. 2. 566. 7
 hominum 34. 2. 40. 6. 371. 10.
 387. 8. 400. 14. 433. 9. 513.
 15. 553. 11. 573. 2. 604. 3.
 643. 6
 homo 378. 6. 389. 3. 407. 1.
 416. 6. 423. 6. 218. 10. 608. 5
 honesta 468. 1. 563. 4
 honesta 163. 2. 652. 6
 honestas 614. 14
 honeste 515. 3. 605. 16
 honesti 581. 21. 650. 9
 honestis donis 625. 17
 honestis rebus 518. 3
 honesto 671. 9
 honestos 419. 21. ubi est leg.
 onastes.
 honestum 291. 8. 398. 4. 418.
 8. 591. 4
 honor 312. 9. 361. 16. 414. 8.
 513. 20. 653. 12
 honoratum 644. 10
 honoratus 554. 12
 honore 617. 10. 630. 11. 641. 14
 honorem 261. 6. 167. 6. 237. 9.
 398. 7. 415. 8. 417. 12. 610. 6
 honores 40. 12. 77. 2. 110. 9.
 174. 12. 258. 9. 415. 4. 512.
 9. 643. 11. 664. 18
 honores, i. e. fructus 497. 3
 honoris 648. 13
 honoribus 7. 3. 178. 10. 414. 13
 honoris 612. 7
 honorum 50. 7. 390. 2
 honor 139. 7. 419. 8. 595. 12.
 641. 12
 hora 33. 3. 157. 12. 218. 9.
 238. 6. 288. 8.
 396. 4. 10. 405. 8. 406. 2.
 545. 4
 hora 160. 2. 208. 9. 516. 6. 597.
 6. 633. 10
 horam 507. 3. 518. 5. 553. 3.
 518. 8. 558. 4. 559. 13.
 672. 5
 horas 145. 2. 512. 1. 618. 1
 Horati genit. 282. 14
 Horatius 575. 2
 horis 40. 8. 507. 17. 582. 16
 horra 238. 3. 314. 5. 509. 11
 horres 833. 15
 horreis 225. 2. 297. 3
 horrenda 183. 8
 horrendam 301. 13. 465. 15
 horrendas 428. 5
 horrendus 500. 6
 horretia 446. 9
 horreo 7. 4. 334. 5
 horres 495. 9
 horreus 157. 1
 horret 311. 6. 322. 14. 559. 5.
 559. 2. 591. 11. 592. 10
 horridi 85. 4. 108. 7. 392. 15
 horrida 75. 8. 96. 1. 103. 9.
 343. 3. 578. 9
 horridi 256. 10
 horridus 335. 11
 horridus 234. 10. 615. 7
 horruerum 499. 10
 hortaretur 422. 3
 hortari 625. 20
 hortatur 531. 14
 hortu 548. 12. 577. 4
 hortis 425. 7
 hortio 293. 2. 499. 13
 hortos 431. 11. 466. 3
 hortus 543. 2
 horum 372. 14. 537. 8. 418. 2.
 471. 8. 479. 6. 503. 8. 587. 5
 hos 41. 7. 608. 4. 618. 663. 13
 hoise 393. 1
 hospes 182. 3. 411. 1. 460. 9.
 411. 18. 438. 7. 14. 509. 4.
 510. 7. 628. 6. 636. 4. 631.
 11. 658. 1
 hospice 204. 3
 hospitale 354. 3
 hospitalum 117. 6
 hospitum 49. 2
 hospitum 214. 8
 hospitibus 184. 2. 323. 2
 hospitibus 184. 2
 hospitibus 509. 6
 hospitio 403. 4
 hospitii 144. 8
 hoste 558. 8. 582. 5
 hostes 119. 1. 583. 8
 hostem 15. 8. 272. 6. 281. 11.
 343. 10. 629. 9
 hosti 625. 13
 hostis 63. 9. 239. 7
 hostibus 195. 1
 hostis 177. 6
 hosticus 432. 6
 hostile 54. 1
 hostiles 324. 9
 hostili amore 554. 13
 hostilium 334. 2
 hostis 208. 3. 318. 14. 334. 10.
 448. 3
 hostium 23. 1. 193. 1. 250. 5.
 301. 8
 hoc 117. 9. 176. 1. 198. 6. 293.
 9. 328. 5. 333. 3. 350. 8. 378.
 9. 381. 20
 hoc et hoc 319. 7
 hoc et illic 693. 9
 hule 331. 3. 17. 333. 9. 306. 6
 huius 398. 7
 humana 372. 11. 471. 1. 649. 12.
 610. 10
 humana gens 17. 10
 humane 41. 4. 634. 6
 humanum 310. 12. 460. 14
 humane 627. 17
 humani vultus 643. 10
 humanis rebus 521. 7
 humanior 183. 14. 427. 11
 humanum 312. 2
 humanis 471. 1
 humani 610. 5
 humanus 138. 8. 190. 8. 292. 3.
 317. 7. 316. 6. 412. 3. 501.
 17. 502. 3
 humero 122. 1. 571. 3
 ccc p

- ignoscere 433. 8
ignoscere 519. 23
ignoscere 394. 7
ignoscere 331. 12
ignoscere 431. 8
ignoscere 435. 16
ignoscere 387. 1
ignota 317. 1. 416. 13. 645. 5
ignoti 290. 6
ignotis 392. 4
ignoto 485. 3
ignotos 414. 6. 416. 5
ignotum 383. 12. 635. 3
ignotus 162. 6
ignovire 553. 10. 660. 4
idem 199. 13. 573. 3
idem 179. 5. 532. 2. 632. 15
idem 607. 13
idem 273. 13. 511. 5. 582. 9
illa 313. 4. 525. 5. 527. 9
illa nom. propr. 299. 8. 384. 11
illac 51. 15
illac 536. 7
illacum carmen 643. 4
illa 11. 11. 237. 2. 352. 2.
350. 8
illice 313. 1. 347. 9
illidem 219. 1
illicer 234. 10. 335. 3
illigna 491. 5
illo 36. 2. 51. 12. 230. 4. 275.
11. 356. 8
illon 181. 9. bis. 182. 14. 343. 8
illonam 478. 4
illos 289. 10
lithyia 338. 10
lla 189. 8. 333. 12. 350. 14.
382. 7
llabatur 180. 7
llacrymabilem 149. 2
llacrymabilem 290. 5
llacrymans 502. 13
illa 600. 6
illum 121. 1. 222. 7. 384. 5
illapsus 161. 1
illaqueant 224. 4
illas 378. 3
ille 43. 8. 73. 1. 125. 5. 126.
4. 144. 1. 8. 159. 4. 194.
15. 199. 9. 277. 14. 374. 11.
180. 4. 8. 283. 7. 291. 18.
311. 1. 334. 12. 377. 6. 403.
3. 417. 4
illecebris 652. 3
illeptile 610
illeverit 392. 16
lli sing. 16. 4. 40. 17. 92. 1.
122. 12. 174. 235. 6. 339. 9.
371. 18. 384. 11. 385. 9
lli pfer. 332. 6. 387. 6. 392. 4
llie 241. 9. 264. 1. 4. 342. 3.
349. 11. 433. 15. 496. 6. 519.
2. 567. 8
llidre 470. 9
llingata 309. 17
llingatum 29. 7
llingaturum 317. 1
lline 471. 16
llinere 405. 10
llinet 335. 10
llis 147. 1. 153. 7. 213. 8. 332.
6. 3. 9. 6. 372. 4. 370. 9
llidum 219. 6
llius 293. 3. bis. 379. 20. 498.
1. 573. 7
llius nuci. la longa 442. 3
llio 226. 8. 494. 6
lliorum 394. 6. 398. 2
llios 419. 5
lliota 494. 9
llius 293. 9. 374. 4. 377. 5. 387.
16. 497. 1. 573. 11
llial 380. 12. 392. 12. 400. 8.
401. 13. 501. 1
llidore 523. 6
llidat 467. 15
llido 463. 16
llium ipsum 505. 12
llium 7. 4. 40. 18. 114. 5. 144.
5. 177. 6. 269. 3. 374. 11.
388. 9
llius 518. 1
llustrat 300. 6
llustrem verb. 504. 3
llutus 407. 16
llutos 522. 11
llitryon 82. 7
llma 96. 3. 283. 8. 492. 7
llmagine 397. 2. 423. 8. 517. 8
llmagines 521. 11. 520. 8
llmagini 75. 7
llmaginatus 415. 6
llmagi 39. 4. 65. 2. 251. 12.
460. 12
llmbedilla 450. 5
llmbedillus 513. 17
llmbelle 558. 2
llmbellem 274. 2
llmbelli 50. 5
llmbellit 14. 7. 178. 7. 309. 8
llmber 260. 1. 573. 9
llmberbes 610. 10
llmberbis 648. 7
llmbre 568. 2
llmbres 27. 6. 134. 1. 265. 5.
313. 8. 340. 7. 379. 6. 589. 15
llmbrem 462. 1
llmbel 412. 8
llmbribus 350. 5
llmbrium 249. 2
llmbuerit 609. 1
llmbuit 46. 7
llmbuis 140. 3
llmbuit 349. 5
llmbutum 321. 5
llmbutus 624. 7
llmi 521. 15. 591. 10
llmit 36. 8. 342. 6. 248. 1
llmitaberis 624. 8
llmitabis 538. 10
llmitabitur 458. 3. 639. 13
llmitandi 457. 9
llmitare 397. 1
llmitant 15. 10. 485. 12
llmitate 475. 15. 619. 7
llmitatur 645. 9
llmitatores 618. 6
llmitatores 599. 2
llmitatus 264. 16
llmitare 454. 1
llmitare quantum 77. 10
llmitatum 189. 2
llmitatus 301. 1
llmitatus 214. 1
llmitatus 523. 3
llmitator 8. 10. 51. 9. 164. 4
llmitatorata 599. 18
llmitatum 370. 6
llmitatus 267. 7
llmitatus 328. 2
llmitatus 547. 11. 330. 12
llmitatus 47. 7
llmitatus 83. 6. 178. 13
llmitatus 477. 12
llmitatum 75. 9
llmitatus 193. 1. 464. 5
llmitatus 535. 15
llmitata 241. 4
llmitatus 237. 6
llmitamento 19. 5
llmitantes 43. 8
llmitamentum 219. 2
llmitatus 402. 9
llmitatus 201. 10
llmitare 381. 15
llmitatus 193. 12
llmitata 638. 12
llmitata 93. 1. 222. 8
llmitatus 501. 20
llmitatus 46. 1
llmitata 634. 10
llmitatus 334. 12
llmitare 20. 5
llmitato 293. 7
llmitato 474. 10
llmitatus 500. 9
llmitatus 273. 7
llmitatus 687. 15
llmitata 635. 3. 633. 11
llmitatus 432. 12
llmitatus 422. 4. 557. 3
llmitatus 297. 8. 376. 13
llmitatus 237. 6
llmo 97. 2. 214. 13. 317. 15. 386.
10. 483
llmus 175. 6. 431. 3. 624. 4
llmpar 279. 10. 385. 9. 480. 10.
554. 1
llmpares 93. 10. 231. 5
llmparibus 338. 4. 454. 10
llmpariter 641. 18
llmparidi 50. 2

impavulum 180. 8
 impedi 417. 2
 impedit 410. 6
 impedire 20. 3
 impet 219. 13
 impellit 154. 17
 impetum 27. 12
 impetum 600. 3
 impetere 410. 7
 impetis 193. 5
 impet 537. 10. 568. 18
 impet 561. 10. 438. 17
 impet 12. 7. 305. 1
 impet 253. 2. 302. 7. 315. 15.
 393. 13
 impetio 103. 8. 189. 7. 132. 4.
 223. 6
 impetior 401. 20
 impetio 401. 20
 impetio 401. 1
 impetio 401. 7
 impetio 401. 4
 in periculis 414. 4
 in periculis 410. 3
 impetio 473. 3
 impetium 910. 10. 173. 5. 416.
 12. 346. 6. 372. 1
 impetio 401. 1
 impetior 417. 13
 impet 534. 5
 impetrat 614. 3
 impetrat 208. 1
 impet 301. 16
 impet 175. 5. 199. 4. 271. 6
 impet 472. 13
 impia 112. 6. 168. 5. 174. 8.
 316. 1. 321. 13. 340. 8.
 479. 3
 impie 17. 7. 133. 10. 214. 16.
 17. 286. 8
 impiam 316. 9
 impius 141. 5. 326. 8
 impiger 269. 4. 287. 10. 301. 8.
 330. 5. 644. 11
 impius 378. 8
 impio 100. 5. 275. 4
 impius 189. 1. 248. 1
 impium 77. 10
 impium 100. 10
 impius 450. 2
 impius 429. 7
 impius, i. e. impleveris 355. 3
 impiet 109. 12
 impietate 602. 13
 impietatem 605. 9
 impietatem 613. 13
 impietatem 606. 7
 impietatem 309. 11
 impietatem 413. 8
 impietatem 573. 5
 impietatem 225. 12. 591. 8
 impietatem 416. 8
 impietatem 398. 9. 502. 6. 553.
 2. 634. 3

imposita 516. 1
 impositum 191. 8. 219. 1
 imposita 314. 12. 627. 9
 impositum 400. 5
 impositura 113. 13
 impositus 560. 1
 impositus 400. 5
 impositus 189. 11
 impositus 104. 1. 112. 2. 260. 1
 impositus 310. 13
 impositus 432. 7. 431. 9
 impositus 300. 5
 impositus 40. 3
 impositus 305. 5
 impositus 53. 12
 impositus 403. 3. 501. 15
 impositus 244. 10
 impositum 321. 8
 improbe 401. 4. 477. 1
 improbo 210. 6
 improbus 337. 2. 433. 9. 497.
 12. 503. 7. 573. 4. 500. 11
 improvis 143. 7. 349. 12
 improvis 403. 14
 improbus 321. 13
 improbus 139. 6
 improbus 232. 1. 2. 298. 4
 improbus 330. 9
 impugnat 611. 3
 impugnat 104. 8
 impugnat 603. 16
 impugna 280. 5
 impune 55. 3. 89. 11. 230. 11.
 315. 3. 547. 2. 614. 15. 630.
 4. 631. 6. 662. 5
 impunitio 517. 13
 impunita 349. 6
 imum 645. 1. 647. 6. 662. 2
 imus 639. 17
 io 13. 8. 10. 13. 20. 5. 21.
 3. etc.
 in pro ad 93. 6. 268. 15
 in pro erga 275. 10
 in pro adversus 24. 15. 271. 7.
 276. 2. 321. 4. 324. 9. 358.
 11. 330. 3. 401. 2. 431. 1.
 in vnum 197. 11. 300. 5
 in altum 108. 4. 176. 1
 in sonus 641. 3
 in annum 91. 2. 538. 6. 558. 14.
 597. 4
 in arma 626. 12
 in arcum 645. 9
 in astra 206. 15
 in auras 81. 2
 in aures 431. 2
 in aurum 107. 15
 in bellum 123. 3
 in breve cogi 601. 8
 in culpa est 375. 10
 in diem 257. 15
 in diem et horam 507. 3
 in fratres 114. 6
 in hoc i. e. ad hoc 355. 7
 in honore 641. 14

in horas 145. 4. 511. 1. 648. 6
 in hac juvenis 547. 1
 in his vocet 438. 1
 in loco 297. 13
 in longum avum 613. 9
 in lucem, i. e. usque ad lucem 207.
 6. 393. 4
 in majas 190. 15
 in medias res rapit 647. 2
 in morem 214. 8
 in osam 500. 9
 in omne avum 215. 1. 538. 10
 in portis 315. 17
 in pejus 623. 5
 in praeis 157. 5
 in present tempus 630. 9
 in precio est 630. 11
 in primis 458. 10. 519. 6
 in pulverem 101. 12
 in rem 309. 16
 in veterem 122. 2
 in verba magistri ferare 520. 8
 in verba juvenis 344. 4
 in vinum ducit culpas fuga, si ca-
 ret arte 629. 16
 in vnum 471. 10
 in votum venit 517. 5
 in votis 509. 1
 in vnum 77. 5. 139. 2
 Isachia 317. 8
 Isachia 113. 8. 230. 1
 Inequales 114. 3. 508. 5
 Inequales 513. 15
 Inequales 512. 1
 Inequales 337. 22
 Inequales 517. 15
 Inere 214. 12. 321. 7. 383. 15.
 519. 3
 Inanes 328. 3. 400. 7. 477. 13
 Inanem 606. 6
 Inani 171. 9. 422. 7. 511. 9.
 635. 12
 Inania 652. 10
 Inanis 413. 2
 Inaniter 619. 11
 Inaniter 349. 5
 Inaniter 517. 8
 Inaniter 215. 1
 Inaniter 570. 9
 Inaniter 410. 2
 Inaniter 506. 16
 Incauta 370. 2
 Incauti 617. 7
 Incauto 383. 8
 Incedat 228. 3
 Incedit 110. 1. 345. 2
 Incedo 420. 16
 Incedit 285. 8. 372. 13. 595.
 13. 612. 17
 Incendio 315. 6
 Incendit 514. 7
 Incertum 392. 5
 Incedit 335. 1. 338. 8
 Incedit 318. 9. 617. 15
 Incedit 426. 2

- Inestum 486. 3
 Incesso 173. 3
 Incestus 200. 7
 Incestus 181. 10. 668. 8
 Inchoare 20. 9
 Inclat 424. 7. 583. 4
 Inclidere 470. 7
 Inclinare 579. 16. 663. 11
 Includit 400. 7. 650. 3
 Inclut 424. 2
 Incipere 404. 4. 558. 8
 Incipiam 547. 7
 Incipias 373. 9. 472. 16
 Incipies 643. 11
 Incipit 405. 12. 411. 7. 431. 14
 Incisa 226. 4
 Incitit Exped. 8
 Incitiam 433. 12
 Inclinare 254. 3
 Inclinet 389. 17
 Includere 527. 3
 Inclusa 242. 17. 642. 2
 Incluseram 225. 1
 Inclutus 209. 3
 Inclutus 210. 8
 Inclutus 476. 11
 Incoecus 316. 7
 Inceptis 633. 14
 Incepto 643. 2
 Inceptus 343. 1
 Incepiat 612. 18
 Incoia 52. 6. 462. 10
 Incolis 211. 1
 Incoluit 414. 2
 Incolumen 16. 1. 242. 11. 402. 15. 582. 16
 Incolumes 292. 8
 Incolui 193. 7. 278. 10. 472. 19. 468. 8. 652. 2
 Incolumis 401. 12
 Inconunda 648. 15
 Incommensus 595. 8
 Incomposito 436. 1
 Incomptis 42. 4. 666. 9
 Incomptum 140. 7. 321. 5
 Inconscius 591. 6
 Inconscius 588. 4
 Inconscius 547. 7
 Incontinentes 37. 5
 Incontinentia 191. 9
 Incoquere 522. 11
 Incorrupta 72. 7
 Incorruptissimus 419. 6
 Incredibit 502. 3
 Incredibili 160. 4
 Incredulus 649. 14
 Increpare 353. 2
 Increpiat 304. 2
 Incretum 493. 12
 Incretore 589. 2
 Incubet 472. 4
 Incubuit 18. 2
 Incude 100. 10
 Incudi 666. 4
 Inculta 538. 12
 Incultus 610. 18
 Incultus 187. 12
 Incultum 532. 18
 Incure 12 533. 5
 Incuria 660. 9
 Incuteret 441. 3
 Incuteret 448. 3
 Incutiam 593. 10
 Incutiat 400. 13
 Incutiam 175. 2
 Inde 374. 13. 404. 5. 412. 7. 421. 1. 403. 3. 428. 7. 509. 21. 579. 11
 Indecore 111. 5
 Indei 351. 15
 Indem 240. 2
 Indecant 206. 10
 Indicat 22. 9
 Indice digitu 521. 1
 Indicus 640. 14
 Indulus 484. 7
 Induco 403. 2
 Inducta 645. 5
 Inductus 529. 17
 Inductum 245. 8
 Inducum 89. 3
 Indigna 600. 6. 650. 11. 651. 11. 614. 11
 Indignatio 319. 8
 Indignatur 612. 15
 Indigni 543. 10
 Indignis 415. 5
 Indigno 244. 9. 583. 15. 620. 16
 Indignor 610. 1. 600. 10
 Indignum 407. 3. 550. 11. 535. 16
 Indignus 401. 3. 479. 11
 Indoculi 181. 5. 310. 13
 Indocili 8. 2
 Indocet 612. 14. 617. 11
 Indocum 124. 2. 624. 9. 628. 10
 Indoctus 651. 8. 602. 4
 Indoles 273. 7
 Indomita 543. 9
 Indomita 140. 8
 Indomitam 242. 8
 Indomitas 301. 6
 Indomum 412. 10
 Indormis 372. 7
 Indormit 315. 9
 Indos 43. 11. 730. 5. 549. 6
 Indotus 589. 8
 Inducant 583. 2
 Inducat 382. 4
 Inducere 405. 3. 628. 2
 Inducere 514. 15
 Inducit 377. 8
 Indulgeat 115. 4
 Indus 302. 9
 Indutus 588. 3
 Inemori 323. 5
 Inemptis 314. 6
 Inepius 513. 8
 Inepre 430. 2. 646. 4
 Ineptum 394. 5
 Ineptus 394. 11. 401. 5. 415. 5. 444. 1. 588. 7
 Inerat 510. 5
 Inermem 69. 4. 547. 5
 Inert 134. 3. 197. 4. 283. 12. 513. 17. 529. 13. 631. 5. 642. 20
 Inertes 424. 6. 601. 12. 666. 8
 Inertum 189. 4. 491. 6
 Inerma 342. 6. 589. 6
 Inerptis 190. 8
 Inertibus 507. 7
 Inert 398. 10. 495. 4
 Inextensibilis 594. 9
 Inextensibilis 644. 12
 Inexpertis 595. 19
 Inexpertum 644. 15
 Infabre 466. 1
 Infame 100. 6
 Infamem 251. 17
 Infames 17. 4
 Infamis 501. 2
 Infamis 353. 20. 457. 1
 Infans 187. 6. 412. 2. 611. 13
 Infantes stans 498. 12
 Infecit 201. 11
 Infectum 218. 5. 519. 5
 Infelicit 485. 8
 Infelix 292. 4. 373. 5. 639. 13
 Infertur 493. 4
 Inferias 122. 4
 Inferiorem 420. 10
 Inferius 320. 3
 Infernas 418. 14
 Infernis 284. 11
 Infestis 137. 11. 443. 8
 Infesto 401. 5
 Infestus 108. 1. 344. 7
 Inficit 218. 6
 Inficit 330. 8
 Infidels 324. 6
 Infidels 341. 5
 Infidi 306. 1
 Infidi 328. 15. 591. 4
 Infiam 99. 6
 Infidus 555. 7
 Infiam 118. 7
 Infiam 287. 11
 Infiam 312. 9
 Infiam 435. 7
 Infiam 381. 14
 Infia 502. 8
 Infiam 408. 9
 Infiam 405. 12
 Infiam 617. 5
 Infiam 378. 8
 Infiam 370. 11
 Informes 137. 13
 Informem 417. 7
 Informis 650. 17
 Informis 643. 11
 Inforsus 323. 3
 Infia 450. 7. 10. 604. 10

infregi 333. 11
 infrequens 94. 7
 infusum 320. 2
 infundis 538. 2
 ingerebat 323. 2
 ingeni 24. 9
 ingenu 163. 3
 ingenuis 611. 2
 ingenuo 237. 3. 449. 15. 635. 9
 ingenium 337. 17. 337. 11. 398.
 6. 443. 1. 430. 7. 491. 12.
 504. 11. 523. 17. 542. 13.
 628. 11. 653. 13. 658. 12.
 664. 8
 ingens 28. 11. 117. 5. 137. 7.
 283. 11. 387. 11. 470. 10.
 490. 7
 ingentes 116. 6. 434. 4
 ingentem 201. 12. 471. 17
 ingentia 604. 2
 ingenuis 599. 17
 ingenuo 76. 10. 415. 10
 ingenuos 419. 16
 ingenium 475. 15
 ingenuus 544. 3. 414. 8. 652. 7
 ingerere 402. 6
 ingluviu 376. 6
 ingrata 338. 2. 333. 7. 333. 8.
 528. 14
 ingratarum 215. 7
 ingrato 49. 3
 ingratos 556. 11
 ingratus 509. 18
 inguen 376. 1
 ingustata 521. 5
 inguere Epod. 12
 inhians 374. 7
 inhonestum 403. 1
 inhonestus 416. 12
 inhaeruit 70. 9
 inhospius 773. 16
 inhospitalem 68. 6. 309. 4
 inhumans 593. 17
 inhumato 82. 9. 476. 9
 inject 305. 2
 injecta 191. 5. 401. 8
 injecto 84. 5
 injectis 57. 5. 416. 1
 inimica 40. 14. 44. 3. 99. 5.
 444. 14
 inimicatus 305. 11
 inimice 114. 2. 471. 10
 inimicus 292. 5. 491. 7
 inimicitias 600. 14
 inimicum 269. 2
 inimicus 492. 3
 iniqua 36. 3. 625. 4
 inique 125. 1. 411. 15
 iniquam 389. 13
 iniquas 175. 9
 inique 373. 9
 iniqui 510. 4
 iniquis 512. 1
 iniquos 720. 8

iniquum 11. 15. 137. 2. 391. 9.
 460. 16. 641. 10
 iniquus 600. 1
 inire 182. 11
 injuria 505. 6
 injuriosus 333. 8
 injurioso 98. 1
 injuria 349. 11
 injuri 343. 10
 injuste 609. 13
 injusti 392. 7
 insanantem 225. 10
 insanatur 387. 15
 insanat 492. 2
 insanati 613. 9
 insectes 356. 4
 insectos 181. 1
 insectos 241. 10
 innocentis 56. 12
 innumerabilia 240. 2
 130. 644. 13
 innummata 348. 14
 inopem 473. 10. 613. 9. 626. 15
 inopes 149. 8. 638. 11
 inopi 376. 3
 inopis 399. 12
 inops 225. 3. 402. 6. 419. 7.
 496. 6. 593. 8
 inornata 652. 14
 inornatum 290. 10
 inquam 133. 13. 430. 8. 431. 1.
 435. 6. 443. 2. 483. 4. 521.
 13. 501. 2
 inquiet 498. 15
 inquieti 180. 5
 inquietis 397. 3
 inquietus 389. 12
 inquinare 200. 2
 inquinavit 350. 15
 inquiet 499. 2
 inquiram 467. 5
 inquirant 387. 6
 inquit 400. 10. 446. 1. 462. 5
 inquit 371. 17. 378. 7. 379. 1.
 382. 9. 387. 11. 393. 5. 409.
 12. 430. 10. 17. 433. 3. 5
 insana 203. 6
 insanabile caput 637. 4
 insane 455. 2. 473. 13. 486. 18.
 503. 7. 517. 3
 insani 53. 7. 407. 3. 439. 5.
 510. 4
 insania 183. 5. 478. 9. 612. 14
 insanentem 187. 16
 insanentis sapientie 94. 8
 insanior 340. 4. 471. 8
 insanire 211. 10. 468. 6. 469.
 12. 478. 10. 482. 14. 483. 6.
 534. 6. 631. 13
 insanus nomen 452. 5. 508. 6
 insanus verb. 496. 11
 insanisse 471. 21
 insanit 380. 1. 397. 7. 398. 12.
 468. 7. 518. 10
 insanus 479. 7
 insano 457. 12. 547. 6
 insanos 214. 3. 407. 4
 insanum 382. 13. 407. 8. 472.
 17. 483. 2. 10
 insanus 416. 4. 417. 4. 478. 10.
 472. 7. 473. 5. 477. 2
 insanus 430. 13. 433. 2. 467. 6.
 543. 3
 insanum 272. 2
 insanus 197. 5
 insculpere 470. 9
 insectare 513. 19
 insector 609. 7
 insectum 397. 7
 inseda 317. 5
 insensit 628. 12
 insensita 327. 7
 insensit 613. 4
 insere 241. 6
 inserere 123. 3
 inseres 9. 4
 inserit 403. 6
 inserit 312. 5
 inserit 613. 13
 inserit 337. 13
 insidias 382. 6. 389. 5
 insidiatorum 497. 13
 insidius 510. 17
 insidiosis 616. 10
 insigne 110. 7. 247. 7
 insignis 26. 2. 174. 6
 insignem 67. 2. 97. 5. 96. 4.
 233. 3. 483. 3
 insigni 421. 2
 insignia 481. 6
 insignis 321. 12. 514. 12
 insignis 414. 12. 663. 13
 insitit 663. 2
 insinet 347. 2
 insitum 274. 4
 insitiva 312. 12
 insolabiliter 773. 5
 insolens 12. 3. 54. 1. 347. 5.
 417. 14
 insolentem 119. 2. 258. 8
 insolenti 116. 10
 insolentia 356. 7
 insolitos 272. 4
 insolitum 611. 13
 insomnia 204. 1
 insomni 338. 12
 insuperata 292. 2
 insuperos 418. 13
 insuper 536. 12
 inspicie 557. 13
 inspicient 302. 3
 instanti 148. 5
 instantis 180. 3
 instar 277. 6
 instar 330. 10. 374. 11. 437. 4.
 505. 6
 instillare 562. 7
 instillat 418. 1

- inedita 370. 4
 inescera 504. 19
 inessor 201. 7
 infortunibus 332. 11
 infortun 619. 7
 instructa 207. 5
 institutum 248. 9
 institutum 304. 8
 iusto 340. 2
 iustitia 655. 7
 instructor 392. 10
 instruit 613. 9
 instructore 393. 10
 iustitias 390. 9
 insueti 400. 3
 iomperit 409. 1
 insulas 349. 4
 insulas 287. 7
 insoluit 143. 4
 insomniabat 6. 6
 insomniare 451. 2
 insuper 493. 5
 insurge 333. 1
 incubassent 323. 11
 inducta 496. 7
 inducta 20. 3
 inductas 304. 5
 inducti 441. 4
 inductus 240. 1. 615. 1
 inductum 100. 6
 inductus 319. 9. 447. 2
 inductus 170. 10
 integer 121. 6. 159. 4
 integer animi 478. 8
 integer vultu 58. 1
 integer mentis 463. 8
 integra 48. 2. 90. 3
 integra 191. 2
 integer 7. 6. 381. 13
 integro 279. 3
 integrum 179. 8. 276. 8. 460. 13.
 492. 4
 inenavig 563. 1
 intendens 518. 3
 intenta 272. 10
 intentata 22. 8
 intentatum 656. 3
 inenitus 667. 9
 inter 30. 2. 47. 1. 2. 281. 2.
 182. 14. 190. 3. 211. 4. 228.
 1. 225. 3. 229. 2. 234. 10.
 252. 5. 270. 9. 306. 4. 333.
 8. 371. 2. 374. 12. 383. 1.
 388. 15. 506. 20. bis. etc.
 inter arma 91. 6
 inter hirc 313. 16. 507. 15. 508. 14
 inter magnas opes inops 225. 3
 inter tot cures totque labores 627. 15
 inter verba 264. 16
 inter vine 101. 3. 537. 2
 intercedere 438. 3
 intercedat 650. 5
 intercorruentia 341. 4
 interdicia 381. 20. 554. 1
 inserdictio 429. 6
 inserdictum 143. 8. 471. 2. 472. 5.
 581. 8. 594. 11. 609. 1. 643.
 1. 658. 8
 inserens 406. 10. 522. 13
 inserere 473. 3
 inserte 270. 27. 3. 15
 insertum 614. 3
 insertis multum 644. 4
 insertum 118. 7. 287. 9
 inter est 380. 14
 insertus 48. 12
 insertum 233. 6. 313. 3
 insertum dum ibid.
 insertis 472. 18
 insertis 117. 4. 305. 4
 insertis 164. 1
 inserti 641. 4
 insertu 648. 5
 insertum 617. 15
 insertura 283. 10. 238. 2
 insertum 24. 20
 insertum 323. 10
 insertum 439. 1
 insertum 262. 1
 insertum 665. 10
 insertum 431. 1
 insertum 418. 2
 insertum 412. 7
 insertum 495. 1. 645. 9. 663. 3
 insertum 644. 1
 insertum 13. 14
 insertum 521. 7. 650. 2. 652. 3
 insertum 627. 12
 insertum 472. 10
 insertum 33. 4
 insertum 314. 9
 insertum 153. 5
 insertum 344. 9
 insertum 60. 2. 560. 14
 insertum 147. 3
 insertum 130. 3. 287. 11. 635. 9.
 593. 6. 606. 3. 630. 13
 insertum sine vivere 316. 13
 insertum ipse venit cantus 654. 14
 insertum 344. 16
 insertum 449. 13. 504. 6
 insertum 321. 9
 insertum 189. 8
 insertum 17. 12. 350. 9. 615. 7
 insertum 350. 3
 insertum 381. 4. 448. 16. 472. 2.
 473. 11. 643. 16. 649. 8. 663. 1
 insertum 391. 11. 339. 3
 insertum 634. 10
 insertum 399. 10
 insertum 72. 8
 insertum 428. 8
 insertum 491. 11. 612. 15
 insertum 625. 3
 insertum 392. 7. 614. 10
 insertum 648. 16
 insertum 503. 11
 insertum 440. 10
 inventum 662. 1
 invenit 337. 18
 invenit 197. 0
 invenit 333. 13
 invenit 313. 7. 390. 3
 invenit 399. 1
 invenit 521. 14
 invenit 24. 9. 254. 7. 394. 8
 invenit 644. 13
 invenit 341. 11
 invenit 153. 1. 446. 7. 529. 5
 invenit 425. 2
 invenit 38. 3. 287. 4. 565. 3
 invenit 329. 7
 invenit 383. 2
 invenit 417. 13. 431. 18
 invenit 137. 5
 invenit 176. 18
 invenit 105. 7
 invenit 614. 21
 invenit 63. 1
 invenit 155. 3. 266. 14. 577. 5
 invenit 245. 12
 invenit 170. 4. 389. 7. 416. 3.
 450. 9. 538. 4. 539. 3
 invenit 507. 4. 582. 13. 613. 2
 invenit 485. 2. 604. 8
 invenit 509. 7
 invenit 270. 11. 277. 9
 invenit 219. 2. 529. 13. 539. 2.
 570. 7
 invenit 188. 6
 invenit 355. 7. 575. 14. 611. 4
 invenit 219. 3
 invenit 151. 1
 invenit 96. 1
 invenit 485. 5
 invenit 182. 8. 221. 4. 424. 1.
 578. 4. 627. 11
 invenit 253. 3
 invenit 450. 8. 630. 12. 657. 15.
 662. 9
 invenit 313. 6
 invenit 214. 8
 invenit 60. 1. 602. 2. 668. 3
 invenit 347. 14. 566. 3. 635. 2
 invenit 450. 4. 530. 9
 invenit 118. 2
 invenit 185. 5
 invenit 521. 9
 invenit 81. 2
 invenit 470. 3. 539. 6
 invenit 14. 2
 invenit 399. 2. 334. 10. 419. 9.
 485. 1
 invenit 387. 3
 invenit 529. 4
 invenit 292. 3
 invenit 258. 13
 invenit 655. 1
 invenit 48. 6. 247. 13. 425. 8.
 519. 12
 invenit 312. 4
 invenit 277. 2

VOCABULORUM OMNIUM 729

jug' priore longa 503. 2
 jug' priore correpta 168. 1.
 247. 8
 jugo 210. 2. 516. 10
 jugular 425. 7
 jugulati 439. 8
 jugulatus 537. 9
 jugulo memb. 390. 13. 473. 8
 jugum 99. 9. 121. 9. 181. 8
 Jurgurtha 112. 4
 Jurgurthino 334. 6
 Jule 265. 2
 Julli Flore 541. 1
 Julia 305. 13
 Julium 42. 2
 Julius 429. 4
 Jumeuta 593. 16
 Juncia 334. 9
 Juceta 19. 6
 Jucetus 74. 1
 Junctis 257. 13. 641. 18
 Juncos 188. 16
 Juncos 640. 13. 653. 6
 Jungs 115. 2
 Jungatur 548. 14
 Jungentur 93. 8
 Jungere 636. 2
 Jungit 308. 16
 Jungit 359. 14
 Jumar 93. 3. 587. 6. 606. 17
 Juaiores 201. 2
 Jua 112. 1. 190. 7
 Juauos 181. 9
 Juauos 26. 6. 306. 1
 Juaerit 348. 6
 Jupiter 12. 11. 37. 4. 53. 4. 69.
 12. 226. 1. 137. 14. 211. 6.
 223. 6. 271. 8. 276. 14. 350.
 14. 369. 6. 377. 4. 484. 4.
 583. 10
 Jura 84. 1. 391. 7. 433. 4. 542.
 14. 584. 2. 625. 4. 633. 12
 644. 12. 644. 3
 Jura dare 103. 7. 663. 18
 Jura promer 611. 18
 Juras 344. 4
 Jurandus 604. 12
 Jurantem 507. 13
 Juras 528. 5
 Juras 621. 11
 Juras 533. 10
 Juras 530. 5
 Jura 417. 13. 424. 1. 636. 2
 Jura 224. 6. 294. 4. 379. 12.
 460. 18
 Jurjurando 475. 8
 Juratus in hac 348. 1
 Jures 566. 3
 Jures 653. 9
 Juratur 460. 19
 Jura 606. 11. 673. 9
 Jura 172. 1. 368. 8. 402. 18.
 463. 2. 645. 6
 Jura, i. e. jusculli 462. 13

Jus, i. e. juscullum 390. 6. 622.
 4. 523. 13
 Jus accept 498. 6
 Jus 470. 6. 424. 11. 445. 13.
 471. 1. 469. 3. 478. 9. 494.
 3. 641. 12
 Jus sit licetque 608. 11
 Jura 201. 6. 330. 10. 384. 2.
 598. 9. 603. 12. 632. 12
 Jura 571. 5
 Juras 343. 11
 Juraerit 449. 7. 513. 10
 Jura 308. 5
 Juras 406. 14. 471. 7. 473. 7.
 643. 16
 Juras 216. 15. 338. 7. 390. 4
 Jura 280. 4. 512. 6. 515. 2
 Jura 391. 7
 Juras 515. 3
 Juras 219. 9
 Juras 71. 6. 159. 12
 Juras 650. 10
 Juras 494. 11
 Jura 43. 9. 205. 3. 571. 12.
 398. 9
 Juras 180. 1. 446. 12. 583. 1
 Juras 399. 11
 Juras 471. 3. 476. 8. 604. 14
 Juras 662. 1
 Juras 313. 17
 Juras 8. 7
 Juras 454. 2
 Juras 613. 3
 Juras 6. 3. 13. 6. 101. 1. 334.
 10. 264. 11. 215. 6. 339. 7.
 317. 1. 341. 7. 370. 10. 372.
 14. 397. 4. 400. 8. 503. 13.
 505. 10. 538. 18. 570. 13.
 583. 10. 643. 17
 Juras 309. 7
 Juras 345. 11
 Juras 122. 4
 Juras 113. 104. 274. 12. 307. 17
 Juras 333. 17
 Juras 251. 17
 Juras 11. 9. 208. 4. 266. 11.
 277. 9. 294. 9
 Juras 613. 10
 Juras 24. 15. 74. 2. 141. 7.
 299. 13. 378. 9. 476. 10.
 530. 15
 Juras 613. 9
 Juras 613. 14
 Juras 215. 3. 319. 3. 562. 5.
 649. 9
 Juras 209. 3. 273. 6. 479. 8.
 560. 6. 648. 7
 Juras 14. 3. 221. 7. 644. 5
 Juras 178. 7. 361. 4
 Juras 86. 1. 139. 4. 272. 2.
 312. 12
 Juras 11. 2. 217. 1. 100. 9.
 189. 7. 201. 10. 417. 5. 502.
 202. 10. 503. 10

Juras 81. 4. 102. 1. 132. 7.
 219. 12. 222. 5. 233. 3. 253.
 5. 290. 3. 341. 5. 612. 10
 Juras 344. 7
 Juras 330. 17. 495. 1
 Juras 348. 7. 412. 5. 582. 10
 Juras 519. 1
 Juras 214. 7. 644. 14

L

LABANTES 196. 1
 Labem 621. 2
 Labentis 1. 8. 3
 Labentis 446. 11
 Labentis 290. 6
 Labent 450. 6
 Labetur 538. 10
 Laber 611. 8
 Labitur 11. 43. 45. 7. 538. 10
 Labor 18. 6. 209. 3. 413. 2.
 636. 9
 Laborat 137. 7. 371. 5
 Laborantes 91. 3. 10. 10. 217.
 2. 376. 13
 Laborat 324. 15. 1
 Laborat 79. 1
 Laborat 172. 7. 377. 6. 434. 5.
 512. 11
 Labor 309. 7. 352. 15. 358. 4.
 373. 3. 434. 12. 604. 7
 Labor caput et animi 530. 4
 Laborat 207. 3. 309. 1. 369. 10
 373. 8. 396. 7
 Laborat 379. 4. 606. 10
 Laborat nomen 27. 8. 108. 8.
 290. 11. 544. 7. 620. 9
 Laborat verb. 581. 13. 441. 9.
 633. 2
 Laborat 208. 7. 374. 8. 482. 12.
 491. 14. 602. 2. 643. 14. 650.
 3. 653. 6
 Labori 427. 9. 523. 10.
 Laborat 162. 8. 222. 11. 241.
 7. 275. 5. 282. 2. 347. 7.
 593. 18
 Laborat 350. 12
 Laborat 352. 7
 Laborat 150. 7. 359. 19. 382. 15
 Labor 520. 6. 541. 2. 639. 10
 Laborum 21. 6. 147. 6. 272. 2.
 445. 7. 651. 8
 Labor movet 584. 22
 Laborat 46. 3. 172. 4. 403. 11
 Laborat 148. 8. 313. 31
 Laborat 209. 8
 Laborat 149. 7. 482. 2
 Laborat 26. 8
 Laborat 197. 7
 Laborat 253. 3
 Laborat 213. 8
 Laborat 251. 18
 Laborat 431. 4
 Laborat 514. 14
 d d d 2

- lactaria* 71. 4
lactaria 33. 6. 195. 3. 430. 2.
 626. 13
lactaria 418. 19. 531. 1
lactaria 178. 2
lactaria 98. 1
lactaria 615. 1
lactaria 163. 6
lactaria 411. 2
lactaria 328. 6
lactaria 153. 3
lactaria 163. 1
lactaria 126. 6. 264. 14. 550. 5
lactaria 600. 6
lactaria 204. 2
lactaria 30. 10. 551. 10
lactaria 411. 10
lactaria 67. 6
lactaria 272. 11. 614. 8
lactaria 272. 11
lactaria 167. 2
lactaria 432. 9
lactaria 519. 8
lactaria 152. 4. 397. 17
lactaria 161. 2
lactaria 263. 14. 533. 5. 542. 2.
 594. 14
lactaria 444. 2. 625. 1
lactaria 643. 11
lactaria 46. 6
lactaria 252. 12. 400. 7. 446. 17
lactaria 650. 6
lactaria 581. 11
lactaria 538. 5
lactaria 450. 4
lactaria 449. 13
lactaria 500. 3
lactaria 50. 12
lactaria 93. 4
lactaria 601. 7
lactaria 449. 15. 631. 13
lactaria 225. 9
lactaria 344. 3
lactaria 75. 5. 236. 6. 258. 7. 368. 7
lactaria 66. 5. 280. 10
lactaria 166. 7
lactaria 38. 5. 272. 9
lactaria 116. 11
lactaria 77. 5. 665. 13
lactaria 508. 7
lactaria, *alias* *lactaria* 157. 6
lactaria 401. 12
lactaria 357. 17
lactaria 160. 9. 188. 3. 314. 3.
 510. 11
lactaria 13. 14. 157. 5. 208. 9.
 257. 6. 257. 11. 278. 14.
 332. 2. 473. 12. 557. 13. 560.
 15. 21. 573. 8. 631. 9
lactaria 511. 9. 579. 3
lactaria 631. 2
lactaria 619. 5
lactaria 538. 9
lactaria 7. *lactaria*,
lactaria 419. 14
lactaria 50. 3. 130. 1. 639. 11
lactaria v. *lactaria*.
lactaria 139. 4. 281. 9. 348. 10
lactaria 418. 19. 418. 1. 611. 1
lactaria 247. 5. 512. 11. 582. 7
lactaria 249. 7. 637. 4
lactaria v. *lactaria*.
lactaria 524. 4
lactaria 631. 13
lactaria 521. 16
lactaria 454. 2
lactaria 122. 14
lactaria 69. 2. 70. 3
lactaria 373. 10
lactaria 411. 4
lactaria 68. 8
lactaria 620. 9
lactaria 659. 13
lactaria *prop.* 76. 8. 101. 7. 555. 3
lactaria 280. 5
lactaria 580. 12
lactaria 114. 2
lactaria 220. 4
lactaria 194. 11. 591. 15. 619. 7
lactaria 126. 1. 222. 9. 340. 1. 374. 3
lactaria 432. 4. 491. 6
lactaria 428. 9. 114
lactaria 225. 10
lactaria 601. 8
lactaria 324. 12
lactaria 150. 4. 258. 9. 315. 9
lactaria 491. 4
lactaria 337. 13
lactaria 248. 3
lactaria 548. 1
lactaria 181. 13
lactaria 315. 2. 450. 1
lactaria 518. 9. 628. 3
lactaria 213. 2. 243. 11. 257. 9.
 299. 1. 494. 48
lactaria 412. 4
lactaria 165. 4
lactaria 381. 17
lactaria 576. 8. 421. 5
lactaria 141. 5
lactaria 59. 3
lactaria 167. 4
lactaria 40. 2
lactaria 243. 16
lactaria 156. 2
lactaria 460. 18
lactaria 240. 8
lactaria 313. 472. 18. 583. 18
lactaria 184. 12
lactaria 59. 14
lactaria 509. 8
lactaria 508. 1
lactaria 497. 4
lactaria, i. e. *domo* 42. 7. 236. 2. 528.
 4. 528. 15
lactaria 238. 4. 315. 11. 347. 10. 360. 10
lactaria 497. 4. 508. 3
lactaria, i. e. *domum* 380. 8
lactaria 244. 6
lactaria 32. 2
lactaria 604. 12
lactaria 459. 9
lactaria 163. 7
lactaria 263. 15. 268. 14. 350. 4
lactaria 403. 9
lactaria 240. 5
lactaria 501. 17
lactaria 297. 4
lactaria 378. 17. 410. 5. 474. 22
lactaria 626. 16
lactaria 27. 1
lactaria 410. 3
lactaria 420. 13
lactaria 61. 3. 294. 10. 635. 6.
 643. 15
lactaria 222. 8
lactaria 218. 8. 394. 1
lactaria 102. 10
lactaria 159. 1
lactaria 437. 2
lactaria 514. 2. 407. 15
lactaria 124. 7. 517. 2
lactaria 519. 8
lactaria 411. 10. 625. 12
lactaria 615. 3
lactaria 183. 8. 224. 7. 227. 1. 263.
 11. 275. 5. 280. 6. 406. 3. 415.
 7. 618. 15
lactaria 339. 6
lactaria 161. 15
lactaria 325. 7
lactaria 288. 6. 324. 11. 514. 2
lactaria 285. 6. 104. 14. 280. 14.
 605. 22
lactaria 33. 4
lactaria *nomen*, 337. 14. 380. 9.
 429. 1
lactaria *verb.* 429. 1
lactaria 520. 12
lactaria 520. 12
lactaria 456. 8
lactaria 432. 7
lactaria 30. 9. 387. 12. 517. 5
lactaria 300. 7
lactaria 329. 6. 438. 10
lactaria 430. 3. 542. 3. 559. 17.
 599. 15. 632. 4
lactaria 112. 5
lactaria 31. 3. 303. 4
lactaria 47. 8. 274. 11. 599. 24
 615. 7
lactaria 615. 5
lactaria 69. 6. 213. 9
lactaria 517. 8
lactaria 98. 4. 362. 9. 630. 20.
 636. 8
lactaria 114. 9. 152. 2. 273.
 461. 15
lactaria 90. 3
lactaria 282. 2

VOCABULORUM OMNIUM. 73r

- Latronem 65. 3. 254. 10
 latronem stomachum 453. 6
 latras 394. 3
 latravu 539. 13
 latrent 324. 14
 latret 384. 13
 latro 392. 2
 latrocinia 393. 2
 latrones 390. 5. 539. 9
 latroculbus 399. 15. 448. 8
 latronum 399. 17
 latuit 624. 15
 latum 41. 1. 536. 11
 latum clavum 407. 4. 416. 5
 latuna 399. 14. 383. 14
 latul 399. 2
 laturus 446. 8. 606. 3
 latex lateris 47. 4. 69. 11. 129. 6. 212. 9. 143. 1. 247. 8. 250. 10. 319. 1. 335. 11. 339. 11. 383. 5. 389. 5. 474. 6. 506. 2. 551. 1. 552. 12. 556. 2. 551. 1. 552. 12. 556. 16
 letus tegam 497. 8
 letus adject. 475. 12
 letantes 400. 6
 letatum 394. 4. 422. 5
 letabant 460. 8
 letabile 664. 6
 letabilis 593. 9
 letabilis 594. 17
 letabuolet 25. 1
 letande 268. 4
 letant 610. 7
 letantes 264. 7
 letantur 278. 6
 letare 560. 2. 563. 3. 619. 9
 letaret 431. 6
 letari 502. 6
 letatier 379. 1
 letas 45. 5. 454. 8. 455. 4. 512. 13. 513. 8. 563. 12. 567. 4. 601. 4
 letatili 537. 11
 letatili 8. 1. 368. 8. 380. 6. 424. 14. bis. 507. 1. 568. 4. 609. 2. 619. 11. 624. 11
 letatu 501. 6
 letator 648. 19
 letatore 665. 18
 letatur 376. 9. 436. 4. 451. 3. 565. 8
 letaveram 338. 6
 letavere 654. 18
 letde 260. 6. 276. 7. 287. 8. 440. 11. 556. 14. 622. 2. 655. 10
 letudem 302. 6. 654. 15. 658. 12
 letulis 501. 3
 lodes nom. 24. 0. 65. 1. 286. 11. 362. 19. 583. 10
 lodes verb. 371. 8. 601. 3. 582. 8
 lodes 360. 2. 374. 5. 444. 5.
 502. 16. 600. 1. 650. 9
 louden 568. 12
 loudi 471. 5
 loudibus 40. 6. 507. 23
 loudis amore tames 529. 13
 loudit avarum 617. 6
 loudo 121. 6. 258. 11. 557. 9. 564. 6. 581. 2
 lavemar 553. 9
 lavare infinit. 216. 2
 laverit 348. 4
 Laverna 584. 23
 lavimus 406. 3
 lavis 281. 7
 lavisset 465. 10
 lavit 118. 3. 190. 9. 217. 5. 354. 5
 laura 153. 3. 265. 9
 Laurens 491. 7
 lauro 187. 5. 261. 4
 lauru 129. 7
 laurum 116. 5. 229. 5
 laurus 110. 9
 laus 419. 18. 508. 10
 laus 525. 11
 lausit 483. 10
 laus 208. 5. 475. 1. 522. 11
 laus 387. 9
 Laurus 225. 7. 232. 10
 Lebedum 567. 6
 Lebedus 567. 7
 lecta 314. 13. 640. 5
 lectas 338. 2
 lecti 521. 16. 591. 11
 lectica 382. 14. 478. 2
 lectia 400. 17. 510. 12. 546. 2
 lecto 372. 17. 384. 14. 523. 21
 lecto libello 519. 12
 lecto frequent. 422. 2
 lector 599. 18
 lectorem 660. 1
 Lectori 619. 14
 lectoribus 443. 10
 lectos 510. 3. 533. 12. 583. 15
 lectulus 403. 10
 lectum 390. 14. 474. 17
 lectum, pro, electum 254. 5
 lectus genialis 533. 8
 Ledm 40. 17
 legant 428. 1
 legat 597. 3. 500. 11
 legati 402. 8
 legatum 500. 13
 lege nomen 124. 5. 184. 6. 266. 2. 359. 6. 389. 18. 616. 1
 legem 389. 11. 445. 2
 legendo 668. 11
 legentem 499. 8
 legentem 307. 10
 legentes 442. 2
 legentibus 630. 4
 legentis 563. 4
 legere 419. 20
 legeret 612. 6
 legerit 392. 13. 489. 4
 leges nomen 154. 2. 151. 16. 316. 1. 392. 1. 447. 13. 584. 2. 597. 0. 610. 10. 663. 11
 leges verb. 595. 6
 legat 500. 12. 556. 2
 legi verb. 443. 8. 599. 17
 legibus 244. 6. 508. 0. 603. 3
 legio 417. 11
 legionibus 414. 4
 legis nomen 300. 7
 legi 438. 1
 legitimum 630. 8. 655. 2
 legum 168. 8. 450. 13
 lemures 635. 15
 Lemne 246. 8
 leme 8. 6. 188. 10. 235. 3. 255. 2. 489. 7. 579. 9
 lenes 33. 2
 leni 233. 11. 479. 2. 519. 6
 leniat 565. 2
 lenibus 593. 15
 leniet 455. 6
 lenietu 92. 7
 lenior 65. 3. 636. 1
 lenire 326. 8. 519. 9. 653. 5
 lenis nomen 77. 9. 174. 13. 228. 3. 518. 10. 302. 11. 517. 1
 leni 221. 5
 lenite 78. 1
 leniter 169. 1. 499. 4. 558. 8. 596. 7
 lenius 584. 17
 leno 479. 6
 lenonis 616. 10
 lenia 459. 3
 lentis 45. 8. 344. 6
 lentissima 434. 16
 lentu 157. 6. 535. 7. 629. 10
 lenium 298. 6
 lentia 232. 8. 617. 5
 leu 71. 7
 leonem 178. 3. 272. 11. 476. 13
 leones 148. 1. 251. 4. 340. 0. 348. 9. 663. 1
 leoni 532. 4
 leonibus 330. 4
 leonis 53. 7. 108. 6. 255. 7. 565. 1
 leonum 69. 7
 lepiio 655. 1
 Lepidum 602. 14
 leporum 104. 9. 313. 13. 331. 7. 412. 9
 lepori 570. 13
 lepori 491. 9
 leporum 254. 12
 Lepos nom. propr. 508. 9
 Lesbis 351. 4
 Lesbii 50. 12
 Lesbio 77. 3. 91. 5
 Lesbium 282. 5
 Lesbos 589. 1
 Lesboum 9. 4
 Lestygonia 227. 9
 lethaea 284. 13

lethargos 342. 8
 lethargus 406. 9
 lethargo 473. 11
 lethi 18. 3. 82. 1. 145. 7.
 Sup. 18
 letho 237. 3. 252. 13. 291. 17
 lethum 41. 10
 levantudem 624. 10
 levantes 614. 5
 levantis 336. 3
 levare 165. 7. 341. 8. 352. 17
 levatit 401. 8. 502. 9
 levasset 161. 3
 levat 167. 1. 362. 6
 levata 348. 2
 levato 342. 3
 Leucosoe 37. 2
 leve *præter* brevi 617. 6
 leve *priora* longe 216. 11
 levem 30. 6. 513. 16
 leves *prima* lingua 13. 6. 170. 11
 leves *prima* brevis y. 1. 14. 17.
 190. 1. 250. 6. 313. 6. 346. 8.
 552. 11
 levat 501. 1
 levi *prima* longa 167. 7. 313.
 11. 619. 3
 levi *prima* brevis 665. 8
 levi verb. 64. 3
 Levitas 415. 8
 Levinum 415. 1
 levior 210. 6
 leviora 120. 3. 399. 1
 levioris 113. 7
 leviss 48. 11. 59. 4. 74. 10. 119.
 4. 251. 9. 319. 12. 309. 21.
 513. 7. 612. 4
 leviter 607. 6
 levius 73. 11. 632. 11
 levius inter 512. 10
 lex 278. 5. 613. 2. 625. 3. 656. 1
 lex operis 645. 10
 lex hercia 531. 7
 liba 564. 10
 libatis 508. 4
 libat 270. 15
 libelli 311. 15
 libellis 399. 14. 573. 4
 libello 444. 14. 509. 12
 libellos 401. 2
 libens 107. 15. 210. 8. 577. 6
 libenter 369. 15. 371. 18. 389.
 9. 594. 6. 599. 1
 libidinis 504. 6. 622. 18
 liber *substant.* 601. 1. 610. 2
 liber *adject.* 500. 14. 401. 4.
 403. 9. 510. 7. 16. bis. 334.
 12. 505. 6. 631. 8. 612. 7
 Liber *prop.* 40. 14. 52. 7. 166.
 7. 255. 6. 267. 14. 401. 3.
 207. 11. 604. 1
 Libet 378. 1. 16. 599. 4
 libera una 612. 10
 libera 321. 4

liberas 241. 4
 liberat 204. 12
 liberi 59. 2. 306. 4
 liberi 331. 1
 liberior 205. 3
 liberius 401. 17. 522. 12
 libero 104. 11. 196. 5
 Libero 200. 7
 liberos 313. 18. 321. 5
 liberissima 319. 8. 557. 10
 liberissime 391. 1
 liberta 573. 14
 libertas 191. 8. 614. 12. 655. 10
 libertate 593. 5. 511. 4. 596. 12
 libertina 94. 5. 346. 9
 liberti *aut* 379. 14
 libertino 414. 6. 417. 8. 9. 602. 6
 libertinus 403. 9. 512. 3
 libertus 472. 9. 501. 2
 Libicram 91. 1. 296. 12
 libicram 301. 2. 501. 14
 libet 52. 2. 241. 3. 513. 1. 420.
 9. 559. 1
 libidine 248. 6. 516. 6
 libidines 293. 6
 libidinis 114. 16
 libidinis 323. 12
 libidinosus 336. 18
 libidinum 59. 5
 libido 75. 1. 378. 8. 420. 15.
 503. 4. 553. 6. 612. 5
 Libitina 607. 4
 Libitina 504. 5
 Libitum 200. 5
 libo 517. 10
 Libonis 598. 1
 libra. 410. 8. 632. 19
 Libra, *idus* 159. 13
 librarus 660. 11
 liberia 442. 9. 447. 10. 507. 17.
 620. 2. 618. 13
 librorum 574. 2. 597. 4
 libros 85. 4. 391. 4. 605. 8.
 621. 10
 librum 538. 2. 620. 5. 638. 6
 liburnis 105. 7. 307. 1
 Libys 451. 7
 Luciam 115. 1
 Lucius 7. 5. 565. 4
 lueat 401. 9. 610. 2
 luebit 81. 4. 345. 5. 476. 6.
 509. 10. 547. 2. 641. 1.
 601. 1
 luebit, *pro* lueat, vel quamvis
 477. 12
 luebit 656. 12
 luecent 614. 12
 luentis 61. 3. 614. 10. 640. 16.
 631. 7
 luentis 305. 1
 luentium 242. 9
 luet verb. 139. 14. 249. 5. 257.
 15. 295. 4. 297. 11. 369. 5.
 380. 5. 410. 9. 435. 12. 568.

3. 555. 16
 lueat *con.* 250. 3. 319. 3. 381.
 18. 427. 5. 591. 4. 607. 10
 Licius 170. 5
 Licinius 142. 4. 143. 3
 Licino 677. 4
 licter 156. 1
 licetibus 553. 6
 licuisse 415. 3
 licuit 641. 1
 licitor 405. 7
 ligua 32. 1. 408. 6. 439. 6. 551. 5
 liguis 314. 1. 653. 7
 liguo 665. 11
 ligurum 577. 4
 liguum 144. 12. 227. 6. 426. 11.
 616. 6
 lignibus *nos.* 3. 323. 1. 576. 9
 lignerie 320. 5
 Lignine 204. 13
 Ligninum 592. 5
 lignit 491. 4
 lignum 102. 8
 lima 556. 6
 limat 57. 18
 limatur 443. 1
 limeu 74. 4. 283. 9. 597. 6. 600. 1
 limine 312. 1. 363. 10
 limine 413. 1
 liminis 212. 8
 limis 499. 10
 limites 104. 9
 limitibus 653. 9
 limo 53. 6. 371. 14
 limum 492. 6
 limus 494. 5
 linea 590. 3
 lineola 659. 5
 lingua 264. 16. 287. 6. 438. 6.
 531. 3. 598. 7. 630. 20. 6409
 21. 644. 1. 655. 8
 Lingua 200. 5. 210. 3. 279. 7
 linguis 541. 14
 linguis 175. 1
 lino 492. 4
 linquet, 64. 2
 linque 200. 10
 linquenda 156. 8
 linquere 224. 12
 linquens 407. 3
 linquet 99. 5
 linquit 425. 18
 lintem 48. 2. 295. 12. 548. 3
 lintem 405. 14
 lintes 374. 12
 lintum 611. 4
 Liparai 217. 2
 Lippi 379. 5
 Lippi 409. 1. 423. 3
 Lippum 638. 19
 Lippi 367. 3. 406. 9. 529. 4
 liquere *præter.* 696. 3
 liquis 58. 5
 liquescere 413. 1

VOCABULORUM OMNIUM. 733

[illegible]

ludib. 183. 24. 213. 10. 218. 9.
 251. 12
 ludo *armer* 183. 10. 339. 13.
 547. 3. 632. 6
 ludo *verb.* 13. 35. 168. 9. 439. 9.
 590. 6
 ludor 339. 8. 507. 4. 524. 2.
 575. 12
 ludum 216. 1. 258. 8. 258. 1.
 418. 17. 575. 16. 594. 17. 627.
 3. 632. 3. 639. 17
 ludum *Fortuna* 109. 1
 ludum *amori daz* 216. 1
 ludus 600. 13. 664. 3
 ludus *arut* 462. 5
 lues *verb.* 198. 4
 lugubres 71. 2
 lugubris 334. 11
 lugubris 71. 2
 lugubris 184. 9
 lugubris bell. 111. 9
 lunaris 524. 13
 lunatus 338. 11. 406. 1. 420. 10
 lunatus 338. 18. 513. 11
 lunatus 269. 2. 538. 2
 lunatibus 101. 5
 luna 19. 5. 43. 3. 127. 2. 139.
 8. 238. 2. 344. 1. 360. 7.
 427. 12
 luna 164. 1. 231. 1. 268. 17.
 283. 17. 420. 2. 471. 6
 lunam 155. 3. 324. 2. 336. 10.
 428. 14. 523. 7
 lupa 248. 3
 lupatis 30. 2
 lupi 327. 7. 429. 7
 lupinus 475. 11. 556. 15
 lupis 93. 8. 318. 4. 330. 4. 347. 11
 lupo 315. 5
 Lupo *nom. propr.* 449. 16
 luporum 275. 8
 lupos 55. 9. 328. 2. 340. 6
 lupos *piscis* 455. 6
 lupum 51. 9
 lupus 69. 1. 229. 1. 344. 7. 448.
 18. 449. 3. 458. 3. 584. 11.
 625. 13
 lupus *piscis* 454. 13
 lurida 352. 13
 luridi 298. 10
 luridum 191. 6
 luscinius 480. 1
 Lusco *propr.* 407. 2
 Lusitani 507. 3
 lusinus 91. 2
 lusitane 176. 16
 lusitani 636. 4
 lusitani 253. 1. 289. 1. 614. 13
 lusitana 263. 1. 418. 13
 lusitranum 246. 1
 lustro *nomen* 302. 4
 lustum 121. 8. 562. 10
 luxum 409. 1
 luteum 419. 9
 luteus 336. 11

luto 537. 3. 568. 2
 lutulenta 494. 8. 628. 5
 lutulentum 441. 1
 lutulentus 336. 6
 lux 407. 7. 509. 15
 luxaria 439. 10
 luxuriam 478. 12. 651. 10
 luxuriositas 631. 1
 Lyxo 211. 1. 216. 1. 315. 2
 Lyxo 55. 2
 Lycambes 328. 15
 Lycambes 539. 8
 Lyce 210. 9. 298. 1. 2
 Lycan 299. 12
 Lycia 190. 10
 Lycias 31. 2
 Lycidam 21. 1
 Lycio 424. 8
 Lyciscus 338. 14
 Lycos 232. 4
 Lycoriada 95. 5
 Lycum 92. 2
 Lycurgi 167. 8
 Lycus 232. 3
 Lyde 215. 7. 214. 11. 254. 2
 Lyden 140. 6
 Lydia 29. 1. 45. 1. 74. 8. 209.
 6. 7
 Lydia 210. 4
 Lydis 306. 8
 Lydorum 414. 1
 lymphas 117. 7. 140. 3. 349. 10.
 406. 3
 lymphas 214. 12. 219. 3. 632. 7
 lymphatum 104. 5
 lymphis 113. 5. 412. 10
 lyncas 148. 2. 282. 4
 lyncis 382. 6
 lyncus 509. 3
 lyra 94. 1. 67. 5. 140. 6. 251.
 12. 254. 9. 304. 2. 332. 5. 333.
 13. 593. 13
 lyra 24. 7. 35. 1. 185. 3. 264. 2.
 271. 3. 628. 16. 664. 5
 Lyricus 9. 5
 Lyrim v. *Lirim*
 Lyrippa 621. 7

M

MACEDO 224. 2
 macellus 580. 2
 macello 494. 1
 macellum 479. 4
 macerat 343. 10
 maceret 45. 8
 machinus 628. 3
 machina 59. 2
 masier 17. 14. 252. 6
 masia 537. 7. bis
 maseres 589. 4
 masro 418. 16
 masros 411. 2
 masrum 617. 8

mactata 63. 5
 macte 398. 6
 maculant 441. 15
 maculis 660. 9
 maculosum 178. 1
 madet 215. 9
 Maeccus v. *Maccus*
 Maeccus 375. 16. 385. 11. 387.
 1. 530. 2. 13
 Mennii 25. 2
 Meonius 288. 5
 Mevium 335. 10
 magicos *terroris* 615. 14
 magis 25. 6. 143. 7. 145. 6. 209.
 309. 13. 314. 8. 340. 3. 331.
 17. 334. 9. 434. 5. 442. 4. 450.
 8. 455. 10. 11. 661. 1
 magis ac *magis* 499. 10
 magister 201. 8. 339. 11
 magistra 462. 5
 magistris 411. 9. 528. 5
 magistro 213. 1. 591. 15
 magistrum 664. 13
 magna 180. 6. 185. 6. 195. 7.
 241. 1. 333. 3. 398. 7. 406.
 9. 497. 17. 566. 3. 615. 3
 magnas *pars* 419. 15
 magna 414. 3. 435. 12. 506. 5
 magna 41. 11. 299. 6. 524. 3
 magnan 255. 6. 519. 10
 magnas 225. 3. 417. 7. 439. 7
 Magnusum 204. 12
 magni 34. 5. 279. 1. 325. 4. 351.
 13. 369. 17. 418. 17
 magnipendia 497. 3
 magnus 393. 1. 406. 7. 414. 4.
 418. 18. 512. 2
 magnus 371. 6. 10. 331. 7. 9. 384.
 6. 11. 419. 4. 470. 3. 454. 11.
 441. 3. 509. 18. 664. 7
 magnorum 344. 3. 394. 3
 magnos 13. 17. 111. 4. 425. 5
 magnus 153. 8. 184. 8. 247. 5.
 326. 11. 398. 14. 402. 6. 412.
 7. 424. 12. 433. 11. 434. 4.
 483. 11. 502. 10
 magnum fecit *quod* etc. 438. 3
 magnum loqui 655. 8
 magnus 320. 1. 399. 13. 500. 4. 8
 magnus 79. 4. 619. 13
 Maju *natus* 503. 6
 Maju 13. 11
 majestas 505. 6. 622. 14
 major 16. 11. 170. 4. 174. 5.
 253. 6. 275. 10. 300. 14. 309.
 10. 419. 13. 420. 4. 422. 9.
 486. 10. 18. 566. 14. 570. 2.
 651. 7
 major juvenum 661. 8
 majora 392. 16. 497. 11. 567. 3.
 587. 14
 majore 207. 9. 428. 4. 442. 1.
 620. 3

majorem

735

malis verb. 642. 13
malobro 127. 8
malos 322. 11
Machinus 377. 11
male 93. 11 312. 3
malot 416. 3
malum neut. substant. 342. 3; 380
11. 14. 443. 11. 303. 10
malum asper. 416. 3
malum asperb. 416. 18
mang 619. 13
manus substant. 47. 5. 258. 16
mal. s. adject. 99. 11. 319. 7
379. 0. 393. 3. 421. 7
malus Iuppiter 47. 11
malus pudor 407. 5
malus pro inopis 613. 2
mamma petrei Ep. d. d.
Memuram 467. 5
menabz 56. 0
menat 133. 9 343. 9
menatibus 313. 2
menare 600. 9
menet 431. 4
menat 261. 14 507. 9. 639. 10
menda 516. 12
mencia 632. 20
menapius 511. 12
menapium 511. 3
menam 693. 6
mendabo 598. 3
mendare 413. 9
mendata 374. 8. 643. 12
Mendola 505. 15
Mendostor 643. 3
mepa verb. 201. 1
menas adverb. 279. 4. 303. 8.
411. 7. 429. 7. 483. 10. 484. 7
510. 9. 579. 5. 597. 12. 611. 10
menat 244. 0
menabo 84. 6
menatus 409. 5
menatus 414. 15. 375. 6. 613. 10
menatus 238. 12
menatus 643. 8
Menos 10. 10. 428. 8. 614. 3
menet s. menio 1. 9. 43. 0. 61.
9. 164. 16. 339. 10. 341. 13.
349. 3. 353. 10
menet substant. s. meno, se 214.
5. 379. 10. 390. 4
menegum 624. 15
mendus 246. 0. 390. 13. 390.
16. 483. 10. 494. 4. 502. 7.
583. 4. 599. 12. 604. 11.
607. 8. 618. 3
menic 583. 16
Menium 527. 3
Menle 334. 3
menis 319. 12. 360. 1
menos 248. 7
menurum 613. 10
menturi 412. 17
mentics 420. 10

manu 90. 12. 142. 6. 144. 2.
226. 3. 316. 1. 450. 7. 474.
16. 568. 14. 614. 16.
manu 310. 2. 320. 5
manus 18. 6. 339. 6. 292. 3.
400. 3. 403. 10. 660. 5.
manus, per caput, vel exercitus
199. 3. 320. 5. 336. 7. 346. 5.
301. 12.
manus plur. 57. 5. 100. 7. 237.
1. 276. 13. 284. 3. 324. 16.
311. 1. 314. 3. 406. 3.
mappa 523. 7. 547. 14.
mappis 494. 6.
Marcelli 43. 1.
marcentem 492. 7
mare 7. 9. 17. 3. 24. 4. 38. 1.
40. 7. 42. 1. 51. 2. 70. 2.
82. 3. 113. 1. 134. 2. 141. 2.
167. 9. 240. 4. 243. 10. 257.
7. 278. 2. 294. 11. 311. 6.
314. 10. 340. 9. 344. 8. 349.
5. 319. 16. 370. 6. 490. 3.
513.
marem 493. 11.
Mareotic 103. 1.
maris 67. 3. 613. 14.
mari 52. 4. 123. 2. 239. 1. 306.
3. 334. 10. 313. 3. 23. 364.
12. 300. 7. 211. 1.
maribus 531. 9
Maribus 286. 10
Marinus 520. 12
Marinus 50. 9. 246. 5. 280. 11.
294. 1.
marino 239. 4.
maris 320. 14
maris. n. 8. 20. 10. 124. 7. 246.
5. 277. 10. 249. 6. 507. 6
maris. exera 550.
marit 512. 7. 349. 6. 8
marit 511. 3
mariti 55. 7. 201. 3. 613. 20
maritis 333. 10. 653. 10
marit 2012. 7. 213. 3. 215. 6
219. 8. 424. 10. 515. 4
maritus 132. 15
marium 132. 14
maritum 193. 14
Marius 285. 5
marmor 950. 6. 631. 12
mariora 164. 3. 265. 4
mariorum 610. 2
mariorum 205. 25
marmorum 609. 6
mariorum 611. 10
Mars 353. 3
Mars 199. 6
Mars 353. 7
Mars 220. 9
Mars plural 346. 8
Marsya 422. 7
Marsia 387. 15
Marsus 8. 12. 193. 4
E. e.

- Martis 57. 2. 149. 9. 194. 7.
 195. 2. 300. 9
 Martem 24. 10
 Marti 82. 2. 182. 10
 Martia bella 663. 14
 martiales 54. 9
 Martii campi 264. 19
 Martia 206. 1
 Martio 205. 5. 301. 3
 Martis 181. 7
 musculo 202. 8. 599. 11
 muscula 521. 12
 Muscagatos 1002. 12
 Musca 492. 1
 Musci 8. 5
 Musico 180. 1
 Musicum 154. 5
 musty 61. 1. 608. 5. 297. 9.
 242. 1. 391. 7. 432. 1. 468.
 1. 5. 434. 5. 9. 589. 8. 592. 11
 musticals 545. 7
 musticlam 243. 12. 640. 3
 musteries 643. 6
 mustina 40. 1
 mustis 580. 2
 mustos 414. 3
 Mustas 348. 4
 Mustaw 267. 3
 Musticum 100. 3
 muste 58. 1. 121. 4. 241. 9. 268.
 14. 416. 13
 mustum 70. 7. 71. 8. 449. 2.
 472. 18
 mustus 79. 2. 98. 5. 133. 12.
 219. 12. 352. 2. 318. 10
 musti 486. 7
 mustibus 8. 8
 mustis 159. 9. 302. 5. 872. 10.
 281. 1. 473. 2
 mustros 177. 7. 190. 7. 380. 15.
 591. 3. 644. 6. 650. 12
 mustrom 382. 10. 515. 2
 mustromam 380. 6
 mustromes 380. 15
 mustromis 51. 12. 206. 5
 mustrom 528. 13
 mustura 200. 6
 musturare 204. 10
 musture 527. 8. 562. 2. 612. 14
 musture 140. 7
 musturior 159. 2
 mustura 201. 12
 musturos 275. 13. 358. 9. 604. 11
 musturum 277. 3
 musturus senex 644. 5
 mustutina 507. 1
 Mustutina pater 504. 6
 mustis 15. 1. 186. 2. 249. 5. 250.
 15. 383. 5. 539. 2. 677. 2
 Mustis 187. 3
 Mustura 124. 8
 Mustis 13. 7. 68. 2
 Mustis 212. 7
 mustula 456. 4
 maxima 435. 4. 468. 2. 470. 1.
 530. 2
 maxima pars hominum 472. 8
 maxima pars vatum 639. 9
 maxime 300. 5. 377. 2. 594. 3.
 471. 4. 535. 1
 Maximi 263. 6
 maximus 504. 1
 maxonemo 524. 9
 me 8. 13. 14. 9. 22. 8. 26.
 8. 46. 4. 89. 11. 90. 1. 171.
 5. 7. 184. 12. 212. 8. 253.
 5. 389. 9. 402. 15
 me acris 497. 9
 me 443. 14
 meque et de 575. 16
 mes 56. 4. 65. 4. 129. 7. 169.
 2. 278. 12. 238. 15. 293. 1.
 344. 5. 389. 16. 391. 1.
 418. 10
 mea 16. 5. 124. 6. 159. 1. 225.
 5. 232. 8. 268. 4. 324. 16
 meam 69. 2
 meais 20. 11
 meaurum 158. 7. 191. 1. 534. 8
 meas 264. 14. 331. 2
 mecum 28. 10. 113. 6. 124. 1.
 120. 4. 127. 5. 179. 6. 187.
 15. 234. 1. 403. 14. 435. 4.
 476. 12. 478. 12. 534. 3. 573.
 17. 592. 15. 617. 7
 mecum facit 609. 0
 Medes 516. 10. 614. 13. 649. 11
 Medes 325. 2
 Medi 155. 6
 media 397. 5. 471. 7. 479. 13
 media de nocte 268. 12. 790. 1
 media inter carminis 617. 12
 mediu 231. 2
 mediam noctem 479. 5
 medias 178. 4. 270. 11
 mediantius 595. 11
 medicata 194. 11
 medicis 534. 7. 612. 12
 medicis 550. 12. 632. 8
 medicorum 612. 11
 medicum 872. 18. 496. 9
 medicus 473. 13. 484. 8
 media 581. 11
 medius 119. 7. 577. 7. 583. 10.
 400. 5. 617. 6. 653. 7
 medio die 519. 3
 medicobus 403. 7. 17. 418. 10.
 661. 11
 medicobis 661. 9
 medicobitatem 187. 3
 me licititer 596. 9
 medius 223. 9. 302. 10. 467. 21.
 537. 7. 650. 5
 Medis 112. 7. 283. 7
 meditant 243. 5. 430. 6
 meditantibus 628. 1
 meditantis 237. 7
 meditantor 208. 5
 meditare 208. 6
 meditantor 208. 11. 302. 14
 mediter 482. 6
 meditor 207. 8
 medium 573. 15. 598. 3. 416. 4.
 465. 8. 510. 1. 591. 9. 647.
 6. 661. 7
 medius 158. 11. 183. 9
 Mede 85. 4. 193. 4
 Medes 14. 2
 medulla 321. 8
 medullis 561. 13
 Medus 880. 156. 1
 Medus 208. 1. 302. 9. 351. 15
 Medus 208. 77. 9
 Neglige 78. 5
 mei 77. 1. 260. 4. 282. 5. 508. 2
 mei 154. 11
 mei 55. 4. 184. 14. 275. 2. 287.
 2. 290. 9. 297. 7. 309. 18.
 324. 3. 339. 22. 356. 10. 406. 9
 Mecegru 646. 10
 melimela 521. 6
 melior 28. 4. 51. 7. 94. 3. 174.
 3. 199. 10. 217. 3. 347. 6.
 348. 13. 387. 10. 412. 9. 490.
 4. 513. 19. 531. 7. 506. 5.
 575. 2. 636. 1
 melior pars 347. 6
 meliora 86. 6. 381. 10. 452. 6.
 509. 15. 605. 7. 637. 6
 meliore 79. 2. 485. 4. 472. 12
 meliorem 438. 1
 meliori 471. 4. 570. 8
 melioribus 497. 9. 540. 2
 meliours 447. 8. 498. 10. 514. 12
 melius 12. 5. 251. 14. 257. 12.
 347. 14. 352. 10. 381. 19.
 448. 11. 461. 2. 533. 9. 546.
 6. 550. 2. 627. 1. 641. 11
 melius 142. 1. 183. 12. 225. 14.
 241. 1. 277. 8. 373. 12. 403.
 12. 424. 11. 437. 7. 440. 9.
 499. 8. 503. 4. 519. 4. 522.
 8. 573. 4. 592. 5. 628. 9.
 666. 2
 mella 125. 7. 167. 4. 225. 8.
 312. 8. 349. 9. 423. 8. 439.
 5. 600. 9
 melle 449. 4
 meli est 303. 10
 mellitis placenta 564. 11
 melos 186. 1
 Melopomene 72. 3. 261. 4. 269.
 268. 4. 399. 10. 402. 16. 412.
 497. 544. 20. 899. 6
 membra dedit reporti 459. 8
 membram 403. 9
 membranis 663. 1
 membris 359. 7. 594. 1. 638. 3
 membrum 27. 7. 126. 8. 162. 8.

257. 5. 335. 8. 488. 9. 494.
 14. 499. 9. 503. 7.
 memini 413. 4. 510. 8. 609. 8.
 meminisse 505. 4.
 meministi 542. 3. 622. 18.
 Memoria 439. 8.
 memor 37. 1. 201. 7. 249. 7.
 279. 1. 297. 11. 418. 11. 488.
 9. 509. 20. 601. 7.
 memorata 630. 16.
 memoratur 374. 19.
 memorem nom. 47. 3. 215. 17.
 220. 9.
 memorem verb. 41. 8. 429. 5.
 614. 9.
 memores 225. 7. 300. 4. 409. 6.
 memori 494. 15. 503. 9.
 Memphis 247. 10.
 men* 473. 18.
 Mena 559. 1.
 Menas 558. 12.
 Menandro 461. 9. 608. 1.
 mendacem 411. 12. 584. 1. 603. 10.
 mendaci 353. 13.
 mendaciore 612. 8.
 mendax 153. 3. 175. 7. 215. 11.
 355. 2. 583. 20. 625. 10.
 mendici 375. 4.
 mendosa 418. 11.
 mendose 489. 6.
 mendorum 584. 1.
 Menelao 476. 11.
 Menesii 484. 1.
 mens 43. 5. 166. 5. 193. 8. 273.
 7. 291. 7. 323. 11. 352. 8.
 398. 6. 527. 7. 539. 7. 600.
 5. 602. 10.
 mens animusque 575. 5.
 mensa 156. 5. 380. 3. 390. 14.
 456. 7. 491. 2.
 mensa brevis 650. 9.
 mensam 473. 14. 519. 11.
 mensas 472. 4. 462. 4. 661. 13.
 mensas 418. 6. 508. 10. 606.
 13. 17.
 mentem 294. 2.
 mentes 114. 6. 282. 10. 484. 3.
 mentis 113. 6. 278. 15. 494. 12.
 mentorem 80. 2.
 mente 90. 4. 180. 4. 225. 3. 309.
 1. 309. 16. 460. 9. 505. 9.
 561. 10. 563. 4. 630. 3.
 mentem 52. 6. 54. 2. 104. 5. 116.
 9. 461. 9. 484. 1. 21. 517. 11.
 611. 11. 612. 4.
 mentem addere 626. 1.
 mentis 244. 1. 330. 9.
 mentis 505. 10.
 mentibus 236. 2. 609. 8.
 mentis 402. 7.
 mentior 429. 2.
 mentis 110. 2. 431. 13. 433. 9.
 468. 8. 469. 11. 473. 3.
 632. 2.
 mentis 550. 11.
 mentis 495. 5.
 mentis 280. 9.
 mentis 528. 11. 647. 5.
 mentis 128. 4. 323. 7.
 mentis 75. 8. 144. 10. 309. 7. 326.
 5. 341. 3. 345. 2. 353. 3. 444.
 14. 477. 8.
 mentis non pauper in me 625. 12.
 mentis 129. 5. 295. 5. 445. 3.
 517. 9.
 mentis 216. 2. 400. 2.
 mentis 401. 15. 560. 8. 591. 8.
 mentis 031. 16.
 mentis 322. 2.
 mentis 466. 3.
 mentis 633. 2.
 mercator 7. 11. 89. 7. 368. 5.
 369. 3. 430. 5. 585. 11. 644. 7.
 mercatorem 243. 3.
 mercatores 308. 3.
 mercator 560. 6. 632. 19.
 mercatoris 471. 13.
 mercatus 503. 12.
 merce 83. 8. 203. 3. 297. 7.
 mercede 78. 8. 184. 13. 451. 15.
 512. 8. 593. 6.
 mercedem 287. 2. 383. 7. 590. 12.
 mercedis 370. 12. 419. 12.
 merces 381. 20.
 mercesur 230. 6. 352. 11.
 mercenaria vincula 559. 8.
 mercenarius 503. 11.
 merces, edit 41. 3. 179. 4.
 merces plural. a merz 258. 18.
 337. 9. 644. 11. 695. 4.
 mercetur 560. 5.
 Mercuri 34. 1. 213. 1.
 Mercurialis 445. 4.
 Mercurialis 262. 3.
 Mercurius 73. 10. 88. 1. 129. 1.
 408. 11.
 merulis 429. 2.
 mercaris 375. 2.
 meretura 127. 1.
 merentem 121. 4.
 merentis 556. 14.
 meret 660. 2.
 meretricie 368. 12. 440. 2. 537. 2.
 meretricis 591. 3.
 meretricibus 380. 10.
 meretricis 402. 7. 481. 4. 389. 17.
 meretricula 514. 5.
 meretrix 99. 6. 576. 5.
 merget 330. 17. 477. 4.
 meri 61. 2. 102. 3.
 meridium 254. 3.
 Merionem 124. 12. 51. 5.
 merita 254. 14. 267. 11.
 meritis 661. 3. 289. 4. 604. 6.
 merito 369. 6. 599. 12. 413.
 11. 471. 14.
 meritorium 626. 3.
 meritis particip. 392. 16. 449. 14.
 mere 27. 9. 46. 1. 89. 3. 127.
 6. 141. 5. 181. 4. 218. 2. 227.
 6. 238. 2. 264. 11. 270. 16.
 339. 20. 446. 5. 493. 2. 592.
 4. 605. 20.
 meret 628. 18.
 meretur 482. 16.
 meretur 276. 5.
 meretur 528. 7.
 meretur 656. 4.
 merui 614. 25.
 merulas 514. 14.
 merulis 669. 9.
 merum 32. 4. 255. 2.
 merus 593. 11.
 merz 579. 13.
 Messala 417. 5. 444. 7.
 Messala 651. 10.
 Messii 409. 5. 7.
 Messian 409. 11.
 messorium 516. 4.
 meta 6. 3.
 metallis 556. 20.
 metan 664. 10.
 metata 133. 9.
 metato 461. 14.
 Metacrum flumen 274. 9.
 Metellio 108. 1. 449. 25.
 Metelle 430. 1.
 metendo 391. 19.
 Methymnam 522. 9.
 metiente 319. 5.
 Metil 662. 1.
 metire 335. 6.
 metiretur 373. 11.
 metiri 430. 3. 561. 3.
 metis 585. 6. 635. 16.
 metu 71. 1. 100. 8. 166. 5. 240.
 7. 309. 9. 372. 12. 392. 7.
 403. 4.
 metu exanimem 372. 12.
 metum 209. 11. 270. 6. 634. 9.
 metu 373. 8. 400. 1.
 metus 384. 16. 650. 1.
 metusur 76. 4.
 metusur 375. 14.
 metusurus 250. 3.
 metuenda 467. 18. 614. 1.
 metuende 40. 15. 166. 9.
 metuendus 177. 4.
 metuens 7. 11. 231. 8. 242. 2.
 370. 3. 397. 12. 461. 10. 471.
 10. 514. 15. 584. 11. 593.
 6. 624. 15.
 metuentem 114. 7.
 metropolit 210. 3.
 metropolit 502. 2.
 metropolit 500. 8. 521. 11.
 metropolis 37. 5. 514. 8. 591. 1.
 metropolis 593. 5.
 metropolis 137. 11. 213. 10. 270. 3.
 538. 13. 584. 11. 593. 20.
 616. 5.
 metum 271. 5. 335. 7.
 E e e 2

- miltz 254. 2
 mltio 488. 16
 mltum 322. 5. 522. 4
 mltz 18. 2. 4
 mltz 519. 14
 mltz 123. 9
 mltz 54. 5. 312. 10
 mltz 634. 4
 mltz 122. 7
 mltz 360. 4. 450. 4
 mltz 275. 10. 532. 4. 623. 10
 mltz 213. 13
 mltz 532. 9
 mltz 172. 12. 207. 8. 253. 6.
 341. 4. 546. 9
 mltz 207. 10. 301. 10. 418. 27.
 467. 2
 mltz 512. 8
 mltz 601. 13
 mltz 44. 3
 mltz 339. 1
 mltz 312. 9
 mltz 489. 9
 Mlylene 568. 8
 Mlytenem 25. 2
 mobie 516. 6
 mobilia 412. 18
 mobilibus 28. 4. 70. 9
 mobilis horz 633. 10
 mobilium 7. 2
 moderabitur 539. 4
 moderare 73. 6
 modestus 382. 2
 modestus 396. 4
 modica 545. 2
 modici 50. 2
 modici 64. 1. 508. 7. 655. 7
 modico 404. 4. 634. 8
 modis 584. 16
 modis 134. 9. 141. 4. 283. 8
 498. 12. 498. 3. 632. 7. 664. 3
 modis mille 304. 6
 modi 138. 4. 266. 6. 267. 4.
 277. 12. 467. 16. 482. 9. 14.
 543. 8. 603. 2
 modo into 633. 2
 modo 219. 4. 151. 19. 313. 1.
 2. 356. 2. 3. 369. 2. 3. 377.
 2. 383. 7. 8. 383. 2. 3. 407.
 6. 431. 2. 439. 3. 4. 495. 14.
 509. 10. 12. 641. 5
 modorum 282. 12
 modos 108. 2. 113. 7. 209. 10.
 213. 7. 261. 1. 295. 8. 399.
 6. 542. 4. 599. 10. 632. 5
 modulanda 632. 4
 modulante 91. 2
 modulatore 393. 6.
 moduli 486. 1
 moduli 390. 2
 modulo 561. 3
 modum 52. 2. 121. 10. 383. 23.
 455. 2. 481. 9. 615. 4
 molis 72. 6. 102. 1. 214. 7.
 374. 2. 503. 1
 Molens 5. 2. 64. 5. 142. 2. 158.
 7. 170. 7. 207. 4. 214. 8.
 215. 2. 294. 6. 308. 2. 310. 1.
 333. 3. 342. 10. 357. 1. 369.
 12. 414. 3. 485. 4. 500. 5.
 8. 510. 9
 Molens 303. 9
 molis 402. 9
 molitur 380. 1
 molit 379. 4
 molit 74. 9
 molis 395. 4. 512. 4. 515. 18
 molis 26. 3. 58. 2. 206. 9.
 310. 2. 509. 5
 molibus 177. 6. 322. 4
 molibus 345. 7
 molibus 296. 3
 molibus 274. 4
 molibus 557. 2
 molibus 230. 8. 192. 6
 molibus 643. 18
 molibus 110. 7
 molibus 376. 1. 643. 13
 molibus 117. 1. 412. 6
 mola 477. 1
 mole 190. 13. 576. 10
 molem 215. 10
 mola 121. 2
 molesta 534. 13
 molestus 423. 9
 molesti 424. 1
 molestum 422. 3
 molestus 389. 11. 543. 10
 mollar 176. 13
 molibus 176. 1
 molibus 609. 5
 molis oppida 661. 22
 molit 646. 4
 mola 440. 6. 490. 6.
 molis 104. 9. 309. 12. 498. 2.
 619. 18
 moli 27. 9. 392. 4.
 molit 390. 15
 molit 339. 8
 molibus 141. 3. 263. 2. 366. 7.
 337. 5
 molit 212. 6. 215. 9
 molit 322. 1
 molis 51. 10. 342. 6. 348. 23
 molit 222. 12. 422. 12
 molit 328. 13
 molit 400. 6
 molit 105. 8
 molit 431. 18. 442. 5. 460. 4
 Molit 510. 14
 Molit 328. 5
 momentis 505. 2
 momentis 549. 4
 momento 308. 7
 momentis 561. 8
 Momentis 199. 3
 momentis 509. 3
 monem 505. 18
 monem 600. 2
 monem 541. 6
 monem 59. 3. 4. 204. 14. 283. 7.
 333. 10
 monumentum v. monimentum.
 monit 601. 14
 monitibus 612. 15. 649. 9
 monit 544. 17
 monit 450. 12. 542. 6. 650. 12
 monit 10. 6. 17. 2. 343. 6
 monit 536. 7. 640. 14
 monit 521. 1
 monit 570. 12
 monit vice via est 654. 2
 monit 632. 10
 monit 449. 1
 monit 592. 11
 monit 641. 17
 monit 503. 10
 monit 191. 5
 monit 271. 2
 monit 104. 12. 276. 3
 monit 263. 5. 336. 2. 603. 9
 monit 11. 2. 137. 10. 441. 7.
 504. 2. 582. 5
 monit 212. 12. 646. 8
 monitibus 70. 6. 86. 2. 336. 2.
 349. 9. 622. 9
 monit 63. 2
 monit 202. 6. 237. 1. 257. 11
 monit 358. 1
 monit 11. 9
 monit 219. 5. 427. 4
 more 84. 4. 221. 2. 656. 9
 morabitur 643. 7
 morabitur 419. 8. 649. 4
 morabor 170. 3
 morz 215. 5
 morz 148. 4
 morz 347. 13
 morz 612. 3
 morz 40. 12. 127. 6. 127. 2
 morz 518. 25. 541. 5
 morz 213. 14. 510. 11. 574. 6
 morz 334. 4. 621. 4
 morz 297. 10
 morz 658. 7
 morz 575. 3. 658. 9
 morz 115. 5. 466. 10. 482. 6.
 519. 10. 532. 2
 morz 104. 1. 414. 7. 469. 12.
 472. 8. 474. 3. 9. 551. 1. 560. 10
 morz 614. 2
 morz 410. 1. 171. 6. 632. 16
 morz 219. 7. 474. 4
 morz 58. 4
 morz 280. 4
 morz 401. 7
 morz 383. 19
 morz 107. 1
 morz 270. 2
 morz 89. 4

merica 157. 10. 490. 4. 653. 19
 meribus 340. 1
 meris 53. 11
 mernare 110. 11. 565. 6
 meres 281. 5. 535. 7
 merus 124. 13. 651. 5
 merus sheneus esco 551. 5
 mes 529. 3. 645. 3
 meta lyra solers 664. 5
 meta 24. 7. 55. 5. 110. 3. 113.
 4. 142. 4. 213. 4. 285. 4.
 287. 8. 9. 409. 6. 542. 4.
 511. 5. 613. 11. 642. 8. 646.
 5. 658. 12
 meta pedestri 504. 3
 Meta propr. viri 570. 3 |
 musa 471. 11
 musam 183. 3. 599. 11
 musarum 173. 2. 621. 10
 musas 92. 1. 231. 5. 605. 9
 musco 364. 7
 musis 76. 1. 289. 13. 629. 4
 musella 557. 6
 meta 478. 7
 mutabile 611. 15
 mutabilis 634. 7
 mutamus 156. 10
 mutanda 666. 12
 mutandas 579. 1
 mutans 569. 4
 mutastem 533. 12
 mutastur 641. 3
 mutare 54. 6. 85. 5. 96. 4. 160.
 10. 570. 10. 599. 10. 648. 14
 mutaret 301. 7. 512. 1
 mutet 55. 2. 185. 3. 319. 4. 192.
 9. 441. 4. 518. 4. 518. 3.
 533. 12
 metas quadrata rotundis 534. 5
 mutata 13. 9. 99. 4. 595. 21
 mutata forte gaudet 520. 10
 mirata 101. 9. 323. 4. 524. 7.
 566. 2
 mutatis particip. 369. 4. 396. 2
 mutato 371. 5
 mutatos 52. 1
 mutatum vinum, id est, corrup-
 tum 457. 11
 mutatur in horas 648. 6
 mutatus 291. 5. 481. 6
 mutaverit 522. 9
 mutavit 334. 11. 612. 4. 641. 10
 mutem 513. 19
 mutet Sup. 20
 mutuum 409. 13
 mutus 170. 14
 Mutus 550. 12. 629. 1
 mutuo 557. 10
 mutuer 170. 10
 mutua 560. 4
 mutua 209. 13
 mutui 204. 10
 mutuis 142. 6
 mutuum 341. 9

mutuum 344. 10
 Mycenae 26. 7
 Myglonias 143. 2
 Myglonias 225. 16
 myrrheum 221. 1
 myrtale 94. 4
 myrteta 370. 5
 myrto 10. 1. 71. 6. 107. 2. 150.
 5. 187. 1. 213. 5
 Myrtorum 7. 9
 myrtus 127. 3. 152. 6
 Myrion 372. 1
 Myster 133. 1

N

Nabis 402. 16
 nactus 215. 7
 nactus 580. 14
 nactus 254. 14. 313. 3. 531. 8
 nactus nom. plur. 171. 9
 nactus genit. sing. 103. 5
 Navis poeta 607. 9
 Navis helios 458. 7. vide Ma-
 vius.
 navos 410. 12
 Najadum 246. 3
 nam 58. 3. 71. 2. 204. 15. 213.
 1. 218. 6. 238. 9. 300. 9.
 328. 5. 337. 10. 353. 19. 369.
 19. 378. 8. 382. 12. 383. 9. et
 389. 14. 392. 3. 11. 359. 4. 8.
 404. 1
 naves 69. 1. 93. 5. 213. 8. 323.
 11. 339. 4. 384. 4. 387. 14.
 407. 7. 413. 3. 413. 8. 417.
 4. 418. 5. 587. 7
 nunciatur 657. 3
 nudi 297. 9
 nudo 139. 14. 297. 1. 324. 13.
 341. 7
 nates 548. 2
 naribus 254. 1. 387. 8. 600. 10
 natis 339. 3. 396. 1
 narium 152. 6
 narra 511. 5
 narrabo 667. 15
 narrantem 461. 16
 narrare 618. 11
 narraret 631. 8
 narraret 525. 1
 narrari 642. 16
 narras 230. 3. 434. 4
 narrat 204. 11. 538. 12
 narrata 466. 1
 narratur 235. 1. 372. 6. 535. 6
 narris 574. 5
 narrer 649. 10
 narra 418. 5
 nascere 238. 2
 nascentem 209. 2
 nascentes 490. 2
 nascens 358. 7
 nascetur 646. 3

nasci 121. 3
 nascitur 389. 14
 nascentur 170. 12
 Natica 500. 1. 12
 Natica 500. 9
 Nasidene 524. 7
 Nasidene 519. 9
 Nasidene 553. 19
 nate 414. 5. 523. 8. 640. 1
 natus 513. 16
 natus 460. 8
 natus 382. 2
 nata 154. 1. 274. 7. 332. 9. 642. 6.
 5. 644. 11
 nata 478. 3
 natale 534. 5
 natalium 67. 3. 199. 11
 natales 457. 13. 635. 10
 natali 204. 5
 natalis 100. 2
 natum 476. 13. 478. 7
 natales 122. 1
 natutia 27. 2
 naturam 11. 5
 natus 511. 7
 natus 341. 12. 429. 12. 503. 5
 nati 485. 8. 537. 4
 natis 372. 19. 461. 13. 474. 18.
 497. 18
 natus partit. 77. 5. 83. 7
 natus male 600. 18
 nato pro illo 377. 7. 477. 4
 nato 522. 6. 547. 9
 natus 164. 13. 193. 10. 275. 13
 Natus 422. 4
 natus grandis 558. 6
 natum 119. 5. 414. 6. 417. 8.
 9. 418. 3. 460. 12. 602. 6.
 622. 11. 624. 2. 662. 11
 natum rebus agendis 642. 7
 natura 372. 11. 373. 3. 381. 11.
 383. 13. 384. 9. 387. 14. 390.
 9. 413. 4. 419. 14. 442. 4.
 455. 6. 462. 11. 475. 7. 489.
 2. 491. 10. 508. 13. 515. 14.
 556. 10. 643. 16. 660. 10
 natura dives opis sum 381. 12
 natura potens 448. 12
 natura sublimis 616. 3
 natura an arte 664. 6
 natura 81. 9. 371. 5. 488. 4.
 514. 12. 624. 6
 naturam 493. 1. 565. 9. 570. 10
 naturat 522. 2
 naturis 613. 3
 natus 118. 6. 122. 2. 409. 6.
 414. 8. 415. 10. 418. 6. 13.
 439. 3. 464. 6. 472. 13. 498.
 3. 512. 2. 586. 13
 nave 635. 6
 nave 518. 7. 618. 10
 naves 137. 1. 272. 6. 618. 4
 navitrum 63. 2

naviibus 23. 3. 49. 1. 333. 1. 569.
 4. 639. 6
 navigat 474. 17. 583. 11
 navigo 533. 11
 navium 91. 8. 308. 5
 navis 13. 5. 47. 1. 104. 4. 166.
 3. 201. 8. 335. 9. 595. 20.
 612. 10
 navis 48. 7. 145. 2. 187. 16
 navite 243. 4. 278. 2
 navitis 333. 10. 334. 8
 navium 243. 3. 307. 1. 320. 3.
 334. 2
 navium 335. 5
 navium 533. 14
 navis 7. 9. 82. 8. 405. 10. 13
 406. 5. 309. 15. 403. 5.
 406. 1
 navitia 471. 12
 navis 41. 1. 81. 3. 155. 4. 344.
 7. 352. 11. 404. 6. 405. 5.
 ne 10. 5. 31. 1. 37. 1. 57. 4.
 59. 2. 82. 8. 93. 1. 98. 7.
 101. 10. 119. 11. 198. 1. 178.
 1. 205. 2. 211. 8. 215. 4. 255.
 0. 264. 18. 283. 7. 288. 1.
 304. 3. 310. 2. 348. 2. 369.
 9. 371. 14. 384. 14. 382. 3.
 9. 383. 4. bis 402. 6. 9
 ne dicam 650. 19
 ne forte 430. 12. 528. 4. 619. 8.
 649. 2. 664. 4
 ne longum faciam 394. 4. 419. 5
 ne non 548. 1. 589. 12.
 ne quis 397. 11. 498. 9. 516. 11
 ne qui 59. 21. 392. 2. 449. 9.
 476. 1. 621. 6
 ne te morer 308. 13. 560. 6
 ne interrog. et dubit. 118. 9.
 251. 14. 308. 5. 319. 5. 329.
 5. 330. 5. etc.
 Neura 344. 11
 Neura 221. 1
 Neupolis otiosa 323. 14
 Neurcham 233. 4
 nebulis fig. 11. 184. 4
 nebulam 222. 2
 nebulosum 373. 19
 nebulosus 537. 5
 nebulonis 370. 10
 nec 0. 4. 9. 3. 26. 7. 9. bis.
 19. 4. 20. 12. 21. 1. 24. 2. 4. 4.
 7. 90. 4. 5. 317. 5. 7. 523.
 7. bis. 13. 234. 4. 331. 13. etc.
 nec mign 434. 2
 necne 398. 8. 399. 11. 403. 2.
 600. 9. 610. 4
 nec non 510. 8
 nec nunc cum 482. 5
 nec scit 601. 10
 nec semel 668. 4
 necesse 484. 9
 necesse 513. 17
 necesse 85. 6

necdum 455. 4
 necem 204. 10
 necesse aut 392. 7. 455. 3. 303.
 4. 640. 13
 necessitas 18. 2. 98. 11. 174. 5.
 240. 6
 necis 330. 11
 neciar 181. 5
 neciaris 46. 7. 48. 11
 neciat 629. 8
 necit 75. 7. 10
 necitendis 243. 3
 necit 85. 5
 necit 599. 14
 necium 641. 12
 nefarius 649. 12
 nefas 17. 10. 37. 1. 59. 5. 73.
 12. 103. 5. 144. 9. 190. 10.
 242. 4. 10. 278. 5. 280. 10.
 195. 4. 306. 11. 347. 5. 348. 12.
 nefas videre 347. 5
 nefasti 100. 6
 nefaste 144. 1
 negabit 379. 12
 negabit 474. 8
 negabit 353. 4
 negatorem 517. 2. 596. 2
 negret 666. 2
 negret 157. 21. 391. 4. 442. 3
 negret 414. 7
 negret 143. 8. 419. 15. 422. 1.
 481. 2. 536. 2. 559. 4. bis.
 504. 4. 604. 10
 negret 70. 2. 278. 14. 617. 8
 negret 500. 12
 negret 372. 11
 negretum 353. 1. 383. 14
 negret 224. 9
 negret 85. 10. 503. 17. 644. 12
 neglecta 362. 10. 895. 18
 neglecti 199. 1
 neglectis 387. 15. 494. 7
 neglectum 13. 3. 529. 2
 neglectus 179. 8
 neglectus 208. 7
 neglectus 234. 10
 neglectus 83. 6
 neglectus 539. 5
 neglectus 430. 12
 negotia 197. 3. 423. 4. 465. 8.
 505. 11. 551. 6. 558. 10. 573.
 14. 601. 1
 negotis 311. 1
 negotio 258. 7
 negotio 367. 2. 373. 2. 374. 4. 389.
 14. 397. 2. 414. 2. 420. 11.
 4. 3. 10. 440. 6. 529. 14. 624. 13
 negotio 374. 4. 513. 12
 negotio 243. 2
 negotio 309. 14
 negotio 60. 5. 257. 1. 270. 6
 negotio 340. 2. 430. 1. 477. 8.
 516. 4. 517. 15. 565. 7. 583.
 12. 585. 12. 632. 17

neoma 8. 14. 55. 5. 211. 3. 127.
 1. 240. 2. 217. 6. 328. 9. 504.
 7. 628. 7
 Neobole 217. 2
 nepos 34. 1
 nepos pro nequam 310. 6. 398. 12
 nepotem 182. 8. 331. 8. 447. 2
 nepotes 13. 3. 111. 3. 478. 13
 nepoti 427. 2. 449. 1. 634. 12
 nepotibus 330. 13
 nepotum 144. 3. 206. 6. 530. 12
 Neptuni 253. 10
 Neptunus 352. 7
 Neptuno 87. 5. 329. 5
 Neptunum 254. 8. 308. 1
 Neptunus 334. 9. 641. 7
 nequam 517. 8
 nequamquam 491. 15. 605. 2
 neque 9. 2. 10. 8. 19. 3. 24. 2.
 27. 6. 30. 11. 6. 32. 12. 40.
 13. 53. 1. 58. 3. 63. 5. 68. 2.
 69. 5. 107. 2. 3. 121. 2. 135.
 5. 6. 143. 3. 150. 9. 153. 3.
 7. 8. 102. 11. 9. 170. 3. 175.
 2. 176. 5. 180. 4. 194. 20. 201.
 3. 205. 8. 209. 0. 212. 2. 213.
 5. 216. 1. 2. 217. 4. bis. 236.
 4. 241. 16. 248. 4. 270. 1.
 284. 11. 284. 4. 284. 1. 327.
 9. 334. 8. 339. 3. 343. 9. 346.
 2. 370. 4. 384. 6. 7. 4. 399.
 3. 4. 400. 2. 403. 10. 408.
 1. 2. 418. 13. 421. 419. 12.
 452. 6. etc.
 nequeat 457. 12
 nequeat 446. 3. 642. 12
 nequeat 390. 1. 494. 12. 517. 14
 nequeat 77. 5. 50. 3. 613.
 5. 543. 7
 nequiere 501. 9
 nequit 470. 13. 513. 18
 nequiores 202. 12
 nequit 374. 3. 400. 16
 nequitia 480. 6
 nequitia 191. 10. 231. 10. 580. 9
 nequitia 403. 2
 Nequidum 234. 2
 Nequium 351. 8
 Nervat 49. 9
 Nervio 406. 12
 Nervosus 273. 12
 Nervoni 624. 1
 Nervonibus 274. 1
 Nervoni 511. 5. 573. 4. 645. 4
 Nervonum 300. 14
 nervi 639. 10
 nervia 213. 10. 443. 2. 499. 3.
 526. 6. 570. 0
 nervos 81. 7
 nescia 178. 9
 nesciat 120. 3
 nesciat 367. 12. 639. 20
 nescit 24. 3

- nescio 430. 4. 481. 3. 452. 3.
 470. 2
 nescio quid 144. 12. 435. 2
 nescio quod 522. 20
 nescias feri pueros 280. 13
 nescire 509. 9. 642. 13. 605. 3
 nescis 133. 5. 272. 9. 636. 3
 nescit 118. 10. 241. 2. 562. 12
 570. 9. 602. 6
 nescit vox nescit reverti 603. 2
 nescius 22. 6. 471. 13
 Nescus 358. 6
 Nescus 528. 2
 Nescitor 51. 1
 nescit 14. 2. 93. 2. 98. 8. 102. 1.
 2. 1. 5. 6. 118. 1.
 344. 3. 372. 2. bit. 437. 1.
 497. 14. 498. 9. 643. 13.
 nescit 15 201. 20 502. 2 649. 15
 nescitur 438. 5
 nescus 106. 2
 nisi 281. 2. 303. 6. 370. 12. 382.
 11. 409. 12. 470. 4. 473. 17.
 533. 1. 629. 1
 nido 272. 2. 437. 2. 602. 7
 nidore 151. 7. 513. 10
 nidum 156. 13. 296. 3. 364. 6
 niger 355. 13
 niger pro malis 400. 16
 nigra 400. 9. 418. 2
 nigræ 175. 16. 401. 14
 nigri 270. 7. 292. 9
 nigris 21. 9. 60. 7. 92. 3. 339.
 1. 401. 5. 419. 4. 456. 6.
 402. 3. 630. 2
 nigro 73. 10. 92. 3. 139. 1. 198.
 4. 206. 13. 627. 7. 640. 2
 nigrosum 297. 11
 nigrosus 526. 10
 nigrum 24. 12. 435. 9
 cilii 62. 6. 81. 6. 107. 1. 163.
 5. 239. 2. 271. 8. 267. 13.
 337. 1. 358. 7. 453. 9. 441.
 3. 470. 11. 507. 13
 nihil amplius 503. 4. 558. 13
 nihil est ab omni parte beatum
 157. 7
 nihil moror 579. 7
 nihil non 684. 12
 nihilio 410. 6. 417. 16. 20
 nihilio plus 371. 2. 402. 13
 nihilio sapientior 632. 13
 nihilum 467. 18. 477. 12. 521. 16
 nil 18. 7. 20. 6. 40. 9. 44. 7.
 77. 1. 244. 10. 245. 6. 7. 332.
 10. 358. 2. 325. 13. 370. 2.
 371. 4. 380. 9. 281. 14. 302.
 10. 333. 35. 388. 7. 8. 404. 13
 nil ego 517 10
 nil est 404. 4
 nil extra numerum modumque
 594. 10
 nil inventum 656. 3
 nil medium est 370. 3
 nil moror 376. 8. 613. 2
 nil nisi 409. 7
 nil non 470. 13
 nil preter 438. 2
 nil satis est 371. 17
 nil tamen 607. 6
 nil verbi 457. 6
 nil ultra 470. 2
 Nilus 103. 11. 302. 18
 nimbis 272. 7
 nimbos 127. 3
 nimio 60. 4. 93. 1
 nimirum 401. 6. 472. 7. 561. 1.
 575. 8. 580. 7. 632. 2
 nimus 13. 5. 204. 8. 247. 15.
 445. 1. 543. 7. 621. 1
 nimum 11. 12. 62. 2. 70. 2.
 117. 9. 141. 3
 nimum 137. 1. 138. 7. 104. 6.
 202. 8. 277. 2. 501. 53. 247.
 5. 558. 5. 634. 16
 Niobea 279. 5
 Niphatum 153. 11
 Nirex 145. 6
 Nireus 213. 12
 nisi 33. 4. 48. 8. 114. 3. 115.
 5. 161. 2. 227. 4. 272. 13.
 330. 5. 378. 3. 5. 491. 1.
 390. 9. 394. 1. 400. 4. 404.
 7. 404. 1. 274. 13. 608. 12
 nisi quod 398. 10. 424. 3
 nusus 272. 4
 nistatur 309. 18
 nitens 124. 16
 nitent 277. 8. 660. 8
 nitentes 98. 12. 117. 7. 452. 4
 nitentia 550. 14
 nitere 574. 7
 nives 22. 8
 nitescere 647. 4
 nites 139. 8. 572. 9. 563. 4
 nitique cothoroo 622. 8
 nitium 470. 7
 nitidique 276. 13
 nitidis 142. 10. 581. 6
 nitido 241. 12. 378. 3. 560. 7
 nitidum 22. 3. 232. 5. 443. 5
 nitidus 449. 12
 nitium 207. 3
 nitior 61. 5. 217. 1
 nituente 405. 10
 nitivalem 105. 3
 nitivi 238. 9. 541. 5
 nitivibus 568. 9
 nitivis 104. 10
 nitre 31. 3. 145. 10. 217. 10.
 290. 1. 383. 8. 429. 9. 498. 13
 nitre 211. 5. 342. 19. 222. 1.
 313. 6. 308. 7. 340. 8
 nitre capitis 298. 12
 ni vero 119. 3
 nitens 381. 17
 nitivum 230. 9
 nitens 263. 18
 nitivis 10. 1
 nobilis 6. 4. 30. 8. 49. 3. 215.
 2. 216. 4. 203. 8. 241. 10
 nobilissimus 123. 19. 13. 600. 4
 nobis 315. 9. 371. 7. 385. 12.
 396. 10. 556. 9. 543. 4
 nobiscum 389. 3
 noceat 473. 8
 noceat 448. 10
 noceat 329. 4
 nocendi 650. 2
 nocent 350. 12
 nocentem 150. 2
 nocentes 413. 1
 nocentium 291. 9
 nocentius 310. 3
 nocet 507. 4
 nocet 532. 12
 nocturnum 13. 6
 nocte 203. 8. 211. 3. 257. 3.
 290. 7. 333. 4. 339. 10. 479.
 13. 527. 9. 550. 12
 noctem 371. 2. 371. 16. 398. 15.
 411. 13. 419. 5. 440. 3. 547.
 3. 503. 2
 noctes 74. 7. 204. 1. 344. 12.
 335. 7. 508. 2
 noctesque diesque 372. 12
 noctivum 172. 2
 noctis 133. 1. 231. 6
 nocte 625. 12
 nocturna 492. 2
 nocturna versate manu 634. 16
 nocturna 312. 7
 nocturni 509. 23
 nocturnis 213. 4. 264. 17
 nocturno 187. 1. 119. 7. 598. 4
 nocturnus 596. 3. 628. 9. 635. 15
 nocturnus 376. 12. 392. 13
 nocture 721. 16. 562. 2
 nocturnet 132. 2. 618. 7
 nodo 168. 1. 222. 2. 533. 11
 nodosa 519. 6
 nodosi 469. 1
 nodum 140. 8. 236. 9
 nodus videlicet dignus 630. 2
 nolens 558. 1. 550. 5
 noli 583. 9. 592. 13
 nolum 379. 1. 420. 10
 nolum 390. 57. 374. 8
 nolis 141. 1. 403. 16. 519. 6.
 noli 376. 7. 8. 523. 9. 607. 46
 nolite 665. 12
 nolite 420. 3
 nolite 587. 4. 615. 3
 nolite 418. 18
 nolo ut V. noluit.
 nomen 39. 4. 48. 6. 724. 7.
 113. 8. 252. 2. 281. 41. 281.

7. 291. 14. 305. 4. 384. 9. 389.
4. 449. 14. 467. 11. 484. 7.
500. 17. 604. 12. 641. 2.
653. 12. 657. 3. 663. 13

nonnulli 11. 12. 13

nonnulli 11. 12. 13

nonnulli 11. 12. 13

nonnulli 11. 12. 13

nonnulli 11. 12. 13

nonnulli 11. 12. 13

nonnulli 11. 12. 13

nonnulli 11. 12. 13

nonnulli 11. 12. 13

nonnulli 11. 12. 13

nonnulli 11. 12. 13

nonnulli 11. 12. 13

nonnulli 11. 12. 13

nonnulli 11. 12. 13

nonnulli 11. 12. 13

nonnulli 11. 12. 13

nonnulli 11. 12. 13

nonnulli 11. 12. 13

nonnulli 11. 12. 13

nonnulli 11. 12. 13

nonnulli 11. 12. 13

nonnulli 11. 12. 13

nonnulli 11. 12. 13

nonnulli 11. 12. 13

nonnulli 11. 12. 13

nonnulli 11. 12. 13

nonnulli 11. 12. 13

nonnulli 11. 12. 13

nonnulli 11. 12. 13

nonnulli 11. 12. 13

nonnulli 11. 12. 13

nonnulli 11. 12. 13

nonnulli 11. 12. 13

nonnulli 11. 12. 13

nonnulli 11. 12. 13

nonnulli 11. 12. 13

nonnulli 11. 12. 13

nonnulli 11. 12. 13

nonnulli 11. 12. 13

nonnulli 11. 12. 13

nonnulli 11. 12. 13

nonnulli 11. 12. 13

nonnulli 11. 12. 13

nonnulli 11. 12. 13

nonnulli 11. 12. 13

nonnulli 11. 12. 13

nonnulli 11. 12. 13

nonnulli 11. 12. 13

nonnulli 11. 12. 13

nonnulli 11. 12. 13

nonnulli 11. 12. 13

nonnulli 11. 12. 13

nonnulli 11. 12. 13

nonnulli 11. 12. 13

nonnulli 11. 12. 13

nonnulli 11. 12. 13

nonnulli 11. 12. 13

nonnulli 11. 12. 13

nonnulli 11. 12. 13

nonnulli 11. 12. 13

nonnulli 11. 12. 13

nonnulli 11. 12. 13

nonnulli 11. 12. 13

nonnulli 11. 12. 13

non tangenda videri 17. 4

non unquam 373. 10. 415. 3

non vis 330. 8

non unita 170. 2

non unita 365. 13

non vult 482. 10. 641. 14

non vultis 379. 4

nona 518. 11

nona 223. 10

nona 559. 12

nona 109. 1. 121. 9. 10. 651. 2

nona 47. 3. 353. 13. 401. 3.

408. 14

nona 418. 7

nona 292. 9. 662. 12

nona 6. 6. 4

nona 256. 3

nona 53. 1

nona 297. 13. 470. 10

nona 153. 6. 641. 15

nona 20. 9. 24. 8. 14. 11. 28. 4.

10. 5. 118. 3. 161. 6. 202.

12. 243. 8. 10. 211. 7. 263.

14. 306. 3. 349. 5. 509. 1.

398. 4. 404. 7. 409. 3. 415.

2. 611. 6

nona 171. 7

nona 516. 13. 663. 10

nona 51. 6.

nona 389. 13. 442. 2

nona 522. 6

nona 414. 14

nona 507. 4

nona 376. 9. 393. 5. 413. 4. 463.

7. 536. 14

nona 124. 2. 444. 4. 611. 5.

10. 619. 1. 641. 6

nona 662. 12

nona 611. 11

nona 611. 11

nona 611. 11

nona 611. 11

nona 611. 11

nona 611. 11

nona 611. 11

nona 611. 11

nona 611. 11

nona 611. 11

nona 611. 11

nona 611. 11

nona 611. 11

nona 611. 11

nona 611. 11

nona 611. 11

nona 611. 11

nona 611. 11

nona 611. 11

nona 611. 11

nona 611. 11

nona 611. 11

nona 611. 11

nona 611. 11

nona 611. 11

nona 611. 11

nona 611. 11

nona 611. 11

nona 611. 11

nona 611. 11

notatus 511. 8

Noti 222. 7

Noti 16. 9

noti adiect. 372. 21. 514. 6

Noti 203. 5

noti substant. 285. 4

noti adiect. 299. 2. 613. 8

Noto 333. 1. 331. 15

noto 521. 3. 633. 4. 660. 3

notus 411. 7

notus 413. 3. 431. 10. 550. 14

595. 13. 640. 12

notus sine crimine 558. 13

Notus 27. 6. 82. 7. 277. 9. 347.

13. 430. 6

notus edict. 114. 6. 191. 2. 352.

9. 378. 6

nota 10. 6. 17. 14. 28. 8. 100.

9. 133. 9. 135. 2. 185. 11.

243. 3. 265. 10. 348. 6. 491.

12. 506. 3. 593. 3. 630. 14.

640. 17. 22

nota 164. 1. 231. 1. 359. 5

novem 325. 5. 645. 1

novus 297. 4

novem 231. 3. 362. 5

novem Mithi 609. 4

novendiales 354. 2

novit 321. 9

novi nomen 270. 1

novi verb. 270. 3. 431. 15. 433.

4. 461. 13. 466. 5. 493. 6.

591. 1

Novitium 422. 1

novi 77. 2. 264. 12. 346. 3.

355. 8. 426. 7. 487. 1

noviss 554. 4. 564. 14

novit 563. 6

novitas 611. 4

novitate 652. 3

Novium 386. 15

Novius 417. 3

noxa 102. 8. 154. 4. 276. 12.

272. 12. 415. 9

noxa 460. 8. 606. 12

noxum 88. 4. 640. 13

noxus 401. 10. 466. 7

nox 20. 10. 81. 9. 215. 16. 254.

14. 324. 7. 344. 1. 352. 16.

405. 3. 510. 1. 528. 12

noxa 12. 12. 238. 3

noxa 543. 2. 556. 4

noxa 41. 4. 123. 2. 301. 8.

652. 10

noxa 500. 8

noxa 134. 1. 255. 10

noxa 27. 8. 93. 4

noxa 267. 3

noxa 498. 8. 606. 4

noxa 474. 17

noxa 633. 13

noxa 72. 7. 251. 4. 283. 6

noxium 383. 4

VOCABULORUM OMNIUM 745

nudare 123. 18
 nudat 532. 6
 nudatus 532. 11
 nudatus 112. 1
 nudet 499. 4
 nudis 221. 9. 354. 8. 228... 3.
 501. 17
 nudo 333. 9. 334. 12. 198. 5
 nudum 47. 4
 nulla 224. 42. 425. 13. bis. 484.
 7. 590. 6
 nuge 638. 10. 657. 2
 nugare 470. 5. 611. 2
 nugatus 194. 11
 nugatum 350. 5
 nugis 508. 40
 nugia subjecta 638. 2
 nugis 480. 6. 592. 1. 600. 7.
 607. 2
 nulla 69. 9. 94. 3. 157. 8. 164.
 14. 322. 10. 326. 14. 347. 4.
 350. 12. 380. 10. 417. 17. 435.
 6. 531. 6. 532. 6. 549. 4. 624.
 12. 624. 2
 nullum 58. 1. 398. 5. 380. 6
 nulli 73. 2. 101. 6. 389. 5. 453.
 5. 491. 11. 498. 5. 663. 13
 nulline 632. 9
 nullus 278. 4. 414. 9
 nullus *penult. longe* 587. 12. 658.
 8. 12
 nullus *penult. brevis* 330. 12.
 528. 5
 nullo 373. 3. 417. 11
 nullos 524. 2. 622. 2
 nulom 82. 4. 332. 15. 406. 6
 nulius 14. 1. 400. 9. 522. 4
 num 213. 1. 316. 0. 333. 16.
 17. 387. 13. 400. 8. 9. 416.
 13. 442. 3. bis. 480. 9. 500.
 2. 514. 4
 Numa 550. 16
 Numa 640. 12
 Numantia 141. 1
 nomen 264. 6. 278. 10. 324.
 10. 344. 3. 404. 12
 numerabilis 651. 2
 numerabilis 651. 2
 numerandum 473. 16
 numerate 425. 2
 numerata 613. 16
 numerat 608. 5
 numer-to 633. 4
 numeretur 388. 15
 numeris 260. 1. 396. 2. 622. 17.
 651. 7
 numero 80. 1. 116. 1. 398. 3.
 418. 7. 506. 9. 641. 17
 numerores plures 617. 10
 numeros 37. 2. 599. 7. 634. 17
 numerosque modique 632. 5
 numerum 577. 3
 numeros 447. 4. 537. 4
 Numci 549. 1. 592. 5
 Numida 101. 3

Numidarum 213. 13
 numina 312. 3. 613. 12
 numine 21. 6. 276. 14
 numisma 621. 1
 numismatum 551. 11
 nummi 384. 18
 nummis 370. 7. 11. 475. 13
 nummis in locore 603. 9
 nummo 527. 19
 numorum 472. 12. 624. 5. 633.
 3. 632. 8
 nummuli 372. 3. 373. 11. 379. 9.
 390. 12. 472. 12. 5. 593. 11.
 1. 623. 1. 632. 13
 nummulus 617. 1
 nummulus 622. 18
 nummulus 372. 9
 numus 8. 3. 9. 20. 3. 5. 21. 2.
 22. 4. 10. 10. 32. 1. 4. 35.
 1. 103. 1. bis. 122. 4. 3.
 138. 1. 175. 2. 8. 9. 309. 9.
 217. 3. 222. 12. 220. 10. bis.
 272. 7. 253. 0. bis. 292. 4.
 324. 9. ter. 336. 12. 340. 9.
 bis. 417. 8. 10. 419. 12. 432.
 9. 432. 3. 635. 12. 640. 10
 numus 192. 478. 12
 numus cum 482. 5
 numquam 7. 8. 145. 1. 490. 8.
 197. 2. 349. 7. 383. 12. 501.
 343. 6. 412. 9. 498. 9. 501.
 14. 519. 3. 623. 3
 numquid 181. 6. 390. 15. 507. 9
 nuncios 370. 9
 nunciolum 25. 1
 nunciulus 204. 3
 nupat 48. 10. 133. 13. 189. 12.
 247. 1. 251. 1. 300. 8. 317.
 7. 361. 15. 403. 4. 534. 4.
 610. 2. 613. 4. 620. 17. 622. 8
 nupta 220. 10. 282. 12
 nupta 135. 14
 nuptum 325. 6
 nuptarum 397. 7
 nuptialis 244. 19
 nuptiarum 245. 11
 nuptias 49. 7. 200. 1
 nusquam 202. 12. 513. 7. 20.
 549. 1
 nutas 434. 16
 nutritus 300. 2
 nutritus 611. 13
 nutritus 544. 8
 nutritus 608. 6. 12. 3
 nutrit 176. 1
 nutrita 173. 8
 nutritus 491. 5. 601. 5. 644. 8
 nutritus 563. 7
 nutritus 69. 8. 644. 6
 nutritus 591. 11
 nutritus plures 624. 6
 nutritus 492. 4
 nymphae 27. 5. 133. 5
 Nympharum 228. 3

nympharum cum 227. 12
 9. 1
 nymphas 166. 5
 nymphis 19. 6. 231. 2. 281. 5
 -O
 O 6. 1. 20. 8. 28. 5. 28. 9. 28.
 4. 47. 1. 2. 52. 1. 74. 6.
 85. 7. 92. 5. 6. 127. 1. 127. 6.
 6. 7. 210. 8. 218. 11. 219. 4.
 219. 5. 246. 3. 2. 270. 12.
 14. 305. 5. 312. 8. bis. etc.
 o bone 465. 10. 507. 7
 o bone lavas 537. 4
 o si 503. 8. 10
 o aure, et terra 314. 4
 o unum 100. 9. 279. 1
 o quando 5. 7. 19
 o uti 221. 12. 390. 15. 397. 6. etc.
 o uti iusto 563. 12
 o uti 585. 4
 o hinc teni, quod 398. 5
 ob hoc 618. 5
 ob id factum clarus 625. 17
 obarmet 273. 3
 oblat 389. 9
 oblecta 341. 1
 oblecta 492. 12
 oblectum 10. 8
 oblecta 650. 13
 oblecta 319. 3
 oblecto 500. 16
 oblectus 421. 7
 oblecto 170. 7
 oblecterit 568. 2
 oblecto 139. 1
 oblectos 608. 9
 oblecto 565. 2
 oblectare 221. 1
 oblectabat 402. 19
 oblecto 158. 7
 oblectus 323. 3
 oblectet 658. 9
 oblectat 130. 8
 obligatum 129. 5
 obligatus 355. 11
 obligatus 280. 14
 obligatus 599. 13
 obliqua 117. 7. 576. 17
 obliquum 237. 7. 248. 6
 obliqui 513. 10
 obliquum 494. 10
 obliquus 192. 6. 478. 10. 567. 9
 obliquus *prae brevis* 619. 4
 obliqua 207. 18
 obliquione 325. 10
 obliquione 342. 7
 obliquiones 291. 1
 obliquione 130. 1
 obliquiscendus 519. 7
 obliquiscens 513. 20
 obliquia 511. 8
 obliquere 600. 17
 F 112

- abruis 49. 3. 81. 7
 abruis 585. 8
 abruisat 357. 6
 abruisat 613. 5
 abruisat 358. 1
 abruisat 36. 5. 360. 2
 abruisat 514. 14
 abruisat 652. 9
 abruisat 650. 14
 abruisat 596. 5
 abruisat 27. 5. 576. 18
 abruisat 123. 5. 571. 6. 605. 2
 abruisat 639. 11
 abruisat 482. 7
 abruisat 560. 19
 abruisat 305. 8
 abruisat 409. 4. 517. 12. 592. 20
 abruisat 356. 7
 abruisat 343. 8
 abruisat 343. 5
 abruisat 60. 1
 abruisat 353. 20
 abruisat 357. 4
 abruisat 376. 7. 456. 1. 517. 14
 abruisat 127. 1. 233. 4. 292. 10. 313. 10
 abruisat 489. 9. 576. 6
 abruisat 417. 19
 abruisat 287. 4
 abruisat 374. 9. 383. 3. 505. 8
 abruisat 376. 9. 628. 3
 abruisat 354. 5
 abruisat 213. 7
 abruisat 562. 2
 abruisat 184. 1
 abruisat 164. 5
 abruisat 266. 8
 abruisat 323. 3
 abruisat 15. 4
 abruisat 475. 9
 abruisat 510. 12
 abruisat 615. 2
 abruisat 518. 4
 abruisat 389. 10
 abruisat 296. 2. 417. 17
 abruisat 636. 4
 abruisat 475. 10. 507. 7
 abruisat 514. 1
 abruisat 350. 12
 abruisat 632. 12
 abruisat 608. 3
 abruisat 309. 3
 abruisat 476. 12. 583. 9
 abruisat 244. 7
 abruisat 364. 9
 abruisat 337. 20
 abruisat 631. 12
 abruisat 601. 3
 abruisat 207. 9. 276. 10
 abruisat 475. 12
 abruisat 503. 3
 abruisat 225. 2
 occulto 42. 8. 533. 1
 occultum 257. 5. 559. 12
 occultus 471. 2
 occupabitur 347. 1
 occupare 347. 15
 occupet 201. 23. 450. 14. 559. 596. 5
 occupata 193. 3
 occupatio 258. 2
 occupavi 162. 6
 occupavit 40. 1. 194. 8
 occupet 210. 3
 occupet 213. 8. 252. 6. 551. 5. 602. 4
 occupet extremum scabies 665. 2
 occupo 470. 8
 occurrant 326. 16. 403. 23. 434. 12
 occurrat 533. 16
 occurrat 434. 13
 occurrant 473. 12
 Oceano 17. 8. 100. 3. 279. 5
 Oceanus 303. 2. 349. 3
 oceanus 13. 16
 oceanus 479. 9
 oceanum 558. 4
 Oceanus 448. 4
 oceanus 506. 7
 oceanum 121. 7
 oceanum 583. 12
 oceanus 474. 2
 oceanus multus humorem 624. 5
 oceanus annos 472. 5
 oceanus 418. 20
 oculi 510. 8
 oculi 17. 12. 92. 3. 248. 12. 382. 7. 387. 3. 406. 9. 404. 1. 471. 14. 509. 17. 640. 2. 649. 7. 663. 15
 oculi 115. 12. 283. 5. 499. 12. 518. 19. 576. 27
 oculos 102. 8. 141. 6. 435. 10. 498. 7. 538. 5. 594. 6. 617. 15
 ocyor 13. 16. 157. 3. 171. 2
 ocyor Erro 157. 4
 ocyor 118. 11. 140. 2. 435. 20. 513. 12. 518. 10. 576. 3
 odere 190. 13. 399. 15
 odoris 20. 4. 579. 4
 odorem 372. 11. 584. 23. 596. 22. 597. 2
 odli 106. 1. 172. 2. 225. 1. 649. 14
 odimus 212. 11
 odio 423. 6. 519. 6. 567. 6. 575. 18. 601. 9
 odio est 575. 8. 611. 15
 odisse 453. 3
 odisti 300. 10. 601. 3
 odit 447. 2. 532. 3. 536. 10. 575. 17. 592. 10. 611. 3. 611. 3. 632. 9. 632. 4. 643. 12
 odium 573. 4
 odor 330. 2. 492. 3
 odoratus 328. 10
 odorati 159. 13
 odoratis 231. 3
 odoratum 514. 14
 odore 228. 8
 odorem 151. 1. 457. 12. 559. 14
 odores 623. 7
 odoribus 21. 4. 352. 14
 odoror 379. 4
 Oenophorum 420. 23
 Ofellu 453. 4
 Ofello 457. 6
 Ofellum 461. 12
 Ofellus 432. 2
 offendam 617. 2
 offendat 561. 12. 660. 9
 offendit 379. 17
 offendere 519. 13
 offenderet 636. 8
 offendat 450. 4. 458. 4
 offendam 661. 15
 offendam 663. 12
 offendam 344. 15
 offendit 449. 15
 offendit 333. 16. 560. 12
 offer 559. 11
 offer 311. 8
 offer 182. 13
 offer 510. 9. 558. 14. 625. 6. 627. 18
 offer 513. 9
 offer 20. 2
 offer 565. 2
 offer 555. 8
 offer 409. 5
 offer 380. 3. 454. 2
 offer 593. 2. 623. 12. 650. 4. 657. 10. 658. 2
 offer 405. 6. 502. 6
 offer 565. 8. 606. 4
 offer 477. 10
 offer 417. 12
 offer 417. 6
 offer 355. 10
 offer 398. 5
 offer 15. 7
 offer 472. 12. 502. 17. 525. 4
 offer 378. 2. 401. 6. 565. 4
 offer 456. 13. 515. 10
 offer 518. 7
 offer 37. 4. 138. 2. 213. 5. 279. 1. 283. 1. 316. 2. 343. 2. 369. 1. 370. 1. 379. 9. 414. 1. 415. 1. 463. 9. 481. 6. 509. 2
 offer 417. 3. 6
 offer 315. 3
 offer 26. 5
 offer 29. 11. 349. 7. 493. 6. 502. 2
 offer 153. 2
 offer 422. 1. 491. 15. 493. 2
 offer 30. 4

oleribus 234. 13. 563. 5. 564. 5.
oluerunt 597. 12
olus 371. 10. 420. 161. 450. 6.
467. 17. 513. 8. 546. 12. 587. 1.
5. 8. 633. 6
oliscula 508. 1
Olympia 530. 10
Olympicum 6. 2
Olympo 189. 11
Olympum 44. 2
omali 500. 10
omato 468. 12
omea 248. 1
omastis 220. 2
omine 115. 17
ominibus 277. 13
omist 514. 3
omistis 540. 8. 551. 3
omittere 497. 16. 532. 9
omittat 630. 9
omne 235. 11. 597. 12
omne 11. 10. 124. 7. 183. 14. 190.
16. 193. 6. 275. 11. 286. 7. 288.
9. 240. 4. 273. 14. 308. 1. 319.
13. 113. 15. 342. 13. 361. 7.
375. 4. 443. 7
omne tulla punctum 659. 18
omne quod 610. 4
omnem 313. 7. 643. 16. 11
omnem crede diem, etc. 447. 3
omnes 29. 1. 43. 1. 61. 9. 102.
6. 118. 10. 125. 13. 134. 6.
230. 5. 316. 9. 324. 13. 337.
4. 372. 20. 379. 12. 380. 4.
397. 13. 416. 7. 416. 14.
419. 6. 424. 1. 467. 11. 532.
5. 614. 12
omnibus 17. 1. 311. 4. 397. 9.
419. 8. 424. 13. 602. 8
omni parte 179. 4
omni ex parte bestium nihil est
137. 7
omnis 17. 9. 58. 3. 273. 4. 373.
1. 376. 7. 381. 17. 386. 3.
430. 8. 435. 4. 491. 11. 523.
8. 531. 6
omnibus 149. 4. 186. 12. 277.
13. 381. 1. 423. 3. 521. 15.
627. 15
omnibus conia 556. 11
omnio 446. 2. 518. 2
omnis 21. 2. 133. 8. 152. 6. 207.
6. 260. 4. 268. 10. 276. 11.
348. 12. 393. 11. 395. 11. 465.
7. 555. 7. 582. 18
omni in hoc tum 528. 2
omnium 118. 10. 321. 5. 325. 9
onerantibus 472. 2
onerate 595. 18
onere 420. 10
onere 215. 13
oculis 616. 8
ocui 81. 4. 480. 3. 431. 14. 471.
4. 547. 10. 574. 10. 589. 1

omusta 332. 8
omusto 371. 16
omustos 419. 5
omutum 429. 4
omutis 556. 8
onyx 297. 2
opacum 153. 9
opaco 189. 10
ope 26. 12. 263. 2
opella 553. 8
opem 613. 12. 664. 9
opem serie 607. 12
opera nomen. sing. 518. 11
opera oblat 573. 5
opera pretium ut 579. 3. 492.
13. 501. 20. 610. 14
operam inueni 666. 6
operam perdis 373. 5
operata 219. 9. 517. 6
opere 662. 6
operis 353. 11. 419. 110. 639.
19. 642. 10
operosus 167. 7
operosus 217. 1
operosiores 176. 15
operte 547. 8
operto 407. 1
opertas 139. 9. 582. 2
opertum 584. 12
operum colores 642. 11
operum 427. 7. 503. 7. 541. 6.
614. 7. 664. 4
operum solutis similia 207. 8
operum vacuo 462. 1
opes 143. 2. 223. 3. 253. 12. 273.
18. 509. 2. 544. 7. 566. 7.
592. 14. 577. 7. 630. 20. 648.
18. 657. 12
opibus 182. 6. 631. 15
opibus lotegris 463. 13
opifex 251. 2. 333. 12
opime 335. 16
opima 27. 1
opimas 82. 5
opimis 517. 11. 539. 2
Opimius 478. 8
opimum 617. 8
opimus 872. 9
opinor 384. 15. 423. 2. 586. 2.
625. 2. 664. 11
opis 391. 11. 563. 9
oportet 415. 6. 507. 8. 537. 16
opere 431. 13
operior 640. 21
oppida 134. 2. 392. 2. 624. 4.
663. 11
oppidi 7. 11
oppidis 188. 7. 251. 6
Oppidius 474. 14
oppidulo 411. 13
oppidum 325. 15
opponat 328. 10. 329. 10. 330. 10.
opponat 461. 7
opponat 435. 12. 436. 12

oppositis 38. 2. 247. 8. 502. 5
oppressa 449. 14
oppresserit 488. 14
oppressus 471. 11
opprimet 373. 14
opprobria 405. 5. 563. 6. 580.
6. 614. 11
opprobria 54. 8. 451. 4. 583. 19
opprobrio 419. 9
opprobrium 144. 4. 243. 5. 296. 5
opteret 419. 21
optatum 372. 15
optes 333. 5. 513. 6. 530. 7.
595. 12
optes 355. 9. 11. 13. 482. 2. 531.
14. 597. 5. 612.
optatem 664. 10
optaris 449. 10
optatum 301. 6
optet 533. 13
optima 472. 6. 489. 1. 606. 2
optime vocat. 277. 1. 446. 3.
582. 1
optimum 446. 3
optimum 389. 14. 373. 9. 11.
401. 1. 405. 6. 419. 17.
411. 4
optior 626. 15
opto 625. 4
optulens 55. 7
optulenter 532. 2
optulenter 240. 2
Optulens 78. 4
opus 27. 3. 109. 4. 360. 8. 444.
9. 412. 2. 413. 2. 491. 4. 528.
12. 543. 3. 552. 9. 576. 9.
593. 19. 622. 5. 629. 2. 641. 8
opus est 51. 4. 371. 14. 430. 9
437. 1. 3. 445. 4. 510. 16
opus sit 371. 9
oputula 544. 3. 590. 18
ora 32. 1. 319. 7. 320. 3. 330.
8. 406. 3. 449. 12. 541. 9.
618. 8. 693. 5
ore 22. 113. 3. 270. 7
orabant 506. 5
orabit 413. 12. 506. 2
orabit 500. 11. 572. 1
ora 75. 4. 208. 5. 579. 7
ore 599. 6
oras 103. 1. 183. 9. 300. 6
orat 88. 4
oratus 475. 5. 524. 7
orbe 531. 11
orbem 44. 1. 571. 6. 645. 7
orbem totum 622. 10
orbi 642. 21
Orbillum 609. 9
orbis substant. 100. 8. 180. 7.
233. 7. 359. 8
orbium 268. 13
Oreca 493. 3
Orei 118. 9. 164. 15. 166. 3
Oreo 24. 5. 214. 15. 266. 14. 499. 6

VOCABULORUM OMNIUM. 719

perastile 616. 11
perastet 402. 4
perastet 465. 4. 632. 8
perast 50. 1. 335. 12
perast 328. 12
perast 159. 8. 617. 12
perast 90. 2. 474. 13
perastum 471. 4. 556. 12
perastus 308. 1. 567. 12
perastero 310. 4
perca 125. 3. 501. 10
Perca 158. 3
Perca 125. 2. 341. 16. 359. 11
perca 112. 6. 483. 18
perca 82. 2. 129. 8. 166. 7. 0.
208. 8. 262. 2. 351. 6
perca 402. 3. 640. 18
percent 209. 12. 16
percentes 212. 1
percentis 437. 5
perceret 372. 7. 405. 4. 596. 10
perceret 397. 13. 556. 12
perci 233. 13
Perceis 159. 12
perciis verb. 254. 5
perciit 178. 7. 457. 11
perciite 220. 3
perciit 74. 1. 232. 11. 452. 9.
557. 12
perco 386. 6
percos 94. 7. 458. 11. 472. 11.
547. 2. 634. 12
perciit 457. 5
perem 24. 13. 72. 8. 299. 11.
334. 6. 344. 14
perem 147. 5. 212. 1. 658. 1
perem particip. a perco 518. 4
percut a perco 259. 1
percut a perco 472. 2
percut 28. 4. 414. 7. 472. 11
percutem 35. 1. 214. 20
percutem a perco 373. 8. 602. 1
percutem 120. 6. 135. 6. 317. 9.
419. 16. 20
percutibus 201. 10. 346. 7
percutit 40. 5. 244. 5. 162. 4.
316. 1. 376. 5
percutium 242. 1
percutium 11. 4. 170. 6. 202. 11
percutur 657. 10
percutur 610. 9
percutet 410. 4
percut nom. 392. 17
peret a perco 11. 522. 18. 478.
8. 482. 14. 596. 10
peret a perco 516. 3. 539. 9
peret 548. 4
peret 392. 5. 470. 5
peretibus collidere 648. 5
Peretis 193. 3. 525. 6
peret 22. 9. 247. 4. 464. 6.
595. 17
Peret 61. 6
Peret 499. 6

Paris 537. 1
perter 99. 9. 364. 2. 592. 18.
625. 14. 660. 1
Parmenias 544. 3
parmentia 224. 2
parochi 408. 6. 521. 12
parra 218. 1
Parrhasius 285. 6
parricida 218. 8
par 160. 1. 260. 4. 268. 5. 342.
6. 348. 11. 550. 10. 419. 12.
445. 3. 551. 8
par hominum 511. 6. 572. 6
par maxima 470. 1. 639. 9
par multa 511. 2
par bona 371. 16
par 46. 6. 51. 9. 157. 8. 183.
2. 184. 3. 379. 4. 391. 10.
452. 10
parce ed omni nihil bestum 157. 8
parce 8. 4. 73. 4. 159. 11. 313.
17. 458. 3. 529. 10. 552. 5
parce 12. 10. 224. 11. 591. 14.
616. 9. 649. 3. 650. 4. 658. 4
Parthi 145. 6. 446. 11
Parthi 50. 6. 612. 8. 622. 12
Parthorum 304. 7. 330. 2. 694. 7
Parthos 45. 8. 177. 3
Parthum 62. 6. 278. 8
Parthus 145. 6
partibus 100. 3. 359. 4. 467. 11
particula 53. 6. 83. 1. 459. 6
partis substant. 502. 10
partita 501. 13
partitur 594. 12
parto 373. 9
partibus 321. 5
partim particip. 453. 7
partum 522. 3
partumenes 354. 4
parturit 27. 6. 298. 9
parturiunt montes 146. 5
partus 191. 6. 358. 9
parva 80. 3. 138. 1. 215. 14.
304. 3. 393. 1. 615. 6
parvas 419. 11
parvi 341. 13. 376. 8. 543. 3
parvis 183. 6. 228. 3. 556. 7.
558. 15. 589. 2. 622. 3.
633. 17
parum 44. 3. 88. 1. 164. 7. 264.
15. 309. 8. 329. 5. 507. 1.
630. 10. 650. 10. 666. 11
parvo 156. 4. 256. 2. 371. 7.
432. 1. 462. 10. 509. 18. 568.
12. 589. 2. 593. 8. 609. 8
parvo beati 614. 4
parvo 471. 1. 517. 14
parvo 193. 10. 139. 4
parvula 369. 19. 382. 2. 592. 18
parvum 246. 6. 342. 12. 617. 6.
622. 13
parvum parva decent 538. 1
parvum nulli sapient 371. 3

parvus 267. 7. 297. 2. 388. 2.
461. 22. 651. 2
parvus 579. 5. 532. 2. 585. 10
parvendi 420. 8
parvete 212. 8. 466. 14. 589. 9
parvet 584. 9. 601. 12
parvet 393. 5
parvet 589. 12
parvet 652. 21
parvetur 258. 9. 543. 11
parvo 508. 4
parva 309. 10
parvula 223. 11. 272. 9
parvunt 89. 11
parviter 521. 4
parvi 18. 9
parvum 467. 12. 612. 13
parvo 422. 3
parva 557. 4
parvas 315. 6
parvulus 328. 2. 402. 6
parvor 49. 1. 256. 9
parvorem 410. 2
parvorum 328. 6
parvum 403. 12. 524. 12
Parvareus 190. 12
parvat 447. 12
parvifecit 302. 3
parvula 543. 2
parva 233. 7
parvum 651. 13
parvum 155. 1
parvo 1. 2. 4. 11. 15. 3. 43. 4.
59. 1. 72. 8. 181. 4. 215. 11.
242. 7. 251. 6. 252. 9. 256. 3.
258. 2. 281. 3. 312. 14. 355.
9. 377. 6. 388. 8. 7. 393. 5.
398. 12. 399. 1. 4. 402. 1.
412. 4. 418. 16. 423. 3. 446. 8.
473. 7. 553. 1. 555. 10. 633. 12
parter Andromeda 256. 6
parter oceanus 519. 7
parter domus 509. 11
parter et juvenes parter digni 635. 9
partera 63. 2. 88. 4. 421. 5
parteras 285. 1
parteras nomen 278. 17
partera 583. 11
partera 311. 3. 654. 3
partera voce 661. 5
parvari 63. 7. 114. 6. 626. 15
parviter 353. 20. 475. 13. 580. 2
parvum 88. 10. 544. 11
parviter 164. 11
parvum 150. 4. 572. 8. 583. 18
parvum 273. 9. 414. 3
parvum 210. 4. 434. 10
parvum 2. 37. 1. 177. 1. 245. 6.
291. 16. 573. 8. 585. 14
parvum 182. 12. 209. 6. 322. 7.
394. 8. 547. 7
parvum 21. 11. 26. 8. 29. 4.
312. 9. 498. 15. 654. 4

- patientem 509. 1. 529. 13
 patienter 519. 3. 654. 18
 patientia 75. 11. 587. 13
 patientia 517. 14
 patientia 51. 9
 patientia 528. 5
 patientia 400. 14
 patientia 392. 4. 522. 15. 525. 16
 patientia 560. 10
 patientia 82. 4
 patientia 113. 1. 592. 13
 patientia 51. 7. 381. 9. 409. 6. 414. 6. 415. 10. 416. 11. 417. 18. 19. 418. 3. 4. 598. 18. 580. 10. 652. 23. 662. 2
 patientia 27. 11
 patientia 190. 1. 275. 13. 489. 6. 610. 8. 612. 12
 patientia 178. 5. 232. 2. 277. 16. 291. 19. 514. 1
 patientia 120. 2. 277. 5. 291. 19. 311. 1. 483. 10. 461. 5. 545. 4. 658. 1
 patientia 200. 4. 488. 6
 patientia 280. 2. 377. 4
 patientia 172. 4. 439. 8
 patientia 470. 9. 479. 1
 patientia 7. 6. 420. 10
 patientia 251. 1. 390. 4. 668. 7
 patientia 241. 7. 300. 14. 385. 5. 419. 14. 422. 10. 616. 10. 652. 2
 patientia 380. 8. 640. 12
 patientia 472. 21
 patientia 560. 10
 patientia 598. 11
 patientia 216. 8
 patientia 174. 1. 177. 3. 300. 1. 306. 7. 390. 3. 584. 2
 patientia 460. 16
 patientia 422. 11. 470. 7
 patientia 471. 11. 512. 4
 patientia aures 515. 3
 patientia 650. 4
 patientia 490. 6
 patientia 045. 7
 patientia 139. 3. 152. 1. 359. 1. 418. 1. 6. 511. 2. 640. 10
 patientia 386. 6. 409. 4. 418. 10. 443. 12. 472. 7. 001. 4. 660. 8
 patientia 050. 14
 patientia 225. 5. 415. 9
 patientia 515. 9
 patientia 278. 3
 patientia 129. 2. 271. 5
 patientia 303. 3
 patientia 340. 5
 patientia 11. 5
 patientia 70. 6
 patientia 510. 13
 patientia 223. 6. 513. 13
 patientia 7. 9
 patientia 151. 8
 patientia 512. 9
 patientia 607. 2. 633. 2
 patientia 264. 5
 patientia 387. 7. 388. 12. 434. 11. 482. 8. 577. 1. 609. 12. 654. 2
 patientia plur 659. 8
 patientia 41. 1
 patientia 100. 3. 214. 8. 290. 6. 390. 8. 502. 13. 503. 3
 patientia 417. 4
 patientia 414. 3
 patientia 384. 1
 patientia 319. 10. 96. 9
 patientia 317. 4. 314. 14
 patientia 92. 5. 118. 7. 260. 9. 418. 10. 473. 8. 407. 10. 513. 12. 570. 4. 684. 12. 643. 4
 patientia 519. 8
 patientia 509. 3. 556. 9. 665. 8
 patientia 103. 6. 105. 8
 patientia 498. 8
 patientia 105. 2. 255. 3
 patientia 528. 15
 patientia 8. 1. 38. 3. 177. 1. 253. 14. 291. 16. 373. 8. 470. 11. 497. 9. 550. 6. 566. 10
 patientia 225. 11. 243. 3. 456. 5. 516. 8. 634. 5
 patientia 374. 7
 patientia 221. 9. 237. 17
 patientia 372. 15
 patientia 42. 6. 626. 13
 patientia 147. 12. 589. 5
 patientia 192. 9
 patientia 20. 7. 170. 5. 256. 2. 354. 1
 patientia 517. 3
 patientia 361. 16. 482. 11
 patientia 515. 2. 601. 9
 patientia 204. 13. 242. 4. 584. 13. 605. 5. 650. 8
 patientia 78. 11. 517. 4
 patientia 514. 6. 518. 2. 609. 1. 660. 11
 patientia 191. 5. 195. 10. 654. 13
 patientia 514. 17
 patientia 389. 21. 392. 14. 585. 2
 patientia 590. 8. 488. 1
 patientia 590. 7
 patientia 394. 7
 patientia 603. 8
 patientia 380. 15. 573. 4
 patientia 93. 9. 250. 4. 392. 11. 507. 9
 patientia 345. 3. 461. 15
 patientia 218. 12. 344. 9. 350. 12
 patientia 359. 15. 577. 1
 patientia 50. 4
 patientia 337. 7
 patientia 490. 6
 patientia 282. 2. 302. 5. 322. 1. 341. 8. 463. 7
 patientia 160. 6. 309. 6. 409. 6. 416. 5. 418. 9. 494. 15. 524. 13. 579. 13. 544. 6. 659. 10
 patientia 54. 2
 patientia 16. 3. 137. 13. 142. 7. 135. 2. 251. 3. 270. 3. 293. 8. 613. 6. 619. 11. 633. 12
 patientia 659. 6
 patientia 519. 3. 550. 13. 556. 18. 570. 9. 581. 6
 patientia donat. et genus. et socum. et. 514. 10
 patientia 291. 5
 patientia 214. 5. 241. 9. 345. 14
 patientia 11. 19. 3. 228. 7. 267. 10. 296. 9. 303. 16. 314. 2. 391. 9. 477. 3. 496. 7. 503. 14. 570. 11. 582. 10. 585. 15
 patientia 429. 4
 patientia 344. 2
 patientia 10. 1. 7. 98. 7. 103. 1. 177. 10. 117. 4. 209. 4. 235. 9. 245. 11. 254. 7. 328. 8. 349. 10. 382. 4. 4. 334. 4. 334. 13. 307. 10. 391. 4. 414. 10. 416. 11. 460. 3. 491. 17. 498. 6. 506. 14. 605. 12. 1
 patientia certe 644. 6
 patientia fauto 620. 2
 patientia 140. 8. 282. 5. 343. 6. 350. 9. 642. 5
 patientia proferre 645. 10
 patientia 349. 3. 215. 15. 347. 12. 312. 5. 427. 4. 455. 10. 518. 2
 patientia mure 504. 7
 patientia scemone 613. 3
 patientia 141. 9
 patientia 176. 2. 418. 4. 440. 5. 570. 5
 patientia claudere. verba. 447. 7
 patientiaque 644. 3
 patientia 43. 7
 patientia 618. 2
 patientia 438. 12
 patientia 102. 2
 patientia 37. 7. 295. 1
 patientia 132. 1
 patientia 202. 11. 412. 9. 525. 4
 patientia 128. 9
 patientia orthos 550. 11
 patientia 550. 2
 patientia 291. 17. 297. 8. 588. 9
 patientia 16. 6
 patientia 98. 2
 patientia 24. 3
 patientia 260. 3
 patientia 643. 1
 patientia 561. 4
 patientia 557. 4
 patientia 230. 8
 patientia 189. 11
 patientia 372. 13. 415. 11. 584. 6
 patientia 560. 9
 patientia 449. 12. 559. 11
 patientia 489. 2
 patientia 139. 5
 patientia

- pelles 170. 19
 pellex 250. 18
 selli 351. 12
 pellicula 352. 6. 416. 5
 pellice 222. 4
 pellicem 317. 3. 325. 3
 pelliculam 493. 10
 pelliculam 327. 10
 pellic 125. 5. 467. 13. 614. 1
 pellice 20. 13
 pellicis 125. 2
 pellicur 164. 11
 Pelopis 24. 5. 81. 1. 147. 5.
 355. 9
 peloris 490. 4
 Penates 120. 7. 219. 6. 259. 8.
 252. 1. 475. 5. 476. 4. 500. 18
 pendemia 445. 5
 penitentia 534. 10. 624. 15
 penit 176. 9. 275. 12. 321. 12
 penitis non magni 495. 2
 penitulum 552. 11
 pendulus 567. 5
 pene 143. 10. 199. 7. 204. 11.
 294. 5. 383. 3. 411. 2. 563.
 7. 607. 9. 610. 6. 653. 9
 Penelope 501. 12
 Penelope 56. 11. 212. 9. 501. 7
 Penelope 557. 5
 pener 480. 1. 641. 15
 penetra 144. 6. 650. 13
 penetrabilis 273. 8
 penitus 45. 8. 66. 4. 890. 2.
 597. 53
 penia 114. 7. 170. 2. 179. 2
 penias 218. 12. 602. 6
 penius 14. 5. 265. 3. 626. 15
 pensantur 606. 2
 pensilis 462. 3
 pensum 552. 16
 Penzhei 167. 6
 Penzhei 565. 11
 penula 168. 9
 penula 373. 13
 penus 585. 12
 pepedi 459. 11
 peperci 202. 12
 peperit 100. 9
 peperit 100. 10. 182. 9
 popule 509. 21. 615. 9
 popule 509. 3
 populus 321. 3
 per 17. 10. 18. 9. 24. 4. 29. 1.
 35. 5. 43. 2. 60. 5. 6. 150. 2.
 168. 4. 186. 6. 275. 15. 312.
 294. 20. 351. 2. 3. 4. etc.
 per apertum 217. 7
 per arduum 168. 4
 per cornina 604. 2
 per dies festos 117. 2
 per genium dextrarumque, etc.
 560. 18
 per hostes 159. 1
 per imbrem 402. 2
 per mare, per saxa, per ignes
 550. 6
 per medias cudes 173. 4
 per median frigus 573. 5
 per te 601. 6
 per totum hoc tempus 507. 3
 per vitum nefas 17. 10
 per vacuum 509. 4
 per vias 142. 2
 per vim 220. 6. 519. 6. 632. 1
 per undas 317. 12
 peractas 483. 6
 peractis 302. 6. 395. 7
 peractum 419. 19
 peragenda 418. 9
 peraget 419. 3
 peragent 509. 22
 perambulabim 533. 15
 perambulet 277. 17
 perambulet 010. 4
 percipiant 659. 9
 percontabere v. percontabere.
 percontabitur 600. 12
 percontare 561. 17
 percontatore 593. 2
 percontatoris 376. 5. vide et per-
 contatoris.
 percontor 418. 8
 perculsa 350. 9
 periculum 337. 3
 percontabere 566. 6
 percontabitur v. percontabitur.
 percontare v. percontare.
 Percunteris 582. 5
 Percunctor 410. 16
 Percunctor 869. 10
 Percunctor 617. 1
 Percunctor 499. 12
 percunctor 80. 6
 percussa 488. 3
 percussit 27. 1
 percussio 440. 5
 percussit 483. 1
 perculam 210. 6
 perdis 475. 11. 498. 9. 551. 6
 perdis operam 373. 5
 perdemus 346. 8
 perdenda 610. 10
 perdent 492. 4
 perdesse 29. 3. 214. 13. 346. 2.
 402. 7. 417. 11. 433. 2
 perdiserat 625. 15
 perdidit 583. 7. 606. 5
 perdit 504. 4
 perditionis 377. 1
 perditur 207. 15
 perdoctus 550. 12
 perducit 501. 8
 perdunt 492. 4
 peresamus 474. 3
 peresam male 416. 2
 peresam 384. 18
 peresat 467. 6
 Peresat 26. 6. 184. 18. 448. 9
 Perest 191. 7
 per ego 450. 6. 572. 1
 per egredia 181. 12. 414. 2
 peragrum 619. 4
 peragrum 590. 7
 perennes 579. 6
 perennis 539. 5
 per erro 420. 17
 percutit 74. 7
 percuties 445. 10
 percutit 214. 13
 perfacile 412. 1
 perfectus 324. 15
 perfectus 606. 10
 perfectum 413. 6. 616. 12
 perfer 207. 6
 perferre 417. 12. 573. 7. 579. 8.
 585. 14
 perfert 589. 3
 perficit 606. 12
 perfida 204. 7
 perfida 195. 1. 333. 3
 perfidum 132. 6. 159. 5. 252. 19
 perfidus 49. 2. 275. 7. 309. 12.
 644. 14
 perit, ad. praesent.
 peritum 270. 5
 perfundat 491. 15
 perfundi 341. 7
 perfundit 516. 15
 perfusus 21. 4. 435. 4
 Pergama 120. 4
 perges 494. 14
 pergis 375. 17
 pergit 164. 1
 perhorrescit 145. 5
 perhorrori 224. 6
 peribant 641. 12
 pericla 379. 6
 pericli 523. 1
 periculo 232. 9
 periculum 515. 13
 periculum 595. 16. 614. 2
 periculosa 109. 4
 periculum 141. 7. 244. 6. 308. 2
 perire 560. 10
 perierunt 192. 4
 perisse 610. 5
 Perilli 469. 6
 perire 104. 13. 201. 19. 326. 15.
 515. 9. 668. 2
 perirent 12. 3. 63. 11
 perirent 193. 12. 332. 3. 470. 10
 periscidum 590. 1
 peritia 636. 3
 peritura 272. 12. 418. 12
 peritus 171. 7. 168. 8
 perjura 99. 7. 182. 4. 244. 7
 perjurat 472. 14
 perjurum 474. 20
 perjurat 274. 10. 497. 5
 perucidior 60. 3
 perucior 578. 4
 perumagna 413. 4

permixtum l. 1. Set. 2

permisit 271. 7

permisso 606. 18

permittum 302. 15

permittus 477. 10

permittus 8. 8

permittat 393. 3

per mitte 32. 5

permitto 476. 4

permolere 379. 1

permoluit 543. 7

permulta 401. 11. 410. 8

permutare 143. 3

permute 173. 14

permute 633. 11

perna 291. 10

perna 401. 27

pernicem 144. 4. 193. 11. 403. 7

pernicies 500. 7

perniciosus 517. 12

pernicis 313. 20

pernix 648. 11

peractene 492. 13

peraspera 390. 13

perpeti 17. 9

perpetuo 20. 4

perpetuus 27. 7

perpetuum 465. 15

perpetuus 72. 5. 133. 13

perprimus 349. 14

perro 490. 7

perumpere 223. 10

perumpere 563. 19

perrupt 18. 6

Pernis 12. 3. 306. 1

perrepe 313. 1. 382. 19. 305. 14

660. 6

Persarum 209. 4

Persas 67. 8

perscribere 339. 1

persequi 431. 9

persequer 308. 5

persequitur 278. 6

persequor 71. 7

Perseus 108. 1

perimitum 638. 7

Peris 193. 4

Perisus 433. 2. 1. 4. 404. 13

463. 8

persona 170. 3

persona 635. 7. 658. 4

personam 330. 10. 308. 4. 645. 7

personatus 339. 4

personet 527. 7

personum 36. 3

personit 540. 19

perpetuum 633. 11

perita 496. 11

peritringit 111. 1

peritringit 463. 11

peritringit 414. 6

peritringit 700. 5

peritringit 519. 11

peritringit 33. 7

peritringit 258. 3

peritringit 377. 9. 508. 10

peritringit 644. 9

peritringit 271. 14. 536. 13

peritringit 519. 9

peritringit 575. 11

peritringit 412. 7

peritringit 588. 13

peritringit 167. 1

peritringit 532. 5

peritringit 183. 1

peritringit 388. 3

peritringit 618. 12

peritringit 633. 5

peritringit 324. 13

peritringit 317. 1

peritringit 315. 19

peritringit 319. 1

peritringit 633. 8. 633. 15

peritringit 284. 4

peritringit 612. 15

peritringit 67. 9

peritringit 258. 5

peritringit 125. 3. 327. 1

peritringit 349. 4

peritringit 620. 3

peritringit 530. 5

peritringit 220. 1. 433. 11. 479. 7

379. 3. 530. 9

peritringit 575. 11

peritringit 381. 12. 362. 10

peritringit 327. 5

peritringit 480. 1

peritringit 226. 1

peritringit 94. 3. 385. 6

peritringit 302. 11

peritringit 124. 14. 231. 6. 448. 5

peritringit 219. 3

peritringit 534. 3. 611. 14

peritringit 401. 8. 438. 9

peritringit 10. 8. 509. 6. 638. 11

peritringit 294. 8. 324. 4. 509. 6

617. 11

peritringit 168. 5. 231. 7. 335. 14

3. 492. 7. 389. 4. 617. 2

peritringit 311. 10. 639. 1

peritringit 517. 15

peritringit 492. 2. 560. 1

peritringit 174. 3

peritringit 402. 11

peritringit 400. 19

peritringit 319. 14. 321. 3

peritringit 329. 1

peritringit 124. 11

peritringit 420. 2. 613. 4

peritringit 345. 5

peritringit 337. 1

peritringit 361. 14. 598. 9

peritringit 511. 16

Phaex 579. 15

Phaeton 294. 12

Phaeton 125. 4

Phaeton 37. 6. 67. 4. 63. 8. 156. 6

phartratos 183. 1

phartratos 371. 3

Phartra 179. 7

Phartra 232. 1

Phartra propr. viri 558. 9

Phartra urbs 625. 14

Phartra 187. 12

Phartra 519. 7

Phartra 128. 1. 621. 1

Phartra 538. 3. 539. 4. 560. 1

1. 14

Phartra 105. 1

Phartra 314. 6

Phartra 512. 8

Phartra 347. 8

Phartra 119. 1

Phartra 18. 18. 281. 7. 347. 1

Phartra 91. 5. 625. 3. 562. 18

Phartra 114. 14

Phartra 236. 9. 281. 10. 313. 34

1. 362. 3

Phartra 93. 9. 121. 15

Phartra 93. 7. 222. 3

Phartra 111. 8

Phartra 592. 15

Phartra 135. 7. 141. 1

Phartra 176. 8

Phartra 61. 13

Phartra 343. 10

Phartra 279. 9

Phartra 283. 9

Phartra 120. 6

pie 134. 4. 449. 10. 592. 11

pie 330. 14

pie 307. 1

pie 307. 1

Pie 432. 15. 493. 7

pie 414. 6. 512. 6. 611. 11

pie 558. 19

pie 48. 7. 371. 8

pie 638. 1

pie 638. 1

pie 638. 1

pie 638. 1

pie 638. 1

pie 638. 1

pie 638. 1

pie 638. 1

pie 638. 1

pie 638. 1

pie 638. 1

pie 638. 1

pie 638. 1

pie 638. 1

pie 638. 1

pie 638. 1

pie 638. 1

pie 638. 1

pie 638. 1

pie 638. 1

pie 638. 1

pie 638. 1

pie 638. 1

pie 638. 1

- pocula 8. 3. 56. 12. 65. 6. 140.
 4. 231. 4. 383. 17. 421. 4. 508.
 7. 524. 5. 536. 14. 539. 8
 poculus 27. 8
 poculus 323. 9. 326. 2. 356. 12
 podagra 432. 7
 podagrum 538. 19
 poema 132. 2. 170. 10. 278. 7.
 613. 3
 poema 398. 8. 399. 11. 609. 9.
 609. 13. 621. 4. 130. 8. 632. 1
 poemata 431. 6. 436. 13. 593.
 10. 605. 7. 612. 13. 620. 10.
 637. 4. 11. 643. 7. 654. 10.
 655. 4. 657. 6. 659. 15. 665. 1
 poemata Iscryonense 531. 12
 poene 584. 14. 625. 2
 poemorum 312. 5
 poenas 214. 12. 553. 11. 592. 14.
 539. 8
 poenis decia 381. 2
 poenis iura 353. 11
 poenis 428. 10
 poenitent 381. 14. 419. 14
 poenitent 143. 13. 339. 12
 Poeno 42. 1. 141. 3
 Poenorum 275. 5
 Poenus 193. 2
 Poenus 115. 2. 145. 2
 poetas 660. 18
 poeta 267. 9. 613. 4. 619. 12.
 642. 12. 663. 5
 poeta 281. 11. 385. 1. 399. 10.
 437. 4. 598. 3. 620. 4. 16.
 670. 3. 659. 6. 667. 14
 poetem 398. 5. 617. 9. 657. 10.
 667. 6
 poetarum 403. 18. 448. 3. 666. 9
 poetes 397. 13. 398. 2. 597. 11.
 606. 14. 608. 3. 609. 2. 629.
 2. 650. 14
 poetica mellis 690. 9
 poetis 464. 6. 638. 9. 654. 11.
 661. 11. 668. 3
 Poi 550. 16. 631. 17
 Polemon 481. 6
 poles 653. 6
 pollice 504. 17
 pollicem 314. 4
 pollicis 281. 6
 pollicitus 11. 11. 86. 6. 277. 3.
 215. 1
 Pollio 110. 8. 440. 4. 444. 7
 pollicitor 278. 4
 Pollex 180. 9. 259. 4. 664. 1
 polo 370. 9
 palme 80. 6. 258. 2
 Polybrynia 9. 3
 polyptus 319. 5. 388. 2
 puma 432. 1. 497. 2
 p. maria 27. 4
 pomarius 479. 2
 pomifer 285. 21
 pomifero 238. 8
 pomis 312. 10. 482. 115. 493. 7.
 532. 9. 582. 3
 Pompei 127. 5
 Pompeio Cratippo 571. 10
 Pompeii 41. 8
 pomphilus sanguis 656. 10
 Pomyonius 374. 15
 pomas 481. 8
 pomera 552. 12
 pomere 320. 4. 632. 12. 654. 7.
 658. 8
 ponderatus 390. 2
 pondus 121. 2. 370. 8. 433. 6.
 600. 7
 pone 09. 9. 70. 2. 218. 7. 727.
 10. 353. 18
 ponetiam 410. 2
 pondada 76. 13
 pondendum 405. 5
 ponderat 508. 11
 ponere 10. 11. 18. 10. 270. 10.
 315. 13. 392. 1. 487. 2. 498.
 11. 518. 6. 577. 1. 603. 6
 ponere ut est, attingere. 285. 28.
 639. 19
 ponis 22. 3. 546. 2
 ponet 203. 15. 608. 5
 ponetur 319. 18. 600. 16
 poni 473. 14. 524. 14
 ponimus 504. 12
 ponit 178. 11. 295. 3. 484. 11.
 510. 1. 610. 13
 ponit iram 646. 6
 ponit 63. 1. 217. 6
 pono 520. 1. 723. 16
 ponte 490. 13
 pontes 437. 1
 po- ti 404. 5
 Ponticus 48. 2
 Ponticum id est, Apulicum 240. 4
 pontifex 200. 7. 373. 2
 ponticum 251. 6. 259. 11. 605. 8
 ponte 41. 4. 205. 4
 pontum 250. 12
 pontus 285. 1
 pontus 404. 2
 popeito 339. 0
 populus 570. 1
 populus 492. 23
 populus 212. 17
 Populus 438. 12
 poplite 127. 3
 poplites 178. 8
 poposceris 223. 12
 populares 542. 6
 popularibus 140. 1
 popularis 178. 12
 populata 194. 7
 populata 70. 2
 populi genti. 372. 5. 450. 2.
 630. 2
 populo 9. 2. 13. 14. 67. 7. 277.
 7. 411. 4. 419. 4. 470. 11. 553.
 8. 587. 9. 649. 11
 populeum 260. 10. 553. 8
 populus 457. 9
 populus arboris 312. 3
 populum 116. 1. 197. 2. 200. 4.
 410. 1. 472. 17. 577. 6. 553.
 7. 579. 2. 583. 8. 618. 9. 618.
 11. 634. 9
 populus 12. 6. 98. 8. 160. 8. 108.
 7. 372. 2. 413. 8. 470. 9. 583.
 2. 8. 604. 14. 612. 4. 647. 7.
 651. 2
 populus Rom. 532. 1
 populus arbor. 117. 6. 633. 8
 porca 234. 4
 porci 350. 9
 Porcus 520. 8
 porce 227. 7. 584. 19. 614. 8
 porcum 474. 11. 547. 6
 Porphyrio 190. 5
 porrecte 305. 6. 326. 4. 336. 17.
 522. 2. 596. 2
 porrecto 390. 13
 porrectum 211. 2. 455. 8. 510. 7
 porrectus 471. 18. 509. 11. 559.
 16. 623. 5
 porrenit 521. 6
 porri 421. 2
 porrigam 225. 15
 porrigere 532. 13
 porriget 157. 12
 porrigit 472. 12
 porrigit 482. 1
 porro 391. 10. 552. 7. 574. 7.
 533. 5
 porram 591. 9
 Porrea 316. 3
 porre 251. 13
 portanda 426. 9
 portantes 420. 13
 portate 76. 3. 202. 6. 412. 3.
 419. 1. 420. 4
 portat 104. 6. 224. 1. 399. 9
 portat 487. 7
 portatur 618. 5
 portatus 635. 15
 portatum 69. 5
 portes 574. 2
 portet 383. 12. 587. 10
 portebat 532. 2
 portus 133. 10. 403. 11. 457.
 8. 530. 19
 portis 650. 10
 portu 334. 2
 portum 47. 3
 portus 302. 2. 551. 5
 portus 466. 11
 portus 20. 6. 659. 12
 portantes 141. 7. 589. 6
 portentem 319. 12
 portentes 227. 9
 portenti 524. 5. 620. 6
 portentis 39. 8
 portes 538. 2

VOCABULORUM OMNIUM

poscer 573. 3. 634. 8	possem 527. 4	posuionibus 427. 20
posci 610. 3. 630. 1	possera 220. 5. 407. 7. 412. 9.	posuor 220. 5. 317. 8. 360. 6.
poscimus 91. 1	605. 13	541. 6. 553. 1. 537. 7
poscia 73. 4. 587. 11.	poster 166. 2. 333. 4	posuore 111. 9. 193. 3. 203. 10.
poscit 88. 1. 510. 14. 501. 10.	posterius 393. 7	554. 4. 556. 10
623. 21. 613. 13. 604. 9	postera 38. 4	posuorem 561. 14
posco 600. 12. 612. 9	postes 334. 9. 393. 6	posieri 341. 13. 501. 7
poscui 617. 12	posthac 297. 7. 339. 7. 431. 7.	posis 13. 17. 59. 2. 123. 9. 233. 1.
posita 332. 10	491. 1	3-4. 3. 434. 4. 432. 6.
positas 211. 5. 604. 10	Possum 144. 3. his.	510. 12. 633. 3
positi 473. 8	positus 176. 12. 304. 8	posui quam 555. 19. 573. 7
positis 376. 11. 472. 2. 611. 7.	positio 548. 9	posuor 171. 8
663. 1	postmodo 81. 7. 501. 7	posuorem 432. 9
positis in fignore nummis 655. 6	postpono 373. 1	posuores 599. 1
posito 434. 3	postponet 595. 4	posuores scro 522. 3
posito capite 523. 2	postquam 120. 2. 312. 4. 399. 9.	posuoribus 597. 10
positorem in medio 570. 7	423. 9. 423. 4. 405. 7. 474.	posuore 114. 16. 17
positos 313. 10	17. 401. 9. 512. 6. 523. 1.	posuisse 121. 3
positam 124. 4. 383. 6. 391. 3.	500. 9. 651. 4	posuit 220. 10
448. 9. 574. 1	postremo 643. 5	posuim 637. 5
positurus 190. 8	postremus 532. 9	posui particip. 190. 14. 401. 1.
positus 205. 3	postulat 334. 13. 389. 20	481. 7. 517. 14. 622. 4
posse 86. 1. 387. 11. 412. 1. 443.	postuler 477. 7	pra 567. 4
4. 532. 2. 619. 10. 627. 12.	posuere 477. 12	praebeo 269. 8. 372. 19
647. 4. 659. 5. 666. 3	posui 599. 4	praebebit 438. 8
possem 402. 10. 442. 9. 622. 13	posuiss 91. 7. 193. 12. 233. 8	praebeo 131. 6. 302. 1. 407. 6
posseant 190. 6. 297. 13. 622. 10	posuisset 338. 4	praebeo 618. 10
posset 300. 9. 643. 1	posuit 144. 1. 230. 5	praebeo 522. 2. 576. 4. 591. 2
possest 528. 12	posu 298. 5	praeberi 419. 5
posset 300. 9. 321. 13. 323. 3.	posuibil 64. 1	praebeo 218. 12
323. 4. 435. 11. 501. 18. 519.	posuimus 1437. 4	praebeo 155. 9. 294. 13. 401. 2
13. 552. 2. 612. 2. 632. 9. 21	posuimus 213. 10	praebeo 403. 6
posuissim 419. 11	posuiss 563. 13	praebeo 602. 10
posuissent 313. 3	posuiss 422. 9. 473. 9. 519. 3.	praebeo 543. 2
posuissim 402. 15. 520. 3	547. 6	praebeo 413. 7
posuissim 448. 1	posu 612. 2	praebeo 159. 7
posuissim 318. 7. 377. 5. 382. 10.	posuiss 15. 1. 24. 7. 246. 3. 257.	praebeo 328. 8
383. 5. 401. 2. 469. 7. 473. 4.	14. 200. 10. 292. 1. 337. 1.	praebeo 412. 2
515. 10. 529. 3. 10. 305. 10.	608. 5. 644. 6	praebeo 27. 3. 397. 10. 592. 6.
583. 9	posuissim 153. 6. 231. 5	651. 13
posuissim 183. 6. 260. 2. 376. 4.	posuissim 640. 5	praebeo 456. 13. 488. 9. 493.
387. 11. 396. 11. 414. 3. 431.	posuissim 93. 3. 261. 12	3. 528. 9
12. 434. 7. 529. 14. 530. 8.	posuissim 31. 10. 179. 11	praebeo 407. 2
549. 2. 570. 3. 655. 7	posuissim 235. 12	praebeo 562. 7. 10. 10. 10. 10.
posuissim 576. 10. 11. 401. 17. 412.	posuissim 312. 1	praebeo 513. 9
15. 427. 11. 444. 6. 450. 11.	posuissim 523. 14. 595. 19	praebeo 523. 14
498. 0. 552. 3. 557. 13. 599.	posuissim 207. 6	praebeo 404. 8
6. 640. 21	posuissim 213. 10. 305. 10.	praebeo 72. 1
posuissim 206. 2	posuissim 213. 10. 305. 10.	praebeo 657. 8
posuissim 533. 3. 574. 6. 597. 9	posuissim 213. 10. 305. 10.	praebeo 402. 5
posuissim 11. 401. 2. 642. 1. 644. 1	posuissim 213. 10. 305. 10.	praebeo 100. 15. 7. 379. 7
posuissim 17. 13. 41. 7. 51. 14. 58. 5.	posuissim 213. 10. 305. 10.	praebeo 484. 9
570. 7. 203. 6. 209. 6. 235.	posuissim 213. 10. 305. 10.	praebeo 534. 13. 612. 17
4. 253. 6. 299. 8. 477. 3. 511.	posuissim 213. 10. 305. 10.	praebeo 499. 3
418. 6	posuissim 213. 10. 305. 10.	praebeo 499. 3
post genis 142. 10	posuissim 213. 10. 305. 10.	praebeo 499. 3
post hoc 273. 3. 521. 6. 517. 4.	posuissim 213. 10. 305. 10.	praebeo 499. 3
625. 13	posuissim 213. 10. 305. 10.	praebeo 499. 3
post hac 505. 4. 618. 4	posuissim 213. 10. 305. 10.	praebeo 499. 3
post longum tempus 461. 18	posuissim 213. 10. 305. 10.	praebeo 499. 3
post medium noctem 459. 3	posuissim 213. 10. 305. 10.	praebeo 499. 3
post omnia posui 373. 1	posuissim 213. 10. 305. 10.	praebeo 499. 3
post paulo 232. 21. 384. 3. 551.	posuissim 213. 10. 305. 10.	praebeo 499. 3
4. 573. 16	posuissim 213. 10. 305. 10.	praebeo 499. 3

propterbat 418. 8.
 propterbat 380. 7.
 propterbat 689. 2.
 propterbat 600. 2.
 propterbat loco 553. 14.
 propterbat 196. 4.
 propterbat 219. 2. 237. 6.
 propterbat Epod. 12.
 proptio 134. 1.
 proptio 143. 3.
 proptio 27. 2. 512. 1.
 proptio 221. 2. 244. 10.
 proptio 475. 5.
 proptio 253. 10.
 proptio 70. 1.
 proptio 372. 19.
 proptio 197. 1. 478. 6.
 proptio 221. 12. 506. 7.
 proptio 308. 5.
 proptio 503. 5.
 proptio 469. 11. 507. 8. 538.
 12. 563. 13. 582. 11. 600. 18.
 proptio 623. 3.
 proptio 180. 1. 573. 11.
 proptio 650. 16.
 proptio 509. 22. 511. 7.
 proptio 58. 3. 636. 5.
 proptio 415. 1. 503. 9.
 proptio 418. 11. 503. 9.
 proptio 126. 5.
 proptio 645. 3.
 proptio 369. 19. 442. 10. 463. 9.
 proptio 7. 4. 264. 3. 642. 4.
 proptio 127. 4. 347. 10. 508. 6.
 proptio 405. 10. 508. 3. 516.
 13. 506. 8. 532. 19. 633. 10.
 proptio 463. 5.
 proptio 391. 9. 405. 19. 471. 8.
 535. 6.
 proptio 307. 2.
 proptio 592. 1.
 proptio 292. 2.
 proptio 380. 4.
 proptio 391. 8.
 proptio 381. 2.
 proptio 584. 8. 660. 3.
 proptio 362. 11.
 proptio 410. 9.
 proptio 98. 7.
 proptio 176. 6.
 proptio 423. 1.
 proptio 378. 16.
 proptio 81. 5. 502. 20.
 proptio 145. 9. 351. 2.
 proptio 515. 14.
 proptio 405. 14.
 proptio 508. 1.
 proptio 504. 11. 684. 8.
 proptio 312. 7.
 proptio 304. 4.
 proptio 282. 9.
 proptio 319. 4.
 proptio 177. 8. 245. 10.
 proptio 307. 8.

propter 501. 2.
 propter 77. 2. 551. 7. 633. 15.
 propter 253. 11.
 propter 195. 2.
 propter 203. 9.
 propter 122. 13.
 propter 211. 0. 557. 1.
 propter 76. 2. 552. 11.
 propter 62. 1.
 propter 213. 11.
 propter 17. 3.
 propter 327. 13.
 propter 11. 1. 409. 1.
 propter 182. 7. 497. 11. 570.
 0. 594. 18.
 propter 641. 1.
 propter 283. 6. 418. 1.
 propter 190. 14.
 propter 192. 8.
 propter 191. 1. 536. 10.
 propter 597. 4.
 propter 107. 14.
 propter 559. 10.
 propter 648. 10.
 propter 396. 9.
 propter Epod. 8.
 propter 508. 4.
 propter 408. 5. 659. 11.
 propter 40. 11. 104. 8.
 propter 243. 10.
 propter 434. 6. 503. 9. 595. 17.
 propter 17. 6. 257. 2. 291. 2.
 334. 1. 444. 10. 477. 7. 13.
 500. 2. 512. 6. 615. 3.
 propter pro sciens et volens 667.
 13.
 propter 470. 8. 632. 16.
 propter 519. 2.
 propter 19. 4.
 propter 582. 9.
 propter 407. 4.
 propter 298. 7.
 propter 606. 6.
 propter 474. 1.
 propter 345. 6.
 propter 75. 5. 133. 8. 194. 1.
 275. 4.
 propter 498. 4.
 propter 132. 8. 532. 0. 603. 3.
 645. 6. 603. 9.
 propter 110. 4.
 propter 180. 4.
 propter 134. 2.
 propter v. Populicola.
 propter 268. 1.
 propter 611. 6.
 propter 121. 4.
 propter prava 642. 13.
 propter 189. 6. 640. 16.
 propter 100. 4. 317. 10. 576. 16.
 600. 7.
 propter 692. 13.
 propter 313. 17. 313. 14. 506. 3.

propter 195. 9.
 propter 290. 1.
 propter 601. 3.
 propter 104. 11. 419. 7. 583. 17.
 propter 14. 6. 72. 1. 0. 395. 0.
 338. 1. 511. 16. 418. 2. 407.
 3. 599. 9. 602. 12. 615. 10.
 propter malus 602. 1.
 propter 563. 12. 595. 10. 610. 3.
 propter 112. 119. 1. 664. 4.
 propter 294. 9. 518. 2. 381. 9.
 548. 3. 611. 13. 613. 10.
 propter 33. 5. 220. 1. 289. 4.
 293. 10. 350. 18. 372. 21.
 472. 17. 503. 7.
 propter 411. 13.
 propter 193. 3. 485. 17.
 propter 214. 9. 237. 2. 300. 7.
 propter 146. 1. 217. 1. 337. 6.
 416. 8.
 propter 21. 3. 31. 12. 46. 2. 61. 2.
 79. 2. 85. 7. 87. 4. 106. 1.
 140. 2. 177. 2. 220. 4. 231. 8.
 244. 3. 263. 10. 264. 9. 287.
 3. 321. 12. 313. 3. 326. 7.
 329. 2. 335. 3. 340. 1.
 propter alex Cytherea 110. 4.
 propter id est, servus 494. 3. 519.
 10. 558. 9.
 propter 338. 19. 418. 10. 484. 5.
 613. 4.
 propter plural. 63. 1. 66. 2. 220.
 1. 250. 3. 264. 5. 282. 1. 372.
 21. 394. 1. 405. 3. 420. 13.
 472. 17. 612. 3. 638. 13. 667. 7.
 propter, id est servi 513. 14. 524.
 9. 595. 7.
 propter 481. 2.
 propter 105. 3. 173. 1. 290. 3.
 293. 10. 317. 3. 369. 11. 405.
 5. 421. 3. 476. 16. 524. 4.
 529. 1. 538. 11. 555. 9. 556.
 7. 613. 10. 632. 3.
 propter 809. 16. 292. 7. 401. 11.
 431. 3. 432. 5. 482. 1. 612.
 18. 648. 20. 649. 3.
 propter 362. 14. 399. 7. 406.
 17. 531. 7.
 propter 40. 17. 185. 2. 273. 10.
 280. 13. 358. 2. 360. 6. 398.
 1. 594. 13. 602. 3. 649. 11.
 propter 645. 8.
 propter 254. 6.
 propter 278. 6.
 propter 101. 8.
 propter 36. 9. 92. 2. 106. 11.
 282. 2. 419. 1. 484. 6. 499.
 6. 591. 13. 624. 2. 639. 11.
 propter 406. 9.
 propter 260. 8. 269. 4. 642. 9.
 propter 617. 13.
 propter 412. 10. 566. 5. 594. 11.
 propter 391. 11.
 propter 182. 4.

pugnā

VOCABULORUM OMNIUM.

761

quid 30. g. 32. g. 40. 3. 47. 2.
76. 5. 83. 1. 4. 100. d. 6.
158. g. 190. 1. 2. 3. 240.
15. 153. g. 273. 7. 412. 9.
209. 2. 300. g. 316. 2. 324.
3. 412.
quid, id est, cur 139. g. 156. 8.
g. 159. 2. 165. 1. 203. 1.
251. 10. 321. 3. 308. 1. 339.
1. 347. 15. 354. 7. 369. 2.
373. 5. 403. 15
quid, pro aliquid 24. 16. 268. 4.
412. 5. 510. 13
quid ad rem? 550. 1
quid agam? 561. 6
quid agis? 450. 7
quid attinet? 320. 3
quid causa est? 359. 6
quid debeat, quid non 553. 10.
657. 11
quid distent? 272. lapialis 555. 13
quid enim 560. 6
quid faciam? 391. 3. 417. 3
quid faciem vis? 407. 4
quid facies illi 371. 13
quid fiet 464. 1
quid fit 659. 2
quid iuvat 320. 8
quid mirum 147. 1
quid mox 419. 7. 509. 6. 559. 3
quid possum 503. 6
quid quod 164. 8. 331. 9
quid refert? 474. 2. 514. 17.
633. 9
quid ridet 496. 3
quid ai 210. 1. 470. 7. 582. 8
quid tibi vis 500. 5
quid scis 606. 3
quid te iuvat 509. 13
quid tibi vis 379. 1. 381. 6
quid tenet 412. 2
quid tenet 412. 2
quid vis? 473. 18. 505. 7. 607. 4
quidem 379. 19. 375. 10. 376.
6. 382. 12. 388. 4. 403. 13
quidam 374. 1. 407. 1
quidam 444. 2. 550. 4. 563. 7
quidam 104. 1. 431. 3. 508.
3. 618. 10
quidam 410. 5
quidam 602. 6
quidam 80. 4. 385. 6. 461. 17.
470. 3. 507. 18. 600. 1
quidquid 7. 2. 35. 1. 73. 12.
75. 11. 265. 1. 380. 12. 429.
6. 412. etc.
quidquid delirant? reges plebsque
Achivi 520. 3
quidvis 508. 12
quidvis 243. 6. 450. 9. 472. 14.
579. 8
quidvis 79. 9
quidvis 410. 1

quiescit 682. 4
quiescent 413. 11
quiescit 89. 3
quiescent 353. g. 354. 3
quiescent 356. 6
quiescent adiect. 182. 12. 12. 100.
quiescent 257. 13
quiescent 41. 7
quiescent 616. 12
quin 36. 1. 147. 5. 214. 7. 326.
15. 369. 6. 397. 10. 428. 1.
450. 3. 467. 6
quin pro quin etiam 429. 12
quin pro cur non 323. 3
quin pro ne 666. 7
quin et 147. 5
quin etiam 615. 2. 614. 9
quidam 370. 18
Quincti v. Quint.
quincunx 653. 15
Quincunx vitrum 561. 15
quingentis 514. 2
Quingentibus 615. 3
quinque 306. 6. 450. 18. 484. 5.
516. 13. 552. 8. 574. 10. 582.
quingentibus 551. 4
quinquennas 459. 10
quinquennial 522. 6
quinque viri 605. 6
quinque viro 499. 15
quinta 46. 7
Quintae 498. 4. 505. 4
Quinti 251. 10. 410. 5. 582. 1
Quintillo 666. 1
Quintulum 72. 1. 75. 4
quinto 649. 15
quippe 89. 9. 376. 1
Quiriti 15. 14. 304. 9. 347. 4. 627. 15
Quirino 212. 6. 439. 4
Quiritem 157. 3
Quiritibus 184. 3
Quiritis 549. 7
Quiritium 7. 2. 300. 1
Quo 157. 11. 3. 24. 10. 58.
5. 59. 1. 72. 1. 76. 3. 79.
3. 4. 85. 7. 10. 127. 3. 297.
8. 412. 9. 510. etc.
quid, id est, aliquis 59. 2. 151.
17. 386. 1. 349. 14. 419. 4
quis non 112. 3
quis verb. 215. 16
quidam 474. 4. 516. 7
quidam 305. 6. 209. 2. 287.
11. 394. 7. 418. 14. 432. 2.
461. 3. 502. 2. 370. 17
quidam 143. 1. 224. 9. 278. 12.
377. 12. 414. 7. 416. 4. 419.
21. 447. 2. 472. 21
quidam 122. 1. 116. 6. 157. 3.
241. 5. 265. 2. 469. 8.
quidam 338. 4
quidam 399. 3. 417. 13. 419. 2.
447. 9. 470. 7. 494. 7. 624.
14. 625. 4. 624. 10

quo 12. 3. 16. 20. 110. 78. 9.
95. 7. 96. 1. 209. 150. 311.
3. 412. 10. 417. 12.
302. 1. 314. 1. 375. 14. 388.
3. 402. 18. 416. 1. 417. 1.
quo ad. 20. 11. 28. 4. 276. 5.
185. 4. 215. 15. 219. 245. 9.
241. 9. 265. 3. 284. 1. 412.
299. 4. 412. 5. 579. 1. 544.
19. 631. 2
quo id est, ad quid 372. 9. 416.
1. 547. 4
quo pro quomodo 391. 7
quo pro est 323. 5
quo fit 417. 11
quo loco 372. 3
quo locorum 605. 1
quo quo 339. 3
quo magis 461. 12
quo periturus 397. 9. 435. 4
quo pacto 399. 4. 401. 13. 432.
3. 512. 1. 559. 10. 562. 4.
575. 4. 616. 9
quo redditur erat 432. 4
quo rem deducam 329. 1
quo semel est induta recent. ter.
vabit odorem eadem die 540. 3
quo tempus 459. 2
quo tenet 665. 8
quo virtus vocat. i. bone 626. 71
quodam 513. 4
quodam 553. 6. 309. 18. 632. 6
quocunque 134. 5
quocunque loco 569. 1
quocunque modo 531. 11
quocunque adverb. 377. 12. 412.
494. 14. 641. 8
quo me canque rapit 522. 6
quod 41. 5. 64. 2. 69. 11. 75.
3. 91. 2. 180. 12. 207. 4. 276.
3. 297. 1. 313. 6. 324. 13.
339. 12. 373. 9. 412. 58. 21.
394. 14. 418. 3. 418
quod, id est, quia 198. 5. 215.
12. 171. 2. 219. 3. 291. 4.
582. 3. 512. 3. 412. 4. 402. 3.
513. 10
quod scit est 175. 2. 226. 3.
533. 15
quod si 9. 5. 75. 1. 176. 8.
313. 27. 330. 16. 337. 21.
343. 7. 370. 10. 418. 3. 532.
1. 542. 10. 513. 10. 565. 11.
quod si scis 511. 3
quod ultra est 157. 5
quod vis 613. 8
quodam adverb. 529. 7
quodcumque 83. 1. 218. 4. 346.
1. 347. 10. 416. 4. 519. 2.
573. 1. 559. 1. 649. 14. 659.
12. 600. 7
quodlibet 344. 11
quomodo 433. 8

M H

quodam 138. 2. 380. 7. 460. 1.
 473. 11. 497. 11. 593. 11.
 633. 5. 663. 8
 quone 484. 11
 quoniam 415. 11. 485. 3. 489.
 6. 507. 8
 quorue 31. 1. 34. 3078. 3. 82.
 6. 156. 11. 196. 14. 218. 13.
 254. 14. 270. 14. 401. 2.
 417. 13. 419. 9. 496. 1.
 quorue adj. 525. 21. 593. 1
 quorum 464. 9. 477. 2. 480. 8.
 512. 12.
 quorum est opus? 518. 9
 quorum 41. 1. 241. 2. 250. 16.
 393. 2. 491. 12. 578. 6
 quot 6. 2. 46. 9. 48. 3. 122.
 11. 181. 2. 186. 7. 243. 2.
 266. 4. 71. 278. 9. 279. 9.
 285. 9. 373. 4. 374. 3. 392.
 3. etc.
 quocunque 419. 20. 497. 1
 quot 447. 6. 552. 3
 quota 250. 7
 quota est hanc 506. 10
 quotannis 349. 6
 quostis 2611. 2. 291. 7. 292. 6.
 393. 15. 598. 14. 609. 12
 quocumque 149. 1
 quocumque sunt 512. 3
 quous 548. 8. 606. 8
 quous 389. 11
 R
 RANIDOS 663. 5
 rabiem 18. 9. 502. 1. 142. 6.
 486. 15. 505. 1. 624. 4
 rabies 648. 4
 rabiosa 608. 5
 rabiosi 422. 6
 racemot 122. 9
 radas 350. 3
 radere 494. 8
 radion 152. 14. 12
 radicat 119. 8
 radit 503. 3
 radit 815. 3
 ramis 117. 7. 133. 3. 325. 1
 ramot 312. 4. 411. 10
 rana 322. 6. 403. 8. 485. 6
 rancidum 460. 8
 rapet 376. 13
 rapicibus 347. 11. 455. 9
 rapicis 164. 15
 rapicium 275. 8
 rapia 96. 5
 rape 208. 9
 rapere 143. 8. 411. 6
 rapiam 60. 2
 rapiamus 340. 10
 rapia 499. 10. 689. 7
 rapido 442. 8
 rapides 401. 2

rapilum 135. 3. 480. 4
 rapidus 82. 6. 302. 13
 rapientes 183. 15
 rapientes 392. 5
 rapies 469. 3
 rapier 149. 8
 rapimur 411. 16
 rapinis 374. 3
 rapu 245. 1. 505. 1. 518. 11
 rapit 159. 1. 168. 4. 283. 8.
 330. 6. 374. 16. 433. 13.
 445. 6. 528. 6. 647. 3
 rapium 215. 15
 rapra 322. 10
 rapre 119. 8
 raptem 590. 1
 rapras 259. 13
 raptem 301. 4. 638. 4
 rapra 321. 11
 rapra 375. 4
 rapre 133. 2. 279. 7
 raptem 166. 11
 rapra 413. 14
 rapuit 145. 8
 rapula 456. 9. 519. 8
 rara 12. 3. 199. 2. 264. 14. 313.
 11. 379. 5. 424. 18
 rara avis 474. 6
 raro 179. 9. 374. 13. 396. 13.
 455. 7. 483. 8
 rarus 654. 6
 ritas 547. 9
 raiem 16. 6. 336. 9. 547. 15
 ratas 8. 1. 17. 8. 207. 12
 ratio 302. 1. 320. 12. 390. 2.
 392. 11. 419. 11. 470. 2. 478.
 13. 481. 2. 569. 2
 ractione 482. 9. 14. 491. 4. 496.
 10. 523. 6. 605. 3. 607. 2
 rationibus 630. 13
 rava 348. 3
 rauci 590. 7
 rauci 150. 2. 399. 14
 re 381. 16. 419. 3. 491. 13. 496.
 8. 499. 1. 506. 3. 583. 8.
 635. 9
 re male gesta 467. 1
 re vera 517. 7
 rebus 11. 7. 116. 8. 138. 5. 177.
 6. 184. 7. 281. 4. 224. 9.
 346. 3. 374. 4. 400. 7. 469.
 7. 483. 8. 528. 10. 543. 2.
 533. 17. 539. 4. 548. 8
 reales agendis natum 624. 7
 recalcitrat 446. 16
 recalcitris 34. 7
 recedat 369. 17. 430. 12
 recalcitris 169. 2
 recedentes anni 649. 2
 recedo 585. 16
 recenti 100. 1. 243. 7. 260. 6.
 476. 2. 540. 5. 607. 9
 recenties 259. 13

recenti 666. 5
 recentibus 640. 14
 recentium 34. 2
 recipiunt 411. 10
 recipit 547. 8. 586. 7. 654. 4
 recepta 632. 3
 recepti 647. 2
 receptus 131. 2. 268. 6
 receptus 660. 10
 recideret 445. 5
 recidit 660. 10
 reciditur 242. 14
 recitantis 148. 1
 recitans 344. 9
 recinet 39. 3
 recinunt 530. 15
 recipit 409. 3. 602. 13
 recitat 162. 4
 recitator 202. 5
 recitatur 393. 2
 recitans 397. 3. 600. 7
 recitantes 630. 1
 recitans 630. 1
 recitator 668. 10
 recitum 400. 6
 recite 400. 4
 reclamant 590. 7
 reclinat 351. 15
 reclinationem 179. 3
 reclinator 198. 13
 recludere 25. 9. 355. 5
 recludit 547. 13
 reclutina 163. 2
 reclutina 611. 17
 recoctas 401. 15
 recoctis 471. 15
 reconcilium 258. 10
 recordor 632. 6
 recreabis 492. 8
 recreatur 149. 4
 recreare 233. 11. 460. 3. 529. 15
 recreat 241. 8
 recreatis 188. 9
 recreatur 69. 10
 recta 584. 8. 418. 11. 521. 7
 recta 400. 4
 recte 294. 13. 399. 3. 501. 12.
 382. 6. 396. 8. 401. 6. 420.
 7. 494. 8. 518. 3. 531. 5.
 531. 2. 657. 11. 663. 7
 recte facimus 631. 8
 recte nec ne 610. 4
 recte scilicet 613. 8
 recti spem despicunt 619. 10
 recti 274. 5
 rectus 401. 11. 446. 17. 513. 3.
 554. 4
 rectus 146. 3. 222. 4. 291. 13.
 493. 9. 587. 8. 645. 4. 646. 4
 recto 501. 9. 617. 3
 recto more 631. 10
 rectur 585. 14
 rectos 175. 6

- pugam 51. 4. 168. 10. 233. 9. 372. 2
 pugnam 409. 5. 9
 pugnantia 373. 17. 281. 10
 pugnat 77. 6
 pugnam 12. 4. 143. 7
 pugna 164. 14. 514. 2
 pugnat 170. 4. 343. 6
 pugnavit 289. 11
 pugnam 180. 3. 530. 9
 pugnat 517. 7
 pugna 49. 18. 381. 3. 447. 5
 pugis a pugnis 391. 10
 pugis nom. 317. 4
 p. l. her 208. 6. 274. 10. 437. 10.
 534. 12. 600. 10. 624. 4
 pulcherimus 412. 2
 pulchra 52. 1. 101. 10. 211. 4. 436.
 6. 561. 6. 568. 8. 376. 1. 384.
 21. 609. 101. 643. 2
 pulcre 332. 5
 pulcre 434. 14
 pulcre, bene, recte 655. 13
 pulcre dicit tibi 520. 6
 pulcrit 390. 11. 593. 7
 pulcritie 58. 1. 132. 7. 210. 5.
 276. 5. 343. 7
 pulcrit 508. 0. 471. 1. 593. 3
 pulcrit 581. 1
 pulcritum 335. 4. 537. 2
 pulvis 75. 6. 349. 8
 pulvis 428. 6
 pulvis 369. 11. 485. 6
 pulvis 462. 3
 pulvis 633. 1
 pulvis 380. 7. 391. 1
 pulvis 455. 3. 593. 10
 pulvis 455. 8
 pulvis 600. 3. 617. 11. 624. 11.
 655. 7
 pulvis 344. 14
 pulvis 103. 2
 pulvis 20. 7. 358. 8
 pulvis 503. 8
 pulvis 636. 6
 pulvis 448. 2
 pulvis 222. 6
 pulvis 413. 2
 pulvis 24. 11. 50. 10. 84. 8.
 111. 6. 280. 7. 401. 5. 350. 11
 pulvis 60. 3. 101. 12
 pulvis 354. 2
 pulvis 29. 4. 80. 3. 523. 14
 pulvis 331. 10
 pulvis 103. 4
 pulvis 284. 4. 397. 21. 186. 10
 pulvis et umbra sumit 284. 2
 pulvis 601. 5
 pulvis 381. 1
 pulvis 639. 10. 633. 20
 pulvis 639. 16
 pulvis 639. 12
 pulvis 292. 4. 11
 pulvis 194. 1
 pulvis 201. 11. 334. 10
 pupam 428. 4
 pupillam 428. 4
 pupillam 506. 13
 pupilla 613. 4
 puppes 334. 4
 puppi 531. 12
 puppibus 48. 7
 pupula 361. 11
 puri 123. 11
 pura 223. 4. 354. 3. 628. 1
 pure 383. 2. 529. 12. 596. 12
 purgantem 559. 8
 purgatum 127. 7
 purgatum 450. 6
 purgo, vel purgor 657. 5
 puri 386. 4
 purior 434. 1. 565. 5. 582. 13
 puris 312. 8. 399. 2. 16. 493. 12
 puris 61. 6
 pure 190. 9. 211. 6. 232. 6. 558.
 3. 418. 9. 540. 1. 630. 19
 purpure 156. 7
 purpureum 298. 13. 312. 13. 321. 7
 purpureum 276. 9
 purpureus 163. 3
 purpureus 510. 6
 purpureus 68. 8
 purpureus 35. 5
 purpureo 122. 10. 181. 3. 519. 11
 purpureum 141. 3. 588. 2
 purpureus 221. 11. 638. 15
 purum 29. 5. 478. 1
 purus 412. 14
 purus sceleris 68. 1
 put 423. 1
 putam v. pupam.
 putillam v. pupillam.
 putilli 396. 12
 putillo 410. 0
 puta 494. 4
 putando 295. 4
 putant 630. 9
 putare 563. 0
 putaret 618. 11
 putat 381. 14. 387. 2. 451. 6.
 485. 6. 534. 6. 551. 4. 570.
 11. 539. 1
 putat 501. 7
 putat 445. 3. 475. 7. 616. 3.
 633. 6
 putato 474. 7. 559. 10
 putatur 587. 13
 putat 508. 2. 598. 1
 putam 617. 2. 634. 13
 putat 579. 6
 putere 54. 4
 putat 370. 1. 588. 3. 485. 11.
 511. 4. 583. 1. 612. 2. 4
 putet prima longa 470. 2
 putetis 434. 4
 putetur 610. 2
 puteum 631. 14. 667. 10
 putus 512. 12
 putidum 331. 1
 putidus 469. 6
 putre 560. 20
 putres 102. 7
 putrescat 470. 6
 putrescat 470. 8
 putrescat 493. 3
 pyra 384. 18
 Pylden 473. 5
 Pylum 51. 2
 pyra 311. 1
 pyram v. pyram.
 pyramidem 559. 6
 pyra 556. 4
 Pyrrha 21. 5
 Pyrrha 10. 6
 Pyrrha 232. 10
 Pyrrha 674. 5
 Pyrrhinus 201. 12
 Pythagora 345. 51. 507. 19
 Pythagoram 437. 5
 Pythagorea 607. 7
 pythia 684. 12
 Pythias 658. 2
 Pythius 52. 6

Q

- QUA nom. 229. 10. 503. 10
 qui ablat. 12. 7. 780. 6
 184. 31. 41. 209. 11. 293. 10
 369. 2. 312. 14
 qui ratione 136. 7
 qui plus, neut. 307. 13
 qui 117. 5. 185. 9. 11. 208. 7.
 260. 14. 9. 358. 18. 300. 5.
 336. 3. 380. 2. inter.
 quacunque 416. 2. 400. 15
 quadra 589. 11
 quadrante 354. 4. 470. 10
 quadrata rotunda mutat 514. 11
 quadrat 551. 8
 quadrigit 157. 15. 569. 7
 quadrimum 31. 5
 quadringenti 52. 3
 que 21. 4. 15. 3. 38. 1. 46. 6.
 60. 3. 288. 1. 292. 3. 324. 1.
 382. 8. 403. 28. 416. 3.
 quacunque 66. 6. 78. 8. 528. 8.
 403. 7. 467. 7. 492. 12. 525.
 19. 442. 8. 630. 10
 quidem 609. 4. 632. 20. 661. 2
 quilibet 580. 6
 quique 390. 3. 401. 2. 463. 9.
 606. 1. 642. 17
 queram 399. 12. 434. 10. 552. 5
 queramus 569. 13
 querat 377. 10. 549. 7
 quere 123. 7. 453. 8. 551. 2.
 578. 10. 590. 6
 querebat 410. 6
 querenda 430. 4. 530. 13. 563. 13
 querendi 373. 7. 416. 9
 querens 104. 13. 431. 1. 518. 7
 querentem 188. 8
 h h h

- respondet 517. 11
 responder 484. 11
 respondere 534. 4
 responsio 333. 2
 respondent 523. 10. 625. 19
 request 605. 15
 restit 519. 2. 530. 16
 restituere 411. 6
 restitueret 1404. 3
 restituent 203. 4
 restitueret 284. 8
 restituit 304. 6
 resto 412. 3
 restrictis 195. 3
 reuigat 159. 10. 184. 15
 reuideret 133. 14
 reuigat 237. 1
 reuigat 463. 9
 reuigat 313. 11
 reticulum 371. 2
 retinacula 415. 12
 retinere 505. 3
 retinere 373. 4
 retinet v. retinet.
 retorsit 168. 6
 retorta 194. 5
 retortis 11. 7. 618. 3
 retracta 115. 5
 retractus erit 603. 4
 retrahat 504. 0
 retro 99. 6. 139. 2. 187. 12.
 211. 8. 252. 4. 311. 9
 retortum 95. 1. 286. 7. 332. 6.
 595. 21
 retuleris 583. 7
 retulit 112. 4. 304. 5. 621. 2
 retulum 100. 10
 reuehit 342. 2
 reuehi 496. 4
 reuelis 304. 9
 reuersa 517. 7
 reueri 80. 2. 465. 15. 505. 4.
 579. 15. 603. 2
 reueat 105. 8
 reuicte 273. 6
 reuicte 89. 10
 reuicte 533. 2
 reuicte 487. 3
 reuocant 263. 3
 reuocas 418. 6
 reuocat 482. 7
 reuocavit 305. 3
 reuoluitus 620. 8
 rex 76. 4. 275. 6. 312. 4. 393.
 4. 22. 394. 1. 471. 3. 475.
 2. 531. 4. 533. 12. 536. 12.
 547. 10. 611. 4
 rexque patetque 377. 12
 Rhaci 312. 13
 Rhacis 301. 1
 Rhacis 619. 15
 rhoda 505. 9
 rheda 411. 16
 Rhaci 412. 9
 Rhenum 633. 3
 rhetor 404. 4. 623. 17
 rhetor 417. 4
 Rhodani 172. 8
 Rhodod 485. 5
 Rhodod 215. 1
 Rhodod 247. 4
 Rhodod 505. 8. 12
 Rhodod v. Rhodod, etc.
 Rhodod 108. 6
 Rhodod 190. 3
 rhombi 410. 15. 522. 5
 rhombus 417. 1
 rhombus 514. 1
 rhombus 514. 15. 476. 2. 477.
 rhombus 430. 2
 ride 333. 12
 rideat 324. 13
 ridet 630. 6
 ridet 601. 14
 ridet 643. 15
 ridet 409. 10
 ridet 507. 9
 ridet 13. 1. 212. 19. 263. 9.
 415. 2
 ridet 133. 4. 577. 1
 ridet 70. 3. 209. 10. 479. 3
 ridet 407. 3
 ridet 543. 9
 ridet 630. 5
 ridet 547. 6
 ridet 600. 577. 1
 ridet 612. 6
 ridet 307. 8
 ridet 372. 5. 485. 2. 495. 3.
 533. 16. 534. 2. 600. 8.
 633. 15
 ridet 125. 6. 133. 4. 216. 4. 293.
 6. 441. 2. 612. 12
 ridet 424. 19. 524. 6. 630. 13
 ridet 417. 6. 601. 5
 ridet 412. 3. 520. 12. 646. 3
 ridet 103. 11
 ridet 296. 1
 ridet 212. 6
 ridet 241. 3
 ridet 605. 7
 ridet 133. 12
 ridet 518. 8
 ridet 517. 3
 ridet 507. 2
 ridet 631. 7
 ripe 21. 13. 164. 7. 255. 12.
 371. 13. 484. 10
 ripe 64. 6
 ripam 174. 14
 ripam 202. 8. 265. 6. 267. 7.
 283. 3
 ripis 313. 3
 riseris 304. 10
 riseris 263. 15
 riseris 345. 8
 riseris 401. 5
 riseris 223. 7
 riseris 524. 3
 riseris 33. 7. 214. 8. 274. 12
 riseris 652. 5
 riseris 155. 18. 199. 14. 430. 3.
 435. 7. 451. 5. 660. 15
 riseris 377. 14. 513. 7. 544. 10.
 573. 9. 623. 3. 652. 5
 riseris 33. 5. 400. 14. 412. 11.
 451. 7. 500. 3
 riseris 500. 3
 riseris 92. 8. 211. 2. 277. 7. 281.
 7. 8. 305. 6. 352. 9. 628. 8
 riseris 176. 13. 219. 4. 277. 7. 442.
 8. 482. 11. 631. 6
 riseris 636. 7
 riseris 27. 4
 riseris 117. 8. 532. 12
 riseris 11. 1. 167. 3. 213. 14.
 218. 7. 542. 2. 544. 7
 riseris 210. 10. 515. 6
 riseris 223. 4. 170. 9. 576. 9.
 595. 14
 riseris 59. 3
 riseris 40. 2. 221. 6. 233. 2. 583. 13
 riseris 231. 3
 riseris 231. 8
 riseris 591. 15
 riseris 77. 8
 riseris 274. 5
 riseris 14. 4. 15. 8
 riseris 223. 3
 riseris 628. 4
 riseris 177. 2
 riseris 321. 4
 riseris 577. 2
 riseris 443. 7
 riseris 400. 12
 riseris 417. 2
 riseris 410. 2. 6
 riseris 342. 10
 riseris 331. 1. 436. 8
 riseris 153. 1. 434. 15. 565. 2
 riseris 561. 5
 riseris 385. 2
 riseris 407. 11. 494. 13. 552. 2
 riseris 309. 7. 528. 4
 riseris 372. 18. 501. 6. 532. 1
 riseris 528. 1
 Rome 183. 7. 193. 7. 274. 8.
 346. 1. 318. 7.
 300. 8. 558. 1. 582. 18. 608. 5
 Roma 404. 5
 Roma 213. 12. 270. 8. 502. 11.
 449. 7. 561. 1.
 512. 4. 513. 6. 535. 2. 562.
 3. 568. 12. 601. 10. 611. 17.
 625. 6. 618. 17
 Romani 183. 1. 419. 1. 562. 5.
 568. 2. 575. 14. 622. 12
 Romana 209. 8. 275. 4. 417.
 11. 472. 10. 477. 3. 541. 9.
 627. 12
 Romana 271. 3

Romulus 362. 9
 Romana 198. 2. 409. 16
 Romani 616. 2
 Romani equites 644. 3
 Romani pueri 658. 13
 Romanis 393. 19. 689. 6. 654. 11
 Romano 448. 3. 514. 13
 Romanos 310. 10
 Romanus 329. 8. 333. 4. 488. 7.
 640. 18
 Romanus pop. 532. 1
 Romanus 277. 1. 361. 6
 Romuli 175. 4. 287. 4
 Romulum 41. 7
 Romulus 604. 1
 rose 190. 9. 279. 5
 rosm 665. 15
 roses 184. 4
 rosa 21. 3. 106. 3. 139. 12
 rosa 102. 5. 117. 10. 222. 11.
 292. 4
 rosmum 253. 3
 rosas 231. 2
 Roscia lex 531. 7
 Roscius 506. 2. 610. 7
 rosetum 41. 2
 rostrata 320. 4
 rostris 507. 6
 rota 211. 8. 639. 7
 rotantes 293. 11
 rotatum 586. 10
 rotis 6. 4
 rotundas 491. 5
 rotundantur 551. 7
 rotundioribus 331. 7
 rotundis 488. 10. 534. 5
 rotundo 658. 11
 rotundum 80. 5
 rotundus 516. 10
 rosum pro erum 437. 12
 ruant 523. 15
 roseam 613. 5
 rubens 139. 8
 rubente 16. 2
 rubentem 408. 14
 ruber palus lib. 2. Sat. 5.
 rubere 521. 6
 rubres 612. 17
 rubicunda 582. 8
 rubiginis 458. 9
 rubiginem 278. 7
 rubus 412. 7
 rubus 418. 11
 rubus 517. 6
 rubro 100. 3. 218. 7. 510. 2
 rubus 354. 5
 rubum 71. 1
 ructator 667. 8
 rade donatum 527. 8
 rude ingratum 604. 8
 rudem belli 620. 12
 rudiculus 335. 15
 rudis 178. 1. 144. 3. 447. 2
 rubeat 424. 17

ruens 53. 4. 62. 3
 ruent v. ruunt.
 ruenter 190. 6
 ruenti 473. 20
 ruentis 12. 6. 122. 2. 467. 21.
 607. 2
 Rufinus 378. 2. 401. 6
 Rufus 512. 2
 ruga 298. 11
 rugis 531. 3
 rugosus 333. 5
 rugosus 596. 25
 ruina 167. 7
 ruina 112. 8. 180. 8
 ruina 159. 5
 ruinas 102. 7. 522. 15
 ruinis 195. 8. 301. 5
 ruis 577. 3
 ruir 17. 10. 190. 17. 263. 7.
 346. 1. 516. 12. 620. 3
 ruira 329. 3
 rumor 507. 6
 rumore 403. 2
 rumora secundo 564. 9
 rumper 248. 5
 rumpeat 303. 13
 rompere 49. 7. 543. 10. 563. 5.
 575. 6
 rumperet 326. 9
 romperis 394. 3
 rumpl l. 1. Sat. 2
 rudem 611. 14
 rupere 342. 1
 ruparis 486. 11
 rupert 336. 15
 rupes 246. 2. 252. 13. 457. 19.
 602. 1
 rupibus 166. 1
 Rupili 423. 1. 424. 10
 rupti 8. 12. 598. 8
 ruptis 513. 10
 rura 8. 1. 82. 3. 125. 4. 158.
 1. 228. 2. 287. 17. 278. 1.
 311. 3. 418. 4. 529. 17. 575.
 21. 578. 9
 rura 368. 10. 384. 12. 440. 7.
 555. 1. 564. 14. 575. 7. 579.
 8. 594. 11
 ruris 56. 7. 79. 6. 564. 2. 6.
 615. 10
 ruris 129. 3. 362. 2. 347. 1.
 387. 6. 509. 21. 516. 15. 538.
 8. 557. 4
 rus 420. 6. 509. 16. 513. 6
 rustica 128. 2. 614. 11
 rusticus 387. 7
 rusticorum 202. 2
 rusticus 115. 13. 369. 3. 451. 3.
 509. 3. 510. 15. 519. 6. 538.
 9. 560. 7. 574. 2. 620. 4.
 651. 9
 Rutuba 517. 4
 ruunt 461. 4

Sabaz 85. 3
 Sabba 435. 5
 Sabella 313. 2. 472. 4
 Sabellus 207. 2. 448. 1
 Sabellus 584. 10
 Sabina 32. 3. 69. 1. 176. 14.
 313. 19
 Sabina 203. 8. 605. 7
 Sabino 518. 11
 Sabinos 187. 8
 Sabinum 61. 1. 548. 3. 560. 2
 saccis 572. 9
 saccos 273. 14
 sacat 22. 8. 330. 15. 475. 10.
 663. 3
 sacardus 173. 2. 182. 9
 sacardus 564. 10
 sacerdotum 32. 6
 sacra 58. 1. 107. 4. 275. 12.
 210. 9. 321. 8. 336. 1. 392.
 13. 584. 15. 663. 9
 sacre 8. 6
 sacram 319. 5
 sacramentum 519. 6
 sacrate 77. 3
 sacras 10. 3
 sacraui 607. 4
 sacri 83. 5
 sacrologi 144. 2
 sacris 506. 6. 351. 6. 372. 7.
 580. 1. 652. 4
 sacro 142. 10. 146. 6. 230. 4.
 290. 7. 352. 4. 413. 2
 sacrum 179. 4. 181. 15. 267. 11.
 314. 1. 353. 3. 471. 16
 saculum v. saculo.
 sape 27. 6. 28. 10. 30. 7. 8. 55.
 1. 127. 2. 6. 133. 11. 179. 7.
 205. 10. 235. 2. 347. 10. 379.
 6. 382. 3. 183. 9. 386. 1. 2.
 389. 9. 403. 5. 415. 5. 421.
 2. 425. 2. 437. 3. 443. 7. 8.
 511. 8
 sapius 157. 7
 sava femina 42. 6. 61. 1. 82. 5.
 98. 11. 261. 5. 324. 3
 sava neut. 60. 2
 savum 24. 5. 408. 12
 savus 182. 14. 462. 8
 saviet 75. 3
 savis 40. 14. 205. 7. 215. 11.
 379. 13
 savis 101. 13. 316. 5. 320. 12
 savis 143. 6
 sava 94. 5. 210. 10. 258. 7.
 286. 1. 591. 13
 savos 141. 5. 224. 4
 savus 53. 3. 175. 4. 580. 6.
 614. 13. 623. 6
 saga 79. 3

- rectum 305. r. 374. 3. 477. 2.
 508. 12. 513. 4. 609. 1. 610.
 8. 606. 9
 ad rectum ingerit 657. 9.
 rectus 101. 3
 recumbens 181. 2
 recumbere 546. 1
 recumbit 41. 6
 recurret 503. 9
 recurrat 384. 12
 recurrentes 614. 12
 recurret 325. 13
 recurret 503. 9
 recurret 283. 12
 recurret 518. 1
 recuset 432. 6. 482. 1
 recuset 619. 4
 recusens 617. 13. 640. 4
 recuset 437. 7. 513. 2
 recuset 508. 13
 recuso 564. 10
 reducti 613. 3
 redies 16. 2. 54. 8. 295. 9.
 408. 9
 reddat 372. 19. 696. 11
 reddatur 638. 9
 redde 129. 5. 277. 5. 360. 19.
 620. 1
 redie, age 524. 3
 reddentia 574. 9
 reddere 61. 4. 161. 4. 339. 21.
 482. 13. 500. 9. 524. 14.
 632. 16. 643. 4. 657. 8. 654.
 4. 666. 14
 reddere verbum verbo 645. 8
 reddet 65. 1. 653. 19
 reddes 556. 15. 557. 1. 518. 573. 1
 reddet 253. 3. 258. 5. 402. 12
 reddidit 353. 18
 reddidit 640. 13
 reddidi 282. 13
 reddidit 35. 4.
 reddidi 302. 5
 reddi 349. 5. 515. 11. 606. 7.
 660. 5
 redditum 115. 8
 redem 482. 7
 redem domum pedus, etc. 496. 6
 redempt 267. 13. 640. 1
 redcat 13. 13
 redcat 73. 7. 561. 2. 630. 12
 redegit 104. 6
 redemptor 176. 2. 628. 2
 redeo 374. 4. 417. 8. 423. 9
 redeo 228. 10. 283. 2. 292. 8
 redeore 206. 9
 redeo 297. 17
 redi 277. 4
 redibit 194. 9. 526. 12
 redient 226. 9. 400. 2
 redigatur 370. 10
 redit 286. 10
 redire 228. 2. 362. 2
 redire 10. 5
 redit 524. 7
 redit 210. 1. 278. 14. 286. 5.
 558. 5. 607. 3. 659. 2
 redit ad re 652. 17
 redit 208. 2
 reditum 277. 3. 141. 16. 316. 12.
 543. 11. 646. 10
 reditur 482. 4
 reditus 197. 2. 148. 13. 602. 6
 redonabo 122. 10
 redonavit 127. 3
 reduent 341. 5. 484. 10
 reducia 130. 2
 reducit 137. 13. 266. 7. 617. 8
 reducta 56. 8. 312. 6
 reduction 591. 9
 refeceris 192. 2
 refectus 652. 15
 refer 198. 6. 558. 10. 561. 6.
 588. 7
 referam 42. 2. 552. 5
 referat 404. 15
 referat imperion. 371. 4
 refert 319. 8
 refrenda 513. 14
 referendit 606. 14
 referent 47. 1
 referente 256. 8. 282. 12
 referentes 418. 20
 referentia 168. 17
 refero 421. 2
 referre prima brev. 185. 5. 642. 12
 referre prima longa 392. 14. 414. 7
 refertur 553. 8
 refertur 606. 10
 refert 559. 1
 refert persona prima brev. 194.
 11. 204. 10. 350. 1. 589. 17. 613. 8
 refert prima longa 424. 6. 514.
 17. 633. 4
 refertur 594. 13. 649. 5
 referunt 298. 13. 619. 1
 rehet 422. 11
 rehet 8. r. 596. 14. 617. 7
 rehta 331. 5
 rehtit 594. 7
 rehtio 81. 5
 referimiet 515. 5
 reformido 512. 2
 refranare 142. 9
 refract 319. 9
 refringt 102. 3
 refringit 102. 3
 refugit 9. 4. 238. 10. 635. 9
 refugens 100. 6
 refulsit 41. 6
 regale 621. 1. 625. 15
 regales 289. 7. 370. 6
 regali 259. 6. 612. 8
 regem 512. 2
 regat 15. 3. 650. 8
 rego nomen. 101. 8. 193. 4. 229.
 4. 350. 7. 394. 9. 384. 5
 Rege propr. 413. 1. 424. 16
 rego verb. 519. 9
 Rege 423. 6. 9. 425. 7
 regit 423. 1
 regit 149. 7. 173. 5. 224. 3.
 180. 3. 388. 2. 423. 6. 417.
 5. 536. 5. 566. 4. 663. 19
 regit 41. 1
 regit nomen 620. 17
 regi verb. 656. 1
 regia 567. 2
 regia Roma 558. 1
 regis 152. 1
 regiam 105. 2. 162. 6
 regibus 1. 1. 87. 4. 282. 2. 424.
 1. 587. 3. 4
 regina 83. 2. 103. 7. 186. 1.
 147. 11. 360. 6. 551. 10
 regio 307. 10. 578. 2
 regione 544. 1
 regit nom. 11. 9. 423. 4
 regit opus 641. 8
 regit verb. 57. 1. 521. 7
 regit 189. 7. 209. 9. 241. 1.
 282. 1. 294. 11. 299. 6
 regium 120. 7
 regium 178. 6. 352. 13. 667. 4
 regna 143. 9. 168. 4. 189. 5
 302. 12. 351. 2. 622. 9
 regna vial 20. 1. 2
 reguato 183. 1
 reguato 192. 2
 reguato 115. 3. 256. 15
 reguator 260. 10
 regnavit 260. 10
 regat 47. 7. 114. 7
 regnet 556. 1
 regno nomen 652. 4. 413. 2
 regno verb. 514. 8
 regnum 41. 8. 49. 8. 116. 4.
 225. 16. 270. 3. 272. 6. 393.
 2. 414. 9. 571. 8
 regula 392. 14
 Reguli 193. 8
 Regulum 41. 11
 regim 10. 8. 511. 5. 142. 3. 163.
 3. 171. 4. 236. 3. 253. 1. 296.
 6. 394. 3. 440. 4. 456. 5. 476.
 3. 554. 12. 583. 8. 586. 4
 603. 6. 618. 3. 641. 16. 664. 4
 rei a reut 418. 9
 rei a re 224. 13. 244. 12
 reit 291. 9
 reit 468. 11
 reit 210. 4. 286. 7
 reit 100. 7. 212. 9
 reit 86. 1
 reit 528. 9
 reit 351. 9
 reit 444. 6
 reit 212. 14
 reit 533. 2
 reit 313. 14
 reit 128. 2. 268. 12. 464. 8
 561. 2

- relicus 113. 4. 309. 13. 33m 4.
 351. 5. 612. 16
 relicto 36. 2
 relictos 95. 1
 relictum 271. 6
 religat 91. 7
 religat 21. 6
 religat 405. 13
 religata 140. P. 293. 5
 religio 435. 7
 relinquam 170. 5. 433. 6. 557. v7
 reliquit 371. 7
 relinquentis 441. 2
 relinquent 509. 12
 relinquent 152. 2
 relinqueret 543. 1. 648. 12
 relinqueret 197. 4
 reliquos 510. 9
 relinqui 663. 2
 reliquit 157. 2. 191. 10. 647. 4
 relinquent 133. 10
 reliquerit 484. 6
 reliquit 504. U. 578. 5
 reliquit 547. 11. 552. 18. 611. 14
 reluctantes 272. 7
 rem 23. 3. 101. 6. 312. 9. 376. 6. 380. 14. 385. 2. 390. 12. 397. 3. 12. 400. 6. 437. 6. 409. 5. 476. 3. 503. 6. 513. 7. 583. 15. 610. 11. 613. 13
 rem, id est, materiam 672. 13. 14
 rem auge 559. 12
 rem facias 551. 10
 rem bene gerere 561. 4
 rem gerat 561. 4
 rem tentare 652. 15
 rem tuam, id est, bona tua 656. 2
 rem unam 639. 14
 remeant 58. 2
 remeire 419. 19
 Remi 330. 12
 remigi 330. 8
 remigat 352. 7
 remigio 42. 4
 remigium 553. 11
 remis 104. U. 641. 8
 remittet 647. 5
 remittit 493. 6
 remissus 395. 13
 remissio 372. 19
 remitto 506. 8
 remittit 139. 1
 remittit 522. 12. 660. 6
 remittit 621. 2
 remittit, i. e. remittit 470. 3
 remissum 308. 4
 remos 336. 1
 remota est 658. 15
 remouit 115. 1. 168. 1. 301. 5. 372. 3. 303. 1. 315. 14
 remota 117. 2. 646. 7
 remotos 415. 7. 483. 4
 remittit 81. 2. 662. 8
 removere 499. 9
 removi 504. 2
 remouit 193. 12
 remouit 211. 4
 remouens 335. 14
 remouit 348. 1
 remouit 184. 1
 remouit 641. 13
 remouit 345. 5
 remouit 474. 9. 551. 1
 remouit 115. 11
 remouit 123. 1. 163. 2. 199. 6
 remouit 338. 20
 remouit 507. 10
 remouit 584. 10
 remouit 609. 8
 reparant 181. 13
 reparare 184. 8. 495. 2
 separata 89. 8
 reparavit 105. 1
 repetens 194. 8
 repetens 622. 7
 repetere 511. 6. 524. 15
 repetitor 655. 6
 repetit 664. 3
 repetitor 331. 3
 repetat 552. 9
 repetat 249. 1. 551. 2
 repetens 213. 4
 repetens 110. 6. 488. 3. 127. 7
 repetet 49. 6
 repetit 219. 6. 435. 9. 534. 3
 repetita 684. 4
 repetitum 542. 9
 repimus 406. 5
 reponens 52. 2
 reponere 557. 13
 reponet 491. 4
 reponit 134. 13. 650. 1
 reponit 30. 5. 644. 10
 repositum 334. 7
 reposito 192. 12
 repositum 332. 1
 reposita 457. 13
 repositum 598. 7
 reprehendere 473. 4. 640. 6
 reprehendit 600. 8
 reprehendi 494. 11. 610. 12
 reprehendit 656. 10
 reprehendit 418. 12
 repimus v. repimus.
 reprehendit 593. 9
 reprehendit 441. 1
 reprehendit 440. 2
 repens 557. 4
 reptare 544. 4
 repugnant 391. 6
 reptum 121. 9
 reptum 510. 3
 reptum 510. 14
 requiem 560. 3
 requiet 102. 2
 requiro 579. 9
 sero 434. 1
 exil' 471. 20
 rerum 178. 8. 291. 2. 305. 8. 331. 7. 519. 12. 581. 13. 412. 1. 410. 7. 442. 3. 515. 15. 524. 6. 534. 8. 536. 13. 640. 14. 62. 651. 14
 rerum caput et solus 589. 7
 rerum fluctibus in mensis 628. 14
 rei 42. 6. 270. 1. 286. 1. 377. 9. 382. 2. 388. 16. 390. 2. 420. 4. 446. 14. 470. 15. 482. 8. 497. 17. 549. 3. 567. 15
 rei suppl. familiaris 380. 11. 465. 7. 497. 2
 533. 1. 538. 18. 568. 15. 175. 12. 592. 14. 612. 1. 653. 12
 rei, id est, materia 640. 5
 rei conica 642. 14
 rei altera thesios possit opem 654. 9
 rei romane 572. 3
 rei plural. 110. 5. 117. 11. 382. 13. 392. 17
 417. 7. 418. 10. 461. 6. 488. 6. 490. 2. 525. 1. 528. 10
 rei id est, facinora 496. 7. 518. 8
 rei aduerse 525. 10
 rei gesta 641. 16
 rei gesta 512. 7. 628. 7
 rei Italici 603. 2
 rei secunda 516. 1
 rei omnes 643. 17
 reuocari 641. 15
 reuocatur 543. 7
 rescribo 548. 8
 rescribere 489. 7. 543. 15
 reuocat 38. 5
 reuocat 108. 2
 residans 170. 9
 resignat 555. 9
 resigno 558. 13. 557. 8
 resouent 84. 3
 resouit 471. 9
 resouent 27. 2
 resonare 513. 3
 resonant 419. 6
 resonat 131. 8. 480. 7
 resonat 184. 14
 resonare 189. 3
 resonare 481. 3. 658. 5
 respiciere 534. 10
 respiciit 17. 4. 511. 1
 responde 498. 2
 respondet 501. 2
 respondet 431. 7
 respondero 433. 1. 476. 6. 542. 15. 604. 5
 responderet 301. 9
 responderet 479. 8
 responderet 419. 3. 583. 12
 responderet 271. 3. 434. 15. 569. 4
 respondit 532. 5
 responsa 361. 14. 418. 8
 respondere 516. 2. 531. 13

saepes 127. 4. 276. 25.	sanctarum 450. 23.	sat 168. 9.
saeculi 339. 4.	sanctior 234. 4.	satelles 105. 3. 528. 8.
Sagana 322. 12. 428. 4. 429. 6.	sancto 227. 4.	satellites 223. 9.
Sagum 410. 1.	sancitum 583. 1. 590. 5. 607. 9.	satietate 13. 5.
agat 635. 14.	sane 473. 4. 559. 2. 579. 5. 589. 6. 631. 2. 604. 3.	satira 448. 1.
agax 671. 13.	sanguine 34. 3. 404. 2. 414. 5. 421. 3. 101. 3. 204. 11. 210. 7. 217. 8. 322. 6. 477. 7. 497. 6.	satirio 10. 1. 47. 4. 145. 2. 167. 8. 212. 8. 223. 3. 234. 1. 380. 4. 388. 4. 400. 7. 460. 12. 472. 7. 491. 13. 508. 1. 529. 2. 580. 11. 637. 4. bis 668. 8.
agat 248. 6.	sanguis 77. 8.	satir superque 312. 3. 312. 10.
agat 83. 9. 137. 6. 145. 6. 233. 6. 518. 9.	sanguinem 266. 4.	satir sat 375. 1. 380. 12. 381. 3. 390. 2. 402. 18. 406. 7. 432. 7. 443. 12. 472. 14. 491. 2. 556. 6. 566. 17. 597. 6. 661. 1.
agat 63. 6. 199. 10.	sanguis 77. 8.	satir sat 372. 17.
agum 314. 11.	sanguinem 266. 4.	teur 374. 18. 557. 9.
salicem 1. 1. Sat. 2.	sanguis 320. 6. 346. 8.	Saturniano 412. 4.
Salaminus 279. 11. 28. 8.	sanguis 73. 2. 120. 6. 232. 17. 301. 9. 543. 8. 616. 10.	Saturnus 404. 3.
Salaminus 51. 2.	sani 479. 5. 480. 8.	Saxoni 411. 9.
sale 433. 3. 49. 3. 11. 524. 10. 627. 9.	sanis 214. 5.	Saxoni numerus 675. 8.
cum sale panis 461. 5.	sapient 480. 3. 483. 3.	Saturus 43. 1. 466. 6.
salebras 589. 15.	sapius 133. 1.	Satyr v. satira. 1.
sales 654. 18.	sapo 389. 7. 631. 9.	Satyr 8. 15. 504. 3. 597. 12. 622. 23. 3.
salen 408. 6.	sapos 390. 7. 478. 9. 656. 14.	satyrorum 166. 4. 612. 15.
Salerni 578. 1.	sapient 412. 14. 535. 3. 583. 2. 592. 15.	satyros 652. 1. 6.
Salerni 510. 11.	sapius 403. 6. 408. 4. 420. 2. 422. 15. 424. 4. 433. 12. 485. 5. 489. 14. bis. 629. 4. 534. 13. 538. 1.	satyrus 652. 1. 6.
Salernus 183. 2.	sapienter 605. 6.	satyrus 652. 1. 6.
salis 576. 13.	sapient 630. 7. 544. 9. 681. 3. 692. 12. 631. 7. 632. 2. 637. 13.	satyrus 652. 1. 6.
salicito 420. 6.	sapient 651. 8.	satyrus 652. 1. 6.
salicem 279. 9.	sapius 38. 9. 591. 3.	satyrus 652. 1. 6.
saliet 655. 15.	sapiet 412. 9.	satyrus 652. 1. 6.
saligne 406. 1.	sapiens 27. 7. 370. 5. 393. 4. 6. 7. 11. 402. 11. 442. 13. 452. 3. 458. 2. 461. 11. 491. 9. 513. 13. 516. 7. 534. 12.	satyrus 652. 1. 6.
salinum 156. 5.	sapientio 467. 10. 544. 5.	satyrus 652. 1. 6.
salis 385. 4.	sapientem barbum 66. 14.	satyrus 652. 1. 6.
salis verb. 164. 11.	sapienter 138. 6. 191. 15. 566. 16.	satyrus 652. 1. 6.
Sallum 102. 2. 264. 8.	sapientia 450. 4. 520. 2. 536. 8. 543. 2. 603. 8.	satyrus 652. 1. 6.
salium 506. 2.	sapientia prima est stulticia carnis. 330. 1.	satyrus 652. 1. 6.
Sallusti 124. 3.	sapientia 94. 8. 254. 2.	satyrus 652. 1. 6.
Sallustius 379. 14.	sapientior 407. 16. 482. 8. 632. 14.	satyrus 652. 1. 6.
sal 354. 9.	sapientium 235. 4.	satyrus 652. 1. 6.
salis 248. 10. 477. 1.	sapientius 467. 20.	satyrus 652. 1. 6.
salis 424. 19.	sapientum 444. 12.	satyrus 652. 1. 6.
salus 413. 1.	sapis 681. 6.	satyrus 652. 1. 6.
salutare 410. 2.	sapis 609. 6.	satyrus 652. 1. 6.
salut 447. 3.	sapiunt 667. 7.	satyrus 652. 1. 6.
salutem 419. 7.	saporem 174. 10. 432. 4.	satyrus 652. 1. 6.
salter 508. 9.	saporum 491. 1.	satyrus 652. 1. 6.
salubris 118. 2. 635. 16.	Sappho 146. 1. 599. 12.	satyrus 652. 1. 6.
salus 189. 1.	sarcina 373. 6.	satyrus 652. 1. 6.
salubrem 650. 9.	sarculo 7. 6.	satyrus 652. 1. 6.
salubres 323. 10. 360. 2. 424. 13.	Sardinia 88. 6.	satyrus 652. 1. 6.
salubritas 407. 1.	Sardis 562. 1.	satyrus 652. 1. 6.
salubritas 407. 1.	Sardo 601. 14.	satyrus 652. 1. 6.
salva 97. 1.	Sardus 385. 3.	satyrus 652. 1. 6.
salvere iubes 359. 9.	Sarmeni 409. 5. 1.	satyrus 652. 1. 6.
salvare. iubeamus 364. 2.	Sarmenus 409. 9.	satyrus 652. 1. 6.
salvo 432. 1.	parta 543. 6.	satyrus 652. 1. 6.
salvandi 450. 5.		satyrus 652. 1. 6.
salvati nomen 378. 6.		satyrus 652. 1. 6.
salut 642. 12.		satyrus 652. 1. 6.
salutem 372. 10. 503. 4.		satyrus 652. 1. 6.
salvus 556. 1.		satyrus 652. 1. 6.
Samio 388. 3.		satyrus 652. 1. 6.
Sammites 689. 10.		satyrus 652. 1. 6.
Samus 567. 2. 568. 12.		satyrus 652. 1. 6.
sane 453. 9.		satyrus 652. 1. 6.
sancimus 289. 23.		satyrus 652. 1. 6.
sanctum 12. 4.		satyrus 652. 1. 6.

- señilibus 350. 2.
 redit 583. 12
 sectione 555. 6
 sectionibus 182. 6. 149. 7
 sedula 544. 6
 sedulitas 555. 8. 622. 16
 sedulus 107. 2. 411. 1. 575. 5.
 617. 5
 segis 238. 6. 556. 11. 560. 11
 segestes 88. 6. 632. 22
 segestis 215. 5
 segnes 235. 7. 471. 8
 segal 217. 4
 segolis 429. 11
 segulus 649. 6
 seicilis 402. 19
 seilis 420. 1
 semel 75. 8. 82. 1. 194. 12. 147.
 12. 258. 6. 268. 9. 269. 1.
 264. 7. 289. 10. 299. 1. 323.
 10. 244. 15. 359. 12. 397. 16.
 447. 3. 501. 12. 515. 21. 639.
 4. 651. 4. 667. 5.
 Semetipsum 57. 1
 Semetipsum 61. 2
 semet 509. 8
 semetipsum 390. 5
 semet 419. 3
 semina 350. 6. 482. 15.
 semis 619. 3
 semita vix fallentis 596. 13
 semota 605. 3
 semoti 8. 2
 semper 22. 5. bis. 78. 10. 92.
 1. 98. 11. 124. 3. 133. 6.
 134. 1. 9. 152. 5. 139. 7.
 212. 8. 244. 12. 255. 6. 295.
 3. 359. 10. 357. 3. 362. 10.
 372. 15. 374. 9. 427. 7. 641.
 1. 649. 4. 650. 13
 senator 419. 2. 420. 14
 sena 427. 2. 501. 13. 15
 senecta 636. 1
 senecta 124. 6. 148. 5
 senectem 90. 4
 senectus 137. 10. 332. 4. 341. 1.
 449. 5. 450. 7. 602. 4
 senectutis 351. 5
 senem 354. 13. 440. 3. 502. 2.
 648. 15
 senes 133. 13. 399. 12. 530. 15.
 532. 10. 610. 10.
 senescens 527. 8
 senescit 560. 9
 senex 555. 5. 472. 70. 483. 10.
 644. 5
 seni 232. 4
 senibus 529. 1
 senile 316. 2
 seniles 649. 21
 seniter 501. 17
 seniorum 445. 3. 659. 10
 senilis ex. 1. 442. 5
 senis genit. a senex 447. 23. 450.
 6. 607. 11
 senium 593. 17
 senos 653. 17
 senosere 273. 7
 senil 128. 2
 sensibus 342. 7
 sensimus 523. 2
 sensie 195. 4. 279. 8. 470. 9
 sensu 389. 12. 400. 8. 549. 8
 sensus 191. 6. 11
 sententia 347. 8. 378. 7. 437. 1.
 514. 2. 587. 7. 612. 1.
 651. 15
 sententiarum 191. 2
 sentiant 250. 6
 sentiat 544. 9
 sentit 258. 5
 sentimus 405. 15
 sentire 362. 16. 597. 2.
 sentis 254. 4. 434. 11. 513. 3.
 595. 16.
 sentie 476. 4. 533. 5. 575. 17.
 586. 3. 613. 12. 632. 23. 641. 9.
 sentiunt 175. 10.
 sentum 82. 4. 427. 14
 separatis 168. 1.
 seponere 655. 1.
 sepositi 509. 7.
 septem 213. 3. 358. 3. 560. 4. bis.
 608. 12.
 septem millia 531. 2.
 Septembris 582. 16
 Septimi 124. 1.
 Septimium 548. 4
 Septimius 563. 1.
 septimus 506. 7.
 sepulchris 429. 1.
 sepulchri 164. 3. 172. 12.
 sepulchris 112. 6. 322. 4. 374. 2.
 sepulchro 215. 19. 470. 1. 476. 10.
 sepulchrum 134. 9. 427. 1. 502. 13.
 sepultra 290. 8.
 sepultra 611. 2
 sequar 431. 12. 552. 3. 2. 562.
 2. 653. 4
 sequere 295. 3
 sequemur 309. 6
 sequentes 368. 2. 374. 1. 499. 3
 sequemur 679. 15
 sequere 629. 7. 644. 9
 sequeretur 402. 9. 419. 12
 sequeretur 475. 4
 sequeretur 427. 4
 sequitur 122. 11. 151. 2
 sequi 50. 8. 71. 7. 246. 8. 566.
 19. 628. 10. 632. 4
 sequitur 224. 5. 518. 8
 sequor 264. 18. 433. 8. 467. 13
 sequuntur 400. 12. 607. 7
 sera 106. 4. 208. 4. 214. 14
 Beras 43. 11
 serenda 640. 12
 sereno 105. 3. 344. 1
 Serres 255. 15. 305. 1
 seri stultiorum 438. 4
 seria 359. 13. 462. 7. 643. 15.
 652. 6. 667. 2
 Sericas 85. 9
 sericos 351. 15
 series 260. 3. 655. 6
 seriis 138. 11
 sermo 398. 11. 438. 6. 452. 2.
 508. 8
 sermone 389. 11. 437. 3. 464. 2.
 488. 6. 547. 3. 603. 4. 628.
 14. 643. 3. 652. 9
 sermonem 640. 12
 sermones 183. 5. 206. 5. 261. 6
 sermoni 598. 5. 11
 sermonibus 254. 10. 502. 8. 615.
 5. 627. 7. 642. 6
 sermone 423. 7
 sermonum 544. 1. 641. 12
 serpens 348. 5. 387. 5
 serpente 317. 4
 serpentes 105. 4. 418. 13. 638. 15
 serpentibus Afria pejor 315. 4
 serpentium 309. 12
 serpit humi 639. 15
 serua nomen 119. 3
 serua verb. 468. 2
 servabit 574. 1
 servabit 540. 3
 servanda 659. 5
 servitorem 548. 9
 servare 116. 9. 373. 4. 402. 11.
 549. 2. 552. 8. 602. 2. 641.
 11. 659. 3
 servaret 611. 10
 servari 667. 14
 servas 254. 6. 477. 2. 564. 6.
 600. 9
 servastis 631. 18
 servat 359. 13. 388. 16. 508.
 11. 584. 2. 654. 3
 servata 151. 4
 servate 582. 5
 servatis 476. 8
 servatura 299. 11
 servavit 419. 8. 433. 14
 servus 110. 3. 99. 10. 537. 10.
 595. 13
 servet 583. 9
 servetur 645. 1
 Servi 444. 8
 servit 115. 3
 servit 85. 6. 556. 12. 685. 10.
 servile 518. 4
 servium 340. 5
 servitibus 428. 11
 Servilio 520. 8
 servire 333. 9
 servis 353. 3. 458. 5. 522. 2.
 651. 12
 servis verb. 516. 9

servit 208. 3. 415. 5. 506. 10.
 struio 502. 9
 servitus 133. 9
 Servius 448. 13. 474. 14
 servo nomen 373. 12. 516. 3.
 585. 3
 servorum 612. 17
 servos 371. 13. 386. 2. 411. 5.
 419. 3. 434. 9. 471. 6. 472.
 10. 533. 0
 veram 513. 11
 servus 13. 13. 50. 9. 615. 11
 servum 390. 4. 532. 11
 servum patus 590. 2
 servus 482. 8. 511. 1. 515. 10.
 514. 8
 servum pecus 699. 2
 servus 472. 8. 511. 1. 515. 10.
 514. 8
 sesquipedalia verba 643. 5
 sestor 631. 9
 sesturi 648. 9
 sestertia 560. 4. 623. 19
 Septi v. Sexil.
 setiba 352. 6
 setosam 409. 14
 seta quod 448. 4. bis.
 seta 11. 12. 16. 11. 20. 6.
 27. 9. 10. 37. 4. bis 43. 8.
 47. 9. 117. 1. 2. 139. 13.
 bis. 160. 2. 186. 2. 3. 187.
 8. 9. 10. 201. 7. 8. 234.
 2. 3. 4. 244. 5. 6. 653.
 11. bis.
 seque 208. 10
 severa 110. 3. 302. 4
 severi 918. 3. 612. 5
 severis 588. 2. 615. 12
 seversus verb. 58. 1
 severo 593. 12
 severorum 643. 15
 severus 98. 13. 338. 6. 547. 3
 tex 531. 2
 sextarius 372. 10
 Sexti 20. 0
 Sexuplum 555. 2
 Sexilli 568. 10
 si 7. 2. 4. 9. 2. 5. 45. 4. 153.
 5. 123. 1. 131. 1. 3. 258.
 11. 13. 263. 7. 271. 4. 287.
 1. 296. 13. 297. 6. 371. 9.
 12. 382. 3. 12. 384. 5. 385.
 5. 6. 402. 12. 403. 17.
 418. 13
 si predia 582. 15
 si col 308. 8. 476. 3
 si forte 402. 18. 501. 1. 553.
 16. 542. 9. 570. 7. 600. 11.
 609. 7. 640. 13. 644. 10
 si libet 270. 15
 si licet 500. 5
 si modo 781. 11. 389. 17. 585.
 15. 634. 19

I N D E X

si memini 520. 8
 si non 193. 12. 415. 10. 426. 2.
 509. 7. 533. 10. 554. 6.
 650. 8
 si possis 531. 11
 si potes 324. 3
 si que 220. 10. 401. 7
 si quem 481. 1
 si quid potest 571. 10
 si quid 51. 1. 222. 3. 268. 4.
 289. 1. 317. 9. 344. 11. 331.
 21. 391. 7. 401. 16. 413. 4.
 429. 2. 486. 12. 492. 2. 520.
 12. 605. 1
 si quis 251. 17. 252. 3. 316. 1.
 329. 1. 389. 1. 375. 5. 377.
 9. 389. 9. 390. 4. 393. 3.
 398. 4. 399. 13. 416. 7. 442.
 5. 448. 15. 449. 2. bis. 417.
 4. 471. 10. 472. 4. 5. 472.
 2. 7. 482. 11. 480. 14. etc.
 si quis forte 624. 2
 si quos 314. 9. 471. 12
 si quod 338. 0
 si tamen 17. 7
 si vero 663. 7
 si vis 391. 9. 506. 6. 557. 6.
 643. 10
 si volet 583. 14
 sibi 125. 4. 196. 5. 367. 1. 369.
 18. 372. 11. 377. 6. 380. 4.
 383. 14. 386. 9. 393. 6. 403.
 4. 416. 11. 419. 10. 21. 443.
 5. etc.
 sibilis 372. 2
 Sibyllini 358. 1
 sic 15. 1. 1. 27. 7. 28. 3. 41.
 5. 52. 8. 83. v. 121. 2. 3.
 122. 16. 130. 2. 139. 12. 159.
 11. 183. 13. 250. 9. 277. 15.
 287. 9. 301. 11. 326. 3. 332.
 3. 372. 2. 383. 2. 386. 9.
 393. 11. 12. 401. 16. 463. 8.
 479. 4. 473. 16. 495. 9. etc.
 sic pro utinam 485. 4
 sic est 320. 10
 sic dicit placitum 504. 8
 sic placet 347. 14
 sic visum pro sic placet 93. 10
 sic ut 378. 16. 430. 7
 Siccambri 303. 5
 Siccambros 467. 12
 Siccana 353. 6
 Siccarius 395. 4
 sicca 214. 7
 siccus 19. 2
 siccet 486. 10
 siccatus 99. 8
 siccet 314. 4
 Néel 299. 4
 siccip 17. 2. 58. 3. 350. 6. 488.
 12. 508. 2
 siccus 453. 2. 483. 9. 507. 2

Sicals 189. 14
 Sicalus 127. 13. 174. 9
 Sicalus 273. 2
 Sicali 539. 3. 607. 2. 667. 14
 Sicalis 570. 1
 Sicalum mare 141. 2
 sicut 372. 1. 379. 13
 sidera 9. 5. 23. 2. 154. 4. 175.
 9. 203. 6. 311. 16. 144. 2.
 311. 5. 470. 4
 sidere 176. 9. 210. 3
 sideram 177. 3. 300. 8
 Sionis 350. 10
 Sionis 365. 11
 sidus 41. 2. 287. 11. 309. 19.
 336. 4. 359. 414. 17
 sigilla 633. 18
 sigilla grata pudico 601. 3
 signet pro sigilla 506. 5
 signs 133. 2. 144. 1. 165. 11.
 304. 6. 333. 8. 305. 5. 487. 4.
 594. 5. 622. 4
 signat humum 648. 5
 signata 373. 2
 signatum 641. 2
 signi 422. 6
 signis 27. 9. 206. 9. 412. 1
 signo 406. 3
 signo lagena laro 631. 13
 signum atrum 606. 10
 siliant 287. 1
 siliat 502. 1
 silebo 401. 13. 100. 10
 silenti 707. 14
 silencio 145. 5. 179. 3. 264.
 16
 silentium 324. 7. 326. 9. 337. 13
 Siletus 653. 3
 siliquis 613. 1
 silius 387. 15
 silva, etc. v. sylva
 sim 400. 7. 417. 10
 simile 40. 19. 403. 14. 466. 10.
 471. 5
 simidum 222. 8. 232. 6. 409. 10.
 468. 6
 similes 443. 3
 simili 272. 6. 393. 2. 603. 2
 similia 20. 5. 140. 6. 383. 9. 399.
 17. 502. 1. 654. 1
 similibus 630. 19
 similit 438. 1
 Simos 341. 15
 Simone 553. 2
 simplex 21. 7. 333. 13. 458. 7.
 12. 493. 1. 634. 11. 654. 14
 simplex et unum 659. 11
 simplices 133. 5
 simplici 107. 1. 309. 13
 simplicior 589. 9
 simul 64. 6. 101. 3. 217. 5. 372.
 13. 444. 7. 8. 488. 8. 509.
 19. 520. 11. 639. 7

simul

771

- stibium 547. 12
 solutus 341. 4. 505. 11. 508. 5
 somai 4. 4. 1
 somnia 4. 5. 3. 607. 7. 635. 14.
 654. 7
 somnia 264. 17
 somnium 251. 14
 somno 185. 10. 445. 4. 507. 17.
 518. 7. 628. 8
 somnos 74. 3. 156. 6. 320. 6
 527. 4. 342. 8. 405. 9. 563. 5
 somnum 139. 6. 174. 12. 214. 4.
 547. 2. 557. 9. 660. 17
 somnus 174. 12. 215. 4. 411. 12.
 588. 2
 somnus prope rivum 576. 15
 sonaba 417. 6
 sonant 340. 10
 sonante 332. 5. 347. 3
 sonantem 146. 2. 190. 3. 280. 2
 sonari 353. 14
 sonat 479. 11
 sonaturum 391. 7
 sonent 479. 10
 sonitum 112. 8
 sonitus 8. 8
 sonu 147. 8. 663. 7
 sonum 100. 9. 670. 15. 515. 1.
 628. 15. 655. 2. 660. 5
 sonus 352. 8
 Sophocles 610. 4
 sopor 72. 5
 sopore 524. 12
 sopori 512. 7
 Sordace 31. 4
 Sordo 578. 20
 sordent 567. 8
 sordid 418. 15. 435. 7
 sordescere 601. 11
 sordet 595. 5
 sordidus 353. 20. 450. 4. 502. 15
 sordida 547. 14
 sordidus 170. 9
 sordidus 111. 5. 160. 9
 sordidum 295. 11
 sordidus 81. 8. 157. 9. 156. 7.
 372. 1. 375. 11. 376. 8. 474. 10
 soror 72. 6. 215. 10. 450. 4. 509. 8
 sorore 184. 12
 sororem 473. 5
 sorores 72. 4. 151. 7. 215. 6
 sororibus 351. 9. 283. 1
 sororum 117. 11
 Sors 52. 10. 110. 11. 575. 8
 sorte 275. 2. 246. 10. 342. 8. 410.
 10. 320. 10. 666. 15
 sorte suppletur 633. 11
 so tem 137. 12. 367. 2
 sortes dicte 664. 1
 sortire 20. 12
 sortitum 631. 15
 sortis 294. 9
 sortis 509. 4. 642. 17
 sortis 310. 4
 sortitur 174. 6
 sortitus 417. 16
 Sotus 600. 2
 Soturnum 601. 2
 sospes 101. 4. 104. 6
 sospite 83. 3. 360. 11
 sospitus 207. 5
 sospitum 210. 8
 spadousibus 333. 6
 spargus 653. 1
 sparge 212. 2. 502. 15
 spargens 322. 13
 spargens 131. 1
 spargere 212. 2. 547. 6
 sparges 126. 6
 spargit 293. 8
 spargit 477. 1
 spargit 219. 2
 spars 524. 10
 sparsisse 144. 7
 sparsum 233. 12. 495. 5
 sparsum 220. 10
 sparsus 346. 4
 sparsus 422. 6
 sparsus 475. 15
 spatia 557. 16. 573. 6
 spatio 277. 11
 spatii brevis 38. 2
 spatium 510. 1
 spe 444. 11. 550. 2. 579. 10.
 707. 2. 614. 6. 644. 18
 specie 635. 9
 specie recti decipiamur 639. 10
 speciem 591. 2. 496. 9
 speciem ludentem dicitur 631. 3
 species 455. 4. 477. 9. 543. 11.
 552. 10. 638. 8
 speciosa 259. 2. 630. 15. 645. 8.
 658. 7
 speciosus 594. 3
 speciosum 584. 6
 spectabant 417. 7
 spectacula 82. 2. 454. 6. 610. 10
 spectaculo 323. 5
 specticulum 339. 10. 424. 11
 spectanda 404. 1. 549. 8
 spectandum 640. 2
 spectandus 301. 5
 spectant 550. 8
 spectante 553. 8
 spectantia 532. 6
 spectantis 643. 6
 spectantur 619. 3
 spectare 455. 8. 608. 1. 601. 1
 spectaret 618. 9
 spectasse 524. 2
 spectat 116. 7. 483. 18. 607. 5
 spectata 620. 15. 650. 1
 spectator 617. 5. 647. 2. 652. 4
 spectatrix 619. 15
 spectatum 527. 2. 638. 3
 spectaverat 507. 4
 spectremus 629. 6
 spectus 549. 5
 species 332. 8. 531. 10
 speculo 292. 6
 specus 245. 2
 spean 20. 3. 58. 3. 276. 2. 509. 16.
 552. 17. 497. 16. 499. 4.
 558. 14. 543. 2
 extra speciem venit cactus. 654.
 14. v. intra.
 speca mentica seges 560. 12
 sperabitur 545. 4
 speramus 620. 11. 659. 4
 sperare 104. 2. 295. 4
 speras 383. 11
 sperat 21. 6. 137. 11
 speratum 604. 6
 speravit 421. 6
 speret 46. 5. 283. 7
 speret 673. 5
 spernat 640. 10
 sperne 32. 12. 87. 1. 433. 3.
 443. 3. 559. 2
 spernere 541. 1. 158. 3. 183. 13
 spernit 8. 5. 179. 2. 455. 7. 534.
 3. 556. 10
 spes 99. 2. 264. 10. 276. 11.
 294. 13. 550. 10. 584. 5. 596. 9
 spes plural. 297. 4. 543. 8. 547.
 9. 593. 3
 species 360. 1
 spiculis 50. 7. 254. 10
 spinas 575. 1
 spinis 656. 2
 spirabat 299. 6
 spirat 289. 2. 616. 4
 spiritus 352. 17
 spiritum 115. 1. 138. 1. 282. 10.
 485. 3
 spiritus 159. 9. 214. 5. 286. 2.
 337. 15. 398. 9
 spiro 271. 4
 spissa 153. 3. 252. 5. 651. 1
 spissus 270. 6. 662. 5
 spitalis 600. 6
 splendent 155. 4. 633. 13
 splendentis 61. 6
 splendet 156. 5. 181. 2. 546. 7
 splendida 215. 7. 471. 7. 621. 4.
 splendide 215. 2
 splendidi 218. 2. 224. 13
 splendidi 587. 10
 splendor 397. 8
 splendoris 630. 10
 sponsa 516. 5
 spondens 654. 3
 spondere 665. 8
 sponsa 106. 10. 599. 14
 sponso 575. 5
 sponso 25. 6
 sponsorem 505. 2
 sponsus 214. 17
 sponsum id est ad spondendum
 617. 14
 sponsus 178. 2

- sponta sua 598. 5
 apertus 338. 13
 spargo 499. 8
 squilla 528. 1
 squilla 492. 8
 stabant 437. 9
 stabat 427. 1. 428. 12
 Staberii 470. 3. 8
 stabiles 654. 3
 stabilis 359. 12
 stabis 684. 8
 stabulis 19. 3
 stagna 152. 4
 stans pede in uno 356. 5
 stante 394. 2
 stantem 98. 8. 378. 5. 498. 14
 stantes 249. 2
 stare 433. 4
 stas 626. 3
 stas animo 478. 2
 star 134. 5
 stas 369. 5
 statu 190. 2
 status 628. 13
 status 368. 9. 498. 12
 structor 85. 8
 struere 426. 13
 statuus nomen 242. 8
 struunt 144. 10. 383. 13. 463. 2
 status 256. 13. 587. 13
 streilis 51. 2. 256. 7
 streilis 51. 2
 streilis 424. 15. 549. 3
 streilis 167. 6. 223. 2. 245. 6
 stercore 359. 12
 sterilem 218. 6
 sterilis 641. 8
 sternit 227. 4
 sternit 396. 8
 Sternitii 571. 8
 Sternitii 466. 12. 484. 12
 sternit 405. 13. 615. 12
 stes 473. 12. 502. 2. 650. 18
 Stesichori 208. 8
 stes 31. 3. 183. 5. 254. 4. 384. 7. 617. 3. 641. 12
 stercere 53. 11
 stercit 190. 6. 214. 8. 462. 2. 493. 5. 619. 5
 Stenelus 51. 3. 289. 12
 scillabit 665. 14
 stipulus 517. 2
 stipare 464. 9
 stipatus 608. 4
 stipator 394. 5
 stipendium 253. 19
 stipes 257. 10
 Stipic 424. 6. 481. 4
 Stoici 331. 15
 stola 381. 8. 383. 2
 stola 617. 11
 stomacheris 514. 9
 stomacheris 399. 3
 stomacho 53. 2. 459. 2. 473. 20. 498. 10. 494. 3
 stomachosus 529. 3
 stomachum 452. 6. 456. 2. 519. 9. 578. 8
 stomachum, id est, iram 24. 3
 stomachus 452. 2
 strabonem 388. 8
 stragula 472. 5
 stramentis 472. 4
 stratus 4. 6
 straver 32. 6. 53. 10
 stravit 301. 18. 477. 3
 strenua 254. 1. 509. 5
 strenuus 540. 4. 558. 3. 559. 12
 streptus 211. 3. 384. 14. 619. 3
 streptum 50. 8. 232. 5. 255. 12. 270. 13. 637. 8. 576. 6
 streptus 510. 12. 585. 10. 628. 9. 642. 7
 streptus 111. 2. 296. 1
 strictis 576. 8
 stridere 524. 2
 stridore 96. 6
 strigilli 518. 3
 strigis 322. 7
 stringat 376. 6
 struis 164. 4
 struk 370. 2. 541. 6
 studeo 265. 1. 542. 4. 598. 9. 612. 16. 664. 10
 studis 593. 9
 studiis 244. 2. 533. 2. 538. 3. 560. 9. 594. 16. 611. 9. 628. 12. 632. 3. 648. 12
 studio 400. 10. 432. 12. 471. 12. 573. 4. 611. 5. 620. 3
 studiorum 434. 4. 447. 6
 studiosa 251. 1. 501. 11. 541. 6
 studium 219. 2. 297. 10. 543. 3. 664. 7
 stultice 330. 7. 632. 16. 654. 19
 stulti 377. 10. 496. 12
 stultior 514. 2
 stultis 590. 2
 stultissimus 418. 12
 stultus 28. 8. 467. 7. 472. 11. 478. 9. 483. 3. 550. 2
 stultitia 463. 18. 483. 4
 stulticiam 227. 12. 593. 14. 632. 14
 stultorum 535. 8. 583. 5
 stultos 478. 13
 stultum 485. 9
 stultus 387. 2. 394. 7. 415. 4. 474. 4. 5. 503. 8. 532. 2. 536. 10. 573. 9
 stupens 547. 12
 stupens 330. 2
 stupens 246. 9. 392. 8. 445. 6. 450. 5
 stupis 298. 4
 Stygia 170. 8
 Stygis 287. 5
 styum 445. 8
 stylas 448. 5
 styx 56. 1
 sua 190. 13. 291. 12. 320. 2. 342. 4
 suazela 551. 12
 suadere 347. 14
 suaderet 360. 2
 suades 373. 16
 suadet 552. 19
 suam 381. 1
 suam 349. 8. 385. 5
 suas 543. 9
 suaverit 519. 7
 suare est 371. 6
 suare 400. 7
 suaves 457. 4. 525. 1
 suavis 318. 2
 suavior 438. 7
 suavior 430. 2. 561. 7
 suavior 422. 10. 524. 12
 sub 8. 5. 9. 21. 5. 57. 1. 70. 1. 76. 3. 113. 6. 189. 7
 sub, pro circa 30. 10. 24. 12
 sub, pro in 214. 15. 230. 4. 273. 13
 sub, id est, prope 164. 3
 sub adventum 314. 2
 sub astra vite 107. 3
 sub cantu tibie 205. 9
 sub die 118. 8. 177. 5
 sub divum 60. 12
 sub galli cantum 368. 9
 sub hac 326. 1
 sub hac 522. 2
 sub hoc tempus 615. 19
 sub iudice lit est 642. 3
 sub iuga athena 94. 12
 sub lace 661. 2
 sub lumina prima 513. 12
 sub noctem 33. 2. 445. 6. 518. 2. 633. 7
 sub pede 233. 10
 sub regio 262. 4
 sub tempus edendi 583. 2
 sub terra 550. 13
 sub verna temporis horam 629. 2
 sub umbra 57. 2. 591. 12
 subiecta 111. 6. 121. 9
 subiecta 589. 16
 subductis 378. 1
 subductum 57. 14
 subigit 604. 7
 subigit 579. 2. 534. 2. 576. 4
 subvenit 186. 7
 subiectus 649. 5. 653. 12
 subiectus 517. 2
 subiectior 502. 3
 subiectos 43. 10
 subiectus 466. 4
 subinde 502. 13. 562. 4
 subire 308. 2. 392. 16
 subiecti 557. 7
 subit 431. 14. 589. 3
 subito 418. 14. 520. 12. 612. 2. 632. 2
 subit 328. 7
 subitum 242. 12

subdere 502. 7. 519. 20.
 subleto jure nocendi 636. 2
 subleto 499. 3
 sublegit 512. 12
 sublime 172. 13
 sublimis 1212a 637. 8
 sublimi g. 6. 62. 10. 217. 11
 sublimis 572. 3
 sublimis 616. 3. 644. 11
 submissi 211. 3
 submittere 529. 20
 subrepere 503. 23
 subire 224. 2. 617. 7
 subscibe 444. 14
 subscilicet 242. 8
 subsequens 60. 3
 subridere 349. 7
 substringo 505. 5
 subtrahere 378. 5
 subtrahere 341. 16
 subtile 521. 13. 621. 9
 subtilis 512. 9
 subtile 533. 16
 subvertet 506. 14
 subvertit 559. 17
 subvertit 438. 12
 subvertit 524. 14
 succedant 532. 8
 succederet 559. 18
 succedet 435. 9
 succi 400. 10
 succinctum 428. 2
 succinctus 510. 7
 succinxi 589. 10
 succus 522. 5
 succo 493. 7
 succos 182. 12
 succum 521. 8
 succurrit 669. 10
 succus 252. 6. 401. 14
 sudando 404. 2
 sudavisse 574. 5
 sudavit 664. 11
 sudet 635. 5
 sudet 49. 10. 326. 10. 339. 2.
 431. 3
 sudoris 616. 7
 sudor 477. 8
 suffragat 390. 6
 suffragia 600. 2. 630. 2
 sui 4. 1. 46. 7. 60. 2. 144. 3.
 257. 14
 suis 133. 12. 291. 5. 298. 12.
 311. 3. 334. 13. 346. 2. 300.
 13. 504. 10
 Sulci 400. 2
 sulcis 174. 2
 Sulcis 399. 13
 sulcos 500. 2
 sulfura 578. 7
 Sullia v. Syllia
 Sulpitius 297. 3
 sunt 200. 3. 309. 9. 431. 12. 430.
 6. 476. 2. 513. 12. 624. 12

INDEX

sumus 589. 6
 sume 207. 4. 251. 2. 474. 1.
 479. 12. 482. 2
 summat 666. 6
 sumere 78. 3. 371. 12. 416. 2.
 420. 1
 sumere vires 593. 18
 sumeret 193. 5
 sumet 39. 2
 sumet 593. 3. 631. 9
 sumit 517. 14
 sumit 178. 11. 541. 7
 sumite 640. 3
 summa substant. 20. 2. 307. 12
 summa adject. 11. 3. 424. 6.
 413. 8. 474. 9. 517. 1
 summa vocis 347. 7
 summa 284. 3. 472. 11
 summan 470. 9. 602. 8
 summa 625. 16
 summi 243. 12
 summis 96. 3. 340. 6
 summisera 276. 3
 summittit 431. 8
 summo 514. 11. 662. 2
 summosus 473. 18
 summosus 538. 5
 summovet 164. 6
 summovet 138. 1. 156. 1
 summovet 411. 4. 508. 13. 605. 5
 summovet 20. 100. 530. 14
 summus ego 520. 7
 sumpta 117. 2. 640. 15
 sumptis 653. 7
 sumptus 254. 3
 sumptum 377. 5. 494. 10.
 sumptuosus 219. 7
 sumptus 419. 6. 494. 7
 sumus 284. 2. 404. 1. 430. 10.
 937. 4
 sunt 6. 2. 26. 3. 40. 2. 243. 15.
 294. 1. 374. 2. 382. 8. 389.
 27. 397. 4. 424. 1. 417. 9. 648. 14
 sunt qui 376. 3. 400. 6. 522. 8.
 549. 4. 633. 20
 sunt quibus 443. 1
 sunt quorum 491. 12
 sunt 643. 7
 suo 589. 5
 suorum 506. 8
 suos 374. 11
 supellex 346. 7
 super cum accus. 265. 6. 334. 8.
 320. 10
 super id est, plusquam 615. 18
 super cum ablat. 32. 1. 39. 6.
 59. 3. 274. 8. 207. 8. 260.
 1. 289. 3. 339. 4. 623. 9
 super absolute 326. 4
 super his 303. 3. 603. 14
 superque 310. 3. 381. 2
 superante 42. 1
 superantia 293. 1
 superare 40. 20. 374. 8. 394. 2

superat, id est, superavit 461. 2
 superat, id est, resistit 659. 1
 superba 311. 7. 323. 3
 superba 21. 1. 531. 13
 superbas 399. 7
 superbi 311. 14. 629. 19
 superbia 292. 2
 superbius 111. 7. 261. 2
 superbis 304. 7. 650. 12
 superbo 103. 8. 509. 10
 superbus 36. 1. 41. 8. 357. 3.
 276. 10
 superbum 51. 3. 165. 5. 461. 9
 superbus 319. 3. 343. 2. 351. 9.
 411. 1
 supercilio 273. 7. 596. 4
 superesse 537. 3
 superest 510. 4
 superest 597. 3
 superi 284. 4. 614. 3
 superjecto 11. 5
 superis 8. 14. 24. 15. 36. 7
 superis 170. 11. 638. 4
 superi 310. 2
 superet 114. 8. 159. 3. 361. 1
 superstitie 308. 3
 superstities 327. 9
 superstitio 209. 12. 16
 superstitio 469. 10
 superstitio 552. 6
 supervenies 578. 12
 supervenit 171. 13
 supervenit 559. 10
 supervenit 555. 4
 supervenit 633. 14
 supinas 238. 1
 supinator 513. 16
 supinum 187. 9
 supinus stetit 405. 18
 suppetat 535. 8
 suppetit 170. 4
 supplex 302. 2. 351. 2. 630. 2.
 11
 supplex 219. 11
 supplices 302. 5
 supplicibus 212. 5
 supplicis 390. 3
 supplicio 242. 15
 suppliciter 418. 11
 supplices 492. 1
 supponere 578. 8
 suppositos 120. 2
 supra 163. 3. 231. 7. 653. 5
 supra dictis addit 506. 2
 supra vires 392. 7
 2
 suprema 46. 11
 suprema forte 633. 11
 supremi 92. 5
 supremo 66. 3. 355. 12. 546. 3
 supremo fine 604. 8
 supremum 159. 7. 373. 13.
 545. 3
 sura 416. 10
 suras 121. 5
 surdior 204. 15

surdiora

VOCABULORUM OMNIUM 775

Sardius 354. 8
Sardo 618. 12
Sargis 215. 3. 4. 593. 17
Sargendium 421. 7
Sargente 833. 2. 379. 9
Sargoret 468. 6
Sargot 474. 8
Sargit 201. 7. 459. 8
Sargunt 537. 9
Saris tumentibus *Epod.* 9
Sarpite 483. 11
Sarpuerat 209. 7
Sarremina 492. 5
Sarrevitum 581. 14
Sarrene 435. 9
Sarripis 472. 14. 584. 16
Sari 339. 6. 537. 3
Sarsisbo 149. 3
Sarsicat 138. 3
Sarsicet 373. 19
Sarspecta 57. 4. 593. 12
Sarspectos 418. 16. 534. 4
Sarspectrum 329. 11
Sarspendens 523. 8
Sarspendis 114. 5
Sarspendisse 22. 10
Sarspendu 612. 11
Sarspensa 323. 7. 522. 13
Sarspensi 418. 19. 535. 1
Sarspicari 120. 6
Sarspice 151. 7
Sarspire 204. 4
Sarspire 178. 1
Sarspissant 31. 4
Sarspincas 594. 5. 603. 1
Sarspinct 421. 4
Sarspuleret 162. 2
Sarspulerit 189. 3
Sarsulit 96. 7. 129. 2. 391. 2
Sarsur 33. 2
Sarsuros 524. 1
Sator 303. 4. 7. 11. 471. 12
Sator 633. 8
Sybarum 19. 2
Sydera 7. *Sidera*.
Sylla 633. 15
Sylla 321. 1
Sylla 69. 1. 225. 4. 229. 2. 510. 16. 535. 7
Sylla diacres. 71. 2. 340. 9
Sylla 31. 5. 34. 8. 48. 5. 83. 2. 257. 12. 503. 3. 538. 12. 641. 3
Syllam 190. 11. 459. 6
Syllane 312. 15
Syllani 256. 11
Syllazom 614. 8
Syllerum 337. 2. 574. 9
Syllas 113. 13. 544. 4. 626. 10
Syllerstem 634. 4
Syllstrea 603. 3
Syllstria 437. 10
Syllis 67. 1. 313. 4. 314. 11. 337. 9. 467. 12. 509. 17. 540. 21. 639. 15. 653. 8

symphonia 651. 13
sincerum v. sincerum.
Syrs 89. 8
Syr'i 417. 1
Syrto 127. 8
Syrto 506. 11
Syrtes 68. 5. 124. 3. 171. 3.
335. 1.

T

TABELLA 447. 12 517. 8.
611. 11
tabella 359. 2. 633. 18
tabelli 372. 8. 566. 8
taberna 153. 10. 400. 2. 576. 4
tabernas 20. 7. 651. 9
tabescat 374. 7
tabo 355. 5
tabula 22. 8
tabula 451. 5. 638. 19. 638. 6
tabulam 418. 19. 531. 2
tabulas 356. 10. 469. 1. 479. 9.
500. 10. 605. 5
tabulis 610. 9
tabras 630. 7
tabrenda 559. 15
tabrent 330. 8
tabentem 138. 2
tabentes 589. 5
tabere 400. 15
tabet 130. 8
tabest 395. 8
tabita 251. 22. 260. 7. 575. 11
tabitum 389. 11. 452. 3. 544. 4
tabiturus 233. 1. 256. 12
tabiturus 289. 8
tabiturus 628. 13
tabiturus 89. 4. 556. 5. 604. 22
tabus 263. 9. 431. 5. 500. 12.
559. 3. 589. 12. 632. 6
tacta 566. 7
tactu 198. 5
tactu 514. 6
tadium 48. 10
Tactu 26. 1
talis 317. 9. 604. 13
talenta 479. 1. 516. 15. 551. 7
talentum 613. 2
tali 439. 4
Taliarcha 32. 4
tallus 625. 6
talls a talus no. 12. 328. 10
talium 285. 9
talo recto 221. 617. 8
alos 378. 4. 383. 1. 431. 4. 474.
17. 512. 8. 624. 4
tam quam 611. 4
tam 26. 8. 27. 1. 72. 2. 359.
8. 887. 4. 410. 8. 415. 9. 501.
8. 556. 8. 621. 5. bis.
tam bene 485. 7
tamen 17. 7. 28. 1. 40. 1. 50. 6.
9. 101. 6. 164. 14. 226. 6.
tanger 270. 2
tangat 184. 2. 310. 2
tanga 247. 13
tangenda 17. 8
tangeri 498. 14
tangeris 509. 10
tangeri 30. 4. 218. 10. 221. 8.
333. 8. 448. 11. 542. 7
tangi 213. 10
tango 380. 6
tangquam 372. 7. 8. 434. 7. 633. 9
tanta 381. 5. 603. 2
tantam 571. 2
Tastall 165. 6
Tantalum 165. 6
Tantalus 353. 10. 372. 4
tantam 342. 6
tanti 339. 10. 657. 7
tanti quantum habeo, tis 371. 17
tantis 515. 16
tanto 461. 3. 619. 3. 645. 2
tanto 377. 1. 482. 5. bis. 494.
11. 512. 10. 616. 9
tanto plura 632. 9
tento 465. 1
tentulo 371. 14
tentum 479. 11. 501. 12. 652.
6. 7
tentum 396. 2. 399. 12. 417. 8.
450. 6. 442. 8. 478. 6. 485.
10. 491. 12
tentumem 371. 7. 11. 392. 22
479. 11. 495. 2
tantummodo 434. 6
tentum 517. 5. 446. 6
tarda 18. 2. 432. 3. 522. 24
tardavit 160. 8
tardior 654. 2
tardiora 225. 6
tardis 404. 8. 505. 6
tardius 400. 10. 472. 8
tardo 339. 4
tardum 340. 5
tardus 648. 10.
Tarenti 83. 5
Tarentis 619. 7
Tarentum 497. 6. 400. 9. 490.
6. 538. 2. 582. 11
Tarpis 439. 10
Tarquinii 41. 9
Tarquinus 415
Tartara 21. 4. 2
Tartaro 264. 11

K k k

cauri 122. 1. 251. 20. 263. 12
cauriformis 301. 11
cauris 149. 3. 218. 11. 317. 2
cauro 250. 10
Cauro *prop.* 546. 4
cautus 553. 4. 392. 6. 448. 18
ce 13. 15. 14. 3. 15. 1. 10.
10. 21. 3. 22. 4. 24. 1. 27.
9. 29. 2. 27. 5. 6. 98. 3.
bis. 151. 1. 157. 13. 15. 273.
25. 16. bis. 312. 14. bis. 340.
4. 341. 13. etc.
ce ipsum 387. 12. 438. 8. 518.
6. 537. 10
ce ipso 413. 8
ce duce 594. 15
ceque et tua 667. 7
Ceannum 543. 7
Cecmeria 119. 6
cecto 156. 3. 167. 6. 184. 8.
111. 4
ceci 137. 5
celto 379. 7. 413. 5. 464. 8.
503. 5. 566. 3
lectum rubr. 133. 10. 408. 5. 411.
4. 550. 9
tectum *particip.* 24. 10
tectus 448. 7
tectum 87. 4. 92. 2. 128. 1. 210.
8. bis. 308. 6. 318. 5. 332. 2.
433. 8. 518. 5
tectus 276. 1. 501. 13
tectum latus 492. 8
tegit 378. 4. 650. 11
tegentis 382. 11
teges 593. 8
Teja fide 56. 9
Tejum 353. 4
teia orum 289. 9. 352. 1
Telamone 109. 5
telai 217. 1
Telagom 255. 8
Telemaeus 557. 14
Telepho 332. 6. 645. 12
Telephi 45. 1. 2.
Telephum 294. 8
Telephus 351. 8. 643. 4
tellure 28. 8. 112. 3. 326. 4.
345. 3. 500. 7. 509. 12
Tellurem 614. 8
telluris 141. 7. 462. 11
tellus 69. 7. 97. 7. 103. 2. 150. 8.
165. 1. 303. 4. 341. 13. 349.
8. 359. 15. 460. 12
telo 360. 4
temere 39. 7. 139. 12. 389. 13.
461. 16. 490. 7. 612. 10. 624.
13. 628. 6
temeti 611. 1
temerens 374. 12
temetit 475. 7
Tempe 26. 2. 67. 2. 175. 1
temperant 65. 5. 293. 11
temperante 350. 7

temperare 356. 12
temperis 290. 13
temperat 30. 3. 40. 8. 189. 4.
241. 10. 593. 1. 12. 614. 5
temperetum 116. 10. 190. 14
temperato 114. 3
temperet 157. 7. 250. 6. 501. 2.
571. 4
temperem 582. 8
tempestas 227. 3. 412. 9. 518.
6. 480. 7
tempestas horrida 340. 7
tempestatibus 336. 19
tempestatibus nebris 620. 15
tempestatis 482. 11
tempestiva 71. 9. 232. 7
tempestivus 263. 4
tempestivum 652. 3
templa 11. 10. 154. 4. 198. 2.
491. 4. 604. 2
templis 213. 10. 594. 7
tempora, id est, caput 286. 9.
214. 12. 287. 13
tempora populea feruntur
coram 28. 2
tempora dura 616. 11
tempora 81. 6. 267. 16. 284. 4.
296. 11. 299. 1. 392. 8. 399.
6. 422. 6. 434. 10. 528. 14.
549. 4. 646. 5
tempore 117. 1. 357. 4. 374. 14.
408. 7. 433. 1. 446. 14. 460.
13. 488. 1. 539. 13. 635. 4
tempore elleno 400. 9
tempore festo 614. 5
tempore quo 500. 6
temporibus 291. 3. 299. 12. 605. 4
temporis 257. 2. 648. 19. 657. 6
temporum 260. 3
tempus 105. 4. 127. 1. 202. 9.
238. 8. 273. 2. 350. 15. 373.
13. 487. 1. 507. 3. 533. 6.
608. 6
tempus est abire 636. 5
ten' 424. 8
tenacem propositi virum 280. 1
tenaci 315. 2
tendunt 512. 12
tendebat 557. 5
tendunt 197. 5
tendentes 189. 10
tendere 9. 4. 85. 9. 445. 2.
547. 3
tendimus 411. 1
tendis 86. 6. 165. 1. 185. 4.
434. 15
tendit 138. 4. 267. 2. 313. 11.
565. 5. 598. 9
tendit 560. 13
tendunt 512. 12. 627. 4
tene 60. 2. 433. 6
teneam 531. 11
tenes 486. 16
teneant 642. 17. 659. 9

tenebris 618. 9
teneat 509. 25
tenebit 27. 10
tenebris 213. 12. 471. 8. 582. 4
tenebris 274. 11. 284. 11
teneat 27. 10. 187. 2
teneat 212. 6. 424. 8
teneat 584. 4
teneo 264. 18
teneat domo 556. 8
teneor v. tencor.
tencor 228. 5. 268. 13
teneat 559. 11
teneat 8. 10. 66. 1. 243. 15.
552. 6
teneat 489. 1
teneat 443. 5
teneat 580. 4
teneat 533. 2. 599. 17
teneat 264. 6. 621. 10
teneat 201. 1. 297. 7
teneat 392. 12. 403. 5
teneat 11. 1. 381. 18. 613. 4
teneat 147. 7
teneat 47. 9. 190. 10. 254. 12.
289. 5. 294. 10. 338. 14. 362.
12. 417. 7. 492. 10. 592. 8.
668. 11
teneat 514. 3
tenta 350. 1. 352. 17
tentabo 187. 17
tentantem 287. 14
tentantur 551. 1
tentare 259. 3. 622. 15
tentaris 37. 3
tentasse 80. 5
tentat 178. 14. 204. 6. 388. 9
tentata 664. 3
tentator 191. 3
tentatum 372. 16
tentavit 54. 3. 616. 2. 652. 2
tentat 595. 13
tentantur 474. 9
tentor 403. 8
tentor 498. 12
tentabatur 492. 2
tentare 185. 6
tentatum 460. 8
tentorem 158. 2
tentore 360. 9
tentos 24. 6. 488. 6. 576. 12
tentui nomen 93. 5. 156. 5. 170.
1. 488. 6. 491. 1. 510. 17.
620. 10
tentui re 602. 6
tentui 498. 9. 559. 3. 640. 11.
653. 14
tentuius 226. 11
tentuit 143. 1
tentus 222. 12. 529. 7
tepeant 564. 15
tepebant 21. 2
tepefecit 473. 2
tepet 397. 10

- tepidus 151. 9
 tepido 414. 8
 tepidum 350. 5
 tepidus 622. 5
 ter 47. 8. 84. 5. 135. 4. 149.
 3. 150. 9. 184. 13. 14. 187.
 1. 229. 4. 231. 6. 237. 3. 254.
 3. 319. 6. 323. 4. 359. 9.
 440. 5. 529. 12
 terque 630. 15
 ter et quater 89. 9
 ter quaterque 515. 16
 tercentum 472. 3
 Terentii 177. 6
 Terentius 608. 3
 tereret 611. 6
 teres aque rotundus 516. 10
 teretes 8. 12. 121. 5
 teretis 338. 10
 tergemini 7. 3
 tergere 414. 4
 tergo 178. 8. 194. 5. 483. 3
 tergo plector 517. 13
 terit 319. 12
 teritur 345. 9
 termer 349. 7
 Terminalibus 315. 4
 terminos 164. 9
 terminum 69. 3
 terminus 184. 1. 359. 13
 terra mille 434. 1
 terminos 231. 6
 terra 70. 2. 183. 13. 191. 5.
 283. 3. 353. 4. 356. 7. 408. 2
 terra ablat. 310. 5. 314. 10.
 361. 12. 370. 9. 508. 1.
 641. 7
 terra marique 385. 6
 terra 20. 4. 80. 1. 149. 6. 176.
 3. 549. 5
 terra g. eis salias 576. 6
 tetram 20. 2. 189. 4. 229. 4.
 330. 12. 369. 14. 428. 5.
 665. 15
 tetram vertit cratero 369. 14
 tetrum 7. 1. 111. 6. 125. 5.
 341. 1. 622. 8
 tetras 17. 7. 40. 7. 156. 9. 220.
 7. 321. 2. 304. 3. 604. 3
 tetreat 76. 5. 448. 16
 tetrent 516. 3. 532. 5
 tetrequum 293. 1
 tettere 514. 3
 tetretaria 109. 16
 tetret 34. 6. 111. 3. 294. 12.
 426. 7. 583. 20. 617. 9
 tetris 10. 2. 13. 10. 18. 1. 114.
 2. 170. 3. 367. 13. 391. 8.
 405. 3. 491. 2. 603. 3. 618. 6.
 652. 18
 tetrorum 189. 8
 tetroros 635. 14
 tetroribus 619. 23
 tetruit 10. 4. 5. 248. 2
 tertio 551. 8
 tertio 302. 4
 tertium 258. 17
 tertius 337. 7
 tertius 375. 17
 tertiusque 598. 6
 tertis 64. 2. 220. 11. 234. 4.
 522. 12
 terra recens servabit odorem
 540. 4
 terra 490. 3
 testamenta 497. 14. 553. 9
 testamento 501. 16
 testamentum 499. 8
 testator 112. 7
 testatus 82. 6
 teste 384. 4
 testis 191. 10. 274. 9. 429.
 1. 9
 testudines 343. 5
 testudinis 270. 12. 663. 7
 testudo 92. 6. 213. 3
 teter 214. 5
 teterrima 392. 5
 tetigere 121. 4
 tetigisse 378. 3. 643. 6. 667. 6
 tetigit 169. 3. 239. 6. 251. 5
 terra 378. 8. 399. 8
 Tetrarchas 385. 2
 Teucer 27. 11. 51. 3. 289. 9
 Teucro 28. 6. bis. 280. 7
 Teucrum 427. 5
 texere 286. 12
 textam 388. 5
 textis 314. 3
 textore 598. 6
 thalamo 50. 6
 Thalin 281. 6
 Theanum v. Teanum.
 theatra 619. 1
 thestris 110. 4. 160. 9. 440. 2.
 600. 6
 theatre 64. 3. 608. 4. 631. 6
 Theba 276. 4
 Thebanas 61. 2. 663. 6
 Thebanos 542. 4
 Thebarum 585. 14
 Thebas 26. 1
 Thebis 301. 15. 619. 13. 644. 8
 Theonino dente 595. 15
 thesauris 240. 2
 thesauro 503. 11
 Thesuros 284. 13
 Theupli 618. 1. 635. 4
 Thessalia 26. 2. 324. 2. 635. 15.
 Thessalis 79. 3
 Thessalo 120. 2
 Thessalos 36. 3
 Thetide 341. 12
 Thetidis 30. 10
 Thetidos 280. 2
 thima v. thyme.
 Thrice 541. 3
 Thraciam 582. 12
 Thrace 151. 5
 Thracen 245. 11
 Thracia 293. 12
 Thracio 71. 11
 Thracia 17. 8
 Thracom 7. 6. 320. 2
 Thralus 410. 18
 Thrac 502. 11. 595. 6
 Threicia 102. 4
 Threicio 71. 5. 343. 10
 Threista v. Cresta.
 Thumi v. thy mi.
 thurs 63. 1. 264. 2. 263. 11.
 413. 2
 thurs 87. 2. 101. 1. 238. 5
 Thuriis 203. 14
 thuris 203. 2
 thurs 575. 10. 623. 7
 Tusco v. Tuco.
 Thyalas 167. 1
 Thyas 222. 6
 Thyetas 642. 16
 Thyetas 326. 10
 Thyetas 53. 9
 thyma 55. 6. 267. 5.
 thymal 439. 1
 Thyma 203. 3
 Thyoneus 57. 2
 thyro 106. 8
 Tibert prop. viri 475. 2
 Tiberti flav. 484. 8
 Tiberim 11. 7. 30. 4. 86. 2. 451.
 21. 466. 4
 Tiberinis 27. 5
 Tiberino flumine 567. 4
 Tiberinus 414. 11
 Tiberis 118. 3. 568. 10
 tibi 13. 5. 37. 1. 43. 5. 45. 9.
 56. 5. 64. 4. 65. 1. 340. 2.
 382. 13. 402. 13. 416. 1.
 418. 8
 tibia 39. 2. 185. 7. 650. 13
 tibim 205. 9. 231. 11. 264. 3
 tibis 9. 2
 tibicen 651. 11. 664. 13
 tibicine 676. 5
 tibialibus 611. 12
 tibis 306. 8. 332. 5
 Tibur v. Tybur, etc.
 Tibural 27. 3
 Tiburtie 493. 7
 Tigelli 370. 1. 400. 3. 444. 2.
 12
 Tigellus 385. 4
 tignis 655. 7
 tignum 628. 3
 tigris 181. 6. 215. 13. 252. 8.
 349. 7. 663. 5
 tigris 638. 13
 tigris animal. 71. 6
 Tigris flav. 302. 23
 Timagis 598. 8
 timesant 348. 9
 timbo 248. 7

thaceus 320. 9
 thacodorum 173. 4
 thimendus 253. d
 thimendum 500. a
 thiment 617. 6
 thimones 418. 5. 650. 8
 thimisti 513. 4
 thimonth 357. 3. 467. 18
 thinas 213. 3. 255. 14. 346. 3
 thimet 30. 4. 146. 4. 244. 4. 251. 17. 309. 12. 368. 13. 376. 16. 447. 2. 349. 9. 612. 10. 648. 10
 thimide 648. 17
 timidus 580. 9
 timido 198. 8. 696. 1
 timidos 148. 2
 timidum 370. 9. 632. 17
 timulus 48. 7. 230. 2. 291. 19
 timulus procillus 639. 13
 timor 196. 6. 176. 4. 339. 15
 timore 484. 11
 timores 104. 6. 545. 2
 timuli 563. 8. 599. 10
 t-muit 17. 1. 193. 4. 419. 10. 588. 12
 timoram 472. 6
 timens 601. 12
 timia 510. 3
 timor 157. 16
 timetas 633. 19
 timetus 212. 3
 tingere 297. 8
 tinger 151. 5. 239. 2
 Tiresis 496. 1
 Tirlantem 76. 5
 tirouan 377. 3
 Tisiphonem 488. 15
 Tisiana 189. 2
 Tisiosum 157. 10
 Titonus 81. 2
 titulus 475. 8
 Titus 541. 9
 titulus 574. 8
 titulus 413. 6
 titulus 300. 4. 477. 13
 Tityus 214. 7
 Tityi 191. 9
 Tityon 149. 4
 Tityos 279. 7
 toga 319. 6. 386. 4. 387. 9. 534. 1. 592. 15. 602. 1
 togæ 101. 9. 193. 3. 576. 12. 598. 6
 togam 469. 8
 togata 380. 15
 togata 381. 19
 togatas, *ad est*, fabular 636. 6
 tolerabilis 661. 7
 tolerare 122. 2. 407. 10
 tollam 614. 3
 tollane 602. 3
 tollas 585. 16
 tollat 13. 17
 tolle 122. 7. 315. 13. 556. 6. 570. 3

tollo memor dietam 681. 7
 tollenda 441. 2
 tollent 60. 4
 tollent caehannum 644. 3
 tollere 13. 11. 97. 2. 224. 7. 242. 6. 371. 6. 390. 4. 390. 6. 425. 6. 506. 9. 667. 11
 tollere honoribus 7. 3
 tolleret 512. 7. 521. 5. 552. 1
 tollis ex oculis 649. 9
 tollit 419. 4. 631. 2
 tollis 553. 8
 tollit 120. 3
 tollis ad astra 513. 4
 tollit 157. 14. 541. 22
 tollit vocem 641. 1
 tollit 67. 2. 77. 6. 349. 1. 590. 6
 tollit 323. 12
 tollit 187. 8
 tollitatem 192. 1
 tollitatem 95. 5
 tollitatem 313. 7
 tollit 312. 9
 tollit 157. 15. 591. 7
 tollit 222. 10
 tollit 347. 9
 tollit 419. 6. 533. 15
 tollit 533. 13
 tollit 517. 4
 tollitibus 413. 3
 tollit 550. 7
 tollit 547. 14
 tollit 494. 9
 tollitatem 135. 1. 539. 6
 tollit 666. 4
 tollit 517. 3
 tollit animo, et corpore 550
 Tollitatem 284. 9. 346. 3
 Tollit 341. 2
 tollit 533. 4
 tollit 631. 3
 tollit 665. 20
 tollit 523. 11
 tollit 613. 5. 618. 3
 tollit 199. 6
 tollit 175. 8
 tollit 263. 7
 tollit 93. 6. 209. 13. 232. 2. 350. 13. 411. 8
 tollit 332. 1
 tollit 350. 10
 tollit 196. 6
 tollit lumen 566. 19
 tollit . . .
 tollit 82. 2. 598. 5
 tollit 195. 12
 tollit 492. 8
 tollit 290. 11. 350. 3. 475. 10. 515. 16. 552. 3
 tollit et tanta 603. 1
 tollit 62. 3. 521. 14. . . .
 tollit 312. 12. 386. 8
 tollit 350. 11
 tollit 62. 2. 268. 11. 442. 7.

447. 6. 485. 2. 551. 7. 639. 9
 tollit 339. 9. 476. 8. 515. 10. 527. 6
 tollit 133. 1. 403. 8. 534. 4. 606. 17
 tollit 271. 11. 507. 3. 510. 13. 553. 1. 609. 13. 639. 19
 tollit per orbem 622. 10
 tollit 430. 3. 485. 1. 516. 10
 tollit 353. 5
 tollit clavos 98. 12
 tollit 7. 8. 263. 15
 tollit 162. 3
 tollit 179. 6
 tollit 612. 12. 619. 9
 tollit 105. 4. 387. 2. 592. 14
 tollit 430. 4. 482. 10
 tollit 110. 1
 tollit 611. 2. 647. 4
 tollit 144. 10. 316. 8. 494. 4
 tollit 619. 9
 tollit 594. 4
 tollit 267. 3. 573. 13
 tollit 75. 2
 tollit 501. 7
 tollit 417. 2. 433. 12. 563. 3
 tollit 499. 8
 tollit 152. 17
 tollit 110. 3
 tollit 595. 11
 tollit 649. 8
 tollit 402. 13
 tollit 297. 7
 tollit 542. 5
 tollit 633. 3
 tollit 441. 4
 tollit 410. 3. 642. 14
 tollit 651. 16. 652. 16
 tollit 616. 4
 tollit 643. 11
 tollit 652. 11
 tollit 611. 12
 tollit 631. 8
 tollit 467. 17. 508. 12
 tollit 121. 6. 315. 9
 tollit 193. 10
 tollit 723. 14
 tollit 49. 1
 tollit 443. 3
 tollit 267. 106
 tollit 370. 1. 380. 11. 415. 12. 502. 10. 505. 4
 tollit 618. 3
 tollit 29. 2. 165. 2. 241. 2. 573. 14
 tollit 466. 8
 tollit 467. 13
 tollit 449. 5
 tollit 290. 12
 tollit 30. 8. 377. 10. 431. 11. 552. 12. 568. 7

trans

- trans mare 569. 4
transcurrere 400. 4
transfer 87. 3
transfusa 224. 11
transfusa 59. 2
transiunt 17. 8
transire 553. 7
transit mare 600. 2
translat 342. 7
transmutat 238. 9
transverso 446. 4
transverso 606. 10
transvolat 298. 9. 383. 10
transerim 342. 9
traxit 651. 11
Trebati 445. 4. 450. 10
Trebati 402. 10
trecenis 149. 1
trecenis 191. 11
trecenis 633. 2
trecenis 405. 6. 427. 3
tremenda 180. 2
tremenda 265. 5
tremenda 300. 12
tremendo 53. 3
tremens 250. 7. 335. 3
tremens 236. 4. 321. 11
tremis 514. 16
tremis 71. 5
tempore 583. 4
tempore 298. 5
trepidant 293. 11
trepidare 117. 8. 510. 14
trepidat 166. 5. 257. 5. 565. 6
trepidavit 121. 7
trepides 139. 2
trepidat . . . 250. 1
trepidat in rebus 177. 5
trepidum 600. 13
tres 231. 7. 697. 8
tria 406. 4. 419. 6
tribuens 436. 5
tribuit 37. 4
tribuit 524. 4
tribunal 504. 18
tribuno 320. 6. 419. 11
tribunum 416. 2
tribus 231. 3. 400. 17.
421. 3. 461. 2. 511. 9. 580.
11. 647. 8
tribus 600. 5
tributum 450. 1
tribunis v. trecenis.
tricornis 435. 5
tricus 619. 2
triformi 79. 5
triformis 239. 4
tributum 435. 2
tributum 169. 2. 214. 6
trima 213. 9
trimetris 613. 16. 654. 6
trimes 481. 3
tripes 386. 3
triplex 26. 4. 479. 12
tripodas 285. 3
Triquetra 507. 11
trivium 176. 6
trivialis 233. 14
triste 144. 11. 429. 6. 432. 4.
668. 7
tristum 416. 15. 475. 2. 573. 13.
595. 22
tristes 16. 9. 29. 3. 53. 1. 223.
3. 142. 13. 390. 11. 413. 5.
427. 6. 593. 22
tristis 149. 4. 184. 10. 437. 3. 445.
17. 409. 10
tristis 54. 6. 119. 5. 608. 4. 641.
16. 643. 13
critis 333. 5. 353. 5. 583. 16.
644. 14
tristitiam 27. 8. 76. 1
stis 534. 1
stis 600. 3
tristum 390. 15
trivialis 370. 11
Trivici 412. 9
trivium 434. 11. 585. 4. 590. 3.
633. 9
trivium 118. 1
triumphat 331. 11
triumphat 185. 6
triumphat 268. 8. 9. 334. 4. 6
triumpho 43. 9. 102. 9. 110. 10.
119. 7. 173. 6
triumphat 13. 17. 97. 4
triumphat 275. 10
triumphatibus 319. 9
Troas 280. 10
trochi 662. 4
trocho 244. 5
Troja 476. 5
Troja 30. 10. 36. 3. 184. 8.
2. 279. 8. 497. 8. 536. 10.
641. 5
Trojan 306. 9. 360. 11
Trojana 81. 5
Trojani 535. 1
Trojanum bellum 647. 2
Troica 182. 9
Troico 24. 11
Troion 133. 7
trophas 185. 10
troces 321. 4. 600. 14
troci 16. 5. 311. 5
trocidus 571. 9
trocidet 649. 11
trocidem 388. 13
trocid 313. 9. 147. 9
trocidur 163. 9
troila 473. 10
troicis 167. 3. 190. 3
troicus 161. 1. 426. 1
troitina 389. 18. 606. 3
tro 13. 1. 27. 7. 32. 12. 36. 8.
37. 1. 44. 2. 5. 167. 9. bis.
168. 1. 4. 218. 10. 235. 3.
4. 276. 2. 254. 9. etc.
- togue 213. 3. 258. 8
tu cum his quod ego 513. 10
tua 133. 14. 237. 5. 218. 7.
297. 6. 304. 4. 110. 3. 343.
9. 370. 12. 371. 8. 387. 3. 6.
400. 3
tua 50. 11. 51. 11. 122. 3. 181.
4. 219. 3. 221. 10. 263. 11.
375. 5. 292. 2. 294. 9.
399. 10
tuam rem 659. 2
tuas 24. 8. 42. 7. 77. 4. 300. 2
tuba 18. 7. 650. 13
tubat 417. 7
tuberibus 389. 19
tueretur 56. 4
tuere 358. 10
tuere 422. 14. 595. 12
tui 27. 11. 245. 1. 271. 2
tuis 158. 5. 204. 4. 212. 5. 240.
4. 255. 4. 281. 2. 336. 10.
352. 14
tuleris 218. 1. 287. 2
tulerunt 622. 2
tuli 497. 11
tulisset 400. 12
tulisti 544. 6
tulle 42. 5. 129. 4. 202. 11.
408. 2. 501. 17. 510. 11. 617.
4. 625. 12. 651. 13. 659. 16.
664. 11
Tulli 414. 9. 416. 1. 420. 11
Tullo 207. 3
Tullus 264. 1
tum 152. 5. 153. 3. 268. 4. 382.
13. 405. 5. 485. 2. 500. 10
tumet 523. 11
tumet 45. 4
tumidas 270. 3
tumidi 513. 9
tumidis 502. 8
tumidis velis 635. 7
tumido 643. 2
tumidum 478. 1
tumulus 183. 11. 423. 7
tumulus 53. 4. 250. 1. 275. 5.
477. 9
tumulus 220. 5. 459. 2
tumultuosum 173. 3
tumultus 156. 1. 321. 3. 462. 5.
599. 3
tum 472. 15
tunc 515. 15
tunc 45. 5. 259. 2. 352. 8. 356. 1.
6. 419. 1. 643. 11
tunder 661. 15
tundis 354. 9
tunica 24. 10. 284. 17
tunicis 534. 1
tunicato 519. 6
tunicis 377. 11. 593. 8
tuo 74. 7. 300. 9. 308. 2. 318. 1.
2. 322. 4. 330. 4. 382. 13. 4.
477. 8
A k k 1

tunnam 425. 7
tuos 290. 11. 301. 19. 472. 16
turba 7. 2. 174. 4. 213. 9. 327.
5. 394. 2. 197. 5. 443. 3.
9. 479. 3. 502. 4. 503. 6.
521. 3
turbe 374. 8
turbam 38. 7. 379. 9. 404. 2.
665. 4
turbaret 344. 8
turbat. m. 371. 15
turbidum 186. 8
turbidus 180. 5
turbine 397. 11.
turbinem 551. 7
Turbis 486. 2
turdus 313. 12. 459. 2
turdo 581. 2
turdus 411. 2
turdus 406. 10
turget 659. 18
turgida 158. 8. 218. 4
turgidi 296. 2
turgidum 17. 3
turgidos 459. 8
Thrinax 520. 7
T. rurs 448. 15
turax 120. 1. 360. 9. 618. 2
turanum 189. 2
turanus 157. 2. 189. 6. 301. 9
turpant 198. 12
turpante 45. 1
turpaverunt 409. 14
turpe 128. 4. 251. 11. 333. 8.
391. 9. 535. 3. 547. 14. 610.
9. 665. 2.
turpin 90. 4. 550. 3. 584. 6.
616. 3
turpis 171. 10
turpi 93. 9. 385. 4. 402. 7. 419.
9. 514. 18. 516. 15. 554. 9
turpi 382. 1. 388. 1
turpior 132. 4
turpis 133. 1. 252. 5. 322. 6.
449. 13. 514. 14. 557. 2.
451. 9
turpissime 435. 18
turpiter 542. 13. 618. 3. 656. 2
turpium 103. 9
tuxes 20. 8. 137. 9. 180. 2.
541. 4
turribus 356. 2
turris 223. 1
Tusci 455. 28. 479. 3
Tuscis 275. 12
Tusco 205. 7
Tusculi 310. 1
Tuscan mare 619. 2
tusser 502. 17
tutus 432. 7
tuta 179. 3. 369. 17. 581. 3
tute 473. 3
tuvela 260. 6. 282. 3. 302. 10.
478. 6. 534. 8

tuter 528. 4
tuteris 595. 14. 602. 2
totetur 616. 9
tutor 379. 13
tutis 78. 12
tuto 187. 3. 417. 1
tutor 312. 15
tutum 55. 5. 116. 4. 225. 7.
259. 3
totus 137. 4. 277. 17. 445. 16.
418. 14. 417. 2. 511. 17.
624. 13
tutum alium 619. 13
tutum 264. 6. 271. 4. 278. 17.
309. 7. 351. 12. 381. 18. 402.
16. 479. 7
tuus 277. 6. 354. 4. 391. 1.
401. 9. 414. 5. 556. 1.
652. 11
Tyberis v. Tiberi, etc.
Tybur 124. 4. 187. 9. 255. 6.
320. 5. 558. 2. 562. 3
Tybure 512. 3. 624. 3
Tyburis 27. 11. 58. 2. 267. 7
Tybarte 420. 12
Tyburtia 437. 7
Tycheides 24. 13
Tycheides 51. 7
tympana 60. 3
tympano 222. 6
Tyndari 56. 1
Tyndarida 287. 11
Tyndaridarum 373. 15
Typharus 190. 1
tyranni 68. 6. 177. 7. 180. 3.
559. 5
tyrannos 146. 7
tyrannus 160. 2. 227. 1
Tyria 258. 18
Tyrias 494. 9
Tyris 340. 1
Tyros 550. 9
tyranum v. tyronum.
Tyrrhena 255. 1. 633. 18
Tyrrhenus 302. 2. 240. 4. 304. 3
Tyrrhenus 212. 1
Tyrraus 663. 14

V

VACAS 629. 4
vacat 228. 11
vacat 157. 14. 263. 12
vacat 558. 7
vacuum 25. 5. 303. 3. 629. 6
vacuus 583. 7. 628. 12
vacui 24. 16. 91. 1
vacuit 489. 6
vacuue 506. 20
vacuo 462. 1. 631. 9
vacuum 18. 4. 60. 4. 246. 2.
304. 8. 440. 3. 494. 8. 499.
9. 552. 2
vada 17. 4

vadato 433. 1
vade 574. 8
vadens 428. 2
vadet 581. 3
vadibus 368. 10
vadis 348. 2
vz 41. 3
vafer 204. 6. 323. 9. 453. 10.
472. 5. 497. 14
vafri 453. 2
vagi 97. 7. 249. 8. 411. 3. 427.
12. 515. 14. 644. 14
vage 82. 8
vagantem 220. 10
vaganti 305. 1
vagas 141. 12. 171. 6
vagentur 271. 5
vager 674. 12
vagina 443. 7
vagus 259. 12
vago 218. 12. 663. 10
vapor 69. 3. 412. 2
vagos 434. 2
vagus 11. 12. 180. 9. 519. 644.
7. 651. 11
Vais 578. 1
validus 563. 6. 659. 9
vale 502. 20. 534. 4. 57. 8
valeant 640. 5
valeas 510. 15. 594. 1
valeas bene 458. 10
valeat 372. 9. 516. 10. 538. 16.
562. 14. 617. 7
valeat non levis 516. 2
valent 325. 2. 326. 11. 368. 13
valentem 555. 3. 585. 2
valentium 246. 4. 351. 4
valco 433. 4
valere 337. 16
Valeri 413. 1
valet 96. 3. 822. 9. 224. 13.
448. 16. 541. 6. 552. 13.
637. 8
valetudo 460. 7. 544. 10
Valgi 134. 5
Valgius 444. 4
valido 90. 1
validus 190. 1. 460. 6. 499. 2.
561. 10. 568. 6. 573. 3
valla 56. 8. 176. 24. 222. 6.
582. 6
vallis 56. 2
vallis 51. 8
vallis 382. 12
vallum 353. 6
vallorum 510. 12
valuerunt 346. 2
valuit 668. 9
vana 251. 13. 617. 15
vane 73. 7. 242. 10. 638. 7
vano resum 434. 5
vano 70. 7
vapor 317. 5
vapores 596. 3

VOCABULORUM OMNIUM. 781

- vaporet 682. 7
 vappa 425. 10
 vappa 375. 10
 vapum 373. 19. 473. 10
 vare 58. 1. 325. 13
 varia 509. 9
 variu 429. 7. 458. 10
 variare 639. 14
 varius 565. 7. 638. 2
 varis 40. 7. 60. 1. 467. 15
 vario 617. 9
 vario 25. 1. 640. 20
 variol 494. 8
 variu 467. 20
 variu 451. 16
 variu 122. 10
 Variu 407. 8. 412. 6. 417. 18.
 440. 4. 444. 3. 520. 8. 523.
 7. 622. 3
 Vairone 440. 8
 varum 398. 9
 vas 339. 2. 539. 1
 visa 515. 12
 visitata 275. 5
 vasto 301. 16
 vite 200. 7. 350. 17. 496. 6
 vitam 675. 11
 vates 88. 4. 170. 3. 231. 7. 556. 2
 vati 355. 18
 vatibus 5. 620. 2. 629. 6.
 663. 12
 Vaticol 65. 1
 vatis 126. 7. 184. 14. 612. 15.
 632. 5
 vatum 270. 10. 387. 7. 605. 8.
 608. 10. 630. 2. 639. 9
 uber 374. 6
 ubera 314. 4. 350. 1
 ulcere 272. 10
 uberis 167. 2. 304. 5
 ubi 69. 9. 124. 3. 125. 6. 9.
 339. 6. 389. 6. 7. 403. 15.
 411. 1
 ubi, *id est*, postquam 10. 4. 247.
 2. 202. 6. 233. 2. 277. 6.
 283. 14. 315. 12. 326. 15.
 334. 6. 349. 5. 479. 7. 486.
 7. 493. 4. 519. 10
 ubi, *id est*, quando 108. 9. 382.
 2. 450. 3. 482. 3
 ubi, *pro* quandoquidem 147.
 2. ubiqueque 249. 5. 380. 14. 543. 9
 ubique 380. 12. 450. 5. 497. 13
 ubivis 400. 5
 uda singul. 624. 8
 uda plur. 27. 3. 28. 2
 udum 179. 2
 udo 91. 7. 222. 5. 130. 3. 336. 14
 udot 411. 1
 udom 255. 5
 ue 39. 6. 71. 7. 266. 8. bis,
 11. 267. 15. 290. 11. 380. 15.
 653. 14. 662. 4. bis, *etc.*
 uocari 501. 5
 uocator 356. 6
 uocari 418. 4
 uocari 247. 7
 uocigalia 225. 15. 450. 19
 uogatus 473. 8
 uohas 371. 3
 uoheminas 625. 13. 630. 19
 uohemore 573. 5
 uohet 576. 11
 Vria 322. 16
 Vrijunus 527. 4
 Vjestanum 473. 9
 Vjestis 633. 5
 vel 26. 2. bis. 39. 1. 68. 7. 27.
 2. 3. 139. 11. bis. 258. 1.
 3. 292. 8. 312. 10. 335. 5.
 479. 7. bis.
 vel, *l. e.* etiam 215. 13. 309. 3.
 5. 415. 11. 521. 4. 548. 7
 vel, *id est*, saltem 132. 2
 vel quis 570. 10. 11
 vela 138. 8. 471. 12
 vela dare 95. 2. 304. 4
 Velabro 479. 4
 velat 587. 15
 velata 99. 3
 velatum 381. 8
 velat 502. 4
 Vella 570. 2
 vellim 225. 23. 409. 6. 444. 11.
 561. 11. 606. 8. 640. 2
 vellimus 660. 4
 Vellus 552. 13
 vellit 184. 8. 206. 3. 369. 12
 vellit nomen 653. 7
 vellit verb. 245. 3. 375. 4. 382.
 12. 392. 8. 434. 6. 434. 3. 548.
 8. 599. 18
 vellit 304. 9. 402. 7. 476. 1. 499.
 11. 500. 9. 543. 4. 585. 7.
 624. 2. 638. 2
 velle 411. 6. 435. 3
 vellum 388. 3. 455. 9. 467. 1.
 567. 8
 vellera 225. 11. 340. 1. 565. 12
 vellere 434. 15
 vellit 396. 6. 433. 12. 560. 17
 vellit 380. 3. 506. 10. 663. 8
 vellit 444. 2
 vello 607. 9
 vellunt 393. 12
 veloces 300. 11
 veloci 252. 15. 499. 12
 velocitas 155. 5
 velox 55. 1. 245. 3. 297. 7. 452.
 11. 594. 15
 velox animus sine corpore 571. 1
 velut 42. 8. 43. 2. 104. 8. 213.
 9. 215. 7. 285. 3. 280. 4.
 347. 9. 398. 2. 447. 9. 477.
 12. 513. 8. 19. 633. 14. 668. 8
 velut qui 385. 9. 20
 velut si 418. 11. 517. 6. 612. 13
 veluti 254. 4. 383. 2. 404. 1
 447. 12. 471. 4. 510. 7. 23.
 11. 611. 2. 607. 9
 vena 175. 4
 vena d. r. e. 614. 7
 venabula 553. 6
 vena 473. 19
 Venafren 493. 6
 Venafrenot 197. 5
 Venafri 512. 4
 Venafro 125. 8
 venale 153. 7. 8. 331. 22
 venaleu 219. 5
 venales 371. 2. 624. 12
 venali 244. 4. 593. 10
 venas 378. 8. 579. 12
 venaticus 539. 12
 venator 8. 10. 104. 10. 303. 7
 vendas 485. 4. 563. 7
 vendentem 519. 6. 625. 7
 vendere 585. 9. 624. 2
 venderet 484. 2
 vendibilis 589. 9
 vendit 518. 3. 609. 13
 venos 454. 5
 venefica 325. 2
 venefici 355. 2
 venenar 553. 5
 venena 144. 8. 315. 2. 326. 12.
 432. 6
 venenat 576. 18
 venenatis 68. 3
 veneni 316. 5
 venenis 79. 4. 333. 9. 427. 10
 veneno 472. 18. 619. 7
 venenorum 322. 9
 venenat 552. 9
 venenum 105. 5. 423. 1. 473. 14
 venerabilior 497. 4
 venerandi 595. 6
 venerantur 305. 6. 630. 6
 venerat 461. 18
 venerata 462. 6
 venerator 361. 8. 623. 3
 Venere 664. 12
 venere 390. 12. 402. 9. 419. 9.
 479. 5
 Venenum 92. 1. 122. 2. 218. 5.
 334. 4. 392. 5. 627. 3
 Veneri 93. 10. 211. 7
 Veneris 50. 3. 228. 6. 281. 2.
 297. 1. 294. 2. 306. 10. 351.
 9. 501. 11. 638. 8
 venerit 642. 9
 veneror 503. 8
 vena 251. 9. 297. 7. 418. 1.
 579. 9
 venia 402. 1. 654. 12
 venia caret 660. 12
 venia 616. 8. 654. 14
 veniam nomen 389. 21. 547. 2.
 555. 5. 610. 3. 538. 11
 veniam dei 488. 2

veniant 429. 3. 479. 5
 venias 12. 11. 499. 7
 venit 429. 3. 519. 2
 veniens 193. 11. 582. 6
 venientes eam 649. 1
 venies 519. 12
 venit 63. 3. 292. 2. 403. 18
 veniens 605. 5
 venire 384. 7. 513. 11
 veniet 623. 7. 634. 2
 venit nom. 113. 6. 489. 6
 vult verb. 434. 14
 venisse 424. 10
 venisset 519. 9
 venit *præter.* 368. 7. 567. 5
 venit *præter.* 435. 10. 452. 10.
 501. 10. 663. 13
 venient 349. 11
 venor 600. 1
 venter 354. 4. 371. 1
 ventis 41. 4. 272. 3
 venti secundi 611. 16
 ventis 22. 2. 49. 8. 76. 3. 137.
 7. 211. 5. 256. 12. 334. 13.
 338. 2. 347. 4. 353. 8
 vento 74. 12. 133. 7. 233. 11
 ventorum 15. 3
 ventos 32. 6. 40. 2. 49. 4.
 85. 4
 ventositas 600. 2
 ventoso 619. 4
 ventosum 189. 5
 ventosus 162. 3
 ventre 422. 8. 513. 16
 ventrem 314. 11. 519. 5
 ventres 540. 12
 ventri 405. 1. 570. 5. 580. 8
 ventris 517. 12
 ventum 71. 3. 432. 10
 ventum est 391. 6. 503. 11.
 559. 13
 ventura 595. 16
 venturum 620. 11
 venturus 406. 6. 541. 9
 venuscula 453. 8
 Vanus 19. 5. 46. 6. 59. 2. 62.
 3. 78. 8. 86. 7. 94. 3. 130. 5.
 133. 4. 210. 1. 215. 16. 221.
 6. 230. 6. 252. 19. 262. 1. 551.
 11. 592. 6. 640. 7
 venus, *id est*, pulcritudo 299. 4
 Venusian 83. 2
 Venusinus 448. 1
 vespres 582. 9
 ver 125. 9. 283. 9
 vera 104. 12. 439. 5. 591. 8. 592. 13
 veraces 359. 11
 verax 522. 8. 632. 5
 verax 638. 6
 verax 401. 3
 verba 264. 16. 266. 1. 288. 4.
 344. 4. 391. 12. 439. 2. 446.
 13. 447. 7. 483. 2. 528. 3.
 609. 2. 540. 2. 551. 4. 587.

6. 591. 12. 632. 4. 640. 17.
 643. 14. 657. 14
 verba dare 387. 1
 verba facit 479. 6
 verba morere loco 630. 19
 verbenis 63. 1
 verbenis 293. 7
 verbera 210. 3. 392. 17
 verbumabit 347. 3
 verberata 173. 6
 verberare 250. 8
 verberet 333. 11
 verbi 479. 6
 verble 220. 3. 326. 8. 381. 3.
 393. 10. 399. 2. 437. 2. 410.
 3. 460. 19. 513. 19. 640. 11
 verbo 557. 12
 verborum 641. 4
 verbum verbo reddere 645. 8
 verbum 375. 2. 399. 6. 593. 4.
 603. 11. 640. 12. 666. 6
 vere primo 203. 2
 vere 210. 4. 401. 17. 414. 8.
 418. 14. 592. 2
 verecile 467. 4
 verecundum 77. 7. 557. 12
 verecundus 352. 12. 611. 3
 vereor 384. 12. 392. 17. 582. 19
 vergit 662. 1
 vers 31. 9. 466. 12. 467. 7
 vers a verb. 71. 2. 177. 6.
 295. 11
 vers *adject.* 321. 6. 477. 9. 483.
 9. 590. 2. 647. 5. 659. 11
 veritas 72. 7
 veritas 523. 1
 verius 566. 10
 veros 624. 6
 vernacili 310. 8
 vernas, *id est*, servos 315. 10. 508. 2
 verni 272. 3. 657. 5
 vernis 139. 8
 vero 479. 9. 565. 14. 663. 18
 vero 665. 7. 668. 12
 veros 104. 6
 veris verb. 479. 10
 veris nomen 237. 7
 veritur 7. 5
 verrucis 389. 20
 versa 187. 12
 versant 437. 10
 versare 202. 4
 verset 411. 2. 517. 3
 versate 640. 4. 654. 16. bis.
 versetur 118. 11
 versetur 630. 13
 verset 481. 1
 versetur 389. 6
 versibus 449. 16. 599. 13. 614.
 11. 620. 18. 623. 4. 641. 18.
 642. 14. 653. 10. 614. 1
 versicella 583. 11
 versiculos 337. 2. 439. 4. 443. 5
 versit 624. 5

verso 255. 2
 verse 411. 17. 443. 6. 445. 17.
 493. 11
 versum 358. 3. 399. 2. 620. 7
 versus, *ad est*, carmina 358. 1.
 374. 1. 5. 397. 13. 411. 17.
 416. 1. 438. 8. 441. 3. 442.
 7. 445. 4. 445. 2. 528. 1.
 609. 12. 612. 7. 16. 626.
 17. 627. 1. 632. 11. 634. 7.
 665. 12
 versus facit 518. 10.
 versus fingere 652. 6
 versus limpet rorum 658. 10
 versus meritis 605. 8. duroa,
 600. 9
 versus sublimis 657. 8.
 versis 443. 8
 versis in isium 173. 9
 versat 314. 10. 319. 7
 versatur 649. 13
 versatus 439. 2
 verserat 580. 15
 versere 37. 4. 246. 5. 521. 10.
 616. 4. 666. 5
 versere seria ludo 632. 6
 verset 419. 10
 verset 419. 10
 versetur 333. 10
 vert 614. 14
 vertice 9. 6. 293. 12. 426. 6.
 624. 4
 verticem 60. 4. 214. 7
 verticibus 240. 6
 vertis 328. 3
 vertit 181. 11. 336. 8. 369. 16
 vertite 324. 10.
 Vertumnus 512. 5
 Vertumnus 601. 1
 verum 369. 10. 391. 6. 452. 8.
 465. 6. 528. 2. 560. 17. 572.
 1. 626. 10. 665. 10
 verum est 486. 4. 561. 3
 verum *adverb.* 397. 10. 390. 5.
 10. 382. 8. 419. 9. 446. 3. 474.
 11. 522. 6. 533. 1. 571. 9.
 652. 5. 657. 6. 660. 17
 verani 556. 7
 verania 475. 3
 veranum 667. 6
 verascit 472. 1
 verescere 556. 5
 verescit 454. 7
 verci 556. 4
 vercinar 149. 6
 vercor 508. 3
 verica 439. 11
 vespero 135. 1. 532. 6
 verpertine 397. 10
 verpertinum 420. 17
 verpertinus 350. 2. 488. 14. 550. 9
 Vestu 11. 10. 193. 6. 432. 10.
 650. 13
 Vestum 12. 7

VOCABULORUM OMNIUM. 783

veste 92. 5. 377. 2. 378. 4. 382. 11. 510. 6	via vite 664. 2	video 431. 8. 455. 4. 516. 2. 585. 5. 664. 8
vestes 494. 9. 633. 19	via 413. 6	videor 111. 4. 186. 5. 411. 7. 475. 3. 478. 6
vestem 27. 7. 419. 3. 478. 3. 651. 11	viam 243. 7. 319. 5. 509. 16. 539. 12	videre <i>præter.</i> 272. 13
vestes 187. 7. bis. 516. 4	viamus 124. 7. 567. 6	videre <i>infin.</i> 313. 7. 8. 317. 5. 383. 3
vestitus 189. 6	vias 142. 1. 203. 8	videres 411. 6. 428. 13. 430. 3. 523. 21
vestigia 510. 2. 532. 5. 599. 4. 613. 10. 628. 10. 656. 4	victicia 589. 16. 653. 11	videtur 470. 13
vestimenta 22. 11. 593. 1	victor 186. 1. 405. 10. 11. 412. 5. 415. 2	videt 208. 18. 298. 3. 584. 9. 585. 1. 609. 9. 611. 1. 631. 5. 661. 2
vestire 373. 12	Vibidius 520. 9. 521. 8. 13. 524. 3	videt <i>subjunct.</i> a video 269. 2. 291. 6
vestis 472. 5. 510. 3. 600. 3	viciarius 241. 8. 516. 2	videt a video 417. 5. 560. 15. 601. 1
vestit 592. 7	viciatim 327. 5	viles 31. 3. 47. 1. 132. 9. 250. 2. 319. 5. 402. 5. 419. 3. 496. 5. 498. 14. 530. 2
vestium 154. 1	vici 19. 1. 300. 13. 341. 5. 353. 16. 657. 7	vile 362. 8. 503. 6. 603. 4. 609. 1. 614. 10
vestire 67. 9	viciem 326. 12. 437. 4	videt <i>radicæ.</i> 550. 2
vestri 599. 9	vices 84. 1. 256. 1. 283. 3. 642. 11	videto 593. 1
vestris 187. 11. 640. 3	vici 479. 3. 633. 5	videtur 401. 4. 445. 8. 528. 18. 607. 6. 619. 10
vestrum 300. 8. 475. 10. 543. 12	viciis 232. 4. 411. 9. 576. 4. 613. 9	vidi 166. 2. 194. 4. bis. 418. 2. 475. 1
vestabat 403. 1	viciame 257. 12	viduit 11. 7. 145. 10. 525. 14
vestabo 179. 4	viciens 541. 4. 641. 9	viduare 495. 2
vestant 378. 1	vichini 372. 21. 577. 1	viduaret 419. 4
vestantes 605. 5	vichinia 402. 16. 584. 5. 590. 7	vidu 17. 3. 168. 12. 251. 4. 272. 12. 550. 2. 646. 6
vestas 476. 1	vicinias 410. 16	viduenter 154. 8
vestat 20. 24. 7. 287. 8. 342. 11. 369. 11. 426. 7. 442. 2	vicinum 323. 15. 403. 3	viduas 278. 13. 552. 7
vestem 411. 3. 466. 7. 509. 4	vicinus 203. 2. 402. 2. 503. 2. 508. 14. 631. 11	viduas <i>arbores</i> 270. 15
vesteres 32. 8. 303. 3. 468. 7. 609. 10. 14. 16. 609. 2	viciis 565. 5. 602. 4	viduus 31. 6
vesteri 494. 5	viciisim 345. 8. 638. 11	viduus 33. 7
vestis 8. 3. 141. 9. 458. 1. 472. 2	vicos 431. 6	vigent 369. 7. 641. 5
vestis 362. 1	victi 251. 8	viger 40. 10
vestrum 153. 6. 507. 17. 517. 9. 605. 5	victas 304. 2	vigil 538. 4
vestes 620. 13	victi 533. 17	vigila 473. 18
vestit 249. 7. 645. 10	victimæ 118. 9. 279. 1. 326. 14	vigilatus 386. 7
vestita 244. 6	victimæ 161. 4	vigare 372. 12. 611. 18
vestitum 17. 10	victis 136. 2	vigiles 207. 5
vesto 373. 19	victor 13. 2. 219. 7. 279. 8. 291. 11. 301. 10. 347. 2. 566. 8. 573. 11. 651. 4	vigilet 471. 18
vestit 439. 4. 621. 6	victore 120. 2. 332. 2. 433. 8	vigilum 223. 2
vestulum 299. 12	victorem 270. 1. 276. 7. 615. 6. 642. 9	vigenti 411. 16
vestulam 212. 12	victoria 368. 7. 594. 19	vigor 272. 1
vestuli 564. 5	victorum a victor 112. 3. 336. 7	vigili 209. 4. 8
vestus 45. 8. 108. 3. 228. 7. 331. 3. 448. 2. 509. 4. 606. 12. 607. 9. 611. 1	victrices 184. 11. 273. 5	vile 64. 1
vestus <i>mixto</i> 641. 4	victriele 542. 16	vilius 370. 10. 453. 5. 645. 7. 651. 16
vestus <i>commedia</i> 655. 9	victrix 563. 10	viles 489. 9. 606. 11
vestustas 610. 17	victum 47. 6. 458. 2. 663. 4	vili 420. 9
vestustus 314. 17	victum 509. 10	vilia 559. 6. 581. 3
vestusto 226. 4	victurus 422. 10	viliarum 587. 11
vestunt 154. 4	victus <i>nomen a vivo</i> 373. 13. 458. 9. 545. 1	vilibus 443. 11. 456. 5. 494. 6
vesture 301. 9. 427. 9	victus <i>particip.</i> a vince 217. 4. 281. 2. 334. 10	viliur 496. 8
vestus 528. 1	vicum 623. 6	vilis 272. 9. 421. 5. 572. 2. 580. 11
vestus 516. 14. 543. 8. 629. 2	vicum 567. 8. 578. 7	villissima 512. 2
vestata 289. 11	videamus 396. 11	vilius 530. 12
vestere 181. 5	videat 445. 1	
vestet 177. 4. 424. 6. 596. 8	videas 400. 17. 461. 14	
vestisse 655. 4	videatur 588. 13. 472. 7	
vestit 258. 6	videbor 586. 17	
vi 633. 11	videndis 620. 9	
via 82. 1. 178. 14. 412. 9. 420. 12. 550. 15. 578. 2. 588. 11. 592. 5. 664. 2	videmini 381. 6	
via sacra 330. 1. 430. 4	videnter 627. 8	

- valle 118. 3. 310. 1. 403. 3.
 411. 10
 villa 237. 5
 villice 524. 9
 villium 573. 12. 632. 21
 villis 508. 8. 581. 6
 Villius 381. 1.
 villula 478. 5. 474. 8
 vim 53. 8. 190. 14. 210. 6. 254.
 2. 274. 4. 477. 3. 539. 8.
 615. 10
 vim' u 475. 5
 vina 38. 2. 58. 5. 89. 8. 117.
 9. 201. 3. 228. 7. 278. 14.
 297. 1. 314. 5. 335. 4. 341.
 2. 491. 14. 492. 1. 6. 520.
 2. 546. 4. 579. 7. 597. 12
 vina longidolia, *id est*, matura
 234. 8
 vina fervida 521. 12
 vinaria 521. 14
 vincom 284. 19
 vincant 487. 2
 vinces 345. 6
 vincat 102. 4. 417. 7. 444. 3.
 vincentem 642. 7
 vincentibus 374. 11
 vincere 338. 17. 509. 10.
 608. 3
 vincet 392. 11
 vā v 270. 2. 434. 7
 vincere 214. 12
 vincit 478. 13. 101. 4
 vincle 333. 2. 356. 4. 559. 8
 vincer 353. 1
 vinces 293. 7. 650. 13
 vincti 612. 6
 vinctem 204. 11
 vinctus 513. 9. 541. 3. 601. 13
 vincula 284. 14. 430. 3. 469. 2.
 516. 10
 vincunt 243. 4
 Vinetiki 272. 14. 300. 8
 vindemiator 425. 2
 vinex 291. 4
 vin-dice 650. 2
 vindicam 279. 7
 vindicta 515. 16
 vinca 349. 6. 491. 8
 vinem 175. 6
 vineta 560. 8. 620. 5
 vini 20. 12. 167. 2. 372. 10.
 464. 1. 597. 13
 Vinolus 377. 10
 Vinet 523. 2
 vino 28. 10. 77. 9. 216. 3. 342.
 3. 402. 7. 513. 7. 522. 6.
 593. 8. 614. 9. 651. 5. 654. 12
 vinosa 574. 3
 vinosus 529. 15. 597. 13
 virum 477. 11. 492. 10. 576. 4
 viruete 28. 2
 viola 212. 3
 violare 473. 5
 violaria 152. 5
 violas 619. 7
 viol. vit 477. 5
 violent 210. 8. 566. 8
 violenta 443. 5
 violenter 11. 8
 Violentior 160. 1
 viperino 30. 5. 168. 2
 viperinus 316. 6
 viperis 187. 3. 222. 2. 350. 3
 vir 164. 13. 171. 8. 212. 4. 214.
 2. 384. 5. 12. 387. 10. 389. 4
 vir bonus 523. 20. 516. 12. 564.
 1. 18. 585. 13
 vir bonus et prudens 583. 13.
 666. 8
 virent 340. 12
 virentes 122. 3
 virentem 620. 3
 virenti 32. 15. 75. 5
 virentis 298. 6. 644. 7
 vires 190. 15. 236. 3. 266. 12.
 305. 5. 331. 2. 445. 8. 593.
 7. 622. 15
 vires numere 595. 18
 virga 36. 6. 73. 8
 Virgili 73. 2. 306. 11
 Virgilio 440. 7. 640. 20
 Virgilium 167. 1
 Virgilius 407. 8. 409. 1. 417. 18.
 444. 3. 622. 3
 virgine 119. 8. 260. 7
 virginea 191. 4
 virgines 12. 8. 21. 2. 66. 2.
 133. 14. 222. 1. 358. 2
 virginibus 122. 10. 173. 3.
 264. 6
 virginior 223. 5
 virginum 24. 14. 25. 5. 214. 12.
 219. 12. 251. 10. 282. 1
 virgū 514. 17
 virgo 40. 14. 177. 8. 200. 6. 215.
 1. 237. 1. 519. 13
 viri singular. 242. 2. 314. 2.
 344. 12
 viri plural. 28. 10. 517. 8
 viribus 346. 1. 242. 6. 437. 5.
 573. 10. 594. 2. 652. 9.
 640. 4
 virides 55. 8. 71. 3. 254. 8. 381.
 17. 192. 10
 viridi 8. 5. 20. 3. 125. 7. 246.
 9. 287. 13
 viridis 67. 1
 virile 650. 4
 virilem 195. 12
 viriles 649. 3
 virili 377. 2
 virilia arme 594. 3
 virilia 31. 1. 326. 12. 648. 12
 viriliter 588. 13
 virita 49. 5. 437. 0. 588. 10.
 593. 19
 virium 612. 6
 viro 71. 9. 173. 0. 210. 10. 215.
 12. 593.
 vicorum 104. 1. 161. 4. 174. 13.
 393. 2. 622. 5
 vires 309. 2. 414. 10
 virtus 116. 2. 128. 3. 178. 9.
 13. 194. 12. 235. 2. 242. 2.
 274. 2. 287. 6. 290. 9. 334.
 9. 346. 4. 349. 1. 352. 1. 180.
 4. 424. 5. 434. 6. 436. 8.
 430. 4. 432. 1. 471. 1. 496.
 8. 493. 5. 517. 11. 536. 3.
 531. 3. 389. 3. 591. 8. 9. 620.
 16. 640. 7. 617. 11
 virtus est vitium figere 530. 1
 virtus repulsa, mencia, etc. 178. 9
 virtus post nummos 530. 14
 virtute 258. 13. 300. 7. 344. 11.
 378. 7. 415. 2. 471. 4. 508.
 11. 570. 11. 617. 10. 653. 9.
 656. 7. 661. 9
 virtutem 242. 11. 550. 5. 551.
 4. 596. 10. 598. 7. 607. 3
 virtutis 300. 3. 303. 1. 612. 15
 virtuti 450. 2
 virtutibus 530. 12. 592. 12.
 602. 8
 virtutis 213. 7. 419. 8. 528. 2.
 585. 7
 virtutis amore 186. 13
 virtum 39. 1. 178. 6. 180. 1. 183.
 2. 220. 2. 241. 11. 287. 8.
 646. 5
 virtus 615. 8
 vis 1020. 145. 11. 159. 2. 190.
 12. 205. 9. 223. 4. 305. 9.
 357. 2. 228. 6. 330. 6.
 397. 9
 vis verb. 208. 3. 339. 1. 353.
 4. 381. 6. 396. 9. 430. 8. 473.
 18. 506. 6. 513. 14. 551. 2.
 555. 2. 556. 6. 620. 2. 628. 10
 vis m' 509. 15
 vis 8. 11. 400. 15. 567. 2
 visam 171. 2. 183. 2. 4
 viscorum 444. 5
 vitcom 431. 15
 vitcut 520. 7
 Vitelli 374. 1
 vitasulvi 150. 4. 627. 16
 vitentur 152. 3
 vitere 11. 2. 105. 2. 184. 2. 299.
 13. 358. 8. 431. 10
 vires 545. 5
 vix 254. 13
 visu mirabile 629. 3
 vitum 61. 9. 95. 10
 vituot 654. 13
 vitut 439. 5. 559. 15. 629. 12
 vitu 2805. 5. 308. 3. 355. 7. 418.
 9. 422. 9. 434. 12. 447. 13.
 465. 4. 510. 15. 519. 4. 533.
 9. 560. 4
 vitulis 50. 8. 56. 9

- vivabit 260. 5. 588. 6
vix 20. 9. 27. 8. 68. 1. 374. 14
339. 6. 449. 8. 445. 5. 504.
7. 507. 10. 534. 4. 560. 19.
588. 1. 594. 1. 631. 10. 632.
5. 650. 5. 609. 7. 664. 2
viale 311. 4
vitalia 449. 9
vixam 177. 5. 195. 5. 371. 15.
408. 14. 512. 7. 560. 5.
597. 7
vitanda 405. 11
vitant 377. 10
vitantis 491. 6
vitare 631. 14
vitas po. 5. 518. 6
vitat 30. 6. 311. 7. 652. 16.
657. 2
vitato 402. 11
vitaveris 477. 7
vitari 654. 14
vite 58. 1. 107. 4
vitellum 488. 11.
vitellus 492. 7
vitem 59. 6. 278. 13
vitem 517. 7
vites verb. 43. 13. 295. 5
vites nomen 65. 5. 561. 8
vitat 145. 1. 432. 9. 542. 7
vitis 108. 2. 377. 10. 386. 10.
387. 6. 388. 11
vitiata 492. 4
vitiato 419. 4
vitiatum 460. 10
vitibus 582. 5
vitilis 13. 15. 251. 11. 387. 4.
389. 14. 16. 403. 6. 8. 14.
418. 10. 459. 5. 511. 6. 512.
10. 592. 10. 598. 10
vitilis pinguem albumque 454. 1
vitio 12. 4. 301. 13. 419. 10.
478. 1. 485. 11. 503. 7. 522.
9. 591. 5. 635. 12. 662. 8
vitiolorum 387. 13. 402. 2. 591. 9
vitiola 157. 1. 633. 6
vitiolorem 202. 13
vitiolum 518. 1. 553. 15. 625. 3.
vitiore 396. 4
vitis 176. 11. 138. 6
vitis ubi al. vitis 71. 2
vitiom gen. plur. a vitis. 312. 2
vitium 385. 1. 388. 6. 389. 22.
401. 15. 457. 7. 458. 8. 470.
11. 514. 2. 591. 5. 611. 8.
655. 10
vitium lacrimae 594. 1
vitrea 478. 10
vitream 56. 11
vitreo 263. 3
vitro 60. 5. 218. 1
vitra 519. 11
vitula 476. 13
vituli 101. 2. 486. 6
vitulus 122. 6
vitulos 215. 7
vitulus 268. 11
viticum 449. 1
vivacior 453. 3
vix 235. 8
vivam nom. 493. 16
vivam verb. 373. 16. 394. 9.
403. 12. 497. 2
vivaria 532. 10
vivat 249. 6. 473. 18. 554. 1.
633. 4
vivat 91. 3. 368. 2. 339. 16. 402.
5. 556. 1. 588. 7
vivat 102. 6. 641. 12
vire 502. 20. 409. 19. 20.
554. 4
vivendi 523. 9. 539. 8
viventem 575. 7
vivente 358. 11
viventi 371. 5. 501. 19
bene vivere 569. 6. 581. 5
vivere 210. 8. 452. 1. 509. 14.
512. 5. 543. 4. 551. 2. 555. 3.
564. 12. 567. 8. 568. 5. 597.
9. 640. 1
vivere nec recte, nec suaviter
561. 7
vivere recte 636. 3
viverram 402. 4
viverat 399. 1. 632. 18
vires 130. 5. 596. 5. 578. 8
vires 145. 5. 497. 18
vividus 272. 6
vivimus 473. 13
viris 570. 8. 582. 17
viris 183. 11. 389. 3. 401. 12.
553. 4. 585. 6. 613. 1
virile 463. 5
virilis 543. 10
virium 156. 4
vivo nomen. 206. 4. 473. 18
564. 2
vivo verb. 418. 15. 420. 15.
564. 2
vivum 440. 4
vivos 443. 7
vivum 62. 7. 639. 13
vivunt 241. 3. 289. 6. 447. 6.
509. 17
vix 47. 7. 79. 5. 104. 4. 377.
5. 406. 2. 454. 3. 512. 3.
523. 8
vivere 200. 4
vivis 117. 1
vixi 247. 1. 258. 1. 400. 14
vivisse 374. 13. 377. 7. 414. 12.
470. 6. 569. 1
vivisset 537. 3
vixit 193. 1. 470. 10. 512. 1.
586. 13
vixera 583. 5
vixeret 420. 10. 595. 5
vixerosum 75. 3
vixi 232. 1. 251. 2. 509. 17
vixam 612. 18
vili 471. 11
vilius 593. 7
villum 72. 8. 522. 3
villio 11. 3. 352. 3
villor 152. 5. 560. 8
villarum 319. 9
vilia 297. 7. 317. 3. 325. 3
vili 523. 2
ultima 101. 4. 162. 4. 339. 7.
424. 4. 580. 3. 588. 10
ultima 51. 10
ultimum 37. 4
ultimas 183. 8
ultimi 171. 6
ultimos 99. 10
ultimum 127. 1. 309. 5
ultor 13. 12. 600. 4
ultorem 11. 12
ultra 69. 2. 81. 6. 141. 3. 157.
5. 164. 9. 165. 1. 257. 4.
295. 3. 374. 3. 400. 5. 413.
1. 478. 2. 529. 7. 666. 6
ultra quam 295. 3
ultra quam saevit 550. 5. 560. 6
ultra 275. 9. 327. 1. 412. 2.
424. 8. 438. 5. 482. 5. 497.
10. 501. 6. 51. 513. 18. 571.
10. 610. 12. 630. 6
ultus 423. 2
Ulugeria 569. 7
ulvis 431. 7
ulvianum 428. 4
Ulysses 24. 4. 370. 11. 352. 7.
513. 12. 577. 14
Ulysses 476. 11. 477. 5. 536. 7
Ulysses 502. 10
Umbra 491. 5
umbilicum 345. 2
umbra 27. 11. 57. 10. 91. 1. 284.
2. 327. 1. 558. 7. 581. 10.
608. 8
umbra 146. 6. 429. 6
umbram 117. 6. 634. 3
umbras 202. 7. 250. 9. 405. 4
umbras, in cana, 520. 9
Umbra 463. 4
umbra 548. 6
umbrosam 174. 14
umbrosus 20. 5. 39. 5
Umidius v. Vinidius.
una 81. 9. 104. 4. 214. 19.
251. 9. 491. 13. 549. 1. 551.
3. 636. 2
una 257. 11. 459. 5. 460. 15.
476. 12. 507. 4. 520. 5.
613. 5
una rem 679. 14
uncia 659. 2. 2
moeta 109. 3. 322. 6. 508. 1.
576. 1
unciam 158. 7
uncti 140. 1. 446. 3.
unctus 85. 8. 325. 9. 494. 3. 583.
4. 606. 6

unctus 581. 4
uncto 501. 14
unctus 217. 3
unctum 521. 17. 587. 2. 665. 7
unctus 101. 13
unctus 99. 1
unda 41. 6. 124. 4. 129. 4. 149.
5. 170. 8. 187. 14. 578. 4.
653. 14
unde 166. 3
undum 637. 14
undus 251. 4. 275. 2. 301. 6.
347. 12
unde 33. 7. 40. 9. 83. 4. 100.
7. 123. 1. 141. 7. 175. 5. 215.
4. 219. 2. 251. 9. 273. 1. 320.
9. 338. 15. 341. 16. 374. 4.
380. 10. 381. 15. 400. 10.
415. 1. 424. 14. 497. 14.
657. 10
unde unde 390. 12
unde, et quo 419. 2
unde domo 555. 10
unde mihi lapidem 518. 9
undemot 359. 7. 602. 15
undeciescenti 472. 4
undique 26. 5. 53. 6. 86. 3. 152.
2. 339. 7. 372. 6. 384. 13.
433. 14. 440. 16. 471. 14.
472. 15. 500. 3. 638. 3
undus 11. 8. 81. 7. 217. 5. 571.
15. 528. 7. 530. 13. 585. 11
ungere 472. 12
ungi 634. 1
ungit 592. 7
ungor 422. 3
ungues 443. 7. 558. 8
unguem 406. 11. 534. 9. 636. 12
ungens 117. 9. 130. 3
unguentarius 479. 3
unguentum 220. 8. 601. 14
ungues 639. 17. 657. 1
unqui 152. 4. 201. 1. 600. 11
unquibus 24. 15. 168. 7. 357. 1.
591. 10. 428. 6
ungula 347. 3. 374. 10
unī dar. 115. 3. 116. 5. 450. 2.
461. 6. 563. 9. 638. 8
unke 76. 5
unics 163. 8
amico 219. 8
unius 291. 6. 415. 2
uno 56. 10. 122. 3. 139. 8. 343.
9. 380. 5. 381. 1. 470. 12.
501. 12. 514. 11. 604. 14.
606. 13. 612. 4. 632. 18
unquam 152. 2. 159. 11. 317.
5. 9. 330. 5. 373. 12. 380.
9. 386. 8. 410. 7. 410. 3. 434.
2. 438. 1. 575. 10. 583. 6.
593. 7. 653. 10
unum 22. 3. 321. 4. 402. 19.
403. 17. 404. 8. 467. 17. 471.
10. 483. 10. 11. 485. 3. 607.
1. 611. 612. 16

unum et simplex 639. 8
unum ad est, solus 507. 13
unumquodque caput 634. 6
unumquemque 656. 8
unus 109. 7. 339. 4. 401. 1. 405.
15. 422. 5. 435. 7. 440. 4.
465. 1. 467. 14. 485. 7. 533.
8. 505. 1
unus et alter 497. 14. 603. 12.
638. 15
unus et idem 635. 6
unxere 352. 2
unxerit 357. 13
unxerit 413. 8. 630. 15. 641. 14
unxerit 39. 7
unxerit 389. 8
unxerit 473. 6
unxerit 52. 8. 205. 10
unxerit 47. 1
unxerit 560. 10. 621. 10
unxerit 13. 11. 359. 1. 583. 11
unxerit 170. 6. 572. 1
unxerit 201. 7. 215. 9. 277. 15.
428. 12. 516. 15. 573. 17.
626. 2. 637. 14. 638. 8
unxerit 237. 3. 311. 5. 315. 15.
479. 13
unxerit 474. 15
unxerit 623. 12
unxerit 163. 9. 618. 513. 7
unxerit 291. 12
unxerit 34. 3. 35. 6. 186. 2. 296.
9. 324. 1. 328. 9. 385. 8. 425.
3. 415. 12. 439. 4. 481. 9
unxerit paternus 601. 6
unxerit 72. 4
unxerit tollit 643. 1
unxerit nomen 205. 1. 372. 1. 391.
12. 429. 10. 529. 9. 536. 14.
591. 12. 618. 12. 651. 12.
658. 6
unxerit reddere 648. 4
unxerit verb. 48. 3
unxerit 12. 6. 422. 5. 498. 1
unxerit 400. 7
unxerit 116. 4. 281. 3. 325. 16.
351. 6. 356. 10
unxerit 268. 5
unxerit 586. 2. 654. 11
unxerit 512. 6
unxerit 104. 7
unxerit 156. 3
unxerit 595. 4
unxerit 349. 2
unxerit 193. 1
unxerit 261. 4
unxerit 643. 8
unxerit 352. 8
unxerit 304. 1
unxerit 52. 2. 358. 14. 356. 2.
545. 6. 587. 2. 661. 11
unxerit 242. 5. 389. 18. 410. 3.
5. 419. 4. 471. 4. 539. 7. 558.
3. 595. 10. 641. 14. 659. 12.
661. 2

unxerit 278. 2
unxerit 451. 10
unxerit 264. 20
unxerit 538. 10
unxerit 95. 6. 264. 18
unxerit 426. 6
unxerit 100. 7. 254. 4. 299. 3
unxerit 492. 7
unxerit 217. 11
unxerit 41. 5. 156. 20.
282. 10
unxerit 511. 5
unxerit 470. 7. 601. 7
unxerit 470. 8
unxerit 142. 5. 470. 10
unxerit 301. 11
unxerit 573. 2. 605. 8
unxerit 543. 4
unxerit 597. 3. 659. 6
unxerit 78. 7
unxerit 379. 3. 433. 7. 554. 1.
617. 14. 621. 18
unxerit empti dolere 539. 2
unxerit 539. 2
unxerit causa 659. 11
unxerit 218. 11. 538. 12
unxerit 315. 8
unxerit 429. 4
unxerit 130. 2
unxerit 66. 5. 67. 2. 187. 15. 188.
6. 10. 190. 13. 327. 5. 349.
1. 359. 11. 362. 8. 369. 3.
4. 441. 8
unxerit 220. 1. 656. 9
unxerit plaudere 648. 1
unxerit 268. 15. 287. 14. 298. 2.
330. 2
unxerit compos 642. 1
unxerit 132. 6. 218. 17. 277. 13.
555. 6. 362. 14. 369. 6. 503.
1. 507. 15
unxerit 22. 9. 447. 12. 543. 11
unxerit 161. 5
unxerit 410. 5. 539. 3. 577. 3
unxerit 567. 9
unxerit 544. 8
unxerit 206. 6
unxerit 419. 18. 663. 2
unxerit 350. 6
unxerit 579. 2
unxerit 503. 11
unxerit 437. 5
unxerit 651. 9
unxerit 509. 3
unxerit 401. 4. 443. 1. 509. 13.
580. 3. 598. 4
unxerit 193. 7. 207. 8. 338. 7. 363.
11. 401. 12. 407. 5. 448. 12.
462. 2. 504. 2. 575. 7
unxerit 10. 4. 26. 3. 199. 8. 337.
10. 347. 2. 353. 3. 360. 10.
380. 10. 416. 11. 429. 12.
431. 6. 470. 4. 509. 15. 513.
6. 575. 12. 651. 4
urbes

VOCABULORUM OMNIUM. 787

verber 98. 4. 170. 5. 189. 8. 274.
13. 272. 14. 304. 2. 305. 11.
336. 10. 628. 7. 641. 9. 648. 6.
verbi 256. 14. 323. 2. 383. 3.
613. 5.
verbus 10. 11. 334. 12. 367. 5.
verbi 267. 17. 369. 12. 376. 2.
602. 9.
verbum 224. 1. 242. 7. 290. 8.
verbs 330. 3.
vercus 612. 7.
verenda 389. 13.
verenda 389. 13.
verens 553. 7.
verete 11. 11.
verere 330. 6. 433. 2.
veret 240. 14. 399. 8.
veris 343. 7. 384. 8.
veret 51. 14. 366. 14. 573. 6.
urge 502. 7. 505. 2.
urgendo 136. 4.
urgone 51. 2.
urgenter 390. 6.
urgere 494. 2. 665. 19.
urgis 334. 3.
urges 34. 9. 164. 5. 376. 6.
urget 21. 4. 69. 12. 72. 6. 252.
9. 352. 10. 367. 1. 458. 3.
466. 9. 467. 3. 505. 7. 511.
6. 517. 2. 622. 16. 624. 12.
667. 4.
urgetur 389. 15.
uri 204. 5. 514. 17.
uritur 24. 5. 16.
urit 20. 2. 62. 5. 62. 1. 383.
16. 536. 4. 604. 9.
urna 123. 11. 174. 7. 214. 8.
372. 9. 412. 4. 432. 5.
urium 448. 13. 503. 10.
uror 47. 9.
uror 187. 4. 580. 11.
ursum 617. 13.
ursum 350. 2. 668. 8.
ursum 370. 8.
ursum 170. 2.
ursum 325. 13.
ursum 47. 9. 270. 4. 447. 10.
513. 8. 556. 14. 623. 3.
ursum 278. 1. 385. 7. 431. 8. 12.
ursum 602. 647. 8.
ursum dum 396. 15.
ursum. id est. etiam 164. 8. 349.
6. 430. 8. 513. 2.
ursum. id est. 653. 8.
ursum. id est. etiam 55. 4. 134.
4. 260. 5. 275. 3. 309. 3. 335.
8. 373. 12. 365. 9. 660. 11.
ursum superque quam satis
401. 2.
U. r. a. m. 65. 2.
ura 335. 1.
ura 336. 8.
ura 114. 4.
ura 77. 1. 139. 2. 372. 9.
461. 13. 463. 5. 577. 3.
urum nam. id est. 176. 10. 183.
14. 339. 11. 508. 12. 770. 4.
611. 8. 630. 18. 652. 20. 633.
13. 641. 14.
urum particip. 401. 10. 443. 10.
ut conj. 7. 8. 49. 4. 64. 5. 104.
11. 103. 4. 122. 13. 209. 3.
209. 15. 309. 27. 510. 1. 399.
7. 9. 330. 2. 359. 8. 373.
13. bis. etc.
ut pro adeo ut 387. 10. 509. 5.
ut adverb. 27. 5. 36. 9. 31. 3.
37. 3. 47. 3. 53. 1. 71. 6.
124. 1. 275. 15. 277. 9. 297.
9. 301. 13. 305. 11. 310. 5.
6. 322. 14. 326. 7. 329. 2.
331. 7. 383. 7. 498. 6. etc.
ut pro quando 174. 15. 309. 13.
316. 9. etc.
ut. id est. postquam 521. 11. 330.
12. 350. 15. 462. 10. 559. 13.
611. 7.
ut. i. e. quomodo 187. 3. 4. 189.
3. 211. 5. 319. 7. 342. 3.
ut. i. e. lo quomodo 246. 12. 372. 12.
315. 6.
ut. i. e. scilicet 356. 10. 355. 1.
509. 9.
ut. i. e. statim ac 447. 3.
ut. i. e. tamquam 193. 10. 321.
9. 383. 4. 414. 10. bis.
ut pro quomodo vel quantum 519.
560. 4.
ut. i. e. ne non 449. 8.
ut agunt 552. 1. 558. 6. 587. 8.
597. 15.
ut cuique est ut 553. 3.
ut fit 624. 14.
ut libet 556. 9. 559. 13.
ut libet 466. 10.
ut magis 407. 1.
ut magnum 336. 9.
ut maris 397. 1.
ut melius 37. 3. 522. 12.
ut multo suavior 524. 12.
ut multum 356. 8.
ut ne 497. 8.
ut potest 397. 4. 417. 7. 488. 6.
651. 2.
ut sapit 382. 3.
ut si 523. 8.
ut 634. 8.
ut 474. 13.
utqueque 55. 1. 99. 4. 159. 7.
187. 15. 274. 6. 354. 6.
ut 336. 11. 471. 8. 475. 9.
497. 18. 514. 6. 579. 13. bis.
602. 10.
utene 461. 7.
utere 511. 5. 554. 5. 579. 1.
utis 373. 10. 632. 15.
utro 237. 2.
utrumque 115. 2. 399. 15. 406. 7.
409. 6. 424. 12. 444. 5. 474.
3. 510. 2. 523. 9. 577. 6.
627. 16. 639. 6. 643. 4.
utur 458. 2.
utur adverb. 51. 8. 222. 6. 270.
18. 321. 7. 376. 3. 377. 11.
393. 4. 516. 3. 524. 10.
ut verbe. 216. 3. 291. 13. 476.
15. 538. 17. 547. 4. 558. 12.
516. 12. 587. 3. 587. 3. 4.
600. 10. 618. 16.
ut conjunct. 323. 8. 410. 8. 428.
6. 424. 10. 479. 2. 502. 4.
590. 1.
utrumque 601. 13.
utile 553. 3. 576. 9. 597. 19.
616. 10. 632. 3. 639. 10.
utrumque 42. 5.
utrumque 291. 8.
utrumque 282. 14. bis. 623. 10. 650. 15.
utrumque 331. 7.
utrumque 545. 10.
utrumque 596. 9. 648. 10. 651. 14.
etiam 100. 9. 124. 6. 252. 3.
279. 2. 444. 5. 460. 11.
utrumque 370. 4. 390. 2.
utrumque 600. 18.
utrumque 579. 14.
utrumque 259. 4. 588. 4.
utrumque 438. 6.
utrumque 429. 4.
utrumque 502. 8.
utrumque 435. 13. 501. 9.
utrumque 467. 14. 473. 6. 549. 10.
utrumque 483 12.
utrumque 587. 5.
utrumque 206. 5.
utrumque 607. 10.
utrumque 424. 5. 488. 4. 594. 17.
utrumque nostrum 447. 8.
utrumque nomen 417. 3. 679. 5.
utrum. i. e. an 668. 6.
utrum. i. e. si 673. 5.
utrumque 308. 5. 481. 3. 508. 10.
utrumque 486. 5. 600. 4. 335.
11. 390. 7. 399. 16. 413. 9.
448. 11. 510. 12. 520. 4. 536.
4. 549. 11. 634. 10.
utrumque 576. 3.
utrumque 462. 3.
utrumque 122. 8.
utrumque 63. 4. 312. 13. 493. 9.
522. 9. 632. 13.
utrumque 22. 9.
utrumque 267. 6. 273. 4.
utrumque 168. 1.
utrumque 126. 4.
utrumque 411. 4.
utrumque 20. 2. 190. 7.
utrumque 179. 1.
utrumque 455. 7.
utrumque 199. 5.
utrumque 555. 1.
utrumque 288. 3.

vulgavi 599. 16
 vulgi 400. 3. 420. 2. 601. 11.
 618. 8
 vulgo nomen 337. 3. 415. 2. 450.
 3. 574. 5
 vulgum 463. 5
 vulgus 99. 6. 146. 8. 158. 4. 172.
 1. 414. 2. 609. 1
 vulnera 445. 11
 vulnere 75. 5
 vulnus 338. 3. 632. 10
 sub vulpe latentes animi 665. 22.
 vulpecula 517. 3
 vulpes 248. 4. 425. 15. 552. 4
 vult 15. 11. 372. 20. 591. 8.
 592. 13. 611. 12. 654. 11. 650.
 1. 660. 6
 vultei 650. 15
 vultejum 558. 12. 559. 8

INDEX

vultis 70. 3. 369. 2. 379. 4
 vultu 105. 3. 123. 6. 139. 9. 214.
 2. 291. 10. 514. 3. 538. 5.
 623. 3. 654. 7
 vulturn 121. 5. 195. 12. 412.
 1. 495. 2. 502. 14. 518. 11.
 611. 21. 621. 8. 643. 14
 Vultures monte 185. 8
 vultus 13. 8. 62. 2. 111. 3. 130.
 3. 377. 6. 484. 2
 vultus plur. 111. 3. 324. 4. 327.
 1. 352. 9. 533. 11. 822. 4.
 641. 10
 vulva 581. 1
 vixor 150. 9. 164. 13. 185. 1.
 221. 9. 253. 5. 313. 20. 572.
 20. 463. 1. 479. 13. 533. 12
 vixore 477. 4
 vixorem 398. 13. 472. 18. 476.

5. 554. 9. 651. 12
 uxores 55. 2. 250. 5. 379. 2
 uxoris 383. 9
 uxoris 12. 1

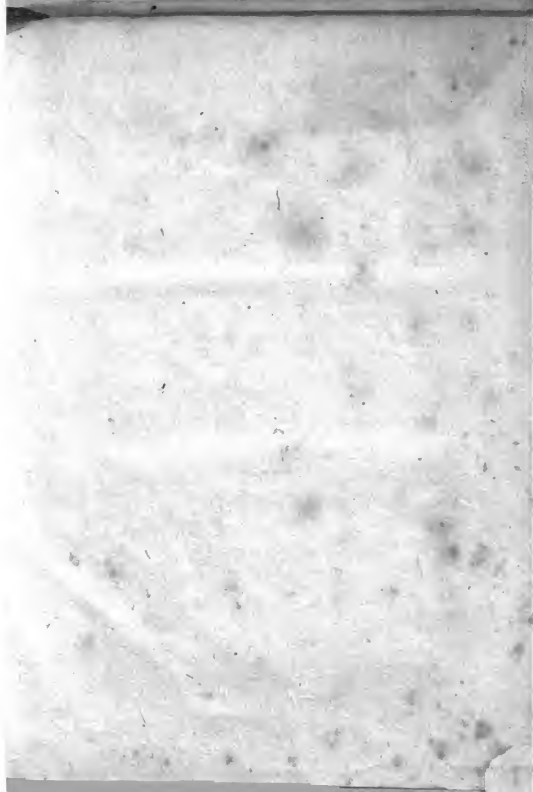
X

XANTIA 119. 2
 Xantho 281. 7

Z

ZEPHYRUS 175. 1. 285. 4.
 550. 3
 Zethi 593. 12
 zoea 252. 11
 zoonam, id est, locules 626. 5
 zooni 47. 5

F I N I S.

04 545

APR

APR

8

